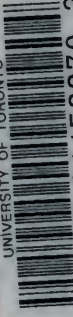

UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01152270 3

- ۴۴۹ توقاتده واردار علی پاشایه عزیمت سلطنتی
- ۴۵۱ نتیجه کار واردار علی پاشا ۴۷۰ دقتدرزاده محمدپاشانک مولوی
- ۴۵۸ بکپازارندن استانبوله عزیمت وزیر ایله مناقشه لری
- ۴۶۱ کویلك زیارتکاهلری ۴۷۱ شام شریفه عزیمت
- ۴۶۴ طراقلی قلعه سی ۴۷۲ قطاع طریق قره حیدر اوغلنک
- » کیوه قلعه سی درستی ایله استانبوله نقلی
- ۴۶۸ سلطان محمد خان رابعک مدت ۴۷۹ قره حیدر اوغلنک صلی

« اخطار »

کتابک بعض محللرنده « واردار » علی پاشا سهواً « واروار علی پاشا »
دیزلمش و بعد الطبع کورلمش اولدیغندن مقام اعتذارده تصحیح اولتور :

تحقیفہ

تحقیفہ

۳۷۹	ارزنجان قلعہ سی	۳۱۹	شوشاد کورجیلرینک لسانی
۳۸۴	شین قرہ حصار قلعہ سی	۳۲۰	کورجستان ملوکنک نسلی
۳۸۸	حاجی مراد قلعہ سی	۳۲۲	تاریخ فتح آخسخہ (آقصہ)
۳۸۹	نیکسار قلعہ سی	۳۲۳	آخسخہ قلعہ سی (آقصہ)
۳۹۰	لادیک شہر و قلعہ سی	۳۲۴	کورجستان قلعہ لری
۳۹۳	ستایش کرمام لادیک	۳۲۵	اخسخہ دن ارضرومہ قدر
۳۹۴	لادیک کولی		اولان مواقع
۳۹۵	لادیک زیارتکاهلری	۳۲۷	دوملی دده زیارتی
۳۹۶	مرزيفون قلعہ سی	۳۲۹	قارص قلعہ سی
۳۹۸	مرزيفون زیارتکاهلری	۳۳۲	قارصک جوامع و عمارت لری
۳۹۹	قوجه قلعہ سی	۳۳۳	قارصک حمام لری قغزمان قلعہ سی
۴۰۰	کوررو قلعہ سی و شہری	۳۳۵	مغاز برد قلعہ سی
۴۰۵	کמוש شہری	۳۳۶	زارشد قلعہ سی
۴۰۷	چوروم قلعہ سی	۳۳۹	شورہ کل قلعہ سی
۴۱۳	مناقب بارداقلی بابا	۳۴۱	بایبورد ، جانجه ، طورطوم ،
۴۱۵	شیخ شامی حضرت لرینک زیارتی		آچہ قلعہ لری
۴۱۶	قلعہ جک	۳۴۵	چوروح نہری
۴۱۷	قازانچی بابا زیارتی	۳۴۶	بایبورد زیارتکاهلری
۴۱۹	مناقاف زاده ، قوحیدراوغلی ،	۳۵۹	مکرل قومنک لسان لری ، ترہاتی
	قاطر جی اوغلی بالاری	۳۶۳	کتانچی عمر پاشا زاده باقی پاشا
۴۲۷	انقرہ قلعہ سی	۳۶۵	غازی سیدی احمد پاشا
۴۲۸	انقرہ شہری و قلعہ سنک اشکال	۳۶۸	دلی دلاور پاشا
	واوصافی	۳۶۹	دفتر دار زاده محمد پاشا
۴۳۷	انقرہ زیارتکاهلری	۳۷۳	ارضرومدن استانبولہ عزیمت
۴۳۹	اصطہ نوزی قلعہ سی	۳۷۵	کاخ قلعہ سی

۲۲۳	چوبان کوپریسی	۲۶۲	اخلاق ذمیعه اهل ایران
۲۲۵	اوصاف کرماب عبرت ما	۲۶۳	زیارتگاه کبار و اولیای عظام
۲۲۷	مکو قلعه سی	۲۶۵	شام غازان طریقنده کی قلعه
۲۳۰	نخجوان قلعه سی	۲۷۳	عجیبه خلقتدن برطاش
۲۳۲	اوج کلیسا عجیبه سی	۲۷۵	زیارتگاه کبار کلین
۲۳۵	قره باغ شهر عظیمی	۲۷۶	شهر شیر روان
۲۳۹	فارسی لساننک بعض معانیسی	۲۷۷	شهر و قلعه خوی دلجوی
۲۴۱	قره باغ شهرینک اوصافی	۲۸۱	بنای شهر روان
۲۴۲	مرند شهری	۲۸۷	رواندن با کویه سیاحت
۲۴۵	تبریز قلعه سی	۲۸۹	سکی قلعه سی
۲۴۶	تبریز قلعه سنک محله لری، اعیان	۲۹۰	ایت نیل قبیله سنک احوالی
	سرایلری، کاربانسرایلری،	۲۹۱	قیتاقلرک لهجه و اصطلاحلری
	خوجکان خانلری، چارشوسی	۲۹۲	نیاز آباد شهری
	ایله بدستانی	۲۹۳	آلبرز طاعی
۲۴۹	تبریز جامعلری	۲۹۵	قلعه شماخی
۲۵۰	تبریز تکیه لری، مدرسه لری،	۲۹۸	شیخ حضرت رضا سلطان
	مکاتبی، چشمه لری، سیدلری	۳۰۰	باکو قلعه سی
۲۵۲	تبریزک کبار و اعیانی، علما	۳۰۲	باکو قلعه سنندن کورجستانه
	و مشایخی، مصنفین و شعراسی		عزیمت
۲۵۳	تبریزک آب و هواسی ایله عبرت ما	۳۰۵	شابوران شهری
	بنالری	۳۰۶	دمیرقو قلعه سی
۲۵۴	تبریزک حاملری، صنایعی،	۳۱۰	دمیرقو قلعه سنک عمارتلری
	مکاتبی، فواکھی	۳۱۱	دمیرقو زیارتگاهی
۲۵۵	تبریزک مسیره لری، عمارتلری	۳۱۲	دمیرقودن کورجستانه عزیمت
۲۵۷	تبریزک نواحیسی	۳۱۵	تفلیس شهری
۲۶۰	ستایش کلیات تبریز	۳۱۸	تفلیسک زیارتلری

صحیفہ	صحیفہ
۱۰۸ طاغردہ بولان آبازہ شیرتی	۱۸۳ جبل قدرت قلعه آماسیا
۱۰۹ لسان غریب و عجیب آبازہ	۱۸۴ آماسیا قلعه سی
۱۱۰ لسان صدشہ آبازہ	۱۸۷ آماسیانک جامع و مسجد
۱۱۳ آناپالیمانندن آزاق غزاسنہ	ومدرسه لری
عزیمت	۱۸۹ آماسیانک خان و حمام لری
۱۲۲ آزاق غزاسندن بی فتح قریم	وچارشوسی ایله بازاری
دیارینہ عزیمت	۱۹۱ آماسیادہ کی سلاطین و کبار
۱۲۷ سرگذشت اولیا چلبی	کملین زیارتکاه لری
۱۳۳ اوصاف تکیہ و قلعه کلغراسلطان	۱۹۴ نیکسار قلعه سی
» مناقب و سبب انشای تکیہ کلغرا	۱۹۶ اوصاف زیارات نیکسار
سلطان یعنی صاری صالتق	۱۹۸ قویلی حصار قلعه سی
۱۴۰ اسلامبولہ روان یعنی عزیمت	۲۰۰ قانلی دده آستانہ سی
» بحرسیاہک طولاً و عرضاً	۲۰۳ اوصاف گرماب قدرت
منظرہ سی	۲۰۹ ارضروم قلعه سنک اجزا
۱۴۲ مالطہ غزاسی	واشکالی ایله ارضروم سرای لری
۱۴۴ مباشرت غزای مالطہ	۲۱۰ ارضروم جوامع و مدارس سی
۱۵۱ کرید التون معدنک اوصافی	۲۱۳ ارضروم لباس اہالیسی ، آب
۱۵۲ حانیہ قلعه سنک محاصرہ سی	وہوا و ساثرہ سی
۱۶۱ حکایہ غریبہ و عجیبہ	۲۱۳ ارضروم صنایع و ما کولات
۱۶۶ ارضرومہ کیدیلورکن تصادف	ومشروباتنک ممدوخلری
ایدیلان منازل و قصبات و آثار	۲۱۴ لسان و حال اهل ارضروم
عظیمہ	۲۱۶ اکرلی طانی
۱۷۵ طوسیہ ، بولو ، درت دیوان	۲۱۷ مناقب بعلم ابن باعور
ترکلرینک لسان و لہجہ لری	۲۱۸ اولیای عظامک زیارتکاه لری
۱۷۹ قریہ حاجی حمزہ و عثمانجق قلعه سی	۲۱۹ شوشیک قلعه سی اوزرینہ سفر
۱۸۲ برہان دده زیارتی	۲۲۱ حسن قلعه سنک اشکالی

جلد نائینک فہرستی

صحیفہ	صحیفہ	
مراد خان اول	دیباچہ سیاحتنامہ اولیا چلبی	۳
۴۰ اجمال جلوس ییلدیرم بایزیدخان	۷ اوصاف منزل دارالحریرو تختکاه	
۴۲ دولت ییلدیرم خانہ کی علما	بروسہ	
وصلحا و کبار اولیا	۸ اوصاف عمارت بروسہ	
۴۴ دور مرادخان ثانیہ ، علما ،	۱۲ بروسہ سلاطین جامعہ لری	
صلحا و مشایخ	۱۷ بروسہ مدرسہ لری	
۴۵ زیارتکاه شہزادگان آل عثمان	» بروسہ تکیہ لری	
۴۶ اوصاف زیارتکاه اولیای بروسہ	۱۸ بروسہ عمارت لری	
۶۰ اذکمیت ولایتہ سیاحت	۱۹ اوصاف خان خواجگان	
۶۹ باطوم و طربزون دیار لری نہ	» بروسہ چشمہ سی	
سیاحت	۲۰ بروسہ صو دکرمان لری	
۸۱ اوصاف شہر عظیم و قلعہ معمور	۲۱ بروسہ شہری حمام لری	
قدیم ولایت لڑکی یعنی طرب افزون	» بروسہ ایلچہ حمای	
۸۳ طربزونہ بوی بک لری	۲۵ بروسہ پازاری	
۸۷ اوصاف جوامع سلاطین و وزرا	۲۷ بروسہ نک تفرجگاہ لری و	
واعیان شہر	مسیرہ لری	
۹۴ کور جستستان ، مکر لستان	۲۹ اوصاف مسیرہ « جبل رہبان »	
ولایت لری نہ سیاحت	یعنی کشیش طاغی	
۹۸ اوصاف ولایت شہنازہ یعنی دیار	۳۶ اوصاف زیارتکاه پادشاہان	
آبازہ	آل عثمان	
۱۰۲ آبازہ ولایتہ اولان معمور	۳۷ اجمال فتوحات عثمان غازی	
عشیرت لری	۳۹ اجمال جلوس غازی خداوندکار	

دیدى . صدراعظم — نوله باش اوستنه !! دیدى . وعسس باشی به — وارک پارمق قپوده صلب ایدک» ديه فرمان ایتدی . حیدر زاده بی بر حال بارکیری اوزرینه بندیردیلر . آلاى عظیم ایله بارکییر اوزرنده ایکی یانه ارسلان کبی الای ، الای نکران اوله رق پارمق قپویه کیدرکن حقیر دخی آتمه سوار اولوب اغلایه رقدن برابر کیتدم . اورایه واردیغنده بوغازینه اچی کچیروب جبل متینک اوجنی قید و بندایدوب آلتندن جمال بارکییرلرینی چکدیلر . بارکییر بار کرانندن خلاص اولوب حیدر زاده تسلیم روح ایلدی . هرشیئی «ینه وین الله» کیتدی . نیجه انعام واحسانلرینی کوروب برچوق زمان برلکده طعام یدک . بنم طرفدن رحمة الله علیه .

لکن جمله اناطولی عبادالهی شردن خلاص اولدی . حکمت خدا سلطان محمد خان رابعک ابتدای جلوسنده ایلک غزاسی بو حیدر اوغلنک قتیلدر . خدا عالم بویله اولمشدر . اوکیجه خانه بی متمزه واروب جمله احباب واقربا وتعلقات ایله وداعلاشدق . ینه اسکداره عبور ایدوب بعض لوازمی الدق . ینه تکرار اسکدارلی محمود افندی بی وقره جه احمد افندی حضرتلرینی وآسوده حال اولان کبار اولیاً الاهی زیارت ایدوب روحانیتلرندن استمداد ایتدک . ایشته بووجهله شام جنت مشام وباغ مرهمه عزیمت ایلدک . همان جناب باری سالمین وغانمین صحت وسلامتله واصل ایده . آمین بجرمة سید المرسلین .

له الحمد ایکنجی جلدده بوراده تمام اولدی

اسکداردن بر جراح کامل کلوب یازه سنی سسکان ییلاق شراب ناب ایله بیقایه رق جمله چوروك انلرینی چیقاردی . مکر او یلوغی کمیکی خورد اولمش . جراح — بوافلاح اولماز ! « دیو یازه سنه مرهملر صاروب صارمالایوب آلائی عظیم ایله اسکداردن استانبوله قوجه وزیر اعظمه کتوردیلر . حقیر دخی سیروتماننا ایچون بیله کیتدم . صدراعظم زاده سلیمان بک اقدینک یاننده ایدم . قوجه مولوی صدراعظم محمد پاشا ، حضورنده حیدر اوغلی سویلتمکه باشلادی . — نیچون بو قدر زماندر حرامیک ایدوب عباداللهی قتل نفس ایدردک ؟ « دیدی . قره حیدر اوغلی وزیر اعظمی مولوی کلاهیه کورونجه — دده اقدی ! قورد اوغلی قورد ایدم . کشی آلدیغنه کوره ساتار ، بابا و آتاسندن کوردیکی ایشلر . الحکم لله « دیدی . وزیر اعظم جراح یازه سنی صوردی . جراح — علاج پذیر دکلدلر ! « دیدی . حسن اغا آرهدن — سلطانم ، کریده کوندرک « دیدکده وزیر اعظم دخی — نوله شمدی کوندرهلم ! دیدی . حسن اغایه و قرق قدر آدملرینه خلعت فاخره احسان اولنوب وزیر اعظم سوزه باشلادی — بره قره حیدر اوغلی ! نیچون کوتاهیه وزیر کوجک چاوش پاشا کبی روزیری بوزوب قتل ایتدیکنر ؟ دیدی . قره حیدر اوغلی — جنک حالیدر . او یله اولور . بنم یاتمه قید و بند ایله کتوردکلرند « علم رسول اللهی طاشیر برعثمانلی وزیرینک عرضی ، حیثیتی واردر . دیو مال و منالنه کندوسنه و یروب آزاد ایتدمدی . صوکره قاطرچی اوغلی آریوب طشره ده بوله رق شهید ایتمش ! بنم خبرم بو قدر . دیدی . پاشا — یا شهید ایتدیکنر ایسه طوغ ، طبل و علم کبی خزینه ماللری نیجه اولدی ؟ بو قدر سنه در باباک حرامی ایدی . آنک الله ایتدیکی مال و سنک بو قدر زماندنبری اوندن ، بوندن آلدیغک مال و منال قننی طاغلرده مدفوندر ؟ وقننی شهرلرک بطاقلر کده محفوظدر ؟ دیدکده حیدر اوغلی — سلطانم ! بونک سؤالی محشرده اوله جقدر . چیقه سی برجانم ایچون بو قدر عباداللهی اله و یروب ، آتیه یاقوب آنلرده اولان و بللرده مدفون اولان ماللری هیچ دیه مم . قوجه وزیر ، کون اقساملیدر . دون طوغدم ، بو کون اولورم . همان ایشیک کور»

حبتلى ايتك . اوليا چلبى يه بوچاقلى تفنك ايله اوچيوز آلتون ويروب
او كيجه ذوق وصفالر ايتك « ديدى . و آغلامغه باشلادى . حقير متأثر
اولوب — نه آغلارسك بكم ؟ هان پادشاه حضورينه وارد قده پادشاهم ، قوشجه
چانمه قيمه بنى كرده دلى حسين پاشايه كوندردى . دين اوغورينه آنده كافره
قليچ اورارق شهيد اوله يم . دى . ديدم . قره حيدر اوغلى — بهى اوليام ! اولوم
اولدقن صوكره صيرلامق نه بيونه بورچ اوله ! . بن برجان ايچون منتى
ايدرم ؟ . ديدى . حقير — نه ؟ هله بكم كريدتخنده بولنوب آنده برسنجاق
بكي اول . بر زمانده آورده همده دين دشمنلرينه قليچ چال . بنم ايسته ديكم
بودر . اكر سن بوبله ديرسهك سعادتلو پادشاه حظ ايدوب سنى كرده
كوندر لرلر « ديدم . قره حيدر اوغلى — كل اوليام ، سنك آغز بكي اوپه يم .
سن اينى ديرسك اما اوليا افندم بن بكا ايتدم بن بكا ! « ديو اولوغنى آچدى .
نه كوره يم ؟ پارمق قالىنغنده قوردلر ! ! ياره چورويوب اولوغنى پاره پاره
اولمش ! رايجه سندن آدم ياننه وارده ماز . ينه حيدر اوغلى سوزنده دوام ايله
— اوليام ، بكا تسلى خاطر ويردك . الله سندن راضى اوله ديوب هان قويندن .
بر آلتون ميناظر فى ساعت چيقاروب — شو كندى باغلك قوروغى حلوا سيدر .
ينه سكا نصيب . اولدى ديو حقيره احسان ايتدى . خدا عالمدر كه يكرمى ييل
اول بو حقير شامه كيدر كن (اسحاقلى) نام قصبه قيربنده قره حيدر كندوسى .
بزي اوروب قيروب حقيرك بو قدر مالنى آلمشدى يتمش يدى كره كندولر يله
برابر طاغلرده ياتوب قالمشدم . بالاخره بوساعت اوغلنه دكمشدى . قيا
سلطانك احسانى بر مصنع ساعت ايدى . حقير طانيوب — بره بكم ! بوساعت
زمان ايله بنم ايدى « ديدم . حيدر اوغلى — كرچكدر . بابام مرحوم سنك
مالكدن بكا ويرمشدى . ينه سكا نصيب اولدى . اشته حسن اغايه صور .
شمى يو لرده كليركن بوساعت سبيله هر بار سنى آكوب « ملك احمد
پاشالى اوليا چلبى نك ساعتيدر ، ديو سنكله طاغلرده و بلارده كزد ديكم زى .
ذكر ايدردم ديدى . واخشامه وارنجيه دكين نيجه گلترلر ايدوب هان كندويه
نتيجه كلاملرم جمله تسلى خاطر دن عبارت ايدى . ايرتسى كون على الصباح

عرشه آصوب يدطولانیسکی عیان ایلدک . حتی پادشاهم شمدی بکا شام ایالتی احسان ایتدکده « کوریم سنی ، بکا قره حیدر اوغلانی یولک اوزره انه کتوروب حجاج مسلمینک یولنی امن و امان ایدسک » دیو فرمان ایتمش ایدی . حمد خدا الله او واجب القتلک کرتار اولمسنی سکا میسر ایلدی « دیدیکنده قره حسن اغا حیدر اوغلیله اولان جنک وجدال وصاواشرینی بربر تقریر ایتدکده حاضران قره حیدر وقاطرجی اوغلرلیله آق یقالی اوغلنک شجاعت و صلابتیرینه حیران اولدیلر . بعده حقیر قره حسن اغا ایله بولوشوب — سلطاتم بزم قره حیدر زاده بک افدمزی حمد خدا اله کتورمشسکز . دیدیکمه کندوسی ده چوق حمد وثنا ایدوب — اولیا ؛ اگر حیدر اوغلیله آشنالغک وارسه یوری کیدلم . کندی ایله بیلشوب تسلی خاطر ویر . آتی قتل ایتدیرمیوب کریدجزیره سنده کی دلی حسین پاشایه کوندر تلمه سنی تعهد ایدوب خلاص اوله جغنی کندوسنه بیلدیر دیدی . ودها سائر بعض تعلیماتلر ویردی . حسن اغا ایله ایکمز برلکده قره حیدر اوغله واردق . حقیر — السلام علیکم ، بکم ! خوش کلدک . صفا کلدک » دیدیکمه همان قره حیدر اوغلی ایتدی — بره های جان قورتاران اولیا چلیم ! سن ده خوش کلدک . و صفا کلدک . اما بن ناخوش کلهب ایشه سیاست میداننه کتورلدیم « صوکره حقیر و حسن اغا قره حیدر اوغلنک یاننه اوطورروب اثنای کلامده کندوسنه نیجه تسایلر ویزوب مصاحتلر ایتدک . حقیره حیدر اوغلی — اولیام بیلیرمیسک ؟ انکورو ولایتی یاننده بالق حصار کوینده اول قیش کونی بزى باصدیغک زمان سندن نه عجیب جان قورتاردق . عجیب غافل ایدک . عورتلر کبی آتش باشنده اوطورریوردق . اوزمان سندن کرچه جان قورتاره بیلدک . اما شمدی بو حسن اغانک سایه دولتنده جان قوشی اوچه جق کبی کوریندور . اولیا افندی ! » دیدی . حسن اغا کندوسنه — یابکم ؟ اولیا چلیپی بیلیرمیسک ؟ دیدکده حیدر اوغلی — انکورو ولایتده برکون اون ایکی آتلی ایله برکویده آتش باشنده اوطورریوردق . بونلر الی آتلی ایله بزى باصدیلر . هله اللهه شکر ، ال قالدیرمادیلر . عقلمز باشمزدن کیدوب برکیجه بونلر ایله جان

وقت غروبدہ فرار ایدوب نابود اولور . حسن اغانك عسکری دخی بی درمان
 قالبوب قره حیدر اوغلنی ده اله کتیره میه رك خائب وخاسر اوراده قالور .
 ایرتسی صباح اطرافه نفیر عام امرلری کوندریلوب قره حیدر اوغانی خبر
 ویرنه بش آت وبش کیسه ویریله جکی ، یاننده اولوب ده خبر ویرمینک اوی
 باشنه ییقیه جنی یمینله ایله رعایایه تنیه اولتور . اوچنچ، کونی بریورک کلوب
 « مژده ، سلطانم ! قره حیدر اوغلی قورشون یاره سندن کویده قالبوب جمله
 حشر اتلری طایغله رق کندوسی اوچ آدمیله بردامده قبانمشدر » دینجه در عقب
 حسن اغا جمله عسکر یله آتلانوب مژده ایدن حرینی ده بر آتہ بیندیره رك
 اول کون اول کیجه الغار ایدوب مذکور کویده آتش باشنده اوطور رکن
 حیدر اوغلنی باصار لر . کیر نلردن طہانجہ لی توفکر لہ یاتدینی یردن یدی
 یکیت شهید ایدوب آخر آلات و سلاحه اقتداری قالمانجه جمله سلاحلری لندن
 آلوب باغلامه دن ضبط ایدر لر . زیرا اول عربده محلنده اویلوغنه قورشون
 راست کلدکدن سوکره عقلسز ملعون حریف بر قامشه باروت طولدیره رق
 یاره سنک اغزینہ طایابوب آتش ویرمش ، اویلوغنی پاره پاره اولوب تفنک ،
 تفنک آتلمش . بواجلدن بی درمان قالدیغندن حسن اغا کندیسنه جراح لر
 تعیین ایتمشدی . ایشته بو آستانہ سعادتہ کوتورلدیکی کون بزده شامہ کیتمک
 اوزره اسکدارده ایدک . استانبول واسکداردن یوز بیگ عسکر کیدوب الای
 بزم اردودن کچر کن حقیرک خیمه سنه قارشو اولان اغا تکیه سنه حسن اغا ایندی .
 وقره حیدر اوغلنی ایکی بار کیر لی صال بر تخت اوزره کتور لر دی . باشنده
 صاری حریر ختم صاریوب صیرتنده یشیل بالهه کورک واردی . غایت نجیف
 وضعیف اولمشدی . ایکی یانہ سلام ویرردی . آتی دخی اغا تکیه سنده بر حجر دیه
 ایندیر دیلر . همان ترکان اغاسی حسن اغای مدبر صدراعظمه آدم کوندروب
 « قره حیدر اوغلی خائنی سایہ دولتک زده حالا دردولته قید و بند ایدرک
 کتوردک . علی الصباح حضور دولته نیجه کتوردم ؟ ونه کونه دیوان پادشاهی یه
 واردلم ؟ » دیه صور دی . کندیسبی ده کلوب مرتضی پاشا افندمزله بولوشدی .
 کندوسنه خطاباً مرتضی پاشا — قوجه آدم ! غزاک قوتلی اولسون . قایججکی

چاوش پاشایی آتیه ، طونیهله . برقاچ یقین خدامیهله « بردخی دولتک سنجاغیه اوزریمه کله » دییه یمین ویردیره رک براقیر . بوئانده پاشانک وبتون اناطولی عسکرینک بارکاه وخیمه وخرکاهلری غنایمیهله برابر قاطرچی اوغلی نام شقی به قالمشدی . قاطرچی اوغلی ایسه حیدراوغلنک یاننه کلوب پاشانک صالیورلدیکی طوینجه اغزینه کلن سوزلری سویلیوب درعقب پاشانک آردنجه یتشوب یالکزجه اولیه رق وقوعه کلن مبارزده کله سنی بدنندن جدا ایدر . سوکره حیدر اوغلنک یاننه کلور ؛ آرتق بری برلریله ایوجه مشاوره ایدوب اوکوندن اعتباراً جدی صورتده عسکر یازمغه وباشلرینک تدارکینی کورمکه قرار ویررلر . نیجه یوز خرج السیف ایپ سوروینلری باشلرینه طوپلایوب قرشهری ، بک شهری ، آق شهر ، سیدی شهری ، اسکی شهر ، آلاشهر و سائر بلاد خلقتک اوینی ، بارقی خراب جکرلرینی کباب ایدرلر . اهل وعیاله ، چولوغه ، چوجوغه ایتمدکلری فنالق قالماز . ایشته بو حکمه مبنی جلوس محمدخانک همان ایرتسی کونی آبازه قره حسن اغا باحظ همایون حیدراوغلنک قتلنه مأمور اولدی . سابقا ترکان اغاسی قوجه حسن اغا ایکی بیگ قدر بهادر یرار ایش ارلرینی باشنه بریکدیروب قره حیدر اوغلنک بر محله محتقی بولندیغنی خبر آله رق جمله اهالی و لایته خبر ایدوب ارام ویرمیه رک حرامیلر اوزرینه کیدر . کندیبی ابازه طائفه سنک اک شجیع وهادری اولوب غیور ، مغرور یرار اوغلی ار ایدی . جمله عسکرینی چفته آتلرله عالم اغیاردن خالی ایکن شقی نک کیزلندیکی قریه به واروب محاصره ایدر ، قره حیدر اوغلی آتیه سوار اولوب ایکوز قدر ملعون کیتلرله عسکر اسلامی یاردرق کویدن طیشاری خواه ، ناخواه میدان حربه چیقوب دلیرانه هجوملرله اوچ ساعت قدر جنک ایدرلر . حسن اغادن قرق اوچ آدم شهید اولوب انلردن ده یدی ملعون خاک مدلته دوشر . ایکندی به قدر دوام ایدن جنک ائنده آخر قره حیدراوغلنک آتی بی مجال قالب قره ممی نام شقی رفیقنک کتیردیکی آتیه بینرکن حسن اغا طرفدن آتیلان برقورشون قره حیدر اوغلنک اویلوغنه اصابت ایدر . بویه زخم آلود اولدیغنی حالده ینه طقوز یکیت شهید ایدوب آخر مجالسز قالدرق

عصیان و طغیان ایدرک نجھسنه صقال طوتان ، کیر ، فلاکت ، دیرمکی ، چنکالی ، صارماشیقی ، دوماچ ، صابونچی - ازمیر قربنده - بیلدریاه دها سائر بوکئی بیلدرده بیکلرجه کاربانی باصوب حرامیلک ایدردی . آخر قره مصطفی پاشا فرمانیه اناطولی ایالاتنده نفیرعام چیقوب قره حیدر (اشقی) نام قصبه قربنده برخانه ایجره قپاندی . خانه یه آتش ویریلوب یانارکن قره حیدر جان هولیله طشره چیقوب قتل ایدلدی . کلئنی خیری دردوانسه کلدی . جمیع طریق عام امنیت بولدی . اما قره حیدر اوغلی نام برولد زناسی ظهور ایدوب باباسی ملعونک قاتی طلب ایدرک اناطولیده یکریمی سنجاقاق یرده یوزبیکلرجه عبداللهی راحتسز ایتدی . تاجلوس محمدخان رابع ابتداسنه کنجیه قدر اوچ ایالت یری خراب ویسباب ایتمکده ایدی . بروجهلله اله کتوربله مدی . حتی بو حقیرک انکورو قربنده (بالق حصار) نام قریه ده علی الغنله راست کلدی کمز ملعونلردرکه اوصافلری بش آی اوکجه یازلمشیدی . آخر زمان سلطان ابرهیم خان اواخرنده ، ملک احمد پاشا اقدمزک اغالرندن سابق ترکان اغاسی آبازه قره حسن اغایه خط شریفلر کیدوب « یا قره حیدر باشی یا باشک » دیو استاتلر ویرلدی . وقره حسن اغایه بغدادا وخدمت ترکان اغالنی وعداوندی . حسن اغا دخی بیک قدر شهباز ، نامدار ، ایش ارلری جمع ایتدی . برکون (سوکودطغانی) نام محلده قاطرچی اوغلی ، آق یقالی اوغلی ، اوینساغانلی اوغلی ، یکن حسین ، قره می نام حرامیلرله اسپارطه طاغیرنده سوکود و آیدین جبلریله صاروخان ایلرنده کزوب تجار واهالی پی رنجیده ایتیکی ابرهیم خانک مسموع هایونی اولوب اناطولی ایالته متصرف وزیر (کوچک چاوش پاشا) نک جمله اناطولی عسکریه وارماسی فرمان اولندی . پاشا اون بیک عسکرله بو حرامیلرک اوزرینه واروب قره حصار آلتنده ایکی طربری بریه مقابله ایدرکن قره حیدر اوغلی یدیبوز آدمیله بواون بیکلک دیرمه ، چاتمه اناطولی عسکری ایچنه آچ قورد قویونه صالدیررکئی صالدیروب اناطولی والیسی قوجه بروزیری قیدوبند ایدرک حیدر اوغلنک اوکنسه کتیردیلر . « عرض دولت واردر » دینه قره حیدر اوغلی کوچک

اطعام ایدردی . غایت سخنی الوجود ، صاحب خصال الحمود بر ذات ایدی .
 احوال مرضی پاشا — کورجستانده آل چوبانیانک دخترپاکیزه اختری
 (بغداد) نام خاتونک بنایتدیکی . کورجستان بغدادی ، نام شهر فرح آبادده
 دنیابه کلمش و کورجستان حاکمی ماورول خان بونی طبانی یصی محمد پاشایه
 هدیه کوندروب حرم محترمه پرورش بولمش ایدی . سن بلوغه یتشدکده
 طشره ایچ غلاملرندن اولوپ طبانی یصی محمد پاشانک صدارتده ، حلب
 مشتاسنده و (روان) غزاسنده بولمشدی . سوکره پاشانک سلستره
 قائمقامغنده ده بولنوب کندیسنه « صاریقچی باشی مرضی اغا » دینلمشدی
 حتی طبانی یصی افلاق و بغداد ماده سیچون قتل اولنوب جمیع غلمانلری
 حرم هایونه آلدقده بوده برابر آلدی که اسمنه دستاری مرضی پاشا
 دینیلردی . سلطان ابراهیم زماننده خاص اوطیه کیروب یکریمی اوچ ییلده
 پایه قطع ایدرک مصاحب شهریاری و سلحدار اولوپ ابتدای جلوس تخمدخان
 رابعده سلحدارلقدن ایالت شام ایله چراغ افروخته قلمشدر . حلیه سی :
 قامتی نام ، اسمراللون ، یصی آلتی ، سیاه قاش و کر بیکلی ، الا کوزلی ،
 قاریشیق سوزلی ایدی . آلت چکه سنده درت عدد دیشی اولمدیغندن بعض
 مخارج حروفی ادا ایده مزدی . هنوز صقال صالوب بشقه جه محبوب القلوب
 اولمش ایدی . سینه سی واسع ، بلی اینجه ، بازولری توانا ، طبانلری (افندیسی کبی)
 یصی ، خلوق ، سلیم ، حلیم ، الفته ، شمشیر باز ، زور آزما توانا شهر باز ایدی .
 دائما رزباف و حظای آلاجه لری کیمکه مائل ایدی . زیرا غایت الغایه زن
 دوست ایدی . ایچ اغالری کنج اولیوب هپ اوتوزر یاشنده توانا بیکیتلر
 ایدی . بواسکدار سحر اسنده ایچ غلاملرینه یوز غروش ، سلحدار و چوقه
 دارینده برکیسه احسان ایلدی .

قطاع الطريق قره حیدر اوغلنک بدست حسن اغا طوتیلوب

در سعادت کتوردلیکی

اولا قره حیدر نام شقی بر قاضی بی قتل ایدوب ابراهیم خانک حین جلوسنده

وزیر اصلا سوز سولیمیوب بر خیل دوشوندی . صوکره — پاشا اگر استقامت ایدرسه ک سنی بر خدمتده قولانیرز . هله شمدیکی حالده قپوخلقکی طاغیت . سعادتلو پادشاهسکا بروجه عدالت آرهلوق اولمق اوزره ملاطیه سنجاغی احسان ایلدی . دینجه ، پاشا — عاقبتک خیر اولسون . قبول ایتدم . عوارض ، خراج و محصلغنی دخی احسان بیورسه کز مدارمز اولوردی . دیدی . قوجه وزیر — او یله اولسون . صباح امرلرکی آل ، دیدکده پاشا وافر دعا ایدوب دست شریفی پوس ایدرک طشره چیقدی . طوغری سلیمانیه ده کی سراینه واروب والده واولادلریله حصارده کی یالیسنه کیدوب جمله توابعی اطرافه دیده بانلق ایتدی لر . ایرتسی کون آنره ملاطیه سنجاغی محصلغنی امری کلوب عزم ملاطیه ایده جک ایکن حقیر نیجه کیمسه لری رجاجی دوشوروب خالک باینه یوز سورهرک یوزبیک منت وکوج حال ایله حجج شریفه کیتمک ایچون اذن آلام . عزل حالنده اولغله یوزونه دیک التونی وبرچوقه وبراطلس احسان ایتدی . دعاء خیره لرلیله وداعلاشوق . آنلز قایق لرلیله یالوا قصبه سنه کیتدی لر . حقیر استانبولده قالبوب حجج شریفه کیتمک ایچون سلحدار مرتضی پاشانک مؤذن باشیسی اولوب محمل شریف امامتی امرینی ده قوجه مولوی وزیر یوزالتون ایله احسان ایدوب جمله احبا ودوستلر منزله وداع ایدرک اسکداره عبور ایتدک .

شعبان غره سنده سلحدار مرتضی پاشا ایله شام جنت مشامه عزیمت

اولا اسکدارده خیمه وخرکاهلر منزله مکک ایدوب مهمات ولوازم کوررکن شب وروز مرتضی پاشا اقدمنزله صحبت خاص ایدرک . اکثریا حقیر اماملغنی ایدردم . زیرا امامی شام عربی اولغله آندن حظ ایتهرک طشره اوطاقده اوکا ، ایچ امام ومؤذنلکنی ده حقیره ایتدی ردی . صبح ومسا حقیری جنبندن برآن منفک ایتیبوب برکورجی کوله سی ، رختلی ، زینلی برکیلان آت ، یوزالتون ، ایکی قاطر ، قرق اکمک ووروب یومی کندو طعام نفیسلرندن

اوجاقدن اوج بیک قدر غلمان خاصه قانونلری اوزره سپاه اولوب کزیده کیتمک اوزره کاکلرینی قطع ایدوب چراغ افروخته اولدیله . مرتضی پاشا بوجهیه چیمه باشی اولدی .

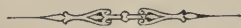
دفتردار زاده محمد پاشا افدمزک مولوی وزیرله مناقشه‌لری

حقیر برتقصیر پاشان جدا دوشدکن صکره کندوسی استانبول اعیانک مکتوبلریله چینی ارنیقده کی چفتلکنه کلوب آنده جلوس خبری استماع ایدنجه طرفالین ایچره یالوا قصبه‌سنده برقایغه سوار اولوب طوغری شهزاده جامعی قربنده قوجه وزیر و وزیر و واروب دست پوس ایتدی . حقیرده حاضر ایدم . همان قوجه وزیر شویله عتابه باشلادی — چلبی پاشا : دستورسز نه به کلدک ؟ یوقسه مهره می کلدک ؟ ! . همان دفترزاده — حاشا سلطانم ! بن مهره لایق دکلم . انجق افدم صدراعظم اولدیغنی استماع ایدوب خدایه حمد و ثنا ایتدم که پدرمک یار قدیمی و بنم پدرم برنده اولان ، سلطان مراد رابع دورنده بنی تربیه ایدوب صنف عالیله نائل ایدن سز پدر عزیزم افدم صاحب صدر اولدی . دیو خاکپایه یوز سورمکه کلدم . « دهرک پاشایه تمنا ایتدی . قوجه وزیر — ابراهیم خان سکا قرص منصبی احسان ایتدی . نیچون کیتمدک ؟ . دیدی . دفتردار زاده — یاسلطانم ، اول امرلرله قتلهمده فرمانلر وارایدی . کوز کوره نصل قرص کچی بی حاصل بریره واروب باشمی ویرهیم ؟ دینجه قوجه مولوی وزیر عقاب کچی حایقروپ — بره کیت یوقسه سنی شمدی قتل ایدرم . دیدی . همان دفتردار زاده افدمز — سلطانم ! لله ورسوله حاله مرحمت ایله ، اولاد وعیال صاحبی یم برییلدرکه اناطولیده اون سکنز سنجاق یرده بوقدر سکیان و صاریجه حشراتیله عبادالله اوزره قونوب کوچوب خانه بردوشی سرسریانه کزرم . دیدی . وزیر دهها قیزوب — بره چیق دیورم دینجه دفتردار زاده — بره جانک چیقسون ! دیه خنچره ال ایتدکه

ماه رجبك يكرمی اوچنجی كونی مولوی وزیر خاص او طهده خنكاره بر كیسه محمد خان اچھسی كتیردی . رجبك يكرمی بشنجی كونی ابراهیم پاشا سرای ایچ اغاری غلوايتدكلرندن اغالزینی عزل ایدوب غیري اغا كوندردی . رجبك يكرمی التنجی كونی پادشاه عالیجاه حضر تتری قلیچ قوشانوب الای عظیم ایله سرایه كله رك تخت نشین اولدی . لکن اصل یوم جلوسلری بیك اللی سكرز سنه سی رجبك اون سكرزنجی سبت كونی ایدم . وقت عصرده سعادتله مسند نشین پادشاهی اولدی . هنوز یدی یاشنده برنارسیده ایكن جلوس ایتدی . اما تاریخ ولادتلی غایت معجز اولوب شانی وانی كفته سیدر : « نوردركلدی محمد صلب ابراهیمدن » دیگر تاریخ : « دعای خیر ایله جورى دیدی شهزادیه تاریخ : اوله سلطان محمد آفتاب مطلع اقبال » سنه ۱۰۵۱ . حین جلوسنده خزیننده بر فلولس احمر قالمشدی . مرحوم دردنجی مراد خانك دین اوغورینه درخزینه ایتدیكى یدی عدد خزینهدن دخی برجه بر اقامشلردی . « امدی قوله جلوس انعامی لازمدر » دیهرك وزیر مدبر مولوی ابراهیم خان عصرنده خزینه اوقاف اللھی اتلاف ایدنلرك کریبانلرینی دیو شیروب جنجی مالدن اوچ بیك کیسه ، هزار پاره مالدن بش بیك کیسه ، شكر پاره یولی مالدن بیك کیسه والحاصل یوزلرجه یرلرده بی معنی یره تلف اولمش خزینهلری تحصیل ایدوب اوچ بیك یدیوز کیسه قوله جلوس انعامی ویریلهرك عقینجه یدی بیك کیسه علوفه مواجب احسان اولوندی . حاصلی بوندن بشقه هیچ مثلی كورولماش حقلی مصارفلر اولوندی . ینه بویه ایكن طو میوب حرم خاصده كی غلمان هایون دها جلوس بخششی چیمه سنی ایسته دیلر . چون غره غرای هلال شوال نمایان اولوب خلق عید شریف ایله شرفیاب وشادمان اولدی بیرامك دردنجی كونی یوم الاربعه ده بیوك « چیمه باشیایی » ایله مرحوم ابراهیم خانك سلحداری مرتضی پاشایه شام ایاتی وزارتله احسان اولتوب حرم خاصدن كیلار ، خزینه ، خاص اوطه ، بیوك وكوچك اوطه وسفرلیدن ، زلفلی بالطه جی حلواخانه ، آشجی ، بوستانجی ، خاص آخور ، غلظه سرايیله ابراهیم پاشا سرایندن والحاصل يكرمی ایكى

دار کل « دهرک کلن خزینه دارینک قولاغنه برشیلر سویلدی . بر آرزو کره برکیسه غروش و بریشیل چوقهیه قابلی سمور کورک و برلقه لی بول قاضی خفتانی و الحاصل باشدن ایاغه برقات اثواب کتوردوب احسان ایتدی . طعام تناول ایتدکن صوکره دستور دیوب کیدرکن اشاغی اینوب کوردم که بنک طاشنده برقیل محمدی مثال کخیلان آت وار ، سیم اکرلی ، وزرا رختلی . اوشاق « افندی بونی ده سزه احسان ایتدی » دیجه همان ینه افندی حضورینه چیقوب « سلطانم ، بزی خاکدن رفع ایلوب پیاده ایکن آتلا ندر دیکر . خدا سزین راضی اوله » دهرک تمنا ایدوب ینه آت سوار اولوب خانه مه کلام . سهل استراحت ایتدکن صوکره بعد العصر کوردم که ، برهای وهوی ایله اللی عدد جمال یوکی پرنج ، قهوه ، شکر ، شمع عسل ، روغن و الحاصل کونا کون ما کولات و مشروبات کلدی . خانه تهیم مالامان نعمت رب رحیم اولدی . حقیر جهان ، جهان حظ ایدوب کلن آدمنه بر شربی تعاقب و یردم کتدی . حکمت خدا حقیره خواجهیه ایکی کره وارمق میسر اولدی . آخر جزیره کریددن فریاد جلیق ایله قول کتخداسی قره مراد اغا کلدکه مراد اغادن بیک کیسه و بوقدر شامه عنبر و یتمش تحته سمور کورک ، ایکی خاصکی جاریه طلب ایتدیلر . همان مراد اغا جمله یکچیری اوطلرینه و سپاه اوطلرینه اخباره قوشدیندن قولده غلو آتاری کورولدی . قوجه مولوی وزیر درویش محمد پاشا وزیر اعظم اولوب قره مراد پاشاده یکچیری اغاسی اولدی . تذکره جی وزیر احمد پاشا ایسه اختفا ایلدی .

اجمال سلطنت سلطان محمد خان رابع کریم الشان بن ابراهیم

خان خدالله خلافته الی انقراض الدوران

جلوسلرینه معلومز اولان تاریخلر بونلردر . تاریخ : « جلوس محمد خان

ایلدی آسوده دنیایی » دیگر تاریخ :

اولدی سلطان محمد غازی جمله خاقاندن عدل واکرم

زيارت ايدوب بکا و نالاش ايله خانه مزه کلدک . مرحوم و مغفور له يدرمزدن انتقال ايدن ماللری آلوب جمله دوستان و احباب ايله ملاقات ايدرک جان صحبتلری ایتمه قویولدق .

حتی حقیر بوارضروم سیاحت مزدن کلدی کیمده کوردم که ، جوان قوجی باشی سراینه حواله برعالم سراسی بنا اولنش که اوج آسمانه سرچکمش . حقیر بوسرای دلارای تماشایدرکن بر بواب ظاهر اولوب - بیوروک ، سزی افندی حضر تلری ایست . دیدی . حقیر - افندی کیمدر ؟ دیدم . جواباً - خنکار خواهه سی و بوسرایک صاحبی دیدی . حقیر نردباندن عروج ایدوب دیوانخانه عالینه چیقدم . نه کوردهیم ؟ یتش سکمان قدر سمور کورکلی خداملر ، تمتاز جوانلر میان بسته اولوب طور لر . کوردم که صدرعالیده کوچوچک بردستار علمایله قره صقاللی برچلی اوتورور . اما صاحب خاننک قغیسی اولدینی معلوم دکل . همان جمله حضاره خطاباً لوندانه « السلام علیکم ای عاشقان ! » دیدم . همان صدرده کی « وعلیکم السلام حامد افندی مدرسه سنده شیخ زاده حقیرک شریکی قرداشم جانم ! » دییه ایغه قلقوب حقیرک النی اله آلدی . اوپوشوب قوجوشدق . اما الله عالم بیله مدم . « آبنم جانم ، داغ آدمی اولوب لوند اولمشک . نه بوزمه بیکانه اشناقی ؟ ! » دیدکده همان بیله دوشوب « سلطانم ، یار قدیم ، جانم ، شریکم ، شیخ زاده عزیزم » دیدم . - صفا کلدک . قهوه ، شربت کتیرک ، ندر بوسرای تماشایدردک ؟ دیدی . حقیر - سلطانم ، دفتر دار زاده محمدپاشا ايله بوشهر دن کیده لی ایکی بیچق سنه اولدی . بوعمارستانی کورمامشدم . حمد خدا کوزل عمار اولمش . خدا مبارک ایلله « دیدم که تاریخی شوایدی . تاریخ : « دولت آباد اولدی بومنزل مبارکباد ، ۱۰۵۴ دیکر تاریخ : « ین و دولتله مبارک اوله دائم بومقام » سنه ۱۰۵۴ .

خواجه - اولیاچلی ، سزکله مدرسه گوشه سنده علمه مشغول اولدیغمز سببیه جناب عزت علم برکاتیلله بوسرای واسکدارده ، ولایتزده نتیجه برلرده چفتلکلی احسان و انعام ایتدی « دیو حمدوشنا ایتدی . حقیر - ان شاء الله سلطانم ! علم تلاوت ایتده شریک ایدم . دولتکزده دنیالق ايله دخی شریک اولوروز . » دیدیکمه « والله بی تکلف اولدیغکزدن حظ ایتدم . بره خزینه

ارضرومہ کیدرکن توصیف ایدلمشدر . ینہ جانب غربہ کیدرک (از مید)
قلعہ سنہ کلدک . بودہ اولجہ موصوفدر . بورادن (ہلکک) قلعہ سنہ کچوب ینہ
برقاچ ساعت جانب غربہ کیدرک (ککبوزہ) قصبہ سنہ کلدک . بودخی موصوفدر .
اورادن (مکملکی علی بابا) یی زیارت ایدوب ینہ غرب طرفہ کیدرک (پندک)
قریہ سنی (قرتال) کوینی ، بوستانجی باشی کوپریسنی کچہرک قاضی کوبینہ واصل
اولدق . سوکرہ حمد خداصحت و سلامت ایلہ ۱۰۵۸ سنہ سی شہر جمادی الاخرک
آخرنده شہر قدیم و بلدۂ عظیم اولان (اسکدار) ہ مواصلت ایتدک . ادیم
ارضدہ مثلئ یوق باغ ارم مثال هوا و بناسی لطیف برشہر اولوب اولجہ جلد
اولدہ قسطنطنیہ اوصافدہ ہر برتفصیلاتیلہ ذکر ایتشدک . بسم اللہ جملہ آت
و قطارلری بارخانہ لرمنزی کشتیلرہ تحمیل ایدرک متوکلا علی اللہ خلیج استانبول
اوزرہ جریان ایدوب (شہر بی مثال مرکز خلافت عظمی اولان استانبول
دارالاقبال) ہ مواصلت ایتدک .

حمد خدا جملہ دایہ و خداملرمنزلہ خانہ مزہ واصل اولوب ابتدا والدۂ
ہمشفقہ مزک دست شریفلری بیوس ایتدک . سوکرہ ہمشیرہ لرمک چشم
پر نورلردن اوپدک . ینہ آتہ سوار اولوب عہدہ وفا ایدرک ابا ایوب انصاری
جضر تلری زیارت ایدوب آندہ برقربان نرمنزی رضائلہ ذبح ایدوب ارباب
استحقاقہ بذل ایتدک . وروح پرفتوح جناب ایوب ایچون برختم شریفہ بدأ
ایدوب خانہ مزہ کلدک . اول کیجہ خواب راحتدہ یانوب مرحوم و مغفورلہ
پدر عزیزمی واقمہ مدہ کوردم . « سیاحت ، تجارت و زیارتک مبارک اولہ . سکا
شفاعت رسول اللہ دخی میسر اولہ . صفا کلدک ، خوش کلدک حمد خدا
بوش کلدک . ارسلطان طریقندہ ارکوچکی اولمشسک . بزى خیر دعادن
اونوتمہ « دیوبو حقیرہ بسم اللہ ایلہ « الیکم التکاکثر . » سورہ سنی اوچ دفعہ
اوقوددی . علی الصباح خوابدن بیدار اولوب جمیع اقبالرمنزلہ اون پانندن
یرقایغہ بینہرک ترسانہ آردندہ کی مزارستانلرہ واردق . ابتدا پدر عزیزمنزی
زیارت ایدوب اوچ دفعہ « الیکم . » سورہ سنی اوقودق و برختم شریفہ دہ
باشلادق . سوکرہ تا ابوالفتح زمانندن بری مدفون اولان اجدادمنزی

اولوب خان جوارنده یکرمی قدر دکانی واردر . باغ ، باغچهسی چوق اولدیغندن اوزوم طور شوسی و صقاریه قاوونی مشهوردر . ایکی قاوونی بر آته یوکه دیرلر . غایت ایری ولذذ اولور . کیوه جسرینک کناری هپ بوستاندر . جسرک التندن جریان ایدن صقاریه نهری اشاغی طاغلردن طلوع ایدوب بک بازاری نهری دیندن عبور ایله نیجه قرا ، قصباتی ریان ایدرک بوقوجه ایندن کچر و (رازوه) نام قصبهده قره دکزه قاریشیر . بوقصبهده سپاه کتخدایری ، یکیکچری سرداری ، اوقاف متولیسسی واردر . (زیارت حضرت برهان) عثمانجق ایله کلش اولان بوذات بوراده مدفوندر .

آندن جانب شماله جسرلی عبور ایدرک صقاریه کنار نیجه (اجاج دکزی) نام اورماندن کچدک . بوراسی بر اورماندر که ایچنده اهل بلد اولمیان نیجه غریب الیدارلر غائب اولهرق وحشی جانوارلره قسمت اولمشدر . دفته ، آردیج ، چام ، اخلامور اغاچلرینک شکوفه لری رایحه سندن انسانک دماغی معطر اولور . کونش ایچنه اصلا تاثیر ایده من . بوخیابان ایچره نیجه بیک تخته نیجه جک بیجق دکرمنلری اولوب کمی کراسته لری کسرلر . بو طاغلر درت سنجاچ حدودنده واقع اوامش اولوب حقا که اجاج دریاسیدر . بر طرفی بروسه ، بر طرفی ازمید ، بر طرفی ده بولی وقوجه ایلی سنجاقلیدر . دائراً مادر انجق بر آیده دور اولنه بیلور . اما کزیده یرلری بوکیوه بولی اوزرنده واقع اولان قسیمیدر . کیوه دن مفارقتمزک اوچنجی ساعتده صقاریه کنارنده بریاچین قیا اوزرنده (چوبان) قلعه سنی کوردک . کوچوجک برقلعهدر . ایچنده بنی آدمدن اثر یوقدر . خراب ویباب طورور . اسکیده (ککوه) نام قادین قرالک چوبانلری بوقصبهده ساکن اولوب آینه ورونده دن باج آلورلر مش . اشاغیسی دریا مثال صقاریه اولوب ا کسه سی یاچین طاغده قلعه بول ایسه زیاده طار و سقر اولمغله خلق بالضروره باج ویریرلر مش . بورادن کچوب غریبه ، صقاریه کنارنده کونش تاثیر ایتمز بر لاله زار و آقار صولر کنارنده تحت القهوه فطور فطیر تناول ایدوب طاعت وعبادت وضع پروردکاری تماشا ایدرک (۴) ساعت دخی کیدوب (صبا نیجه) قصبه سنده منزل آلدق . بوراسی اولجه

سکین سلطان) دہ بورادہ در . [۱] بوشہرہ برکون مقیم اولوب ذوق و صفار ایتدک . آندن ینہ جانب شمالہ (۷) ساعتہ (طراقلی) قلعہ سنہ کلدک .

طراقلی - بروسہ تکفوری نک بناسیدر . عثمان غازی نیک فتحیدر .

حاکم کدر . یوز اللی آچہلق قضادر . حالا قلعہ سی ویراندر . اما قصبہ سی باغلی ، باغچہلی ، آب روانلی بردرہ ایجرہ بش یوز قدر معمور خانلی و خانہلی ، تختہ و کیرہ میت اورتولی شیرین بر قصبہ در . اون بر محراب یدی محلہ در . چارشی ایچندہ جامعہ دہ کوزلدر . بر حامی ، بش خانی ، آتی مکتب صبیانی ، ایکی یوز دکانی وار . جملہ سی قاشیق و طراق ایشلہ دکلرندن شہرہ (طراقلی) دیرلر . طاغری صافی چمشیر اغاجی اولقلہ خلقی بونلری ایشلہ یوب عرب و عجمہ کوندریرلر . آب و هواسی غایت لطیفدر . جملہ طاغری چنکلستان و عیدوشکار یرلریدر . درہ سی ایچندن جریاندن سوکرہ دیگر برنہر واسطہ سیلہ صقاریہ نہرینہ ملاقی اولور . بورادن ینہ جانب شمالہ کیدوب (۷) ساعتہ (کیوہ) قلعہ سنہ کلدک .

کیوبنک اوصافی - اصلندہ اسمی (ککوه) در . بوراسی امید قلعہ سنی بنا ایدن اقبای اسکندر دن (ککوه) قادین قرال قیون چوبانلریچون برکوجیک قلعہ در . او قرال قادینک اسمیلہ مسادر . بالاخرہ تخفیف اولہرق (کیوہ) دیمشلردر . سنہ ۷۱۲ تاریخندہ عثمان غازی نیک فتحیدر . یوز اللی آچہلق شریف قضادر . بوجوارده صقاریہ نہری اوزرنده سلطان بایزید ولینک غریب وجسیم برکوپریسی واردر . بوراسی زمان قدیمہ شہر عظیم ایدی . لکن مراد خان رابع عصرندہ صقاریہ نہری طغیان ایدرک شہری غرق ایتش ، سوکرہ ینہ معمور اولمشدر . اوچیوز خانہلی ، برجامعلی ، بر حاملی ، اوچ خان ، یدی مکتب صبیانی اولوب ایلری تختہ و کیرہ میت ایلہ مستورددر . شہر صقاریہ نہرندن براوق منزلیدر . برکیرہ میتلی معظم خانی

[۱] بوذات عالی صفاتک تربۃ منورہ لری دخی طرف ذی شرف حضرت پادشاہیدن تجدید ایتدیریلدرک اوزرینہ قبہ چنٹامشدر . حضرت آق شمس الدین ایلہ بونک نربہ داری برداندر .

بوخالئی منع ایتمش و فاتح حضر تلری ده بوکا (اولک) نام قریه نی تملیک ایتمکه اوراده ارتحال ایله مشدر . حالا آنده مدفوندر . (الشیخ محمد حمدالله بن آق شمس الدین) بوذاتک پدرلرندن سوکره سجاده نشینلکی قبول ایتیب « یوسف و ذلیخا » نام اثرینک تألیفه مقید اولدینی بالاده مسطوردر . بوذات بطن مادرده ایکن پدرلری والده لرینک قارننه اوروب « بره بنم ذی عقل ارسطو ، ذوقون ، شاعر ، مصنف ، مؤلف اوغلم » دیرلر مش . حکمت خدا بوذات رحم مادردن مشتق اولدقندن سوکره سکزیاشلرنده ایکن دیوان صاحبی اولوب « لایلا و مجنون » کتابی ، « مولود منظوم » ی تألیف ایتشلردر . اما یوسف و ذلیخاسی مقدور بشر دکلدر . حقیقه فیض الهی به مظهر اولان بزدکانک کلایمدر . [۱] بوذاتک مدت عمرلری التمش سنه اولوب ۸۵۳ سنه سنده وفات ایتمکه پدرلری جنبه دفن ایدلشلردر . یوز ایتمش قدر کتب و رسائل یازمشدر . اما « قیافتنامه سی » ایله « یوسف و ذلیخا » سی پک ممدو حدر . رحمة الله علیه . بونک نور دیده سی (محمد چلبی بن حمدالله بن آق شمس الدین) بوچلبی اول عصرده بردر کرانمایه کبی ظهور ایتدی . برفاضل عالم آرا ایدی . جمیع عرب و عجم طللری بوکا جواب و یرمه ده عاجز قالمشلردی . زمانه سنک کویا امام اعظمی ایدی . خلاصه کلام جمله علومده یدطولایه مالک اولوب باخصوص علم خطده یاقوت مستعصمی و خطاط ابن مقله قدر ماہر ایدی . شوکا آجیرم که بوچلبی نک قبر شریفلرینی تر به دارلری بیلمه دیلر . زیرا اولاد ذوی الاحترام پکده بللی اولمیور . (الشیخ عبدالقادر بن سعدالله بن آق شمس الدین) بوغزباز آق شمس الدینک حفیدیدر . پدر بزرگوارینک قبسی خارجنده مدفوندر . (الشیخ عبدالرحیم بن آق شمس الدین) عزیزک قرق سنه سوکره خلیفه لرندندر . علم تصوفده « وحدتنامه » نام کتاب آنلرک تألیفلریدر . جنب عزیزده مدفوندر . رحمة الله علیهم اجمعین . (الشیخ سید

[۱] بو اثر بهترینک « درشاهوار ادب » عنواننه البقی اولان بریحک نسخه سی اویچ جلد اوله رق بوبک ایاصوفیه کتبخانسنک آثار ادبیه قسمی تنویر و تزین ایتمکده در . حقا که بیوک بر اقتدار ادبی و فیض قدسی ایله یازلشدر .

مفصل بیاب اولندیغی اوزره - بوذات تعین بیورمش و او محل قاز یله رق
 لحد و کتابه ایوب بولنمشدر . زمانه سنک قطب آفاقی ایدی . نجه مجلد
 کتابلر تألیف بیورمشدر . علم طبه لقمان ثانی ایدی . کندیلرندن صوکره
 مخدوم مکرم لری « یوسف و ذلیخا » صاحبی (احمد چای) استانبولده
 ایاصوفیه جامع شریفنک ایچنده « یوسف و ذلیخا » کتابنی تألیف ایله اشتغال
 ایدرک پدیرنک پوستنی و خلیفه لکنی قبول ایتمه مسیله جمله فقراسنک اذنیله
 پوست (حضرت سعدالله بن آق شمس الدین) ه قالمشدر . بونلرده پدیرلری
 جنبنده مدفونلردر . قدس الله اسرارهم . (الشیخ فضل الله بن آق شمس الدین)
 علم لدن صاحبی اولوب نیجه بیک خلقی ارشاد ایدرک پدیرلری رینه سجاده نشین
 اولمشلردر . قبری رینه پدیرلری جنبنده در . (شیخ نورالله بن آق شمس الدین)
 تحصیل ایچون بروسه یه کیتمشده اوراده قلمتراش قرنه باته رق ارتحال
 ایلمشدر . بروسه ده زینلرده مدفوندر . (الشیخ چای امرالله بن آق
 شمس الدین) پدیرلری طریقه کیتمیوب متولی اولمش و نفوس مرضندن ارتحال
 ایلمشدر . پدیرلری جنبنده مدفونلردر . حقا که جهان آرا بر مجلد تاریخلری
 وارددر . (الشیخ نصرالله بن آق شمس الدین) تحصیل ایچون عجمه کیتمش
 ویدی سنه قدر سیاحتدن صوکره تبریزده وفات ایلمشدر . بوذاتی عجمه
 نیچهرلی شمش تبریزی اولادی ظن ایدوب زیارت ایدرلر . لکن شمس تبریزی
 مجرد ایکن قونیه یه کله رک حضرت مولانانی ارشاد ایتمش و صوکره اولاد
 مولانادن بری جناب شمسک کله سنی کسدکن صوکره کله سنی انه آلوب
 بیاغی قطع مسافه ایدرک (خوی) شهرینه کلشدر . حالا خوی شهرنده
 یثار دیرلر . جناب شمسی بویه مجرد لغی ایله ارکن انتقال ایتشدر . خواجه
 نصرالدین شمسی ایض اولادیدر . (الشیخ محمد نور الهدی بن آق شمس الدین)
 حضرت شمسی بوذات دها طوغمهدن مجذوب الهی اوله جغنی کشف ایتشدر .
 حتی ولادتندن ، بلوغندن صوکره سائر اولادینه « نور الهدانک جلالندن
 صقینک » دیوتنیه ایدرلر مش . بوذات جامعه کیروب بوجتلتک ، بوجهنملک
 دیه رک کشف کرامات ایلدی کیچون پدیری کندوسنه حرام نسنه پدیره رک

دره‌سی ایچنده صو دکر منلری واردر . جهه یتش بش دکانی وار . اکثریا نازوک آت چولی و طور به ایشه دکلرندن « طور بالی کوبلك » دیرلر . بورالرده توطن یتش یهودی ورومدن اثر یوقدر .

كوبلك زيارتگاهلری

اولا منبع اسرار ، مرجع ابرار ، قدوة رجال ، نقطه کمال ، ناصح خلائق ، ناطق حقائق ، پیر ارباب شوق ، سلطان دنیا و دین ، سیمرخ قافیقین (الشیخ حضرة آق شمس الدین محمد بن حمزه) مولدلی شامده واقع اولمش اولوب کندیلری حضرت ابا بکر الصدیق (رضی الله عنه) نسلندرلر . مبارک پرمقارینک بربوغومنک ناقص اولمسی ده بوکا شهادت ایدر . بغداد قلعه‌سی ایچنده مدفون اولان شیخ شهاب الدین سهروردی نك شرف صحبتله مشرف اولدقن صو کره رومه کلرک انقردده حاجی بیرام ولی ایله هم مجلس اولمشدر . ابوالفتح ایله استانبول فتحده بولنوب « ان شاء الله بوقلعه ۸۵۷ سنه‌سی ماه ربیع الاوانده فتح اولنور » ديه استانبولك فتح اولنهنجنی کونی تعیین بیورمش وبامرالله تعالی فتح مبین دخی اوکون واواساعته میسر اولمشدر . [۱] بوشهر ایچنده اغاجقلی ومسیره بریرده انسال وانجال کراملریله برابر مدفونلدره . [۲] ابایوب انصاری حضرتلرینک قبرشرفلری ده - محلنده [۱] عزت مولانک شو قطعه‌سی چلی خط ایله برلوحه اوزرنده محرر اولدینی حالده تربة حضرت شمسی ده معلقدر :

قره کون دوستی ایمش فاتحک آق شمس الدین

که یوزندن لمعان ایتدی آنک فتح مبین

نصرتی چشم حقیقتله کوروب ویردی خبر

بویله هرکاری اوزاقدن کورر ارباب یقین

[۲] تربة شریفی شهزاده سلیمان پاشانک بنا کرده‌سی اولان بیوک جامع اتصاننده در .

اسکی تربه‌سی مشرف خراب اولدیفندن مصارفاتی خزینة خاصة شاهانه دن احسان بیوریلهرق اوزرینه مجدداً رعنا برقبه ، قربنده برده تکیه بنا اولمش . غایت دلنشین و فخر بر محلدر . تربه‌داوی یومیه برجزه شریف تلاوت ایدرک ماهیه برخم ایتدیرمکله - مکلفدر .

زیبالی و اردر . جمله اون سکز محرابدر . شهر سکز محله عد اولنور . بعض محله لری یاجین قیالر آلتنده واقع اولمغله پاره پاره قیالر هر دایم شهره اوچوب دوشر . لکن آق شمس الدین حضرتلرینک نفوذی برکاتیه کیمسه یه بر فرد آفریده یه ضرری اصابت اتمز . قیازیه اوچسه اوراده ضرر اولوب قالور . بویه قیالر آلتنده ایکوز خانه واردر . یکر می قدر مکتب صبیانی واردر . مدرسه سی ، فلانی بوق [۱] برحام لطیف و خوش هواسی واردر . [۲]

[۱] شمدی متعدد مدرسه لری واردر .

[۲] بوحام لطیف شهزاده سلیمان پاشا « رحمة الله علیه » طرفندن بنا اولمشدر . چفته اولوب بر طرفی رجال و طرف دیگر ی نسیه مخصوصدر . استانبولک حمانزینه رقابت ایده جک درجه ده لطیف ، بلکه ده فائقدر . او قدر متین و مستحکم بنا اولمشدر که شیمدی اویله بر بنا ووده کتیر مک قابل دکل بوحامک بنا اولنسی کویک اهالیسی شویله روایت ایدیورلر :

شهزاده مشارالیه حضرتلری برجامع یاپدیرمغه بدأ ایدوب عمله و معمارلری جمع ایدر . جامعک تملی قورلوب دیوارلرندن بر قاج زراع قدر یاپیلیر . شهزاده برکون نظارت اتمک اوزره بولندینی خانهک پنجره سنه کلیر . باقار که عمله دن بری بر طاش آلمش دیواره طوغری کوتوریور ، صوکره یه کیری کتیریور . الحاصل ساعتلرجه دقت بیوررلر . او طاشی اصلا الدنن بر افمز . دائماً کوتورور ، صوکره ده کیری کتیر . بونک اوزرینه شهزاده و عمله یی چاغروب :

— ای اوغول نیچون بو طاشی الکنن بر اقیوب چو جق او بونجانی کبی کوتوروب کتیریورسک ، نه سبیدن ایشک ایلری کیمسنه غیرت ایتیورسک اقشام آله جفک اجرت حرام اولمازی ؟ بیوردقده .

عمله - « سلطام عفو بیوریکز . قولکزه صواقتضا اتمش . صاحبندن قاندم . هوالر صفوق اولدیفندن صفوق صو ایله غسل اتمکه وجودمک مساعده سی بوق . صیجاق صویده تدارک ایده مدیکمدن جنب قائدم . محتاجیندن بولندیم جهته قوت یومیسی تحصیل ایچون جالمشغه ده مجبورم . فقط جنب اوله رق کتیردیکم طاشک بویه الی الابد قاله جق بر عبادتخانه بناسنه قومسنی روا کورمدیکمدن بو حاله جرأت ایتدم . » دیسی اوزرینه شهزاده عالیشان « هان بالجه معمار و عمله یی تعطیل ایدوب اولا برحام بنا ایدیکز . ان شاء الله صوکره جامی اکمال ایدرز » بیوررلر .

بونک ارزرینه اشبو حمام لطیفه بدأ اولنوب امام اولندقدن صوکره جامع شریفی دخی اکماله غیرت بیوررلر . بو جامع شریف « بیوک جامع » نامیله یاد اولنور ، غایت روحانیتلی ، دل آرا بر عبادتخانه در .

قلعه کبی برخان عظیم انشا ایدرک قریه اهالیسنی اسکان ایتش وکیده کیده کوی بیومشدر . جامعی ، خانی ، عمارتی ، حامی ، سوق مختصری واردر . اوزوم طورشوسی غایت ممدوحددر . اما خاننک اناطولی اولککسنده نظیری یوقدر مکر شام قربنده کی قطفه وسعسه خانی وله . ایچلی ، طیشلی ، متعدد حرملی ، ایکی بیک آت آلیر آخورلی وبشقهجه دوه لکللی ، بیاض صحرا مثال برمیدانلی رصاص نیلکون ایله مستور برخان معمورددر . آندن ینه شاهه کیدوب (۶) ساعتده (نازللی خان) منزله کلدک . باغلی ، بانچهلی اولوب صافی قواقلی بردره ایچره یوز خانلی ، برکوچیکک حاملی معاف ، مسلم مسلمان کوییدر . حاکی ینه نظیف پاشامتولیسیدر . بوخان دخی نظیف پاشانک خیراتیدر . همان کوشتک خانسی کبی برهندسه اوزره بنا اولنش عجیب وعظیم خیراتدر . جمله یوز اللی اوجاقددر . بوندهده بردارالضیافه واردر . آینده وروندهیه کشاده هر آدم باشنه بر نان پاره ، برحجن چوربه وبرر شمع روغن مهماندارلری کتوروب خدمت ایدرلر . بورادنده حرکتله (ترهلی کویلک) قلعهسنه کلدک [۱]

اوصافی — بوقلعهیه « طوربالی کویلک » و « طوربالی کویلک » دیرلر . اما صحیحی ترهلی کویلکدر . وجه تسمیهسیده آق شمس الدین حضرتلرینک بوراده مدفون اولماسیدر . اما قلعهسنه روم تاریخلرنده « آلیکساندر انوس » دیرلر ، بروسه تکفورلری طرفندن بنا اولنشدر . بوقلعهیی ۷۱۲ سنه هجریه سنده عثمان غازی فتح ایتشدر . بولی سنجاغنی خاکنده اولوب یوز اللی آچقهلق ناحیه قضااسیدر . کتخدایری ، کتخداسرداری واردر . قلعهسی اوج سایه سرچکمش برقی اوزرنده اولوب خالی وخراب ، معطل اولقله دزدار ونقراتی یوقدر . بوشهرک ایکی طرفی قیالی وطاغلی ، باغلی اولوب شهر ایچندن بردره جریان ایدرکه طاغلردن نزول ایدوب چام اولوقلردن میزاب وار جریان ایدر بر آب حیاتدر . شهر قدیم وشیرین اولوب اهالیسی هپ ترکدر . جمله ایکی بیک قدر چام تخته اورتولی خانه [۱] بوراسی الحاله هذه بولی سنجاغنه مضاف اولان کویلک قضااسیدر .

ایدوب صفا ایدرکن استانه طرفندن اولاقلر کلوب حقیره وپاشایه عمیلرمدن و ممك زاده اقدمدن و عبدالرحیم افندیدن مکتوبلر کلدی . پاشایه کلنك مآلی شو ایدی : « اوایسا قولکوزك پدری مرحوم اولوب جمیع ملك واشیاسی اوکی والدسی ایله همشیره لری وقسام النده مهور قالمشدر . لطفکزدن رجا ایدرزکه اولیاچلی داعیکزی بوجانبه کوندروب براز زماندن صوکره ایشلری تمام ایدوب ینه حضورکره واره . » حقیره دخی اقر بامدن کلان مکتوبلرده شویله یازلمشدی : « سز صاغ اولیکز پدرکز مرحوم اولدی . انالله ... » بوخبری طوینجه جهان باشمه طار اولدی . مکتوبلری پاشایه کوستردم . اوده کندویه کلنلری کوستروب بیقرار اولدی . اوخله ینه کلک شرطیله اذن آلوب دست پوس ایتدم . کتخدا و خزینه دارخی چاغیروب خرچراه ایله ایکی کحیلان آت وایکی کوله احسان ایتدی . سائر لوازمزیده کوروب یدی مملوک ایله پاشا اقدمزله و داعلاشوب یوله روان اولدق .

بيك الی سکز جمادی الاخرنده انکورو بکپازاردن استانبوله

متوجهاً عزیمت

اولا بك پازاردن شماله معمور و آبادان، محصولدار یرلردن کچهرک کشاده هواده (۹) ساعتده (صاریلر) قریه‌سنه کلدک . بیلا واسع اولوب یوز خانلی معمور کویدر . بوخلده برشدادی بنا حمزه زاده گویا کوه بلندپاره خراسان ایله ریخندن یاییلمش بر دیوار معظم واردر . بورادن (۷) ساعتده (کوسه بك خانی) نام قریه‌یه کلدک . بوده بردرلی زمینده اولوب یوزخانلی معمور کویدر . اهالیسی تکالیف عرفیه‌دن معافدر . سلطان احمد خان عصرنده جلالیلر بوراده برکاربان بوزوب ایکی بیکنن زیاده . عباداللهی دندان تیغدن کچردکلری ایچون بورایه نظیف پاشا مرحوم

لکن اویاہ مکلف جامعری یوقدر . چارشی ایچندہ کی جامی کوزلدر . جملہ اوچ بیک التمش عدد ایکشر قات خانہ لری واردر . دیوارلری کریچدندر . سطحلری تحتہ ایہہ مستوردر . مدرسہ ، دارالحدیث ، دارالقراسی واردر . زیر طالب علم فضلا و علماسی چوقدر . مدرسہ لری کارکیر دکلدر . یتیم عدد مکتب صیبانی وار . صیبانی غایت نجیب ورشید اولوب یدی یوزی متجاوز حافظ قرآنی واردر . برشیخ الاسلامی وارکہ جملہ علما آنکلمہ مباحثہ علمیه ایتمکدن عاجزدر . نقیب الاشرافی فاضل دکل ، فقط غایت منع و صاحب کرم برداندر . خاخی اکثریا علمادار . سپاهی دخی چوقدر . جملہ الوان الوان صوف کیرلر . قادینلری ہب میز کیرلر . اترک شہری اولمغلہ خاخی اوغوز طائفہ سیدر ، یعنی ترک قومی دیمہ نک حسن تعبیر یدر . یدی عدد خانی واردر . چارشو ایچندہ بر مکلف خانی یانمشدر . حماملری ، اتری یوز دکانی واردر . چارشوہ قصابلر ایچندہ جریان ایدن درہ کنارندہ ہفتہ بازاری اولور . بودرہ شہرک اشانغی طرفندن جریان ایدرک بر نہر واسطہ سیلہ صقاریہ یہ دو کیلور . شہر مرتفع یردہ اولمغلہ شہراہلری قومصالحہ و قالدیر مسزدر . خاخی غریب پرور و اہل کرم سرورلدر . قادینلری غایت مؤدب و عقیف اولور .

مدوحلری — باغ و باغچہ سی چوقدر . بستانلرندہ برکونہ قاوون اولورکہ لذتندن آدمک دماغی یاریلیر . مسک و عنبر خام کی رایجہ سی واردر . شہری خاخی اکثریا بوقاووندن زردہ پیشیروب ایچنہ دارچین و قرفل قورلر . معاویہ نک ایجاد ایتدیکی زردہ دن لذت برزردہ اولور . بردرلو یشیل آرمودی اولوب تکلا مدور اولدیغی کی دردی ، بشیہ بر اوقہ کور . غایت خوش و آبداردر . آستانہ یہ نیچہ بیت قوطو آرمودی پمہلر ایچرہ ہدایا کیدر . بو آرمودک اشنی عجم دیارندن بشقہ یردہ کورمہ دم . برنوع سیاہ اریہ سی اولورکہ غایت یاغیدر . آتہ چوق ویرمکدن احتراز ایتملیدر . صحرا سندنہ پرنجی اولورکہ غایت پیشکیندر . الحاصل واسعہ الاقطار ، رخیصہ الاسعار برشہر نامداردر . شیخ عوض ددہ نامندہ بردہ زیارتکاهی واردر . بوشہردہ اوچ کون مکث

(صطوز) ه کلدک . بورادن ینسه شماله دوز صحرالر ایچره کیدرک (۸) ساعتده ایش بانئ آشدق اما باراندن زحمت چکدک . (آیش) قصبه‌سنه کلدک . انکورو سنجاغی خاکنده حرمین اوقافیدر . دارالسعاده اغاسی طرفندن ضبط اولونور یوزاللی اچهلئ قضادر . قلعه‌سی خرابدر . کتخدایری واردر . بیک‌خانه ، اون محرابدر . چارشوایچنده کی جامع ومسجدوخان و حماملری ، خنکار حامی ، سوق مختصری مفرحدر . جابجا باغ وباغچه‌سی واردر . لکن دره وتپه‌لی یرده واقع اولمغله هواسی ثقیلجهدر . اما شهری مهور و جوانب اربعه‌سی بایرلیدر . (امیرده) زیارتیه قارشی بطی طرفنده کی طاغ اوزرنده (شیخ بخاری) زیارتی واردر . بورادن ایلولیه‌رک (بک‌پزاری) شهرینه واردق . پاشا قدمزی بوراده بولوب متولی حسن چلبی‌نی تسلیم ایتدک . جمله مالی قبض ایدوب حبسدن اطلاق ایدرک خلعت فاخره ایله تطیب خاطر ایدوب انکوروپه یوللادی . حقیر دخی بوشهری تماشایه قوبولدم .

اوصاف بکپزاری — ایلک بانسی معلوم دکلدر . لکن ایلک فاتحی کوتاهیه بکلرندن کرمان اوغلی یعقوب شاهک وزیر (دینار هزار) در . اونکچون شهره (کرمان هزاری) ده دیرلر . هفته‌ده برکون کوزل ومزین بازار ایلوب جمیع ذی‌قیمت اشیا بولنور . خلقک کار و کسبلری تفتک کچسی اولمغله بازارنده صوف اییلکی چوق فروخت اولنور . مشتریسی واردر . سنه‌ده بیک قطار صوف اییلکی ساتیلور . صوفی اولماز لکن لطیف میزی اولور . بازارینه هر هفته اطراف قرادن اون بیک آدم جمع اولور . شهری اناطولی خاکنده انکورو سنجاغی حدودنده اولوب استانه سعادتده هرکیم شیخ الاسلام ایسه اکا خاص اولور . خاص هایوندن مفرزدر . مفتی طرفندن حاکمی صوباشینی در . یوزاللی اچهلئ قضادر . سنوی قاضیسنه پدی کیسه حاصل اولور . تمغسا امینی ، سپاه کتخدایری ، یکپجری سرداری واردر . لکن دزدار وقلعه نقراتی یوقدر . قلعه‌سنک بناسی برده ایچنده واقع اولوب ایکی جانبی بالئ آرقه‌سی کبی برصیرتلی قیا اوزرنده در . جرمی معلوم دکل . اشاغیده شهری ایکی واسع دره ایچنده اولوب یکرمی محله ، قرق بر محرابدر .

صعب بریرده اولمغله جنك ائناسنده خلیل افندی آتی صقاریه نهرینه اورر .
 بریکیت دخی آردی صره آت سوروب برخشت ایله نکساری خلیل افندی بی
 آدن ییقار . صو ایچندن طشره چیقاروب دست برقفا بند ایدرلر . بیچاره
 خلیل افندی بی بی تاب پاشانک حضورینه کتوردیلر . « سلطانم ! انکساردن
 ارضرومه کیدرکن وکلورکن خانومه قونوب ممکن اولدینی مرتبه نعمتی
 ییدیکیز . سلطانه خدمت ایتدم . « دیدکده « زرده مالک واردر ؟ »
 دیه صورولدی . « ایشته بوراده اوچ بیک آلتونله قرق کیسه م وار .
 انکوروده متولی حسن اغادهده براوقدر پاردم وار » دیدی . خزینه دارندن
 پوصله لر آندی . کندیبی ، خزینه داری ، چبلاق علی اغا اولدیریلوب
 کله لری امیراخور اغا ایله دردولته کوندرلدی . آله آتلی حسن اغا ایله
 خلیل افندی قائمسی موجیله متولی حسن اغادن تحصیل اولنق اوزره قید
 وبندینه امرلر تحریر ایدوب اوچیوژ بیکیت ایله جانب قبله یه صقاریه کنارندن
 کیدرک (آیشی) قصبه سی ناحیه سنده (شنکجی احمد اغا) قریه سنه کلدک . برابر
 دیننده باغلی ، باغچلی کویدر . بوران (اصطنوز) عبور ایدوب اورادن
 قبله یه (ارکک صو) قریه سنه کلدک . اولجه توصیف اولنمشدر . بورادن ده
 (انکورو) قصبه سنه واردق . شهره داخل اولنجه ابتدا محکمه شرع مینه
 واروب امرشریفی ملایه ابراز ایتدک . قرائت ایدیلوب مالی معلوم اولدقده
 متولی حسن چلبی محکمه ده حسن اغایه تسلیم ایتدیلر . حسن اغا حسن
 چلبی خانه سنده مهمان اولوب حقیرده خداملرمله مقدا خانه بی منت امانت
 کارم وبارغار جانم اولان کدر زاده افندم خانه سنده مهمان اولدم . جمله امانت
 قویدیم اثواب وائتمالی کتوروب بر بوغچه آق کنارلی سراویل ، قیص ، اون
 طوب صوف وبرمفتاح کتابی ووردی که حقیره کویا خزینه ویرمش اولدی .
 ایرتسی کون حسن اغا قائمه موجبنجه متولیدن جمله مالی تحصیل ایدوب فقیری
 قید وبند ایله پاشایه کتورمیه متوجه اولدقده خانه صاحبمز کدر زاده
 سیخا کاربارتقیلمز خفیف اولق ایچون ایکی رأس سیسخانه احسان ایتدی .
 یوکلرمزی یوکه دوب خانه صاحبمزه وداع ایدرک انکورودن تکرار

معمور زعامتدر . آندن (۹) ساعتدە (على زاعم) كوينە كلك . انكورو خاكندە مورطاط اووہ صوباشيلغندە يوز خانەلى زعامتدر . بورادە پاشا افدمزلە بولوشدق . بزە « صفا كلك اوليام ، عزمك قوتلى اولسون . صوص كس . ابشير واروارى آشەدىمى ؟ » دىدى . حقير « بلى آشە يوب تارمار ايتدك واروارى ، كورحسين ياشايى ، حاجى اوغلى » دىدم . شىمدى استماع ايتدم . نه كوفى اولدى ؟ » دىدى . حقير « سلطانم بوكون اولدى » دىدەرك ماوقە حالى بربر نقل وتفصيل ايتدم . ابشير پاشانك مکتوبى دە ويردم . تلاوت ايتدكە پاشانك جانى صىقلدى . چونكە اوچكە واروارك انہزامنى ايشيدنجە طوغرلە باقى پاشايى ابشير اوزرينە كوندرمشدى . آرتق هرچە باد آباد مشاورە اولنەرق ابشیری اورمغە قرار ويرلدى . يدى بيك صالت آتتى ابشيرك آردينە دوشدى . ابشير بوخبرى استماع ايدنجە چركشدرن قرمان ايالتنە كيدەجك محلدە يان ويروب قلەجك سمتدە كسكين اچلرينە صوقولدى . پاشا اوچ منزل آردى صرە كيدوب كيروودە قللمش واروار ، كوپرولى وساثرە مالندن برخيلى اغرلق غارت ايدىلوب اوچ كوندە صقاريە نہرى كئارندە (مرچە) قريہ سە كلندى . بوراسى بك بازاری ناحيە سندە يوز خانەلى كويدر . بورادە برصارقلى ترك كلوب « مزدە سلطانم ! ابشير پاشا بلوكلرى واروارك ديوان افنديسى خايل افندى يى قوہ قوہ بورايە كئيردىلر . ايشتە صقاريە صويى كئارينە قاچيور » دىە خبر ايتدكە حريفە احسان ايدرك يدى بايراق بلوك باشيلريە جملە آتلا نوب خبر ايدن حريفى قولاووز ايدينەرك الغار ايلە على السحر (بخشلى) نام برقرىە قربنە وارديلر . كويدن يەنە بترك كلوب « برە اغالر ، شو كويدە واروارك بوزولمش جلالى بايراقلىرى واردر . ابشير حقنە نفيروام امرلرى ويرمشدر . همان باصك » دىنجە بزم بايراقلىر كويى على الغفلە باصديلر . جنكە باشلادقلرنندە اچريدەكى بايراقلىر « بز ابشير پاشا بايراقلىرى يز » دىە فرياد ايتديلسەدە بزم بايراقلىر اعتماد ايتمديلر . اولنرك جملە سنى بوزديلر . اورادن اون بايراق عسكەر سچيلوب واروارك ديوان افنديسى اوزرينە كئيديلر . صقاريە نہرى كئارندە يتشديلر .

ویرسک « دیدی، شقا ایتدی . « شوکا بر بیورلدی ویرک طور مسون کیتسون یوقسه شمدی واروارک یاننه قورم « دیدکده حقیر « یابن عاصی دکام . پایه ، طوغ ، سنجاج صاحبی دکام . عشق اولسون یوله « دیدم . ابشیر پاشا وافر حظ ایدوب تبسم ایدرک « دفتردار اوغلی یاننده نیشلرسک ؛ ینه بزم ملک احمد پاشا افدمز یاننده اولمازمیسک ؛ « دیدکده « واللہ سلطانم بویاکی وزیرک مابین محصولی یم . هر قنغیسی منصب عالی یه نائل اولسه سیاحت خاطر یچون برابر کیدرم . ان شاء الله شمدی دفتردار اوغلی معزولدر . بوقفتح و مسرت خبر لری در دواته وارد قده سزه شام ایالتی احسان اولنور . در کهکزه انتساب ایدرم . شام شریفه کیدرم « دیدم . « ملک پاشانک یاننه وار . بن کتوره تم « دیدکده حقیر « سلطانم ، اوچکزکده فرقی یوقدر . محمد پاشا افدمزک والده سی سزکله و ملک پاشا افدمزک والده سیله خصم دکیدر ؛ بنم والدمده ملک پاشا والده سنک قز قرداشی دکیدر ؛ آراده مفارقت یوقدر . محمد پاشا افدمز والدم طرفندن ، ابشیر پاشا افدمزده ثقهدن ذوی الارحام اقر بامدر دیوکسب تفاخر ایدرز . سز بزه واکاجنبی معامله سی ایدرسکز « دیدم . همان « های کدی شقی ! صوص کس . بزى دفتردار اوغلیله اقربا ایدوب مابینمزی اصلاح ایتدک « دیدی . حقیر همان قالقوب دست پوس ایدرک « حیب خدا عشقنه پاشایه بر محبتنامه کزی احسان ایدوب معزوللغندیه محزون قلبنی شاد ایدک . . الله ده سزکله هر ایشکزده معینکز اولور . بکاده مال غنائدن اییجه شیلر احسان ایتدیکز « دیدیکده بساط ایله بر آت ، برچرکه چادر ویتمش آنتون ویردی . زیرا حسنی کلنده ایدی . ابازه قومنک خیسی قبیله سندن ایدی . مکتوب محبت اسلوبیله بر امر آلوب ذخیره جیسی علی اغا ایله چرکشدن خدمتکار لرمه مرحوم واروارک احسان ایتدیکی متاعلری آلهرق چرکشدن غرب یانه (۸) ساعتده (دولشجه) قریه سنه کلدک . کانقری خاکنده یوز المی خانلی ، باغلی و باغچلی ، جامعلی ، هفته بازارلی ، محصولدار بر بلده در . ذخیره جی علی اغا بوراده قالدی . بزده کویا لردن اللی رفیق آلوب (۸) ساعتده (مستی بک) قریه سنه کلدک . بوده کانقری خاکنده

ابشير پاشانك حضورينه وارهرق زمين پوس ايتدم . همزه يرکوستردى .
 حقيره خطاباً « سن بوداژده نيشلرسك اوليا؟.. » ديدى حقيره « سلطانم!
 محمد پاشا قرداشکردن مکتوبلر کتيردم . » ديدم . « ايسته سنك پاشاك بوفقيه
 پاشاني باشدن چيقاروب جلالى ايدرك كندى آرادن چيقوب قارشى ياقهدن
 تماشاجى اولدى . ان شاء الرحمن آنك دخى يقينه واروار کجى حقندن کلينير »
 ديدى . حقيرك دروننده آنى ائزام ايدده جك نيجه کلمات واردى . اما
 « من حفظ اللسان سلم من الآفات » حديثيه عمل ايدوب آسوده حال طوردم .
 امر ايدرك کوپرولى محمد پاشاني ، قره سفر پاشاني حضورينه کتيرتدى .
 کوپرولونك آق صقالي پوس ايدرك برلباس فاخر احسان ايله سموره غرق ايتدى .
 اوست ياننه آلوب مشاوريه باشلادى . وار وارى ده جلب ايدوب کوپرولى ايله
 مرافعه شرعيه دعوت ايتدى . وار واره کوپرولى وسائر قيام ايدرك ينه اسكى يرنده
 او طور تدبيلر . کوپرولى سوزده باشلايوب « قوجه واروار على پاشا! بوفقاي دارالغروره
 طيانوب بزى قيدوب بند ايتدك . » « من دق دق » . جهانك دنى اولديغى بيلمدمکى ؟
 قى بو قدر مال و منالم ؟ قى بو قدر قول و قراوشم ؟ بزى قورشونليده بوزوب ، قيروب
 طوغلرکک اوکنه ديزه رک يالين اياق ، آچيق باش ، آچ بيلعاج کتيردك . قى
 وزارتتم ؟ . عرض وزارتته ، ناموس دولت و ملت رهعايت يوقيدى ؟ » ديدى .
 واروار پاشاده « همزك مالى شمدى ابشير خاننده در . آندن آل » ديه آنك
 اوزرينه آتدى . محاسبه برى برينه اولماز لقرديلر سوبلديلر . بونك اوزرينه
 کوپرولى طريق صلاحه سالک اولوب « کلک شوفنادنياده بوزوشوب طورميهلم .
 دوروشهلم باريشهلم » ديدى . بونك اوزرينه پاشالر برى برياه باريشديلر .
 کوپرولى ايله قره سفر پاشا کيدوب اوتاقده ابشير ايله واروار يالکز قالدى .
 ابشير ابتدا حسين پاشا ايله حاجى اوغلى زنجيرلر يله کتيروب « واروارك
 عصيانته سز سبب اولديکيز » ديه عتاب ايلدى .

بعدا العصر طوغرى ابشير پاشايه واروب « سلعانم ! شمدى اورناتقده
 جمله عسکر اياق اوزره . بن آراقده قالدم . بکا برخط دستکزي احسان
 بيورك » ديدیکمه « ايسته وارواره مکتوبلرله کلدك يناسکا واروار بيورلدى

کیردیلمر . اوغافل عسکره ، اوچ پاشا مالنه قونمش مغرورلره کوزل برساطور
 اوردیلمر که فلک ده بکندی . واروار بو حالی کوروب الله ، الله دیبیرک اوچبوز
 ایچاغاسیله ابشیر عسکرینه قلیچ اورمغه قویولدی . اما بعد خراب البصره . وار
 وارک معیتی ده تارمار ، مرک بار اولدوقده بیچاره آتک بوینه درشیرک حقیرک
 بولدیغی طاغه طوغری قراری فراره تبدیل ایتدی . هان ابشیر عسکری
 عقینه دوشدیلمر . چرکشک اکسه سنده طاغده یتشوب اوزرینه اوشدیلمر .
 اوخلده اورته قوشاق ایله ساده بیاض کیمش فقیر واروار دال قلیچ اولوب
 نیجه سنی آتدن آفتاردی . آخر بری کندوسنه برمشت اوروب مجروح
 ایتدی . توابعی اولدیردیلر . کندیسینی ده باشقه برآته بندیروب ابشیر پاشانک
 حضورینه کتوردیلر . حالا ابشیرلی وار وارلینی قیره رق مانی ، یاغمه
 باشلامشدی . اورته لق محشر دن نشانه ایدی . باقدق که عسکر بزه طوغری
 قاجوب کلیرلر « امان ایکی عسکر آره سنده قالیه لم . اشاغی شهره اینه لم »
 دیهرک شهرک اعیان وقضایله آتلمزه بنه رک ایندک . بره محکمه یه وارد لم
 دیهرک محکمه قوسنه کلدک . بزنی محکمه یه قویمق ایسته مزلر . هله مقدا
 ایچریده امانت طوران خداملر مزدن بری « بزم افندی کلدی » دیو قاضی یه
 خبرورمش . نسیمی افندی خوفدن کندیسینی قویه کلوب « اولیا افندی ،
 برادرم ، سن میسک ؟ » دیدی . بزده « بلی بز » دیهرک ایچری کیردک .
 محکمه شرعه حفظ وامانده قالدق . محکمه پنجره لردن چرکش صحرا سنده
 اولان هنکامه نی یدی ساعت تماشا ایتدک .

نتیجہ کار واروار علی پاشا

بعدالظہر صحرا ده جنک وجدال براز سکونت بولدیغدن قاضی نسیمی افندی
 وسائر اعیان ابشیر پاشایه ظفریتی تبریکه کیتدیلمر . حقیر صحرا ده قزل قانی
 کوروب بکا ایدرک علی پاشانک او طاع مخوفه واردم . آتدن اینوب سکسه

بیاض بایراق ایله ایلری کلور. اما جمہ سی طوپ کومہ دن کلیرلردی . بر
یکتہ « بونہ بایراقدر ؟ » دیہہ صوردم . « شہوار اوغلی غازی بک بایراغیدر . »
دیدی . حقیر « اوغل ، بوکلن عسکرابتدا چرخہ کوستروب یدی رده مہتر خانہ ،
جنکی حربیلر دوکدی ، ذوالجناحین عسکری کوستردی » دیدم . اول ییکت
« خیر ، ابشیر پاشانک دائمی معتادی بودر . » دیدی . واروارک استقباله کیدن
کتخداسی عسکری ابشیرک ایلری کلن عسکریلہ جرید اوینامغہ باشلادیلر .
اما ابشیرک عسکر کومہ لرنده اولان آلت وسلاحہ کونشک شعشعہ سی اوردقچہ
چشم انسان خیرہ لیردی . بو حال ایله بو عسکر واروار اردوسنہ براوق
منزلی یرقالدقدہ بری طرفدہ علی پاشا دارات وحشمی اوچیوز ایچ اوعلانی
واغواتیلہ سوار اولوب اردوسی ایچندن صوبک قارشی طرفہ کیتمکہ توجہ
ایتدی . حقیردخی برخیلیجہ یرکیندی کمدن صوکرہ کویا قابمہ الہام اولوب
« بوکرد وغبار وازدحام ایچندہ نیشلم » دیو اوچ غلاملہ ینہ واروار اردوسنہ
کلدم . اردودہ ہرکس ضیافت تدارکنده ایدی . حقیر بورادہ دخی طور میوب
چرکش خانی اکسہ سندہ کی پشته اوزرینہ چیقہرق یوزلرچہ پیادہ تماشا
کران ایله چرکش صحراسنہ زین ویرن خیمہ وخرکاہ ایله عساکری تماشا ایتمکہ
باشلادق . اشاغی صحرادہ کی خیمہ لردہ کی حیوانلر سہل اوروب اردوی
وار وار ایچرہ برکردباد در ظاہر اولدی . « آی بونہ علامت وملا اندر ؟ .
هیچ بریج شدید بوق ایکن بوغبار نرہ دن ظاہر اولدی ؟ الحمدللہ شو شدت
حرارتدہ طوز ، طوپراق ایچندہ بولنادق . اوطاقدہ ایکی وزیر بری بریلہ
بولوشوبدہ مکتوب یازنجہ بہ دکن ایکندی اولور » دیہہ ملاحظہ لردہ ایکن
ابشیرک ایلری کلن عسکری غازی پاشا ایله برابر چرکش صوبنک کنارینہ کلدیلر .
نیجہ پیادہ لری وار وار اردوسنہ کیردیلر . سائر ابشیرلی دہ صوکنارندہ
قات اندر قات طوزدیلر . آرقہ سی دہ آہستہ آہستہ کلکہ باشلادی . وار
واردہ آنلرہ طوغری وارمقدہ ایدی . همان ابتدا صوکنارینہ کان توفنک
انداز عسکری وار وار اردوسنہ بریایلم قورشون سر پوب کیرودہ کی ابشیر
عسکرندن « اللہ ، اللہ ! » صداسی قوبوب ہپی دال قلیچ وار وار اردوسنہ

واروب دست شريفلرني بوس ايدرك حال و خاطر صوردم . « هاي حافظ
اويلا اوغلوم خوش كلدك » ديو پاشا اقدمزدن خبر صوردي . « حالا
اون بيك عسكرله كانقري سمتده سرسري كزر » ديدم . بو انواده براج
اوغلاني كلوب حقيره « بيورك صاحب دولت سزي ايلستر » ديدى .
پاشانك اوبه سنه واردم . « مکتوبلري آلدېكز مې ؟ » ديدى « خير آلامد » .
« تيز شو مکتوبلر كلسون » ديركن پاشانك قوجيلر كتخداسى ايجرى
كردى : « سلطانم ، ابشير پاشا اوغلو كز طرفدن آدم كلوب بيراقلر كوروندى »
ديدى پاشا « يارين كلسه كرك ايدى . صفا كلديلر ، خوش كلديلر . تيز بزم
او بر اوطاغى خوشجه دوشه يك . كنديلرده اوطاقلرني بر چتراره
قورسونلر . طعام حاضر لانسون . كتخداسى كتخدازه ، قوجيلر كتخداسى
سكا قونسون » بيورديلر . كتخداسنه ده « سن جمله اغا و آنرمله آتلا نوب
يتشديكك يره وارنجه استقباله چيق . بنده اردو كنارينه دكين آت ايله
قارشى چيقارم » ديدى . آت حاضر لامسنى تنيه ايدوب قديج قوشاتمغه
باشلادى . اوطاق ايجنده متالم كزر كن حقيره « اوليا ، سن ابشير پاشايى
پيليرميسك ؟ » ديدى . « بلى بيليرم » ديدم . « اويلاه ايسه صبرايلاه . ابشير اوغلوملاه
بولوش . بعض سره متعلق سوزلرم وار . آنى سويلاه شوب كوريشه لم .
نه ظهور ايدرسه اكا كوره مکتوبلر يازملم . ابشير اوغلومدنده مکتوب آلام .
سكره كيدر سن » ديدى . طشره اوطاغه چيقدى . برصنداليه اوزرنده
قرار ايتدى . آلاى چاوشلرى « ابشير پاشا حاضر تلرينك اغواتلرني چادر كزه
اينديرك » ديه ندا ايدرلردى . وار وار كتخداسى عسكر يلاه چركش صوينى
قارشى كچوب پياده ايله استقباله كيتديلر . برى طرفده خداملر طعام ،
قهوه وسائر لوازم حاضر ايتمكده ايدى . حقيرده طشره چيقوب ايكي
غلاملاه آتمه سوار اوله رق علي پاشا ايله ابشير پاشانك استقباله كتمكه منتظر
اولدم . ابشيرك وار وارده نه معامله ايده جكنه يقين حاصل ايتمك ايسته يوردم .
ابتدا يدى قولدن يواش يواش عسكر نمايان اولدى . چرخه جيلر عسكرى
علامتى كوستردى . طليعه عسكره باقدم . براججهك اوزون فلانديره كې

یازدی ! آل ایتدی بومکتوبلری پاشا که کوتور « دیو پاشا لردن کان مکتوبلری حقیره ویردی . برکیسه غروش ایله ، کوپرولی مالندن برکیلان آت وبر کرچی غلام احسان ایتدی . حقیر یوز اوغلان کویندن شاله آچیله رق اوچ کونده الفار ایله انکوروینی صاعده براقه رق مورطاط اووه سنده برواسع صحرا ده پاشا افندمزله ملاقات ایتدک . پاشا « بره اولیام ! صفا کلدک اما نه چوقا کلندک ؟ » دیدکده حقیر سرکدشت وسرانجامی سراپا تقریر ایلدم . متحیرانه تبسم ایدرک « یقینه کوررسک ! » دیدی . واروارک مکتوبنی او قویوب آتشاره غضب کسیه رک « کوررسک ، ملعون احق بوطور ! » دیدی . هله ابشیرک وارواره یازدینی مکتوبنی او قویه رق کوله کوله اتمام ایتدی . مکتوبنی حقیره آتوب نظر ایله دیدی . حقیره ابشیرک مکتوبنی او قودم . او قدر التیام ومدارا و نیاز کونه یازمش که کورن ، او قویان ابشیر واروارک عبد مملوکی اولمش ظن ایدر . بونلردن پاشای دریادل « بز آنک طعن آمیز مکتوبلرینه باقیه رق ینه مدارایی الدن قومیهلم » دیدی . علی الصباح الفار ایله کیدوب (چرکس) قصبه‌سی جوارنده دریا مثال عسکر ایله مکث ایتمش اولان واروار علی پاشایه واردم . حقیر اوکجه کتخدا خیمه‌سنه واردم . اورادن پاشایه کوتورلدم . بنی کورکده « های اولیام ! یولک یقین اولدی » دیدی . حقیره « سلطانم ! برایش ظهور ایتدی . قولوکزی محبه پاشا اوغلکزه کوندردی » دییه مکتوبلرله خط شریفی ویردم . نکساری خلیل افندی یه نهانیجه قرأت ایتدیروب بنی او به‌سنه کوتوره رک آستانه دن کندیسنه کلن نهانی مکتوبلری اوکمه دوکدی . هپسی علی پاشایی استانبوله دعوت ایدیورلردی . « اوغلم ! البته بوباشمله آستانه یه کیدرم » دیدی . حقیره — سلطانم ! سز مکتوبلر ویریکزده اوغلکزه محمد پاشایه کوتوره یم » دیدم . بونک اوزرینه پاشا سرکاتبه مکتوبلر یازدیروب حقیره اوچوز التون ، بر ساعت ، اوچ رختلی قاطر احسان ایتدی . کوپرولی محمد پاشا محلولندن اوچ غلام ده ویردی . احسان الدیغمز اشیا بوراده براقدیغمز قاضی نسیمی افندی یه امانت براقدم . ینه طوغریجه اوطاغه کلدم . اوته یه ، بری به کزینیرکن کوپرولی محمد پاشایه راست کلدم .

پاشا اوغلوکیز مکتوب دربارکزه منتظرلردر . « دیدیکمه — بوشناق اولدیغندن — بنوم اوغوم ، قتلانا برقاچ چون . کورلم آینه دوران نه صورت کوستر » دیو بر مصرعی ترنم ایتدی . حقیر دخی برقاچ کون دها صبر ایتمه ناچار رضا ویردم . « سلطانم ، بوقولوکزه مکتوبلر احسان ایدوب پاشا اوغلوکزه کوندرک » دیدم . پاشا غرور ایله « کوردکمی اولیام ؟ بوقدر دشمن عسکری بیرحمهده تارمار ایلوب قیردم ، کچیردم . نیجه وزیرلر زنجیر اوروب کشان برکشان کتوردم » دیدی . حقیر « سلطانم ، مرحمت ایدوب نیجه سنی آزاد ایتسه کز جناب باری سزکده نیجه مشکل ایشلر کزی آسان ایدر . مجرملر جمله امت محمددر . بوکار خانهده حال بویله در . اولی الامرہ اطاعت ایتدیرمک ایچون بکلر ، پاشالر بری بری اوزرلرینه کلوب جنک ایده کلشلردر . سزه لایق ینه عفو ایله معامله ایتمکدر . چونکه پیغمبر من علیه السلام « اللهم انک عفو تحب العفو فاعف عنی یاغفور » بیورمشدر . « دیدم . هیچ متأثر اولیوب برفرد بیله آزاد ایتدی . « صبر ایله بش . اون کون صوکره کورورسک . هله کوچک چاوش پاشا اوغوم ، ابشیر پاشا اوغوم ، شہسوار اوغلی شہقامنی پاشا اوغوم ودها نیجه اوغللرم کلسونر . دها نهلر ایشلرسم کرک ! » دیو غرور ایله لاف ایتمه قویولدی . حقیر « سلطانم ، بزم مکتوبلری یازک . پاشا افدنمز اوغلوکزه اردوکزه کلسون ! » دیدم . « شیمدن کیری ایش بیتدی . آنلرک کله سزه احتیاج قالمدی . اکر کندیلکندن کلیرسه خوش کلدی » دیدی . واروار حرم خاصده پرورش بولمش بوسنوی الاصل ساده دل ، اوغوز بر آدم ایدی . حیله وخدعه دن بری ، غیبت ، کذب ، بہتان کبی مساویدن عاری ، وزرا ایجره دشمنه واریحی بر واروار ایدی . غایت صاف دل اولدیغندن هر نه سوبلنسه تصدیق ایتمه مائل ایدی . رأی وتدیرده دائماً سوء تدبیر کوسترنلرہ تبعیت ایدردی . حاصلی استدراج ، کمال خفت وقلت عقل ایله شہرتشعار ایدی . حکمت خدا اوکون ابشیر وکوجک چاوش پاشالردن مکتوبلر کلدی . مسرور وخندان اولوب رقص ایدرک « ایشته ابشیر اوغوم کله ددر . پاشاک آنک حقدہ بکانهلر

حسن الخلق برذات مکرم ایدی . واروار علی پاشایه برضیافت عالی کشیده ایدوب اویله سباط محمدی چکدی که صباحدن ایکندی یه قدر جمله عسکر تناول ایتدیکی حالده ینه چنله سخنلر نعم نفیسه ایله مالا مال ایدی . هر سنه شیخ کندی آتلرندن برنی قربان ایدرک تکیه جوارنده قرتالمره بذل ایدر . سنه نهایته قدر قرتالمره برشی یمکه محتاج اولمازلر ایش ! شیخی شکاره مائل برجاندر . دوغان یرینه قره قوش بسلیوب شکار کوردکده سالار . کافه حیوانات وحشیه یی یوقره قوشلر - کرامات عزیز آتارندن اوله رق - صید ایدیورلر . بورادن قالقوب قزل ایرمق کناریله ایکی ساعت کیدرک (دوردق) قریه سنه کلدک . قزل ایرمق کنارنده کانغری خاککنده ایکی یوز خانلی جامعلی معمور کویدر . بوقریه یه کلیرکن واروار علی پاشانک عسکرینی تماشا ایتدم . دریا مشال دیرمه ، چاتمه خوش نشین عسکردر . اما تمش بایراق صاریجه سنه ، یکریمی بایراق سبکنه عشق اولسون ! مکر پاشا کندیسی صاریجه دن سلاح قوشانوب میدانلرنده خدمت ایتمش . اولنرده اوغورنده اولمکی عهد ایتمشلر . دلی وکوکلیسی ، اوتوز بایراق تاتار عسکری غایت صداقتلی و صوانلی یکت بهادرلردر . قوچی باشیلرینه امعان نظر ایتدم . حقاکه پاک و کزیده ، جبه و چوشته مستغرق ایدیلر . اوچ یوز قدر ایچ اغالری وار ایدی که هر بری سرور ، دلاور ایدی . همان خزینه دارینک قرق غلامی واردی . پاشانک جکر کوشه سی بک افدینک قرق کزیده غلاملری بشقه ایدی . پاشانک کیلرله محتاط دکلر ایدی . بوقریه ده (حسام افندی) نامنده برذاتی زیارت ایتدم . بورادن قالقوب (۳) ساعت کیدرک (قوم بابا تکیه سی) نه کلدک . قزل ایرمق کنارنده وکنغری خاککنده ایکی یوز خانلی جامعلی معمور کویدر . بوراده ینه علی پاشا قوم بابانک زیارته کیتدک . علی پاشا آغلابوب جزع و فزع ایدرک « الهی ! بنی حضور که یوزی قاره قوللرکله ایتمه . آخر نفسده حسن فاتحه ایله » دیو دعالر ایدرلر ایدی . تکیه فقراسنه صدقه احسان ایلدی . بورادن حرکتله شمال طرفدن کانغری خاککنده ترکان کسکینی حدودینه کیرلرکده حقیر پاشا حضورینه واروب « سلطانم ، بو حقیره مکتوبلر احسان ایدوب یوللا یکنز .

پاشا « تیز دیوان افندیسی خلیل افندی بی چاغرك » دیو امر بیوردی .
 خلیل افندی کلوب مکتوبی کیزلیجه اوقویه رق مائه اطلاع حاصل اولدوقده
 پاشا مسرور اولوب حقیره خطاباً — بره اولیا چلی ، نه چوق عسکر واریا !
 نیچون بو قدر عسکرله انکورویه قپانه مدیکز ، دریغ ! دیدی . سرورندن
 اوطاق ایچره رفتار ایدرک حقیره یوز التون ، برمرجان تسبیح ، برمجوهر
 ساعت احسان ایدوب خزینه دارینه « مسافر کدر ، خوش اکرام ایله . برقات
 اثواب ویز » دیو تنیه ایتدی . اوساعت حقیره برلباس فاخر ایله برسمور
 کیدیرلدی . مهمان اولوب قالدق . اوکون قوناغی طرفندن « کوپرولی محمد
 پاشا ویدی بکلر بکی عثمانجق جسرینی وصارماشیقلی قیا بلنی آلوب مترسلر
 قازهرق یالچین قیالر اوزره عظیم طاشلر ییغمشلر . او طرفدن قوش اوچق
 احتمالی یوقدر . اماسیه پاشاسی ده دیره کلی بلی سد ایدوب قراده کی جمله
 رعایای قالدیرمش . بورالده آدمی زاده دن اثر قالماش « دیو خبر کلنجه
 واروار علی پاشا عنانی قزل ایرماق جهتنه عطف ایدوب طوغلری کوندردی .
 قصبه کرکراندن (۷) ساعتده (دانصقا) منزله ، اندن (۵) ساعتده
 بارداقی بابا کوینه ، اورادن قزل ایرماق منزله کلدک . بوراده برکیجه مکک
 اولتوب ایرتسی صباح عسکر قولایقله برکونده نهری کچدی . پاشا بوراده
 حقیره نهری کچسون دیو برکوزل عرب آتی احسان بیوردی . بووجهله
 کندولریله نهری عبور ایدرک (آیرق) قریه سنده منزل آلدق . اطرافه
 قراغوللر طاغیدیلوب درت چوره دن عربهلره ذخائر ساتون آندی .
 بوکوی قزل ایرماغک شمال طرفده اولمغله کنگری حکمنده یوز اولی عظیم
 کویدر . برجامی واردر . اندن ایلری کیدرک (زیارتگاه محمد شاه دده
 جامی) نه کلدک . بوراسی برتکیه عظیم اولوب روز شب کافه براییه نعمتی
 میذولدر . اوراده مدفون عزیز محمد دده بی پاشا ایله برابر زیارت ایتدک .
 پاشانک عزیزه اعتقاد تام وبکسنی او یولده کوردم که دکمه کرسی واعظلری
 کبار اولیا اللهه بو یولده معتقد دکلردی . بوندکی تکیه نشین مصطفی دده
 عزیزک عرق طاهر دن اهل علم ، اهل حال ، خوش صحبت ، سبک روح ،

خیمہ و خرکاہلرلہ زین ایتمش . حقیر قانون اوزرہ ابتدا کتخداسنہ واروب ملاقات ایتدم . وسیلہ اولہرق بزى پاشا او طاغنه کوتوردی . اوطاغی برسر اپردہ سلیمانیدرکہ درت چورہستی بیکلرجه سکبان وصاریجه نفرلری قات اندرقات احاطہ ایدوب پرسلاح آمادہ طورورلر . حقیر پاشایہ یقین واردیغمده تیرکش وقلیجی طیشلابوب سکہسکہ حضورینہ واروب زمین بوس ایلدم . مکتوبلری ویروب « دفتردار زارہ محمد پاشا اوغلوکز حضور کزہ سلام ایدوب بومکتوبی کوندردی » دیدم . « خوش کلدک ، صفا کلدک . اوطور » دیدکلرندہ ینہ دامن بوس ایدوب جلسہ خفینہ ایلدم . یوزیمہ نظر ایدرک « برہ ، سن حافظ اولیا چلی دکلینسن کہ ایاصوفیہ جامعندہ لیلہ قدرده سکز ساعتدہ حفظا ختم شریف ایتدک . سلطان مراد رابع خان علیہ الرحمہ والغفران سنی حرم خاصہ آلوب کیلارلی ایتہدیمی ؟ » دیجه حقیر « بلی سلطانم ! سلطان مراد خانک چراغ افروختہسیم » دیدم . « شمدی سن پاشا اوغلومک نہ خدمتندہ سین ؟ » دیدی . « واللہ ارضرومہ کیدرکن مؤذن باشی ایدم . ارضرومدہ کمروک کاتبکئی احسان ایلدی . اوچ کرہ عجم دیارینہ کوندردی . حالا شمدی امامتی خدمتندہسیم . ہم مصاحب وانسیسیم . پدرلری مرحوم زمانسندن بری بریرده حاصل اولدیغمزدن محرم رازم . انکیچون حقیری سلطانمہ کوندردی » دیدم . « صفا کلدک ، خوش کلدک » دیدہرک جملہ ایچ اغالرینی صاودی . پاشا وحقیر تک وتہا قالدق . شووچہلہ مصاحبیہ باشلادق :

علی پاشا — شمدی پاشا اوغلومی زردہ براقدک ؟ دیدی .

حقیر — سلطانم ، انکورونک شمال طرفندہ ایکی قوناق یردہ اصطہ نوز قلعہسندہ براقدم . اورادن جناب شریفکزی قولایہرق کانغری طرفلرینہ کیتمک اوزرہدر . زیرا اورالر غنیمت یرلردر . اورالردہ شدت شتا دفع اولوب موسم بہار کلشدر . سلطانمکدہ او جانبلرہ کلمہسنہ منتظردر . بومکتوبک نتیجه خبرینی ایستر . ہان ان شاءاللہ صباح بوقولوکز ینہ مکتوب دربرارکز ایلہ کیدرم . مکتوبلرہ نظر بیورولسون » دیدم .

ویردی. مکر هزار پاره احمد پاشا شوپله جه امر شریف کوندرمش: «دستور
مکریم محمد پاشا سکا امر شریفم واردقده برآن و بر ساعت طورمه .
ارضروم وقارص ایالتی سکا احسان ایتدم ، عجمک او طرفلرده عصیان و طغیانی
ظاهر اولمغله اوسر حدلره کیتمک الزم لوازمنددر . آغر لغکی براقوب الغارایه
ایالت قرصه واروب متصرف اوله رق علامت شریفه مه اعتماد قیله سک .
بو امر پادشاهی قرائت اولندقدن صوکره « امر پادشاهکدر نوله » دیو اول آن
عماد اغایه برکیسه غروش و یروب « نیز طوغلر کیتسون » دیو فرمان ایدرک
عماد اغایی یوللادی . پاشا امره اطاعت ایتیوب (اصطنوز) دن « مورطاط
اووه » جانبلرینه طوغ کیتمک فرمان اولندی . اوساعت واروار علی پاشادن
حبت نامه لرله قپوجی باشیلردن (ملانلی حسین اغا) کلدی . نتیجه مکتوب
شو ایدی : ای بنم ولی نعمتمک اوغلی افندم ، سلطانم ! مسموعمز اولدی که
ارضرومدن معزول اوله لی بوشدت شتاده نیجه برزخلر کچوب مشقت راه
چکهرک قزل ایرماق کچیسندنه وافر مال و آدم لکز غرق آب اولمشلر .
الحکم لله ! همان سز لر صاغ اوله سز . ان شاء الله عن قریب الزمان جناب باری
یاری قیله رق عوضی ویریر .

توقانده کی واروار علی پاشایه کیتدی کمز

صاحب دولت افندمزدن مکتوبلری آلوب اصطه نوروزدن انکوری ،
حسین غازی ، بالق حصار ی کچوب صاری الاک قریه سنده یم کسیدرک .
اورادن قلعه جک ، شیخ شامی ، اچقه قیونلی ، قوردلر قصبه لرندن صوکره قزل
ایرماغی رفاهیت اوزره کچوب قره کچیلی منزلده قرار ایلدک . واروار علی
پاشانک طور حال قلعه سندن قالدیغی خبر آلوب بر منزل جانب شرقه الغار
ایدرک اماسیه قریبده کی کرکراز قریه سنده علی پاشایی بولدق . بو صحرای عالی
پایان ایچره واروار علی پاشا قرق اللی بیک عسکر ایله مکث ایدوب اوفضایی

کاکلرنندن کارخانه اینه آصیلدی . النده قارپوز کبی مدور برشی واردی . آنی بر ایپ ایله فیرلداق کبی دوندر کجه پهلوانک پرچنده باغلی اولان حلقه کارخانه ایندن قایا قایا پهلوان اصیلی پرچله کیتمه ده ایدی . امانه ترازوسی واردی ، نده ایاقلری ایپ اوزرنده طور مه ده ایدی . بویله صاحبندن آصیلی اوله رق النده کی شیئی چویره چویره قارشییه کیدوب کلدی . بوسره بر فرد آفریده عقلی ایرمدی . (سرچشمه شاگردی غلطه لی ترقبان پهلوان سلیمان) کسوه سیله سرچشمه اوکنه کلوب چارکوشه بر صندوق کتیره رک جمله خلقه کوستردی . ایچنده اصلا برشی یوق ، تحتہ وایچی کاغذ قابلی بر صندوق ایدی . اوسندوقی بر دمیر حلقه کارخانه اینه آصوب کندوسی صندوق ایچنه کیره رک غائب اولدی . صندوق ایپده معلق قالدی . آنی کوردک که برق خاطر کبی صندوق قارشییه جهته کیدوب کلدی ، پهلوان سلیمان طشره چیقوب سرچشمه حضورنده تمنا ایتدی . بوکاره دخی بر ذی عقلک ادراکی ایرمدی . خلاصه کلام اوچ کون اوچ کیجه یمش التی عدد استاد رسناز عرض معرفت ایتدی . هپسنی بردن تخریر ایتسه ک مداح رسنازان اولمش اولورز . آنجق مرادمن آز برشی ایله اکتفا ایتمکدر . بونلردن صوکره اوچ یوز قدر شاگردلرینی بشقه جه چیقاروب بیررور ایتدیلر . اوچ کونده جمله خلقندن وقصه امر منلرندن التی یوز صوف کار ایدوب پاشا اقدمزدن ده برکیسه غروش احسان آلدیلر . والسلام .

بو قصه ده بوتماشالری ایتدکن صوکره جمعیت بنی آدمدن نام ونشان قالمیوب آسوده طور ورکن پاشا قوسنده برهای وهوی قوبدی . مکر استانه طرفندن یکر می قپوچی ایله سر بوابان درگاه عالیدن بر قپوچی باشی کلدیکنی پاشایه خبر ایتمشلر . جمله عسکر قات قات اولوب پاشا حضورینه قپوچی باشی بی چاغیردی . اوده یوزبیک تعویذ ایله ایچری کوروب زمین بوس ایلدی . سائر کیجه بی قپوجیلر هپ طشره ده قالدیلر . قپوچی باشی یالکزجه پاشانک یاننده قالدی . چونکه چوروم شهرنده پاشایه هجوم ایدن بربر قپوچی باشیدن عبرت آلدی . صوکره قپوچی باشی امر لرینی پاشانک قپوجیلر کتخداسی علی اغایه

اشاغی صارقیدوب برحال اوزره برق خاطف کبی عبورایتدی. جمله پهلوانانر و تماشاجیار بوکا دخی «مقدور بشر دکدر !» دیدیلر . منزل باشنه بواسلوب اوزره واروب اندن ترازوی ینه اوجندن صول الینه آلهرق براوجنی اشاغی صارقیدوب عودت ایله کیری کیری کلیرکن جمله خلق «الله آسان کتیر» دیو فریاد ایتدیلر . بی باک و پروا خلقک حسن توجهیله کیری کیری ینه منزل باشنه کلوب چارمیخدن سر نکون صیریلهرق سرچشمه اوکنده پوس ایتدی . سرچشمه ده «بارک الله پهلوان !» دیو باغربنه باصدی . (خرپوطلی پهلوان شجاع) ترازوسز ایکی النده آغزینه قدر طولو ایکی دستی ایله کیدوب کلدکیده دستیلر النده ایکن برچارمیخدن کندوی آشاغی به اولیه اوچوردی که جمله اهل تفرج «اوخ پهلوان !» دیو آجیدیلر . بامرالله تعالی وجودینه برضر اصابت ایتدیکندن ماعدا ایکی النده کی دستیلر بیله قیرلمادی . اولیه برصنعت ایله اوچدی که جمله عالم حیرتده قالدی . سرچشمه حضورنده «ال ارقهسی یرده» ایندکده سرچشمه «هزار احسنت ! ای پهلوان شجاع !» دیو الندن پوس ایتدی . (توقانلی حسن زارل پهلوان) هندستان حاکمی حضورنده اثبات وجود ایتش ، سنی یتشه یتش پیر بر مرد خردمند ، استاد ذی فون دردمند ایدی . اوده سرچشمه نك النی اوپوب ایاغنده یکی قبادی پایوچ ، باشنده مطلا دولبند اوزره برکاسه مرتباتی صو وا کتنده قرمزی چوقه دن موحدی فراجه ، النده ترازوسی یوق اولدینی حالد موحدیسنک ایکی یکلرینه ترازو کبی یاییشهرق کچوب کیری دوندی . اما جمله تماشاجیلرک عقلنی کیدردی . (کرکرلی پهلوان سهراب) ده ایاغنده یوکسک ایاقلی عورت نعلینی ، اوموزنده برصغر دانهسی ، لکن قولی اوزره ترازویله عبور ایتدی . او عورت نعلینی ایله بو قدر رقیق جبل اوزرندن عبور ایتک حقا که پهلوانقدر . (مغربلی پهلوان) کوزلری باغلی ، اوموزنده خدایی برطبل چالارک اللرنده ترازو ایله کذر ایتدی . (عربکیرلی پهلوان سلیم) کسوتندن ماعدا وجودی عریان، النده برچه مقالی قول تفضکری آتهرق عبور ایتدی . قارشیده تفضکری صیقیا یهرق عودتده ینه آتهرق کچدی . (جرهلی پهلوان نصرالدین)

قلعہ سی قیاسندہ کارخانہ قوروب رسنبازلق ایدرلر ، ایشمز ، کوچسز
 آدملردر . بودره ایچندہ کی تماشالرینہ واروب کوردک . بلوطلرہ نہایت
 بولمش یالچین قیالی طار بوغازدہ قبالرک تاذروہ سنہ برقیادن برقیایہ فرنیکی
 جبل متیلر قید و بند ایشملر . ایپلری قیالر کسمہ سون دیو ایکی باشلرینہ
 پوستلر باغلامشلر . تمتد آدملرینی سلاحلریلہ بکچی قویمشلر کہ استاد
 اجرای معرفت ایدرکن خصمی ایچی کسمیہ . قیالرک اشاغینہ ، یوقاروسنہ
 بیکلر جہ انسانلر بریکوب قیالربی آدم ایلہ پرتقل اولمش . اشاغی شہرک
 ایچندن جریان ایدن نہر کنارندہ برہفتہ مقدم صفہ وسر یرومصطبلر یامشلر .
 کشادہ یرلرہ خیمہ وخرکاهلرینی قورومشلر . بو قدر بیک مخلوق تماشایہ قویومشلر .
 ایکی طرفندہ انکورو پاشاسنک مہترخانہ سی کوتور کوتور دوکیلوب دعا
 وٹاندن صوکرہ ابتدا پهلوانلر بری برینی میدان محبتہ دعوت ایتدیلر . سر
 چشمہ لری (اسکدارلی جانباز سیاہ محمد چلی) بسم اللہ ایلہ انہ ترازوسنی
 آلوب کارخانہ باشنہ کلدی . برکلبانک محمدی چکدیروب او قیالر ایجرہ « اللہ
 اللہ » صداسی اوج آسمانہ پیوستہ اولدی . طبلرہ طرہ لر اوریلوب بوکرہ
 قوجہ محمد چلی او ایچہ امتحان حلی دیدکلری رسن اوزرہ برق خاطر کبی
 سکر درک شاقلا یوب کیدرکن ہان کارخانہ سنک اورتہ سندن طرفہ العین ایجرہ
 برکونہ کیرو دوندی کہ ترازوسی دہ الندن تازی اوکندن طاوشان دوزر کبی
 دوندی . جملہ عاشقان صدق درون ایلہ « علیک عون اللہ پهلوان » دیوب
 اہل تفرج انکشت بردہن حیرت اولدیلر . مکر پهلوانلر آرسندہ بویلہ
 ییلدیرم کبی کیدرکن ایپ اوزرنده کیرو دونمکہ کیمسہ مقدر دکل ایش ! .
 نتیجہ اوچ کرہ بوکونہ عرض معرفت ایدرک خیر دعا ایلہ نزول ایدوب
 چرکسندہ قرار ایتدی . خداملری پارسای محمدی بہ چیقوب ایچہ دوشرمکہ
 باشلادی . صوکرہ (اصپارطہ لی پهلوان جیوہلک علی) کلدی . استاد
 عشقلردن ایش . پهلوان باشی حضورندہ باش یرہ قویوب دعا ایلہ اودخی
 کارخانہ بہ کلدی . جمیع پهلوانلرک معرفتی اللرنده ترازویی برابر طوتہ رق
 کیتمکدر . اما بو جیوہلک علی ترازویی اوجندن صاغ انہ آلوب براوجنی

نقی بلد ایتدیله . پاشایلرک بوايش جانلرینه منت ایدی . ذاتاً آنلر مناره‌لی شهره کیرمک ایسته‌میورلردی . حقیر دخی خانه صاحبمزه و داعلاشوب زیارتکاهلری تکرار کیزدکن صوکره انکورودن شماله (۸) ساعت کیدرک (ارکک صو) قریه‌سی منزله واردم . انکورو ناحیه‌سنده ایکوز خانه‌لی ، جامعلی ، مکلف خانلی قیالتی یرده معمور و آبادان برمسلمان کوییدر . بورادنده حرکتله (اصطه نوزی) قصبه‌سنه کلدک .

اوصاف قصبهٔ اصطه نوزی — انکورو پاشاسنک صو باشیانی حکمنده یوزاللی آچهلوق ناحیه قضالرننددر . مورطاط اووه ناحیه‌سی حدودنده ایکی جانبی اوج آسمانه سرچکمش بریرده ، (آچیق دره) نک کنارنده بیک خانه‌لی ، جامعلی ، حاملی ، چارشیلی مختصر ، معمور برقصبه‌در . دره ایچندن جریان ایدر . بوقصبه‌نک ایکی باشنده عظیم قبولری وار ایش . سلطان محمد ثالث عصرنده جلالی قره‌یازیحی قبولری قلع ایدرک شهری نهب و غارت ایش . او قبولر تعمیر اولونسه بوقصبه‌یه برطرفدن ظفر ممکن دکدر . چونکه ایکی طرفی کوهستان ، یالچین ، یرتجی قوشلر اشیانی قیالدرکه آدم اوچورومه باقغه جرأت ایده‌مز . وان ، شین ، ماردين قیالری کجی ایشاغی سوزولمش کیمی ارسلان صورتلی ، کیمی فیل جه‌لی مدهش قیالدر . بوقصبه‌نک رعایاسی اکثریا ارنیدر . بیک عدد صوف و میز ایشله‌نیر تزکاهی واردر . اما دره ایچی اولغله هواسی غایت ایصیدر . لطیف میزی اولور ، مدو حدر . مغاره‌لری وارکه ایچنه بیک عدد آت باغلانسه کافی و مستوفی‌در . اسکیدن قالمه یالچین برقا اوزرنده خرابه قلعه‌جکی واردر . بوشهره کیردیکمز کون شهر آدم دریاسی اولمشدی . مکر ایپ جانبازلرینک تفرج‌لری وار ایش !

تماشای استادان پهلوان رسنبازان

قرق سنه‌ده برکره جمه رسنبازلر علی‌الاتفاق جمع اولوب بری برلری بوله چکوب امتحان ایتدکچون بواصله نوز دره‌سنده ، یا اناطولیده (کدوز)

و مؤلفین علما ، مشایخ ، صالحا قبرلری وار ایسه ده برقاچ کون مسافر
 قالدیغمزدن آنجق بوقدرجه تحریز ایده بیلدک رحمة الله علیهم اجمعین .
 بعده انکورودن حرکت اوزره اولدیغمزدن طوغلر قوناغچی ایله کیدوب
 حقیردخی سبکار قلامز ایچون معهود حاجی بابادن آلدیغمز برقطارقاطرلری
 پاشایه برکیسه غروشه بیع ایدرک پاره‌سنی فقرايه تصدق ایتدم . اجر جز یله
 نائل اولدم . آغیر یوکلری ، جناب حنک خزائن غیندن حاجی بابا معرفتیه
 احسان بیوردیغی اشیایی ولی نعمتمز ، خانه صاحبمز کدر زاده افدمزه الله
 امانتی قویوب یدی مملوک پرسلاح و بر سبکار سیسخته ایله قالمقوب
 علی الصباح کوچ اوله جان محله کیتدم . آنی کوردک که صباح نمازنده شهر ایچنده
 برولوله ، برغلغه ، برفریادوجزع در قوپدی . الله ، الله های وهوی زمین
 و آسمانی تتره تدی . « بره ، اصلی نه در ؟ » دیرکن همان بیکلرجه آدملا ایاغه
 قالمقوب « بز پاشادن خوشنودز . جرمی یوقدر . » دیدیلر . برفرقه‌سی ده
 « امر پادشاه کدر . واروار ایله برک اولمش جلالیلردر . توابعی حرامیلردر »
 دییورلردی . مکر پاشانک قتلنه خط شریف خنکار قوجی باشیلرندن مصطفی
 اغا قرق قوجی ایله کلوب جمله قلعه قولرینی سد ایتدیره‌ک نفیر عام دلالری
 ندا ایتدیرمش ! حکمت خدا پاشا اوکیجه مخوف و مخاطره‌لی برواقعه کوروب
 برسراج ایله تبدیل جامه اوله‌رق براسب تازی‌یه سوار اولور ، سید بطل
 غازینک پدری حسین غازی زیارته کیدیورم دیوب قلعه قپوسندن چیقوب
 کیدر . ذاتاً کثریا معتادلری‌ده بوایدی . بوقدر خلق قپوجی باشی ایله پاشانک
 سراغی باصوب بولامدیلر . شهرک درون و بیرونی اوقدر تجسس ایتدیلمکن
 دکل نام و نشاندن بیله خبر آلامدیلر . بوخبری پاشا استماع ایدنجه آرتق انکورو
 شهرینه کیره یوب شهرک شمال طرفنده (ارکک صو) نام محله واریر . اورادن
 کتخداسی علی اغایه برکاغد و یزوب اورایه عسکرینی ایستر . پاشا بولنماغجه
 قلعه قولری آچیلوب شهر ایچره « وای اوپاشانک حاله‌که بوساعتدن غیری
 بو شهرده بولنه‌لر . مالاری غارت اولنوب کندولرینک قتل ایدلمه‌سنه فرمان
 شهریار ی صادر اولمشدر » دیودلاللر ندا ایتدیردیلر . جمله پاشایلری مباشرلره

نیچہ سنہ قطب الاقطاب اولوب برجوق کشف وکراماتی ظاہر وباہر اولمشدر .
 حتی سیاحتہ ادرنہ دہ سلطان ییلدیرم بایزید خانہ کلوب تبرکاً بنا بیوردقلری
 معبد قدیم یعنی (اسکی جامع) دہ کرسی بہ چیقوب وعظ ونصیحت ایتدکلری
 کرسی حالا اوجامع پرنور ایچنہ ددر . حقا کہ محترم برکرسیدر . بوکرسی
 منیف اوزرہ بعض مشایخ فضوللق ایدوب تبرکا وعظ ونصیحتہ چیقمشلرسہ دہ
 نطقہ قادر اولہ میوب حبظ اولہرق اینشلردر . زیرا اوسجاده اوزرہ
 جلسہ حقیقہ ایتکہ مستعد شیخ گلہ مشدر . کیمک حدی کہ اوزرنہ نی باک
 وبی پروا نصیحت ایدہ ! ایشته بیرام ولی بویاہ بر اولو سلطاندر . سوکرہ
 ییلدیرم بایزیدخان عصرنہ دارباقیہ ارتحال ایدوب انکورو حصاری درونندہ
 برتیکہ پرانوارده ، مزین ومکلف برقبہ ایچنہ مدفوندر (رحمۃ اللہ علیہ) .
 صاحب دعوتہ مستجابہ ، مطلع اوارالکرامتہ ، مظهر خفایای طریقہ ،
 کاشف سرائر الحقیقہ ، موحد صاحب ایقان (الشیخ حضرت ارسطان) :
 اسم شریفلری محموددر . بوذات انقرہ دہ رحم مادر دن مشق اولمشدر .
 طریق مادریدہ شیخ حامد حضرت تارینک شیخارننددر . نیچہ کشف وکراماتی
 آشکار اولمشدر . حمد خدا بو حقیردہ زیارتی میسر اولوب واقعہ مزہ کیرہ رک
 دارفانیدہ ایکن ارشاد لریلہ بہرہ مند اولدق . انکورو درونندہ اغاج بازارندہ
 مفید و محض برقبہ آسودہ درلر . قبری زیارتگاہ خاص وعامدر .
 قدس اللہ سرہ العزیز . (زیارتگاہ مقام حضرت خضر) انکورو قلعه سنک
 جانب شرقیسنندہ قلعه یہ حائل برکوه بالا اوزرنہ ددر . اهل بلدک تفرجگاہی
 جهانما برقبہ عالیدرکہ مخنہ سنندن جملہ انکورو صحراسی صحیفہ اوراق کبی
 نمایاندر . (الشیخ حسام الدین) احمد ساربانینک حلیفہ سیدر . انکورو
 قلعه سنندہ محبوس ایکن « یارین صباح بزى دفن ايدک » بیوردرلر . محبوسخانہ دہ
 صباحی صاری خرما لینی ایلہ کفنه صارلش اولہرق وجودی مغسول
 ومظہر بولنور . بوایش جملہ انکورو اہالیسنی حیرتدہ براقیر . حالا
 زاویہ سی خطیرہ سنندہ مدفوندر . (الشیخ کاتب صلاح الدین) علم نجومدہ
 کویافیناغورث توحیدی ایدی . بولنردن بشقہ دہا انکورودہ برجوق مصنفین

حقوق والدینی و بزى خیر دعادن اونوتمه . پیرلره رعایت ایله . الله ایشکی راست کتوروب عاقبتک خیر اوله . بونیتہ الفاتحه ! « بیوردیلر . حقیر فاتحه شریفی تلاوت ایدوب دست شریفی پوس ایدرکن تر به قپوسندن برکوتوردی قوپدی . « یابوتر به نك تر به داری یوقیدر ؟ » دینلیرکن حقیر ارسطانک صندوقه سی صوفی التندن چیقدم . قان تره غرق اولشم . تر به یه زائرلر کلوب « سز تر به دار میسکز ؟ » دیدیلر . « بلی ، تر به دارز » دیو آنلرله دخی زیارت ایدوب وداع فاتحه سی اوقودق ، ینه قپوسی سد ایدوب بکا آلود اوله رقق قوناغمه کلدم . طوغری واقعه یی پاشایه دیدم . پاشا « استغفر الله ، تبت الی الله توبه نصوحاً » دیوب بلوک باشیلره ، سکیان و صاریجه عسکرلرینه ویریلن جبه خانه و توفنکلری و سلاحلرینی کتورمه لرینی امرایتدی . « انکور وقلعه سنه قاپانوب جلالی اولق شمدنکری حرامدر » دیوب عسکردن سلاح وطاقلری آلوب آسوده حال اولدی . مکر پاشا دخی بنم کوردیکم ارسطان واقعه سی کورمش ! اوده حقیره نقل ایدوب واقعه لریمز مطابق کلدی . مکر پاشانک دماغده انکورویه قاپانوب جلالی اولق رایحه سی ده وارمش ! بعده هرکون ارسطان وحاجی بیرام ولی یی زیارت ایتمکی اوزریمه ماترم بیلوب شروع ایتمیکم ختم شریفلری ده اتمام ایلدم .

انکوروده آسوده اولان کبار اولیاءاللهک مر اقد پرانوار وزیارتکاهلرینی عیان ایدر

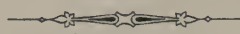
قطب محترم ، کنز محترم ، زاهد زمانه ، عابد یکانه ، ناطق حقایق ، ناصح خلائق ، قدوه رجال ، نقطه کمال ، شیخ علی الاطلاق ، قطب بحسب الاستحقاق ، معدن حکمت ربانی ، ساکن کلبه سبحانی (الشیخ حاجی بیرام ولی) قدسنا الله بسرہ العالی : کندولری (چیول) نهری کنارنده (صول) کوینده وجوده کلوب شیخ حامد حضر تارندن جهاز فقری قبول ایله انلرک ارشاداتیله

طشره چيقوب طوغرى ارسلان قبهسنه واردم . قپوسنى آچوب ايجرى يه كيرهرك « السلام عليك ياير عزيز ! » ديو بكا ايدوب عتبه سفلاسنه بوعاصى يوزومى سوردوم . « اى سلطانم ! واقعهمه كيروب سكا برمرشد كامل كوندرم ، ديدك . عهده وفا ايدوب كوندردك . هنوز ارشاد اوله دن المدين آلدك . قپوكه يوز سوره كلوب زيارت ايتدم . حبيب خدا عشقنه بنى دنيا و آخرتده بوش قومه . الله اياه عهدهم اولسون ، روح شريفك ايجون برختم شريف تلاوت ايديم » ديهرك ختم شريفه باشلامد . قبر شريفك صندوقهسى اولان يشيل صوف اياه مستور ظرفينك آلتنه كيروب « حمايه ! يار سلطان حمايه ! » ديدم . اوساعت خواب آلود اولدم . اويلاه غرق غرق اولشم كه انوابلرمدن طشره ترچيقوب ملمع قالمش . مقدهما واقعهده كورديكم كچي ارسلطان اشكاليلاه كلوب سلام ويردى . حقيرده « عليك » آلوب « سلطانم ! بكاوسيله كوندرديك آدمى ييتروب [١] قپوكه كلدم . بنى تهى دست قومه ! » ديدم . همان سوزه باشلايه ريق « حافظ قرآن اولديغكدن و محب اوليا اولوب كبار اوليا الهك آستانه لرينه يوز سورديككدن محروم قالماسك . بز سكا محبتمزدن واقعهكه كيروب سكا وسيله كوندريرز . آنك انه يايشتوب بزده كل ديديكمك صباحيسى يينه بزواروب اليكه ياپشديق . سنى طريق حقه كتيرير مرشد كاملكم . الم چكمه . عاقبت يولك سلامتله « صراط مستقيم » در . اما سنده بواعوان اياه كزر كن استقامت ايدوب فقرا وضعفايه مرحمت اوزره اول . آنلى بونلردن خلاص ايتمهك سى اياه . پاشاكده سويلاه : بنم حمايه مده انكوروجكده قبانوب جلالى اولسون . عباداللهى متاذى ايتسون . سكا جناب بارى دنياده سياحت تام ، آخر نفسده ايمان كامل ويروب شفاعت رسول اللهى نصيب ايده . سحت بدناه جهانى كشت وكذار ايتدكجه آزاجق طعامى ، آزاجق سويلاه ، آزاجق اويو ، علم اياه چوق عمل اياه . نتيجته راه حقى بولق ايجون لازم اولان عملدر كه جناب حق قرآن عظيم الشانده (اليه يصعد الكلم الطيب والعمل الصالح يرفعه) بيور مشدر . بونصيحته ليريمى طوت .

[١] ييتيرمك : ضايع ايتمك ، غائب ايتمك ..

قېه ايچىندە قالدۇم . كلوب زيارت ايله يوب برفاتخه ايله شاد ايايه سىك . دنياده
 و آخرتده شاد بر مراد اوله سىك . صباح نمازندن سوكره سكا بر آدم كوندره يم .
 همان بكا بكزر . انك ايله ال اله ويروب بوشهر ايجره رفتار ايدرك بكا كلوب
 زيارت ايله . « السلام عليكم » ديوب غائب اولدى . همان خوابدن بيدار اولدم .
 پاك ابدست آلوب وقت صباحه منتظر طوردم . بعد صلاة الفجر پاشادن
 مهتر اندرون كلوب « بيورك تمت الفطوره » ديدى . « خير او علم بوكون
 صائم » ديهرك مهترى صاودم . همان آنى كوردم كه اقشام واقعه مده
 كوردىكم كيمسه چيقه كلدى . « اولياچلي سزميسكز ؟ بيورك اردده سلطان
 واقعه مده بزي سزه كوندردى . زيارته كيدلم » ديدى اما سوزى كويارالتدن
 چيقور ايدى . يوزى منور ، سوزى مؤثر بر ذات ايدى . همان فراجهمى
 كيوب بسم الله ايله قپودن طشره چيقدم . پياده كيدركن ايلرى شهر ايچنده
 اون بر محله كبار اولياء الله لى اسم و رسميله سويليوب زيارت ايتدردى .
 بعضيسنه « بزم چراغمزد » دير ايدى . بعضيسنه « عزيزم حامد اقدىنك
 خليفه سيدر » ديدردى . بويه جه زيارت ، زيارت كزدك . همان اليه پايشىدى .
 يوقلادم . النده هبچ كيمك يوقدى . نه جانبه اكسه م خيركى اكيلوردى .
 همان النى المدن چكوب صاغ اليه بر زيارت كوستردى وينه اليه پايشىدى .
 بعده اخرته متعلق كيات ايدرك اودون بازاری نام محله واردقده ميدانك جانب
 غريبسندە برقبه صغير نمايان اولدى « ايشته ارسلطان قهسى شودر » ديو
 صاغ اليه كوستردى . حقير اول طرفه نظر ايدوب سوكره يانمه باقدم ، اول
 كيمسه غائب اولمش ! . « برمدد ! بن آنك النى المدن قويرمه سەم كرك ايدى .
 برمدد ! حالم نه يه منجر اولور ؟ » ديه درت چوره يه وقت سحرده سرسم
 اولوب كرددم . « بلکه شو كچه قابلى كوچك قپودن كيرمش اوله » ديو همان
 قپودن ايجرى كيردم . مكر بوزه خانه ايمش ! برچوق پاشالى خربنده وخر كشانك
 كيمى چوكور ، كيمى طنبوره چاليسورلر . برهاى وهوى كه تعبير و توصيف
 اولونماز . همان برى « اولياچلي ، كل بر بوزا جغمزى ايچ » ديدى .
 « هاى ، بوزه خانه يه كيردىكمى كورديلر ! » ديهه حجابدن يرلره كچدم . همان

و موقعك لطافتدن ایلری کلیر . میزی ، انکوری کیره جی دخی مشهوردر . خلی اکثریا تجار بروجاردر . ازمیرده ، فرانکستانده ، مصرده ، صربستانده ، حاصلی هر برجهنده صوفلری مقبول اولمغه اکثر اهالیسی سیاحت و تجارت ایدرلر . ارمینسی ، یهودیسی غایت چوقدر . ساده یهودیلری اون ایکی محلهدر . روم قبیطسی آذر . باعچهلری غایت چوقدر . صحرا لرنده کی قراسی معمور ، اهالیسی عنقا مشرب و مسرور ، حسن اخلاق صاحبی ، غریب دوستدرلر . قریه لرنده مزرعه لری وافر ، خیرات و برکاتی متکثر ، نعمتلری فراوان ، عیون و انهار ی جاری و روان بر بلده معمور و آباداندر که قلعه سی و شهری بی نظیردر . الله بوشهری الی یوم القیامه عثمانلیلرنده مؤبد ایده .

ومن الرؤيا الصالحة

حقیر اولیای بی ریا انکوری به داخل اولدیغمز کون طوغریجه مرقدمینر حاجی بیرام ولی به واروب زیارتیه مشرف اولوب بر ختم شریفه شروع ایلدم . قوناغمزه کلوب بعد العشا اوراد و ادکار منزی ادا ایدرک دعا و استخاره ایله خواب آلود اولدم . عالم منامده کوردم که بر اورته بویلی ، صاری صقاللی عسلی خرقة پشمینه کیمش ، باشنده کی کلاه ولدی اوزره اون ایکی دوله دستار محمدی صارمش بزات کلوب حقیره شویله خطاب ایتدی : « باق آ اوغلوم ! لایقیدر که بنم تلمیذم اولان کوه سحر بیرام ولی به کیدرکن بی باصوب کچهسک ؟ آنی زیارت ایدوب بر ختمه مباشرت ایدهسک ، بکابرفاتحه تلاوت ایتیهسک ؟ » حقیر کمال حیرته — سلطانم ! جناب شریفکز کیمدر ؟ بن سزی بیلیم ، قنده ساکن اولورسکز ؟ دیدم . جوابنده — عالم فالنگده کولشجیلر تکیه سنده و سلطان مراد رابع حضورنده پهلو انلره دعا جیلق ایدرکن « انکوروده اریاتار ، رومده صاری صالتق » دیمز میدک ؟ ایشه انکوروده کی (ارسطان) بنم . تحت القلعه قربنده اودون بازارنده برکیشف

ما كولات ، مشروبات و صنايعي* — انكوري پاچەسى كوتاهيه پاچەسنە
 يان باشى كلير . بوبر تخمليه پرورش بولمش انكوري پاصدیرمەسى ، تفتيك
 كچينك اتى كويا ممسكدر . چونكه كچيلرى طاغلرندە پرنار ياپراغى يرلر .
 تفتيك كچيسى بياض سود كچى اولوب اونك كچى بياض بلكه مخلوق يوقدر .
 صوف ايلكى بونلرك يوكندن حاصل اولور . بوكچيلرك توينى مقاص اياه
 قرقسلر ايلكى خشن اولور . اما يولسەلر حرير ايوب نى قدر ملايم اولور .
 اما فقير كچيلرى يولاركن فريادلىرى اوجه پيوسته اولور . اما كبارلر انلرك
 فرياد ايتەملرينە يول بولمشلردر . ابتدا كچيلرى يولاجق محلدە كرچ وكول
 اياه صويى قارشديروب كچيلرى بوشربتدن غسل ايدرلر . بلا زحمت تويلرى
 قوپوب چير چبلاق قاليرلر . فقير كچيلر تويسز ، توسسز اولورلر . ايشته
 صوفى بونك ايلكندن طوقورلر . قادين وارلك خلقنك كارى صوف
 وميز جيلكدر . صوفى شووجهله صواج ياپارلر : بيوك برقزغانى آتشك اوزرينە
 قوپوب ايچنە آرزو ايتدكلرى رنكده بويلا قورلر . قزغانك نصفنە دكين صو
 قوپوب دستە دستە صوفلرى قزغان ايچرە يرلشديريرلر . قزغانك آغزىنى
 قياوب اطرافنى خميرله صوايهرق كرما كرم آتش ايدرلر . قزغانك ايچندە
 شدت حرارتدن بخار صوفلره اوروب صنع خدا كونا كونا ايزلر اولوركه مانى
 وبهزاد قلمنى چككمكده عاجزدرلر . بوصوف دخى انكورى يە مخصوصدر .
 اديم ارضدە بشقە بر يردە اولمق احتمالى يوقدر . فرنكلر بوانكورى كچيلردن
 فرنكستانه كوتوروب خيال ايلك اكيردرك صوف طوقومق ايسترلر .
 بامرالله كچيلر بسنە ايچندە بياغى بيلديكمز تويل كچيلردن اولور . طوقودقلىرى
 شيلر صوف اولماز . چونكه موج ويرمكه قادر اوله مازلر . حتى انكوريدن
 اكيريلمش ايلكى آلوب فرنكستانه كوتورهرك صوف ايدەم ديديلر . فقط
 ينە اولمادى . آخر رهبانلر ايچون حالا صوف كچى خيال ، فقط موجەسز
 سياه دوقله شالى كچى طوقورلر . اهالى انقره كندى صوفلرينك بو حاصيتنى
 حاجى ييرام و لينك كرامتە اسناد ايدرلر . فقط بزە قاليرسە بوسر آب و هواسنك

یوزسکسان عدد مکتب صیانی وار . ہمامارندن تحت القلعہ حامی ، صقور اوغلی حامی ، جنابی احمد پاشا حامی مشہور لردر . ایکی یوز قدرده سرای حماملری واردز . یتش عدد باغ و باغچہلی سرای عالیہلری واردز . لکن بنالری کارگیر اولیوب کرپیچ بنا ، قات قات خانہ لردر . بوشہرہ کرہ میت اورتولی عمارت یوقدر . انکوری کرپیچی طاشدن قتی اولور . لسان خلقده ضرب مثدر : « انکوری کرپیچی کبی بر قابله دیزلمشدر » دیرلر . التی بیک التمش التی قدر معمور خانہسی واردز . سرایلرندن پاشا سرای ، ملاسرای ، کدر زادہ سرای ، چاوش زادہ سرای ، احمد پاشا سرای مشہوردر . ایکیوز عدد سیبلی وارسہدہ مشہورلری حاجی شعراوی سیبلی ، حاجی منصور سیبلیدر . ایکی بیک دکانی واردز . برمنین بدستانی واردز . درت دانہ زنجیرلی قپوسی واردز . چارشیلرینک اکثریسی مرتفع محلہ واقع اولمشدر . اوزون چارشیشی ، سپاہ بازاری ، تحت القلعہ بازاری غایت ازدحاملی بازار لردندر . قہوہ خانہلری ، بربر دکانلری ناس ایلہ ملودر . سوق سلطانیسی ، محلات ، شہراہلری پاک ، بیاض طاش ایلہ قالدیرم دوشہ لیدر . اعیان و اشرافی ، علما و صلحا و مشائخ ، ارباب معارف شاعرلری حددن بیروندر . اناطولی خاکندہ اولوب ترک ولایتلرندن عدا و انور . بیکی متجاوز نجیب ، رشید ، تیزفہم حافظ قرآن معصوملری واردز . نیجہ بیک کیمسہ یازبچی زادہ تالیفی اولان محمدیہ کتابچی ازبر ایتمشدر . طریقت محمدیہ کتابچی ازبر لینلری چوقدر . حال حسن ایلہ معروف ذواتی چوقدر . حتی مظنہ کرامدن و حاجی پیرامولی اولادندن « عبدالرحمن افندی » نام ذات مظنہ کرامدندر . بوشہرہ اہالیسنک عنقارلری سمور فراجہ ، وسط الحاللری چوقہ سرحدی وقونطوش فراجہ کیرلر . اہل حرفی بیاض بز فراجہ ، علماسی سراپا صوف فراجہ کیرلر . بوراسی صوف کانیدر . قادیئلری رنگارنک صوف فراجہ کیوب غایت مؤدبانہ کز لردر . بشنجی اقلیمدہ اولوب ہواسی معتدل ، خلقنک رنگ رولری حرمت اوزرہدر . دلبرلری جہان آرا ، ممدوح عالمدر .

وارد ر . قلعہ دہ باغسز ، باغچہ سز التي یوز خانہ وارد ر . برجامی وارد ر کہ اسکی زماندہ دیر ایش . الحاصل بو ایچ قلعہ بنا ، شیرینکارلق ، مهندس لک فننجہ واجب السیر بر یردر . اما اشاغی قلعہ سنہ جلالی خوفندن (جنابی احمد پاشا) اہالی ولایت ایہ برقات سور محکم بنا ایشدر . درت قیوسی وارد ر . دائراً مادار جرمی التي بیک آیدمر . بر طرفندہ یوقاری ایچ قلعہ در کہ آنی اشاغی حصار احاطہ ایشدر . بو حصارک جانب شرقی سندن یوقاری حصاردن قیالر ایچندن حاضرلق درہ سنہ اینیلیر . صویوللری وارد ر . ایچ قلعہ دہ صہرنجلی ، بغدادی انبارلری وار اما اشاغی حصارک صوی چوق اولدیغندن اولیہ صہرنجلی یوق . حملہ یوز تیش چشمہ سی وارد ر . اوچ بیک صوی قیوسی وارد ر . تیش التي محر ابد ر . جنابی احمد پاشا جامعی ، حاجی بیرام ولی جامعی مشہور لری اولوب معماری سن بناسیدر . قورشونلی جامعی آذر ر . اون سکر محرابلی تکیہ سی وارد ر . (تکیہ حاجی بیرام ولی) دہ اوچ یوزی متجاوز سر مست عشق الہی عارف باللہ وارد ر . شیخ لری « قوجہ عبدالرحمن افندی » مظنہ کرامدن مستجاب الدعویہ برذاند ر . بیرامی طریق بشقہ جہ بر طریق حامد یدر . چونکہ حاجی بیرام ولی شیخ حامد حضرت لری نیک تلمیذ لردن اولوب جہاز فقری انلردن قبول ایشلردی . ایلک یرلری « خواجہ عبدالقادر الجیلانی » اولوب اندن ایلری حضرت رسالہ منتمی اولور بر طریق خاصدر . اما رومدہ بیرامیلر شیخ حمزہ و شیخ ادریس دن بری حمزوی لردر . بو نچہ شیخ لری قتل ایدیلوب مذموم اولدی لر کہ خر قہ وسکدن قبا و عبالرندہ علامت لری یوقدر . شرع اللہہ مخالف بر حال لری یوق ایکن متہم اولوب مدخول بر الای جگری بریان فقرای باللہ وارد ر . انکوریدہ (تکیہ حضرت مولانا) جنابی احمد پاشانک بناسی بر مولوی خانہ در کہ اوچ چورہ سی کل و کستان و باغ ارمدر . مدرسہ لردن مصطفی پاشا مدرسہ سی ، طاش کوپرلی زادہ مدرسہ سی ، سیف الدین مدرسہ سی ، کتخدہ مدرسہ سی مشہور لیدر . طلبہ لری نیک مستوفی و ظایف معینہ لری وارد ر . اوچ عدد دارالحدیثی اوادر .

آرسنده آصمه تیمور قفسلر آماده اولوب تیمور زنجیر لاله مصلوبدر. هر قفسک تیمور لری بازو قالینغی قدر واردر . حین محاصره ده قلعه دیواری ایچندن اشاغی قبولر اوکنه براقوب سپر ایدر لر . بو قلعه ده کی سنک احمدن عتبه عالی وسفلی بشقه قاعه لرده کورولما مشدر . اڭ طشره قپو — که آت بازاری یرینه ناظر در — جانب غربه مکشوفدر . قبه عالیسی کمری اوزره سلف پهلوان لرینک کور زلری و عبرت ماہی کیمکلی و نیجه عجائب مصلوبدر . کیجه کوندوز قلعه نک قپوسی خار جنده و داخندہ نفر لری پاسابلق ایدر لر . قلعه دزداری قلعه دن چیقسه قتل و یاغزل و نفی ایدر لر . زیرا جمیع دشمن بو قاعه نک برطاشنه بیک باش و یروب یوز بیک صواش ایتکه جان ، باش اوینادیر . حتی ارض رومده آبازه پاشا جلالی اولدقده یوز بیک عسکر له بو قلعه یی محاصره ایدوب اشاغی واروش حصار یی استیلا ایتش ، بواجی قلعه یی ده محاصره صدندہ اولوب آبازه پاشا سر اینده اوطور رکن استاد طوب باز غایت نشانلی برکله آتوب آبازه نک قیچنی سیندیرمش ، مجروحاً خائب و خاسر ارض رومه کیتمه سنه سبب اولمشدر . اوکوندن بری قلعه دزدارینک قپو اوکندن غیر یی یره کیتمی ممنوعدر . کرچه یوقاری ایچ قلعه نک اطرافده خندق یوقدر امدارت چوره سی یالچین قناره قیالردر . هیچ بر طرفدن ظفر ممکن دکلدر . نعم ، اشلک دخی خود سهل دکلدر . زیرا قات قات جمله اوچ یوز آتمش محله لر در . بری برینه ناظر اولوب قورودر . بر غرب طرزده هندسه اوزره طرح و انشا ایدلشدر . درت قاتندہ بیک سکزیوز دندان بندر . ایچ حصار دائراً مادار درت بیک آدیمر . جانب شرقده حصارلق نام پشته اوزرنده زیارتکاه واردر . سهل قلعه یه حواله در . اما اندن ضرر اصابت ایتک احتمالی یوقدر . چونکه قلعه ایله حصار لغک آره سی اوزون برطوب منزلیدر . اشاغیسی عیاودرک اسفلدن نشان و یریرجه سنه یر اولوب آندن قلعه یه عروج امر عسیردر . ایچ قلعه ده بیوک ، کوچک سکسان التی پاره طوب واردر . اما بال یمیز یوقدر . کفایه مقدراری جبه خانه سی ، آلات و سلاحی

دیمشدر. دفترخانه حکمداریده اسمی « انقره » در. ورد خندان مثال بیاض سور مطبق ایله محاط برقلعه عسیرالضبطدر. حالا اناطولی خاکنده بشقه سنجاق بکی مرکزیدر. نیجه کره آرپهلق طریق اوزره اوچ طوغلی وزرایه احسان اولمشدر. قانون اوزره پاشاسنک خاصی (۲۶۳۴۰۰) آچه در. لئو اسنده ۱۴ زعامت، ۲۵۷ تیمار وار. الای بکی، چری باشیسی، یوزباشیلری وارددر. حین سفرده پاشا عسکری جبه لولریله اوچ بیک عسکر اولور. میرلوانک سنجانغی التده ارباب تیمار بولماسه تیماری آخره نوجیه اولور. پاشاسنک ایالتده کی خاصی صوباشیلقدردر، شهر صوباشیسی، مرطاط اووه صوباشیغی، بیان اووه صوباشیغی، چبوق اووه صوباشیغی، چوربا صوباشیغی پاشا خاندن اولوب سنوی قرق بیک غروش حاصل اولور. بشیوز آچهلق مولویتدر. ملاسنه سنوی یکرمی کیسه حاصل اولور. شیخ الاسلامی، « کدرزاده » نام بشیوز آچه پایه سیاه نقیب الاشرافی، التی یوز مناصب علمیه یه متصرف اولمش قاضی اعیانلری و سائر کبار و اشرافی بی حسابدر. سپاه کتخداری، یکچیری سرداری یرینه متعظم یکچیری چاوشی وارددر. جمله اهلینسی قاضی وعسکری طائفه سیدر. شهر نائی، محتسب اغاسی، کمرک امینی، انکور وطمغا اغاسی اولوب بشقه جه امانتدر. سنوی قرق یوک آچهلق التزامتدر. قلعه دزداری، عزبان اغالری، جبه جی و طویچی یاشیلری، پرسلاح قلعه نفراتی وارددر.

اصل قلعه نك اشکالی — برکوه بالانک تاذروه سنده درت قات بیاض طاشدن بنا ایدلمش بر حصن حصین و سدمتیندر. قاتلری بری برندن عالیدر. هر طبقه سنک آره سی اوچریوز آدمیدر. هر قات دیوارینک قدی التمش ارشون قدر عالیدر. هر دیوارک وسعی واینی اونز ذراع میکدر. تمللرینک آلتی دائراً مادار کمر بنالره بوشدر دیرلر اما کورمدم. بوش اولمسی ده حین محاصره ده دشمنک زیر قلعه یه کیروب لغم آتمه سنی منع ایچون ایمش. بواچ قلعه دن قبله طرفه یان بکی دوشوروب شرقدن غربه طولانیجه واقع اولمشدر. غرب طرفی درت قات بری برندن کچه تیمور قپولدر که هر قپو

اوصاف شهر و قلعه عظیم انقره - انکوری - ایلك اوچكه قوناقلیر
 طوغرلیه شهره داخل اولوب محکمه شرع مینه واردوقده جمله اعیان ولایت
 « پاشاکز ارضرومه قانوب جلالی اولوق ایستهدی . تهمت سابقهسی ظاهر
 اولدی . حالا اون بیک عسکر جمع ایدوب واروار علی پاشا ایله جلالی اولمغه
 متفکردر . بزسزی پادشاهک قلعهسنه قومازز » دیدیلر . اما بوراده پاشا
 اقدمزک چراغ افروخته لری چوق اولدیغندن « اوچ کون مسافر اولوب
 قالسون » دیدیلر . بونک اوزرینه محکمه طرفندن ایکی بیک یافته لی قناقلر
 یازیلوب پاشایی چاوش زاده نک خانهسنه قوندرمغه قرار ویردیلر . ایرتسی
 کون الای عظیم ایله انکوری قلعهسنه داخل اولدق . بو الای انکوری شمعدی یه
 قدر کورمامشدی . خلق استقباله چیقوب قلعه دن ده یکر می پاره « صفا کلدک »
 طوی آتیلدی . پاشا قوناغنه نزول ایدوب جمله اعیان و کبار هدایا ایله
 کلدیلر . حقیر دخی بشیوز ایچله ق ملا اولان سادات کرامدن « کدر زاده »
 خانه سنده مهمان اولدم . طوغری حاجی بیرام ولی آستانه سنه کیدرک یوزومی
 سوروب روح شریفی ایچون برختم شریفه شروع ایدم . عهد و میثاقمز وجهله
 (بالق حصار) قریه سنده جناب بارینک هیچ خبرمنز اولیه رق احسان
 بیوردینی کیسه لر دن یوز غروش قدری تکیه فقرا سنه تقسیم ایدوب خیر
 دعاریله شرفیاب اولدم . صوکره شهرک تماشا سنه قویولدق .
 اشکال قلعه انقره - ایلك بانسی قیصر رومدر . صوکره نیجه ملوکه
 انتقال ایتشدر . صوکره کونا هیه پادشاه لرندن و آل کر میاندن (یعقوب شاه)
 ایله وزیر ی (هزار دینار) ک همتیله اسلام الله کچمشدر . صوکره عثمانیلرک
 ظهورنده ییلدیریم بایزید خانک الله دوشمشدر . قلعه نک شمالنده بر منزل
 مسافده اولان (ارکک صو) نام قریه طرفندن نظر اولنسه قوغو کبی
 مشاهده ایدیلر . معمور ، آبادان اولوب اوزومی چوق اولدیغندن آدینه
 (انکوری) دیشلر . بعضیلری قلعه سی آنغاریه ایله ییایدیغندن « انقره »
 دنیلش دیرلر . تحفه تاریخنده « قیصر روم مشهور هرقل بوقعه نی بدی قات
 ایله باغلاتدینی و صار دیردینی ایچون اسمنه (سلاسل) قلعه سی دیرلر »

چۆرەسەندە كونا كونا مەزھ و مۇلا شەمەدان و چىراغانلار ، كلام غىزەتلەر و اردەر .
 آيرى آيرى ياز و قىش مەيدانلىرى و اردەر . چىوق و يابان اوو ەلر يە « مورىطاط
 اوو ەسى » بورادن ايلاق آلتىنە كىي نەماياندەر . آستانە سەنك اوقاقى چوقدەر .
 سەندە بىر كەرە بورادە مولود اوقونوب قىرق ، اللى بىك آدم جەم اولور .
 امام حسين اولادىن و سادات كرامدن اولان بو حسين غازى بورادە دىن
 اوغورندە شەيد اولمشدر . بو تىكەدە كى فقرايە اون غىروش تصدق ايدوب
 اوچ قربان كسەرك شىخى (محى جان) ددە نك خىر دەعاسى آلدق . اصل
 حسين غازى بو پۇشە بالانك دىنەدەر . اورايە واروب صاحب دولت اقدمزەلە
 بولوشدق . « برە اوليا چىلى ! خوش كلك . برە آدم ، بز سنى غائب ايتدك »
 بيوردى . حقىردە « هەچنان سلطانم » دىدىكىمدە حظ ايدوب شرف صحبتلر يە
 مشرف ايلدى . بورادن قالقوب لقمە جىلىق ايدرك اون كونا (چىوق
 اوو ەسى) نى كزدك . بوراسى يوز اللى آچەلق قضا ، يدى ناحىە ، تىمش
 پارە كويدر . اون كونا دە (يابان اوو ەسى) نەدە كزدك . بو دە انكورى سەنجاغى
 داخلىندە يوز پارە مەمور قىر يەنى حاوى اولوب صوباشىلقدر . ھەقتە بازارى اولور .
 اون كونا دىخى (چوربا) قزاسندە دوران ايتدك . سىكسان التى پارە كويى
 اولوب يوز اللى آچەلق قضا و صوباشىلقدر . بو دىخى انكورى خا كندەدەر .
 بو قزالدە تامم بر آى كروب انكورى قىر بىندە ئوروز خوارز مشاھى يە تىشدك .
 جەلە نىباتات زمىندن باش كوستردى . حمد خدا ھوالر مەتدل اولدى .
 لىكن اغىر يوكلىرى كىجە ، كوندوز بندىروب ايندىرمەدن عاجز قالدق .
 نەقىر عام خوقندن زەرھلر مەز صىر طىمىز دە او بو دىغىمىزدن بى حضور اولدق .
 ۱۰۵۸ سەسى ربيع الاولك غىرە سەندە يە (حسين غازى) قىر يە سە كلك .
 برر ، ايكىشەر كەرە مەھمان اولدىغىمىز خانەلر غايت چوق اما بورادە آستانە
 غىزىزى زيارت ايدركن خاطرە بالداھە شو يىت كلدى :

كلوب ايتدك دعا ايله نيازى بزە ھەم ايدە حسين غازى

قدس سرە . بورادن يەنە جانب شەلە كىدرك مەمور و آبادان قرالر اچرە
 كچوب (انكورى) يە واصل اولدق .

بوویردیكك اشيانك برنی آلام . ايشته پاشا بورانزده حسین تکیه سنده ایش . سنی قولاغوز آلوب گتوررم « دیدیکمه حاجی شاشیره رق » وارهیم ، حرممن دخی برشیلر چیقارهیم « دیوب کیتدی . بنده « طوت شواق صقالی قزل قانه بویاناسینی ! دنجه در حال غلامرم جمع اولوب حاجینی دست بر قفا باغلا دیلر . « امان اوغول ! بر قاشیق قائمه کیرمه ! نه ایستر سهک ویرهیم . بوخبری کیمسه طویمسون » دیو صاغولر صاغوب اغلادی . « خدمتکارلردن کیمسه بولناسون » دیو رجا ایدنجه حقیر یولداش لیمی هپ طشره چیقاردم . غلامک برینه قوش لسانی اوزره « جو جومه جه یوجولدا جا شلا جاریم سیجیه جماجین سچین اجیمتیجا جاجا دو جور سو جون لاجار » دیدم . یعنی « یولداش لرم سلاحلا نلسونلر احتیاط دورسونلر » دیو امر ایتم . نه کوریم ! حرممن حاجینک اوغلی بر کیسه آلتون ، دامادی اوچ کیلان آت ، بر قطار قاطر ، یوز طوپ صوف ، اون ایکی قلیچ کمی ، اوچ غداره ، سکز تیرکش ، یدی رخت ، التی حلب قالتانی ، برکوش پیش تخته ، ایکی چالار ساعت ، یدی عقرب ساعت ، اون طوپ کشان قطیفه سی کتیردی . جمله قرق یدی آدم توابعمه ده برر طوپ صوف باغشلا دی . جمله سی شاد و خندان اوله یاز دیلر . حقیر دخی صاحب خانینی قید و بنددن خلاص و کندنه بر مظلم طاس ، ایکی قیا سلطان یاغانی ، ایکی چار کول فتجان ، بر منبد کسه ویردم . دامادینه ، اوغله ده برر قیا سلطان مقرمه سی باغشلا دم . اوغللریه قرداش اولوب حاجی بدخی اوغول اولدم . اچر بدن ایکی نارسیده التون پاره کریمه لری الرنده برر بوغچه آق کنارلی پاشا کوماندکاری کتوروب المزی او بدیلر . حقیر دخی باشلرینه برر قیا سلطان مقرمه سی باغلا دم . مکر حاجی بابامز قره جنردن قالمه بریتاق ایمن !! . حقیر بورادن ماللری آلوب حاجی بابا ، اوغل و دامادیه وداع ایدرک شماله قار اوزره چیقوب (حسین غازی) قریه سنه کلاک . چوق اوودسی قضا سنده برپشته عالی اوزرنده (زیارت حسین غازی) وارد بر . یوزات ملاطیه لی سید بطل جعفر غازینک پدر عزیزدر . قبری اوزرنده بریس او قویوب روحانیتریه آشناق کسب ایتدک . مرقد پرانوارینک درت

شدت شتادن ال ، اياق طوماز برحالده بورايه جان آتمشدق . انلر اچريده
 آتش باشدن قالمش ، الی ، اياغی طوتار ، دال سطور قاتلر ایدی . بزدن
 برجان برامازلردی . اما حقیر ایتدم : — هی حاجی بابا ! بن اونلری خوب
 بیلیرم . اما برقاچنی بیله مدم . الهی سورسن آنلری بکا بیلدیر . حاجی بابا
 جواباً : — ای اوغل شمدن کیری اولدی اوله جق . سندن کیزلی ، قپاقلی
 برشیمز یوق . ایشته او جاق باشنده او طور وب سکا برچاقماقلی توفنک باغشلايان
 يك دیدکلری « قره حیدر اوغلی » دینکن ارسلان او ایدی . حقیر : « بن اونوی
 بیلیرم . قاطرچی اوغلی ، آق یاقالی اوغلی ، اونپاغانلی اوغلی ، یکن حسن
 وقره محی بی ، دای بی ، دادایی اوغلی ده بیلیرم . او برلر بی بیلیم » دیدم . اما
 خدا عالم برینی اولجه نه کوردم ، نه ده بیلیردم . انجق اوکیجه صحبت ایدرکن
 کوروشدک ویلشدک ایدی . حاجی بابا ینه سوزه باشلایه رق : « میدانه سفره
 بیان یکته (بایندرلی اوغلی) دیرلر زهر قاتلدر . قپو بکلین (قره ولی) در .
 بری (افندیلی اوغلی) ، بری (براق علی) در » دیدکده نزا کتله جمله سنک
 خبرینی آلام . شمدی یه قدر برشرلرینه اوغرامدیغمه حقه شکرلر ایدرم .
 بلکه بواقشام ینه کله لر ، حاجی آنلره « سزک مالکزدن شو قدر شی و یروب
 خلاص اولدم » دیسه نه یه منجر اولور ؟ « دیه کونا کون شهه لره دوشدم .
 علی الصباح اولنجه اون عدد پاشالی یولداشلم دها کلوب « بره اولياچلي !
 ایکی کوندر سن قنده سک ؟ پاشاسنی آرار . طورمه ینه لم » دیدیلر . حقیر
 حاجی بابایه « تیز حاجی بابا ! شونلره قهوه التی کتیر . اوغلانلره آنلری اکرلیک .
 حاجی بابا بزماه یولجیدر » دیدم . فقیر حریفک عقلی باشدن کیتدی . اما بنم
 اون یولداشم دها کلدیکندن عقم باشمه کلوب خوف وحذر دن امین اولدم .
 هوادخی سهل معتدل اولدی . آخر طمع خامه دوشوب یوز بیک منت ایله
 مقدماء عرض ایتدیکی هدایای آلوب « باق آجانم حاجی بابا ! بز سکا اعتماد
 ایدوب ای شی سکا قویدق . مکر سنده انصاف یوق ایمش . (الانصاف
 نصف الدین) دیمشلم . ویردیك شیئی بو قدر یکیدک هانکیسه ویره میم ؟
 ایشته اون یکیت دها کلدی . کوردکمی ؟ آنلرده باشقه سوز وار . بن

تنبیه و تأکید ایتم . اما ایشک نه‌اصافی بیلیردم ، نه‌ده فرغنی ! انجق صاحب خانه‌نک میت متحرک کبی کز مسندن حیله‌لنمشدم . بو‌حالده ایکن مملوکمز « کاظم » آدی غلام کلوب « اغا ! خانه‌صاحبی سلام ایتمی . اغانک خاطر ی نه‌قدر مال ، هدایا ایله خوش اولور . آنی بیورسونلر . سندن اوغل جواب ایسترز . سکا‌ده برشی جبالارز » دیدی . نه‌دیورسکمز ؛ دینجه حقیر - صاقینک چاپقینلرخانه صاحبی سزی فردایه‌صالوب فرار ایده‌جک اما صوکره‌دریکزی یوزرم . همان‌شوشوزلری حریفه سویله‌یک : والله اغاسنک ایلیککی ایشیدوب کلدی . خاطر کدن کچمیه‌رک ال قالدیرمیوب سنک آق‌صقالکه مرحمت‌ایتمی . هر نه ویررسه ویرسون بز آنک نعمتی یدک . بز آنی کندی رضاسنه قورق دیک « دیو تأکید و تنبیه ایتم . کاظم غلام کیدوب حریفه تقریرمز اوزره سویله‌ینجه مقدا کتیردیککی کبی ایکی دونامش زره ، بش سیم کمر مصر رختی ، بش سیم مبروم تیرکش و سیم‌قالقان ، اوچ غداره ، اوچ قلیچ ، برکیسه‌غروش ، الی طوب انکور و صوفی ، برکلجه کوشه دستار کتیروب آغایه‌رق « حله مرحمت ایدوب بنم شو حالمی کیمسه‌یه اتمه [۱] » دیه‌رک ایانمه صاریلدی . بوسر بوراده قالسون دیو رجا ایتمی . حقیر ایتم : « بهی حاجی بابا ! سر صاقلامق قولایدر . اما بو‌قدرجه شیئی سن بکا نه‌دن اوتوری ویررسک ؛ بن سکا دیمه‌دمی ؟ بنم رضام واردر . اولیا اغایه نه‌قدر شی ویررسه‌ک ویر دیمه‌دمی ؟ بنم ایلیکم سکا بو‌قدر شیلرمی دکر ؛ هله بیلدریم . » خانه‌صاحبی بتره‌یه‌رک ایتمی : — لطف ایله ، بو‌قیشده شو‌قدر یکیتک ایله کلوب چوق دردچکدک . اما بنی کل اتمه‌وار مالی المدن آلوب قائمه اکمک دوغرامه . نیله‌یه‌یم . الله بلا ویرسون ! کوتاهیه باشاسی خوفندن بونلر قاچوب بو‌قیشده یدی کیجه‌در بوراده یاتوب بنی حرامیلر یاناغی ایتمیلر . سویله‌مکه درمانم یوقدر . الله سزدن راضی اولسون . هله کافرلری قاچیروب بنی خلاص ایتمک . اگر ضبط ایدیدک اوم ، بارم خراب اولوردی . بوسوزلرندن حقیر برچوق حصه‌لر آلوب آرتق حاکمانه اتمکه باشلادم . اما برشیدن خبرمز یوق . بز

[۱] اتمک : سویله‌مک ، دیمک .

بینیرسک، دومی کوردکی؟ «دیدى. حقیر» والله، بالله کوچکنی بیه کوردمم» دیدم. همان التی الیه ویروب قولانغه صاریجه لر سیرینی سویلیدی. حقیردخی برسری اشارت ایتدم. جمله اون ایکی یکیک ایه او یوشوب کورشدک. بیکه برقا سلطان یاغلنی ویردم. جمله‌سی طرفه‌الین ایچره آتلیینه سوار اولوب «حاجی بابا، اولیا چلبی! سزى اللهه اصمارلادق. الله سزندن راضی اوله» دهرک طبل بازلینی اوروب کیتدی لر. کرچه بونلرله برکیجه صحبت ایتدم اما صفای خاطریم یوق ایدی. بونلر کیدنجه قوناق و آتیش باشی بکامخصوص اولوب آسوده حال طورورکن برده نه کوردیم! خانه صاحبی حاجی بابا حرمدن ایکی بوغچه طون وکوملک ایه برامک، براز طوز، برکوشلی آغیرقلیج، برحسن خط کلام عزت ایه کلوب الیمی اوپهرک وافر آغلادی. «کشی باصدیغنی بوغازلاماز. بنی ستر ایه، آق صقله مرحمت ایه» دیوتضرع ایدی. اما حقیر ایشک اصل وفرعنی بیلمدیکمدن عارفانه وظریفانه انماض عین ایلدم. ینه خانه صاحبی تسلی خاطر بولامدی. «اوغل! حق سندن راضی اوله، اگر اویمه کلدیکنک کبی آتدن اینیوب مدارا اتمه سیدک، اویه باصدیغنه کوره جنک ایه سه کزدی سزندن و آنردن چوق کئی شهید اولوب، آویم، بارقم خراب ویباب اولوب اهل وعیالم اسیر وکیاب اولوردی» دیدی.

حقیر — بره هی حاجی بابا! سنک برکره نعمتکی یدم و اویمه کلدیم. براوجاق صاحبی، مسافرسز قالماز آدمسین. سکا آجیوب ال قالدیرمیه رقدیکر یکتیلری جمله قومشولره کوندردم. تیز انلری جاغریکنز، کلسونلر، قهوه ایچسونلر. قوناق صاحبلیینه تنیه ایه بزم یولداشلمزى خوش کوزتسونلر» دیو برابر کتیردیکم یکتیلری بزم قوناغه کتیردم. قهوه التی ایدوب قهوه ایچهرک هرکس قوناقلرینه کیدرکن نزا کته «بورادن اکسیک اولماک» دیو تنیه ایتدم. کیتدی لر. اما خانه صاحبنک کیریسی طوتماز اولدی. کندینه غایت تلاش الوردی. البته بونک بر اصلی وار دیو مملوکلمه وغیری یاناشمه، یولداشمه «خانه صاحبنی کوز حبسنه آک، بلکه فرار ایدر. صاقین غافل اولماک» دیو

نه دیرسک اونیاغانی ؟ نه دیرسک یکن حسین ؟ نه دیرسک آق یاقالی اوغلی ؟
 نه دیرسک قره مو ؟ « دیو جمله‌یه خطاب ایتدی . آنلرده « بللی فنا اولوردق »
 دیدیلر . صوکرده اوجاق باشنده کی یکتک قورولی بش طابنجه وتفشکی واردی .
 برینی حقیره باغشلابوب « یکت ! شونی عشقمزه قوللان » دیدی . قاطرچی
 اوغلی محمد دیدیکی یکتده کموش تللی ، صاریلی اولوق خشه‌سی وار ایدی .
 آنی وتلاطین کیسه‌سنی ، قاشقلق باغشلاادی . حاصلی هربری برشی باغشلابوب
 « بزمله برقاچ کون بوراده اوطور . قیشک شدتی کچسون . سندن حظ
 ایتدک . برمصاحب یکت ایمشک » دیدیلر . حقیره « باللهی ، پاشالی زه .
 پاشادان آیریه‌مایز . لکن بو طوفانده تارمار اولدق . ان شاءالله صباحه دک
 بوقار ساکن اولورده پاشایه کیدرز » دیدم . هان بکم دیدکلری یکت « امان
 فصل پاشایه ؟ » دیدی . حقیره « ارضرومدن معزول اولان دفتردار زاده
 محمد پاشا » دیدم .

— بره اوقدهدر ؟ یکت ایسترمش . بزآنی آراز دیدیلر . بری نه‌ایجه

کوز قیدی :

— بره! اوپاشاشمدی قندهدر ؟ حقیر — ایشته بومبارک الاک بلنی اشارکن

دیجی و بوراندن تارمار اولدق . دیه هپسنی حکایه ایتدم . هان بک یرندن
 قالقوب الیمی اوپدی .

بک — ای ایمدی یکت ! سن قیشدن بو اوه دوشوب جان قورتاردک .

اما حقا که سن ده بزدن اینی جان قورتاردک . بو اوک حویلسنه کیردیکک کچی
 سلام و یروب آدن ایخه‌سیدک بیک خانک اولسه برینی برامزدق . سن ده
 بزنی او ایچنده آتش باشنده اوطورورکن باصه‌سیدک بزده جانمزی
 قورتاره‌ماز ایدک . الله‌سندن راضی اولسون . سن بزه ، بزسکا جان باغشلا دق .
 پاشا کلسندن خبر ویردک . شمدنکری بزه بو اوه قیامق حرامدر . قاللق
 طائفه ! سلاحلانک « دیدکده جمله‌سی پر سلاح اولدیلر . هان بلندن برکمر
 چیقاروب « شوکرده بشیوز آلتون وار . آل بونی قبول ایله . لکن سندن
 « جام اولدرکه بس بللی مردسک ویکیتسک ، طوز ، اتمک یدک . نان ونمک حقنی

يائمه آتدن ايندى . آنكه او پوشوب حال و خاطر صور مشدق . اما حقير عقل
 دائر سندن چيقدم . « آيا بونك اصلى نه اوله ؟! » ديو بونلره امعان ايله نظر
 ايتدم . جمله سی حقيره كچ نظر اينديلر . همان شاقه طرفنه ذاهب اولوب
 « بصلاة محمد ، حق سزى خضادن صاقلاسون شهبازلرم ! » ديدم . خانه
 صاحبي « بره ، بره اوغوللر ! اينك اقشامده طعاملر بيك . » ديدكده همان
 حقير : « والهي حاجي بابا ! بن واوغلانلرم آلاباش كوپك كچي آجز . همان
 سفره يني شو قارك اوسته كتيرده بيهلم » ديهرك قصاداً قارك اوسته او طوردم .
 « بره حاجي بابا ! الله عشقنه اولسون تيز بابا پير بابا چور باسنى اول كتير . صو
 پاصدير مه سنى صوركه ! بوزلى خوشاف طور شوسنى كتير . حرارتدن يورك
 ياندى » ديديكيمده يكتيلردن برى « بره بكم ! بويكت پك ياراننددر . ضرر كلير
 آدم دكل . » ديديكيمده جمله سی آتدن اينوب كالاول آتلىني قار اوزرنده كي
 خرقلرينه باغلايه رق اچرى كيرديلر . حقيرى دخى دعوت ايدوب « سن
 كيمسين ؟ و كيمك توابى سين ؟ بويوللرده قوش اوچماز . بوقيشده ، قيامته
 سن نشلرسن ؟ » ديو محشر سؤالى ايتديلر . اما كوزلرى قوده وسلاخلرنده !
 حقير : « بكا اوليا چلي ديرلر . سياح عالم . ملك احمد پاشا ايله بر كره بو اووه يه
 قونوب حاجي بابانك نعمتى يمشز . بويوللرى بابام اوى كچي بيليرم وطوز اتمك
 حقى بيلير يكتيم » ديو لطيفه ايدم . محاضر طعامى تناول ايدر كن نظر
 ايتدم . اچلرندن برفدائى اسمر اللون ، اينجه بللى ، الاكوزلى ، ايرى ميكلى ،
 توانا يكت كلوب اوچاق باشنه او طوردى . جمله سی اكا رعايت اوزره اولوب
 « بكم شويله ، بكم بويله » ديه تعظيم ايله خطاب ايدرلردى . انشاي كلامده اوده
 آنلردن برينه « قاطرچى اوغلى ! شو كيدى بزي بوساعت آلاق ، بولاق
 ايتدى . چزمه سز ، پايوجسز سلاح قوشاندير ميه رق آته بينديردى . - حقيرى
 كوستره رك - شوندن عبرت آلسه كز جمله مزه بو ايش بر نصيحتدر . غافل
 باش تيز كيدر . عورت كچي بوغاز يمز طوقلغنه آتش باشى ديمش ، قايانمشز .
 يا بويكت طولباز چالوب نمره چيقارمه دن طشره ده كي يكرمى اوتوز يكتيله
 بزي چويرسه بيدى جمله مزك حالى نه يه منجر اولوردى ؟ هله دوشونك !

آتندن اینوب چیت حولینک قپوسنی آجدی . حولی به داخل اولجه لوندانه الای چاوشی کچی طبل بازه طره اوروب « صلاة محمد » دیو نقره لره رها بولدیردم . « بره او صاحبی ! » دیه برحایقیردم . بنی آدمدن اثر یوق . اما حولی ایچنده اون ایکی قدر اسب صبارفتار قار اوزرنده قنطارلق خرقلره باغلو طورییور . اوسرده همان ایچریدن بریکیت اورته قوشاق ، یالین ایاق مست ایله چیقوب دال ساطور اولدی . ایکی تفنگلی ، ایکی قلیچلی دخی ظاهر اولوب قار ایچنده سکرده رک اتلرینه یالین ایاق بینوب اوزریمزه سوردیلر . بری یانمه طوغری کلنجه « السلام علیکم ، او صاحبی ! مسافر قبول ایدر میسکز ؟ » دیدم . جواب ویرمدی . بونلردن بری « بره آق یتالی اوغلی کلسون » دیدکده قرمزی سربندلی ، بوغازی بوشلی بریکیت دها چیقوب « بره های آلتدق » دینجه درون خانه دن یدی آدم دخی دال قلیچ چیقوب اوچی خانه ایچره کیری دوندی . همان بریرقانی پیاده جه بکا طوغری کلوب « صفا کلدک اوغول ! » دینجه آتدن اینوب « بابا ! حالک نه در ؟ » دیدم . اصلا آلدیرمیوب « بره شہازلرم ! نه آتانیرسکز ؟ مسافر مسافری سومز . او صاحبی ایکیسنی ده سومز » دیرکن طشرده اولان یکریمی عدد رفیقلمه « یوری وارک دیدیکم یره قونک » دیدم . همان خانه صاحبی پیر یالین ایاق ، دال قلیچ اتلرینه سوار اولان یکتیلرک اللرینه ، ایاقلرینه دوشوب « اوغللر ! اویمی ، بارقمی خراب ایدرسکز ! ایشته او اغا آتدن ایندی . دچی وپوراندن یورلشلر . اویمه دوشمشلر . سزده اتلر یکزدن اینک » دیدکجه آنلر « بره هی حاجی بابا ! بزہ اولانی سز بیلمز سکز . بززه ایتدک . بره کتورچز مه ، ذره ، توفنک ، تیرکش ! » دیوب ات صیرتنده قلیچ و تیرکش قوشانمیه باشلادیلر . خانه صاحبی رجایتدکجه آنلر کیدرزدیدیلر . بیلدیم که بزى استقال ایتدیلر ، همان لوندانه « بره هی قرداشلر ! نورایمان اهلنده یاد اولماز . سز کندی صحبتکیزده اولک . بزطشره برحیاتده شو قیشده و قیامتده برکیجه مهمان اوله لم . عمر مک وارلری ! » دیدیکمده براز تسلی خاطر بولوب قلیچلرینی غلاقلرینه قویهرق قپودن ایچری بری کیروب بری ده

بارگاهلرينه يايشوب بارکير وبارکشارينه يوکلرني يوکلتدی . جمله نه نکلر قریه‌سی اهلایسی قولاغ آئوب اوچ ساعت آچاق کیتدک . (صاری الاک) نام بلی آشه‌جق یرده بردي و بوران و طوفان قوپوب عسکر تارمار اولدی . مال و منال طاغلرده ، بللرده ، يوللرده قالوب هرکس نفسنی دوشونمکه دوشدی . جان بازاريله کیتدیلر . کیمیسی خلاص اولوب کیمیسی يتدیلر . پاشا ایچ و طشره اغلری جان و باش قیدینه دوشدیلر و پاشا و خزینه‌ی براقوب بر طرفه قاچدیلر . حتی پاشانک اوغلی مصطفی بك افندمزی لاله‌لری ، خداملری و خواجه‌لریله غائب ایتدیلر و خزینه قطاریله طاغلرده سرسری کزوب کیتدیلر . حقیر برکین گاه دره ایچره سهل آرام ایدوب صاوروندی بوزان امان و یردکده‌اللی غلام و اوچ سیس‌خانه‌مله برجانبه کیدرکن اوچ ملوکمی دهابولدم . چاشنکیر طائفه‌سی ایدی . نتیجه یکرمی بش کشی اولوب شدت شتا چکدرک (صاری الاک) بانی آشوب اوته طرفده‌کی دوز صحرايه دوشدک . همان جان عزیز تلفنه دخی آز قالوب خلاص امیدندن مایوس اوله‌رق گاه آتلی ، گاه پیاده‌جه یول کیتمه‌ده ایدک .

ملاقات زاده ، قوحیدر اوغلی ، قاطرچی اوغلی بلالری

بووجهله کیدوب یمین ویسار قصبه‌لرده برجای مناص وارمیدر ؟ دیو دوشونورکن برده اصحاب کهفک کلبي کبی « عف ، عف ، عف ! » صداسی استماع اولندی . « بره مدد جانم کلب معلمروار یارانلر ، عمارستان واردر . جناب باری یاری قیلوب بزه سلامت و یردی . شوکوپکلرک صداسی کلش جانبه کیدهلم » ديه آت براقدق . جانم صیغیر تزکی توتونی آشکار اولدی . دها ایلری کیتدیکمزده برقریه عظیم نمایان اولدی . حقیر برچفت حولی قپوسی اوکنه یکرمی بش رفیقمزله کلوب « عاشقلمر ! سز شو اووه قونوک . بز شو اووه واردم . اما ظلم ایتیک ، بری بریمزدن خبردار اولهلم » دیدم . غلامک بری

اولدیغندن اطرافنده خندق یوقدر . قبله یه ناظر بردمیر قپوسی واردر . قلعه ایچنده یکریمی قدر او ، برجامع ، بر بغدادی انباری و صوصهرنجی ، جبه خانه ، اتی عدد شاهی طوبیجغر وار . ایچ ایل اولدیغندن قلعه سی غریجه قالمشدر . جمیع شهر اعیانی جلالی و جمالی خوفندن ذی قیمت متاعلرینی بوقلعه ده در مخزن ایدوب پنهان ایتشلردر . قلعه دزداری بو خرابه نك نکهانلغنه مأموردر . اصلا حواله یوق . قلعه لردن صحرالر زمردکی نمایاندر . اشاغی واروش قلعه نك قبله طرفنده باغ و باغچه لی معمور برقصه در . لکن اطرافنده سور و رباطی یوق . هر خطوه باشنده بر تدر به یایلری آره سنده قالمش مضبوط یردر . بیک ایکی بوز قدر کیره میت و طور اراق اورتولی اولری واردر . جمله دن مکلفی شهسوار پاشا سرانی در . اولری هپ قبله یه ناظر در ، یوللری پاکدر . اصلا قالدیرم یوق . اون یدی محرابدر . چارشی ایچنده مفید و مختصر حمامی وار . اوچ خانی ، اتی قهوه دکانی وار . هواسی غایت لطیف ایسه ده صوی ممدوح دکلدر . شهرده اوچ کون مکث ایتدک . پاشا افندمز شهسوار پاشا سراینده مهمان اولدی . شهسوار پاشا زاده غازی بکی اوچ کون او قوتدیغمز دن حرمدن والده سی بر بوغچه طون و کوملک احسان ایتدی . هله الحمدلله بوراده اوچ کیجه بر راحت اویقو اویویه بیلدک ، پاک اثواب کیدک . صاریجه و سکیبان بیراقلری نفیر عام قورقوسندن شهرک درت چوره سنده نوبت بکلرلردی .

(قزائجی بابا) زیارتی — قلعه نك آنجق بر صارپ یولی واردی . باطی طرفه ناظر قپوسنه کیده جک کوچ یولک اشاغیسنده چارشی یه قریب مفید و مختصر بر یرده مدفوندر (قدس سره) . بورادن قالقوب ینه قار و بورادن زحمت چکه رک (قور باغلی) قریه سنه کلدک . کانغری خاکنده قلعه جک ناحیه سنده ایکوز خانلی معمور کویدر . (شیخ شامی زاده شیخ عبدالله) بوراده مدفوندر . لکن قبری معمور دکلدر . بردام آلتنده آسوده در . ینه شماله کیدرک (نه نکلر) قریه سنه واردق . بوده قلعه جک خاکنده بر جامعلی ترک کویدر . بوراده ده اوکیجه بر آرشون قار یاغوب هرکس قوناغندن طشره چیقماق احتمالی قالمدی . علی الصباح ینه نفیرلر چالندی . هرکس جان هولیه

تاریخ
 ۳۷
 اقدام
 مطبوعه

قازدیررسہ کز آئندہ وروندہ جماعت تجدید وضوء ایتسہ لہ اجر جزیلہ نائل اولورسکز « دیمشکر . همان شیخ شامی النده کی عصاصنک اوجیلہ زمینہ اشارت ایدر، اورانن برعین رلال پرتاب چیقارہ الی الآن آدینہ « عین عصا » دیرلر . عزیز حضرتلری جامعلری جنبنده برقبہ عالیده مدفوندر . جامع کندولرینک بناسیدر . منارہ لی وقورشون اورتولی دکل اما محراب و دیواری غایت واسعدر . محرابی چوق اینلیدر . محرابندہ کوفی ومستعصمی خط ایله (کما دخل علیہا ذکر یاالمحراب) آتی ، آیت الکرسی ، (آمن الرسول) آتی یازیلیدر . محرابک ایکی طرفندہ عجیب ، مصنع ایکی ستون رخام وار . محرابندہ غایت کوزل ودقیق خردہ کارلق واردر . محراب شیخک کندی دست کاریدر دیرلر . حیفاکہ اوصنعتده کرامتہ باغلیدر . بو آستانہده خاطرہ شوییت کلدی :

حضرت شیخ شامی کلوب زیارت ایلدک چوق شکر حقہ ینہ حسن عبادت ایلدک بورادن جانب شمالہ کیدرک (حسین اغا) قریہ سنہ کلدک . بورادہ حسین اغا ضیافت عظیم ایدوب پاشایہ بر آت ویردی . اورادن ایلری کیدوب (قلعه جک) قلعه عالیسنہ کلدک .

قلعه جک — بروسه تکفوری (سردنہ) نام قرال بوراسنی قزی ایچون بنا ایتمشدر . صوکرہ قسطنونی حاکمی (طوپال بایزید) فتح ایتمش و عثمانیلرہ سرفرو ایتیموب نیجه قرا وبلدانه دست درازلق ایتمکه باشلامشدر . نہایت ییلدیرم بایزید خان برکون علی الغفله بوقلعه یی باصوب فتح ایتدی . حالا کانقری سانغی حکمنده پاشا خاص وصو باشلیغیدر . یوزاللی اچہلق شریف قضادر . قاضیسنہ سنوی درت کیسه حاصل اولور . کتخدایکچیری سرداری، مفتیسی و نقیب الاشرافی، اعیان و اشرافی، کتخدایری، قلعه دزداری، یکرمی قدر قلعه نفراتی واردر .

اشکال قلعه جک — « جک » لفظی ادات تصغیردر . یعنی کوچک قلعه دیمکدر . اما بوقلعه اوج آسمانہ سرچکش یالچین قیا اوزرینہ منبی برقلعه فرهاد آباددر . دیواری آلتمش ذراع مکیدر . درت چورہ سی یالچین قیا

نيجه مال صاحبلارنى دىخى قلوب صو كنارنده خيمه لايه مكك ايتديلر . هوا معتدل اولنجه ماللارنى چيقارمه يه قالدیلر . بورادن قالقوب ينه شماله كيدرك (پريالى) قريه سى منزلنه كلدك . كانقرى خا كنده قلعه جك قضا سنه تابعدر . بورالده كاه شرقه ، كاه غربه سرسرى كزوب لقمه جيلق ايتدك . ينه شماله كيدرك (اچقه قيونلى) قريه سنه كلدك . يوز خانه تركان كوييدر . بورادن ده (قوچى بابا) منزلنه كلدك . بوده قلعه جك قضا سى خا كنده ايكوز خانه لى ترك كوييدر . اما آشكاره ده اصلا اولرى يوقدر . جمه سى ير التنده اخورلى ، مطبخلى ، قاعه لى ، مسافر خانه لى اولردر . بو محله « كسكين ايجى » ديزلر غايت آبادان يردر . قيدش شدتلى اولديغندن خانه لرى زير زمينده در . اما داملرينك اوستى چايروچنلردر . اولرك برر باجلرلى وار . يموشاق بياض طاشى ايسدكلرى كچى اويوب ، كسوب ، ييجوب اولر يامشدر . ايجنه بيك آدم كيرسه غائب اولور . بوقريه ده (قوچى بابا) زيارتكاهى واردر . بوذات بكتسا شى خيفه لر ننددر . تركان طائفه سى بوبابايه غايت معتقددرلر . بورالده برچوق مزاحم چكدكدن صوكره بوذاتى زيارت ايتديكمزده خاطره شوييت خطور ايتدى :

بو طريق اوزره جميم عمرضا اولدى هبا همتكله شهر رومه كيدلم قوچى بابا

بو محله ده كسكين ايجنده (الشيخ ابراهيم شوزى بن حراف حسين) زيارتكاهى واردر . بوذات ده آق شمس الدين حضرتلرينك خليفه لر ننددر . شهر سيواسده وجوده گلش بر مرد كامل ايدى . حالا زيارتكاه انامدر . آندن ايلرى (شيخ شامى) قريه سنه كلدك . بو كانقرى خا كيله سيواس ايالتى آره سنده كسكين ايجنده ، قلعه جك قضا سى ناحيه سنده ايكوز خانه لى معمور و مزين برقرىه زيبارد . اما ينه اولرى قعر زمين ايجره در .

(زيارت حضرت شيخ شامى) : طريق ييراميدن اولوب اسم شريفلىرى حمزه در . طريق حمزه وى بونلردن قالمشدر . نيجه كشف وكراماتى ظاهر اولمش . حتى برجمه كونى هر كس صلات جمعه يه حاضر اولوب تجديد وضوء ايتمكه بردامله صو قالدوينده « آه ، سلطانم ! شوجاهكز قربنده برقيو

دشده، اشوب يورولدوغك يرده ياراماز ايشدن صاقلاسون اما اغالری، صاربحه
 وسكبائلرك همان چلاب بلالرينی ویره . نیدهلم . قورت کیره سی بوغازلری
 دویدقدن صوکره اسی دامه کیروب شراب هور یولده دیرلر . اول قزل
 لکرمسی باشلرینه چناق چکوب « بره اواسی ! بزه قاصق مانجاسی کتیر ! »
 دبو بالظهلر ایله اوروب عورت و اوغلان ایستترلر . جمله اهل و اولادمزی
 یردامه دیتقد . کیجه ایله دامی قوردالیوب بریانندن دلهرک عورت و اوغلان
 چیقارمشلر . همان آنلری اللهه صالدق ! « ديه بدعا ایدوب کیتدیلر . حقیر
 یوحالی کوروب « یاربی ! صغیریم ، بنم بوایشلردن خبر و آکاهم یوقدر »
 دیو قبر شریفه برفاتحه او قویهرق طوغری محمد پاشا اقدمزه کلدیم . بو حال
 یرملالی برر برر تقریر ایتدم . همان کتخداسی علی اغایی چاغیروب : « نه قدر
 بار بی معنی وار ایسه آنلری بوقرا خلقنه ییدیکمز ذخائر یرینه و یروب
 تسلی خاطر ایله یك » ديه تنیه و تآکید ایتدی . حقیقه الحال خزینه دار علی اغا
 رعایانک مصلحتکذارینی چاغروب اوطاق صوقاقلری، بعض باغ دبه لری، نیجه
 امه ، ثمه یاره ماز طشره کیلار صندوقلری کبی شیلر و یروب تسلی خاطر ایدر
 کبی اولدیلر . اما اولکی بددعانک هدف اجابته اصابت ایلدیکنده شبهه یوقدرکه
 دوچار اولدیغمز قزل ایرمق بالاسی ده ، غرق ، هدم بونلرک بعضیلرندن ایدی .
 نینه بوبابده شوییتی نه کوزل دیمشدر :

صاقین مظلومک آهندن سحرکاه که آکه برده قویماشدر الله

ایشته عسکر بونهرده درلو بلالره دوچار اولهرق مال و منالدن اولوب
 جانلر صاغ کچدکلرینه یوز بیک شکر ایلدیلر . حمدلله حقیر بومصیبتدن
 هیچ رخنه دار اولمادم . سلامتله عبور ایتشدم . نهر کنارنجه پریشان حال
 کیدرک (قوردلر سرایی) قصبه سنه کلدک . کانقری خاکنده قلعه جک
 قضا سنده کانقری صوباشیلغیدر ، نیابتدر . قزل ایرمق کنارنده درت یوز
 طوپراق اورتولی اولی ، خانلی ، جامعلی ، خانلی ، حاملی ، سوق مختصرلی
 قصبه جقدر . بو یاقینلرنده پاشا علی اغا و حسین اغا آدلی آدملری قزل ایرمقده
 غرق اولان اشیانک اطلاقه تعیین ایدرک برر کیسه خرچلق احسان ایتدی .

تجدید وضوء ایدرم « ديه بسم الله و شرط و قويد و آداب و مندوب ايله اوصودن .
 آبدست آلدیم . ماء مستعملی لکن ایچنه قويدق . بورجه بورجه زمزم
 کبی قوقغه باشلادی . اما ابریق ینه اسکسی کبی مالا مال طور یوردی .
 حیرته قالدیم . باشانک امامی دخی حیرت ایدوب « اولیا چلی ! بنده تبرکاً
 ابدست آلهیم » دیدی . اوده تجدید وضوء ایتدی . الحاصل درت کشتی
 اوبارداقدن ابدست آلدی . ینه ابریق آب طاهرله مالا مال طوروب قالدی .
 جمله مز مبهوت و متحیر اولدق . ینه دعا و ثنا ايله ابریقی قبهیه آصوب
 اوتوردق . لکن لکن ایچره سر پیلان ماء مستعملی شیخی (بکر دده) آلوب
 حفظ ایتدی . ابریق قرمزی چاموردن یا یلمش و قارننده سورده رعدن
 (انزل من السماء ماء فسال اودیة بقدرها) تحریر اولتوب التده حروف ارقام
 ايله (۶۶۶۲۶) عددیله اوچ کاف ، ایکی جیم ، برمیم ، برقدم و بربارداق
 تصویرلری مرسوم ایدی . حقیر حسبہ لله عزیزک روح شریفی ایچون برحتم
 شریف تلاوت ایدرک روحایتندن استمداد ایلدم . اثنالق کسب ایتدک .
 زیارت قبور قساوت قلبی کیتیرر . زیارت مراقده حقه حضرت فخر کائات
 (اذا تحیرتم فی الامور فاستعینوا من اهل القبور) بیورمه شدر . او ائنده
 درکاهک قیوسی طرفدن قوجاغنده بر معصوم خاتون ظاهر اولدی . عزیزک
 قبری اوکنه معصومی قویوب باشی آچهرق کیسوسنی تاورمار ایلدی .
 « اوغل ! » ديه فریاده قویولدی . مکر خربنده لر خاتونک خانه سنه قوثوب
 معصومی قار اوزره آتمش . اوده کیجه صغوقدن مرحوم اولمش ! قادینک
 آردی صره نیجه فقرا وضعنا ، بالطه و حربه ايله زهمدار اختیار و صاحب وقار
 کیمسه لر حقیر و خوار تکیه یه کلوب قبر شریفه کیردی لر . براغزدن بددعا یه
 باشلادی لر .

حقیر بر اختیارک حقیرانه دست شریفی اویدم : « سلطانم ! بن امام افندکزک
 اوینه قوندیم . آدم لرم و آنلرم قار اوزرنده یانار . لطف ایلک ، بکا و پاشایه بددعا
 ایچیک » دیو رجای ایلدم . « سنی بیلیرز . امام سکا بولا ماج ، پالاماج ، کوله میج آش
 کیتیرمش . قبول ایدوب ایسته مام شسک . سزی الله قره دن ، قادادن ، یاووبخولود

قاطر ، دوه ، قیسراق قطارلری یوکلیله غائب اولدی . ساده‌جه بی آدمدن کشی یوق ایدی . سحر دن وقت عصره قدر بوقدر خسارات اولوب مال ومانلندن ، قول و قراووشندن آریلمش اغانک حسابی یوق ایدی . غرق اولانلرک اکثریسی قره قوللوقچی ، خربنده ، سکیان و صاریجه ایدی . ایکنیدن سوکره بوز و بوراندن اثر قالمدیغندن اووقت کچن تاتار ، دلی ، کوکلی واجب الرعایه اغالر بی باک و کال سلامتله عبور ایلدیلر . بورادن ینه او حشرات ایله (بارداقلی) بنی کچوب (قورد دره‌سی) کویته کلدک . عباداللهک اهل و عیاللری قپودن طشره ایدوب معصوملرله بشکاری قار اوزره فیرلاندیلر . بو حادثه دن نیجه خانلر محو و منهدم اولدی . اوچ معصوم مرحوم اولدی . حقیر بوحالی کوروب « آیا ، او عزیز ذوانتقام اولان الله برکون بو عسکره ده نصل بلالر کوندره جک . » دییه اندیشه یه طالدم .

مناقب (بارداقلی بابا) — مذکور بلدک قربنده « بارداقلی بابا » نام بر عزیز هامک زیارتی وار . حاجی یرام ولی خلفاسندن ایمش . نیجه کشف و کراماتی ظاهر اولمش . جمله دن بری : کندیلری کفاف نفس ایچون بارداق یایارمش . دائما تجدید و ضوئه ایچون بارداق طاشیرلر مش . جمیع فقرالری او بارداق دن ابدست الیرلر . ینه . اذلال لب برب طور ورمش . حالا او بارداق قبر شریفی آستانه سنده طورر . آنک ایچون « بارداقلی بابا » دیرلر . حقیر تر به دارک اذنیله بارداغی ایندیروب صو ایله طولدی رهرق تجدید و ضوئه ایدیم دیرکن برده کوردم که بارداق صو ایله مالا مال اما اوزرینه قرق ییلق غبار طور ییور . تکیه نشین ، پاشا امامی ، نیجه پاشالر بو بارداغک بویله نیجه سنه دنبری صو ایله طولو قالدیغنه قانعدرلر . تر به داره « بو ابریقہ صوقویمادیکزمی ؟ » دیه یمین و یردیلر . انلرده « حاشا و کلا ! قرق ، الی سنه دن بری بوقبده مصلوب طورور . ایشته بو اولیا اغا ایندیروب تبرکاً ابدست الهیم دیرکن حکمت خدا ابریقی صو ایله طولو بولدی . اما ابراهیم افندی وغیری احبا : « اولیا چلی ، کل ایمدی ابریقی صویله ینه یرینه آصهلم » دیدیلر . بورای طرف طرف معقول کورلدی . حقیر ایسه عجمیلک حسبیله تعصب ایدوب « البته بو عزیزک ابریقیه

اما شدت شتا اودرجه ده که آتلا زمین اوزره طوره میوب برک خزان کبی
 تیر تیر تتر لر دی . نه حال ایسه الای چاوشلری عسکره محکم تنیه ایتدیلر .
 ابتدا پاشانک اوطاق دوه لری ، مطبخ و طیش کیلار ، آخور اوجاغی آغیرلنی ،
 یکریمی بر عدد یارار ایی قولاغوزلرله بعض آتیلر وقت سحرده عبور ایتدیلر .
 پاشا ایکوز قطار دوه سی ، یوز قطار قاطری عبور ایتدی . حقیر دخی کندی
 قطارمله الله الله دیبه رک گذر ایتدم . جمله اغیر لقلر (قورد) قصبه سی سراینه
 کیدیوردی . حقیر ، پاشا کتخداسی قزل ایرماق کنارنده سائر اغوانلرک
 عبور لرینه منتظر ایکن وقت شافعیده تحمیل اولنان پاشا قطاری وسائر
 اغوات بارکاهلری ساحله کلوب قولاغوزلریله نهره کیردکده بامر خدابردی ،
 بوران ، ظلمات ، رعد ، برق اولدی . ایرماق چوشه کلدی . قطار و سیسخانه
 وسائر تحمیلات نهره یاییلوب کلورکن قزل ایرماق شدتله خروشه کلوب
 خرمان کبی بوزپاره لری کتیرمه ک باشلادی . مکر چاشنکیر کب پروسی قربنده
 برقاچ کوندن بری نهر طوکوب سد اولمش . بویه جه بوشاندقده بو قدر بی
 آدم بری برینه قاریشوب خردخاشاک کبی کتمده وبوحالده یینه قارشی طرفدن
 آغیر لقلر نهره کیرمه ده ، بری طرفده مال صاحبی شهبازلر « امان ، امت محمد ! »
 دیو فریاد قو پارمده ایدی . پاشا دخی بو ائنده مهترخانه دو کیره رک نهره
 کلدی . قورد قصبه سی اعیاننه خبر کوندروب عسکردن دخی قاطر ، دوه ،
 سیسخانه قورتارانه مال و منال ، خلاص ایدنه بیوک وعده لر ایتدی . عسکرک
 کیمی بری طرفده ، کیمی قارشی طرفده دیوانه کبی نهر کنارنجه سکر دیرلردی .
 نیجه جراتلی یکیتلر شناورلک ایدوب دکزه کیرر ، کیمی غرق اولور ، کیمی ده
 یوزردی . دوه وبی آدم قطارلری بری برینه قاریشوب بریاندن خلاص
 اولانلری برکناره چیقارلردی . بعض کورد وترکان سرورلری اوشدت شتاده
 صویونوب شناورلک ایدرک نیجه دوه ، قاطر ، سیسخانه یی قارشی طرفه
 کچیریدی . لکن قارشی به چیقانلرک اثوابی بری طرفده قالب اوراده
 کندولره اثواب و یرن بولندیغندن اکثریسی صغوقدن طوکاردی . آتجق
 قزل ایرماغه بوز پاره لری کگذدن اول کچن آغیر لقلر خلاص اولوب ، نیجه نیجه

تاتار اياه کوندردی . اندن سوکره جمله اهل بلده به انعام واحسانلرايدوب آنلرله مشاوره ايتديلر . اعيان ولایت کوردیلرکه بوبر وزیرعالیشان ، برخلوق دیشاندر، دیدیلرکه « سلطاتم ! غافل مباش ! صقینک استانبول طرفه کیتیمک . وار وار علی پاشايي قوللايهرق کیدیکز . ماینکز بروايکی قوناق اولسون . شمدي سعادتله کيرو دونوب لقمه جيلق ايدرك، توقات وقاز اوواکبي غنيمت يرلرده سيران ايدرك کشت وکذار ايدك . ان شاءالله کوندن کونه جمره لر دوشوب هوانك ، قيشك شدتی دفع اولور . بوکونه حرکت بيورك . » حقا که احسن تدبير ایدی . بوچوروم قربنده (شيخ علوان چايي بن عاشق پاشا) زیارتکاهی واردر . کندیسی اورخان غازی مسایخننددر . برچوق تألیفاتی واردر .

خلاصه کلام بوقضاده اوکون لقمه جيلق ايدوب کيدرکن وار وار پاشا طرفدن تاتار کلدی . « بنم اوغلم ، صاقين . ينه عسکر جمع اياه ، همان نوروز ساطانی اولوب هوالر کشاده اولدقده استانه يه عزيمت ايت . جناب شريفکزيابه ينه خبرله شوب مشرف اولورز » ديمش . پاشا دخی انکورو جانبليينه روان اولغه بذل اهتمام ايدوب اون برنجی کونده ينه (چوروم) صحرا سنده کی (سيدم سلطان تکيه سی) منزله کلدک . بر آستانه عظيمدر . پالوسر برهنه درویشلری واردر . پاشا جمله اچاغالری وقاره قوللو قچيلریله بوتکيه کاهده قونوب عظيم ضيافت ايتدی . بورادن (قره کچیلی) قره يه سنه کلدک . بوده چوروم خاکنده ايکوز خانلی اتراک کوييدير . قيزيل ایرماغه برساعت قريبيدير . بوکويده اوکيجه ينه عظيم قار وديچي و بورانلر اولدی ، سبکان و صاريجه حشراتی ده هرکسک اهل و عياللرینی خانه لرندن چيقاروب ، بشکلری معصوملریله قاره براغوب ، قپو ايشیکلرینی قازوب مرزيفوندن بری اجرا ايتدکلری حجاج مظالمی تازه لديلر . علی الصباح بورادن ده قالدق . قيزيل ایرماغک چاشنکیر کوپروسنه کیتیموب قره کچیلی کچيدينه کله رک سوء تدبير ايتديلر . اورادن قارشی طرفه کچمک مراد ايتديلر . مکر بی امان کچیت ایش . کرچه قار سکونت بولدی .

برقوجی باشی کلوب قرق قپوجیسلیه « دیار بکر ایالتی کتیردم » دیو چاو چالدیره قق پاشایه کرم ظن ایتدی . فقط ممکن اولمادی . جمله قپوخاتی ، سبکان و صاریجه ایله دلی کولکلی ، اوچپوز قدر ایچ غلمانی حاضر باش اولوب « قپوجی کلسون » دیدکلرنده قرق قپوجیسلیه ایچری کیروب برک خزان کی ترمه یه باشلادی . جمله لوندر پاشایی اورته یه آلوب پرسلاح طور دیلر . پاشا کلامه اغاز ایدرک — صفا کلدیگر نه خدمته کلدیگر بیوردی .

قپوجی باشیلر — سلطانم دیار بکره کیدرز دیدیلر . پاشا — قنی بزه دیار بکر ایالتی کتیرمشکنز . قنی امرلر ؟ دینجه قرق قپوجی بردن « ایشته امر پادشاه کدر » دیو پاشانک اوزرینه هجوم ایدنجه پاشا یرندن یاغنی آتادن ایچ اغالری قرق قپوجی یی ده قس قیوراق باغلا دیلر . همان پاشا بونلری جلاده و یرمک ایسته دیسه ده اعیان ولایت رجا ایدوب : « سلطانم ، بونلر امر قولیدر . بونک سزه نصیحت اولدیغنه شکرانه اوله رق کندیبارخی عفو ایدک . عرض پادشاهی وار . جمله سنی ازاد ایدک » دیدیلر . رجالری حیز قبولده واقع اولوب جمله سی ازاد اولوندی . اما قتل ایداسه لر کرک ایدی . بونلرده شهر قاضیسنه واروب میرلوا علی بکی محکمه یه دعوت ایدرلر . نصیرعام امرلری و خط شریفلری چیقاروب « جمله عسکرخی شهر ایچنده چوردم » دیرلر . اعیان ولایت « والله بوایش بوشهرده اوله ماز . آنلر جان وباشه قالمش اون بیک آتش قلیچلی آدملردر . بونلره ال قالدیریرسه ق جمله شهری آتسه و یررلر . مال و مناملر آلان و نالان ، اولاد و عیالیز کریان و پریشان اولور . بوشدت شتاده قنده کیدم ؟ بونلرک عسیان ایدوب طوس طوغری وار واره کیده جککری محققدر » دیو قپوجی باشی یه شافی جوابلر و یررلر . طرفه آلمین ایچنده بو خبر پرمسرتی شهر ایدن بری پاشایه کتیردی . پاشا حریفه احساسلر ایتدی . پاشا قپوجیلر بلوک باتیسنی محکمه یه کوندروب « تیز قپوجی بانلی بو آنده آنالوب کلدیکی ایزنه کیتسون . یوقسه یوزنی طلوم یوزوب کلدیکی یره کوندیرم » دیدی . آیریجه بلوک باشیلر تعیین ایدوب هپسنی شهردن سوردی . ایرتسی کون بو احوال پرملالی یازوب وار وار علی پاشایه آتلی

دزداری و نقراتی، قبان امینی، محتسبی، شهرنأبی، شهر صوباشیسی واردر . سپاه کتخداری بکنه معادل فرصاحی حاکمدر . چوقوقلی سرداری دخی متعظم آدمدر . زیرا بوچوروم سنجاغنده عسکری طائفه‌سی غایت چوققدر . اشقیا و زوزبه یریدر . حتی بزم پاشانی بوشهره قوندرسق ایسته‌مدیلر . آرده مصلحین کیروب محکمۀ شرع دخی یاقتهلر یریدی . جماله شهرخانه‌لرنده اوچ کون مکث ایتک فرمان اولندی . شهر قرق‌ایکی محله و قرق ایکی محرابدر . درت بیک اوچیوز باغلی ، باغچه‌لی اولری واردر . اما (سلطان علاءالدین جامعی) نی سلیمان خان اعمار ایتشدر . چارشی ایچنده معمارسانان اغاکاری اولوب جماعتی چوققدر . (طاهل بازارلی جامعی) ، بک جامعی ، دفتردار جامعی ، مدرسه جامعی ، اغاجامعی مشهورلریدر . فقط مرادخان جامعدن مکلفی یوقدر . حاملرندن (یکی حمام) غایت لطیفدر . توقاتده علی پاشاحامنه وقف وخیراتدر . اوله پاشا حامی ، بکلر چلی حامی مشهورلریدر . قرق قدر سرای حماملری واردر . یدی یرده دارالندریسی وارسه‌ده مرادخان غازی مدرسه‌سی معمور ومشورددر . اون بر مکتب صیدانی، یدی خانی وار . اون سکز یرده آب حیات صولی چشمه‌لری واردر . برقوناق یردن سلیمان خان صوکتوروب بوشهردسیل ایتشدر . اوچ عدد تکیه‌سی وار . اوچیوز دکانی اولوب هر درلو اصناف موجوددر . ارباب معارفی ، نکته شناس چلیبری ، علما وصلحا ومشایخی . یارندن غریب‌الدیار آدملری ، صلاح حال ایله معروف مؤمن وموحد کیمسه‌لری چوققدر . آب وهواسنک لظافتدن خلقنک رنگ رولری حمزت اوزره اولوب اورته بویلی ، جسم آدملری اولور . کوزلاری ده چوققدر . خالق اکثریا چوقه کیرلر . قادینلری بیاض عزاربورینورلر . شتاسی شدتلی اولدینی حالده باغ وباغچه‌لری چوققدر . شهرک قبله طرفده جلالی وجمالی شردن امین اولوق ایچون چارکوشه بنا برقلعۀ رعناسی واردر . اما کوچکدر . برقوسی واردر . دزداری ، نقراتی ، مستوفی جبه‌خانه‌سی ، برقاچ خانه‌سی وانبارلی واردر . الله‌اعلم اسلام بناسیدر . بوشهره داخل اولدیغمز کون آستانه سعادت طرفندن بربر باشیلقدن چیقمه

اولوب صباحه قدر بر آرشون قالینلغنده دها قار یاغدی . بعدالفجر بورولر اوریلوب کوچ اوله جنی شایع اولونجه قره قوللو قیلرک سرکارده اولانلری ، ساریبان و سرنفرلری ، چادر مهترلری و سائرلری پاشا قپوسنه جمع اولوب « جمله منی قیرسه لر بزم قالمغه درما نمز یوقدر » دیدیلر . « بره سزه اونرغروش بخشش ویرملم » دینلدیسه ده « اولاجان ، صوکره جهان » دیدیلر . پاشایلری چیقوب « اوغوللر ! اوطوراق ایتمک ممکن . اما بوراده زاد و ذخیره قیتلغندن اولوزر ، او حالدده اوطوراق نصل ممکن اولور ؟ » دیدی . دهانجه کفت و کودن صوکره قره قوللو قیلر پاشادن اون بش کیسه بخشش الوب حرکت ایتمدیلر . آت اکر له یوب یوکه یاشمغه باشلادیلر . اما صاورتی ، قیریتی ، دپی ایله بر آز کیدرک بر اورمانلی خیابان ایچره کیروب قاریاغمه دن سهل آرام بولدق . کوز کوزی کوردی . بش ساعتده (بیوک باردانچی) کوینه کلدک . کموش قضا سنده یوز اولی مسلمان کوییدر . بوراده ده بارداق یاپارلر . بر زیارت عظیمی واردر . یینه جانب قبله یه درت ساعت طوفان چکه زک کیدوب بر آچاق طانغی آشدق . (قرق دیلیم) قریه سی منزله کلدک . چوروم سنجانغی خاکنده ایکی یوز اولی مسلمان کوییدر . بوقریه ده هوا سهل کشاده اولوب هر کس حضور بولدی . ایرتسی کون کشاده هوا ده کیدوب معمور و آبادان قریه لر کچهرک (چوروم) قلعه سنه کلدک .

اوصاف داردوم قلعه چوروم — سلچوقیلردن قلیچ ارسلان شاهک بناسیدر دیرلر . آب و هوا سی لطیف اولدیغندن قلیچ ارسلان شاه ، اوغلی (یعقوب میرزا) بی و یوزلرجه سائر چورلی خسته لری بوشهره کوندروب افاقیاب ایتمدیردیکچون آدینه « چوروم » دینمشدر . اما اعیان ولایت « چوروم » دن غلط و مخففدر دیرلر . صوکره دانشمندیلرک اله دوشمشدر . اورادنده بیلدیرم خانه کچمشدر . سیواس ایالتنده سنجاق بکی تختیدر . بکنک خاصی ۳۰۰۰۰۰۰ اچه اولوب ۱۹ زعامت ، ۳۱۰ تیماری وار . آلائی بکیسی ، چری باشیسی واردر . یوزاللی اچه لوق قضا در . قاضیسنه سنوی بش کیسه حاصل اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، اعیان و اشرافی ، قلعه

برحمای ، برخانی ، برتکیہ سی ، اوچ مکتب صیانی وار . سیم خالص آت چول و طور به سی مشهور در . باغرنده لذیذ اوزوم اولور . شہرک طوپراغی معدن آرامق ایچون پشته پشته بیغلمشدر .

بوشہر دہدہ اوچ کون مکث ایدوب سوکرہ حرکتہ جانب جنوبہ (۵) ساعت کیدہرک (دانقضا) کوینہ کلدک . اماسیہ خاکندہ گوش قضا سنک یوزاولی معمور کویدر . بورادہ گوشہ شعبان پاشا چفتلکی قربندہ (باردقلی بابا سلطان) ، (آچہ بابا سلطان) زیارتکاہلری واردر . آندہ مشاورہ ایدرک (قرق دیلیم) نام طاغ طرفہ متوجہ اولدق . قرہ قاریاغدیغندن عظیم زحمت و مشقتلر چکہرک اودی و بوران ایچندہ کیندک . صیجاق ترک اولرنده عباداللہ ظلم و تعدی ایدرک لوقہ جیلق ایدوب آتہ باشندہ حضور ایتکی معتاد ایدنمش اولان عسکرک قرق دیلیم طاغنی آشمہدہ دیلاری قرق ، الی دیلیم اولوب بلی کچمہدہ بللری بوکولدی . شدت شتادن ال وایاقلری دوکیلوب برقسیمی کیری بہ دونہرک دانقضایہ کلدیلر . همان کتخدا علی اغا نیجہ الی ، ایاغی طوتار شہاز ییکینلرہ بذل احسان ایدوب کلیم و کچہلری پارچہ لادہرق دوه و قاطر قطارلرینک ایاقلرینہ ساردیردی . یوزبیک عذاب ایلہ حیوانلر بوشجہ قرق دیلیم طاغنی آشدیلر . اما جمیع بارثقیل ، جبہ خانہ ، کیلار ، مطبخ و اوانی مقولہ سی شیلر ، جبہ خانہ و خزینہ صندوقلری قار اوزرنده قالدی . ینہ پاشا کتخداسی انعام و احسانلر بذل ایدرک عنارلری و اغیریوکلری قار اوزرنده سورودوب بلک باشنہ چیقاردیلر . آندن یوقوش اشاغی یووارلایوب اوکیجہ براورمانلی درہ ایچندہ براقدیلر . برطرفہ کیتمکہ کیمسہدہ اقتدار قالمیوب یتیم آدمک ال وایاقلری دوکولدی . کیرودانقضایہ دوندیلر . حیوانلرک برچوغی دہ شدت شتادن کبردیلر . دانقضایہ کیدنلرکدہ کیمی اولدی ، کیمی قورتولدی . علی الصباح دیلیم درہ سنندن قالقبوب بیک مشقت چکہرک آدینی بیلمہدیکمز برکویہ کلدک . آدمی زادہ دن اتریوق . مکر بزم عسکرک کلشنی طویوب فرار ایتشلر . اوکیجہدہ اورادہ یاتدق ایسہدہ حیوانلر چوقدن اولو مرتبہ سنہ کلدیلر . نصف اللیلہ ینہ دیی ، بوران

اما هر کیم که آتش باشنه او طوردی ، کوزلرینه تیزاب کوش صوبی اینه رک ناینا اولدی . اولره کیریلیموب سطوح و حیط و دام و بام آلتنده مکث ایدلدی . آتسه باقیمان بی بصر لقدن خلاص اولوب صاحب نظر قالدی . اما شهر ایچنده اون یدی آدمک ال وایاقلری شدت شتادن طوکدی . بیجی و دستره ایله کسیلوب قعاران قزاننه باتیرلقدده فریادلری اوجه ایرشدی . فقط بوکوش شهری خلقی جمله مزه حضرت خضر کبی یتیشوب مهماندارلق ایتدیلر . جناب باری بوشهر خلقنک عزت ووقارلرینی زیاده ایدوب کوشلری کبی هرایکی دنیاده یوزلری آق اوله .

درستایش شهر کوش — قیصر بناسیدر . ال دانشمندیدن ملک غازی فتحیدر . صوکره ییلدیرم خان اماسیه فتحه کیدرکن بوشهر اهالیسی مفتاحاری ییلدیرم خانه پیش کش تقدیم ایتدیلر . آنکچون حالا کوش شهری اهالیسی تکالیف عرفیه دن معاف اولوب کوش خانه خدمته مأمورلدر . اماسیه سنجاغی خاکنده التزام و امانت عظیمدر . هر سنه التزامیچون درد دولت مصیره یتش قنطار سیم خالص ، بیسک چفت کوش آت چولی و طوبره سی و یروب محاسبه سنه محسوب ایدرلر . ملک عثمانیده یتش یرده کوش معدنی واردر . فقط بونک کوشی کبی خالص جوهر بردیارده یوقدر . انسان انه آلسه خمیر کبی ازیایر . کوش آتشدن بیاض سوت کبی چیقوب تمغای سلطانی یه کلیر . زیرزمینده یدی طماردر . بامر خدا کوندن کونه قالین طمرلر چیقمه ددر . بوشهرک جمله خلقی اولاد و عیاللریله کوشخانه یه خدمت ایدرلر . حاکماری ده کوش خانه امینیدر . یوزاللی اچهلوق قضادر . سنوی قاضیسنه یدی کیسه محصول اولور . شهری خرابه اولیور ، قلعه سی ده جاجبانه دم اولمه ددر . بر عالی پشته اوزرنده مربع الشكل بر خراب قلعه در . ایچنده هیچ برشی یوقدر . سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری واردر . شهرنده نخته اورتولی تحتانی ، فوقانی بیسک خانه واردر . اون بر محرابدر . چارشو ایچنده کی جامعنک جماعتی چوققه در . مظنه کر آمدن برامی واردر . کرچه دارالشفا سی یوقدر ، فقط هواسنک لطافتی اهالیسنه دارالشفا لوق ایدر .

کیردیلمر . اما کویک جمله اھالیسی فرار ایدوب بریکمسه قلامش . اوکیجه جمله آت و حیوانلر آچاقدن ھلاک مرتبه سنه کلدیلر . کچرکن بھمد خدا کیجه بردی ، بربوراقویدی که تاصباحه دک بش قاریش قاریاغدی . بعدالفجر بوریلر چالینوب کوچدر دینلنجه هرکس بوروزنلره شتم ایدرک یرندن چیقمادی . نہایت خزینہ دار علی اغا ، بوشناق علی کتخدا وعدہ کریمہ لر ایدرک کوچ حال ایله بارکاھلری دودلره تحمیل ایلدیلمر . خواہ ناخواہ بلای عظیم ایله دیوبورادن چکەرک (دیرکلی بل) نام محله کلدکده هواده بیوک برتغیر اولوب بر مرتبه شتای الیم و شلیم عظیم اولدی که خلق جانلرندن بیزار اولوب حیرتده قالدیلر . برصرصر سرد ظاھر اولدی که مثلی کورلماش . نزول ایدن برف و بارانہ نہ جان ، نہ انسان تحمل ایدمز اولدیلمر . نہ قرار و آرامکاه ، نہ یول بالی ، نہ ده راه ، نہ شعر ، نہ کپاہ ! . خلق صورتا حیاندہ ظن اولنوردی . اما جمله سی میت متحرک کبی ایلدیلمر . دیرکلی بلک بلی ایسه قار ایله طولشدی . پاشانجه جرأت صاحبی یکتیرک ، اهل بلده قولانغوزلرمزک آیاقلرینه آت قیلندن پاچیلہ لر [۱] کیدیردک بلک براز ایلروسنه واردیلر . فقط ھپسی قارہ کومولدی . نہ پاچیلہ بللی ، نہ ده ال ، ایاق ! عسکر آرسندہ برچوق کفت و کو اولوب جمله دودہ قطارلری و بوقدر خزان زیزوزبر اولہ رق برف و باران ایچندہ ھدر اولدی . هرکسه برتلاش الو یروب فریاد و فغانہ رھا بولدیردیلر . اخرکار ، ابتدا سکبانلر ، صاریجه فالتابانلری ، تانار عسکری بیاقلری فرار ایدوب هربری برجانہ تازمار اولدی . حاصلی پاشا بردرلو دیرکلی بلدن عبور ایدہ میوب باقی قالان عسکر و آغیرلق ایله هزاررنج و عنا چکەرک (۶) ساعتده (گموش) شہرینہ داخل اولدق . شاطرلرک گموش قوشاق و طاسلرینی بوشہرده پیشیروب یدک . اوچ آندہ مکث و آرام ایتدک . هواده ده براز آرام و سکونت کوروندیکندن حیات جاودانی بولدق .

[۱] پاچیلہ : کردستان و عجم دیارلرنده قارچوق یاغدینی وقت قابور کبی برچنبرک ایچنی آت قیلی قزیلہ اوروب ایاغہ کیدکلری شیدر . شھدی : « دیدیلر پاچیلہ اول برچنبرہ * ایاغہ کیلہ یاتیمہ قارہ » مؤلف .

صیانی ، چارشی و بازاری ، اعیان و اشرافی فراوان بر قصبه آباداندر . باغ و باغچه لرینه نهایت اولیوب عیون جاریه لری رواندر . بورادن قالقوب (۶) ساعتده (قرغو) قصبه سنه کلدک . کانقری صوباشیلینی خاکنده اتی یوز خانہ لی ، باغلی و باغچه لی ، جامع و خان و حمامی ، بر قاچ دکانلی قصبه در . بورادن قالقوب (۶) ساعتده (طوسیہ) شهر معمورینه کلدک . اوصافی سبقت ایتمشدر . بوراده بر کون مهمان اولوب اون بر پر سلاح لوند بولدق . تکرار مرزیفونه طوغری عودت ایدرک اوچنچی کونده (کوپرو) شهرینه داخل اولدق . شهر ایچنده عظیم برغلغه و لوله یه راست کلدک . مکر کوپرو لی محمد پاشایه آستانه طرفدن واروار علی پاشا جلالیسی اوزرینه کیتمکه فرمان کلش . خاق « بوقیش قیامتده قده کیده لم ، فصل قان ایچنده قالام » دیو عظیم کفت و کو ایدرلر . بورادن ده قالقوب ینه قبله یه (۶) ساعت کیدرک (بک اوران) کوینه کلدک . (شان) طانغی دینده معمور بر کویدر . اولجده بوراده مهمان اولمشدق . بورادن ده قالقورق تکرار (مرزیفون) شهرینه کلوب دقتدار زاده محمد پاشا اقدمزله برلشدک . « یوز یکت صاریجه کتیردم » دیدیکمه زیاده ممنون اولوب تیز ایکی بلوک باشی تعیین ایتدیره رک صرتلرینه خلعت ، سرلرینه سربند دیکدی . کلبانک محمدی ایله بایراق آچدیردی . بوایکی بلوکی حقیر کتوردیکمدن « اولیا چراغی کذرلی بلوک باشی و حیب بلوک باشی ، نامنی و پردیلر . بونلرده دیکر یکر می ایکی بلوکه الحاق ایدیلرک یکر می اتی بایراق اولدی . هر بایراقده یوز یکت اولما یجه بایراق آچق عیب ایدی . اون ایکی کون مرزیفونده مکث ایتدکن صوکره محرمک یکر می برنجی کونی قالقوب (۶) ساعتده (مرتضی پاشا چفتلکی) منزله واردق . طپانی یصی محمد پاشانک سلحداری دلاور اغانک حکمنده ایدی . مرزیفون صحرا سنده محصولدار بر چفتلکدر . بوراده کیجه قار یاغوب ، دپی و بورالر اولوب عسکرک الی ، ایاغی طومه دن قالدی . و اویلا یه دوشدیلر . هر نه ایسه ، نیجه الام شدا ند چکرک (۴) ساعتده (قولاق حاجی کونی) منزله واردق . خانلی ، جامعلی ، ایکیوز خانہ لی کویدر . جمله عسکر جان آتوب برجای مناصه

احیاسنه سبب اولوب یتش عدد خیرات و حسنات یامشدر . بو بدستان ده آنک خیراتیدر . بوشهرک دباغخانه‌سندن مکلف و مزین چارشی یوقدر . دباغ بکارلری مشهوردر . نهر کنارنده اولغله هرکیجه قنديلرله دکانلری زین و چراغان ایدوب البشته [۱] چیقاریرلر . محصولات و ما کولاتندن ارمود، اوزومی ، پنبه بز و ایپلکی ماوی، بزى مشهوردر . اسکله‌سی قره دکز ساحلنده باقره و سینوبدر . اره‌لری برقوناقدردر . بوکا قریب بش ساعت یرده (اردوغان) قلعه‌سی واردردر .

اوصاف قلعه اردوغان — یالچین و کسمه قیا اوزره سکنر یوز قیادن زردبان ایله عروج اولنور . بنی آدمدن بشقه بر مخلوق عروج ایده منر . قبله‌یه ناظر بردمیر قپوسی واردردر . قلعه‌نک ذروه اعلاسی اکرکیجه قیادر . کورن آنی منهدم اوله جق ظن ایدر . بونی روملردن نیکسار فاتحی ملک غازی فتح ایدوب بعده بیلیریم خانک الله کچمشدر . بو قلعه لسان تاریخده (سدرتن) نامیه مشهوردر . حالا درون قلعه‌ده یوزاللی مقصداری خانه‌سی ، برجامی و صوصهرنجلری، بغدادی انبارلری واردردر . کوپرو خلقلک مخزنلری اولوب جمله ذی قیمت شیلری بوراده محفوظدر . کوپرو لیلرک اشیا سنک بر قسیمی ده قوجه قلعه‌سنده صاقیدر . دزداری، قرق سکنر قلعه نفراتی بو خندقه مأموردردر . قپوسنک بر آصمه کوپریسی واردردر . هرکیجه او کوپرویی مقردرله قالدیرلر ، قلعه جلالی و جمالیدن امین اولور . اشاغیده ، قزل ایرمق کنارنده باغلری چوقدر . بو قلعه دخی کوپرولی قضاسنک ناحیه‌سیدر .

بورادن جانب غربه (۶) ساعت کیده رک (کول) ناحیه‌سنه کلدک . زیتون قضاسنده معمور قریه‌در . جامی ، خانی ، حامی و برقاچ دکانی واردردر . بورادن التی ساعتده (صوروق) قلعه‌سنه واردق . زیتون قضاسنده معمور قریه‌در . بورادن (۶) ساعتده قوندوز یا یلاسی آشوب زیتون قضاسنه کلدک . اماسیه سنجانغی خاکنده ایکی بیگ خانه‌لی ، جامع ، خان و حمامی ، مکتب

[۱] البشته : دباغلق اصطلاحجه دری بی مواد حاضیه اینجده طالدیره رق بو و شامه‌یه دیرلر . کرمان‌ده اوله‌در .

حسن اغانکدر . « اوران کوی » حامچی اوغلو نکدر . قاضیسنه سنوی یدی بیک غروش حاصل اولور . شیخ الاسلامی ، نقیبی ، کتخدایری . یکیحیری سرداری ، محتسبی ، نایب واردر . اما ایچ ایل اولدیغندن قلعه دزداری ونفراتی یوقدر . لکن قره یازیجی وسعید عرب نام جلالیلر اگری قلعه سی غزاسنده منهدم اولوب فرا ایتدکلرنده بونهری انلردن خلاص ایچون طاش قلعه یه متصل برقات طوپراق قلعه بنا ایتمشلردر . ایکی قلعه نك جمله درت قپوسی واردر . چارشی وبازاری طشره واروشده در . شهرک اندرون و بیروننده کیره میتلی تحتانی وفوقانی کارکیر بنا ، بالاسی میشه تحتسیله بنا ایدلمش التی بیک قدر خانه واردر . تحتسنک ایچ وطیشنه بیاض کیرچ صیوادقلرندن اینجو مثال برق اورور برشهر مزیندر . قیش چوق اولدیغندن اولرینک باجالری بیاض مناره کبی سرآمد کلاهی اوجاج دودکشلر وارکه بردیاره اولیه مصنع باجهلر یوقدر . شهره غایت زیب وزینت ویرمش جمله قیب قرمزی کیره میتلره مستور برشهر معموردر . طاش قلعه ده الماحی یوسف اغا سرائی ، کوپرولی محمد پاشا سرائی ، مؤذن زاده سرائی ، کوچک محمد اغا سرائی ، حسن اغا سرائی ، قبله لی ودور اجان چاوش سرائی در . یکرمی محله ، اون بر خطبه در . طاش قلعه ده (حاجی یوسف اغا جامعی) حوض وشادروانی ، برمناره لی خاص رصاص ایله مستور جامع جدیددر . (اسکی جامع) دخی قورشونلیدر . (محکمه جامعی) تحت مناره لیدر . محکمه سی چارشی ایچنده در . شیخ اکبر تکیه سی ، قادری ، خلوتی تکیه لری مشهور تکیه لرندندر . اون بر خانی واردر . حاجی یوسف اغا خانی ، حاجی عیسی خانی ، عمارت خانی مشهورلرندندر . ایکی عمارت دارالاطعامی واردر . علما و مشایخ وطالب علومی چوقدر . قرق سکز مکتب صیبانی واردر . حاجی یوسف اغانک مکتبی قورشونلی اوقاف عظیمدر . حماملرندن (حاجی یوسف اغا حامی) مشهوردر . طوپراق قلعه دن طشره چفته حمام احمد پاشانکدر . اسکی جامع قربنده اسکی حمام ده شهرتیدر لر . بیک عدد دکانی واردر . چار کوشه ، کارکیر بنادرت قبولی متین بدستانی واردر . حاجی یوسف اغابوشهرک

اللہی قدر نقراتی وارد در . برجامعی ، صو صہر نجلری ، غلال انبار لری ، یدی ، سکنز عدد خردہ طوپلری ، مقدار کافی جبہ خانہ سی وارد در . حامی وسائر عماراتی یوقدر . لکن برقاج دکانلری وارد در . جملہ خالق چام اغاجندن « بودوج » یاپارلر . ترکجہ ذہ امزکلی بارداقترہ بودوج دیرلر . چوکور ، طنبورہ ، روضہ ، قرہ دوزہ ، شارق ، یونقہ نام سازلری یاپہرق کارایدرلر . اہل ہوا ، اہل ساز ، اکثریسی بی نماز اتراک خلقدیر .

بورادن دہ قالقوب معمور قریہلر کچہرک (کوپرو) قصبہ سنہ کلوب حاجی یوسف اغا خانہ سنہ مسافر اولدق .

اوصاف قلعہ شہر کوپرو — دشان طاغنک دامنندہ درہلی ، تہلی یردہ اولوب ایکی جانبندن نہر جریان ایدر . مربع الشکل طاش بنا برقلعہ رعنادر . نہرلرندن برینہ « یوغہ کوی صوبی » دیرلر . شہرک دینندن جریان ایدر . برنہری شہردن بر ساعت بعید اولوب « اصطاولورز » دیرلر . شہری بوایکی نہرک اورتہ سندنہ در . بونہرلر طاشدقلری وقت کوپرو صحراسنی غرق ایدرلر . بونہرلر دشان طاغندن کلوب (اصطاولورز) دن اغاج جسر عظیم ایلہ عبور اولندیغیچون « کوپرو » شہری دیرلر . غایت مصنع چام دیرکلرندن یایلمش جسر غریبدر . عمالقہ عصرندہ بوشہرہ (شین در) قلعہ سی دیرلردی . چونکہ لسان عمالقہ ذہ « شین » کوپرو دیمکدر . جسری حضرت رسالت متولدا اولدقدہ منہدم اولوب صوکرہ خشیدن بنا ایتشلردر . ایشتہ بوکوپرودن کچن ایکی نہر کوپرو شہردنن اشاغی جریان ایدرک « چلتکلک » نام محلہ (بافرا) نہر عظیمنہ دوکیلورلر . بوقلعہ نک ایلک بانسی ملوک عمالقہ دندر . صوکرہ طربزون تکفورینک لندن آل دانشمندیدن ملک غازی فتح ایدوب صوکرہ ییلدیرم بایزید خان بونی امان ایلہ فتح ایتشدر . حالا امامسیہ خاکی حکمندہ نصفی زعامتدر ، نصفی توقات حاکی صوباشیلغیدر . ہررشئی آنک زیر تصرفندہ در . اوچیوز اچہ پایہلی شریف قصادر . یوز قرق پارہ کوی ، نواحیسی وارد در . ازجملہ (یوزغاز کوی) بیک خانہلی قصبہ در . (بانچہ کوی) شہرک قبلہ سندنہ ، « دویان کوی » ، « آق دیہ کوی » ، « آق اوران کوی »

اذنیله عزیز سلطانك بوزدغانی تركلی کیچه كلاه تاجنی تكبیر ایله تکیه نشین (مئی دده جان) باشمه قویدی . جمله درویشان کلبانك چكوب خیر دعا ایتدیلر . آستانه سی کار کیر بنادر (قدس سره العزیز) . (الشیخ عبدالرحیم بن امیر مرزیفونی) بروسه ده (زین الدین حافی) حضرت ترندن تلمذ ایلوب، قنون شتایه واصل اولوب تکمل ایتمدر . «وصایای قدسیه» نام کتاب بونك تألیفدر . دها برچوق معتبر مؤلفاتی واردر . مرزیفونده سلطان محمد اولك جامعی اوقافندن جهت معینه لریچون بهر یوم سکنز اچجه حق ایله کفاف نفس قبول ایدوب دنیان علائقی کسه رك بو مرزیفونده ساکن اولمشدر . حالا دار قرار لری مرزیفونده زیارتگاه ارباب دلدر . عزیز حضرت لرینك پاکیزه اشعاری ده واردر . (روحي) تخلص ایدر لر . علم تصوفده غواص لدن اولدیغندن اشعاری هپ صوفیانه در . رحمة الله علیهم اجمعین .

بوشهرده اون کون مکث ایدوب سیر و تماشای ایتدك . (کورکوی) نام محلدن بغداده کیتمش اولان صالح (نصیین) نام شهر خرابه زارده برکیجه آت اوزره صرعسی طوتوب، تپه سی اوزره دوشوب میت متحرک کبی یاتار . محرم الحرامك اونجی عاشورا کونی مرزیفوندن جانب شماله کیدرک (داشان) طاغنی آشوب «بك اوران» کوینی کچدك . (۶) ساعتده (قوجه) قلعه سنه کلدك .

اوصاف قلعه قوجه — «قوجه قیا» نامیله مشهور برپشته بلندك اوستده کوچك برقلعه در . اما غایت صارپ برقلعه استواردر . برج و بارولری هپ یدقدرت ایله مبنی در . یکپاره قیادندر . قلعه یه عروج ایتمک برراهی و بربابی واردر . غیر یردن چیقلمق احتمالی واردر . برج و دندانلری نادردر . هپ کسمه قیالدر . نیجه کره قره یازیجی اوغلی ، سعید عرب ، قلندر اوغلی نام جلالیلر محاصره ایدوب بر طرفدن ظفریاب اولمیه قادر دکلدردر . بونی آل دانشمندیدن ملک غازی روملرک دستدن قهر ایله آلوب صوکره میلدریم خانک انه کیرمشدر . لکن بانسی معلوم دکل . کوپری قضایی نواچیسندندر . درون قلعه ده ایکوز قدر نفرات خانلری ، دزداری ، یوز

قلعه‌سی واردر . بورادن اوچ منزله صامسون قلعه‌سنه واریلر . اسکله سیدر . سینوب اسکله‌سنه‌ده کیدنلر اولور . اما صامسون دها قریبدر . مأ کولات و مشروبآی ، صنایعی : عینتاب پکمزلی کچی خالص پکمزلی ، لذیز و آبدار اوزومی اولور . پیرده تکیه‌سنک چوره‌سنده و سائرده‌التی یوز دکانی واردر . بویاجی دکانلری چوقدر . عجم بویاسندن لطیف بویا بویارلر . ماوی بویاسی مشهوردر . قریم دیارینه تجار بورادن هر سنه بیکارجه طوپ پنجه بز کتوروب اسیر ایله دکی شیرلر . قریم خلقنک فراجه و ثیابی هپ مرزیفون بزیدر . پنجه ایپلکی دنخی مشهوردر . بلدی دوشکی ، بلدی الاجه یصدیغی ، باصمه قلمکاری ، لطیف چیت یورغان یوزلری ، چارشف و پرده‌لری دنخی مشهوردر . کوزلری‌ده مشهور آفاقدر .

زیارتگاهای مرزیفون

غوث الواصلین ، مطلوب الطالبین ، منبع عیون مشاهده ، مجمع فنون مجاهده (الشیخ حضرت پیر دده) — خراساندن ترك ترکان « خواجه احمد یسوی » اذنیله رومه کلوب مرزیفونک شمالنده شهره ناظر مرتفع برزمینده ساکن اولور ، کاهیجه حاملرده یاتار مجذوب خدا برعارف بالله کیسه ایدی . پیر مشارالیهک بر جوق مناسقی واردر . حالا استانه‌سی عظیم قبلر ایله آراسته ، میدان ، مطبخ و درویشان حجره‌لریله پیراسته اولوب هرکیجه ایکی یوز آدم قونوب کوچر . ایکیوزی متجاوز سر برهنه درویشی واردر . عزیز حضرتلرینک قبه پر انوارینه کیروب بریس شریف تلاوت « ایدرک روحایتلرندن استمداد ایلم . قبرنده مشک رایحه‌سندن آدمک دماغی معطر اولور . قبرینک درت چوره‌سی مصنع چراغ و شمعدان و قنادیل ایله مزیندر . حالاجهاز فقری دولاب ایچنده محفوظدر . بو حقیق محب آل عبا اولدیغمدن « الفقرفخری » حدیثنه امتثالاً کستاخانه و فقرالرینک

اسكى خانك قپوسنك صول كوشه سنده برپهلوان كورزى آصيليدر . حاملرندن چلبى سلطان محمد بناسى (اسكى حمام) زيارتگاه خاص وعامدر . (چفته حمام) لطيف ، خوش هوا ، خوش بنا اولوب ارلك و قاديناره مخصوص تمش قرنه لى برحمام عظيمدر . ارلر حمامك ثلثده كيچه جيلر كيچه نيرلر . برثلثده دباغلر آسمانى ، صارى ، قرمزى سختيان دباغت ايدوب بويارلر . قرق قرنه سى حالا جريان ايدوب ايشه مه ده در . قبلرينك درت چوره سندن وديوارندن بردامه تر داملامق احتمالى يوقدر . بناى قديم اولديغندن سهل مظلمله در .

بادصباى شهر كوزل اولديغندن اهالىسى تندرستدر . نيجه بكارى اهل وعيال لرياه مرزيفونك اكسه سنده دشان طاغنه يابلاغه چيقوب التى آى تركان قيله لرياه فصللر ايدرلر . بويالا دانشمنديلر وعثمانلير ايله برابر ماهان ديارندن كلن (دشان) اوغللرينه ويرلش اولوب الحاله هذه ملك موروثدر . دشان اوغلرندن (سيدى بك) نام ذات رئيسى وحاكميدر . بويالادن نيجه آب حيات عيون جريان ايدوب برقسى مرزيفونك باغ وبانچه لر ينى سقى واروا ايدر . نه قدر رحمت ياغسه ينه بو اووه اسقا ايدلينيجه محصول ويرمز . اكيان بر بغدادى دانه سندن يكرمى ، اون بش قزنداش چيقوب يوز دانه اولديني كچى بر كيله تخمى ده سكسان كيله محصول ويرير . بويالايى صولامق ايچون بوصولرك ميرى اغاسى واردر . دشان اوغللرى ده آنده حاصل اولان مال فراواندن حصه ويريرلر . ينجشى اغالقدر . بونهر اوزرنده اغالر اولسه مرزيفون خلقى برى برينى قيرار ، كچيريرلر . الاآن ينه نيجه غوغالر اولور . صويك برقسى ده لاديك شهرى اوواسنده (قاوزه) قاضيلغى ناحيه سنه آقار . بر بلوكى ده شماله عثمانچق طرفنده كى اووالره آقوب باغ وبستانلرى صووايرلر . مرزيفون شهرى بايرلى يرلرده واقع اولوب ارقه سنى دشان طاغنه ويرمشدر . اماسيه بوشهرك قبله سنده اولوب اون بش ساعتدر . لاديك اون ايكى ساعتدر . عثمانچق اون التى ساعت يردر . كومش شهرى اون ساعتدر . كركران قصبه سى سكر ساعتكدر . دشان طاغنك شمال جاني اتكنده كوبرى شهرينه ناظر قوجه

باشی دیمشکر « اولاق یوللاندیغک دردنجی کونی خاصی وچاوشی حبسدن اطلاق ایتدی . آنلرده بغداد جانبیه روان اولدیلر . پاشاده الی کون کورکویده مکث ایدوب یدنجی کونی قالدقرق (مرزیفون) قلعه‌سنه کلدک . اوصاف قلعه مرزیفون — دانشمندیلرک بناسیدر . صوکره بیلدیرم دورنده فتح ایدلمشدر . حالا سیواس ایالتنده اماسیه سنجاغی خاکنده کریچ بنا برقلعه رعنادر . ایچنده اصلا اولری یوقدر . مهمات ولوازم ایچون پاسبانلری وار . شهری (پیر دده سلطان) ک اوقافیدر . حالا حاکی قزلر اغاسیدر . اوچیوزاچقهلق شریف قضادر . قاضیسنه سنوی الی کیسه حاصل اولور . قلعه‌سی طوپراق اولدیغندن دزدار نفراتی یوقدر . شیخ الاسلام و نقب‌الاشرافی ، سپاه کتخدایری ، یکچیری سرداری ، محتسبی ، نائی واردر . اوچیوز قدر مناصب عالیه ضبط ایتمش قضاة افندیلری ، صلحای امتدن مشایخی ، اشراف واعیان واغواتی ، پاشالغه لیاقتلی کتخدایری واردر . خصوصاً پاشا اقدمزک خانه صاحبی طپانی یصی محمد پاشانک سلحداری دلاور اغا حقا که اسمی مسماسنه مطابق ، کریم بردلاوردر . بوذات اون کون اوچیوز ایچ اغالریله پاشا اقدمزی و بی زلییات و قطرنبات حموی ایله بسله یوب برکون عجز اظهار ایتدی . ترک ولایتیدر . خلقی غایت سلیم وحلیم آدماردر . او جوزلق و غنیمتلی بر شهر معموردز . (دشان) طانغی اتکنده واقع اولوب درت بیسک قدر کیره میت و طوپراق اورتولی اوی واردر . قرق درت محله ، یتمش درت محرابدر . (جامع عتیق) ایله چارشو ایچنده (سلطان مراد ثانی جامعی) مشهور لریدر . مدرسه لرندن سلطان مراد ثانی مدرسه‌سی حجره‌سی چوق ، درسعام بردارلندریسدر . علم حدیث دخی اوقونور . ایکی دارالقراسی ، یتمش قدر مکتب صیبانی ، ایکی عمارت دارالاطعامی واردر . یدی تکیه درویشانی وار : (پیرده تکیه‌سی) ، دشان طانغی اتکنده (خرقة سلطان تکیه‌سی) ، بوکاقرب و شهره بر ساعت (حضرت عکاشه تکیه‌سی) اولو آستانه لدر . شهر ایچنده (قادری) و (خلوتی) تکیه لری ده واردر . خانلری ده وار . شهر ایچنده چارشیده بر برلر قربنده

جامعی ده ۸۵۲ سنه سنده انلر بنا ایتشلردر . اورخان غازی علماسی مشا-
یئخندرلر . قلعه التنده (الشیخ یاداود سلطان) ، قوره محله سنده (یوقاری
زیارت خضرلق) ، حجاج استقبالنه چیققلری محله (یالی دده) زیارتی
واردر . مرحوم ومغفورله (غازی طیار مصطفی پاشا) دخی بوراده برقه
عالیده مدفوندر .

بوشهرده پاشا افدمزله اوچ کون مکث ایدیلوب عظیم ضیاقتلر تناول
اولندی . صوکره قالقوب جانب غربه (۵) ساعت کیدرک (شاهین اغا)
قریه سنه کلدک . اکیوز خانهلر مسلمان کوییدر . بورادن التی ساعتده کیدرک
(قاسم اغا) قریه سنه کلندی . اکیوز خانهلر ، برجامعلی ، مسلمان کوییدر .
بونده قاسم اغا عظیم ضیاقتلر ایتدی . ذوق وصفالر ایلدک . بورادن ایلری
(کورکوی) قریه سنه کلدک . اوچیوز خانهلر ، برجامعلی ، باغلی ، باغچهلر
کوییدر . بونده « چورباجی زاده » نامیله معرف برخاندان اولوب نعمتی
مبذولدر . پاشا آنده مهمان برکون اوطوردی . ایتسی کون طوغلر کیده جکی
انئاده استانه طرفدن « مراد خاصکی » و « حاوروزجی چاوش » نام کیمهلر
کلدی . « اولاق ایلهدیار بکره کیدرز » دیدکلرنده پاشا بونلری حبس ایدوب
جمیع ائقال ورباطلرینی آراتدی . صالح پاشانک قرداشنه مکتوبلر واردی .
آجدی . مرتضی پاشایه خطاباً شوامر شریف واردی . « بغداد ولایتدن
عزل اولندک . سکا قبودان پاشالق احسان اولندی . الغار ایله درسعادتیه
کلهسک » مألنده ایدی . پاشا اولاقلری حبس ایتدیکی کون اولاق صالحی
بغداد والیسی وصالح پاشا برادری مرتضی پاشایه کوندردی وشو مکتوبی
یازدی :

« بئم قرداشم سکا خط شریف ایله مراد خصکی ملقب قییح چاوش
قبودانلق امرلری وخط شریفلر کتوررکن حبس ایتدم . البته سکا اولاغئم
وارقده قبودانلغه اعتماد ایتیموب باشقه چاره سنه باقهسک . غافل مباش . استانه
طرفنه فرار ایدوب برکوشده قرار ایدسک . پدر عزیزم واروار علی پاشا
ایله دردولت طرفنه عزیزیم اتمکله تعهد ایتشمز . البته والته . جستک اشغافلک

صوبی او قدر صیجاق دکدر . درت چوره سنده بیاض مر مردن اولان
 ارسلان آغزلردن آب سخن جریان ایدرک حوض عظیمه داخل اولور .
 اما بر کوچک حوض واردر که کمال مرتبه سخونت اوزره در . آدم ایچنه
 کیرمه که تحمل ایده مز . بیوک حوضک درت چوره سنده کی طاقلر التنده سکر
 عدد حنفی قرنه‌سی واردر . بویلیجه ده (قز کوزی) نامیله مشهور بیاض
 مر مردن بوز کبی بر صو جریان ایدر که نوش ایدن جانلر حیات جاودانی
 بولور . حالبوکه بو صغوق صوایله ایصی صویک آره‌سی بر قولاج یردر . عجیب
 صنع خدادر (ان الله علی کل شیء قدير) .

لادیک کولی — لادیکک شرق طرفده اوزاقدن نمایان بر بحیره در .
 اطرافی انجق بر کونده دور اولنور . آب حیاتدر . اون بر درلو بالنی وارکه
 هر برینک لذائذ و خصائصی بر تفصیل یازسه ق سوز اوزار . اما « طونه بالنی »
 مائده موسی قدر لذیذ و مقویدر . خلیجک کناری معمور و آبادان کویله
 دونامشدر . درت چوره سندن زاری ، صونسه ، قوزه ، زیتون طاغلردن
 کلن بکر می التی قدر صولری آلیر . بر جانه ایغنی یوقدر . لب بر لب بر بحیره در .
 کنارنده « بوغاز کوی » غایت لطیف و معمور قریه در . (اوطوز) قریه‌سی ده
 بو بحیره کنارنده در . بو قریه ده حیقان قایماق بردیاریه یوقدر . کولکنک [۱]
 ایچنده ایکی کچی اوغلاغنی قایماغنی اوزرینه یاصسه تیسک ناخنلری قشطه
 بیاضه تأثیر ایتمز . قایماغنی بچاق ایله کسر لر . ساقز کبی چیکنه نیر . لذیذ
 و رایجه لی در . بو قایماغک مثلی مکر ارضرومه بیککول یایلاسنده بولونه .
 لادیکک جنوبندن اماسیه سکر ساعتدر . شرقده نیکسار یقیندر . قواق ایلی
 قضاسی بر منزلدر . غربنده کوپری آریطیدر . ینه غربنده زیتون قضاسی
 بر منزلدر . اسکله‌سی شالنده و قره دکز ساحلنده صامسون و سینوبدر .

زیارتگاهای لادیک — (الشیخ سید احمد کبیر) تکیه عالیسنده مدفوندر .
 شیخ اکبردن ارشاد آلوب صوکره یرینه خلیفه اولمشدر . اولو سلطاندر .
 حالاً زیارتگاه خاص و عامدر . ایکیسی ده اسکی جامعده مدفونادر . اسکی

[۱] کولک : چوبانلرک سود صاغمق ایچون برابر کز دیر دکلری قاب .

وتزلا و باغلی اروا ایدر . بوسویک ده باشی شهرک شالنده کی طاغلردن کلور ، کوله آقار . قلعه‌نک غرب طرفنده « مناستر » نام محله برتفر جگاه واردر . چنزار فرح آباددر . بومحلدن آقان صویه « راجه صوی » دیرلر . معره صویندن لذید برصودر . بوصولر جریان ایدرک قلعه آلتنده ایکی فرقه اولور . بربلوکی « حضرق » زیارتدن آشاغی « قورده محله‌سی » ایچنه جریان ایدر . برقیمی ده شهر اعیان و اشرافنک حجاج مسلمین استقبانه چیقدهقلری « یالی دره سلطان » زیارتگاهی مسیره‌سندن ، قوزلی باغلردن آشاغی جریان ایدوب لادیک خلیجه قاریشیر .

درستایش کرماب لادیک — لادیکه بریحق ساعت مسافه‌ده « خللز » نام قریه برپشته عالی اوزره واقع باغلی ، باغچلی مسلمان کوییدر . بوکویک التندن کوچک برنهر جریان ایدر . نیجه اون دکرمانلرینی دوندیردکن صکره قزیل ایرماغه آقار . لادیک طاغلی ارقه‌سندده اولدیغیچون لادیک کولنه قاریشماز . بونهرک کنسارنده (خللز) ایلیجه‌سی وار . قهلی مبهلی اولوب کراز موسمنده جمیع نواحیدن آراهه آراهه بیکلرجه آدملر کلوب بوکرمابده چیمه‌رک [۱] جزام و برصدن قورتیلرلر . ایلیجه‌نک ایاغی خللز صوینه آقار . اماسیه‌نک غرب طرفنده اوچ ساعت مسافه‌ده اولان « قوزه » قضاسندهده بر ایلیجه واردر . ایلیجه‌یه عربلر « حمام » دیرلر . دیار عجمده (کرماب قدرت) دیرلر . لادیک و اماسیه ایللرنده « قوزه » دیرلر . تانارستانده « ایلیسی » دیرلر . لسان مغولده « کزنده » دیرلر . ترکستانده « ایلیجه » دینور . روم طرفلرنده « قینارجه » تعیر اولنور . بوسنده و روم ایانک برقسمنده « یانار » دیرلر [۲] . لکن بولادیک قوزده‌سی غایت نافعدر . چفته قبه‌عظیمی واردر . قادیزارک آریجه قه‌لری وار . ارککار ایلیجه‌سندده عشراً فی عشر خلیج ، مثال برحوض شافعی وارکه مرده دل کورسه حیات جاودان بولور .

[۱] جیممک : غسل ایتمک ، استحمام قصد ایتمکسزین صویه کیرمک . غسل شرعی ایتمک . اناطولیده استعمالی شایع .

[۲] اناطولینک برقسمندهده « قاپلیجه » و « قدرت حمای » دیورلر .

اون سکز قدر مکتب صیانی وار. ایکی عمارت دارالاطعامی وار. آب و هواسنک لطافتدن کوزلری چوق. اعیانی اقمشہ فاخره و سمور کورک کیر. بکری، پاشالری، ایکوزی متجاوز مناصب عالیہ ضبط ایتمش قضات افتدیلمی، مشایخ عظاملری، صلحای امتدن سلیم و حلیم آدملری واردر. شهر کورجی - ترکستان فارس الحیل سپاهیلری، ارباب معارف یاران چوق. وسط الحال اولانلری تجار و اهل حرفدر. چوقه فراجہ و قونطوش کیوب کونا کون آخہ و کوجکھ اثواب کیرلر. قادیئلری قطفہ چاقشر اوزرینہ صاری چزمہ و چوقه فراجہ کیرک، بیاض عنزار و نقاب و پرقع طوتونوب سیوری دیبا عرقچین کیر، مؤدبانہ عبور ایدرلر. حامدن، زیارتلردن غیرى برجانہ کیتمہنک احتمالی یوقدر. صالح، عقیف قادیئلردر. ما کولات و مشروباتدن: کورک صویب آرمودی، قره مان آرمودی، مہجک اکمکی مشهوردر. عثمانلی ولایتلرنده صپانجہ اکمکندن سوکره لادیکنک مہجک اکمکی مشهوردر. یایلاق و شتاسی زیادہ اولدیغندن اوزوم، قاوون، قارپوز، انجیر، زیتون، نارکبی میوہلری اولماز. اما «آق طاغ بالی» نامیلہ مشهور برکونہ عسل مصفاسی اولورکہ نہ کدید بالئہ بکزر، نہدہ آدانہ و صیقلہ بالئہ، بوبال غایت معبر و رایجہ دار اولدیغندن قوطولرلہ استانبول اعیانہ ہدیہ کیدر. مصنوعاتندن آق طاغک بیاض پمبہ بزى، عجمک لکفوری و موصل بزندن دہا اینجہ اولور.

مسیرہلری — باللی قیا صوینک باشی مسیرہ بریردر. شہرک قبلہ سندہدر. شہرک شرقندہ «فرنک کوزی» دیمکلہ مشهور واسع بریکار آقار. حسین پاشا بوضویک اوزرینہ تفرجکھ اولمق ایچون برقصر خورنق قوندرمشدر. جملہ ارباب ذوق کیدوب صفا ایدرلر. تموز آیندہ بوضو اوقدر صغوق اولورکہ ایچندن اوچ عدد طاش چیقارامازلر. کرک باللی صو، کرک فرنک کوزی شہرک ایچندن جریان ایدرک خان، حمام، بانچہ کبی یرلری صولارلر. شہرايچندہ نیجہ اون دکرمنلرینی دوندیررک لادیکنک کولنہ دوکیولرلر. تفرجکھلرندن بری دہ «آق پیکار باشی» در. لکن بوضو شہرہ کیرمیوب خارجدن جریان

اماسیهده متصرف ایکن هر سنه الی آی کلوب بوقصبهده بیلالانیردی .
 بوجهتله شهرده کوزل برخاص باغچه انشا ایدوب براقشدرکه حالا بوستان
 استادی ، بوستانجی خداملری ، قوروجی وطبلا تخیلری واردر . چایری
 بیوک امیراخور اغا طرفندن ضبط اولنور . مرحوم سلطان خان والدهسی
 (بلبل خاتون) نك وقفی اولوب اهالیسی تکالیفدن معاف ومسلمدر .
 ایالت والیسی طرفندن بوشهره کیمسه کوندر یلوبده مداخله ایتدیر یله مز .
 اوچیوز آقچه پایهلی شریف قضادر . قاضیسنه سنوی الی کیسه حاصل اولنور .
 شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، علما و اشرافی واردر . سپاه کتخداری ،
 یکیکچری سرداری ، شهر نائب ومحتسبی ، قبان امینی ، بحیره امینی واردر .
 قلعهسی شهرک جنوبنده اوج سمایه سرچکمش ، مربع الشکل ، کهنه بنا
 برقلعه جکدر . ایچنده آثار و عماراتی یوقدر . شهر اونیدی محله در . مشهور
 محله لری : ولابک ، کللز ، یکی جامع ، تکیه ، شهره کوسدی ، یاریمیجه ، طاغ ،
 پولاد ، یخشی محله لری در . قرق یدی محرابی واردر . الیسنده صلات جمعه
 ادا اولنور . اوچی سلاطین سلف جامعیدر : (سلطان احمد جامی) ،
 (داوود پاشا جامی) ، (تکیه جامی) ، (شهره کوسدی جامی) ، (کللز)
 جامی مشهور لریدر . اوچ بیگ یکرمی قدر کیردمیتلی باغلی ، باغچه لی اوی
 واردر . یدی قدر اهل طریق تکیه سی واردر . مشهور لری (سید احمد کیر)
 تکیه سیدر . ایکی حمامی وار : چارشی ایچنده (اسکی حمام) ایله یکی جامع
 محله سنده (یکی حمام) در . یدی خانی وار : قبان خانی ، حلیم بک خانی ،
 امیر حسن اوغلی خانی ، سید احمد افندی زاده علی چلبی خانی ، بوغدا ی
 بازارنده تنک خانی مشهور لریدر . داوود پاشانک چارشو ایچنده غایت مکمل
 برکار کیر بدستانی واردر که جامعنک خیر اتیدر . اطرافده درت یوز قدر دکان
 واردر . شهرده قرق برقدر وزرا و اعیان سرایلری واردر . مشهور لری :
 عثمان پاشا سرایی ، ابراهیم بک سرایی ، حاجی بک سرایی ، حسین بک سرایی ،
 الای بکی سرایی ، مصطفی بک سرایی وسائر ه در . مخصوص دارالتدریسی
 یوقدر . هر جامعنده کونا کون مباحثه علوم اولور . درساملری واردر .

آلدق نیکسار ناحیه‌سنده معمور کویدر . بورادن ینه جانب غربه کیدوب بوغاز کسن نام محلی عبور ایدوب (قومان اووا) قریه‌سه واردق . نیکسار خاکنده معمور کویدر . اندن ینه غربه کیدرک (صونته‌سه) قصبه‌سنه کلدک . سیواس خاکنده نیکسار حدودنده اوچیوز خانلی ، جامعلی ، حماملی ، مسجدلی ، باغلی ، باغچلی معمور قصبه‌جقدر . آندن ینه غربه کیده‌رک (داودی تکیه‌سی) نام قریه‌یه کلدک . بلند برطاغک باشنده ایکیوز خانلی معمور و آبادان ، « لادیک » قصبه‌سی حدودنده اوقاف عظیمدر . بوراده (قطب‌الاقطاب داودی سلطان) مدفوندر . تکیه‌سی ، خدام و فقراسی واردر . اکثریسی سادات کرامدن صلحای امت کیمسه‌لردر . پاشا افندمز بوراده بیگ‌اللی یدی سنه‌سی عیداضحی نمازینی قیلدی و قربانلر کسوب نظرگاه شیخده ضیافت عظیم ایتدی . علی‌الصباح ینه جانب غربه کیده‌رک (۵) ساعتده « ستلی بلی » طاغنی کچوب (حمید) قریه‌سنه کلدک . لادیک بحیره‌سی ساحلنده لادیک نواحیسندن جامعلی ، باغلی ، باغچلی کویدر . غایت محصولدار برمرغزاردر . بورادن ینه جانب غربه (۵) ساعت کیدرک (لادیک) شهر قدیم قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه و شهر قدیم لادیک — امامیه قیاصره‌سندن (حاویک) نام ذاتک بناسیدر . برینجه آدم‌لر اله کیردکن صوکره دانشمندیلردن ملک غازی کلوب بورای قتح ایدر . امراسندن سلمان خان « سنجانلی قلعه اوزره دیکمیهلم » دیر . ملک غازی : « لا،دیک سنجانلی » دیر . بونک اوزرینه بوحاوره قلعه‌نک اسمی اولوب « لادیک شهر وقلعه‌سی » دیرلر . عثمانلی ولایتلرنده اوچ « لادیک » واردر : بری ، قونیه لادیکدرکه جلالی وجمالی ظلمندن حالا بر قصبه‌جق قالمشدر . بریده وان ایالتده (کور لادیک) سنجانغیدر . دیکری ده بو « امامیه لادیک » در . بوراسی وقف‌الله اولمغه خراب اولماشدر . بیلدیرم بایزید خان امامیه قلعه‌سنی قتح ایتدیکی زمان بولادیک قلعه‌سی ده جنک وجدالسز « تیمورطاش پاشا » یه تسلیم اولمشدر . اهل ذوق اولوب صلحای امتدن آدم‌لری واردر . شهزاده بایزید ولی

خان « نام وزیر آصف تدبیرک بناسیدر . ابوالفتح بورالرده اوزون حسن ایله اوغراشدیغی اثناده بوقلعه بالاچک وزیر (قوجه محمود پاشا) یه تسلیم اولمشدر . بوده اوجه سرچکمش صعب ومتین برقلعهدر . جرمی دایراً مادار بیك آدیمر . جنوب طرفنه بردمیرقوسی وار . یوجه برپشته اوزرنده اولدیغندن خندق یوقدر . درون قلعهده یتمش عدد اوی واردر . برجامی وار . بورالرده چارشی وبازاردن اثر یوق . لکن باغ وباغچسی ، جویرلکی چوقدر . اوچوروم قیالردیندن جریان ایدن کرکوکنهری کنارنده مفیدومختصر بر خانی واردر . قلعه شین قره حصار خاکنده صوباشیلقدر ، قویلی حصار نواحیسندندر . پاشا افندمری بوراده بولوب شین قره حصار میوه لرندن هدایا ویردک . کوردیکمز عجایی بر بر نقل ایلدک . قلعه نک مدح ایتدیکمز متانته تعجب ایتدی . بورادن قالقهرق جانب شماله برکوه بالایه عروج ایدوب (۶) ساعتده (چاودار) قریه سنه کلدک . زعامت کویدر . بورادن ینه غربه (۵) ساعت کیدرک (ارمنی) قریه سنه کلدک . زعامتدر . بورادن ینه غربه (۴) ساعت کیدرک « یوکسک کلیساجک » ی کچوب (کلارجی) ولی اغا قریه سنه کلدک . قره حصار خاکنده اسکفسر قضاسنده برکوه بلندک دامتنده ایکویز خانه لی برکوی اولوب ولی اغانک زعامتیدر . بورادن غربه کیدرک (باش چفتک) قریه سنه کلدک . قره حصار خاکنده اسکفسر قضاسنده ارضروم ایله سیواس ایالتلری حدودنده ابادان قریه اولوب اولجه توصیفی کچمشدر . بورادن ینه غربه کیدرک (نیکسار) قلعه سنه کلدک .

اوصاف نیکسار — « اصلی نیک حصار » یعنی ائی قلعه دیمکدر . اولجه ارضرومه کیدرکن عسکر ایلدیجه محراسنده مکث ایتمشدی . لکن شمدی قیش اولدیغندن پاشا افندمر (خلیل افندی) آدنده برذاتک خانه سنده مکث ایدوب اوچ کیجه مهمان اولدی . حقیردخی اسکی جامع امامنه قونوق اولدم . پاشانک خانه صاحبی واروار علی پاشانک دیوان افندیکی خدمتنده اولغله علی پاشا ایله برابر جلالی اولمشدی .

بورادن قالقهرق ینه غرب جاننه کیدوب (قزان) قریه سنده منزل

بابا — والله اوغلم ! برکون بومعصومک والده سیله طاغه اودون کسمکه کیتدی کمزده رجوایتدر ، وجد وحالت مردان طوفانه کلوب اهل ایه طاغده برکولش ایتدک . اوبی ، بن اونی یکدرک جان صحبتی ایلدک . اهلم براغاچ التنده استراحت ایدیوردی . برده فزع وجزع ایدرک یاغمه کلدی . ارقه سنجه جام بدنلی ، بیوک باشلی ، هر براعضاسی افراط بیوک یرهول آنی قووالایور . قاچه قاچه اوه کلدک . اهلم خسته وحامله دوشدی . صوکرده بومعصوم وجوده کلدی . باشی کوندن کونه بیومه ددر . یاشی ایسه هنوز طقوزدر . بشقه نه اولدیغنی بيلم . اهلم ده بوحرینی کوردیکندن بشقه برشی بيلمور . دیدی .

حقیر — بابا ! ان شاء الله بوچوجق بیودکجه کله سی ده بیورسه سنی اوغلکله استانبوله کتورهلم . اعیان وکباره تماشا ایتدیرهلم . یومیه ایکی بیک غروشک بیکی سکا ، بیکی بکا دیه لطیفه ایتدم .

قره حصار شی — طاغلرنده برکون قرمزی شب اولور . قیوچیلرله یارارلر ، دیار ، دیار کتورلر . طاغلرده مربع ، شمس ، مسدس ، مهر سلیمانی شکنده بولنور . قیوچیلر بونکله کومش اغار دیرلر مش . جراحلرده (سرکنه) مرهمه قورلر . ناحور اولان یارایه ده بوشیدن اکرلر . دهانجه خاصه سی واردر . شهرک لواشه یوفقه اکمکیله ایواسی مشهوردر .

اوج کون قلعه دیننده طمان احمد اغانک معمور و ابادان بوینا وجهات مسرا ایندم مهمان اولوب چارشیدن قهوه ، شکر و سائر لوازم النهرق حرکت ایدوب (ماغرووال) و (قورت) دره لرندن بریکن بزچایی کچدک . غرب طرفه (۶) ساعت کیدرک (یعقوب اغا) قریه سی منزله واردق . مسلمانلی ، ارمینلی معمور زعامتدر . بورادن ینه غربه (کرکوک) [۱] نه ری کنارنجه بش ساعت کیدرک قویلی حصار دره سیله بوغاز کش نام مخوف یردن کچدک . (۸) ساعت کیدرک (حاجی مراد) قلعه سنه واردق .

اوصاف قلعه حاجی مراد — اوزون حسن وزراسندن « حاجی مراد

[۱] اولجده اشارت اولندیغی اوزره (نهپ کرکوک) دیدیکی « کیلیت » چاییدر .

اوچتال اغاجلر ضبط ایدیور . یوقسه بروجمله کردنک باشی کتورمی محالدر . غلام اکسه سنی بربر دکانه طیایوب کلنی ، کچی تماشایدرک کولمکنده ایدی . بوکله یی قالمق ، سرپوش کبی شیلرسترایده میه جکندن مطافلرده دو قونمش یرکونه چول آت طور به سنی باشنه عراقیه ایتشلر . قاشلری ایکی پارمق قدر اینلی اولوب اوردک زلفی کبی بوکلوم اوله رق قولاقلرینه وارمش . قولاقلری آدم قولانغی کبی ایسه ده هربری کورد چارینی قدر وار . کوزلری اوکو قوشی کوزی کبی مدور وآادر وغایت بیو کدر . کیر پکلری سیاهدر . بورنی آصه منقار کبی اولوب مورده بطاجانی قدر وار . نفس آلوب ویردکجه صاقانغی اولمش بار کیر کبی قنادلری بری برینه چارباردی . آغزی او قدر بیوک که اوفاجقندن آچسه برقاریش اولور ، برخورده قارپوزی کوله کوله یرصوقومده تناول ایدردی . اوتوز ایکی دیشی وار ایدیسه ده ایکیسی دوداغندن اشانغی اوست چکه سندن صارقش ، دیگر ایکیسی اشانغی چکه سندن یوقاری دوداغندن طشره چیقمشدی . دوداقلری لعل کون اولوب اشتریدر . داٹما اغزنندن صالیاری آقاردی . صاحی قیویر جیق اولوب قوللری ، کوکسی بیانغی معصوم کودسی کبی ایدی . پارمقلری اینجه جک ونانه چوپنی کبی ایدی . حقیر بومعصومی کوروب حیرنده قالم . باباسنه خطاباً :

— بابا! بومعصومک والدهسی صاغمیدر؟ دیدم — بلی! حالا حیاتددر

دیدی .

حقیر — حامله ایسه قارنده کی برادرینی پک باغله . بلکه مصدردن مدتی

تمام اوله دن دوشه دیدم .

باباسی — سوزیکلی اکلادم . مرامک لطیفه در . اما والدهسی «بومعصومی

طوغور دیغمندن اصلا خبرم اولمادی . بی رنج و عنا لارقاداق طوغوردم »

دیر . دیدی .

حقیر — بابا! بونه حکمتدر؟ بوکله وچهره ایله بی آدنده قریب العهد

یرکیمسه خلق اولنماشدر . ایا هیچ ظن غالبک وارمی که بویله بر اولاد صلبکنن

وجوده کلشدر . دیدم .

صالدیروب قاطر ، اشك ، دوه ، انسان شكار ایتمه باشلامش . آخرکار قوتلی قوتلی جانك بریسی چاتال قورشون ایله بوارسلا نی کله سندن اوروب خرد و خاش ایتمش ، علی الفور ارسلان اولمش . پوستی یوزوب طپان احمد اغایه کتورمشلر . اوده عبرت عالم اولمق ایچون بوتخت روان اوزره قویوب بدستانی قپوسنك ایچ یوزینه اصمشدر . اما خدا عالم ، آنی کورن ذی روح ظن ایدر . درت ایاغی عموده بکزر ، نچه لری اروانی دوه طپانته بکزر . کله سی خسروانی کوپ کبی . لکن بو ارسلان بغداد ، حله ، جوازر ، قورنه ارسلانلری کبی سویلی دکل . اصفراللون اولوب انکوری کچییسی کبی توبلری برر قاریش اولوب بورمه بورمه صارقمش ، مهیب ، عیبه لقا براسددر . بو طاغلرده بوقیاقنده ارسلان هیچ کورولما مشدر . انکچون حیوان بیان جانلر بوکا « چولدن آزمه » دیدیلر . بوقره حصارک صارپ طاغلر نده قپلان ، طاوشان ، یابان قیونی ، یابان صغینی ، زردوا ، صانصار ، صیرطلان ، قورد ، اندیق قوردی ، قره قورد ، تیلکی ، چقال غایت چوقدر . برکوره قره دکزدن چیقوب غارت ایچون بو طاغلره طیرمانان قزاقلری قپلان وقوردلر پارچهلش . مردودلر آو آله بیدیرکن یرتیجی حیوانلره شکار اولمق دن جان قورتارده مشلر درر . دیو نقل ایدر لر .

ومن العجائب — بوشهرده بر بربر دکانی اوکنده بر معصوم پاک کوردم ، باباسی یاننده طوروب آینده ورونده دن او معصوم ایچون صدقه رجا ایدردی . اما معصوم تخمیناً سکز وطقوز یاشلرنده ایدی . صانع ازل حکمت و قدرتی اظهار ایچون بو غلامه او یله بر باش خلق ایتمش که عاد و تمود قومندن بری او یله بر باش مکر آق کرمانده کی (صلصال) ک باشی اوله رق خلق اولنمش اوله ، آدانه قاباغی ، وان لهنه سی ، خسروانی کوپ قدر وار . کردنی ایسه قول ایجه لکنده قدر برشیدر . بونحیف کردن اوسرا عجوبه نمایی طومتغه قادر اوله میه جغندن ایکی چاتال چبوغنک چاتال لرینه کیجه لری صاروب معصومک کله سنک ایکی جانبنه اوچاتال اغاچلری ربط ایدوب طایامشدر . اغاچلرک اوچلری دمیر تیرنلی اولدیغندن یره صانچیمشدر . ایشته غلامک کله سنی

یوز بندر . محیطی اوچ بیک اتی یوز آیدمدر . درت چوره سنده چاه جحیم وار دره لری اولدیغندن خندق یوقدر . اوچ قات قوی دمیرقولری واردر . کیجه کوندوز نکهبانلر محافظه ایدرلر . چونکه قره دکزه یاقین کویلرک اهلالیسی قزاق خوفندن ذی قیمت ماللری هپ بوقلعه یه صاقلامشدر . قلعه ایچنده یتمش قدر او وار . اما اولری طار ، صوسزلقدن خلقی عطشان وزاردر . همارلر ایله تا اشاغی نهردن صو کتیرلر . صو یوللری وار . فقط محاصره وقتی ایشلر . قلعه ایچنده صوصهرنجی ، بغدادی انبارلرنده یوز ییلق داری وپرنج چلتکی بولنور . لکن ایچ ایلی اولدیغندن جبه خانه سی ، بیوک ، کوچک الی پاره طوپو قلعه سنه کوره آزویرلشدر . نفراتنک نصفی دفتردار زاده افدمزک تیارایله کونیه یه قالدیرلدی . بوقلعه ده مقید ومختصر ابوالفتح جامعی واردر . سائر عمارات جامعری اشاغی واروشده در .

واروشی — طقسوز محله ، بیک اتی یوز طوپراق اورتولی خانه در . خانه روزنلری شماله ناظردر . جمله قرق ایکی محرابدر . صلات جمعده ادا اولنور جامعلدر . اوچ تکیه سی ، ایکی حمامی ، درت خانی ، یدی مکتب صبیانی ، یدی یوز الی قدر دکانی وار . چارشیلری اوقدر مزین دکلسه ده طیان احمد اغانک یاپدیرمش اولدیغی کارکیر بدستان قدر یکی دکانلری حاویدر . اورته سی شهراهدر . اوزری مستور اولوب ایکی باشنده قوی قولری واردر . هر کیجه قاپانور ، نکهبانلری وار .

بر آرسلان — بو بدستانک شهره ناظر قپوسنک ایچ یوزنده قپو اوزره برتخت روان واسع اوزرنده برارسلان دریسنی پنه ایله تولدرمشلر . کوزلرینه ایری تورنج قومشلر . اغزینی اژدرهفت سر کبی آچوب دیلنک یرینه قمرزی کچه پارچه سی قومشلر . ایری دیشلری وار . هر بری خنچرتور کانی دن نشان ویریر . بورندن قویروغنک نهایته قدر قرق بش قاریشدر . بو ارسلان پک عاصی ایمش . یدی سنه بو طاغلرده یاشاپوب قیون وکچی وصفیلرینک کوکنی کسمش ویه یه خیل محمودی کبی شیشمش ، آره صره کویله ده

بورادن ینه قالقوب جانب شماله (۸) ساعت کیدرک (از ندرلر) قره سنه واردق . ترجان نواحیسی دروننده معمور برقریه در . بورادن ینه شماله (۴) ساعت کیده رک (طپان احمد اغا) منزلنه واردق . احمد اغا پاشایه بوند اوان کون ضیافت ایتکی رجا ایتدی . اون کونلک آرام ایچون چاوشیلره تنیه اولندی . جمله عسکره کوبلرده قوناق تعیین اولندی . حقیر دخی پاشادان اذن آلوب احمد اغا آدملریله جانب شرقه شین قره حصار دره سی کنار نیجه کیدرک (شین قره حصارى) نه کلدک .

اوصاف شین قره حصارى — قره حصار شرقى — بوکا «شاپین قره حصارى» دخی دیرلر . ایکی قره حصار واردر . بزى بوار ضرورم خاکنده که آدینه «قره حصار شرقى» دیرلر . دیکری اناطولى خاکنده افیون قره حصارى واردر که آدینه «قره حصار صاحب» دیرلر . قره حصار دینه سنه سبب قلعه سی طاشلرینک سیاہ اولمسیدر . ایلک ابتدا حاکمی ملوک هایکانیه دن (قیاملر) در . صوکره طربزونده کی روملرک انه کچمشدر . صوکره ابوالفتح فتح ایدوب سلیم خان دورنده تحریر ایدیلهرک باشقه جه سنجاق بکی تختی اولمشدر . بکنک خاصى (۱۳۰۰۰) اچقه در . لواسنده (۳۲) زعامت ، (۹۴) تیار واردر . پاشاسی عسکریه ایکی بیک قدر عسکری اولور . پاشاسنک سنوی قرق کیسه حاصلی اولور . نیجه کرملر آرپه لق طریقله اوچ طوغلی احسان اولمشدی . حتی بوراسی اخسته وزیرى سفر اغایه احسان اولتمغه اونک آدمی و مسلحی درویش اغا بورادن اللى بیک غروش حاصل ایتدی دیرلر . یوز اللى آچقه لق شریف قضادر . قاضیسنه سنوی درت بیک غروش حاصل اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، اعیان و اشرافی واردر . سپاه کنخدایری طپان احمد اغادر . یکچیری سرداری ، صو باشیسی ، مفتیسی ، قبان امینی ، قلعه دزداری ، یوز اللى قدر تیمارلى قلعه نقراتی واردر .

اوصاف قلعه شین قره حصار — آسمانه سرچکمش برکوه بلندک تاذروه اعلاسنده مسبع الشکل برقلعه در . یکنظرده دیرکنز و سرنسز قالیون کمی کبی کورینور . یدی طرفده دیوارلرینک قدی یتمش ذراعدر . یتمش برج ،

بو مکتوب پاشایه ارزنجانده یتشوب قراءت ایدیله رك مآلی معلومی اولدوقده جمله اغالری جمع ایتدی. اونلره مشورت ایلدی. جمله لوندلر « اوغوروکه اولورز » دیملری اوزرینه بونیه فاتحه تلاوت اولندی. واروار علی پاشا ایله برابر جلالی اولمغه عزم ایلدی. اوکجه طوغلرله آله آنلی حسن اغا، بیك کزیده عسکرله ذخیره جیلر، کیلارجی، مطبخ امینی قوناچی اولوب طلیعه لکه کیتیدلر. واروار علی پاشایده سیاوش اغا ایله « انشاءالله الرحمن سنک ایله استانه طرفنه کیتمک اوزره یز » دیو مکتوبلر کوندرلدی. بو حاللری کوروب حقیرک عقلم باشمدن کیتیدی. بو قدر مال و منال و قطارلری بوشداته نه یاپه جغم دیه کیجه کوندوز تشویش ایله دوشونمکه باشلادم.

قیشین ارزنجاندن واروار علی پاشانك امدادینه کیتدیکمز

اولا ارزنجاندن شماه (۷) ساعت کیدرک (باش خان) منزله، اندن (ارزنس) قریه سی منزله کلدک. بوراسی معمور زعامت اولوب ارمنی و مسلمان کویدر. ینه جانب شماه (۶) ساعت کیدرک (شیخ منان) قریه سنه واردق. بو ذات خواجگان دندر. بر آستانه کیرده مدفوندر. زیارتگاه ارباب حاجاتدر. بورایه قریب (بارو) کوینده « حضرت بهلول سمر. قدی » نك زیارتگاهی وار. حسن قلمه سندن اوچ ساعت مسافده عرض نهری اوزرنده کی چوبان کو پریسک بانسی (چوبان قوردومان شاه) ده بوراده بهلول حضرت تریله بر محله مدفوندر. (زغیا) دره سنده کی دینه یه دخه کشالق ایدرکن اومظلم کنجندن بر آتش ظاهر اولوب (ملک چوبان قوردومان) جمله توابعیله هلاک اولدی، دیو یازمشلر. اما عجیب محب خیرات سرور ایمش. تفلیس قلمه سی، ملاذکرد قلمه سی قریبنده عرض نهری اوزره التون حلقه لی جسری، « چوبان کوپروسی » دپدکلری جسردخی آنکدر. تاربخلری اوزرلرنده نامنه مسطوردر. رحمة الله علیه.

وصاریسی، مور و سیاه دودی مشهوردر. چارشی و بازارنده دوت قوروسی بیع ایتدکلی کبی یوک یوک ساثر دیارلرده کتورلر. بشقه‌جه تیماری واردر. کونا کون دوت بکمزینی کونلک و بهار ایله تریبه ایدرلر. برکاسه‌سنی ایچنه تازه حیات ویریر. مسیره‌لری چوقدر. میودلری ایکی کونده‌سیس‌خانه‌لر ایله ارضرومه کتوریلیر. ارضرومی میوه ایله غنیمت ایدن بوشهردر.

زیارت‌نگاهلری — باغچلر ایچنده (حضرت خضر مقامی) استانه یکتا بر آشیاندرکه زیارتگاه انامدر. (زیارت مولویخانه شیخی خالدافدی)، (زیارت وزیر همد پاشا) سلطان سلیم وزیرلندن اولوب چلدر غزاسنه کیدرکن وفات ایدرک بوشهرده دفن ایدلشدر. ده‌اچوق زیارتلری واردر. فقط معلومز دکل. بوشهرده اوچ کون پاشا ایله مکث ایدوب کاخ طوزله امینندن وقورو چای سو باشینندن تحصیل ایتدیکنز ماللری آلدق. اهالی ولایت پاشایه عظیم ضیافتلر ایتدیلر. برسرور و شادمانی ایچنده ایکن آستانه طرفندن براولاق کلوب (واروار علی پاشا) نک جلالی اولدیغی خبر ویردی. برده مکتوب کتوردی. پاشایه ویره‌رک واروار علی پاشا امدادینه دفتردار زاده اقدمزی دعوت ایلدی. کتیردیکی مکتوبک مالی شو ایدی:

«بنم اوغلم! ابراهیم خانک وزیری هزارپاره احمدپاشا بزی سیواس ایالتندن عزل ایتدی. استانه سعادتدن جمله وزرا، وکلا و اعیاندن مکتوبلر ایله والده سلطانندن تذکره‌لر کلدی. هپسی‌ده «آیاق سورویه‌رک دریا مثال عسکرله اسکداره کلوب شرع ایله دعوام وار دیه وزیر، جنجی بی، مفتی و ملقب قاضی عسکری، بکتاش اغایی، چلبی کتخدایی، مصالح الدین اغایی، قره چاوشی ایسته‌یه‌سکیز» دیمشدر. بنم اوغلم. بن عظیم عسکر ایله سیواسدن معزول اولوب دردولته چاوش زاده محمد پاشا اوغلم، ابشیر پاشا اوغلم، شهوار اوغلی غازی پاشا اوغلم، کوتاهیه پاشا‌سی کوچک چاوش اوغلم، حاصل کلام اوچ وزیر، یدی میرمیران، اون‌بر میرلوا ایله اردوجع ایدوب کیتمک اوزره‌یم. اکر سن‌ده احمد پاشان باشکی قورتارمق ایسته‌یورسه‌ک طوقات قلعه‌سی التنده سنکله ملاقات ایدم. یکدل ویکجهت اولوب دردولت طرفه کیده‌لم.»

مدار الحاق‌قدر . آبازه پاشا ارض‌رومده عصیان ایتدکده خندق و برج
 و بارورینی تعمیر ایدوب محافظه ایتدیلر . لکن آبازه دن قور تولوش
 اولدیغندن ناچار قاعه‌یی اکا تسلیم ایلدیلر . بردمیر قوسوی واردر . طشره
 واروشدن شهره خندقدن جسر ایله عبور اولنور . درون قلعه‌ده ایکوز
 عدد باغسز ، باغچه‌سز اوی ، برجامی وار . سائر عمارتی یوق . زیرا قلعه
 ایچی طار محلدر . طشره واروشنده بیک سکز یوز قدر اولر وار . فوقانیلری
 نادرر . حقیر ، کبیر یتیش محرابی وار ، یدیی جامعدر . یدی قدر تکیه
 درویشانی واردر . اک مشهورلری (حضرت مولانا تکیه‌سی) اولوب
 دروننده هر کیجه دور مولانا اولور . اولاد مولانادن چلبی اقدی دخی تکیه
 ساحه‌سند مدفوندر . اوقافی قویدر . کتبخانه‌سند حضرت مولانک خط
 دستیه برکلام عزت ، برده مشوی شریف واردر . (تکیه عبدالقادر کیلانی)
 دخی مشهوردر . حماملرینک اک مشهورلری بر قلم حامی ایله اسکندر
 حمامیدر . اون بر قدر خان عظیمی واردر . قرق سکز محله‌سند قرق مکتب
 اطفالی وار . علما ، صلحا ایله طلبه‌سی چوق اولدیغندن هر جامع و مسجدنده
 حسبی درس عاملری واردر . کافی فنون تدریس اولنور . ذکی ، رشید ، نجیب ،
 ضاحب فهم ، مصلی ، خلوک ، حلیم ادملری واردر . جمله‌سی « خیر التیاب قصیر »
 حدیث شریفیه عمل ایدوب قیصه اثواب کیرلر . « شهرت آقدر » ديه حریر
 لباسی کیمزلر . جابجا کوزلری چوقدر . اما قادینلری عدویه مهال عقیفه
 اولدقلرندن چارغرا ایله مستورلدر . ایاقلرینه چزمه ، باشلرینه دیبا سوری
 عرقچین کیوب کیزرلر . کوچک ، کار کیر بدستانی وار . جمیع ذی قیمت ماللر آنده
 موجوددر . چارشیننده الهی ، یوز قدر مختصر دکانی وار . هواسی اولدقجه
 سهیلدر . شرق طرفنده طاغ آشیری ارضروم ایکی قوناقدر . بورایه قار
 یاغار ، فقط اوچ کوندن زیاده طورماز . یاز ، قیش سبزه‌سی اکسیک دکل .
 هر حیواناتی فراواندر . ما کولاتندن یتیش درلو آبدار آرمودی مشهوردر .
 حتی پاشایه بورادن اون یدی درلو آبدار آرمود ویردیلر . (اونک اوزومی) یکیزی
 کلنجه‌یه قدر قالیر . زردالوسی ، آرمود قوروسی ، دوت قوروسنک بیاض

تیمور بو ایکی پادشاهی ییلدیریم خاندن ایسته‌دیسده ویرمدی . « شهرکدن ، ملککدن طرد ایله » دیدی . لکن ییلدیریم بایزید خان تیمورک سوزینه باقدی . بووقه تیمورک عثمانیلر ایله نزاعنه سبب اولمشدر . تیمور دریا مثال عسکر ایله ییلدیریم بایزید خان اوزرینه کلیرکن قره یوسف و سلطان احمد جلایر دخی آدالیدن کیلره یینوب مصره قاچهرق (سلطان برقوق) ه دخیل دوشمشلدر . بری طرفندنه ارزنجان طرفلرینه (اوزون حسن) مالک اولهرق بوراده سکه و خطبه صاحب اولمشدر . حالا مولوی خانی قربنده ضربخانه‌سی ظاهردر . بری طرفدن ییلدیریم بایزید ارتحال جنان اعلی اولوب ارزنجانده ایسه اوزون حسن مستقل اولمشدر . ییلدیریم خاندن صوکره شهزاده لری موسی ، عیسی ، سلیمان و شهزاده محمد چلیلر زماننده اناطولی هرج و مرج اولوب نهایت چلبی سلطان محمد مستقل پادشاه اولمشدر . اوزمان اوزون حسنله اوغراشمغه وقتی اولدیغندن اوزون حسن تافاح زمانه قدر ملک عثمانی‌یه ال اوزاتمله وقت کچیرمشدر . نهایت ۸۷۸ سنه سنده تافاح بونی مشهور صاواشده مغلوب ایدرک و بتون ارضروم و ارزنجان طرفلرینی الهرق بورالک ایکنجی فاتحی اولمشدر . صوکره لری بایزید خان عصرنده سلطان سلیم شهزاده لیکه طربزونده والی ایکن شاه اسماعیل برتقریب ارزنجانی ضبط ایتمشدر . صوکره سلطان سلیم تحت عثمانی‌یه شان و شوکتله جلوس ایتدکده شاه اسماعیل اوزرینه اردو چکوب ارزنجان صحرا سنه ککش ، ۹۲۱ سنه سنده بلاحرب امان ایله بو ارزنجانی آلتش ، او حالده ارزنجانک فاتح ثالثی اولمشدر . سلیمان خان تحریری اوزره ارضروم خاکنده پاشا خاصندن مفرز اولوب حاکمی صو باشیدر . یوز اللی اچهلق شریف قصادر . نواحی وقراسی واردر . قاضینسه التی کیسه حاصل اولور ، حکومتدر . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، سپاهی کتخدایری ، یکچیری سرداری ، یوز اللی عدد ارباب تجارت قاعه نفراتی واردر . حاکم لری محتسب اغاسی و شهر نا ئی در . قلعه‌سی بردوز صحرای فرحزانک اورته سنده مربع الشكل ، سنکین بنا برکوچک قلعه رعنادر . اما درت دیواری غایت الحاقدر . درت چوره سنده قله لری متانت اوزره دکل . قلعه قدیمدر . خندق دایره

بورانده فرات نه‌ری کنارنجه کاه کاه صعب یوللر ایله (۱۰) سائیده (جبجه خانی) منزله واردق . زمان قدیمده آبادان وشادان بر مکان ایتمش . ینه جانب شماله کیدرک فرات نه‌ری صاغ جانبزده قویدق . بوران قالقوب برواس صحرا ایچره کیدرک (جن) قریه‌سنه کلدک . اذربایجان خاکنده معمور برکویدر . کتسه‌سی ، کشکسی مشهوردر . بو محله عظیم ورنی اوزره دی . و بوران وقارلر زحمتی چکوب جانمزدن بیزار اولدق . بوران قالقوب ایلری (ارزنجان) قلعه‌سنه کلدک .

ارزنجان قلعه‌سی — صرف ارضروم مالیدر . بوراسی بر باغ ارم مثال بهشت اولوب نیجه بیک ملوک بوکامالک اولمق ایچون صرف اقتدار ایتمشله نهایت ۸۵۵ سنه‌سی پادشاهی اولان سلطان ظاهرالدین ییلدیرم بازید خانک — ییلدیرم کبی — درت چوره‌سنده کی دشمنلرندن انتقام نه‌جانبه متوجه اولورسه منصور ومظفر اولدیغنی کورنجه اماسیه قلعه‌سنک فتحی کونی اماسیه کلوب ارزنجان قلعه‌سنک مفتاحلری ییلدیرم بازیده تسلیم ایتدیکنده حضرت پادشاه کال کر مندن ارزنجان تختی ینه سلطان ظاهرالدینه احسان ایتمشدر . لکن سکه و خطبه ییلدیرم بازیدنامه او قومتمشدر . بو حالک او چنجی سنه‌سنده سلطان ظاهرالدین مرحوم اولدیغنده مملکتی قره قیونلی شاهلرندن (قره یوسف) ک‌الته گیرمشدر . اودخی یدی سنه قدر متصرف اولدقدن سوکره تیمور بینور ظهور ایلدیکندن قره یوسف خوفندن تخت وراحتی بر اقوب بغداد حاکی سلطان احمد جلایر [۱] ایله ییلدیرم بازید خانه فرار ایدرک ظل حمایه‌سنه صغتمشدر .

[۱] سلطان مشارالیه غایت ادیب ومقتدر برذات اولوب خصوصیه هلم تصرفده بیوک بره‌ره صاحبی ایدی . اشعاری غایت آبدار ورنکین اولوب اوزمان عراقده حکم سورن و حکومتجه لسان رسمی اتخاذ اولدان فارسی لسانی اوزره مرتب ، مکمل دیوانی ایاصوفیه کبیر کتبخانه‌سنده موجوددر . فهرس کتبه بودیوان سلطان احمد خان اول حضرتلرینه اسناد ایدیلورسه‌ده سلطان مشارالیهک فارسی اشعاری اولدیغنی براین تاریخیه ایله ثابتدر . غزللرینک اکثرینده کندیسنی (اویسی) دیو یاد ایتمی ، بر اسمنک‌ده (شیخ اویسی) اولدیغنی ینه دیوانک مطالعه‌سندن مستبان اولیور . شودیوان فارسی ادبیاتیچون بروثقه‌هد ایدیه‌جک قدر دلشیندر . غزللرینک بر قسمی وقتیه ترکیجه‌ده (سلطان احمد خان اول) ک‌ظنیه نظما ترجمه ایدیلرک نشر ایدلمشه‌ده دوام ایده‌مامشدر .

دفع عطش ایدر لر . اشاغیده بری برینه قریب اوچ عدد صهرنجی واردر . بریسی آب حیات ، بری کهرجه‌لی صو ، دبکری طوزلی صودر . بوشهرکده کوزلری ممدوح عالمدر . شهر ارضروم خاکنده اولوب اهالیسی ترکدر . اما غریب دوست ، متدین ، خلوق آدم‌لری واردر . محصولاتندن چادر بزی ، بیاض ولذیذ طوزی ، « قاتیق پینزی » تعبیر ایتدکلی قتمر پینزی مشهوردر . مدللینک لور پینزی ، شام شریفک قریشه پینزی کچی پینزلردن تر ولذیذ وسریع الهضمدر . برده موسم ربیعمده بوشهرک طاغلرینه (سلوی) نامنده برطیر الهی کلوب بوستان و طاغلرینه قونار . کماخ خاتی بونک موسمنی بیلدکلرندن واروب قوشی صید ایدرک توکلرینی یولوب طوز ایله طورشی ایدر لر . قیش وقتی تناول ایدر لر . غایت لذیذ قوشدر . مقوی لحمی واردر . الارندن قورتیلان قوشلرک قسمی سائر سهل یرلره کوچر لر . ایتالر قربنده (کند افندی) زیارتی ایله جسر باشنده (ملک غازی سلطان) زیارتی واردر . شهر شهراه اوزرنده واقع اولدیغندن کاربان یولی دکلدر . طاشلق بریده واقع اولوب فرات نهری دومی سلطان جبلندن کلوب بوشهر اراضیسی صولار ، بوقلعه‌نک قیاسنی طولانوب جانب غریبه جریان ایدرک (ایزولی) اکرادی ایچندن عبور ایدر ، بیککولدن صوکره (مراد) نهریخده آلور . صوکره فرات نهری ملاطیه قربنده (کومور خانی) کچیدندن جریان ایدر ، خرپوط ، اکین ، بالو ، دیار بکر کچی محللره کیتمک ایستینلر فراتی کمی ایله کچمینجه عبور ایده‌مز .

بوشهری اوچ کون تماشادن صوکره پاشانک مالی اولان قوروو چای وویواده‌سنگ محاسبه‌سنی کوروب بواقی مالندن یدی یوز غروش آلدی . حقیره اجرت قدیمه اوله‌رق یوز غروش ویرذیلر . طوزله امینی امیر حسن اغادن بقایا مال ایچون یوز اللی غروش الدق .

بورادن کیدرک سائر ایشلرمزی کوروب عودتده ینه برکیجه کماخده مهمان اولدق . ایرتسی کون علی الصباح فرات نهری کنارنجی (۹) ساعت کیدرک (شوریم) قریه‌سنه کلدک . ایکسوز خانلی برکوی وزعامتدر .

اللهنددر . شهر اهالیسی بوقیایه « کیرلی قیا » دیرلر . بوقیادن یوقوش یوقاروسی غیر مسلم واروشیدر . ایکی خانی ، ایکی حمای ، براولی جامی وار . حمامنک بریسی محکمه‌یه متصل چورباجی حمای ، دیکری ده کیانه قریب فرات نه‌ری کنارنده « کتخدایری حمای » در . واروش اطرافنده رباط یوقدر . بوواروشدن یوقاری قلعه عظیمی اوجه سرچکمشدر .

کاخ قلعه‌سنک اشکالی — خمس الشکل ، شدادی بنا برقلعه زیبادر . برج وبارولری بیوک‌طاشلرله یایامشدر . ارضروم سرحدنده نظیری همان یوقدر . اما فرات نه‌رینه آشوری سهل حواله‌سی وار . اما آندن ضرر اصابت ایتمز . قبله‌یه ناظر برقوسوی ایله آندن ایجری ایکی قات قپولری واردر . اوچی ده مرصع ، متین دمیر قپولدر . ابتداکی قپونک ایچ یوزنده صاغ وصولده ایکیشر طونج طوپلر واردر . قدلری یکرمی دیدشر قاریش اولوب اوچ قطار آغیرلغنده کله‌لر آتارلر . شوراسی غریب که بویله آغیر ، عجیب ، قالقوب اینه‌سی مشکل طوپلری بویالچین قیا اوزرینه نصل چیقاروبده وضع ایتمشدر؟ ایچریده کی قپوسنک عتبه علیاسی اوزره برکوزر په‌لوانی ، برتیروکان حضرت علی اصلمشدر . ایچ قلعه‌ده طوپراق اورتولی التی یوز قدر خانه واردر . لکن طار محلده واقع اولمش باغسز ، باغچه‌سز اولدر . ایچریسند (قره یعقوب اوغلی) نک ، (ابراهیم چلبی) نک خانه‌لرندن بشقه باغچلی خانه یوقدر . قلعه ایچنده معطل اراضی خالیه چوقدر . حتی خالی اولان یرلرده بش عدد بغدادی انباری وار . ایچریسی سلیم خاندن بری پرنج چانکی وداری ایله طولودر . کورن بوکون خرمندن کلش ده در انبار ایدلمش ظن ایدر . حین محاصره‌ده عسکر بونکه کسافلنیرلر . بوایچ قلعه‌ده اون بر محراب واردر . اوچی جامه‌در . قلعه قپوسندن ایجری (بک جامی) غایت کبیر و طرز قدیمدر . برکار کبیر مناره‌سی واردر . بوندن ماعداسی تخته مناره‌لی اولوب دیکر لری مناره‌سز مسجدلدر . قلعه‌نک شمالنده شهیدلر قلعه‌سی اوستنده بیوک ، کوچک اوتوز ایکی عدد طوپ واردر . قپودن اشانگی قیادن کسمه صویولی ایله تا اشانگی نه‌ره اینر صویولی واردر . حین محاصره‌ده اورادن صو آلتوب

مسافده کی یدی یوز خانلی (کومور) قریه‌سندہ اوطوران طوزله آمینیدر . قاردن بیاض ، قیر شهر طوزندن لذیذ طوزی اولور که مشهور آفاقدر . جمیع کوردستان و تورکانستان بیک کول یا بلاغنه چقان آدم لر طوز طواجخی هپ بوکاخ شهرندن آلورلر . بوشهرک برمدوحی ده بونده اولان رقیق وقوی چادر بزیدر که مثالتک بردیاردہ اولق احتمالی یوقدر . روم ایلنده کی (دیرامہ - درامہ) بزندن اعلا ، نظیف بجه کبی بزى اولور . حتی السنه ناسده « کاخ بزى ، ارزنجان قوزی ، بابوردک قزی » دیو ضرب مثل اولمشدر . کومور قریه‌سی جوارنده باغلردن جریان ایدن کومور صوی کرجاس طاغلرندن کلوب بوکاخ قلعه‌سی دینده برکون مسافده‌کی (سلطان ملک غازی) تکیه‌سی قربنده فرات نهرینه منصب وملاقى اولور . بونک تقریباً مقابله‌سندہ (مبارک) قریه‌سی واردر . معمور کوی اولوب ارضروم قلعه‌سی قوللرینک خاصیدر . حکمت خدا — بومبارک کویده کی مغاره لرک ایچندن ماه تموزده جریان ایدن آب زلالر طوکوب بوز اولور . حالبوکه قیش کونلری حمام صویندن زیاده ایلق اولور . عجیب حکمت پروردکاردر . جمله ولایت خلقی (قاتق پینری) تعبیر ایتدکلری پینلرینی بومغاره لرده حفظ ایدرلر . بویله برسر دابدر . بویرلده ارضرومدن کلیرکن فرات نهری اوزرنده کی برکوز بیوک کوپردن عبور ایدوب بشیوز آدیم قدر یوقوش یوقاری (کیان) نام قبالی یرلری آشملی در . افلاکه سرچکمش قیالدر . قلعه‌یه چیقارکن بویکان قیالری صاغ جانبه دوشر . درک اسفل وچاه عنیا کبی اوچورومدر . (عین منظر) دیدکلری نهرجک دخی بوراده فرات نهرینه قاریشیر . بوچای جبل منظردن طلوع ایدوب شهرک بانچه لری ایچنده (صالمی) دره‌سیله برلشوب کیان التنده فرات نهرینه قاریشیر براق ، صاف برآب پرتابدر . (کیان قیاسی) نام محل قلعه دیددر . اورادن برآب حیات کبی صو قاینار . بومحله قریب « علی قیاسی » دیرلر برقیما واردر . بوشهر خلقتک زعمنجه حضرت علی کلوب بیانی دایاهرق استراحت ایتدیکیچون حالایل آغریسنه مبتلا اولانلر اول قیایه بنی قویسه لر شغایاب اولورلر دیرلر . اما خاصه‌سی

اقامت ایدوب حقیری کاخ قلعه سنه طوزله امینی امیراخور حسن اغایه
کوندردی .

کاخ قلعه سنه عزیمت

کتور کویندن قالقوب فرات کنارنجه معمور یرلردن (۹) ساعت
کیدرک (شیریم) قریه سنه کلدک . کاخ حدودنده در . بورادن ینه جنوبه فرات
نهریله (۷) ساعت کچرک (امین) قریه سنه منزل آلدق . بوده کلخ
حدودنده اولوب طوزله امینک خاصیدر . بورادن ینه فرات کنارنجه
کیدرک (کاخ) قلعه سنه کلدک .

اوصاف دارفلاح یعنی قلعه کاخ — اسکی قیصرلردن برینک بناسیدر .
صوکره اوزون حسنک اله کیروب تیمور محاصره سنه اوغرامشسه ده مقاومت
ایتمشدر . صوکره سلطان سلیم اول شهزاده لکنده طربزونده ایکن برتقریب
ایله بوقلعه بی فتح ایدوب ایچنه عسکر قویمشدر . صوکره لری شاه اسماعیل
عصیان ایدرک بوقلعه بی قبضه تصرفه آلمشدر . صوکره سلطان سلیم مستقل
پادشاه اولدقده ایلك اوکجه عجمه اعلان غزا ایدوب دریا مثال عسکرله اناطولی
ایچندن کلهرک بوکاخ قلعه سنی محاصره ایتمشدر . قلعه (بیقلی محمد پاشا) یدیه
فتح ایدلدکن صوکره ده برچوق قلعه لر آله رق عجم ایچریلرینه طوغری
ایرولمشدر . قلعه تحمیر سلیمانی اوزره ارضروم خاکنده قورو چای وویواده
لغی حکمنده در . ارضروم پاشاسنک خاص و صوباشیلغیدر . اوچیوز ایچقه ایله
نیابتدر . کرچاس ، قوری چای ، شهر آدلرنده کی ناحیه لرندن قاضی سنه سنوی
اوچ بیک غروش حاصل اولور . قومی شرع رسول مینه مطیع و منقاددر لر .
برحا کی ده قلعه دزداریدر . بشیوز قلعه نفراتی اولوب طوزله دن وظیفه
معینه لرینی آلیرلر . یکیکچری سرداری ، سیاه کتخدایری ، نقیب الاشرافی ،
اعیان و اشرفی واردر . برحا کی ده فرات نهرینک قارشی طرفنده بر ساعت

یدی یوز ییکیت صاریحیسی ، اوچ بایراق سکیبانی کلوب جمله‌سنه مستوفی تعینات احسان اولندی . پاشا ابراهیم پاشا ایچون خیلی آغلادی . ایرتسی کون دردولت طرفندن (طوقاق خصکی) نام بر اولاق کلوب شوامرشریفی کتوردی : « سن که وزیر محمد پاشا سن مقدم سلفک سایان پاشا عجمک عصیانغی عرض ایتمکله سنی ایالتک عسکریله روان درنکنه مأمور ایتمشدم . بطی الحکرکک ایدوب کیتمه‌ده تکاسل ایتمشک . کرکدرکه امرشریفم واردقده بر آن طور میوب بروجه آرپه‌لق سکا احسان ایلدیکم قارص ایالته کیده سن . اوسرحدلری حفظ و حراست اوزره اوله‌سک . علامت شریفه‌مه اعتماد قیله‌سک . » امرشریف قرائتندن صوکره خاصکی به اوچ کیسه خرچراه و یروب آستانه طرفه یوللادی . کندوسی‌ده هرچه باداباد دیره‌ک قارص ایالته کیتمیوب آستانه جهتته متوجه اولدی . اولا ارضرومدن جانب غربه اوچ ساعت کیدرک (کان) قریه‌سنده منزل آلدق . ارضروم صحراسنک وسطنده معمور برکویدر . ینه او صحزاده جانب غربه (۵) ساعت کیدرک (ایلدیچه) قریه‌سنه کلدک . ارضروم صحراسنک جانب غربیسی نهایتنده برکرماب لطیفدرکه آق قیونلی پادشاهلرینک خیرات و حسنانتندن اوله‌رق اوزرنده قبه‌سی واردر . حوضنک ایچی قوم دوشه‌لیدر . صوی کال سخونتده دکدر . اعتدال اوزره‌در . صوینده سائر ایلدیجه‌لرده کی کوکورت رایحه‌سی وار . جرب و برص علتته نافع‌در . بورادن غربه بش ساعت کیدرک (خنس) قریه‌سنه واردق . ایکوز اولی کویدر . ینه غربه بش ساعت کیدرک (ماماخاتون) قریه‌سنه کلدک . بردره‌لی یرده‌قیالر دیننده ایکوزخانلی مسلمان کوییدر . بریاض یالچین قیا دیننده (ماماخاتون) زیارتگاهی واردر . آق قیونلی پادشاهلرینک خاتونلرندن برصاحبه‌الخیرات ایمش . اوقافی میری‌یه مضاف اولغله عمارتی خرابه یوز طومشدر . بورادن ینه غربه کیده‌رک (کتور) قریه‌سنه کلدک . معمور کوی وزعامتدر . بورادن فرات نه‌ری اوزرندن برخشت خامدن کویردن عبور اولنور . پاشا بوراده اوچ کون

اولتمش . پاشا افدمز « الله مبارک ایلده ! » دیوب مسلمه قباى فاخر کیدیردی . فقیر مسلم مؤدبانه کیرویه کیدرکن خلقک اتکنه باصوب زیروزبر اولدقده « امان سلطانم ! بن امر قولی یم . صوچم یوقدر . عزیز باشک ایچون بنی آصمه » دیو فریاد ایتدی . مکر اولجه « پاشا مسلمی صلب ایتک ایچون دیوانخانهده بر مقره یاپدردی » دیو شایع اولمش . مسامک حاووج و حمارله محکمه یه کیتمنسه سببده بوایمش . او ائنده مسلمک عقلی باشنه کلوب پاشا افدمزده خطاباً : « سلطانم ! همان یارین علی الصبح قلعه دن چیتوب اوچ کونده تدارک کیزی کورک . البته بوشهر دن چیقارسکز ! » دینجه پاشا افدمز پرحدت اولوب « بره اوروک شوخه بی ، باق آملعونک تکلیف مالایطاقنه . بن دستور مکرم اولهم . بوده بویه بکا الحاح و ابرام ایده ! » دینجه چور باجی خلیل اغا ارده کیروب پاشانک درون قلعه ده برهفته اوطوره رق صوکره کیتمنسته قرار ویرلدی .

۱۰۵۷ سنه سی ذی القعدة نك اون سکزنجی کونی ارضرومدن

شدت شتاده استانبوله عزیمت

اولا روان خانى طرفندن اوچ بیک باش کاربان (یزدان باش) نام شاه اوطاغیله کلدی . بونلری چوزدیره رک قانون شرعی اوزره کومروکلاری آندی . کمروک امینی (طاطوس) نام ارمنیک فریادی ایشیدلدی . درت یوز قرق کیسه قدر کمروک آلوب الای عظیم ایله ارزنجان قیوسندن طشره چیقوب بازار باشی دکر منلری نام محل فرحزاده مکث اولندی . ارضروم اعیانندن برچوق هدایا و برایا کلدی . درت چوره دن کونا کون اغوات کلوب دائره من عظیم اولدی . ارضرومده کاهیجه کوزل هوا ، کاهیجه قار و بوران ایله مکث ایدرکن بغداد والیسی صالح پاشا کتخداسی ابراهیم پاشانک وقاتی خبیره یوز آتلی ایچ اغالری ، تمش عدد قیوجی باشیلری ، یدی بایراق

و خدمت‌لری ضبط ایتدیروب بوقلعه‌یه قیامق ایستم ، نه‌دیرسکز ؟ » دیدکده جمله اغوات « سمعاً و طاعة » دیدیلر . برکیجه‌ده کندولر ایله ایکوز چنکالی زردبانلر ، ایکی بیک سردن کچدی یازار نامدارلرله بلوک باشیلر پر سلاح آماده اولدیلر . وقت شافعیده زردبانلرایچ قلعه‌یه کچمک ایستدکلر نده قلعه‌ده کی مستحفظ یکیچریلر خبردار اولوب بر اغزند « یکدر الله یک ! » « آلاها ، ویره وورا ! » دیه فریاد و فغانه باشلادیلر . قلعه‌نک درت چوره درود یوارلری مشعلرله چراغان ایدوب کلبانک چکدیلر . ایچ قلعه‌ده جمله طوپلری سراه حواله قیلوب طشره واروشده اولان یکیچریلری جمله ایچ حصاره آله‌رق طیش قلعه‌نک قوسنی اچادیلر . پاشانک جمله عسکر یله خدمتنده اولان اغوات طشره‌ده قلوب پاشاده ایکی بیک مقداری آدمه سراینده قالدی . جمله تدبیرلرده تقصیر اولیوب قلعه‌دن سرانی طوپه‌طومتغه باشلایه جقلری زمان آره‌یه اشراف و اعیاندن مصلحین کیروب « بیره اصلی یوقدر » دیو یکیچری اغاسنه ، چور باجیلره خلعت فاخره‌لر کیدیرلدی . اون کیسه‌ده حق سکوت احسان اولندی . بویله دفع فساد ایدلدی . بوندن اون کوز صوکره ذی‌القعده آینک اوننجی کونی بر آدم اذربایجان قپوسندن کیروب بر حمار یوکی (پورچوکللی- حاووج) کتیره‌دک طوغری محکمه شرع مینه کلدی . امیر بخاری شیخنک دامادی فضیلتلو ملا افدینک حضورینه کیروب « سلطانم ! بر حمار یوکی حاووج کتیردم . اشکم باغرمه‌دن ، قلعه‌دن یکیچریلر چاغیرمه‌دن ، پاشا قوللری باشنه تفرمدن بنم شوخه و وجه برنخ ویر » دینجه قاضی محکمه‌ی بند ایدوب « مرانک نه‌در ؟ یا هو » دیر . اوده « ارضرومی مسلملکه ضبط ایتمکدر » دیه جواب ویریر . هان ملا ایشی اکلایوب یرندن قیام ایله « خوش کلدک مسلم اغا » دیره‌دک در عقب ارضروم قوللری سبد ایتدیریر . یکیچری اغاسنه و چور باجیلره ، اعیان ولایته خبر کوندیریر . پاشایه‌ده طوپورر . « مسلم » ک آرتق پاشانک برشی یاپه‌جغضدن قورقوسنی قالدیندن اسباب احتشام و یکیچری او جاغیه پاشا دیوانه کلوب خط شریف و اوامر پادشاهی قرائت اولندی . مکر ارضروم والیلکی (کورچی قوجه محمد پاشا) یه احسان

اما دیوان پادشاهیده عرض وزیرانکی ادا ایدوب هرکسه استعدادینه کوره رعایت ایدردی . بردعوایی اصلا سوروندرمزدی زیرا علم وفضیلتده دریای عمیق ایدی . فرائض وفتهدن بیک التمش قدر مسائل شرعیه ایله قدوری وملتی الابحر حفظده ایدی . دعوای باطلی قول ضعیف ایله فصل ایدوب خصم اولانی یرندیرمزدی . شاهد زور ایله دعوایه کافی هیچ سوندیرمزدی . حاصلی هر خصوصده « کرکدر کندو اوزین بلمزله کندوی بیلدیرمک » مصرع رعناسنه رعایت ایدردی . غایت شجیع ایدی . صاحب کرملکده ایلوو کیتمشدی . برقاچ بیندیکی آتی رخت و بساطیله ادنی بر فقیره احسان ایتشدیر . میدان معرکهده سردارلق ایدوب عسکر جمعده جیوش موحدینی جنکه ترغیب ایچون احسانلر ایدردی . هرکس یولنده جان وباش فداسنه حاضر اولوب اوغورنده اولمک ایستردی « الانسان عیدالاحسان » ۱۰۵۸ سنه سی قره مراد پاشا صدراعظم لغمنده عصاندن کورجی نی ، قاطرچی اوغلی ، آق یاقالی اوغلی ، چورما بلوک باشی قرق یدی بیک عسکر ایله اناتولینی استیلا ایلدکرنده بودفتردار زاده محمد پاشا افندمز اوچ بیک یکت ایله طلعه عسکر اولوب چرخه جیلق ایدرک قاطرچی اوغلنک عسکری اوزرینه یدی کره هجوم ایدوب بونلرک انهزاملرینه سبب اولدی . کورجی نی نک عسکری عقینجه کیدوب تماماً اونلری چکینه رک برچوق غنائمه حضور صدراعظمی یه کلنجه برالتون چلنک وسمور کورک ایله تلطیف اولوب منصب الدی . سائر محالرده کی شجاعت و بسالتی ان شاءالله محالرنده تحریر ایدرز . ومن الله التوفیق .

بومحمد پاشا افندمز ارضروم محراسنده روان درنکنه عسکر جمع ایدرکن آستانه دن صالح پاشانک وفاقی خبری کلکله متأم الحال اولوب جمله ایالت لوارینه دستور ویره رک اوکون « روز قاسم » دیو محکمه سجنله قید ایتدیردیکی یازلمشدی . پاشا افندمز دخی ارضرومه داخل اولوب یاننده انجق سیدی احمد پاشا قالدی . برکیجه عالم اغیاردن خالی ایکن ضیافت طریقیله برچوق امور دیده اغالری جلب ایدوب طوز ، اتمک حقنه قولای معتاد قسم ایدرک دیدی که : « اغالر ! ین ارضرومه ابازه پاشا کی یوقیش و قیامتده جلالی اوله رق اناتولی خزینه

پاشا ايله شيخ الاسلام حسين افندی برلشهرک بودفتردار مصطفى پاشايي، يکيچري اغاسي، حسن خليفه، مصاحب شهرياري موسی چليبي آت ميداننده قول زوربالربنه اولديرتوب او ائانده دفتردارک سلیمانیه ده کی اوینده غارت ایتدیر. مشلردی. محمد پاشا افدمزک والده لری افدمزک ملك احمد پاشانک اقرباسندن اولمغله حقيرک والده سيله خاله دخترلری ايدیلر. اصل پاشا افدمزله حسن الفتمز بوجهتدندر. کندولری خاک استانبولده سلیمانیه ده متولد اولمشلردر. اون دردینه قدر پاشا افدمزی روزنامه جي ابراهيم افندی حفظ وحراست ايله تربيه ايدوب علم وکمال ومعرفت صاحبي ايتمشدی. صوکره ينه کوشه بلوکی کيزلنرک صاحب ريش اولدی. جميع علومدن خبردار اولوب کتابت، انشا، لغت، عروض، معانی فنلرنده يکانه دهر اولمشدی. قره مصطفى پاشا کندولرينه (کاغذ امانتی) نی احسان ايدوب ارباب ديواندن ايتمشدی. صوکره انازولی محاسبه جیسی اولدی. ابراهيم خان جلوسنده سربوبان درگاه عالی اوله رق سرافراز وممتاز اولدی. جوان قوجی باشیلی نام وزيرک عزلندن صوکره صالح پاشا صدر اعظم اولدی. پاشايه يکيچري اغالغی احسان ایتدیه ده اغالغی قبول ايتيوب ايالت ارضرومه طالب ومرامه واصل اولدی. اياتنه واره رق هر طرفی لجه عدالت ونصفت ايدوب هر طرفی خوشنود ایلدی. عجم خان وسلطانلری، مکرل و ابازه وکورجی بکلری عسکرينک چوقلغندن حظ ايتيوب هر بار هدایا ایلدر وزارتنه نامه وایلچیلر کوندریرلردی. دارات وعظمتده، مهابت وصلابته، ظرافت وصلاحده بی نظير بروزیر دلیر ایدی. مطبخنده طبخ اولنان اطعمه نفیسه وشکر ایشلرینی بیرام پاشامر حومدن بشقه بروزیرده کورمدم. سفره سنده کی لذائذ اطعمه هیچ بروزیرده کورلماشدر. مصرفلری چوق ایدی. فوق العاده کرمکارلق ایدرلردی. معتادلری آل، قرمزى، يشیل لباس فاخرلره مائل ایدی. پاشايه بين الخلق غدار دیرلردی. مغرور، خودپين، خودپسند ديه دخل ایدرلردی. حقیقه دارات صاحبي اولدینی ایچون ایکی طرفه سلامی آز ایدی. لکن پاشا خلقک آکلادینی کبی دکل ایدی. خلوتخانه سنده اقران ونديملریله پاوسربرهنه شمشير بازلق ایدردی.

ابدی . قره مصطفی پاشا صدراعظم اولدوقده طوغ ایله دلاور پاشایه طورطوم سنجانغی احسان ایتمشدر . صوکره طورطوم سنجانغی سیدی احمد پاشایه ویرلدیکندن دلاورپاشا معزولاً شوشک ، کونیه فتحلرنده ، مکرلستان غارتنده بولنوب برچوق بهادرقلر ایتدی . حیلہ سزجه دلی شکلی برآدم ایدی . اماحین معرکه ده کوزینی چوبدن ، بوداقدن صاقنمز فارس الخیل ، توفنک انداز ، چندیء کمنددار برار ایدی . شو حکایه مضحکسی غایت غریبدر : برکره روان خانی طرفندن (طوثاق علی خان) نامنده بردلاور غایت تحف هدایا ایله پاشامزه ایلچی کلیر . متعالرینی عرض ایتدکده هپسی مقبول وزیر اولور . کارخانه ایشی شاه قلیچلرندن برمجوهر غلافلی قلیچی ایلچی زیاده سیله مدح ایدر . پاشا ائفدمز دخی قلیچی دلاور پاشایه کوستروب « پاشا ! قلیچدن طانیر میسین؟ » دیر . اوده « قلیچک ایسی دیش طوئماندر » دیرک قلیچی آلوب دیشنه کتورر ، چاتر چاتر قیرار ، آناز . زواللی ایلچی قلیچی مدح ایتدیکنه پشیمان اولور . بعدالطعام دلاور پاشایه کاسه مخصوص ایله برکاسه قاینار قهوه کلیر . پاشا بردم بکلمه دن جمله سنی ایچر . صوکره بخوردان وکلادان کلدکده رایحه طیبه دن صوکره بخوردانی آچوب ایچنده کی آتشاری کال اشتها ایله تناول ایدر . ایلچی بو حالدن حیران قالب دفتردار زاده ائفدمزه خطاباً « سلطانم بونلرک اسم شریفلری نهدر؟ » دیر . پاشاده « دلاور پاشا قرداشمز » دیه جواب ویریر . ایلچی کال تعجبله : « بوکا (سمندر پاشا) دینسه ده ائی اولور . چونکه آتش یلک مرغ سمندره مخصوصدر » دیر . دلاور پاشا برشجیع وغازی بیکیت ایدی . اوفق احمد پاشا قپودان ایکن قره قوجه جنکنده یارارلق کوسترمشدر .

دفتردار زاده محمد پاشا سلمه الله تعالی — پاشا ائفدمز سلطان مراد رابعک دفترداری کرم کار مصطفی پاشانک نور دیده سی ایدی . پدری بوسنوی الاصل اولوب هر سک سنجانغده (نوه سین) نام قصبه دن کله رک اکمکچی زاده احمد پاشانک خدمتده بولنمش ، سلطان احمد خان زماننده باش باقی قول اولمش . سلطان مراد رابع زماننده ایسه دفتردار بولنمشدر . صوکره صدراعظم رجب

آت جريمه آلدی . صلح اولدق . اما قرآن عظیمی تلاوت ایدرکن صوت صغیر ایله ادا اولنان سین ، شین ، صاد ، زا ، ذال حرفلرینک مخرجلرینی کلامی حقها ادا ایدم اولدم . اما دیشی قیردینی ینه سیدی پاشایه حلال اولسون . یدی کیلان آت ، ایکی کورجی کوله ، ایکی کیسه سنی آلوب نیجه خلعت فاخره لرینی کیشم . سخی ، صاحب کرم ، غل وغشیدن بری ، کین وحقددن میرا ، خلوق ، حایم ، سلیم ، غریب دوست ، سبک روح ، ساده دل ، صاف درون ، توابع پرور ، عسکرکش ، دشمن کش ، سرورکش ایدی . کرچه علم وفضیلت صاحبی دکل ایدی اما شهباز ، قوت قاهره صاحبی ، حاتم مشرب ، بهادر پهلوان ایدی . جمیع مناهیدن میرا ، پاک اعتقاد ، لطیفه گو ، محسن ذات ایدی . الله مشکلرینی آسان ایده .

کتفاج پاشا — (پولتقای) قبیله سندن چرکسی الاصل یارار ، نامدار ، شجیع ، دلیر برمیرلوا ایدی . شام طرابلس خاکنده اکثریاحما ، حمص سنجاقلرینه مسلط اولان عربانک عرقی کسمش برپاشا ایدی . عادل ، رعایا پرور ، عسکرکش سرور ایدی . اما اصلا ترکیه بیلمزدی . همان قلیچ ، آت ، زره ، معتبرات بیلوردی . حتی حمص خارجنده (عاصی) نهری کنارنده چول عربانی کبرمش ، لشریله برپشته یامش . حالا (کتفاج پاشا) تپه سی دیرلر . سرایی انطاکیه شهرنده ایدی . سراینک قپوسنده خان زنجیری کبی زنجیر چکلمشدی . حتی نقل ایدرلر : برکره انطاکیه خارجنه عربان کلش ، همان کتفاج پاشا توابعیله آتنه ینوب یورومشده قپویی ، زنجیری آچمیه بواب بوله مامشدر . همان دال قلیچ اولوب زنجیره اوپله برساطور اورمش که حالا پاره لری بابنک کمری اوزره مصلوب طورر ، آینده ورونده یه تماشا کاهدر . بزم کونیه ومکرل غزالرنده ایتدیکی یارارلنی برار ایتمشدر . خدا مرادینی حاصل ایده .

دلی دلاور پاشا — فاتح بغداد سلطان مراد رابعک وزیر قره مصطفی پاشا یکچیری اوجاغنده تعلیمخانه جی باشی ایکن بودلاور پاشا انک ملوکلرندن اولوب کورجی الاصل ، آچیق باش قبیله سندن دلی ، طولی دلاور نام برسرور

صرہ قلعہ دن طوب آتیلوب اوچیز آتلی کنڈنی تمقیہ باشلار . سیدی بوسوی کچنجہ التمش بش اردہ اللہ اللہ دیہرک چیقوب کلن اوچیز عسکرک یوز الیسنی قاجدن کچیر لر . الیسی قلعہ یہ فرار ایدر . یوزی دہ قپودانلریہ اسیر اولور لر . بونلری آت و بساطلریہ ایرتسی کون علی الصباح سیاوش پاشایہ کتوروب برخلعت قاخرہ ، چلنک ، مرصع زینلی آت ، اوچ کیسہ تقدیہ احسان آلور . کونڈن کونہ سیدی پاشا سرحد اولان (قنیزہ) و (بودین) و (اگری) دہ شہرت بولوب نامدار اولور . پر سیرم قپودانیلہ بو قدر عسکرینی قیردیغنی نمسہ چاساری پادشاهہ بیلدیریر . کوررلرک صلحہ مغایر ایشلر ایدیور . اوسندہ روان طرفندہ عجملرک صلحہ مغایر ایشلر کوردیکی شایع اولور . صدراعظم صالح پاشا دفتر دار زادہ یہ ارضروم ایالتی ویردیکی کبی بوکادہ طورطوم سنجاغنی احسان ایدرک « سرحدہ نہ ایشلر سہ ایشلسونلر » دیہ استمالتر ویریر . سعادتلو پادشاه جم جاہ حضرتلری دہ سیدی احمد پاشانک دفتر جرائمہ باقمیوب حضورندہ مصاحبہرینی قتل ایتدیکنی عفو ایدرک برکیسہ التون ، براواطق ، اون قطار قاطر ، اون قطار دوه طوغ ، طبل ، علم احسان ایدر . یدی کخیلان آت و بساط دخی و یروب آرقہسنی بیہ لیہرک « بی سونلر سیدی پاشامہ رعایت ایلسون . یوری اللہ ایشکی اوکارہ . سنی عجم سرحدندہ غزالر ایدہسک دیہ طورطوم سنجاغنه کوندریرم » دیر . اسکدارہ چیقدیغندہ اعیان و کبار اسلامبولدن برچوق ہدایا و برایاکلور . سیدی پاشا قطع منازل ایدرک طورطوم سنجاغنه کیدر . حقیر کنڈیسیلہ شوشک ، کونہ ، مکرلستان غزالزندہ کوروشدم . روزمرہ احوالہ واقف ایدم . چونکہ دفتر دار زادہ افدمز سیدی پاشایی طورطومہ کوندرمیوب کنڈی یانندہ آلیقوردی . محبت خاص ایدوب ہر آئی برکیسہ جیب خرچلنی ویریردی . ارضرومدہ ساکن اولدیغندن حقیر دخی برتقریب ایلہ آشنالتق کسب ایتدم . نیجہ زمان حسن الفت ایدرک . حتی جرید میدانندہ لطیفہ ایلہ حقیرہ بر جرید آندی . یوزومہ اصابت ایدرک درت دیشم اغزیمہ دوکولدی . دفتر دار زادہ افدمز خیلی متلم اولوب درت دیشمک قصاصنہ بدل اولمق اوزرہ برکیسہ برکخیلان

آدم ایندیرہ مز . چوق آدم هلاک اولوب حضور پادشاہیدہ بدناملق اولور . پادشاہمزدن رجا ایدرز . شمذیک برطمہ قانی عنو ایدوب بعدزمان حقندن کلہ سکز ، دیرلر . سلطان ابراہیم خان رجارینی قبول ایتدیکی کبی آتش پارہ غضب کسیلوب « بنم حضورمدہ مصاحبیریمی اولدیریور . بن آنی صاغ قورومییم ؟ خصوصاً تنیہ ایتدم کہ مصاحبیریمی اورمیہ » دینجہ :

مصاحبر — پادشاہم بومیدان معرکہ در . مصاحب فلان یری دکلددر . عار میدانی دکل ، ارمیدانیدر . بونده ووران ، ووریلان ، اولن ، اولدیرن بردر . قانون آل عثماندر . جرید جنکدن برشعبہ در . « دیونجہ حسن کفتار ایله توجیہ ورجا ایتدیلسدہ ینہ مصر اولوب « البتہ قتل ایدک » دیر . سیدینک محب صادقری دلسز اشارتی ایدرلر . همان سیدی آت بوینے دوشوب (چمن صفہ) دن فرار ایدر . خاص آخور قپوسندن سوکرہ باب هایونی کچوب استانبول ایجرہ کئنام اولهرق برکوشیہ کیزلہ نیر . نیجہ مصاحبرک رجاسیلہ برقاچ کون سوکرہ سرای خاصدن چاشنکیرباشی پایه سیلہ چیقار . اورادن (بودین) ہ سیاوش پاشا نزدینہ کیدر . اودہ کندینہ (سمطورنا) سنجاغنی احسان ایدر . قوپان سنجاغنی نواحیسنده (وبلاطین) کوی کئارنده (فوق) و (کین وار) و (اکروار) قلعہ ایله ، (زرین اوغلی) و (یکان اوغلی) کافرلر یلہ کیجہ کوندوز جنک ایدوب اورتہ بحار دیارینہ اوویلا سالار . (طاطا) و (پایا) و (پرسیرم) و (چواینجہ) و (او یوار) و (سن مارتین) و (یانین) و (قومران) حوالیلرینی بر باد و خراب ایدر . نمچہ چاساری برقاچ کرہ « صلحہ مغیر ایش ایدیور » دیہ بونی در دولتہ عرض ایدر . اخر پرسیرم قلعہ سنک قپودانیلہ خصم وعدو اولوب کیجہ ایله یتمش ارالہرق قلعہ یه قوشار . التمش بشنی قلعہ جوارینہ بوصویہ قویوب کندیسینی بش کشتی ایله قلعہ یه یونلیر . قلعہ دہ حاکمی حکومت ایدرکن خندقدن ایجری کیروب آت صجرادہرق قپویہ وازیر . حاکمک کوکسنہ بولاد اوروب خاکہ سرر . سائرلری دہ قورقورلندن قاچار . یوانساده اون ، اون بش بیوکلرکدہ جانی یاقوب یالکزجہ کلورکن ارقہ سی

تصادف ایدر لر . « اشلح یاعمر صه قره مانی ، دبه رك عربلر بونلری صویقم . ایستر لر . سیدی یه سنان حواله ایدر لر . همان سیدی چالاكلك ایدوب برصنت ایله عربك الندن جداسنی دوشورر . كلهسنه برنبوط اوره رق آدنه قیاغی کبی طاغیدر . عربك قصر اغنه سوار اولور . دیکر ایکی عربده امان ویرمیه رك آتلرندن ایندیروب باشلرینی کسر . عربلردن دیکرینك البسه سنی ده رفیق سیدی علی کیوب سائر عربلرله جنك ایدرک ایکی یکیک اون بر رأس قصر اق ایله مصره کلیر . مصرده مصر پاشاسنك خدمتده بولنور . سلطان ابراهیم خانہ جنیدلر لازم اولدیغندن امر شریف ایله مصردن اون ایکی عدد جندی ایستر . بوسیدی پاشاده اونلرله برابر دردولته کوندریلیر . ابتدا حرم خاصده سفرلی یه ، صوکره (خفتان آلتی) تعیر ایتدکلری مرتبه یه قدم باصوب اوراده ده نام و شان ایله خاص اوطیه کیرر . جرید او یونلرنده نیجه جانلر یاقار . برکون سلطان ابراهیم بوسیدی یه « آسیدی ! بنم مصاحبلریمه صاقین جرید اورمه » بیورر لر . سیدی ده ابازه لهجه سیله « والا حا پادشاهم ، اونلر نی ووردرر بنیده اونلری حپ ووردرر . حلیده خورتا یوقیدر . اونلر نی باش اورسه بن اونلری دش وورر » دیر . ابراهیم خان حظ ایدوب بیك آلتون ، برسمور خلعت فاخره احسان ایدر . (ماصطحی باشی) مرتبه سنده بحاقلی اولور . برکون (چمن صفه) نام معرکده جرید اوینارکن مصاحبان شهر یاریدن بر قاقی جرید تکلیف ایدر . بریسی سیدی ایله آزیغیشیر . سیدی او آنده اونی اولوب جرید ایله آتندن بیقهرق جان ویردیرر . اکا قفادار اولان دخی سیدی یه جرید آتمغه ییلتنجه همان سیدی اکاده بر جرید اوروب میت غیر متحرک کبی آتی طرناغنه دوشورر . سرای خاص بیمار خانه سنه کتورر لر . ابراهیم خان بو حالدن غضب آلود اولوب « تیز سیدی نی دخی بومیدانده آتندن بیقوب قتل ایدک » دیه فرمان ایدر . همان یاننده کبی انصافی مصاحبلر « پادشاهم ، حالا سیدی آت اوزره کوزلری قیزمش ، ازدر هفت سره دونمش . ال غداره یه اورمش . او یلوغنده اون ایکی رختی وار . شمعی بز « انی اورک ، قتل ایدک » دیسه ک آتی بو محله آتندن بیك

مضحکانه اوضاع و اطواری حددن افزوندر . اما غایت نامدار غازی فی سبیل اللہ ایدی . قارص حاکمی ایکن روان خانلری ، عجم سلطانلری لندن . زار زار اغلامشردی . حتی برکیجه نصف اللیلده قارصدن اوچیوز بیکت ایله غائب اولوب اوچ کون سوکره اوچیوز اسیر ایله سالمین ، غامین کلشیدی . شوشک قلعه سی جنکنده ایتدکلی عدل وانصاف عدیل عمرین ایدی . علم و فضیلتده کویا تفتازانی ، ثانی ایدی . کرم و سخاده لانظیر ایدی . ذاتاً بو ایکی خصلت برکیمسه ده جمع اولورسه « المال و العلم یستران کل عیب » ممتضاسنجه جمیع اطوار و عیوبی مستور قالیر . خصوصاً شجاعتیله جهان آرا برار و سرور ایدی . اما شفه و لطائف تنهاده ایدردی . دیوان پادشاهیده متین و معظمانه حرکت ایدردی . خلوق بر ذات ایدی .

غازی سیدی احمد پاشا -- حالرینی کندیلری تقریر ایدرلردی . ابازده ایله چرکس قومی آره سنده (صدشه) نامیله برکونه قوم واردر . هم چرکس و هم ابازده لسانی بیلیرلر . شجاع ، بهادر ، خرسز آدملری اولور . اکثری ابازده طائفه سیله اختلاط ایدرلر . حتی لهجه مخصوصه لری ده او قومدن اولدقلرینی براز کویستر . قره دکز ساحلنده اسکله لری اولدیغندن بو قوم ابازده لره محتاجدر . بو ابازده لر دن ملک احمد پاشا اقر بارلندن (زنجوس) نام نامدار ایله صدشه طانغرینه خرسز لغه کیدوب بوسیدی پاشانی عالم صباوتده اسیر ایدرک اسکله ده بازرگانه ساتارلر . بازرگان دخی مصره کتوروب برفرتونه بیع ایدر . سیدی پاشا اوراده یکریمی یاشنه بالغ اولنجیه قدر سلحشورلق و جندیلک اوکرنیر . استاد کامل اولور . حتی برکون خارج مصرده کی مصطبلرده جرید اوینازکن سیدی پاشا جندیلکک هر نوعنده ابراز مهارت ایدرک مصر ایچره نامدار بر سرور اولور . برکون فرتونه ایله شاب کمی ایله کیدرکن (جزیره حسن) قرینده کمی پاره انوب هرکس غرق اوله رق ساده جه سیدی پاشا بر تخته اوزرنده برکون برکیجه شناورک ایدرک ساحله چیقار . (مویلج) نام قلعه یه دوشوب آنده بر قاچ کونده افاقت بولور . کندی طبیعتنه موافق بریار صادق بوله رق النده بر صریق ایله مصره روان اولور . بونلر یولده کیدرکن اوچ عربه

افدمزك عدوجانی ایدی . پاشا ینه سیدی باقی ، کتفاج دلی ، دلاور پاشا ایله سوز و فصلده دوام ایلدی . حقیر برچوق زماندنبری بو پاشا لرك احوالنه واقف اولدیغندن برر برر ذکر ایتکی مناسب کوردم .

کتبجی عمر پاشا زاده باقی پاشا — پاك ، متعظم ، محتشم ، لاابالی ، قلبی آینه وار مجلا ، كشاده مشرب بر آدمدر . بعض اوضاع واحولی کوریلردی که زنجیرکش ملامیوندن صدود ایتزدی . حتی کونیه غزا سندن کلدکن صوکره جمله میرلوا وامرا ایله سباط محمدی باشنده یمك یرکن بوباقی پاشا ایله سیدی احمد پاشا اثنای کللامده ازغیشوب یاقه یاقه کلدیله . حقیره « قالق اولیسا بزى صلواته . آج قارنه کولش ایدلم که صوکره ائی طعام بیلم » دیدیله . حقیرده صلواتلدم . کولش طوتشدیلر . باقی پاشا زور آور اولدیغندن سیدی پاشایی زورینه طوتدی . سیدی پاشایه غلبه صددنده ایکن آرهدن ایکی جمله خطا کچدی . سیدی پاشا دخی غیرت اقران چکوب وار قوتی بازویه ویره رك طاغ پاره سی کبی اولان باقی پاشایی سباط ایچنه اولیله اوردی که سفره نك ذی قیمت مرتبائی ، طعامی هپ خردخاش اولدی . جمله حضار مجلس واله وحیران اولوب هرکس خیمه لرینه کیتمك صددنده ایکن صاحب خیمه دفتردار زاده محمد پاشا افدمز « تیز غیری طعام ! » دیره رك یکیدن سفره دوزدردی . بو ایکی وزیرده لباس فاخره لر احسان اولندی . باقی پاشا « بن یکلدم . قارنم طوییدی » دیره رك خیمه سنه چکیلیدی . صاحب کرم افدمز مکمل برسفره دوناده رق چاشنکیر باشی به تسلیم ایدوب باقی پاشانك اوطاغنه کوندردی . دیگر برسفره ده دونادوب اونیده سیدی پاشایه کوندردی . بونلری طاقلریله سیدی بوباقی پاشا لرقداشلر مه هبه ایتدم دیه چاشنکیر حی به تنیه ایلدی . صوکره جووقه دار (بهلول اغا) ایله سیدی پاشایه ، (سلحدار فلبلی محمد اغا) ایله باقی پاشایه برر سمور کورک کوندروب « صاقینک برشی ویریرلر سه آلمایک ، باشکزی کسرم » دیه تنیه ایتدی . جمله حضار بوکر مکارلغنه حیران اولدیله . باقی پاشا خسروانی لوب کبی صاحب شکم ایدی . سلحشور وجندی ایدی . لکن کندویه دکمه آت تحمل ایده مزدی . اما ینه چاپک سوار ، سبک روح ایدی .

قوتدن دوشردیه روان درنکنه کیتما مکه مجلس مشاورهده قرار ویرلدی . هرکس وطن اصلیسنه روان اولدی . پاشا اقدمز سر پرده سیله کومشلی کنبده مکث ایتدی . ذوق و صفایه مشغول اولدق . مکر پاشا اقدمز بو حقیره سهل دلگیر اولمش . بی عفو ایتدیرمک اوزره سیدی احمد پاشایه رجا ایتدم . اودخی مناسب بروقتده « امر شریفکز ایله بزم خدمتمزه کلان اولیا چلی بی کونیه استخلاصنه کوتوردیککز جرم ایسه عفو ایلمکری رجا ایدرز . چونکه کونیه قنخنده اذان محمدی بی ابتدا اولیا چلی اوقویوب نیجه کره غزات مسلمینی جنکه ترغیب ایچون کلپانک محمدیلر چکدی . برسیاح عالم ، ندیم آدم ، حافظ کلام الله ، مجاهد فی سبیل الله قولکزدرد . جرم بزمدر . آنی عفو ایله یکز » دیدی . پاشا اقدمزده لطیفه یه اغاز ایله « آنک جرمی عفو اولماز . چونکه بز آنی سنجا ق بکلریله روان درنکنه کوندرک . او ایسه مأمور اولدینی یره کیتدی . آنک جرمی سکز ساعتده بر ختم شریف ایتدیرسه عفو اولتور . والا تعزیر لسان جراحات سناندن اشد اوله جقدر » دیدکده حقیر دست بوس ایدوب بسم الله ایله طقوز ساعتدن زیاده جهده بر ختم شریف ایتدیردم . ینه کیدوب زمین بوس ایلدم . برسمور کورک ، سیم رختلی بر قوله آب ، برقات اثواب ، ایکی کورجی کوله احسان ایدره ک حقیری اضروم ایالتک بی نماز خدمته مأمور ایتدی . شب وروز ذوق و شوقه مشغول اولدق . لکن بیت (هر عزت و سرورک صوکی ناکاملق ایش ، کوزل کونک نهایی تلخ کاملق ایش) مقتضاسی ، عادت زمان نافر جام اوزره عیش و نوشمز تلخ ملوث اولدی . شویله که آستانه طرفندن بر تانار اولاق کلوب « سلطان ابراهیم وزیر اعظم صالح پاشایی قتل ایتدیروب یرینه تذکره جی احمد پاشایی وزیر اعظم ایلدی » دیدی . پاشا زیاده سیله متالم اولیسه ده برفرده خبر ایتیموب شب وروز صحبتده دوام ایتدی وار ضرومه اولان بقایالره مقید اولدی . چونکه صالح پاشا بزم پاشانک بدری مصطفی پاشانک غلام حاصلرندن ایدی . پاشا اقدمزه اضروم ایالتی احسانه دخی آنلر سبب اولمشدی . هزار پاره احمد پاشا ایسه مصطفی پاشانک باش تذکره جیلکندنبری دفتر دار زاه اقدمزک

اوکیلان اوزره غازی سوار اولوب باشندن سنت اوزره طیلساتی صارقیدوب کوزک دمیره مستغرق ، بورلوق وویلوقلر ایله اژدرهفت سرکبی کلرک یمین ویسارینه سلام ویرودیلر . هر ایکی طرفدن عبادالله «علیک عون الله ای غازی فی سبیل الله» دیه خیر دعالر ایدرلردی . اوئاناده قلعه دن «صفا کلدک» ، طوپلری آتیلوب طورطوم شهرینک طساغاری کوم کوم کومله دی . الای عظیم ایله سیدی احمدپاشا سراینه واروب باقی وکتفاج پاشالرله ساثر غزات مسلمین وسکز سنجاق بکلری شهر خارنجنده اوچ کون مکث ایدوب دردنجی کون ارضرومه متوجه اولدق .

حرکتمزک اوچنجی و بیك الی یدی سنه سی روز قاسمنک ایلك کونی ارضروم خاکنه قدم باصوب (کورجی بوغازی) نام محلی عبور ایتدک . (اومدوم) قریه سنه کلدک . بورادن عسا کر نصرت شمار الای عظیم ایله ارضرومه کیده جکدی . اوئاناده دفتردار زاده افندمزک کتخداسی علی اغا پاشا عسکر ایله استقباله کلدیکندن کال دبدبه وطننه ایله یورویهرک دفتردارزاده افندمز (کومشلی کینبد) ده کی او طماغنه ایندک . پاشای عالیشان افندمز (غزاک قوتلی اولسون) دیهرک سیدی احمد پاشای او طماغ قپوسنه دکی استقباله چیقوب بربری بغرلرینه باصدیلر . باقی پاشای صولنه ، سیدی پاشای صاغنه آلوب مکث و آرام ایلدیلر . کتفاج پاشا و ساثر میرلوالر دخی پاشانک دست بوسیله شرفیاب اولدیلر . جمیع خزانه عالی برضیافت اولدی که دیلرله تعبیر اولنماز . بعدله جمله غازیلره (۱۷۰) پاره زردوز خلعت فاخره لرا حسان اولندی . سیدی ، باقی ، کتفاج پاشالره برر سمور کوزک کیدیرلدی . هر میرلوادن غزای مالی وهدایا کلکه باشلادی . ابتدا سیدی پاشادن یوز الی قازاق دلبری ، اون بر قازاق حطمانی ، ایکیوز مکرل اسیری ، یوز الی کوله ، قرق اوقه سیم اوانی ، یوز جاریه ، بر قاطر یوکی زردوز صانصار پوستی ، یدی زره و ساثر ذی قیمت اشیا کلدی . صوکره سفر پاشا ، باقی پاشا ، کتفاج پاشانک هدایالری دخی کلدیکنده پاشا سرورندن پیشکشلری ، قپوچی باشی ، اعیان ولایتہ بذل ایتدی . او کوندن صوکره قیش مشند اولوب خیمه لری قار باصدی . عسکر

بومکرلستانده هر عشیرتک بر کونه لهجه مخصوصه لری واردر . عظیم اولکه در . یتش کونه محصولی چیقار . قویونی ، کچیسسی ، خنزیری ، طاغلرنده صیغینی . قره جهسی ، طبله لیبسی چوق اولور . کخیلان آتلی واری وار . اما تاتارستان ، کورجستان ، مکرلستانده اصلا اشک و قاطر یوقدر . بودیارلرده زردووا چوقدر . صانصار ، تیلکی ، یابان کدیسی ، قورت و طاروق چوق اولور . بوغدای وارپهسی آراجق اکدکلرندن آز اولور . لازودی ، پاصطه داریسی چوق اولور . کوه بالالرنده جوز ، چمشیر ، چام ، آردیچ اغاجلری فراواندر . سروی اغاجی نادردر . بونلرده ابازه ، چرکس قوملری کبی طاغلرده ساکن اولورلر . کویلری دائما نابتدر . قونوب کوجزلر . باغلی و باغچلی ، کلیسالی معمور قلعه لری و کویلری واردر . زیرا بونلر ملت قدیم ، یرلری دیار عظیمدر .

بورادن جانب قبله یه ارضروم طرفه روان اولدق . اوچنچ ، کونده (داوانلی) ناحیه سنه کلدک . طورطوم سنجانی خاکنده اولوب مطیع و منقاد ناحیه در . امن و امان محله داخل اولدیغمزدن اخسخه وزیر ی سفر پاشا سیدی احمد پاشان اذن آلوب نیجه طرفه و تحف هدایا ویردی . ارضروم و ایلسی افدمزه دخی هدایا کوندردی . ایالتی عسکری ، تمرس خان اوغلی ، آوند خان اوغلی ، الکساندر خان اوغلی و کورجی بکلر یله جانب چلدره روان اولدق . غازی سیدی احمد پاشا دخی عسکر منصور یله (۴) ساعتده (یووانه دره سی) نام محله کلدی . جمله اسپر ، طورطوم اهالیسی هدیه لر یله سیدی احمد پاشایه و باقی و کتفاج پاشالره کلوب پیشکشلرینی تقدیم ایلدیلر . بوراسی سیدی احمد پاشانک سنجانی حدودیدر . بورادن ایبرلیوب (طورطوم) شهرینه داخل اولدق . اعیان هپ سیدی احمد پاشانک استقبالنه چیقیدیلر . شهر اهک یمین و یسارنده طوروب « غزاکز مبارک اوله » دیو خیر دعالر ایدرلردی . جمله عسکر عبور ایتدکن صوکره غازی سیدی احمد پاشانک شام و نریمان وار سر سعادتنه دفتردار زاده پاشا افدمزک کوندردیکی چیغه تیلاری اوطباغه صوقوب آتنه التی پاره آلات پولاد ننجوانی یا نجنی طاقیدیلر .

مکرل آدملری خوفنه دوشهرك هدايالریه چيقوب امان ایستدیلر .
انغماص عین اولوندی اردومز اسیر و غنائمه مستغرق اولدی . هرکس حصه
شرعیه سنی کتورمکدن عاجز قالدی . بو حال ایله چوروخ نهری بونجه عودت
اوله رقیینه کونیه قلعه سی دینده مکث و آرام ایلدی . مال غنائیم طربزونه
کتوریلوب عاقلانه فروخت ایلدی .

مکرل قومنک لسانلری، ترهاتی

آرتی ، زری ، شومی ، اومخ ، خوتی ، پشکوی ، ایشکوتی
بر ایکی اوچ درت بش التی یدی
رووو ، جوغور ، وتی ، ارتی وتی ، کویال ، داج خیر ، پور ، اشخوری
سکز طقوز اون اون بر اکمک آتش قالقان قویون
درقات ، دودی ، دشکه ، جوغوز ، جنخو ، کیسین ، ایجم ، ایچخن
قوشاق باش اودون کوبک صغر بوزانعی طوز ات
غاج ، کروت ، توت ، قول ، مرچ وان ، فوج ، جور ، وای ،
طوموز اشک آبی پینیر یوغورت ذکر قادینک عورت یری کل
چای ، داخور ، ملاولی ، تینه ، اوجقوم ، وای چای ، آش مورت ،
آدم او طور کیتمه قیز ییلم کل آدم بورایه
ملاولی چای ، آشی مورن وای ماماد ، وای دیاس ، آرتی غاج اوجقوم ،
کیتمه آدم باصطه وار بابا کل کل انا برطوموز ییلم
جنفوز ، تقی او بوجود حاتم غغه ، وای چای ، دبحر ملا دلی اشخوری کوبال اوجقوم
کلپلر دیلم حق سنی طاش ایتسون کل آدم ، یات کیتمه قیون اکمک ییلم
وای چای داخود قول کوباک جرح وان اوجقوم ، قدمو برودی ، دامه
کل آدم او طور پینیر ، اکبک ، یوغوت ییلم دون بری ، اوپ بنی
قوجه ماماد اکر چیغو
بابا کلک باشی ایچون

وزیری سفر پاشایه تابع ایمشلر . تمرس خان اوغلی اوچبیک مسلح ، مکمل ، کوکدمیره غرق اولمش کورجی دلاورلیله ایکی بنک پیاده چارق دریا ، توفک انداز عسکرلیه کلوب اردونک برطرفده مکث ایتدی . سردار غازی سیدی احمد پاشایه هداسنی عرض ایلدی . بوتمرس خان اوغلنکده دلکیر اولدیغی کورجی عشیرتلری وارمش . عساکر اسلامه دلیل اوله‌رق (پرناک) ، (سلسل) ، (پرکان) ، (پناک) ، (کومله) ، (صمارغه) ناحیه‌لی فتح ایدیله‌رک اوچ کون صوکره (آخار) قلعه‌سی التده مکث اولندی . بوقلعهده اطاعته آندی . برپشته اوزرنده کوچک ، مدور برقلعه‌در . نوشروانک اوغلی هرمنز تاجدارک بناسی ایمش . خرده طوپلری وار . اهالیسی جنک آوردکل ایمش . اما یمان خرسلق ایدرلر . کوکدن ییلدی زچاله‌لرینه بیله احتمال ویریه ییلور . کتفاج پاشا قولندن ایکی دختر پاکیزه اختر الیمشیدی که مثالی شام جوارنده کی حوری صفتلرده بیله بولونه ماز . (ولقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم) آیت جلیله‌سی کویا بونلرک حقنده نازل اولمشدی . سیدی احمد پاشا بونلری کتفاج پاشادن بیکر غروشه صانون آلوب یکرمی عدددی‌کر دخترلره سلطان ابراهیم خانه کوندردی . بوئشاده ملا ذکرده قولنه مکرل بکنک عمیمی اوغلی اسیر دوشمشدی . یوز باش اسیر ، بیک باش حیوانات ، نیجه یوک زردوز ، نیجه یوک پارچه و یروب خلاص اولدی . بوسفر ظفر پیکرده برصغر نیم غروشه ، برکوسفند بش اچیه فروخت اولندی . بوئشاده آچیق باش بکنندن سردار سیدی احمد پاشایه بش کوله ، بش جاریه هدایا کلدی . حقیره ده برکوله ، برجاریه احسان ایتدی . بورادن عساکر منصوره ایله مظفرآ جانب غربه کیدرک (۱۱) ساعتده (نجاخ) قلعه‌سنه ، اندن (اچیه قلعه) یه ، اندن (چیک) قلعه‌سنه ، آندن (نیکرد) قلعه‌سنه ، اندن (کوچک قلعه) یه یورویش ایتدک . حاصلی کورجستان ، مکرلستان سراسر مطیع ومنقاد اولدی . بکلری هدایا ایله غازی سیدی احمد پاشایه کلدیلر . بوقلعه‌لر طاغلق یرلرده اولدیغندن اغماض عین ایله کیچلوب (یوانه) ناحیه‌سی ضبط اولندی . بورادن ایلری کیدیلوب (تکرک) قلعه‌سی اتکنده مکث و آرام ایلدی . قلعه‌دن ولوله عسکری ایشیدن

یدیوز اسیر الندی. عساکر مغتتم اولدی. بو حربه غزاندن یدی یکت شهید اولدی. باقی پاشادخی مال غنائمه بای اولوب اردوی اسلامه داخل اولدی. غزات مسلمینه دستور ویرلدی. گروه گروه وسیله لرله طاغله ، بلره ، بجنه لره اوشوشدیلر. تا (مرهه) قلعه سنه واردیلر. ایچنده کیلر قلعه نك ایکی طرفه قابوسنی کشاده قیلوب اسلام عسکر یله ذیل حصارده جنکه باشلدیلر. اوچ ساعت کشاکش اوغراشیرکن (عونیک قلعه سی) بکی علی بک ، ولی بک ، نقشلی بلوک باشی قلعه نك غرب طرفی خالی بولوب برتقریب کند آتورق قلعه یه چیقوب یواش یواش شهبازلری ده چیقاردیلر. برج و باروسنده اذانلر او قودیلر. طیشاری چیقان کفار ایجری کیره میوب طعمه شمشیر اولدی. بقیه السیوفی دخی اسیر قید و بند اولدیلر. بو جنکه ده یتمش اسلام شربت شهادت ایچدی. (۳۰۰) مکرلی اسیر ایدیلوب (۷۰۰) ی دخی قتل ایدلدی. عساکر اسلام نعمت و غنائمه غرق اولدی. جنک اثناسنده اسیر ایدلش اولان غلام ، جواری یی سردار ظفر شعاره تسلیم ایتدیلر. بورادن ینه قالموق اورمانلق ایچنه ۹ ساعت کیدوب (بوغدو) صحرانسه واصل اولدق. سلیم خان اول شهزاده لکی زماننده طربزون حاکی ایکن بوقضای فرحزاده مکث ایتدیکندن (زوبار) نهری کنارنده برصفه عالیسی واردر. صافی چشمیر اغاجلریله مزین خیاباندر. بوراده ده مکث ایتدک. غزات مسلمین اطرافی شبخون ایتدیلر. چرخه جی کتفاج پاشاقولندن ایکی دول طوتولدی. بونلری سیدی احمد پاشانک حضورینه کتوروب سولشدیلر. تقریرلری شوایدی : « بز مکرل بکی (ژاپشخو) نك آدملری یز. کونیه قلعه سنی روسمی ضبط ایتدی ، یوقسه حالا عثمانلینک می النده در ؟ آ کلامق ایچون بزی بکمز کونوردی. امر خدا ایشه قیداسارته کرتار اولدق. امر سز کدر . » بونلر بزه نیجه غنائمی قریه لره قولاغوزلق ایتکه باشلادیلر . سیدی احمد پاشا بونلری وسیله ایدینوب اوکی صیره کتوروردی . بونلرک دلالتنه اعتماد ایتمه رک عساکر اسلام طوبدن پرسلاح اماده اوله رق قطع منزل ایدوب تمرس خانی اولکه سنه داخل اولدق . مکر بوقیله اخسرخه

ديدی . ايش مشورته دوشونجه کورجستان حاکی سفر پاشا دخی مکرل طائفه سنه اولان غرضی میدانہ قویمق قصدیله « مکرله عساکر اسلامک ییاسیله آتلوسنی ایاق برابر صالدرته لم . بزم اخسخه ، کورجستان غازیلری قلاووز ویره لم . آنلرده غزاملندن حصه مند اولسونلر ، دیدی . بووجهله مشورت تمام اولوب حقیر بونیتہ الفاتحه دیدم . اوآن غزات مسلمین ایجره دلالر ندا ایتدی . حمله سلاحرلیله آماده اولوب سردارک امرینه منتظر طوردیلر .

کورجستان ولایتہ شبخون ایتدی کمز

کتفاج پاشا طلیعه عسکر اولوب ۳۰۰۰ نامدار ایله چوروخ نہری کناریله جانب قبله یه روان اولدی . آردی صیره ۳۰۰۰ قدر کورجستان اخسخه عسکری عزم مکرلستان ایتدی . سیدی احمد پاشا دخی ۹ صالت کزیده عسکر ایله بونلری تعقیب ایتدی . باقی پاشا دخی ۳۰۰۰ عسکر یله دمدار اولوب کیریدن کلدی . آرضروم ، شین قره حصاری عسکرلری صاغ جناحه ، کیفی ، پاسین ، مامروان عسکرلری صول جناحه مأمور اولدی . خنس ، تکمان ، ملاذکرد سنجاقلرینک بکلری عساکر اسلامه ذخائر ، شعر ، علف ، گیاه تحصیلنه مأمور اولدیلر . اوکون اون ساعت کیده رک باطوم سنجاغیله مکرلستان آره سنده اولان زار چایری نام محله مکت ایتدی . علی الصباح چوروخ نہری کچیدن کچرکن سفر پاشا کورجستان عسکر یله مکرلستانک (درانیه) ناحیه سننی نهب ، غارته باشدی . بو حال کورن مکرل اهالیسی قراری فراره تبدیل ایدرهک طاغله قاجدیلر . هان دفتر دار زاده افدمزک باش بایراغی ۲۲ بلوک باش بایراقلری ، ۲۲۰۰ جنکاور ایله صارپ طاغله ایجره ییایلاق مکرل بجنه لرینی صاودیلر . بریایلم قورشون آتوب ایچنده کیلرله جنک عظیمه باشلادیلر . اوله دن صکره بجنه فتح ایدیلرهک ایچندن

جنت اوغلی . قره پیری ، صولاق ولی ، کولجه علی ، قفان ارسلان ادلرنده کی بلوک باشیلر کلبانک محمدی چکدرک عبور ایتدیلر . اردلری صره بریایراق اوچیوز آتلی یکیت دلی ، بریایراق اوچیوز آتلی کولکلی ، التی بایراق عساگر تاتار صبارفتار ، بریایراق آلتیوز متفرقه ، بریایراق اوچیوز عدد واجب الرعایه اغوات ، بریایراق یکیت چار شتکیر ، بریایراق ایکوز سراجان ، بریایراق طیش کیلار جبان ، ایکوز مسلح فتار ، ایکوز جبه وجوشنه غرق اولمش قارغی صیرقلی ایچ اغالری ، چرخه ایجه بیراقلریله مفتاح غلام اغاسی ضابطلری عبور ایلدیلر . قرق قدر صندالیه صاحبی قرق الی قفادارلریله اسب سوار اولمش قاپوچی باشیلر ، اردلری صیره سردارلری اولان الجه آتلی حسن اغا ساده نقاره فصلیله عبور ایددرک (کونیه قلعه سی) اتکنده خیمه وخرکاهلریله مکث ایتدیلر . سیدی احمد پاشا بونلره برضیافت عظیم ایتدی . ایرتسی کون جمیع قرا وقصباتدن معمار وبنالر کتیردیلهرک قلعه نك تعمیرینه مباشرت اولندی . اولا خندقلر تطهیر ایلدی . قلعه نك یانمش اولان طرفیله درون قلعه ده کی بایزید ولی جامعی ترمیم ایلدیلر . ایچنه ۷۰۰ بیکی قول ، دزدار ایله سائر لوازمات وجبه خانه سنی ، کفاردن آلتان توفنگلری قویوب مزین ایلدیلر . طربزون ایالتیله باطوم سنجانغی عسکرینی قلعه یه محافظ قویوب (۶۰۰۰) قدر عساگر نصرت مأثر ایله چوروخ نهری کناریله ارضرومه عزیزت ایلدک . اثنای راهده ساحلده چنلی بربرده مکث ایتدک . سیدی احمد پاشا جمله غزات مسلمینی مشورته دعوت ایددرک « بو مکرلستان طربزون ایالتی حکمنده اولوب بزه امداد کوندرمی لازمه کلور ایکن قازاقلره یاردم ایدوب پادشاهه عصیان ایتدیلر . انلرک قایقلریله روس شایققلرینی پادشاهه عرض ایتدم . طربزون قلعه سی لیماننده طورسونلر . طرف پادشاهیدن هر نه فرمان صدور ایدرایسه ولی ولایت اکاکوره عمل ایتسون . بو قدر بیک قازاق ومکرل اسیرلرینی دخی پایه سریره عرض ایلدم . اما شمدی شوجمیت کبرا ایله عساگر اسلام آت اوزره حاضر باش ایکن مکرل کافرلرندن نصل انتقام آله لم که شوقدر شدت رحل چکن جیوش . ووحیدین مال غنائمله مغتم اوله لر »

اوج عدميرميرانلرک وساثرارلرينک کونيه وطر بزون قاضيلرينک مهور عرض محضر ليله پادشاهه کوندره جک ايکن جمله طربزون اعيانک — امان سلطانم! پادشاهه بزى عرض ايله مه، ديه سیدی احمد پاشانک خا کپينه دوشوب نیازمند اولدیلر. سیدی پاشا اشاغی قومیوب « البته بو عاصیلری عرض ایدرم » دیو سوزنده ثابت اولوب عنانده مصر اولدی. آخر طربزونلیر پاشالره دخیل دوشوب انلری سیدی پاشایه رجایه کوندردیلر. مصلحت صلح و مصالحه ايله اعتدال بولوب اوج کون کشا کشدن صوکره خواه ناخواه طربزون پاشاسندن واعیان ولایتدن، ایالت طربزونک جمله سندن پس و پرده جه قرق اوج کیسه غروش، اوج تخته سمور گورک، اون ایکی کوله، اون ایکی جاریه، بالذات طربزون پاشاسندن برزدوز حریر، منقش جدید یدی عدد جرکلر ايله اوناغنی ویردی. برشمشیر مرصع، برمجوهر غداره، یدی چرقاب تیرکش، طربزون زر کرلرینک ممدوح کارلرندن کونا کون آوانیلردن بخوردان، کلابدان، کونا کون رختلر، سیم شمعدانلر، طپوز وبالطهر، اوج قطار دوه، اوج قطار قاطر — الغار ايله کلیرکن هلاک اولان اتلره بدل — یوزیکرمی رأس آت التوب ایش حضرت پادشاهه عرض اولمقدن قورتیلدی. آنجق کونیه قلعه سی فتح و امدادنده بولنان میرمیران والای بکلریله سنجاک بکلرینک خدمت پادشاهیده بولندقلری در پادشاهه بیلدیردی. سیدی پاشا قلعه نك خلاص مژده سنی ده (کورجی بکزاده) نامیله معروف برقبوچی باشیسی ايله عرض ایتدی. دیگر برقبوچی ایله ده ایشی ارضروم پاشاسی اقدمزه بیلدیردی. اوئانده چوروخ نهری کنارندن برتوز قوپوب عسکر اسلام ظاهر اولدی. مکر ارضروم والیسی محمد پاشا اقدمزک (الجه آتلی حسن اغا) سی کونیه قلعه سی امدادینه سردار اولوب ارضروم سنجاغنگ زعامت و تیمار اربابیه قلعه لرینک نصف قوللری، قرق بایراق سبکان و صاریحلری، باش بلوک باشی، کوچک عجم قولی بلوک باشی، چتال بلوک باشی، موچتو، هیبه لی، نقشلی، جالق علی، ذره کتلی، یمالی اشقونه، سنجاپلی، حادرلی حاحالی، مسجاه اوغلی

کلدیله . قلعه نك برج و بارو لرندن بریایلم « صفا كلدك » طوبی ، بریایلم « خوش كلدك » توفقی آیلوب سفر پاشا عسکریله ذیل حصارده مكك ایتدی . اردویه کورجستان ، مکرلستان ، باطوم ، لازستان سنجاقلرندن ذخیره کیلکه باشلادی . ایرتسی کون سحر وقتی کونیه قلعه سنك جنوب طرفنده خوپا وریزه طرفندن لب دریا ایله برالای عظیم نمایان اولدی . مکر ارضروم پاشاسی اوچ بیك نامدار عسکر ، یتیم پاره صندال ، یوز پاره منکسه دینلن لاز کیسیله عسکر و ذخائر ، اون پاره طوپ شاهی کتیره رك کونیه قلعه سنك امدادینه گلش . سیدی احمد پاشایه خبر کلدکده استقباله نه کندیسی کیتدی ، نه ده عسکر کونرددی . طربزون پاشاسی ده کلوب قلعه نك برجانبنده مكك ایلدی . صوکره درون قلعه یه سیدی احمد پاشایله مشرف اولمیه کلدکده پاشا اصلا تعظیم ایتدی و حضاره خطاباً :

— باق آ ، امت محمد ! بن هانکی سنجاغك حاکمی یم ؟ دیدی .

اعیان ولایت — حالا طورطوم سنجاغنه متصرفسز دیدیلر .

پاشا — یا طورطوم بوکونیه قلعه سنه نه قدر یردر ، بیوردی . حضار کرام :

— درت ، بش منزلدر دیدیلر . پاشا پرحدت :

— درت ، بش منزللك یردن کلوب کونیه قلعه سنی قورتاردم . خصوصاً

مأمور دکل ایدم . بن دین مین اوغرینه یتیشوب خلاصه بامرالله سبب

اولهم . باق آ پاشا ! سن طربزون پاشاسی اوله سک ، ایکی طوغلی میرمیران

اوله سک ، کونیه قلعه سی ایالتکک خاکنده ، طربزونه ایکی منزل یرده اوله ،

نیچون یدی کوندن بری قلعه نك امدادینه یتشمک ؟ پادشاهمه عرض ایدرم .

تیز دیوان افندیسنی چاغیرک ! دیه فرمان ایلدی . مرامی اوزره ایش عرض

اولورکن پاشا — باش بلوک باشیلری ! قالدیرک شو طربزون ایالت خائیلرینی ،

دیه امر ایدرک یتیم نفر اعیانه — نیچون پاشا کزی بو قلعه نك استخلاصنه

ترغیب ایتدیکز ؟ دیه وافر عتاب ایله جمله سنی قلعه یه حبس ایتدی . دیوان

افندیسی ده قلعه نك فتحنامه سنی ، طربزون پاشاسنك عدم امدادینی تحریر ایلدوب

عظیم بر دیوان پادشاهی اولوب ایکنجی سردار باقی پاشا ایباغ اوزره قالدهرق :
 — « غزاک قوتلو اولسون ! ارضروم وزیر ی سردار معظممزد دفتر زاده
 محمد پاشا سزه سلام ایدوب یوزر دوز خلقی ، بوسمور لپاجه یی احسان
 ایتدی » دهرک برابر کتورمش اولدیغی خلعت ولپاجه یی غازی سیدی احمد
 پاشانک اکنه کیدروب باشنه براوطاغ صوقدی ، خیر دعا وئناده بولندی .
 حکمت خدا وقت عصرده دریاده قرق ، الی پاره لاز منکسه سی قایقیری
 ظاهر اولوب کلورکن ایچنده کیلر قلعه نك امت محمد ایله مالامال اولوب
 خارجدوده خیمه وخر طاهلریله بوقدر عثمانلی عسکری ساکن اولدیغی
 کورونجه قایقیری قووه قووه کیری آلیقومغه باشلادیلر . بونلر قلعه ده
 قازاقلره یاردیمه کلن عاصی ازناوورلری ایمش . هان سیدی احمد پاشانک
 عسکری ایکی ساحلدن قوشه رق قایقیری قورشونه طوتدیلر . تاوقت
 عشایه دک برجنک عظیم اولوب قرق یدی پاره قایق ضبط اولنهرق عسکر
 اسلام غنائم کثیره یه نائل اولدی . ایچنده کیلر اسیر ایدلدی . اول کیجه ینه
 درون ویرون قلعه ده طوب ، توفنک شادمانلقیری اولوب صباحه قدر
 چراغانلر اولدی . ایرتسی کونی علی الصباح چوروخ نه ری کنارندن برکرد
 غبار اوج آسمانه پیوسته اولوب شقه عالم شعشعه سی ، جبه ، جوش ، زره ،
 کلاه نوری دیدلری خیره لندیرمه کله باشلادی . صف صف عساکر عبرت نما
 نمایان اولوب یاقلاشدی . مکر چلدر ایالتنه متصرف وزیر قوجه سفر پاشا
 ارضروم والیسی محمد پاشا افندمزک امر شریفله آخسخه دن الفار ایله
 کورجستان ایچندن التی بیک دلاور کرجی عسکری ، (تمرس خان اوغلی) ،
 (لوند خان اوغلی) ، (آکساندر خان اوغلی) ایله کونیه نك امدادینه
 کلش . سیدی پاشایه بووجه له خبر کلنجه باقی پاشا ، کتفاح پاشا وسائر میرلوالر
 والای بکلری ، چری باشیلر برسلاح اولوب سفر پاشایی استقباله چیقیدیلر .
 غایت عبرت نما بر تماشای سیر ایتدک - سفر پاشا الای مخصوصیله ، مطره جی
 وتوفنک کجیلریله ، شاطر لریله کلدکده سیدی پاشا وباقی پاشا آت اوزره سلامنی
 آلوب سیدی پاشا صاغنه ، باقی پاشا صولنه کچوب الای عظیم ایله قلعه دینه

قویہ رق امادہ طور دیر دیلر . دلالار نداسیہ اوچ کون اوچ کیجہ طوپ شادمانلی
ایدلی . الحمد لله بوفتحدہ بولندق . قلعهده ایلك اذان محمدی او قونورکن
شرفدن چوروخ نہری کنارندن بری رنکارنک بیراق و سنجاقلرہ کلن
بیگلر جہ عسکر قلعهده طوپ آتوب شادملق ایتدی کمزی کورہ رنک تکیر کتیروب
قلعه التہ کلدیلر ، کوردیلر کہ قلعه فتح ایدلمش ، سیدی احمد پاشا درون
قلعهده مهمات کورمہده . مکر بو عسکر ارضروم والیسی دفتر دار زاده محمد
پاشا افدمنز طرفدن کوندلمش ، ارضروم ایالتی عسکر یلہ قارص پاشاسی
(کتبی عمر پاشازادہ باقی پاشا) سردار لغیلہ ارضروم صحرا سندن بش کونده
کونیه التہ کلش یدی بیک کزیدہ عسکر ایمش . کونیه آلتندہ چوروخ نہری
ساحلندہ خیمہ و خرکاهسز مکث ایتدیلر . برطرفہده پاسین سنجاغنه متصرف
(کنعان پاشا) قوندی . برطرفہده پاسین سنجاغنک تیمار وزعامت اربابیلہ
قلعه نفراتی نصفی ایکی بیک عسکر اولدق لری حالده آرام ایتدیلر . اخسختہ
قلعه سنک محافظہ سنہ مأمور اولان (کتبی عمر پاشازادہ طویل محمد پاشا)
نک متصرف اولدینی اورفہ ایالتی عسکر یلہ بیرہ جک یکی (علی مردان) بکلک
لوا عسکری ودها ساثر کوکالی وفدائی عسکر لری ابرو برطرفہ آرام ایدیلر .
ملاذ کردبکی (محمد بک) ایکی بیک کزیدہ ، یارار ، نامدار دلاورلہ چوروخ
نہری کنارینہ قوندی . کیفی سنجاغہ متصرف طپانی یصی محمد پاشا چراغلرندن
(دلی حسام بک) بیک قدر لواسنی عسکر یلہ زیر قلعهده ساحل بجرده ضبط
اولنان شایقہ لرنک محافظہ سنہ مأمور اولدی . حاصلی کباخ ، ارزنجان ،
ترجان ، کلکک ، قویلی حصار ، حاجی مراد قلعهسی ، کومشخانہ ، بابورد ،
خنس ، اسیر ، تکملی ، قوزوجان ، طورطوم ، محبتکرد ، مامردوان سنجاقلرینک
وساثر قلاع و قصباتک جملہ سنجاق و آلائی بکاری چری باشیلر ایلہ کلوب
کونیه قلعهسی آلتندہ مکث ایتدیلر . عقیلرنجہ شین قرہ حصار ی سنجاغی
- اخسختہ پاشاسی بیروشن ضمیر قوجہ سفر پاشانک آرپہ لنی ایدی - کتخداسی
اولان مسلم صاری درویش اغا جملہ ایکی بیک مقداری کزیدہ بوسنجاقلر
عسکرینہ دمدار اولوب اودہ چوروخ کنارندہ مکث ایتدی . زیر قلعهده

مسلمينك داليه تفنكندن باش قاچيره مديلر . چوروخده كي كميلر يكي دن
احراق ايديله رك بقيه السيوف اولوب قلعه يه كيره مين ايكي يوز قزاق ده اسير
بند هجران اولديلر . اوچ كره هجوم ايتدكلرندن غزات مسلميندن تيمش قدری
جام شهادتی نوش ايتديلر . نهايت سیدی احمد پاشا بوحالی كوروب قوجی
باشیلری باطوم سنجاغی نواحيسنه عسکر جلبنه كوندردی . اطرافده كي
نواحين الی تفنگلی ، حربه لی لاز طائفه لری (زيغوله) آدی دودوكلرینی
چالهرق بياض يير اقلره الای الای كلديلر ، چوروغ نهری كنارنده مكث
ايتديلر . سردار غازی بونلره آرام و يرميه رك « قومه قيرندا شلرم ! غيرت
سز كدر . دين اوغرينه چاليشك الاخم هم سنی كريدر ، هم بني كريم جيدر »
ديو چركز لسانی اوزره جمله غزاتی جنكه ترغيب وتشويق ايتدی . بونلرده
موج ، موج اولوب هر كسك اللرنده بردمت چالی ، بررطوبره ترك ، برر
دمت لازوت داريسي ، كوكم چاليسي و پاصده داريسي صاپی دمتلری ايله
كلوب قلعه نك درت چوره سنه دمت ييغركن كيمي شهيد ، كيمي مجروح
اولدی . بو هجومده ده تيمش قدر غازيان مرتبه شهادته تيمشدی . درحال
سیدی احمد پاشا كي ديرك وكوركلرندن اولان نردبانلردن بي پروباك قلعه
ديوارينه كلبانك محمدی اوقويه رق ، نعره آتهرق اسيرچكيسي و عنكبوت كي
قلعه نك شرق كوشه سنده كي قله اوزرنده ايچ اغاليله باش كوستروب دال قلچ
« يره قوماك . شهبازلرم ! » ديو فرياد ايدنجه سردار لرینی بوحالده كورن
غزات مسلمين مورسيه ازرده اوشار كي قلعه يه اوشوب هجومه باشلاديلر .
قزاقلر كورريلر كه غزات ديوار اوزره قلچ چالارق كليرلر نيجه سی كندی
آتشه آتوب ياندی ، كيمي قلچ خوفندن قوشاركن دوشوب شكسته ،
بسته اولدی ، كيمي چوروخ نهرينه دوشوب غرق و نابود اولدی . حاصلی
اوكون وقت شافعي دن تا عصره قدر نه غازی سیدی احمد پاشا ، نه ده غزات
مسلمين برناپاره بيله تناول ايتماشلردی . نهايت وقت عصرده قلعه فتح
ايديلوب حمد الله ايلك اذاني اوقوموق حقيره ميسر اولدی . غزات قلعه يه طولديلر .
اولجه حفظ ايديلن شايقه لری قلعه الته كتيردوب جمله لوازامتی يرلی يرينه

احمدپاشا) دنوازلق و دلدارلق ایدوب اول کیجه قطع منازل ایدرک علی الصباح قره دکز کنارنده کی (کونیه) قلعه سنه واردق . آنی کوردک که فزاقلر درون قلعه یه مالامال اولوب خاچارله قلعه نك برج و بارولرینی زین ایتمشلر . عسا کر اسلامی کورن قلعه ده کی فزاقلر « یازورژ ، یازورژ ! » صداسنه رها بولدیردی . درون قلعه ده بی باک متوطن اولوب یتمش پاره شایقه قایقلرینی ده ذیل قلعه یه بند ایدرک طور یورلردی . فزاقلر قلعه ایچنده مست و مدهوش ایکن بری طرفه سیدی احمد پاشا یوزاللی قدر ایچ اغالری وسائر طورطوم ، یولده آماده کلن مکرلستان و کورجستان پیاده لریله بر آغزندن « الله الله » دهرک کوز قراندیلر . دیگر طرفدن ساحل مجرده یاتان کیلرینه کیروب امان و یرمهرک ایینی کسدیلر . یتمش پاره قایقله قره دکره چیقوب قایقلرک ایچنده کی بشر ، اوزر مست و مدهوش فزاق دیده بانلرینک کیمنی دندان تیغندن کچیردیلر ، کیمنی ده اسیر ایدوب کورک چکدیردیلر . جمله غزات شادمانلق ایدرک قایقلری قلعه دن برطوب منزلی اوزاق چوبان طرفده لیماسمی بریره قودیلر . فزاقلر درون قلعه ده محصور قالب خلاص اولمقدن امید کیکنجه قودروب آتش فشانلغه باشلا دیلر . بری طرفده غزات مسلمین کیتدکجه چوغالب قلعه یه یوروش ایتکه ، مهماتلر کورمکه باشلا دیلر . کفاردن آلنان شایقه لرک دیرک و کورکلرینی ، مکرلستاندن لاز منکسله لریله کلن مکرل قایقلرینک ده دیره کلرینی زردبان ایدوب ، قایقلرینی ده قاره یه چیقاروب سپرکی قلعه نك الته چکدیلر . قلعه نك شرق و جنوبنه اعلا مترسلر یابوب جمله غزات مسلمین ، مکرلستان و کورجستان از ناوورلری روز روشنده مترسه کیردیلر . درون قلعه دن فزاقلر طشره ده کیلره ، بری طرفدن غزات و سردار قلعه یه قورشونلر انارکن فزاقلردن بر بلوک بایراق آچهرق طشره چیقوب غزات مسلمین اوزره هجوم ایتدی . بری طرفدن غازی سیدی احمد پاشا کندی توابعی اولان اوچسوز قدر شهباز ، توانا سرورلرله الله الله دهرک فزاقلره . او یه برساطور اوردی که بقیه لری سلامتی چوروخ نهرینه آتیله رق غرق اولمقده و یا قارشیه کچمکده بولدیلر . لکن یوزوب قورتیله بیلنلرده ینه غزات

وارد ر . بدستان و عمارت ، مدرسہ کبی شیلری یوقدر . ہر خانہ سندہ باغ و باغچہ سی چوقدر . ہواسنک لطافتدن میوہ و میثی چوقدر . اوزومی ، آرمودی ، لعلکون شفتالوسی ممدو حدر . شہر ارضرومہ ایکی قوناق اولدیغندن تجار طائفہ سی میوہ لرینی صندوقلرہ ارضرومہ طاشیرلر . ارزنجاندن سوکرہ ارضروم ایالتندہ طورطوم شہری باغ ارم مثال برشہر مزیندر . خاخی غریب دوست ، خلوص ، حایم ، سلیم کیمسہ لردر . طورطومدہ کوہر جلہ دخی حاصل اولور . شہر بردرہ ملی یردہ واقعدر .

شہری تماشا ایتدکدن سوکرہ طورطوم عسکریلہ ارضروم ایالتنہ کیتمک ایچون جمعیت کبرا ایتمش ایکن قرہ دکز ساحلندہ کی کونہ قلعه سنی قزاقلرک عنی الغلہ استیلا ایلدکری خبری سیدی احمد پاشایہ کلنجه اوآن « تنہ زرخ داوودینسی کیوب ، بلافرمان آتہ سوار اولوب دین مین اوغرینہ غزا و شہادت ایچون ایستہین ، آت و تیمار وزعامت آلمق آرزو ایدن کلسون » دہ منادیلر باغرمغہ باشلادی . بزده شہردن طشرہ چیقوب باغلر باشندہ سہل آرام ایدرک جلہ بیک مقداری کزیدہ سبکبار ، مسلح عسکر جمع اولدی . « آردم صرہ کلینک وای حالنہ ! » دہرک اوچ نوبت کلبانک محمدی چکوب جانب شمالہ روان اولدق . جلہ خیال وخیلان آتلی عسکر ایلہ اول کون اول کیجہ الغار ایتدک . اوغرا دیغمز یردہ آتہ ، طوتہ قادر اولوب دہ عسکری دخی اولیان آدملری دہ سورویہرک ایرتسی کون سحر وقتی بروادی ایجرہ نازل اولوب منزل آلدق . آندن ینہ برکون جانب شمالہ الغار ایلہ کیدوب طرب افزون حدودندن کونہ حدودینہ داخل اولدیغمز محلدہ مکرلستان عسکرلینہ راست کلدک . سید احمد پاشایہ کلوب جلہ سنہ ا کرام اولندی . اوچ بیک قدر کیملی ، مسلح ، کوک دمیرہ غرق اولمش ، الی صیریقلی ، کھیلان آتلی ، دابہ الارضہ بکزر مکزل ازناوورلری و بیک قدر پیادہ توفنک اندازلری ، کورجی سرورلری کلدیلر . بونلر وجہا بربرینہ مخالف اولوب کیمنک زلفلری نارمار ، کیمسنک کی قتیلہ ، قتیلہ ، قرق الی یاشرندہ کیلرایسہ مطروش و عجیبہ لقا اولہرق اثبات وجود ایتدیلر . ہر برینہ برر وعدہ کریمہ لرلہ قوجہ غازی (سیدی

(نجاخ) قلعه سنه واندن (امير اخور) قلعه سنه كيدرك امان ايله ضبط ايدوب
 ايجلرينه مقدار كافي عسكر براقشدر . اورادن (اچقه قلعه) يه واروب يدي
 كونده ضبط ايدرك باروسنده اذان محمدی او قوشمدر . آندن (نيكرد) ،
 (آشرد) ، (كوچك اچقه) قلعه لرينه يونلمش . بكلری امان ايله مطيع
 اولمشدر . آندن (اسپر) ، (پرتكرك) قلعه لری ده استيمان ايتمش وهپسی ده
 حالا مطيع ومنقاد بولمشدر . آندن (دادانلی) ناحیه سنه يورودكلرندن
 التمش التي پاره قراسنك اون بشی اطاعت ايتمش ، ديكرلری خراب ايدلمشدر .
 اورادن (تكحيص) ، (اچقه قلعه) ، (ديوانه ذردسی) هپ فتح ايديلوب
 اردو طورطومه گلش ، طوزطوم ده خاكنده سنجاچ مركزی تحریر اولمشدر .
 حالاده اويله در . الای بکسی ، چری باشی واردر . حین سفرده جبهه لوريله
 بكنك عسكریله التمش بيك كزیده عسكر چيقاریر . سنوی پاشاسنه بوجه
 عدالت اون ايکی ، اون اوچ بيك غروش حاصل اولور . سفره كيتديكمز
 سنه سیدی احمد پاشا سهل تعدی ايدوب بو طورطوم سنجاغنی يكرمی درت
 بيك غروش طوتیدردی . حتی بو حقیر كندیلرينه امر شريفله كلديكمده
 سنجاغنده اولان ارباب زعامت وتيماردن غیری الی براتلی ائمه وخطبایي
 بيله سفره مأمورسكز ديه تضيق ايدرك بوماده ايجون اون بيك غروش
 آلدی . حقیری ده كندی سرائنه قونديره رق شهری تماشا ایتیدردی . يوز
 الی اچهلوقضا اولوب طقوز ناحیه سی واردر . مشهورلری شونلردر .
 يووانه ، دادانلی ، اسپرو . بونا حیه لردن قاضی سنه سنوی اوچ بيك غروش
 حاصل اولور . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، اعیان واشرفی ، قلعه
 دزداری ، قلعه نفراتی ، يکچیری سرداری وشهر صوباشی واردر .

اشكال قلعه طورطوم — برپشته عالی اوزره مربع الشكل بربنادر .
 بردمیر قپوسی واردر . درون حصارده اون سكز قدر خانه ايله سلیمان
 خانك مختصر بجمعی واردر . برانباری وار . اشاغی واروش معمور وشرین
 بنالردر که عددلری يدييوزه واریر . يدی محله ویدی محرابی واردر . ايکی
 حمامی ، ايکی خانای واون عدد مكتب صیانی ، تمش قدرده هر اصنافدن دکانی

ریان ایدرک بایبوردہ کلیر . شہر ایچندہ اشاغی شہردن قلعه آلتہ جریان ایدوب
ایلرودہ طولاشہ طولاشہ کونیه یانندہ قرہ دکرہ آقار . چوروخ (جوی
روح) دن غلطدر دینروار . اوخالده معناسی (روح ایرماغی) دیمک اولور .
بایبوردیلیر طاغله کیدوب اودون دویرہ رک ، کسہرک بوچوروخ نہرینہ
صالیویریر . صوکرہ شہردہ کی بندہ کلوب ہرکس نشانیلہ مالنی بولہرق اوینہ
کتورر .

زیارتکاہای بایبورد — چوروخک قارشئ محلہ سندہ کی جامع اکسہ سندہ
برطاغ واردرکہ آدینہ (دودلر طاغی) دیرلر . اورادہ برلالہ زاریر واردر .
اورادہ (عبدالوہاب غازی) مدفوندر . زیارتکاہ خاص وعامدر . شہر
ایچندہ کی جامع اکسہ سندہ اوج آسمانہ پیوستہ اولمش یارم ساعتک برقا اوزرنده
(شہید عثمان غازی بابا) مدفوندر . برکار کیر ، طوغلہ بنا قبہ سی وار .
اورتہ سندہ بردہ بیوک قارلق واردر . زیارتکاہ (جاغر قانلی ددہ) شہر خلقنک
اکثریسی بوسلطانہ زیادہ سیلہ معتقددرلر . قریب العہد اولدیغندن کراماتی
کورمش آدملر واردر . سہل ہندم اولمش برقبہ عالیدہ مدفوندر . بوخلہ
قریب چوروخ نہری اوزرینہ استاد معمار چام عمودلریلہ قرلنغج قنادی برجسر
بنا ایتشدرکہ عدیلی انجق ہرک سنجاغندہ کی قرجہ شہری اوکندن کچن
درین نہری اوزرنده کی کوپری اولہ بیلور . بوچوروخ کوپریسی برکوز
اولدیغندن دہا عالی ومضعدر . شہری تماشای ایتدک . عسکری طائفہ سی دہ
امر شریفلر موجبجہ حاضر وآمادہ اولدیلر . حقیرہ اوچیوز غروش
اجرت قدم ویردیلر . ایکیوز آرقداس اولوب (طورطوم) شہرینہ کلدک .
اوصاف قلعه طورطوم — کورجستان شاہلرنندن (مامرول) ک بناسیدر .
صوکرہ اوزون حسنہ ، آندن دہ فاتحہ کچمشدر . لکن صوکرہ ینہ کورجیلرک
استیلاسنہ اوغرامشدر . بو استیلایی سلیمان خان طوینجہ ہان وزیر ثانی احمد
پاشایی کافی عسکرلہ سردار ایدرک کوندرمش ، اودہ کلوب مترسہ کیرہ رک
یدی کون یدی ساعت جنک ایتدکدن صوکرہ قلعه تی فتح ایتمش ، ایچنہ
مقدار کافی مستحفظ ، جبہ خانہ ، طوپ ، ذخائر وسائر لوازم قویوب عسکریلہ

جامع لرندن اینچ قلعه ده کی (ابوالفتح جامعی) جماعت کثیره یه مالکدر . چارشی
ایچنده شب و روز ایچریسینده ازدحام موجود اولان (زاهد افندی جامعی)
واردر . نازک و موزون برنارده سی ایله صول طرفنده ایکی عدد باب معلاسی
واردر . محکمه شرع مین ، بویاخانه سلطانی ، قان ذقیق دهقانی بوزاهد
افندی جامعک یسارنده درلر . قاری محلنه متصل (قاضی زاده محمد چلبی
جامعی) خیلی واسع ، شرین ، مصنع برجامعدر . (شکل بای جامعی) ده
واردر . چوروخ نهري آشیریسینده کی محله یه (یورت) محله سی دیرلر .
بوراده ده برجامع قدیم واردر . لکن تخته مناره لیدر . بر عمارت اطعام
و دارالضیافه سی واردر که آینده ورونده یه نعمتی مبدولدر . دارالتدریس
درسعام و طلبه لری وار . هرجامعه و بعض زاویه لرده حسبی مدرسه لری
واردر . اوچ حمای وار . بری قاعه الننده (کوپری حمای) ، بری (شهید
علی شنکاه حمای) ، بری ده قیزل حمامدر . اوچ عدد تکیه درویشانی واردر .
قارصی زاده محمد چلبی جامعنه متصل برخان عظیم بنا ایدوب نجامعه و وقف
ایتمشدر . هر بازار کوننده بوخانک اوکنه بش ، اون بیک آدم بریکوب عظیم
بازار اولور ، بیع و شرا ایدرلر . اوچیوزقدر دکانلری وار . مزین کارخانه
بدستانی وار ، محکمه یه متصلدر . جابجا قهوه خانه لری واردر . ما کولاتندن
تروتازه تره یاغی ، قنمری ، بیاض یاغلی چوره کی و طاووق بوره کی ، بیاض
دوه دیشی ناحیه بغدادی مشهوردر . منسوجاتندن بایبوردر کلیملری ،
سجاده لری غایت مشهور اولوب هر دیاره کیدر . شهری صووق اولدیغندن
میوه لری او قدر چوق دکل . یتیمش عدد مکتب صیانی واردر . چوجقلری
غایت ذکی ، رشید و نجیب اولورلر . اختیارلری یوز اللهی یه قدر یاشار .
فضیح اللسان ، بدیع البیان ، غایت عقیف و مؤدب قادینلری واردر . ارضروم
ارضنده اولغله یری بایلاقدر . شهر ارضرومک شمالنده اولوب ایکی قونافلق
یردر . طر بزون شمال جانبنه دوشر . یولی صارپ اولدیغندن بایبوردر
طر بزونه پیاده ایکی کونده ، آتلی درت کونده و ادریر .
چوروخ نهري — ارضروم داخلنده خاغلردن چقبوب نیجه بلده و قصبه لری

لکن بوعصرلرده معطلدر . (عز نصره ضرب فی جائحه) یازیلی برقاچ آچقه‌سی حالا تزدومه محفوظدر . بوشهری تامایله سپرایدرک اعیان ولایتدن اوچیوز غروش ، برسیم بخوردان وکلابدان ، برأس کجیلان آت آلوب ایکی کون طاغلو وایرلر آشورق (بابورد) قدیم قلعه‌سنه واصل اولدق .

اوصاف قلعه قدیم بابورد — آل عثمانک اجداد عظامیله برابر ماهان دیارندن کلن آق قیونلیر بوشهرده توطن ایتمشلردر . یابلاغه چیقوب کزنیکن کومشخانه اوهرلندن کنز عظیم دیمک اولان معدنلری بولوب بای اولدقلریچون بوشهرده (بای بورت) [۱] دیمشیر ، صوکره تحریف ایدیهرک (بابورد) دیمشدر . اوزون حسن النده ایکن فاتح وزراسندن محمود پاشا عتیق واسطه‌سیله نزع ایدلمشدر . حالا سلیمان خان تحریری اوزره ارضروم وزیرینک خاص هایونندن مفرز صوباشیلقدن یوز اللی اچهلوق قصادر . قاضینسک سنوی حاصلی آتی کیسه‌در . قلعه دزداری ، قلعه نفراتی ، شیخ الاسلام ونقب الاشرافی ، اعیان وسیاهی ، کتخداری ، یکیحیری سرداری واردر .

اشکال قلعه بابورد — یالچین قیا اوزره مخمس شکلنده شدادی بنا برقلعه‌در . دیوارینک قدی قرق ذراع مکیدر . خندق یوق . درون حصارده اوچیوز قدر کار قدیم اولری واردر . چارشی ، بازار ، خان وحامی یوقدر . ایکی قوسی وار . بری شرقه باغچه‌لر طرفه آچیلیر اوچ قات حدید قپو اولوب دیکری غربه ناظر نوبت خانه قپوسیدر . نوبت خانه قپوسندن اشاغی اولان شهرده بیک قدر طوپراق اورتولی خانه‌لری واردر . شهرده اون طقوز اسلام ، یدی ارمنی محله‌سی واردر . یهودی وچنکانه‌سی یوقدر . لب‌دریایی اوچ منزل قدر یاقین اولدیغندن روملری چوقدر . اهالیسک چوغنی ترکان وکرده‌در . ابوالفتح بعدالفتح تیره شهرندن بورایه اوچ بیک قدر آدم نفی ایتمشدر . خلقنک چوغنی اوتیره لیلردن منتشردر . مصلی ، متدین آدملردر .

[۱] ترکیه زنکین دیمک اولوب (بورت) ده مسکن معناسنه کلدیکندن بای بورت زنکین مسکن دیمک اولور .

مختصری، سوق سلطانیسی واردر. بایزید ولی شہزادہ لکی عالمندہ طرزوندہ والی ایکن بوقلعه بی محاصرہ ایش ، فتحندہ کوچلک چکدیکیکچون بعدالفتح بعض یرلرینی یقیدیرمشدر .

بورادن ینہ غرب جانبہ (۶) ساعت کیدرک (صاولو) قریہ سنہ کلدک . جاتجہ خاکندہ یوز اولی زعامت کویدر . برکوه بالانک ذروه سنندہ واقع اولوب باغ و باغچہ سی یوق ، داری محصولی چوقدر . بورادن ینہ غربہ (۷) ساعت کیدرک (جاتجہ - کومشخانہ) شہرینہ داخل اولدق . کومشخانہ امینہ ، سوکرہ حکمہ شرع رسول مینہ واردق . جملہ اعیان ولایت جمع اولوب اوامرشریفہ قرائت اولندی . « سمعاً و طاعه » دیہرک جملہ قولر ، الی براتلی معاف مسالم روان سفرینہ حاضرلق کورمکہ قویلدیلر . بزده شہری تماشایہ مباشرت ایتدک . بوشہردہ بیوک اسکندرک حکما سندن (فیلقوس یونانی) معدن سیم بولدیفندن اسکندرہ شہری آباد ایتدیرمشدر . سوکرہ کورجیلرک الہ کچمشدر . بالآخرہ اذریاجان حکمداری اوزون حسنک الہ دوشمش ، اوزون حسن شاه ایسہ ابو الفتح ایلہ ترجان صحرا سنندہ کی محاربہدہ مغلوب دوشدیکندن قاعہ فاتح محمد خانک الہ کیرمشدر . او عصرده بورادہ اولان معدن سیم ہیچ بردیاردہ یوقدی . شہر اوزمان کومشخانہ دنیلمش ایسہدہ دفترخانہ آل عثمانده (جاتجہ) یازلمشدر . جملہ خلقی ہر تکالیفدن معاف و مسلم اولوب کومش ایشلمکہ مأموردرلر . شہر حالا عثمانیلر اندہ اولوب یتمش قدر کیمی عاقل ، کیمی ایشلر کومش معدناری واردر . عثمانلی ملکندہ کی ساثر کومش معدنی اولان یرلردہ شہردر . اناطولیدہ قاغرمان ، حکاری ، بیک کول ، سنجار ، عقر ، مصر ، شام ایلندہ جبل لبنان ، معان اوغلی طانچی ، مرزیقون شہری وسائرہ در . روم ایلیدہ بوسنہ حدودندہ سرہ برنجسہ ، اسکوب قربندہ قرہ طووه ، پرشتہ قربندہ نووہ بورده ، سلانیک قربندہ سیدیرقسی ودها ساثر یرلردر . اما بوشہر کومشخانہ سنک طمرلری یدی قولدن قول قالینغندہ طمرلر اولوب جملہ سی قورشونسز خالص جوہردر . بوشہردہ امین محلہ سنندہ ضربخانہ واردر .

ایدرك فرات نهري اوزرنده‌كي (كورجی بوغازی) كوپر یسنى كچك .
اوزون حسن شاهك بناسی بر جسر عظیمدر . آبازه پاشا ارضرومده عاصی
ایكن بوجسر قربنده قرق او طه یكیچرینك دردولتدن كلوب مكث ایلدكرینی
خبر آلوب یكرمی بیک جنك آوره (كورخزینه دار) ی (اپشیر بك) ی
سردار ایدرك كوندرمش وجمله سنی قلچدن كیچرتمشدر . حالا كمیكلری
كوپرینك یاننده پشته پشته بیغیله مشدر . بورادن ینه اتی ساعت كیدرك
كورجستان بوغازندن كچوب اوراده‌كي (كورجی بوغازی) قریه سنه واصل
اولدق . ارضروم حدودنده ایكیوز خانه لی زعامت كویدر . بورادن ینه
جانب شماله لالاله زار یرلردن كیدرك (۹) ساعتده (دوملی سلطان) منزله
واردق . احباب كزیندن اولو برسلطان اولوب قبه سنده مدفوندر . آستانه سی
عظیم زیارتگاهدر . یالجین برکوه بلندی واردر . فرات نه رینك منبعی اولان
غار عظیم بو طاغده در . بو ارضروم ایالتده كینی سنجاغی طاغلرنده دمیر
معدنلری اولدیغندن آنلردن طوپ كله سی دوكرلر . اوکوه بالادن یوزلرجه
عیون جاریه دمیر معدنلرینه اوغرایه رق فراته ملاقی اولورلر . اونك ایچون
اوندن ایلروده فراتك صوینك طعمنه خلل کلیر . بودوملی سلطان قیاسندن
چیقان باش منبع آب حیاتدن نشان ویریر برکوثر جتندر . دوملی سلطان
حضرت رسالتدن صوکره بونهره جناب عزتک نظری تعلق ایتمشدر دیهرك
بوراده قیصردن آلدیغی بر یرده اقامت ایله مشدر . نیجه مدت بو آب زالادن
جام صفا نوش ایتمشده نهایت دسته جام زهراب اجل صونولمشدر .
قریه سی ایکیوز خانه لی مؤمن ، موحد کویدر . قصبه مثال اولوب جامی ،
زایوه سی ، سوق مختصری واردر . بورادن ینه جانب شماله كیدرك (آچقه
قلعه) یه كلك .

اوصاف آچقه قلعه — طورطوم سنجاغی داخلنده وکورجستان خاکنده
اولوب بونی (اولامه) پاشا کورجستانی قبضه تسخیره آلمق ایچون بنا ایتمشدر .
لکن مرورایام ایله قلعه سی خرابه یوزطوتمشدر . دزداری ، نفراتی یوقدر .
طورطومك شمالنده واقدر . التیوز خانه سی ، جامی ، خانی ، حمای ، سوق

داخل اولدق . پاشا افندمزى عبدالرحمن غازى مسیره سنده بوله رق روان خانك پرنجیبه دیگر هدا یاسنى و خانك محبت نامه سیله او چیوز باش کار بانى تسلیم ایدوب ارضروم ایچنده کی خانۀ بی متمزه سخته واصل اولدم . ینه كمرک کتابتی خدمته مأمور اولوب هر شب دفتر دار زاده افندمرك شرف صحبتله مشرف اوله رق حسین باقرا صحبتلری ایدردك .

بركون آستانه سعادت طرفندن سلطان ابراهيم خانك خط شریفه سربو ابان یكیجی علی اغا) و صدر اعظم تلخیصجیسی (سیاوش اغا) صالح پاشانك امریله كلدیله . قوریلان دیوان عالیده قرائت اولندی . مفهوم خطهایون سعادت مقرون شوایدی : « ارضروم ایالتنه متصرف وزیر محمد پاشا ادام الله اجلاله خط شریفم وصول بولدقه امر شریفده تحریر اولنان ارضروم ایالتی عسکر یله سائر مأمور اولانلری آلوب عجمك روان قلعه سی قربنده کی قارص صحرا رنده دریامثال عسکرایله درنك و جمعیت عساكر اورنك جنك ایدوب آماده اوله سك . » پاشا حضرتلری دستور مكرم دیو طغرای غرایه دست اوروب ارضروم ، مرعش ، سیواس ایالتلرینه یرلیغ بلیغرایله قوجی باشیلر کوندردی . حقیری ده جانجه ، طورطوم سنجاقلرینه متصرف (سیدی احمد پاشا) یه کوندردی .

ارضرومدن امر پادشاهیلر ایله بایبورد ، جانجه ، اسپر ،

طورطوم ، آچقه قلعه یه کیتدی کمز

اولا پاشا افندمزدن امر پادشاهیلری وسائر قلاع اغالری مکتوبلرینی آلوب طقوز نفر خدمتکار لرمنله عسکر جمعنه عزیمت ایله دك . ارضرومدن شماله صحرا ایچره (۲) ساعت کیدرك (کان) قریه سنه كلدك . ایکیوز خانلی معمور کویدر . ینه شماله ارضرم صحرا سنده (۵) ساعت کیدرك امدودم سلطان) قریه سنه كلدك . اوصافی اولجه یازلدى . ینه شماله دره وتپلر عبور

مہمان اولہ جق برچرا کاھدر . ینہ غربہ برہامون محصولدار ایجرہ کیدرک (بولانق) قریہ سنہ کلدک . قارص زعماسندن چالق سفراغانک سربست زعامتیدر . اوچیوز اولیدر . بورادن ینہ غربہ کیدرک ینہ (قارص) قلعه سنہ کلدک . برکیجہ (دزدار علی اغا) دہ مہمان قالوب علی الصباح جملہ احبا ودوستان ایلہ وداعلاشہرق ، ینہ جانب غربہ محصولدار اراضی ایجرہ کیدرک (دوش قیا) منزله کلدک . قارص حدودندہ ایکوز خانہ لی زعامت کویدر . آندن اینشلی ، یوقوشلی اوجہ سرچکمش چام اغاجلری ایجرہ کیدرک (ورنیشان) منزله کلدک . قارص حدودندہ اولوب اسکیدن سنجاغ ایمش . عرض نہرینک قارشی طرفدن وان ایالتدن بایزید قلعه سی حدودندہ تھریر اولنمشدر . حالا قارص آلی بکیسی بورادہ اوطورر . اوچیوز خانہ لی کویدر . بورادن شمال آخسختہ ایکی منزلدر .

بورادن ینہ غربہ صحرالر ایجرہ کیدرک (زین خان) قلعه سنہ کلدک . قارص خاکندہ ایکوز خانہ لی ، دزدار ونفرا تلی وجامعلی ، خان وحماملی ، قرق قدر دکانلی یردر . بورادہ آیندہ ورونندہ تیمارلردن یاج آلورلر . قارص پاشاسنک صوباشیایغیدر . قلعه سی مربع الشکل سنکین بنادر . بانسی معلوم دکل ، اہالی قلعه یہ صوردم . آنلردہ بیلیمورلر . کوچک برقلعہ در . غایت عنود قومی واردر . ینہ غرب طرفہ کیدرک چاملی یوللر و بیللر آشوب (صوغانلی بلی) نام در بند عظیمہ کلدک . رومدہ ، عجمدہ ، بلخ و بخارادہ مشہور آفاق بر بلدہ در کہ آتی عبور ایدن سودا کرلرک وغیری سرورلرک بلی طاق اولور . یوزبیک محنت ایلہ بونی دہ آشہرق مذکور بلک ماوراسندہ (قومہ دامی) نام کندہ کلدک . پاسین سنجاغی حدودندہ ، عرض نہری کنارندہ یوزاللی خانہ لی کویدر . باغ و باغچہ سی یوقدر . بورادن ینہ غربہ صحرالر ایجرہ کیدرک (پاسین) قریہ سنہ کلدک . اوچیوز خانہ لی کویدر . ارض رومدہ ، محرر ولایت جعفر افندینک زعامتیدر . بورادن ایلری عرض نہری اوزرنندہ کی (چوبان) کوپرسنی کچہرک دوز صحرالر ایچندہ ینہ (حسن قلعه سی) نہ کلدک . بورادن ینہ غربہ کیدرک سلامتہ ارض رومہ

سنگ مزارنده ، عتبه علیاسنده اسم و رسمی ، سبب موتی تاریخریابه تحریر اولنمشدر . بوخراب شهرک اوچ چوره سی بیوک یابلاقدردر .

بورادن ینه جانب غربه سارنقلی ، بطاقلقلی ، شوره زار یرلر ایچره کیدرک (شوره کل) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه قدیم شوره کل — سلطان حسین بایقرا بوشهرک دیندن جریان ایدن آرپه چاینک هواسندن حظایدوب بوقلعه یی (حکیم شوره کری) نک تعلیمیه انشا و اعمار ایشدر . صوکره قره یوسف تصرفده ایکن تیمور خراب ایلمشدر . صوکره ینه معمور اولمشده سلیمان خان نخبجوان فتحه کیدرکن طلیعه عسکری بوشهری خراب ایلمشدر . اما حالا آرپه چایی کنارنده تیمورک خراب ایتدیکی یرلرک آتاری باقی قالان طاق کسرالردن ، عظیم قبلردن بلیدر . تحفه تاریخک تحریری اوزره علم موسیقیده کی قرق سکز ترکیدن (شوره کر) ترکیبی بو حکیم شهر معمور اولورکن ایجاد ایش واسنه (شوره کر) دیشدر . حتی بوشهرک بیوک ، کوچک جمله اهالیسی اهل ذوق و صفا اولوب طرز عجمانه ده شوره کر و عرض بار آغازه لریله معیله او قورلر . شهر او قدر معمور دکلدر . قلعه سی خرابدر . اوچیوز خانه سی واردر . ناحیه لری نک چونغی آرپه چایی قارشوسنده اولدیغندن روان حکمنده در . بری طرفی جمله قارص حکمنده در . بوراسی ده کورجستاندندر . چونکه عرض وزنکی نهرلرینک شانلندن قرق قوناق کوه آلبرزی آشوب بحر خزره وارنجه یه قدر طاغستان و کورجستان عدا و لنور . غرب طرفی ارضرومه اولاشیر . بورادن جانب غربه کیدرک بش ساعتده آلتی چای کچدک . جمله سی کوچک صولدردر . بعضیسی کورجستاندن ، بعضیسی آرزور طاغلرندن کلوب بو قریه لردن عبور ایدرک عرض نهرینه ریزان اولور . بعضی یوللری باتاقلق و چنزارا قدر . (کچدی) ناحیه سنه کلدک . برنهری وار ، اسمی معلوم دکل . سلطان مراد خان روانه کیدرکن بوچایدن کچوب سرا . پرده سی زمینده برصفه بنا اولمش . حالا آتاری ظاهردر . قارص اعیانی درت چوره سنه بعضی متها شجرلر دیکوب نمازگاه ایدنمشلر . آینه و رونده یه

الکلام قلعه اغاری بیکنه چیقوب مکر افترا ایدنلر کاربان خلقی ایتمش . انلر ایسه ارضرومه کیتمشلردی . نهایت آردیه مصلحین کیروب تقی خان جمله اغالره اوچر کون ضیافت عظاما ویردی . حقیره ینه بش تومن عباسی ، برآت ، پاشایه برقاطر ، بردوه یوکی روان پرنجی وسرحد اغالرینه بشر ، اونر پارچه احسان ایلدی . روان قلعه‌سندن خان مکتوبلریله ینه ارضرومه عودت ایتدک .

رواندن تکرار ارضرومه دوندیکمز

یدی یوز باش کاربان ایله رواندن چیقوب جانب غربه (۵) ساعت کیدرک (عبداللر) کندینه کلدک . یوز خانلی ، باغ و باغچه‌لی عجم کندیدر . حین فتحده قارص حدودی فرض اولنمشدر . اما شمعی عجمه تابعدر . بورادن ینه شماله میلی (۴) ساعت کیدرک (عبازان) کندینه وارق . بشیوزخانلی کوک دولاق قومی کوییدر . بورادن ینه جانب غربه کیه و نباتات ایچره کیدرک (شراب‌خانه) کندینه کلدک . برپشته اوزرینه زیارتگاهلی ، اوچیوز خانلی معمور و آبادان ، باغی ، باغچه‌سی بی حساب کویدر . قارص حدودنده زعامتدر . آندن ینه غربه چنزار دشتلردن ، طاغ اتکلرندن کیدرک (۴) ساعتده (بکم) کندینه کلدک . اسکیدن اوزون حسن شاهک دختر پاکیزه اخترینک کویی اولدیغندن الی‌الآن (بکم) کندی دیرلر . چونکه عجملر شاه قزلرینه (بکم) تعییر ایدرلر . بوراسی قارص حکمنده اوچیوز خانلی کویدر . اهاالیسی ارمنی و آزانوور کورجیسی در . اما اصل شهر عظیمی تیور بی نور خراب ایتمش . حالا آرپه چایی کنارنده آثار بناسی ظاهر و باهردر . اوبنالر ایچره یدی عدد عالی کنبدلر واردر . ایچلرنده آق قیونلی شاهلرندن (مجندی خان ، اوشارخان ، اوتقه‌بای خان ، کوندوزبای خان) آدلو شاهلر سریرلری اوزره کیمی یاتار ، کیمی اوتورر ، کویا حیاتده درلر . هر شخصک

تبرکاً فرنگستانه کوتوررلر . اورالردن بودیره نذرلر کلیر . اوياغی امراض مختلفه یه ، زخمداراولانلرک زخمه سوررلر ، تأثیر ایدر ، زعملرنجه بویله در . عجیبه — بودیرک حولیسنده بنأطاق بالا آلتنده معلق برقالین دمیر واردر . دائماً معلق طورور . شش جهندن برجانبه اتصال واستنادی یوقدر . نصارانک زعملرینه کوره بوعمود حدید حواریوندن شمعون صفانک کرامتیه طورر . بونی کورن بعض مسلمانلرده اویله اعتقاد ایدرلر . چونکه بوعموده شدت روزکار تصادف ایتدیکه متزلزل اولور . کشیشلر کیمسه وضع ید ایتسون دیو اطرافه محکم خته درختدن پرمعلق چکمشلر . حقیره کوره بوکرامت دکل ، معرفتدر .

معرفت عمود حدید — استادبنا بوتیمور دیرجکک اوزرنده اولجه اوطاق معلانی یامیش . تاذروء عالیسی اورتهسنه بیوک برمغناطیس طاشی قویمش . بر بیوک مغناطیس طاشی ده هندسه اوزره اوزروونک اوزرینه وقارشوسنه قویمش . بودمیر دیرجکی ایکسینک آراسنه وضع ایدنجه — ایکی قوت مغناطیسیه بری برینه معادل کلدیکندن — دیرجک ده اویله معلق قالیویرمشدر . یوقسه نه کرامت حواریون وشمعون ، نده طلسم شمسوندر . هرکورن آنکشت بردهن حیرت اولور . بوحقیر پرتقصیر عقل قاصرمله بویله ملاحظه ایتدم . ان شاءالله ملاحظه مده خطام یوقدر . دیرک بشیوز قدر پاپاسلری وار . طرف عجم و آل عثماندن هرکیجه بشر ، التیشر یوز آتلی کلوب بوراده مکک ایدر . چول وطوبره چیقاردرق جمله راهبلر مهماندارلق ایدرلر . عجیب استانه مسیحدر .

بورادن ینه جانب شرقه کیدرک عرض وزنکی نهرلرینی کچوب دفعه ثانیه (روان) ه واردق . روان خانی (تقی علی خان) همشیره سنک سورندن کلشلردی . طوغریجه سرایلرینه مهمان اولدق . ایرتسی کونی قارص اغالری ، قغزمان اغالری ایله خان دیوانه وارق . قارص وقغزمانیلر « خانم ! بزى ارضروم وزیرینه خلاف انها وعرض ایدوب کاربان اوردیلر دیه اوزریمزه اولیا اغایی مباشر کتوره شمسز لایقمیدر ؟ » دیه برچوق کفت وکوده بولندیلر . آخر

بری غرب طرفی قارص خاکندہ در . بوقلعه نك ا كسه سنده بر منزل مسافہ سنده (عن) قلعه سی وارد در . قارص حکمنده بر پشتہ اوزرنده چار گوشہ ، خراب ، کوچك برقلعه در . نوشروان بناسیدر دیرلر . زیرا قلعه ده بر معمور کندی وار ، زعامتدر . رعایای ارنمیدر . بو عن قلعه سیلہ قارص آرد سنده (ایکی نخجی) طاعنی وارد در . قارص وراسنده اولوب آراسی برقونا قدر . بوقلعه یی عبور ایدوب چمنزار واسع ایچره (۹) ساعتده (زارشد) قلعه سنہ واصل اولدق .

اوصاف قلعه زارشد — ایران زمین شاهلرینک بناسیدر . بورادہ خلی عجم زارشدید چککړك دندان تیغدن کچیردکلر یچون بوقلعه یه (زارشد) دیرلر . حالا قارص ایالتنده سنجا ق بکی مرکزیدر . الای بکیسی ، چری باشیسی وارد در . حین غزادہ بیک ایکیوز مسلح عسکری اولور . یوزاللی آچقلق قضادر . مفتی و تقیبی یوقدر . دزداری ، یوزاللی قدر نقراتی وارد در . قلعه سی برفضای فرحزادہ بر پشتہ عالی اوزرنده شدادی بنا ، چار گوشہ برقلعه در . اما او قدر بیوک دکلددر . آندرون و بیرونده اوچ یوز خانہ سی وارد در . جامعی ، زاویہ سی ، حمای ، خانی ، اسواق مختصره سی وار . قارصدن جانب شرقه روان یولی اوزرنده واقع اولمش اولوب برقونا قدر . آب وهواسی غایت لطیفدر . بوقلعه دن ینہ شرقه (۹) ساعت کیدرک (طالش) کندینہ واردق . عجم خاکندہ روان حدودیدر . بورادن (قره طیبی) کندینہ ، بورادنہ جانب شرقه (۱۲) ساعت کیدرک (اوچ کلیسا) منزلنہ واردق . قیصر روم بناسیدر دیرلر . اوچ دیرک برنده ارمنی قیزلری ، برنده روملر ، ارنمیلر ساکن اولور . عجم دیارنده بر بو (اوچ کلیسا) دیرقدیمی ، برده نخجوان یولنده کی (یدی کلیسا) معابدی مشهوردر . اما بونده عبرتتا اثار پک چوقدر . (میرون یاغی) بودیرده حاصل اولور که حقیقه عجبیه در . برخالیچہ حریر اوزرینہ بر قزغان قویوب آلتندہ آتش یا فارق ایچندہ کی کیاه و نباتاتی پیشیریرلر . خالیچہ یه آتش تأثیر ایتیموب کالاول طورور . صوکره بونباتک صوینی یعنی یاغی جرہ وقومقومه لده طولدیروب

یائمزده بولسان قارص اعیانلریله قغزمانه داخل اولدوقده بکنک دیوانه جمله من حاضر اولوب قارص ، قغزمان قوللری آراسنده عظیم مجادلر اولدی . قغزمان اغالی « بز عجم کاربانته دست درازلق ایتمک . انجق قانونمز اوزره باجمزی الدق » دیه یمین بالله ایله انکار ایتدکلی ایچون المزده بولنان بیوردلی شریف مقتضاسنجه قغزمان اغالردن حسن اغایی ، چالق سفر اغایی ، یدی اغا دها آلوب جانب روانه روان اولدق . قارص پاشاسندن ، اونبر اغاواندن قغزمان ، بکندن واعیانندن اجرت قدمیه اولدق حقیق برکیسه غروش ، ایکی محمودی آت ، ایکی کورجی غلامی آلوب قغزماندن عرض نهرینی یته کلکلرله کذر ایلدک .

روانه قدر اوغرادیمز منزللر

(قلعه مغازبرد) — خاک کورجستانده قارص ایالتی حکمنده قانون قدیم اوزره میرلوا مرکزی ایدی . نیجه کره مجملر استیلا ایدوب اولکده خراب اولمش . حالا قارص ناحیه لرندندر . قلعه سی ایران زمین شاهلردن (مغاز خان) بناسیدر . صوکره آق قیونلی سلطانلرینه کچمش ، اونلردن شاه اسماعیل استیلا ایتمشدر . صوکره لری سلیمان خان فتح ایلمشدر . حاکمی قلعه دزد ایدر . یوز الی نفراتی وار . نیابتدر . قلعه سی حواله سز برقی اوزرنده شمس الشکل طاش بنا کوچک برقلعه رعنادر . آلتی یوز قدر باغ و باغچه سی خانه سی وار . جامی ، خانی ، حامی و اون عدد دکانی وار . قلعه دیندن (آرپه چایی) جریان ایدر . بونهر کورجستان جانلردن کلوب بوخلدن عبور ایدرک عرض نهرینه قریب برخلده (تکلتی) کندی دینده عرضه دوکیلور . بومغاز بردقلعه سی عجمک شوره کل قلعه سی خاکیلدر . لکن شوره کل قلعه سی دست عجمده قالمش و جمله شوره کل نواحی سی قارص حکمنده قالمشدر . بوایکی سی آراسنده کی ارپه چایی حدوددر . بونک قارشی شرق طرفی عجمدر .

عموماً اذربایجان حدودی عد اولتور . (نهر عرض) جانب غربده بیک کول
بیلاغندن طلوع ایدوب نیجه قلاع و بلادده اوغرایه رق جانب شرقه جریان ایدر .
(آرپاچا) ، پناه آغزی طانغی مخلنده نهر زنیکیه قاریشیر .

بو قاعه قغزمان دخی عرضک قارشلی قبله طرفده اولمغله اذربایجان
حدودنده در . فقط آل عثمان ایالتیدر . انوشیروان قزلرندن بردختر پاکیزه
اخترک بناسی اولدینی جهتله آنک اسمیله مسادر . نیجه ملوک الله کچوب
آخر (اوزون حسن) شاه دستنه ، آندن شاه اسماعیل ضبطنه کیرمش ،
صوکره لری سلیمان خانه اطاعت ایدوب قارص ایالتنده بشقه برسنجاق
اولمشدر . الای بکیسی ، چری باشیسی ، طقوز یوز عسکری واردر . یوز
اللی آقچه قضادر . دزداری ، اوچیوز قلعه نفراتی واردر . وظیفه معینه لری
طوزله لردن حاصل اولور . قلعه نک جانب غریبسنده طوزله عظیم ومعادن
قوی واردر . امثالی نادر دکرمان طاشی معدنی واردر که عجمه ، ارضرومه
وسائر دیارلره سنک آسیاب بوقغزمان طاغلرندن کیدر .

(ویره طاشی) — جراحیلر مرهم سلیمانی ایدوب یره یه ویره یه قورلر .
(قیومجیلر بوره سی) ، (بربریه کیسی) ، (سوموکر طاشی - قیاغن طاشی)
بو طاغلردن چیقار . ایکی یرده التون و کوموش معدنلری واردر . لکن
مصارفی ایرادینه غلبه ایلدیکندن حالا معطلدر .

قلعه‌سی بریایر یرده شدادی بنای متین ، شکل مربع برقلعه جکدر .
دروننده سلیمان خان جامعی واردر . زیر وبالاسنده یدیوز خانه‌سی ، ده
بشقه جامعلری ، خان ، حمای ، اسواق مختصره‌سی واردر . بندر برشهر
دکلسده سرحددر . روانک جانب غریبسنده نمایان اولان آغری طانغی
بوقغزمانه قریبدر . ممدوح آفاق کوه لرک بریسی ده بودر . ترکمانلره
یایلاقدر .

قغزمان عرض کنارنده اولدیغندن هواسی سهلدر . جابجا باغ و باغچه لری
واردر . خلوق ، سلیم ، حلیم اهالیسی اولوب کوزللی غایت دلبردرلر .
اکثر لوندانی عجم مانیسی تغنی ایدرلر . خوش آواز ، خوش طبع آدملردر .

برمناره‌سی واردر . اون سکر عدد صبیان مکتبی اولوب مدرسه‌لری یوقدر .
جمله علوم جامعارده تلاوت اولتور .

حاملری — صوقوسنک ایچ یوزنده بدن دینده امیر یوسف پاشاحامی
آب وهواسی لطیف ، بناسی دلنشین ، مفرح ، روشنا ودلکشا برحامدر . اورته
قبونک ایچ یوزنده اسکی حمام دخی غایت خوبدر . دارالقرا ، دارالاطعامی
بوق ایسهده خاندانلری سخاوت فوق‌العاده ایله متصف اولدقلرندن آینه
ورونده ایچون نعمتلری مبدولدر . غریبه لطف وانعامده بولتورلر .
اراضیسی منبت ، محصولداردر . کارگیر بدستانی بوق اما ابکیوز دکانی وار .
اقلیم خامسک وسطنده بولندیغندن شدت شتاسی کثرت اوزره اولور .
بونک ایچون باغ وبانچه‌سی یوقدر . اما محصولات ، حبوباتی چوقدر .
اهالیسی غایت زنده اولوب تجارت وزراعت ایله کچیرلر . « شهرت آقندر »
دیه فقیرانه فوقانی ، تحتانی بریت الحزنلری واردر . اولو جامع قربنده
پاشا سرایی معمور اولوب بوسرای قربنده برحکمه شرع مبین واردر .

بوقارصدن اون ایکی ساعتده (ارچبوك) کویبی ، (بغرساق) دره‌سینی
کچوب (اولغار یابلاسی) ده اوچ ساعتده آشوب اوچ کون ختامنده آخسخه
قلعه‌سنه واردق . بوقلعه‌یه واصل اولدیغمز کون والی پاشا وسائر قول
اغلرینه ارضروم والیسی دفتردار زاده محمد پاشا اقدامزک مکتوب لطافت
اسلوبنی ویردم . قرائت اولنوب مفهومی معلوملری اولنجه جمله اعیان ،
حضار مجلس « حاشا که بز روانک عجم کاربانی اوروب رنجیده اتمش
اولام . بو همان عجمک ، قغزمانلیرک افترای محضیدر . کچن هفته قغزمانلی
باچ المق بهانه‌سیله روان تجارینی متأذی ایتدیلر . انلرک حقلرندن کلمک
کرکدر » دیدیلر .

بورادن آتلیمزه سوار اولوب جانب قبله‌یه برچمنراز صحراده برقوناق
کیدوب ، (نهر عرض) کنارینه واروب اندن کلکارله قارشلی طرفه عبور
ایلدک .

اوصاف قلعه قغزمان — اذربایجان خاکنده‌در . نهر عرضک قبله طرفی

اورته قو ديه ياد اولنور . اوچنجیسی جانب شرقه وروان طرفه ناظر بهرام پاشا قوسیدر . قلعه دیوارینک اوزرنده قره غول خانه لرده شب روز مستحفظان نکهباناق ایدوب هرشب مظلومه قلعه‌نک در و دیوارینی مشعلر ایله چراغان ایدرلر . واروش حصارک قدی اول قدر عالی دکلدر . اما غایت عریض ، متین سنکین در . اشاغی قلعه‌نک دائراً مادر خندقی یرینه کولدرکه بهرام پاشا قوسندن اورته قویه وارنجبه احاطه ایتمش . آب حیات کبده صوی وارددر . بو طرفدن قلعه‌یه اصلاً نظفر ممکن دکل . اطراف قلعه‌ده ایکوزیکرمی عدد قله سد قهقهالار وارددر . ایکی بیک سکسان دندان بدندر . بورباط عظیمک دائراً مادر جرمی (۵۷۰۰) آدیدر .

عمارتلری — بو قلعه‌ده اوچ بیک قدر اعیان و اشراف ، اصناف خانلری وارددر . قرق یدی محراب جوامع و مساجدی وارددر . یالکز سکزنده صلوات جمعه ادا اولنور . اک قدیملری لالا پاشا بناسی اولان (حضرت الشیخ حسن خرقانی جامی) در . اوصاف برکزیده‌سی بالاده نقل و بیان اولنان حضرت شیخ حسن خرقانی سلطان جامی جوارنده مدفون اولوب زیارتگاه خواص و عوامدر . بوندن صکره صوقوسی طرفنده واعظ افندی جامی ، میدان سمتده اولو جامع ، سلیمان افندی جامی — غایت لطیف و شریف برجامع برنورددر . کنیسه دن تحویل اولنمشدر .

(حسین کتخدا جامی) قزل کلیسا نامیله بر دیر معظم ایدی . فرمان شهریارای ایله جامعه تحویل ایله ظلمتدن خلاص اولنمشدر . نورانی جامه درکه حالاجاعت کثیره‌سی وارددر . زیرا بوشهر خلقی غایت مصلیلدردر . (عمر افندی جامی) — عجملر بو قلعه‌نی استیلا ایتدیکنده جامه‌ک صاحب‌نک اسمی عمر اولدینی ایچون اهانت ایدرک بویله برلطیف ، پر نور عبادتخانه‌نی هدم وزیر وزیر ایلمشلرددر . سائر جامعه‌ده چارپا حیوانات باغلاتمشلر .

(بهرام پاشا قوسنده قالدانچی زاده جامی) — کارقدیم و بنای عظیم برجامه در . (بیرام چلی زاده جامی) ، (امیر یوسف پاشا جامی) — کوزل

طریقہ طوغلو وزیر لره احسان اولمشدر . حالا پاشاسنك طرف پادشاهیدن (۶۰۰۰۰۰) آچہ خاص هایونی واردر . اسکیدن ارضروم سنجاغی ایدی . دفتر کتخداسی ، دفتر امینی ، سائر مأمورلری یوقدر . سنجاقلری شونلردر : کوچك اردهان ، خوجوجان ، زارشاد ، کچوان ، وریشان . قارص پاشا مقامیدر . زعما (۷) تیمار (۱۰۲) . جبهیلری وپاشاعسکرلیه اوچ بیك کزیده عسکری اولور . کراته یدی سکز عجم خانلغنه قارشلی قومیشلردر . الای بیکسی ، چری باشیسی ، اوچیوز آچہ پایه سیله قاضیسی ، قلعه دزداری ویدی عزب اغاسی ، اوچ اوطه یکچریسی ، براوطه جبه جیسی ، براوطه طوبجیسی واردر . چور باجیلری نفرانیله برابر ارضرومده طوررلر . بیك بشیوز قلعه نفراتی واردر . وان ، قارص ، اخسخه قوللری سرحدده اولوب شجاعت ، حماسهده مشهوردرلر . فرات نهری کنارنده ، بیره جك قلعهسی اوکنده کی کچید کیلرینك محصولرلیه حلب ایالتنده سروج ، منبج قراسنك حاصللری بوقلعه عسکرینه اوجاقلق قید اولندیغندن سنوی تمش یوک آچہ مواجبلری کلیر . قارص ایالتك اون عدد قضاسی ، هر قضانك ده سکر عدد ناحیهسی واردر . شیخ الاسلامی ، نقیب الاشرافی ، اعیان ، اشرافی واردر .

قارص قلعه سنك اشكالی — شمال طرفنده اکسهسی طوب منزلی بعید برکوه بالادر . آنك دامننده بوقلعه نك ایچ قلعهسی برپشته اوزره واقع اولمشدر . اشاغی حصار بردوزده واقع اولمشدر . جمله بشقات سورقوی عدا اولمشدر . قلعه قوسی جانب شرقه ناظردر . ویوقرو قلعهسی تعبیر اولنان اورتہ قلعه قوسی جانب غربه مکشوف حدید باب قویلردر . سور ایجره دزدار خانهسی ، ایکوز نفرات لوندان خانهلری ، مکلف ومکمل جبه خانهلری واردر . اما بو اورتہ حصارده چارشو ، بازار ، خان ، حمام یوقدر . بوقلعه دن اشاغی واروش حصار کیردر . ایکی قات سور متیندر . اوچ باب حدید جدیددر . داخل باب طوغولقا ، سرپناهلر ، توفك ، جدا وکونا کون آلات حربیه ایله آراسته ، بو ابان ، دیده بانلر ایله پیراسته در . بو قوپلرک بری جانب غربه ارضرومه مکشوفدرکه صوقوسی ، چری قوسی دیرلر . بری قغزمان طرفنه کشاده درکه

بوقارص خاکنه کلوب مکث ایتدی . عجملرک خراب ایتدیکی قارصی معمور ایتدیکی معقول کوروب تعمیرینه مباشرت ایلدی . روم ایلی پاشاسی محمود پاشا قولدن چار گوشه بیاض مرمر اوزره عربی ، جلی خط ایله یازلش برخط چیقمش ، آنی اشاغی واروشک قبله یه ناظر قپوسنک جنبه قویملر . عینی بودر :

(انشأ هذه القلعة المباركة آصف الملوك فيروز آقاي اعز الله انصاره في ايام مولانا السلطان الملك عز الدين ايدالله دولته باعانة بنت السلطان كريم الدين المعروفة نورالله قبرها ومرقدتها) .

بانی ثانی لالا پاشا بو آثار عتیقه‌یی کمال رعایتیه اول محله وضع ایدرک صاحب خیراته عیان ایتمش . قلعه یتمش کونده آتام ایدیلوب جمله جبه‌خانه ، لوازمی اکیال و آماده قلنمش ، اثنای تعمیرده صلحای امتدن ، عسکر طائفه‌سندن برحافظ قرآن بررؤیا کوروب لالا پاشایه شووجهله نقل ایلمشدر :

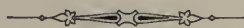
رؤیایمه بر پیر ناتوان ظاهر اولوب « بکا ابوالحسن الحرقانی دیرلر . مقام بو محله‌در . علامت ، نشانی ایستر ایسه‌ک ایانگک اوجنده برچاه عمیق واردر . آنی قاز ، تا که عجائب کورده‌سک » دیدی . واقع نقل ایدیلنجه نیجه یوز عمله تعیین اولنان قویوبی قازمغه باشلا دیلر . قویوده چار گوشه برصافی مرمر کورنمش . غزات کرام اوسنک احمری توحید ، تذکیر ایله چیقارمشلر . اوزرنده حسن خط ایله (منم شهید سعید حرقانی) محبرر ایتمش . وجودی هنوز تر وتازه اولوب بازوسنک زخم آلود اولان یرینه صارلش اولان مقرمه ، ارقه‌سنده کی خرقة پشمینه‌سی چورومه‌مش ، صاغ طرفنده کی زخندن خون احمر چکید اولمقده بولنش ایدی . غزات بو حالی کورده‌رک تکبیر ایله قبری قامش ، درون قلعه‌ده ایلك بنا اولمق اوزره تکیه حسن حرقانی ، جامع شریفی بنا اولنمشدر . لالا مصطفی پاشا خیراتیدر . قارص ایالت تحریر اولنمش ، حالا عثمانیلر انده اولوب « ایالت قارصه متصرف وزیرم فلان پاشا » دیه امر پادشاهی تسطیر بیوریلیر . عجم سرحدنده در . نیجه کره آرپه‌لق

باردوز قلعه‌سی — قارص حکمنده اولوب « آق قیونلی الملک عزالدین » بناسیدر . قلعه‌نک جهت علیاسی جنبنده جلی خط ایله تاریخی بووجه ایله مسطوردر . قلعه‌سی برده کنارنده چار گوشه ، سنکین بنادر . دزداری ، قیزینک یوز اللی قدرده خیراتی وار . جامی ، مسجدی ، مقید ، مختصر حمای ، چارشی و بازاری واردر . آندن قبله‌یه کیدرک (کجقوان دودمان) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف کجقوان دودمان — بعض تاریخلرده پی ژن ، سفاک ، افراسیاب چنککری حکایه‌سنده بیان اولنان اشبو قلعه خلفای عباسیه‌دن المستنصر بالله حکمنده ایکن مغول طائفه‌سندن هلاکوخان کلوب شهری خراب واهالسنی آتش ظلم و قهرنده کباب ایتدی . صوکره بوراسی قره قویونلی قره یوسفک همتیه معمور و آبادان اولمش ایسه‌ده تیمور طرفندن تکرار تخریب ایدلشدر . سلطان سلیمان نجوان قضاسنه کلیر ایکن طلیعه عسا کر اسلام اولان لالاقره مصطفی پاشا بورالری فتح ایتشدر . حالا قارص ایالتی حکمنده اولوب بشقه‌جه سنجاق بکی مرکزیدر . بکنک خاصی (۱۵۳۰۵۰۰) آچهدر . الای بکیسی ، چری باشیسی واردر . قانون اوزره جبهیلیری بکنک عسکر یله بر ایکیوز مکمل عسکر اولور . قلعه‌سی بردره لی محله واقع اولمش مربع الشکل کوچکدر . قلعه دزداری عزب و کوکلی اغاسی ، اوچیوز قلعه نفراتی ، یوز اللی اچهلوق قاضیسی ، یدی معمور ناحیه‌سی ، (۱۲۰۰) قدر طوبراق اورتولی اوی ، اوچ عدد جامع مختصری ، قرق اللی قدر دکانی واردر . آندن شرقه کیدرک منتهای سرحد آن عثمان اولان قارص قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه قارص دودمان — ممالک عثمانیه‌ده اوچ عدد قارص سنجاغی واردر . بری سلفه‌نکده قره طاشاق قارصی ، مرعش قارصی ، بریده دودمان قارصی دزکه بو قارصدر . مراد خان ثالث عصرنده لالا پاشا سردار اولوب اناتولی وزیر ی جعفر پاشا شام وزیر ی طویل محمد پاشا زاده حسن پاشا ، بلانلی علی پاشا معیتنده اولدیغی حالد یوز بیک قدر عسکرله

مظنه کرامدن اولو کیمسه در . اندن ینه ارضروم صحراسی ایچره کیدرک صحت و سلامته ارضروم قلعه‌سنه واردق . تبدیل جامه ایتکسزین پاشا افندمزک خاکپایه یوز وکوز سوردرک روان خاننک نامه وهدایسنی تقدیم ایتدک . شرف محبتلیله مشرف اولوب کوردیکمز قلاع و آثار عجیبه‌نی برر برر نقل و حکایت ایلدک . کمال حظندن حقیره سروپا برلباس فاخر ایله اوچیوزغروش حمام بها احسان ایلدی . کومروک کتابتندن ایکی کپسه عواندم دخی ویرلدی . برهفته ساکن اولدق . لکن ینه روان خانندن محبت نامه‌لر کلدی : « قارص قوللرندن کاربانلر مز خلقی متأذی اولیورلر . رجا ایدرز ، براغا قوللر کزی کوندردیکز . بورایه کلوب کاربانلری ارضرومه کتورسون » دیورلردی . ینه حقیری اوننجی کون عجم دیارینه یوللادیلر .

بیك اللى یدی تاربخنده ینه روان دیارینه عزیمت

ارضرومدن شرقه (۱۱) ساعت کیدوب (حسن قلعه‌سی) نه کلدک . اولجه توصیف ایلدی . ینه شرقه پاسین صحراسی ایچره کیدرک (بادجوانلی) قریه‌سنه کلدک . ارمنی کویی وزعامتدر . بونی عبور ایدوب (۹) ساعتده (میدانجق) منزلنه کلدک . پاسین صحراسی آبادان کنددر . ینه جانب شرقه کیدرک (۱۰) ساعتده (مژنگرد) قلعه‌سنه کلدک . ارضروم ایالتنده خراسان بکی حکمنده در . قلعه‌سی یالچین قیا اوزره مربع الشكل برقلعه در . دزداری ، یوز اللی نفراتی وار . ایکوز قدر اوی واردر . پاسین قضاسی نیابتیدر . سلیمان خانک برجامعی وار . برحمام مختصری ، برخانی وار . مزارغده محصولاتی چوق . آندن ینه جانب شرقه کیدرک ارضروم حدودنده (خان) دره‌سنی آشوب قارص ایالتی حدودینه قدم باصدق . (یدی کلیسا) نام خرابه دیر بنامی کچوب بر بوغازدن آشدق . برچنراز فزاده (۶) ساعت غربه میل ایدوب (باردوز) قلعه‌سنه کلدک .

(۸) ساعت کیدرک (ینک) قلعه‌سنة کلدک . بنا ایدن کورجی ملکینک اسمیه مسادر . سلیم خان فتحی اولوب چلدر داخلنده سنجاق بکیدر . بکنک خاصی (۴۰۰۰۰۰) اچه‌در . الای بکیسی ، چری باشیسی واردر . قانون اوزره جبه‌لولری و بیگ عسکری ایله بیگ قدر عسکر چیقاریر . اه‌لیسی صلحای امتدن کیمسه‌لر اولوب زراعت و قباعت ایله کچمیرلر . غایت لطیف صوبی واردر . ارمنی کؤک دولاق ، آژناوور کوزجیلرندن رعایاسی واردر . آندن ینه جانب غربک ییلدیز طرفنه کیدرک (۲) ساعتده (مامردان) قلعه‌سنة کلدک . کورجی بکلرینک بناسیدر . لالا قره مصطفی پاشانک فتحیدر . اسکیدن سنجاق بکی تختی ایش . حالاینه ارضروم ایالتنده سنجاق بکی تختیدر . بکنک خاصی (۲۰۳۰۰۰) اچه‌در . چری باشیسی ، الای بکیسی وار . بکنک جبه‌لولریله بش یوز عسکری اولور . یوز اللی اچه‌لق شریف قضادر . دزداری ، عزب اغاسی ، نفراتی وار . قلعه‌سی مربع ، شدادی بنادر . قبله‌یه ناظر برقه‌وسوی وار . جمله سکر یوز خانه‌سی وار . اهل سنت اولوب نقشبند طریقنده دیندار اهل‌الینسی ، جامعاری ، حامی ، خانی ، سوق مختصری واردر . اندن ینه غربه کیدرک (اید) قریه‌سنة کلدک . مامروان ناحیه‌سنده مسلمان وارمنی کوییدر . آندن ینه غربه کیدوب (قره کونک) قریه‌سنة کلدک . ارضروم ایالتنک ناحیه‌سیدر . معمور کندوزعامتدر . ینه کورجستان بوغازینی کچه‌رک چنزار قضالر ایچره کیدوب (اومودوم دده) قریه‌سنة کلدک . برکوه بلندک دامننده یوز خانه‌لی معمور و آبادان کوییدر . بوکند فرات نهرینک مخرجی باشنده واقع اولمشدر . ایشته مشهور فرات نهری بوقریه جوارنده برغار عظیمدن نبعان ایدر . برر ذراع مکی بالققری وار که هربری کویا مائده جتدر . بو محله اومودوم دده مدفون اولوب زیارتگاه خاص وعام اولغله برکیمسه بوبالققری صید ایتمه‌که جرأت ایده‌مز . اما برفرسخ اشاغیده صید ایدیلرک تناول اولنسه آدمک دماغی رائحه‌ عیره‌سندن معطر اولور . نه‌قدر تناول اولنسه حرارت وثقلت ویرمز ،

(زیارت دوملی دده) — اولو آستانه‌در . شیخی ابراهیم افندی دنخی

(قرہ اردھان) قلعہ سی — سلیم خان اول فتحی اولوب چلدیر ایالتندہ سنجاچ بکی تختیدر . بکنک خاصی (۳۰۰۰۰۰) در. سنجاغندہ ۸ تیار، ۸۷ زعامت واردر . الای بکیسی ، چری باشیسی ، دزداری ، ایکوز قالفہ نقراتی وار . بکنک جبہ لولریلہ بیک مقرداری عسکری اولور . یوز اللی آچہ پایہ ایلہ شریف قصادر . تقیب الاشرافی یوق . مفتیسی آخسختدر . قلعہ سی یالچین برقی اوزرندہ مربع الشکل شدادی بنا برقلعہ رعنادر . برطرفدن حوالہ سی یوقدر . یتش ایکی قلعہ سی ، اوچ قیوسی واردر . استانہ طرفندن براوطہ جبہ جیلری وار . بوشهر ایچرہ قیا پاشا خندقی مشهوردر .

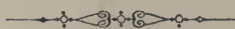
اردھان قربندہ اولان قلعہ لر — (والہ) قلعہ سی ۹۸۷ سنہ سنندہ لالا پاشا فتحیدر . (کومک) قلعہ سی اردھانہ قریب اولوب ۹۸۲ سنہ سنندہ لالا پاشا فتحیدر . (آخارس) قلعہ سی اولتی قربندہ در . (پرتاک) قلعہ سی ، (حماغار) قلعہ سی ، (مامروان) قلعہ سی ، (نظربات) قلعہ سی ، (غازی سفر پاشا) قلعہ سی ، (کنزہ) قلعہ سی ، (قزان) قلعہ سی وسائرہ ہپنی لالا پاشا فتحیدر . مکاتب صیانیہ لری ، مختصر چارشیلری ، جابجا خانبجزلری وار . آب وهواسی برودت اوزرہ اولدیغندن باغ وباغچہ سی یوقدر . میوہ سی طورطومدن ، اجارس قلعہ سندن کلیر . اردھان اھالیسی مؤمن ، موحد ، اھل سنت ، غریب دوست کیمسہ لردر . اکثریسی زراعت ایلہ کفافنیرلر . برمقداری قرہ تجاریدر . طاغرنندن لطیف (کوکم) میوہ سی اولور . بوقلہ ارضرومک شائندہ بش مرحلہ یردر . اردھانندن قارص برقوناقدر .

بورادن ینہ جانب غربہ سنکستان ایچرہ کیدرک (کولہ) قلعہ سنہ کلدک . آخسختہ خاکندہ کورجستان بکلرندن (لونڈ خان) بناسیدر . تھیر سلیم خان اوزرہ چلدیر ایالتندہ سنجاچ بکی تختیدر . بکنک خاص ہایونی قانون اوزرہ (۳۰۰۰۰۰) ایچددر . الای بکیسی ، چری باشیسی ، قلعہ دزداری ونقراتی واردر . قلعہ سی سلیم خان فتحی اولوب یالچین برقی اوزرندہ در . یوز اللی ایچہلق قصادر . جامعی ، خان وحمامی وار . آندن ینہ غرب جانبہ

پاشا فتحیدر . چلدر قربنده ، صارپ بر قیا اوزرنده متین برقلعه در . (قزلر)
 قلعه سی دخی چلدر قربنده (جاغ) نه ری کنارنده صارپ قیا اوزرنده لامال
 برقلعه در . (التون) قلعه سی سنکین بنا اولوب قزلر قلعه سنه اوج ساعت
 قریبدر . (اودوریا) قلعه سی آخسخه قربنده صارپ و کوچک برقلعه در .
 (آل) قلعه سی آخسخه قربنده در . (پوست خور) قلعه سی آخسخه ایالتنده
 سنجا ق بکی تختیدر . خاص وزعامت و تیماری بالاده مسطوردر . ۹۸۵ تاریخنده
 لالا مصطفی پاشانک فتحیدر . یوزاللی اچهلوق قضادر . الای بکیسی و چری
 باشیسی واردر . اسکیدن شوشاد ستانده ایکی طوغلی میر میران اولمشدر .
 چلدره یدی ساعت قریبدر .

شوشاد قلعه سی — اوجاقلق طریقیله حکومتدر . قاضیسی یوقدر .
 شوشاد ستان ایچره صارپ ، عاصی یردر . (خربه) قلعه سی آردنج قلعه سی
 قربنده بردره کنارنده صارپ برقلعه در . آردنج قلعه سی چلدر ایالتنده
 سنجا ق بکی تختیدر . بکنک خاص وزعامتی بالاده مسطوردر . (آوختجی)
 قلعه سی سنجا ق بکی تختیدر . دفتر خاقانیده (ماخجیل) یازار . صارپ قلعه در .
 بکنک خاصی تحریر اولمشدر . (چاغسمان) قلعه سی چلدر قربنده صارپ
 قلعه در . دهاسائر قلعه لرده واردر .

بوتماشلردن صوکره صفر پاشا حضرتلردن ایکی کورجی غلامی ، برآت ،
 برکوزلجه تفنک ، کورجستان چورانی ، یوزغروش احسان آلوب رفیقلرمزله
 ارضروم جهته یولاندق .

آخسخه دن ارضومه قدر اولان مواقع

اولا آخسخه دن (والغار) یایلاسی آشوب ۴ ساعتده (کیناوا) قلعه سنه
 کلدک . اردهان حدودنده در . ینه غربه صارپ یولرله کیدرک (قره اردهان)
 قلعه سنه مواصلت ایتدک .

طاغزلندن بری کلوب بوشہرک مزرعہ لرنی ریان ایدرک (ارغون) قلعہ سنہ کیدر . آندن (کوسخت) قلعہ سی قربندہ عرض نہرینہ قاریشیر . بوقلعہ دن طشرہ واروشہ خندق اوزری جسر ایله عبور اولنور . طشرہ واروشنک درت چورہ سنہ سوری یوقدر . بوواروشدہ اوچوز مقمداری دکانجہ واردر . بدستانی یوقدر . آب وهواسی براز شدت اوزرہ اولدیغندن تندرست ، شجیع ، نامبار خلقی واردر . خصوصاً والی ولایت وزیر سفر پاشا اصلاً کورجی بردلاور ہزور ، مردمیدان اولدینی کچی کتخداسی درویش اغا دخی کورجی نسب ، صاحب کرم ، ارکشی ایدی . سیفی اغا وسائر خاندان صاحب لری ہنرمند ، مرد کشیلردر . آخسخدن شرقہ روان التی قونا قدر . آرادہ قارص قلعہ سی واردر . آخسخدن تفلیسہ بش منزل اولوب شرقدن وشمالدن کیدیلیر . بورادن کنجہ یہ دخی شرقدن بش منزلدہ کیدیلیر .

چلدر ایالتنک درت چورہ سنہ مطیع ومنقاد اولان

کورجستان قلعہ لری

چلدر قربندہ (خرتیز) قلعہ سی ۹۸۶ تاریخندہ لالا پاشا واسطہ سیلہ فتح ایدلمشدر . خرتیز قربندہ (آخل کلک) قلعہ سی لالا پاشانک فتحیدر . (پرکان) قلعہ سی ، (کبیر والہ) قلعہ سی ایکی کود والا آردسنہ بلند بر پشته اوزرنده کوچیچک قلعہ لردر . اصل کورجستاندن (کوتانس) قلعہ سی چلدرہ ایکی منزل قریبدر . آچیق باش ولایتنک تختیدر . (یریرات) طاغی قربندہ معمور اولوب کورجستانک دار الملکیدر . خلافت سلیم خانیدہ بوراسی او جاقلق حکومت اولمشدر . خاصی ۶۰۶۰۰۰ در . (حجرک قلعہ سی) آخسخہ ایله اردھان آردسنہ وچلدر ایالتندہ معمور لوادر . میرلو تختیدر . لالا پاشا فتحیدر . بکنک خاصی ۳۶۵۰۰۰ اچقددر . الای بکیسی وقاضیسی واردر . بشیوز عسکری اولور . (شیطان) قلعہ سی ۹۹۰ سنہ سنہ فرھاد

یکرمی کیسه حاصل اولور . ارباب زعامت و تیماری تناول ایدر لر . سلطان سلیم طغرای غرای ایله بوایالتی سنجاق پاشاسنه احسان ایدوب ارضروم ، سیواس ، مرعش ، آدانه ، اوزمه ایالتلرینی چلدیر والیرینه فرمان بر ایلمشدی . هر سنه محافظه سنه کلرئی قانون ایدی . ابتدا بشیوز اچه مولویت ایله قضاسی (اسکلبی رمضان افندی) یه احسان اولندی . حالا اوچیوز پایه سیله شریف قضادر . قاضیسنه سنوی بروجه عدالت یدی کیسه ، پاشاسنه سکسان کیسه حاصل اولور . صو باشیغنی واردر . خاص همایون میر میران چلدیر ، (۴۰۰۰۰۰) در . ایکی بیک قدر قول نفراتی وقلعه اغاری ویدی او طه درگاه عالی یکچیری اغاسی ، جبهجی اغاسی ، طوبجی اغاسی واردر . هرجهتی معمور و آبادان ایکن قزل باش سنه ۱۰۴۴ تاریخنده فرجه بولوب استیلا ایتدی . صوکره سلطان مراد خان رابع روانی عجمدن فتح ایتدکن صکره بو آخسخه ینی ده آلدی . الی الان معمور و آبادان اولمده در .

آخسخه قلعه سنك اشكالی — یالچین برپشته اوزرنده سنکین آباد برقلعه فرح آباددر . ایکی قپوسی واردر . درون قلعه ده بیک یوز قدر باغسز ، باغچه سز ، طوپراق ایله مستور اولری واردر . بر قپوسی شرقه آچیلیر ، دیکری غربه آچیلیر . یکرمی سکر محر ایدر . یوقاری قاعده (سلطان سیم اول جامعی) کار قدیم بر معبد اولوب طوپراق وجیز ایله مستوردر . ذاتاً بوشهرده قورشونلی عمارت یوقدر . بوجامع لطیفک مناره سی منهدم اولمشدر . (کونبت اوغلی جامعی) خاک ایله مستور ، مناره سز برجامعدر ، اشاغی قلعه ده (خلیل اغا جامعی) کار قدیم ، جماعت کثیره یه مالک ، مفرح و دلکش برجامعدر . اهالی و ولایت اهل سنت و الجماعه مؤمن و موحد کشیلر اولمغله اوقات خمسه دن بشقه هرجامعه قرآن و سائر علوم تلاوت اولنور . مخصوص دارالتدریسی ، دارالحدیثی ، دارالقراسی یوقدر . لکن طالب علمی چوقدر . قلعه دن طیشاری و اروشی دخی غایت معمور و آباداندر . (دلی محمد خانی) ، (اکمکچی عیسی اغا اوغلی خانی) مشهور خانلریدر . مشبک بوستانلری وافر ، خیرات و برکاتی متکثردر . آب ریقی (اوده)

ديهرك شاه اسماعيلك اوزرينه دريا مثال عسكركله يورومسى، چلدر صخراسنده‌كى چنكده يوز بيك عجم عسكربني تيغدن كچورمسي شاه اسماعيلك خود سرانه سيواسه قدر تجاوزاتنك ثمره‌سي ايدى . بو محاربه‌ده شاه انجق كندى نفسنى قورتاره بيلمش واذربايجانه جان آتمشدر . سليم خان دخى بو محاربه-ن صكره جمله كورجستاني امرينه مطيع و منقاد ايلمشدر .
تاريخ فتح قلعه آخسخه :

هاتف غيبى ديدى تاريخى آلدى عجم ملكنى سلطان روم

صوكره سليم خان بونى برايلت عظيم ايدرک بر وزيره احسان ايدى . ايلت چلدر اون اوچ سنجاقدن . مال و تيمار دفتر دارلرى ، دفتر و چاوشلر امينلى ، چاوشلر كتخداسى ، چاوشلر كاتبى وار .
سنجاقلرى — اولتى ، خرتيز ، آردنج ، حرك ، اردهان ، پوستخور ، ماخجيل ، آخسخه — پاشا سنجاغيدر — ، بورتكرك ، ليوانه ، نصف ليوانه ، شوشاد سنجاقلرى يوردلق و او جاقاق اولوب ملكيت اوزره تصرف اولنور .
خاصلى — اولتى (۳۰۰۰۰۱۷) ، پرتك (۴۶۲،۱۹۰) ، آردنج (۲۸۰،۰۰۰) ، اردهان (۳۰۰،۰۰۰) ، شوشاد (۶۵،۶۰۰) ، ليوانه (۳۶۵،۰۰۰) ، خرتيز (۲۰۰،۵۰۰) ، حرك (۳۶۵،۰۰۰) ، پوستخور (۲۰۶،۵۰۰) ، ماخجيل (۲۰،۳۲۲) ، عجاره (۲۰،۰۰۰) ، پتك (۴۰۰،۰۰۰)

هر سنجاقدنكى زعامت و تيمار — جمله ۶۵۶ تيمار وزعامتدر . قانون اوزره چه لولرليه سكر يوز عسكر ايدر . پاشا عسكريه بيك بشيوز عسكر اولور .
اولتى زعامت ۳ ، تيمار ۱۲۳ ، اردهان بزرگ زعامت ۸ ، تيمار ۸۷ ، آردنج زعامت ۴ ، تيمار ۴۲ ، حرك زعامت ۲ ، تيمار ۷۲ ، خرتيز زعامت ۱۳ ، تيمار ۳۵ ، پوستخور زعامت ۱۲ ، تيمار ۶۸ ، پتك زعامت ۸ ، تيمار ۵۴ ، صاسين زعامت ۷ ، تيمار ۴ ، لورى زعامت ۹ ، تيمار ۱۰ ، آخسخه زعامت ۱۰ ، تيمار ۱۷ ، چاكلك زعامت ۱۱ ، تيمار ۳۲ ، خطله زعامت ۱۸ ، تيمار ۷ ، اسپر زعامت ۴ ، تيمار ۱۴ . سفره كينمك شرطيله بيك التمش قريه دن سنوى اوچيوز

قلعه‌سندہ حسن الفت ایتمشدر . مستقل پادشاہ اولدوقده آچیق باش‌الکاسنک خراج و نکالیف عرفیہ‌سنی قالدیرہرق معاف طوتمشدر . الی یومنا هذا معافدرلر . سادہ‌جہ ہر سنے در دولتہ اسیر ، طوغان ، سونقر ، طویغون ، مستنا کورجی دلبرلری کوندرلر . بورادن قالقہرق ، محصولدار لرلر ایچرہ کیدرک آخسرخہ واردق . بورانک آدی (آخسخہ) ایسہدہ بولفظی دوت چورہ‌سندہ بولنان اقوام کندی لهجہ لرنبجہ سویلرلر . مثلاً : آخسخہ ، آخر - قسقہ ، آقصقہ . فقط دفترخانہ پادشاہیدہ « چلدرا ایالتنہ متصرف فلان پاشا » دیو تخریر اولنور . قلعه‌نک ایلک بانسیی نوشرواندر . نوشروان ہر سنے بو آخسرخہ الی آی یابلاق فصلی ایدردی . صوکرہ نیجہ لک الہ کچمشدر . شرفامہ تاریخنک یازدیغی اوزرہ امویلردن ہشام بن عبدالملک شامدن دریا مثال عسکر ایلہ کلہرک حلب ، عینتاب ، مرعش ، ملاطیہ ، دیاربکر ، ارضروم و سائر قلاعی فتح ایتمش ، صوکرہ کر جستانہ کیدوب آخسخہ قاعہ‌سنی دہ فتح ایلمشدر . قفلیسک سائر کر جستان و طاغستان شہر لرینی اطاعتہ قویدوقدن صکرہ ہشام پایتختی اولان شامہ عودت ایلمشدر . صوکرہ لری کورجیلر آزرہرق بوسبتون اسلاملقدن ، اطاعتدن چیقمشلردر . صوکرہ اذربایجان حکمدارلرندن قرہ قیونلی قرہ یوسف بورالری ضبط ایلمش ، تیورک ظہورندہ ایسہ قرہ یوسف طیآنہ میوب آل عثماندن یلدریم بایزید خانہ صغنمشدر . صوکرہ بوقلعه سلطان اوزون حسنہ قالمشدر . تیمور اوزون حسن اوزریندہ حرکت ایلمش ایسہدہ اوزون حسن عاقلانہ حرکت ایدرک رکابنہ یوزسوروب ولایتی نہب وغارتدن قور تارمشدر . بوندن صوکرہ دولت اذربایجان شیخ صفی اولادندن شاہ ایران زمین شاہ اسماعیل الہ کیردی . بو آخسخہ نی یابلاق ایدینہرک جمیع کر جستان قومنی کندویہ مطیع و منقاد ایلدی . بایزید خان عصرندہ ولایت آل عثمانی خراب و بیاب ایدرک تا (آرپہ چقوری) دینلن سیواسہ کلنجہیہ قدر یدی ایالتلک یری قبضہ تصرفنہ آلدی . او عصردہ سلیم خان اول طربزون حاکی ایدی . ارسلان کبی ہوشاہ یدفعال عسکرینک آردندن یتیشہرک جملہ‌سنی تیغدن کیردی . پادشاہ اولدوقده ابتدا (نوبت الغزا)

ارغدوس ، قاراراس قلخا ، چي خي ، چوري ، وري ، چاغلي قوديان
آلام اي دكل فادر آت قاطر اشك كوپك ياراماز .
دها برچوق لغت واصطلاحلى واردر . فقط يازى يه كلديكى ايجون
آنجق بوقدر تحرير اولنه بيلدى .

كورجستان ملوكنك نسلى — تمروده عناد ايدن اقوامك برنجيسى
يهوددر . صوكره سى بوكورجيلرك داديان وشوشاد قوملريدر . دها صوكره
كوريل ، آچيق باش ، مكرل آدملريدر . بونلر هپ يهوديلردن ، داود
عليه السلام امتدن ايكن مسيحيك طاسلايوب انجيل ايله عمل ايدرلر . هپسى
بردن اون ايكي لسان اوزره متكلمدرلر . لهجه لرى كنديلرينه مخصوصدر .
بردرلو آكلاشيلماز . زعملرنجه شوشاد ، داديان قوملرينك سويلدكلى ايك
فصيح لسانلريدر . مصقوقرآنك نسلى منقرض اولسه بوكورجستاندن برك
كتوروب قرال ايدرلر . نجيب قوملردر . كورجى پاپاسلرى سلسله لرينك
كيطاوسه ، او واسطه ايله حضرت داوده منتهى اولديغنى ادعا ايدرلر . وشو
وجهله غريب برحكايه آكلا تيرلر : كورجستانده برقرال اولور . يرينه (تمرد)
نام قيزى ملكه اولور . باباسندن ارثله انتقال ايدن ملكده حكومه باشلار .
ملكه نك قيزى — حد كالى بولدقده — (بك ديوان) نام ملك زاده يه
ويرلر . او قيزدن اوچ اوغل وجوده كلير . بيودكلرنده چوققلر كورجستانى
اره لرنده تقسيم ايدرلر . (ماروله) نام بيوك بك زاده يه (كوتانسن)
الكاسنى ويرلر كه اصل اسمى آچيق باش ولايتيدر . ايشته باشى آچيق
طائفه سنك نسلى بوبك زاده يه منتهيدر . اورته اوغلى (سيمون) ه تبرير
الكاسنى ويرلر . كوچك اوغلى (داديان) ه باغظ ولايتى ويرلر . ايشته
داديان قومك نسلى دنخى بوكامنتييدر . بوداديان بك جهان آرا ، عادل برحكمدار
اولديغى جهته جمله كورجستان اكا تابع اولورلر . حالا كورجستانده داديان
و آچيق باش بكارينه جمله كورجيملر باش پاپاسلرى كبي رعايت ايدرلر .
قرالر حين جلوسده قليجى بوداديان ، آچيق باش بكارينك اللرندن
قوشانيرلر . شاه سليم اول طربزونده ايكن آچيق باش بكيه (كوتانسن)

ایلك بانسی نوشیرواندر . کورجستانک اسکی قلعه لرندندر . اها لیسنگ اکثریسی کورجی ، کوك دولاق ، ارمنی در . بورادن قالقوب جانب غربه (۴) ساعت کیدرک (آزغور) قلعه سنه واردق .

اوصاف قلعه قدیم آزغور — (الکساندر غور) دیرلر . (شرقامه) تاریخک قولنجه کورجستانده ایلك بنا اولنان قلعه بودر . بیوک اسکندرک بناسیدر . عظیم ، چارکوشه خاراسنگ وضعیتی اسکندر بناسی اولدیغنی کوستیر . مربع الشكل ، کهنه برقلعه در . کورجستان خاکنده آخشمه حدودنده نیابتدر . قبله یه ناظر برقبوسى وار . اغاسی حاکمدر ، ایکوز قدر عسکری واردر . جامعی ، خان وحماسی ، قرق ، اللی قدر دکانی وار . دلبری ، باغ وبانجه سی چوقدر . بوراسی کورجستانک (شوشاد) قومی حدودنده اولدیغندن اها لیسى کورجیجه تکلم ایدرلر .

شوشاد کورجیلرینک لسانی

آرت ، اوری ، سام ، اوتخی ، خوت ، اکسی ، شدی ، زوای
 بر ایکی اوج درت بش التی یدی سکز
 خجراى ، آتی ، پوزی ، پیغال ، خرج ، غیته ، باک ، پسمال ،
 طقوز اون آمک صو آت شراب کراز آرمود
 قواخ ، لفی ، قورزتی ، راتخلی ، نسو ، پروچوغولی ، خربوجق
 قباق اینخیر اوزوم فندق قاوون نار قارپوز
 پرولی ، قوقو ، قال ، ائمودبجو ، پورجاموس ، داجدبجو ، چاغمه دهده
 طوت قیز قاری کل اوغلان آمک بیلم اوطوراوغلان والده کی کلپلر
 موقتاس ، ارسویدس خشام ، آق پاتونی ، پوری ، چاموس ، ایری
 سکسان کیتمه یابانه کل اغا آمک یه یلم ایدر
 اق مودارسویدس ، داجدپاتون ، پاتون ارت ، آقیم تیری ، یدی ارسی ،
 کل کیتمه اوطورا اغا اغا بر باقیم کوچوکی یوق بیوکدر

یزدجردشاه بنا ایشدر . یالچین برپشته اوززنده مربع شکلندہ برقلعہ جکدر . جسرباشندہ برقوجنی واردر . درون قلعه سندنہ اوچوز خانہ وجامع وار ، لکن بدستان وسائر عماراتی یوقدر . بوقلعه بیوک قلعه نك شمالندوشر . لکن کوچك قلعه سسور کیردن متیندر . قله لرك اوچ بیك نکہبانلری واردر . ہرشب مظالمندہ نکہبانلری « خداخوب » دیہ فریاد ایدرلر . اہالیسنك اکثریسی عثمانلی زمانسندن بری سنی اولوب حنفی وشافی مذهبندندرلر . علماسی چوقدر . محصلواتندن دانہ دانہ کندمی ، خاص ، بیاض تفلیس اکمکی ، بیاض و آل شفتالوسی وار . بنہسی ، انکوری صوفی ممدوحدر . مخصوصاتنہ کورنہرینك فائدہسی اولماز ، ہپ باران رحمت ایلہ تیشیرلر . ذاتا کورنہرینہ منبعندن بری یوزالی قدر قصبہیہ اوغرا دینی خالدہ ہر برنی مستفید ایتدیکچون « کور » دیرلر . امامغوللر بونہرہ فائدہسز معناسنہ (عور) دیرلر . صوی لذید ایسہدہ بك آشاغی برتسویہدہ آقدیغندن یوکسك ریان ایدہ مز . حاملری ممدوح دکل . چونکہ شہردہ ایلیچہ وار .

اوصافی کرماہ تفلیس — بیوک قلعه نك شرق جانبندہ قدرتدن قاینار برصیجاہ صودر کہ ایچندہ قیون کلہ وپاچہسی طبخ اولنہ بیلور . قبلی نافع برکرماہدر .

زیارتلری — (امام حسام افندی) ، (فرہاد پاشا کتخداسی رضوان اغا) ، (جم علی افندی) بحر معانی ایمش . تفلیس (کاخت) قلعه سنہ بش منزلدر . (ارس) قلعه سنہ درت قوناقدر . کنج قلعه سنہ درت قوناقدر . بورادن ایکی یوز رفیق ایلہ اوچ تومن عباسی خرچراہ آلوب جانب جنوبہ طار یوللر ایچرہ کیدرک (۴) ساعتدہ (کوسخت) قلعه سنہ کلدک . یالچین قیا اوزرندہ مربع شکلندہ برقلعہ جکدر . عجم حکمندہ اولوب تفلیسک ناحیہ سیدر . (لوری) قلعه سی دە صاغ طرفزده برکوه بلند اوزرہ نمایان ایدی . یانہ وارمہرق کیرودن سیر ایدوب عبور ایدرک بورادن ایلریدہ (سوران) قلعه سنہ کلدک . تفلیس خانی حکمندہ ، برپشته اوزرندہ کوچک برقلعہدر . فقط غایہ الغایہ صعب حصار استواردرکہ برج وبارولری اوجہ پیوستہدر .

ذخاىرى ميدان معرکده ترك ايلدى . قلعهده محصور اولان غزات نعمت فراوان ايله مغتم اولدیلر . مصطفى پاشا زير قلعهيه وصولنده جيوش موحدین تازه جان بولدیلر . دفعه ثانیه اوله رق وزیر اعظم زاده حسنی پاشا اوچریک دوه یوکى بغدادی ، ساثر حیویاتدن ذخیره کتیروب انبارلره درمخزن ایتدیلر . حالا کوچك قلعهده انبارلر واردر . سلطان مراد ثالث دورندن سلطان مصطفانك جلوسنه قدر بوقاعه دست آل عثمانده قالب صوکره کورجی کفاريله عجملر اتفاق ایدرک علی الغفله هجوم ایدرک درون قلعهدن غزات مسلمینی امان ايله چیقاروب قلعهيه شاهه تسلیم ایتدیلر . اول زماندنبری عجم الندهدر . غایت معمور و آبادان اولمشدر .

اشكال قلعه تفليس — (نهر کور) کنارنده یالچین قیا اوزره بربرینه مقابل ایکی قلعهدرکه بتلیس ، تفلیس دینلور . آرهلرندن (نهر کور) جریان ایدر . برقیادن برقیایه جسر عظیم اولدیغندن قولایقله قلعهلرک برندن دیکرینه عبور اولتور . قلعه کبیر نهر کورک جنوبنده ، کوچك قلعه شالندهدر .

نهر کور — بیوک قلعهنك صحرايه ناظر طرفنده کوچك قلعهيه آچیلان قپوسی اوکندن دیواره طوقونارق جریان ایدر . یدنجی قوناقده (باکو) قلعهسییه (کیلان) شهری ماییننده (بحر خزر) ه دوکولور . ابتدا مطالی چلدر ولایتدهکی طاغیر اولوب تا (قره اردهان) دن کچوب آخسخه ، آزغوره قلعهلرینه اوغرایه رق تفلیسک ایچندن کچر ، بحر خزره منصب اولور . غایت بیوک برنهر اولوب ایران زمین مورخلری بوکا بیک التمش قدر عیون جاریه نك آدیغنی روایت ایدرلر . بونهر کنارنده ، یالچین قیا اوزرنده بتلیسک بنا ایتدیکی بیوک قلعهنك دائراً مادر جرمی آئی بیک آدیمر .

اما اسکی بنادر . دیوارینك قدی التمش ذراع اولوب یتمش برجی ، اوچ بیک بدنی واردر . برکوپرولی قپوسی وار . خندق یوقدر . کور نهری اوزرنده صولوق قلعهسی واردر . حین محاصرهده آندن دفع عطش ایدرلر . درون حصارده التی یوز طوپراق اورتولی اولری واردر . خان سرانی بوقلعهدهدر . جامی ، خان وحمای ، سوق مختصری وار . کوچك قلعهسنى صوکره دن

کورجی قزل باشلرینک باشلرینی بدنلرندن جدا ایلدیلر. زیاده سیله مغتم اولوب
 عسکرک اڤ ادناسی برقالقان طولوسی التونه مالک اولدی. همان سردار
 ظفر شعار یکیچری اغافنی یدی اوڤه یکیچری ایله تفلیس قلعه سنک ضبطنه
 کوندروب کندوسی عسا کر اسلام ایله (زک) قلعه سنی فتحه یورودی.
 امان ایله قلعه یی فتح ایدوب ایچنه عسکر قودی. آندن جانب شماله کیدرک
 (کریم) قلعه سنی محاصره ایتدی. قلعه هجوم عثمانیانه طاقت کتوره میوب
 امان ایله قلعه یی سردار معظمه تسلیم ایتدیلر. ایچنده اولانلرده دارالبوارلرینه
 قاجدیلر. حقیر (زک) قلعه سنی کورمدم. اما (کاخت) قلعه سی صحرا سندن
 کذر ایدرکن کریم قلعه سنی کورمشیدم. لکن ایچنه کیرمدم. عثمان پاشا
 شکاره چیمش ارسلانلر کبی بوایالتدن یکرمی التی پاره بیوک، کوچک قلعه لر
 آله رق ایچنه عسکر و مستحفظلر قودی. صوکره طی منازل ایدرک تفلیس قلعه سنه
 کیردیکی کون عظیم شادمانقلر اولدی. صوکره سردار باوقار قلعه سنی غایت
 متین و استوار ایدوب ایالتی تحریر ایتدی. حکومتی میر میرانلق ایله
 قسطمونی ایالته متصرف صولاق (فرهاد پاشا زاده محمد پاشایه) و یروب سائر
 مهمات و لوازمی تکمیل ایدرک یکرمی اوڤه یکیچری، بش اوڤه جبه جی،
 بش اوڤه طوچجی، یوز تمش پاره دخی سائر منهدم اولان قلعه لر دن عسکرلر
 قویوب تیره، منتشا، تکه، حمید سنجاقلریله سیواس ایالتی عسکرلرینی عموماً
 محافظه جی تعیین ایتدی. کورجستانک سائر طرفلرینی ده یولنه قویهرق
 در دولته روان اولدی. بری طرفدن عجملر ایله کورجستان کفاری
 قلعه تفلیسی یدی آی محاصره ایلدیلر. بالجمله غزات مسامین قحظ
 و غلادن ایلری درجه بوکالدیلر. آتلیخی، نهایت کوپکلرینی، کیده کیده
 شهیدلرینی تناول ایتکه محتاج اولدیلر. حتی صوباشی نامنده برینک کلجی
 یدی بیک آچیه ساتون آتوب اکل اولندی. حال بومرکزده ایکن عدونک
 طرف طرف هجومه مردانه مدافعه ده بولنورلردی. حکمت خدا ارضروم
 و ایلسی مصطفی پاشا دریا مثال عسکر ایله الغار ایدوب کلیرکن قلعه یی محاصره
 ایدن عجملرن سرداری امام قولی فرار ایدرک بوقدر مال غنائی، کلیتی

کنارنده بیک خانلی، جامع، خان و حمامی کنندر. بورادن ده ایلری کیدرک (تفلیس) قلعه سنه کلدک.

اوصاف تفلیس — ایران زمین مورخلرندن « شرفنامه » صاحبک قولی اوزره بوشهری اسکندر ذوالقرنینک خزینه داری (بتلیس) بنا ایتشدرکه وان ایالتندمکی (بتلیس) ی ده او یاپدیرمشدر. صوکره لری بوقلعه یی یوزلرجه باغیلر محاصره ایتمش، ملوکن ملوکه انتقال ایده ایده کورجستان حاکم لرندن (داود خان) ک حکمنه کچمشدر. آنک زیر اداره سنده ایکن کندیلی عثمانلی قورقوستدن عجم شاهنه التجا ایدرک تاج کیوب ملکته خان اولمشدر. نیجه زمان ملکیت اوزره نوشروان مثال عدالت ایدوب معمور و آبادان ایتمشکن نهایت سلطان مراد ثالث عصرنده لالا فرهاد پاشا کورجستان اوزرینه یرکتورمز عساکر بی پایان ایله کلوب چلدیر قلعه سیله یتمش عدد توابعی قلعه لری قتیح ایتدی. تفلیس اوزرینه ده سردار معظلمک عزیمت ایتدیکنی (داود خان) استماع ایتدکده قورق بیک عسکر تفلیس قلعه سنه مستحفظ قونوب جنکه آماده اولدی. بری طرفدن عسکر طی منازل ایدرک شروان صحرا سنده مکث خیام ایتدی. ابتدا سردار تفلیسه نامه کوندروب دینه دعوت ایتدی: «یادین اسلامی قبول ایدک. یاخود قلعه یی پادشاهه تسلیم ایدرک قلعه خارجنده خراج کذار رعایا اولک و لادین مین اوغورنده جمله کز قلیچدن کچیر یلوب اهل و عیالکز اسیر اولمق مقرر در.» نامه واروب مفهومی معلوم اولنجه جمله سی بریره کلوب مشاوره ایتدیلر. «عثمانلی بیلدیکندن قالمسون» دیو ایلیچی قودیلر، قلعه یه قباندیلر. اما یه عاقبت اندیش اولانلر مشورت ایدوب عساکر اسلامیه نک صولتنه طیانه میه ققلرینی بیله رک، جمله سی ترک دیار ایدرک قلعه یی خالی براقورلر. بو حال سردار معظلمک مسموعی اولدقده عساکر اسلام ایله عقیلرینه دوشمش، تفلیس قربندن (کر) نهرینی عبور ایدوب برکون برکیجه ایلغار ایله (زکم) قلعه سی التنده تفلیس خاننه یتشمش، اولنرده برچنکلیستان ایجره قورو اورمان ایچنده اهل و عیال لریله متحصن اولمشلر. غزات مسلمین هجوم ایدوب

کبر، بغض، عداوت یوقدر. لکن رافضیلری نه ولایتلرینه قورلر، نه ده انرله بیع و شرا ایدرلر. بوراده ییلده برکره عظیم بازار اولور. طاغستان بوراده خاتمه بولدی. ارتق کورجستانه کیردک.

اولا حدودده (اودد) قلعه‌سی — عجم حکمنده در. بوقلعه صول طرفزده قالوب حقیر شکی قلعه‌سی حدودندن کیتدم. (زوخوریه) کندینه کلدک. کورجستانده تمرس خان حدودنده نفلیس خانه تابع کندعظیمدر. رعایاسی کورجی آزانوور وارمنی ایله کوک دولاقدر. بورادن ایلرولوبوب (کاخت) شهرینه کلدک. کورجستانده و عجم حکمنده در. ایلك بانسی نوشرواندر. مرور ایام ایله قلعه‌سنک بعض یرلری خراب اولمشدر. جرمی دائراً مادار اون درت بیک آدیمر. یوز یتیش برجی، اوچ دروازه‌سی وار. درون قلعه‌ده ایکی بیک عدد آبادان خانه‌لر واردر. خراب جامعلری، خان و حماملری، چارشی و بازاری واردر. صوی آبلالندن نشان و یریر، صولری کوه آلبرزک طقوز طبقه اشانغی داملرندن کلوب کاختک باغ و باغچه‌لرینی ریان ایتدکدن صوکره نهرکوره ریزان اولورلر. هواسی بروده میال اولدیغندن ایکی ممدوح دکدر. خلقی ارمنی، کوک دولاق و کورجی طائفه‌لر یدر. حاکملری بشقه‌جه سلطاندر. بیک قدر نوکری واردر. اون ایکی حاکمی، قاضیسی واردر. شاه اسماعیل سلیم خان ایله چلدیر جنکنی ایتزدن اول بورانک آب وهواسندن حظ ایدرک شهرده اوچ‌سنه ساکن اولمش، قلعه‌دن طشره سطرنج واری صوقاقلرله عظیم برواروش بنا ایتمش که گویا اورته مجار دیارنده (قشه) شهریدر. جنکده ایسه شاهک یوز بیک عسکری دندان تیغدن کچوب انجق کندیسی اذربایجان دیارینه جان آتمشدر. صوکره اورغونجی عثمانلی عسکرله کورجستان عسکری بوشهره کلوب نهب و غارت ایتشلر. صوکره‌لری ده اوقدر معمور اوله‌مامش. فرهاد پاشا ارس قلعه‌سنی معمور ایتدیکی وقت بونک طاشلرینی آرابه‌لرله اورایه طاشتمش. سلطانی حقیره محبه برقوناق رفیق ویردی. جانب قسبه‌یه کیدرک (خودرای خان) کندنده مکث ایتدک. کور شهری

بنا ایتشدر . بوشهر ایچون نیجه جنک وجدال اولدقن صوکره عجم شاهی (کور خدابنده) طاغستان حاکمک الندن آلمشدر . عثمانلیلر استیلا ایتسون فکریله قلعه سنی خراب ایتشدر . حالا عجملرک النده اولوب ارس قلعه سی حاکمی خاکنده اولوب کوه آلبرز دامننده در . طاغستان تاریخلرنده «بوشهر (سیراللان) دینه سنه سبب حضرت سلیمان هواده کزرنک تختی بورایه قوندروب کوه آلبرزی تماشای ایتدیکی وقت اعمار ایدلمه سیدر . «بازار . دمیرقو ، شاخی ، نیازآباد شهرلرینک آره سنده واقع برشهر قدیمدر . اوچ سرحد آراسنده اولدیغندن او قدر معمور دکلدر . هواسی صفوق اولدیغندن باغ و باغچه سی آزدر . اوچ بیک قدر طوپراق اورتولی خانه سی ، جامعلری واردر . عجم النده اولدیغیچون جامعلری جماعتدن غریب قالمشدر . یدی حمای ، اون برکاربان سرایی ، یتیم قدر چارشی ، بازار دکانلری واردر . برکیجه مسافر اولدیغمزدن ایچنی تماشای ایدمدم . خانلق وقاضیلقدر ، کلنتری ، منشیسی ، داروغه سی ، بیک قدر نوکری واردر . اها لیسنک اکثریسی سنیدر . بنه بزلی جلاهلنی ایدرلر . آب و هواسنک لطافتندن دلبرلری مشهوردر . غرب طرفنده کوه البرزدن طلوع ایدرک کور نهرینه دو کیلور برچای واردر . بورادن ینه قبله یه کیدرک (ختن) اولکه سنه کلدک . بوده طاغستان حاکمی اولکه لرندن اوچیوز پاره کندلی معمور و ابادان قصبه در . برطرفی کوه آلبرزدر . بوراده ده اوچ کون کندلری تماشای ایدرک (زاخور) کندینه کلدک . بوده یوزالی پاره قدر کندی محتویدر . طاغستان حاکمک بوی بکلرندن (امیر یوسف بک) ک حکمنده در . لکن برقاچ کره عجمه تابع اولمشدر . حالا اها لیس سنی وشافعی المذهب اولوب یدی بیک قدر جنک آدملری واردر . بکیله برکیجه صحبت ایتدک . بزه اللی عدد زردووا پوستی ، بیان کدیسی پوستلری ویردی . حقیرده اکا اوچ عدد منقش قیاسلطان مقرمه سی ویردم . بوکندده (زیارت الشیخ امیرسلطان) اولو سلطاندر . طاغستانک بو اولکه سنده کی علما و صلحا بشقه طرفنده یوقدر . بو دیارده کذب ، غیبت ، مساوی ، سوءظن ، کین ،

اوزادچہ اوزار . (زیارتگاہ جبل اربعین) یعنی قرقر مقامی : قرق عدد
قبرعظیم اولوب زیارتگاہ انامدر . (زیارتگاہ درہ خورخوط) اولو سلطاندر .
شروانلیار بوسلطانہ معتقددرلر .

بونلری ہپ زیارت ایدرک دمیرقپو خانندن اون تو من قاضی بکی ، برچپار
آت ، اون پارچہ کچرات قطنیسی ، اکیوز نفر رقیق آوب جملہ اختیار
دوستلرہ وداع ایدک .

دمیر قپودن کورجستانہ عزیزیت

اولا قلعدن قبلہیہ (۱۲) ساعت جنکستان ایچرہ کیدرک طاغستان
حدودندہ (کورہ) قصبہسنہ کلدک .
منزل کورہ — طاغستان حاکی (شاہ میخال) خانک تختی اولان
(تابہ سران) حدودندہ باغ و باغچہلی ، بیسک مزین و معمور خانہلی ،
جامع مختصرلی قصبہدر . چارشی و بازاری یوق . سادہ جہ جمعہ کونی
اطرافدہ کی قرادن آدملر جمع اولوب بیع و شرا ایدرلر . لکن التون وغروش
نہدر بیلمزلر . کاروکسبلیری دکیش ، دوقوش ایلہدر . ازلدن بری اویلہ
کلشدر . اون بیسک قدر اہالیسی شافی المذہب ، پاک اعتقاد ، دیندار کیمسہلردر .
بوشہردہ ہیچ قادین طائفہسی کورمدم . مکر بو طاغستاندہ برقادین انجق
مرحوم اولدقدن صوکرہ مزارستانہ کیدرکن شہری سیر ایدرہش ! .. نسوان
طائفہسنک قپودن طیشاری چیقمق احتمالی یوقدر . مکر حج شریفہ کیتمک
ایچون اولہ . اہالیسی کولر یوزلی ، غریب دوست ، تندرست آدملردر .
سہل باغ و باغچہلری واردر . بورادن قاقوب ینہ طاغ و خیابان ایچرہ کیدرک
(آوار) اولکہسنہ داخل اولدق . بوراسی طاغستان حاکنک خاص
اولکہسیدر . اوچ کون بو اولکہدہ کی کندلری تماشاشا ایدرک (سریرالان)
شہرینہ کلدک . بو اولکہنک قلعهسنی اسکی زماندہ (ہر مزار تاجدار بن نوشروان)

اکثریا امان ایله مصقوک هشدک ، قران طرفلرینه کلوب یاغلرینی ساتارلر . شمیدیلرده مصقو تجارینک دالائیه بودمیر قپو بندرینه ده کلمکه باشلادیلر . بودمیر قپویه بهرسنه چین ماچین ، خطای ، ختن ، فغفور ، مصقو دیارلرندن یوز بیکلرجه آدملر تجارتیه کلوب خیلی کمرک حاصل اولور . عثمانیلر النده ایکن اسکله سندن وایالت شرواندن سنوی ایکوز قرق یدی یوک اچقه حاصل اولوب نوکرلرینه ، یدی سنجاقل سلطانرینه ، صلح وصلاح ایچون طاغستان حاکمه خاصلر وعلوفه لر ویریلیدی . حالا اوزدمیر زاده پاشا فتحنده (دال محمد افندی) تحریری اوزره ضبط ایدوب عدالت ایدرلر . حالا اوتحریر اوزره شروان ایالتی یتیم قضادر . یدی خانلق واون ایکی سلطانقدر . ینه اوتحریر اوزره تیمار وزعمتی یوقدر . سلطانلرک وسائر حاکمکلرینک خاصلرینه وضع ید اولماز . معمور آبادان یردر . « آله ینه عثمانلی یه میسر ایده » دیه اعلایی دعا ایدرلر . حتی بز بوراده ایکن آستانه سعادت طرفندن برکوک دولاق چاشت چیقہ کادی . خانه « خانم ! کچن سنه عثمانلی آق دکنر ایچنده کی کرید جزیره سنه یوسف پاشا نام سردارینی کوندروب ، (حانیه) دینان قلعه یی آلوب ایچنه عسکر قویدی و ابراهیم خانک شهزاده محمد نام اولادی دنیاه کادیکندن عظیم شادمانلق اولدی . یدی کون ، یدی کیجه قیصر زمین چراغان اولدی » دیدی . شروان ، شماخی ، کیلان سنیلری ذوق وضا ایدرک رقصه باشلادیلر .

زیارتگاهان دمیر قپو — امویلردن پزید بن عبدالملک ، که عاتکه نام خاتوندن متولددر ، شامدن دریا مثال عسکر ایله بودمیر قپو خارجیلری اوزرینه کلوب جنک عظیم ایتیمش ، یدی یوزدن زیاده صحابه کرام شهید اوله رق دمیر قپونک غرب طرفنده کی دیوارک طشره سنده برمیل بعید اولان مزارستانده دفن ایدلمش . مزار طاشلارنده خط ثلک وکوفی ایله تاریخ واسم و رسملری تحریر ایدلمشدر . ساده یتیمش قدر رواة حدیث صحابه واردر . دیه اعیانی تفاخر ایدرلر . بعض جلی خط ایله اوزری یازیلی عثمانلی قبرلرده واردر . بونلری مفصلا تحریر ایتیمش اولسه ق سیاحتنامه من

انسان چهره‌سنی مرآت کبی زمینده کورور . دیگر خصملری ده عثمانیلرله قریم و قالماخ تاتارلر یدر . جنوبدن دشمنی چرکسلردر . قبه‌دن دشمنی طاغستانک قوموق قومیدر . شرقدن دشمنی کورجستانک تموس خان اولک‌سیدر . انکچون بوقاعده منتظم نکهبان اوطوروب برتعرض اولسه آتیش یاقه‌رق اهالی قلعه‌بی اخبار ایدرلر .

درون قلعه‌ده کی عمارتلر — قلعه‌نک درت دیوارنده کی طاشلر فیل جنه‌سی قدر اولوب بریسنی اللی آدمک علم جرائفال ایله قالدیرمسی ممکن دکلدردر . قلعه دروننده بیک ایکی یوز قدر طوپراق اورتولی او واردردر . جنوب طرفنده دیواره متصل بیوک برسرای واردردر که ایران زمینک برنجی سرایلر نندردر . بوسرایه متصل بیوک برجامع وار ، مناره‌سی بیقلمش . بوجامع قربنده عثمانلی طرز معماریسنده بنا اولنش زیبا برحام واردردر . بانسی معلوم دکل . قلعه‌نک شرقه آچیلیر قایق قپوسی قربنده اوزدمیر زاده عثمان پاشا جامی ، خانلری ، دکانلری واردردر . قلعه‌دن طشره مزین برواروش واردردر . بیک قدر اوی وار . اوچ چوره‌سنده باغ و باغچه‌سی چوقدر . دارالاطعامی یوق . جامع ، خان ، حمام ، چارشی و بازار ی چوق . اکثریا ابریشیم اوروب کف‌افلیرلر . قوموق خلقنک برچونغی کوزل زره دوزرلر . اهالیسی سنی و شافی المذهبدر . شهر (ابن حوقل) قولنجه اون سکرنجی اقلیم عرضیده و بشنجی اقلیم حقیقینک نهایتنده در . آب و هواسی سهلجه در . طول نهاری اون یدی ساعت ، یدی دقیقه ، ایکی ثانیه در . دریا آشوری غرب طرفی ارچیوز میل مسافده مصقولرک اهدشک ، قازان ، الاطرو ولایتلریدر . ماوراسی دشت قیچاق و صحرای هیهاتدر . بوسخرای دشت پیراده یکریمی سنه‌دنبری (طیشی شاه) ، (مویونجاق خان) ، (قوبه قالماخ خان) بشر ، التیشر بیک قوام ایله قونوب کوچرلر . بونلردن تاقریم دیارینه قدرالغار ایله شبخون سالانلر ازاق قلعه‌سی قربنده (کومکلی صوبی) کنارنده مصردن معزول (کورجی معطنی پاشا) بی شهید ایتدیلر . بونلر دین ، دیانت ، کفر ، ضلالت نه در ، بیامزلر . بهایم کبی صحرائشین ، پیل تن مخلوقلردر .

برج و بارولری دریا ایچنده نمایاندر. دیوارک دریا کنارندن طولی براوق
منزلیدر. دریادن ینه قلمه اگسه سنده کی طاغه وارنجیه قدر قلمه نك عرضی
بر پوطه اوقی منزلیدر. قلمه بریشته عالی اوزرنده نخمس شکنده بنا اولنمشدر.
کرچه حقیرک کثرت سیاحتی یوقدر اما بو طرح اوزره بر حصن حصین
کورمدم. استاد مهندسی، بنای عاقبت اندیشی بوقلمه یی اوچ بلوک انشا
ایتمش، و اوچ عدد متین و قوی اوچر قات دمیر قونلره تحکم ایلمش.
قلعه نك بر بلوکی شرق جانبه صفح جبهه حائلدر. ایکنجی قبو شهر ایچنه
مفتوحدر. آرغنه جانبه حائل اولان دیوارده ایکی قبو واردر. اشاغی شهره
مکشوف ایکی قوی قپوسی واردر. بری مسکور قپوسی درکه شرق طرفدن
مسکور ناحیه سنه آچیلور. بوقیودن چیقانلر آت ارا به لریله (شاخی)
قلعه سنه کیدرلر. بر قپوسدن دخی جنوبه دشت قچاق، قریم، چرکستان
طرفلرینه کیدیلیر. لکن طاغستانه آت آرا به سی ایشله من. ساده آرا به
مصقولرک ترک قلمه سنه، قازان ودشت قپچاغه ایشلر. قلمه نك اوچنجه بلوکی
دکز طرفنه دوشمشدر. ایچنده اوقدر آبادانلق یوقدر. هنوز (قرچیغا
خان) قلمه مستحفظلری، دیز چوکنلر ایچون خانه بنا ایدیوردی. کیلان،
با کو طرفندن کلن سودا کرلرک آت آرا به لری بو حصار یچه بلوکنده مالامال
طورور. بودیارده دریادن دخی نیجه کشتیلر ایشلر. انکچون قیمتدار بر قلمه
استواردر. قلمه نك شکلی مربع اولوب دائراً مادار جرمی اون بر بیک آتمش
آدیمدر. یتمش قلمه عظیمی واردر که هر برنده غربا و مجردان ایچون بر مردرسه،
برر مسجد بولنسی مقرردر. طلبه لرینه با کودن چراغلق سیاه نفت کلیر.
مطبخ کی کاوسندن کندم چورباسی توزیع ایدرلر، بوزا کتله علمایه قلمه یی
حفظ و حراست ایتدیرلر. قلمه نك اطرافنده یدی بیک آتمش دندان و بدن
واردر. هر شب مظلومه نفت یاغیله قلمه یی چراغان ایدرلر. چونکه قلمه نك
یدی قدر عدوی جانی واردر. بری مصقو قزاغیدر که کیلریله هر بار کلوب
طشره نواچیلری غارت ایدرلر. لکن ذیل حصاره کلزلر. زیرا لب دریاده
یتمش پاره بالیمیز طویلری واردر. جمله سی عثمانلی طوییدر که صیقل و جلا سندن

تسخیرلرینه آملشدردر . قلعه یه بیك عدد یکی چری ، درت بلوک سپاهی ، اون اوپه جبهجی ، اون اوپه درکاه عالی طو پیحیسی ، التمش عدد طوپ ، بشیوز صندوق جبه خانه ، سائر لوازمات قونوب اون بش بیك عسکرله محافظه یه مأمور قالدی . حق وعدالت سایه سنده بوحوالی معمور و آبادان اولدی . دشت قاپچاق ، چرکستان ، طاغستان طرفندن یوللر آچیلوب قریمدن تاتار عسکریه مهمات ولوازم کلکده ایدی . لکن صوکرلری امداد کلدیکی جه تله عجملرامان ایله قلعه یی ضبط ایلدی . غزات مسلمین طاغستانه ، اورادن چرکستانه ، اورادن قریمه کلدیله . بوراسی غایت معمور اولوب حالا دست عجمده خانقادر . اون ایکی حاکمی ، منشی و کلنتری ، یساوول ، قوروجی ، دیزچوکن ، چیک یین اغلری ، ایکی بیك دیزچوکن تولونکی ، طقوز بیك نوکری واردر . قلعه خانیه ملاقات ایدوب روان ، کیلان ، باکو خانلرینک مکتوبلرینی ویردم . بزه لب دریاده برج قایتاق خان اوزرنده دریاه ناظر برسرای عالی دوشه دوب تطیب خاطر مزله مقید اولدی . سسکان یاشنه وارمش قیرچیل ، مست مدام (شفیع خان) نامنده برخان خام ایدی . لکن نکته شناس ، شعر آشنا ، خطاط ، خوش صحبت برجان ایدی . حقیره بش تومن خرج معونت و یروب هرکون تعییناتمزی مهماندارلریزه کوندرر ایدی .

دمیر دیمه سنک سبی — اسکندر یاپدیردیغی سده بر دمیر قپو انشا ایدوب نکهبانلر قومیش ایدی . تانوشیروان عصرینه قدر بودمیر قپو ثابت قالدیغندن قلعه یه دمیر قپو دیمشدر ایدی . ایکنجی بانسی نوشیرواندر . اوچنجی بانسی یزد جرد شاهدر . دردنجی بانسی شاه اسماعیل ، بشنجی بانسی اوزدمیر اوغلی عثمان پاشادر . تلمه نك غرب طرفی بحر خزر کنارنده واقع اولدیغندن اساس دیوارلرینی تلاطم دریا دوکر . بودیوارلری یزد جرد شاهدن صوکره (خزر شاه) ک بنا ایتدیکنه دائر لب دریاده کی اسکله قپوسی اوزرنده فارسی ایسات ایله تاریخ یازلمش ایدی . ینه دریا جاننده اسکندرک بنا ایتدیکی سد حائط نمایاندر . نه قدرده عظیم و عریض دیوار ایش . ملوک مراد ایدنسه اودیواردن قلعه یه قدر اولان برلیمان اوله بیلیر . حالا

اوج قات خندق بو حقیق اولیانک منظوری اولمشدر . قریمدن قوموق دیارینه کیدن جانار امعان نظر ایتسه لر معلوملری اولور . بعضیلری اسکندرک بنا ایتدیکی سد یا جوج بودر دیر لر . فقط اولسه کرک . اسکندر دن ولادت رسول الله قدر ابن اسحاق قولنجه (۸۸۲) سنه کچمش ، هجرت نبویه دن زمان سیاحت مزه قدر ایتسه بیک الییدی سنه مرور ایتمشدر . او حالد اسکندر دن بو آنه قدر بیک طقوز یوز اوتوز طقوز سنه اولمشدر . آنک ایچون سدن برچوق یرلری منهدم اولوب بعضی یرلرده برج و بارولری قالمش ، عمیق خندقلری قوملر ایله طولمشدر . بود قائق منظوری اولانلره نهان دکلدر . تحفه تاریخی « اسکندر قعر زمینده یتمش کونده بر یر حفر ایتدیرمش ، بو واسطه ایله بحر خزری فاشه چاینه دوکمشدر » دیر . اما حقیق بوکا اعتراض ایدرم . بیک الی تاریخنده آزاق قلعه سنه کیدرکن فاشه چایی ساحلنده مک ایتدک . صوی آب حیات مثال برماء لذیذ ایدی . بحر خزرک صوی ایسه سم هلاهلدن بدتردر . بر آدم صویندن طهارت ایتسه عورت یرینی آتش کی یاقار . نصل اولورده زیر زمیندن فاشه چاینه قاریشدینی حالد فاشه چاینک صوی ینه شکردن لذیذ اوله رق قالیر . غلط فکدر . اسکندر سدن بحر خزر اوچنده بو دمیر قپوی بنا ایتمشدر . دمیر قپو طاغنک دامنده دریا ایچنه کیرمش قوی برقلعه در .

دمیر قپو قلعه سنک اشکالی — ایلک بابسی اسکندر ذوالقرنین درکه نبوتنده اختلاف اولمشدر . صوکره امویلردن یزید بن عبدالملک زماننده خارجیلر لندن آله رق جمله طاغستان اهایلیسی اسلام ایله مشرف اولمشدر . صوکره لری برچوق محاصره کوره رک کاه خراب ، کاه معمور اولمش ، نهایت طقوز یوز سکسان الی سنه سنده مراد ثالث وزیرلردن اوزدمیر زاده عثمان پاشا سردارلق ، یرکتورمز عسکرله بوقاعه اوزرینه یوریه رک ، حاکمی اولان (چراغ خان) ی قید و بند ایدرک قلعه یی و یره ایله تسلیم المش ، شروان ایالتنه حاکم مکرم اوله رق قلعه یی تعمیر و ترمیم ایتمش . غزات مسلمین بوقلعه دن چیقوب دیار شروانه شبخونلر صالحه رق یتمش پاره قلعه یی قبضه

قالمشدر . بشیوز خانہلی ، جامع و حماملی ، کاربان سراپلی اندک چارشسو ، بازارلی بربلده جکدر .

خالق اکثریا طاغستانک قوموق قومیدر . یخشی زرخ دوزرلر . بورادن ینه جانب جنوبه کیدرک رکاک قصبه‌سنی صولمزده براقدق . مسکر ناحیه‌سی ایچندن دمیر قپو قلعه‌سنه واردق .

اوصاف بندرباب یعنی شهرباب الابواب سدا سکندر ذوالقرنین قاعه دمیر قپو — بوقلعه‌نک بناسی بعض مورخین قولی اوزره مالک عرب اسکندر ذوالقرنینه نسبت اولنمشدر . اسکندر سدی بنا ایتدکن صکره بودمیر قپوزمیننه کلش . نه کورسون ، طاغستان حدودنده ساحل بحر ده برجای دلکشا . . برابرنده بولنان حکما ایله مشورت ایدرک دمیر قپو زمینی ارتفاعه آلدیرمش . بحر خزری قره دکزدن دها یوجه بولمشدر . بووجهله خزری قره دکزه قاریشدمیرق قصد ایدنمش وایکی دکز آره‌سنه ذوفنون مهندس لر کوندرمشدر . اوچ کونده طاغستاندن البرز طاغی دامنده ، مکرلستان حدودنده قره دکزک نهایی اولان فاشه چاپینه وارمشلر . انکده ارتفاعی آلوب قره دکزی بحر خزردن یکریمی دفعه سفلی بولمشدر . اووجهله کوهکن وتقابلر ، سائر لوازمات حاضرلانمغه باشلانمشدر . لکن حکما اعتراض ایدرک « یا اسکندر ! سن سد یا جوجی بنایه مأمور ایدک . بوکا مباشرتک طول املدر . کرچه بوایکی دکز آره‌سی اوچ کونلک یولدر ، فقط (آلبرز طاغی) دامنده کی چاقاق قیالر دلینمک ایچون بیکلرجه خزینهلر ، عمر نوح استر . سزک ایسه علم نجوم اوتوز ایکی سنه سلطنتکر اولدیغی بیلدیریور . شمدن صوکره حقه یوزلیکیز . دها نافع ایشلر واردر » دیمشدر . اسکندر ده اوکیجه بر مخوف رؤیا کوردیکندن بو فکرندن واز کچمشدر . صوکره دمیر قپودن یدی قوناقلق طاغستان طاغلری ایچندن قره دکزه وارنجهیه قدر اوچ قات سد رصین ، اوچ قات خندق عظیم یاپدیرمشدر . بوسد شرق طرفده بولنان ایران ، توران قوميله غرب طرفده کی دشت قاپچاق اقوامی بنی اصفر ، قریم ، روس طائفه‌لری اره‌سنده حدود اولمشدر . حالا البرز طاغی ایچنده (داریان) طاغلرنده اوچ قات دیوار ،

قالیونلری کبی بیوک کیلیری یوقدر. کیلرینک کویشته لری قامش سالی شیلردر. کیجیلیری اوقدر مهارت صاحبی دکلردر. بحر خزر کنارندن جانب شرقه دوز صحرالر ایچره کیده رک (شاپوران) شهر عظیمه واردق.

اوصاف شاپوران — شیروان ولایتی حکمنده مزین برشهردر. لکن دمیرقو حدودنده تحریر اولمشدر. اسکی زمانده اسفندیار شاهک بناسی ایمش. سوکره هلاکو مغولی کله رک شهری خراب ویباب، خلقنک جکرینی کباب، اولرینی دوم دوز تراب ایتمشدر. سوکره ینه معمور اولمشدر. نهایت مرادخان ثالثک وزیر ی اوزدمیر زاده عثمان پاشا دمیرقوی فتح ایتمدیکی زمان بوشاپوران شهری اهالیسی دخی اطاعت ایتمک لردن سنجاق بکنه تختگاه اتخا اولمشدر. لکن سوکره لری مرادخان رابعک جلوسی اثناسنده شیروانی ضبط ایدن عجملر شاپورانی ده اداره لری آلتنه آلمشدر. حالادمیرقو حدودنده سلطانقدر. زمینی بشنچی اقلیمک نهایتنده اولوب تبریزدن سوکره آب و هوا جهتیله ایرانده ممدوح اولان شهر بودر. یتمش محراب، یتمش محلهدر. مشهور جامعاری: طوقاق خان جامعی، اوشار خان جامعی، اوزون حسن جامعی. اوزون حسن جامعنک مثلی بریرده یوقدر. حتی اوزدمیر اوغلی عثمان پاشا هر جمعه دمیرقودن الای عظیم ایله کلوب بوجامعه عبادت ایدرمش. واجب السیر برعبادتخانه قدیمدر که درت دیوارنده اولان خرده کارلق نقوس بوقلمون، مرمر برلک فن معماریدن خبردار اولانلری انکشت بردهان حیرت ایلر. شهر مسکر وادیسنده محصولدار برمحله واقمدر. یدی ناحیه سی واردر. هربری سبعة سیاره دن برینک اسمیله معروفدر.

بورادن لدوس جانبه میال اولوب کوچهلر ایچنده کیدرک دریادن بعید واسع برصحراده (چرض) کندینه کلدک. بوراسی دمیرقو حدودنده اولوب طاغستان حکمداری میخال شاهک خاصیدر. شاهه اوزمیر زاده عثمان پاشانک احسانیدر. سوکره عجملر انه کچمش ایسه ده ینه شاه میخال حکمنده

اوصاف شاپوران
فصل دوم
اقدام مطبوعه

طوغروسی غایت قورقچج ومهیب بربالق ایدی . جمله باکو ، شمانخی ، دمیرقپو اهلی بریره بریکوب بونی تماشاشایدیولردی . (خواجه صاری خان) نام بربحر خزر سیاحی شویله نقل ایتدی :

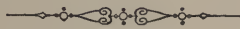
بوبالق بحر خزره مخصوص برنهنگدرکه ملاحان بحار اسمنه (نهنگ پیل کوشی) دیرلر . بالجمله ماهیلر بوندن خوف ایدرلر . حقیقت حال بوببحر خزر ساحلنده اولان عبرت نما قابوقلر ، لاشه‌لر بشقه براب دریاده بولنمز . قابوقلرک اکثریسنک بحری حیوانلر دبیله مشابتهتی یوقدر . چارکوشه ، نخمس الشکل ، طوپوزکبی مدور ، قویروغی اینجه مخلوقلری اولور . اما (کبی) و (مینا) بالقلری غایت مرصع اولوب برذراع طولنده درلر . (لپاته ، سرخ اندام ، سبز ، سیپی) وسائر کونه بالقلری یینمکده کویا مائده موسادر . بوببحر خزر ملاحلرینک تقریری اوزره بحر سیاهدن بیوکر . بریره اتصالی یوقدر بشقه‌جه بربحر عظیمدر . ایچنده قره‌دکزکبی جزیره‌سی یوقدر دیرلر . لیمانلری چوقدر . تلاطمی قره‌دکزدن شدیددر . طولنک نهایتی فغفور حدودی ولایتنده اولوب بوراسی اقالیم سببعنه‌ک نهایتی در . غرب طرفی مصقوف دیاریدر . شرقی کیلان عجم ، اوزبک ، بلغار ، قالمخ ، چین ، فغفور ، قوزاق الکالری اولوب قوزاقلره مصقوف دیارینک آره‌سی شانک شدتندن یدی آی منجمد اولور . یخ‌بارهلر اوزرندن قالمخ تاتارلری عبور ایدرک مصقوف دیارینی نهب ، غارت ایدرلر . آلدقلری اسیرلری چین خطای ، ختنده ساتوب بای کشی اولورلر . کیلان ، باکو ، دمیرقپو ، ترک قاعه‌لری اوکنده بحر خزر اصلا طوکاز . چونکه سهیل یردر . باب‌الابواب دینلن دمیرقپودن قبایه‌یه طوغری برکورفز واردر . بحر طاغستان حکمدارلنی حدودنده (آوار) الکاسنه قریب (ترک) نه‌ری کنارنده مصقوفلرک ترک قلعه‌سندنه نهایت بولور . وضعیتی قبله‌دن شماله طولانیجه اولوب طولی درت بیگ میلدر . عمقی اوچ اصقاندیل بونی ، یعنی اوچیوز ذراعدر . ایچنده بیگ قدر کیسی واردر . کشتیانلری مصقوف قازاق شایقه‌لرندن چوق قورقارلر . بعضاً روی دریاده عظیم جنک ایدرلر . اوپله بحر محیط ، بحر اوقیانوس

صولرک یوزنده قایماق باغلار ، طورور . نفت بشقه جه امانت اولوب سنوی شاهه یدی بیک تومن آچه کتیریر . نفت امینک آدملری بوکولجک زلرک ایچنه کیروب کیجه لره نفتی بریکدیردرک کچی طولوملرینه طولدیریرلر . صوکره بونی تجار آلوب دیار دیار کوتورلرلر . سکز رنگه نفت اولور . لکن صاری نفت غایت مقبولدر . سیاه نفت ساهاقدرکه عجم دیارینک اوزیکستان ، هندستان ، عراق ، کوردستان ، کورجستان ، طاغستان ، آل عثمان سرحدلرنده کی قلعه لره بوقره نفتی کوتوروب اطرافلرینه چراغان ایدرلر . عسکر اوزرلرینه هجوم ایتدکه اوزرلرینه وایاق آلتلرینه نفتلی یورغان وکهنه اشیا آتوب آتسبازلق ایدرار . قلعه وشهرمه ماتی ایچون لزوملیدر . حتی شاه حضورنده ، دردولتلرنده یانان مشعللر هپ باکو نفتندندر . نفتک کیجه لی ، کوندوزلی نکهبانلری وار . چونکه آتش دکرسه الی نهایته یانوب سونمک بیلمز . آنکچون نفت معدنلرینک کنارنده طاغلر کی النمش طوپراق آماده طورور . نفت معدنه برشراره اصابت ایلسه هان جمله رعایا و برایا یتیشوب اوزرینه طوپراق آتهرق سوندیریرلر . بشقه علاجی یوقدر . دهانیجه یرلرده قیا وغارلرده نفت معدنلری وارمش . اما منظورم اولان معدنلریدر .

بورادن ینه جانب قبله یه لب دریا ایله کیدرک (مسکر) ترکن او به لرنده مکث ایلدک . بوسحرالرده مغول ، قومون ، ترکن ، بقه ترکانلری قیشین او به لرلیه مکث ایدوب سهله یرلر . غایت محصولدار دارالقراریدر .

بحرخزرک نهنک پیل کوشی — بورادن قالدق . لب دریا ایله کیدرکن توج بحر ایله ساحله آتیمش بربالق کوردک . قدی تمام یوز آدیم ایدی . ایکی باشی واردی . بریسی قویروغی یاننده اولوب بیلان باشنه بکزردی ، دیکری بیوک باشی اولوب حمام قهسی قدر واردی . حکایه لرده ذکر اولنان اذررها توصیفلری صانکه بوایدی . اوست چکه سنده یوز اللی دیشی واردی . الت چکه سنده یوز قرق دیشی واردی . هر بر دیشی برذراع بوینده اولوب آدم او یلوغی کی قالین ایدی . فیل قولاغی کی قولاقلری ، مدور صوقره جرمنده کوزلری واردی . جمله وجودی قوندوز توکی کی توکللی بر مخلوق ،

زعفران، حریرالوب (موسقووه) یه کتوررلر. موسقو ایلچیلری کلوب رهن طوررلر. مصقو دیارندن سمور، بلق‌دیشی، سنجاب، بلغاری‌تلاتن اکثریا عجمه باکودن چیقارییر. برقسیمی‌ده کیلانندن چیقار. باکوناحیه‌لرنده بعض شوره یرلر واردر. آدم ویا آت ایاغنی باصوب براز طورسه ایاقلری یانار. کاربان خاقلی بعض یرلری حفر ایدرک صفردیه تجره قور، طعاملری زمینک حرارتندن آن واحده پیشر، عجیب حکمت خدادار. شهرک شمالنه قریب برحمله قور نه‌ری دریا‌یه دوکیلور. بعضاً مصقو قزاقی کناری سازلی کیلریله بونه‌ره کیروب عجم شهرلیخی نه‌ب وغاز ایدرلر. آلدقلری اسیرلری کیلان بازارینه کوتوروب امان ایله فروخت ایدرلر. نه‌رینک اکی طونه قدر وارسه‌ده عمق آذرر. بریاندن شهری تماشاییتدیکمز کبی دیگر طرفندنه عجم سورلرینک ذوق و صفالینه قویولدق. سور زفافی تحریر ایلسه‌ک برمدون کتاب اولور. روان خانی (تی علی‌خان) ایله باکو خانی (اشرف‌خان) دن سمور عجمانه‌لر، کورجیلر، طاووس دوه‌لر احسان آلدق. روان خانی‌دخی کمرکه بیگ باش کاربان کوندرمکی تعهد ایدرک پاشا افندمزه برسمور کورک، اون چفت کیلان یایی، التی کورجی غلامی، اون چفت بالق‌دیشی، اوچ عدد عنبر شامه هدایا ویردی. آیروجه محبت نامه‌ده تحریر ایلدی. حقیره دخی اون تومن بسی خرج‌جراه، توابعلرمزه اون تومن عباسی احسان ایلدی. جمله باکو اعیانیه وداغلاشهرق قباله طرفنه روان اولدق.

باکو قلعه‌سندن کورجستانه عزیمت

باکو وروان خانلرندن یوز عدد پرس-لاح نوکر آلارق، باکودن قبالیه لب‌دریا ایله شوره یلرده کیدرک نفت معدنلرینی سیروتماشاییلدک.
نفت یانغی معدنلری — کیمی لب‌دریا‌ده، کیمی مسکر ناحیه‌سنده یردن قاینایه‌رق چیقار. اساس ایلجه صولری کبی کوچک اولوب نفت یانغی

و بازارلی بر شهر معمور در که اوچ طرفی سور ایله محافظه لی اولوب اوچ قپوسی واردر . شماله آچیلیر کیلان قپوسی ، جنوبه باب الابواب قلعه سی قپوسی ، غربه لب دریاده لمان قپوسیدر . بورباطدن یدی عدد بیوک مناره کورلمکده ایدی . اوچ حمای وارسه ده (میرزاخان) حمای غایت خوشدر . چارشی وپازاری او قدر مزین دکدر . لکن مصقو سرحدی اولدیغندن شادسون ، دیزجوکن عسکرلی واردر . شروان ایالتنده بشقه جه خانلقدر که اوچ بیک عسکر واون ایکی حاکمی واردر . بشقه جه قاضیسی ویدی ناحیه سی واردر . برقاچ کره مصقو قزاقی قارشی (ادل) نهرندن شایقه لر ایله کلوب کیلانی و باکو ناحیه لرینی نهب وغارت ایتشدر . چونکه قارشی طرفی اوچ یوز میلده مصقو دیاریدر . حتی اوسنه بوقلعه یی اوزدمیرزاده فتح ایتمش ، ایچنده عثمانیلردن قباد پاشا حاکم ایکن عجمک تشویقیله مصقو قزاقی کلوب باکو قلعه سنی محاصره ایتمشده اونلرله برابر عجملر دندان تیغدن کچیرلشدر . حالا کیمیکلری ساحل بجرده برپشته عالی اوزرنده طورر . شهرک هواسی سهلجهدر . چونکه قضا لنده پرنج ، کتان ، باغ ، بوستان حاصل اولور . لطیف پنهمی اولور . اما صوی نفت یاغنی قوقار . شهر قربنده یدی یرده نفت معدنلری واردر که هریری برلوندر . صاری ، قرمزی ، قره . . الخ . . ناحیه لرندن مسکر ، سدان رینب نواحیمی اهالیسی شمع غسل ، شمع روغن یا قیوب هپ قره نفت یاغنی چراغده یا قارلر . خلقی غایت تندرست و تنپوردر . اولدجه دلبرلری ده واردر . شهری اون سکرنجی اقلیم عرضی حدودنده در . اهالیسی اکثریا سنیدر . بوقلعه ایله دمیر قلعه آره سی لب دریادن درت قونا قدر . آره لرنده (مسکر) ناحیه سنک کندلری معموردر . اهالیسی کوچجه ترک نلردر . اوبه لرله قونوب کوچرلر . (شابوران) شهری باکونک شرقنده و اوچ منزل مسافنده در . شهاخی قلعه سی ده شرقنده اولوب بش قونا قدر . کیلانده شمالنده در . باکو شهاخی نک بندر اسکله سیدر . چین و خطای ایله ختدن ، فغفور ایلی ایله زنان شهرلرندن ، قالمخ و مصقو دیارلرندن دائما ایلیچیلر و کاربانلر متاع کتوررلر . مسقولر دائما باکویه کلوب باکودن طوز ، نفت ،

ایدلی که قوجه باکو قلعه‌سی مرغ سمندر کبی آتش ایچنده قالدی . مکر
بجر خزرک قارشی غرب جانبنده کی مصقو قرالنگ (آذرخان) ، (پاک خان)
(سرای) ، (همشدهک) قلعه‌لندن ایلیچیلر کلوب سور ایچون هدایا
کتیرمشلر . بواشلرده آنلره قلمه‌نک جبه‌خانه واسه حکامنی کوسترمک ایچون
ایمش . بو حال اوزره بیگ اللی یدی سنه‌سی محرم الحرامک ایلک جمعه کونی
(باکو) قلعه‌سنه داخل اولدق .

اوصاف قلعه باکو — شروان ایالتده اولوب سرحد عجمدر . بوراده
برضیافت ایدیلوب بعدالطعام ارضروم والیسی محمد پاشا اقدمزک نامه‌سنی ،
اینجی تسبیح ایله موج ایکیلی فرنک خارالرنی ، شمشیر هدایای خانه ویردم .
صفا‌سندن : « خیر مقدم ، خوش قدم کتیردیگر ! » دیو دلنواز قلقلر ایتدی .
تبریز ونخجوان خانلرنیک نامه‌لرنی ده ویردم . « سوریکر ، باریک اوله » دیه
وافر ثنا خوانلق ایلدم . ذابا نامه‌لرده ده حقیری خیلی توصیف ایتمشلر .
روان خانی حقیری کندی همشیره‌سی سراینه مهمانلغه ویردی . اون کون
اون کیجه ذوق وصفالر ایتدک . خان ایسه سجه‌لولری کوسترمه‌دک خان
وسلطان قومادی . اوکون حقیره برقات عجمانه البسه ، اون تومن بسی
شاهانه احسان اولندی . رفیقلمزله شهری تماشا به باشلادق .

باکو قلعه‌سی مصقو قرالنه قارشی دارا شاه طرفدن بجر خزر ساحلنده
برپشته عالی اوزرنده مربع‌الشکل اوله‌رق بنا ایدلمش برقلعه رعنادر . ایچ
قلعه‌سنک غربه ناظر برقبوسی واردر . حدیدنخجوانیدندر . محیطی یدی یوز
آدیمدر . یتش قله ، الی یوز بدندر . دیوارینک قدی قرق ذراع میکدر .
قیا اوزرنده اولدیغندن خندق یوقدر . درون قلعه‌ده طوپراق اورتولی یتش
قدر اسکی او واردر . (حیدر شاه جامعی) نامیله برده جامع وارسه‌ده
مناره‌سزدر . خان ، حمام و سائر دن نشان یوق . لکن دریا کنارنده کی رباط
[۱] عظیمی بیگ قدر اولی ، باغ و باغچه‌لی ، جامع ، خان و حمامی ، چارشی

[۱] رباط کسررا ایله کاربانسرای و مسافر خانه معناسنه کلیر ایسه‌ده بوراده
واروش مقصود در .

تکیه عظیم بنا ایتدیرمشدر . خیراتی وافر و اوقافی متکاثردر . بورادن ده قالقه‌رق ، جانب شماله (۷) ساعت خیابان ایچنده کیدرک (قوزلی) کاربان سراینده منزل آلدق . کندی یوقدر . خیابان ایچری شاه اسماعیل بناسی بیوک برخاندر . بورادن ینه جانب شماله کیدرک (التی اغاج) منزلنه کلدک . عجمار « شش درخت » دیرلر . صفالی برچمنزارده بیوک برکاربانسرایدر . کندی ویراندر . بو محل دیر قپو حدودنده (مسکر) ناحیه‌سنه تابعدر . بورادن ینه شماله کیدرک (خضر زنده) نام زیارتگاه کلدک . بو ذات‌ده اولو برقبه ایچنده یاتار . جسد شریفی تر و تازه‌در . اوزدمیر زاده عثمان پاشا بوسلطانہ معتقد اولوب صید و شکار تقریبیله زیارتنه کاره‌ک معمور ایتمندر . حالا شروانلیارک زیارتگاهیدر . ینه مسکر ناحیه‌سنده شماله کیدرک (شاپوران) شهری حدودنده (رکال) قصبه‌سنه کلدک . (رکال) آدلی برقبه‌سه شمانخی قربنده وارسه‌ده اوکو چیچک برکنسدر . بوراسی جامع و خان و حماملی ، چارشلی ، باغ و باغچه‌لی اوچ بیک قدر طوبراقله مستور خانعلی شهردر . اولدن دیر قپو حکمنده ایتش . لکن شمیدیلری باکو ایاتی حکمنده شیرین برشهر جکدر . خلق اکثریا سنی ترکمن کوجه‌سیدر . بورادن ینه جانب شماله کیدرک رکال نه‌ری کنارنده طعام ایتدک . صوکره نهر ساحلنجه ایلرولرکن برده کیرودن و بحر خزر کنارندن غایت عظیم بر آلا‌ی عسکر نمایان اولدی . نه کورده‌لم؟ ایرانک (کنجه ، روان ، باکو ، مغان ، کیلان ، لور) خانلریله نیجه سلطانلر معیتلرنده اون بیکی متجاوز ترکمن ، مغول ، قوموق ، قالماق ، کوردک ، مغان ، قوزان طاقه‌لرندن دیرمه ، چاتمہ چاپور عسکرله کره‌نای ، نفیر آفراسیاب چاله‌رق ، کوس خاقانی دوکدرک کلدیلر . عسکر ایچندن روان آت قوشدیروب کلیرکی شمانخی خانی حقیره: «هی اولیا اقا! منه هزه روان خانی کله‌در» دیدی . خان کلوب ابتدا حقیرایله آت اوزره مصاحفه ایتدی . صوکره روان و کیلان خانلریله ده اوپوشوب کوروشدک . اوچ ساعتده باکو قلعه‌سنه وارنجیه قدر آشنا اولدق . باکو قلعه‌سی اتکنه واردیغمزده قاعه برج و بارولرندن ، لب دریاده‌کی آماده قله‌لرندن اول قدر طوب شادمانی انداخت

مستور اوله رق چوملوب او طور مشدر . یوزی قبله یه ناظر اولوب باشلری ده صومعه نك برطاشنه دایالی طورر . حالا وجود شریفلری پنبه کبی بیاض اولوب چوریمه مش طورر ، تر وتازه در . جمله خداملرک عزیزلی حیاته ده بیلوب روز شب خدمته ده چاروب کیشک ایدرلر . آستانه سعادتتی پاک ایدرک هر کیجه عزیزک لکن و ابریقی ایله صو طولدیروب قورلر . سحر اولنجه ابریقی بوم بوش بولورلر . بو قدر سنه دنبری خرقة شریفه سی اوزره برشمه ، برذره توز قونما مشدر . آستانه سعادتنده عود و عنبر رائحه سندن زوارک دماغی معطر اولور . بودردولت مائی شیخ صفی اردیلدن کلوب زیارت ایتدیکی وقت اون عدد اذربایجان خزینه سی صرف ایدرک بنا ایتمشدر که زینته بو آستانه یه آنجق (مشهده کی امام موسی رضا) آستانه سی معادل اوله بیلیر . مقامندن اچری کیری غایت لذتلی برهیت و خشیت استیلا ایدر . حقیر دخی زیارت ایدرک روح شریفه یس تلاوت ایلدم . تکیه سی اوزرنده تاریخی اولمدیغندن زمان انتقالی معلومز اوله مدی . اما نسبی وشو سویله جکمی (خواجه صلاح الدین) نامنده صاحب حال ، هرشیدن منزوی و فارغ البال برذات نقل ایتدی : عزیز حضرتلری شیخ ابراهیم شروانی حضرتلرینک مؤذنلکی خدمته بولغشلر . زیارت مجاهره ایله ارلره ایرمش . عرش اعظم خروسنک بانکی ایشیدوب اذان او قورمش . شیخ ابراهیم حضرتلری ده عزیزک آرقه سنی صیقه یوب « مزیرات ، مزیرات » بیورلرلرمش . اونک ایچون جسد شریفلری چورومیوب تر وتازه ، سجاده نشین طورمقده در . کویا حیاته ده مراقبه وارمش برو اعظ ناحدر . مرقدینی زیارت ایدوب فاتحه او قویانک دنیوی ، اخروی مرآداتی یدی کونده حاصل اولورمش . شمده یه قدر نیجه کشف و کراماتلری ظاهر اولمش . (قدسنا الله بسرده) بو آستانه دن ینه شماله بر میل مقداری باغ و بوستانلی کندلر ایچنده کیدرک (خرج) کندینه کلدک . بوراده (الشیخ حضرت رضا) نی زیارت ایتدک . الشیخ حضرت رضا سلطان — بوذات دری بابانک شیخیدر ، تکیه سی زیارتگاه خاص و عامدر . عجم شاهلرندن (خدا بنده) اوزرینه بر

خلوتلری ، حوض وفوارلری وار . میدان حمای ، قزاق خان حمای ، فرج خان حمای قلعه دن طیشاری اولوب قلعه قربنده (حسر خان) حمای دخی مشهورلرندر . بولردن بشقه هر باغده دخی برر حمام و برر حوض شافی بولور . قرق درت قدر کارگیر کاربان سرایلری واردر . مهماندارلری دوکلی یخشی جانلردر . هرکس خاننده کی او طه سنی بلا قفل سد ایدوب چارشو و بازارده متاعنی ایسته دیکی کبی فروخت ایدر ، خنده متاعنی حالی اوزره براقیر ، بوکاده نکمبانلر مقید اولورلر . شروان دیاری بودرجه امن و امان یردر . ایکوز قدر دکا نجه سی وارسده کارگیر بدستانی یوقدر . لکن ینه ذی قیمت متاعلر هپ بولور . قهوه خانه لری غایت مزین اولوب کان ظرفادر . زمین محصولدارنده پرنج ، پنبه ، یدی درلو اوزوم ، عباسی و ملجه آرمودلری ، قارپوز حصوله کلیر . هواسی اعتدال اوزره سهلدر . زیرا شهر اقلیم خامسک نهایتده در . دلبری ممدوح جهاندر . خاقل کثریا سنی المذهب اولوب علما و صلحاسی چوقدر . نهاییه جماعته نماز قیلارلر . بوراده شمانی خانی (تقی خان) زدنده یدی کون مهمان اولوب ذوق و صفالر ایتدک . تقی خان صاحب طبیعت ، فارسی خوان بر مرد میدان صاحب اذعان ایدی . یاننده بولنه رق اعیانیه حسن الفت و مصاحبت ایدرک کندیسندن فوق المأمول احسانلر الدق . بورادن باکو قلعه سنده روان خانی دوکونه کیتمک اوزره بیک آتلی آلهرق علی طریق الصید جانب شماله طوغر ولدق . یولده (آستانه پیردرکوه) نام بر زیارتیه راست کلدک . (علی قوچ دده) نامنده صلاح حال صاحبی بر شینخی وار ایدی . بورادن ینه جانب شماله (۶) ساعت کیده رک (پیر مریزات سلطان) آستانه سنده منزل الدق . توابعمر کلنتر خانه ده مهمان اولدقلری حالده حقیر آستانه پیره قونوق اولدم . بوکا عوام شیخ مرضا دیرلرسده طوغروسی « مریزات » در . (دری دده) نامیلده معروف . ایران زمینده (مریزات) فارسیجه بوکولمش دیمکدر . حقیقه بو پیر صاحب ارشاد کوه بالا آتکینده کی عظیم آستانه سی ایچنده برکوشده سجاده نشین اولمش ، وجه شریفلری خرقة پشمینه لریله

کونده شاه طهماسبک اوغلی آغلان ویرد ایله آلمش وینه تعمیر و ترمیم ایدیه‌رک ایچنه مقدار کافی عسکر و مهمات قومئشدر. القاص میرزایه‌ده شروان ایالتی داخلنده (محمود آباد) خانلی ویرلمش، یورکی یاغیسندن میرزا برچوق کرده‌لرجمه صالحین ایدوب ایلی، ولایتی خراب ایلمشدر. سوکره شروانده چوق منازعه‌لر چیقمشدر. نهایت سلطان مراد ثالث دورنده اوزدمیرزاده عثمان پاشا دمیر قوی و بورایی امان ایله تسایم آلوب قلعه‌سنی تعمیر ایتمشدر. سوکره ینه عجم‌لرک‌النه ذوشمشه‌ده قوجه فرهاد پاشا طرفدن قورنارلمشدر. نهایت ینه عجم بورالری استیلا ایلدیکندن دمیر قو پاشاسی ایله (خندان اغا زاده‌لر) خاندانی امان ایله چیقوب دردولته گلشدر. او عصردن بری عجم‌النده اولوب حالا خانلقدر. قاضیسی، اون ایکی حاکمی وار. قلعه‌سی قور نه‌ری ساحلنده و برعالی پشته اوزرنده اولوب سنکین بنا بر حصن حصیندر. حالا ایچ قلعه‌سی مستحکم و معموردر. لکن اشغنی قلعه‌سی جابجا رخنه‌دار اولمشدر. دزداری، دیز چوکن اغاسی، بیک قدر قلعه نفراتی وارددر. شهر ایچنده تخمیناً یدى بیک قدر طوپراق اورتولی معمور خانهلری وارددر. هر اوندن چای کچر. باغ و باغچه‌لرینک حد و حسابی یوقدر. یکریمی اتی محله‌سی وارددر. میدان و شابوران محله‌لری شهرک غایت کزیده یرنده اولدقلرندن غایت مصنع اولری وارددر. یتش قدر محرابی وار. (دیو علی جامی) کار قدیمدر. اسکی شاه طهماسبک ایتمش. سنی اولدیغیچون بو جامی یابدیرمش ایتمش. لکن واروشنده کی جماعت کثیره‌لی (جامع کبیر) شاه صفی‌نک بناسیدر. بناسی شیریندر. حرمنده شافعی حوض و شادروانی وارددر. اطرافنده طلبه حجره‌لری وار. (فرهاد پاشا جامی) اوقافی اولدیغندن قبولری مسدوددر. لیکن طرز رومده غایت کوزل جامعدر. (اوزدمیر زاده جامی) شم‌دیکی حالدده مدرسه‌در. ایچنده شهرک مقتیسی درس تقریر ایدر. یدی مدرسه‌سی، بر عمارت طعامی - شاه خدا بنده نکدر - قرق عدد مکتب صیانی، یدی عدد حمام دلستانی وارددر. اما (شابودی حامی) نک آب و هواسی، لطافت موقعیه‌سی جمه‌سندن کوزلدر. متعدد

سکز قاضیقلق اولوب قرق ناحیه سی ، یتیش قلعه سی ، بیسک اوچیوز قدرده معمور کنندی وار . قدیم و آبادان بر شهردر . سلیمان خان وزراسندن (اولامه پاشا) ، قرمان والیسی (پیری پاشا) سلیمان خانک نامه سیله بوشروان شهرینه کلشیر ، اعیانی بالمشاوره قلعه مفتاحلرینی پیری پاشایه ویره رک عثمانلیلره مطیع و منقاد اولمشلردر . کیفیت سلیمان خانه خبر ویریلنجه قلعه اداره سنی پیری پاشایه تفویض بیورمشدر . صوکره شاه طهماسب بوقلعه یی یدی آی محاصره ایدرک ایچنده کیلری امان ایله تسایم آلدیغی حالده هپ دیرمش و اداره سنی ده برادری (القاص میرزا) یه ویرمشدر . صوکره (القاص میرزا) اوچ سنه بوراده حکومت سورمشده برادرینک اوضاع و اطواری کندیسنی شبهه وجان قورقوسنه دوشوردیکندن ۹۵۴ سنه سنده شیروانی ترک ایدرک برکیجه ده آلدیغی اتباع و خدامیله عثمانلی دیارینه یوز چویرمش ، قرق کون قدر هیهات صحرا سنده یورودکن صوکره کفیه کلش ، اورادنده برکی یه بینه رک دارالسعاده یه کلوب فوق العاده التفات کورمشدر . تاریخ قدوم میرزا القاص :

« مطیع اولدی سلیمان زمانه میرزا القاص » سنه ۹۵۴ .

میرزا القاص استانبولده پرتوپاشا سراینده مکث ایتمشدر . اوئاناده ادرنده بولنان سلیمان خان بیوک بر آلا ییله استانبوله کلش ، ادرنه قپوسندن کیرمش ، شهزاده جامعی یاننده میرزا القاص دخی بو آلا یی تماشا ایلمشدر . کندیسنه التفات ایدن جناب پادشاهه : « ای کزیده آل عثمان ! سن بودارات وعظمتله نصل اولیورده عجم شاهی اوله جق قرداشمه قارشی طورمیورسک ؟ » دیره رک عسکرک انتظام و دبده سنه حیران قالمشدر . صوکره سلیمان خان وان واذربایجان سفرینه کیتدیکی وقت بو القاص میرزایی دخی برابر کتورمشدرکه ، تاریخی : « شاه شاهان ایلدی طهماسبه عزم » ۹۵۴ . تبریزدن لالا مصطفی پاشا شروان ولایتی اوزرینه سردار معظم اولوب القاص میرزا دخی - اولجه شروانده حکومت ایتدیکندن - بیله سنجه کیتمش ، نخجوان ، دروان ، کنجه ، شروانی برابرجه تخریب ایتمشدر . دونوشلرنده طهماسبک وفاتی خبرینی آلمشدردر . صوکره قلعه شاهی دخی محاصره اولنهرق یدی

مشتاسندہ ، عجم حدودندہ تفلیس ولایتیہ (سریراللان) شہری حدودلری
 آلبرز طاغنگ اتکی اولوب طولی اون طقوز قوناقدردر . بورادن ایچری ینہ
 آلبرز طاغنگ ییلدیز روزکاری طرفی چرکس مملکتیدرکہ آندہ ساکن
 اولان چرکس قبیلہلری قبارطای ، بسی ، بولتفای ، ختوفای ، ممسوخ ،
 بوزہدوق ، تقاقوزانا ، شفاکہ ودها سائر قبائلہ آیریلہرق ینہ بوطاغنگ
 انکلرندہ بولنورلر ، طولی سکسان بر قوناقدردر . بوحسابہ کورہ آلبرز طاغنگ
 طولی ایکوز قرق قوناق اولمش اولور . غایت عظیم کورہ اولوب اون
 قوناقلق ذروۂ اعلاسی کون کبی عیاندردر . بوطاغ یر یوزندہ کی یوز قرق سکز
 طاغنگ اک اولوسی اولان اون یکی طاغنگ بریسیدر . نصفہ قدر چیقمش ینی
 آدم یوقدر . ہر جنسدن مخلوقات بوطاغدہ موجوددر .

اولجہ یازدیغمز (کوک صو) کندندہ قالدقدی . بوراسی کندعظیم اولوب
 کنتری ، مہمانداری وار . دیدیوز خانہ لیدر . باغ وبانچہسی واردر . ایبکی
 مدوحدر . جملہ خلقی سنی اولوب شاہ اسماعیلہ صقال خراجی ویرمشاردردر .
 لکن شمدیکی (شاہ عباس ثانی) زمانندہ کافہ تکالیف عرفیہدن معاف
 ومسلمدرلر . شہانخی خاکندہ آبادانلغی مشہور اولان کندلرک بری دہ بودر .
 بورادن قالدقہرق ینہ جانب شمالہ صحرالراچرہ (۷) ساعت کیدہرک (آق صو)
 کندینہ کلدک . بوراسی شہانخی خاکندہ بیگ خانہلی ، جامع ، خان وحماملی ،
 باغلی ، بانچہلی معمور قصبہدر . آقچای ، ایچندن جریان ایدرک کور نہرینہ
 آقار . بونک منبجی شروان طاغلرندن اولوب اولا شہانخی صحراسندہ کی
 پرنجسکلری صولار ، صوکرہ قور نہرینہ قاریشیر . بورادن ینہ جانب شمالہ
 کیدرک (شہانخی) قاعہسنہ کلدک .

اوصاف قلعة شہانخی — ایلك بائیسى ایران زمین شاہلرندن یزدجرددر .
 صوکرہلری نیجہ ملوکہ مقر اولمشدر . ولایتی یدی خانلقدر . اسمنہ
 (شامانخی) دن تخفیفاً (شہانخی) دنیامش دینلرندہ وار . بودہ کویابورانک
 ایلك ساکنلرینک شامدن کلبسندن ایمش . طاغستانیلر (شہانخی) ، کیلانیلر
 (شام اقی) دیرلرسدہ طوغریسی (شہانخی - شہانقی) در . قرق خذلق ، قرق

كلنترى التى بيكى متجاوز باغ و باغچه لى خانه سى وار ديه نقل ايتدى . ايلي واسع و معمور ، كوزللى چوق ، مزرعه لرى وافر ، خيرات و بركاتى متكاثر ، نعمتلى فراوان ، عيون جاريه سى روان بر شهر آباداندر . اما بوشهر ك وسطنده اولان حصار خرابدر . بويله بر محصولدار ، آب و هوا سى لطيف زمينده قلعه پك لزوملى ايكن خراب اولمشدر . (زيارت اوشار بابا) بوذات جدا عظمى ترك تركان خواجه احمد يسوى حضرتلرينك خليفه لرندندر . عجملك بوذاته و طريقه اعتقادلى اولديغندن تكيه سنده يوزى متجاوز فقراسى واردر . تكيه نك آينده ورونديه نعمتى مبذولدر . قبرى زيارتگاه خاص و عامدر . بوشهر اهاليسنك اكثريسى حنفى المذهبدر . چونكه شروان اياتى داخلنده اولوب مذكور ايلت ايسه تيمش سكرسنه عثمانلىلرك اداره سنده قالمشدر . بوشهر دن رفيقلىرى آلوب ينه جانب شماله كيدرك (فرح زار) كندينه كلدك . بوراسى شاخى حدودنده و (آق صو) كنارنده بشيوز خانه لى بر بلده جكدرك . جامعى ، خان و حمامى ، سوق مختصرى واردر . مهماندارى حقيره خيلى رعايت ايتدى .

بورادن قالفه رق ، ينه جانب شماله كيدرك (كور خدا بنده) نام شاهك سيدكاهنده طعام ايتدك . آندن (تيل چايى) كندينه كلدك . چايه (كوك صو) ده ديرلر . طاغستاندن برى كلوب بوراده قورنهرينه ملاقى اولور .

البرز طاعى — آلبرز طاغندن بر چوق ايرمقلر كلهرك بوراده قورنهرينه قارلشيرلر . آلبرز طاغندن شمال جانبه آقان نهرلرده بحر خزره دو كيلور . ينه بو طاغك قبله سندن كچن نهرلر قره دكزه منصب اولور . بيلديز طرفدن آقان دره لى ايسه عموميتله (قوبان) نهرينه قاتناير . قوبان نهرى ده (طحان) جزيرسى قربنده قره دكزه ملاقى اولور . آلبرز غايت عظيم و يوجه بر طاغ اولوب درت چوره سنده درت حكمدار و قبله سنده آازه قيله لرى ساكندر . طولى سكسان قونا قلاق يردر . آازه مشرق طرفنده در . بو طاغك اتكلرنده مكرلستان ، كورجستان ، آچيق باش ، شوشاد ، كوريل ، دادبان اقوامى ساكنلر دركه بو قبيله لرله كورجستان اولكه سنك طولى قرق منزلدر . ينه كورجستان

وتعان ، اومستم ، حینہ ، شبولاسون ، تمکن ، لاوشہ ، ہوکو ،
 فیل قاقوم کورکی قررت قرہ قولاق دوه قاطر صیغیر
 میغون ، اہمین ، پوواسود ، قومریغا ، بسلقون ، ہکیہ ، دقاو
 کدی اوروجک کہلہ قارنجہ تمساح چایلاق طاووق
 دقاوون ، سقرجہ ، لاجین ، تیلکو ، ایتاوون ، بتوجین
 سروی صیغیرجق شاہین چاقر ککلک کوکسی قوشی
 جیغہ ، جیغا ، جاقچی ، سورہن ، شنب
 توکسر قوش یاوروسی طورناتیلی ہیہات حراسی پادشاہ اسمی مزارستان
 جاد ، شنببای
 دشمن مزارجیلر

دہا برچوق اسطلاحلری واردر۔ فقط بوقدرلہ اکتفا ایتدک۔ العارف
 تکفیہ الاشارہ۔ بونلر اصلاً ماہان دیارندن کلمہ مغوللر اولوب کندولری
 ترکلردر۔ مغولجہ تکلم ایدرلر۔ مغولجہدہ ترکجہ دیمکدر۔ بو طائفہ ییہدہ
 محمود آباد اولکسندہ تماشا ایتدک۔ آندن ینہ جانب شمالہ کیدوب (کیلان
 چایی) کنارینہ کلدک۔ شروان ولایتی حدودندہ کہیلان چایی کنارندہ الٹی بوز
 خانہلی اوغازو ترکمن کوییدر۔ بورادن ینہ جانب شمالہ سحرالر ایچرہ کیدرک
 (نیاز آباد) شہرینہ کلدک۔

اوصاف شہرنیاز آباد — شروان حدودنددر۔ یزدجرد شاہک
 بناسیدر۔ زمان قدیمدہ عظیم شہر ایش۔ حالا آثار بناسی ، طاق معلاسی
 قوس قزحدن نشان ویریر۔ صوکرہ لری مغوللر ، طاغستان قوموقلری ،
 قیتاق وسائرہ یکدل ویکجہت اولہرق بوشہرہ هجوم ایدوب خراب ویباب
 ایتشلر۔ لکن عثمانیلردن مراد خان نالک سردار معظمی قوجہ فرہاد پاشا
 بوشہردہ قیشلا یوب صوکرہ۔ شروان طرفہ عزیمت ایتدیکندہ قلعہ سنی خراب
 آادہ دوندور مشدر۔ حالا عجم سرحدیلہ طاغستان آردسندہ مشتادر۔ قرق
 محراب وقرق محلہ عد اولنور۔ جامعی ، خانی ، حامی ، چارشوسی واردر۔
 کندیسلی سلطانق اولوب بیک قدر نوکری ، اون ایکی قدر حاکمی واردر۔

تزوج ایدر . بوقادیندن برولد زنا حاصل اولسه باباسنی تعیین نه قدرده کوچ ! .
 لکن حرام زادملر بونکده قولاینی بولمشلر . چوجغه برالما ویریورلر .
 چوجق المایی بابالق ادعا ایدنلرک قغیسنه اوررسه اوباباسیدر دییه حکم ایدرلر .
 بوندن سوکره عورت آنک حکمنده اولوب کیمسه اکا مداخله ایده مز .
 عجم دیارنده (موم سوندیرن) دییه مشهور اولان خیث قوم بونلردر . بوفعلده
 بر قومی هیچ بردیارده کورمدک . اما شاه و خانلرینه غایت مطیع قوملردر .
 قیتاق قیبه سنک اوصافی — بودیارده قیتاق دنیلن برقیبه واردرکه یکرمی
 بیسک قدر کلیرلر . یرلری طاغستان حدودیدر . اره صره ارس ، شکی
 شهرلرینه کلوب بازارلق ایدرلر . بونلر غایت عجیب الهیکل آدملردر .
 باشلری قران کبی بیوک ، طوره صاچلی ، ایکی پارماق اکنلی قاشلی ، بر آدم
 قرار ایده جک واسع کتفلی ، واسع سینهلرلی ، اینجه بللی ، سمیز اولوقلی ،
 یصی طپانی ، مدور کوزلی ، احمرالون ، مدورالوجه کشیدرلر . شافی المذهب
 کچنیرلر . جته دار آدملردر . ارس ، شکی بازارلرینه کلدکلری وقت پیاده
 صحرا یه اینوب شکی آراهلرینه بینرلر . چونکه اوفیلدن نشان ویریر کوده لرینی
 آت ، قاطر کوتوره مز . اراهلره مخصوص اکرلنمش جاموسلره بینرلر .
 باشلرنده صار یقلری واردر . قاضیلر کبی بیقلرینی طراش ایدوب اوزون
 صقاللریله ایکی طرفلرینه محتشمانه سلام ویریرلر . غایت غریب لقا ، اوغوز
 طائفه لدر . کیلان ، شروان ، شافی خلقنک مسخره لریدرلر .

مغول قومنک بر شعبه سی اولان قیتاقلرک لهجه واصطلاحلری

موری ، آجرعه ، کووان ، اوتغان ، قولون ، نو ، توقا ،
 آت آغیرآت قیصراق طای آت یاوروسی آی کویک
 طاولای ، سوسار ، قاقا ، کرمون ، یلغان ، جومرار ، جیران [۱]
 طاوشان کلنچک خنزیر سنجاب کورکی سمور صیچان کییک
 [۱] جیران بتون اناطولیده حالا غزال معناسنه قولانیلیور .

زمينده بى آدم كىمكىرى پشته پشته يىغلمش ايدى . « بونلر نه اوله ؟ » ديه رفيقمز على اغادن سؤال ايتدم . ديدى كه : « بوميدان معرکهده مراد خان ثالث سردارى لالا مصطفى پاشا ايرانك تبريز ، مغان ، لور ، نخجوان ، قره باغ قزان ، قزاق خانلرينك اداره سنده اولان يكرمى بيك عسكرى اورته يه آلوب سيف على اورمغه باشلامشدر . برطرفدن اوزدمير اوغلى ، برقولدن حلب واليسى محمد پاشا ، برقولدن مرعش اياالته متصرف مصطفى پاشا هجوم ايدرك آن واحدهده اون بيك ايران عسكرى اولوب كىرى يه قالان اون بيكى ده (قيون كچيدى) نام محلهده قيون سوريسى قناره يه وارير كچي نهره دوشوب غرق اولمشدر . نتيجه بوچنك عظيمده قرق بيك شاه سون لالا مصطفى پاشانك قليچندن كچمشدر . كوربكور اوله عثمانلى ! ايشته بوكميكلر اونلرك علامتيدر . » ديدى ومردهلر ايجون فاتحه اوقوبوب كچيدلر .

آندن وكچيددن كچوب شماله واسع صحرالر ايجنده كيدرك (آق صو) نهرينده عبور ايتدك . بونهره عجملر (كيلان چاي) ديرلر . ارس طاغلرندن كلوب كور نهرينه ملاقى اولور . اندن ده كچهرك اوچ ساعتده (محمود آباد) ناحيه سنه كلدك . بر صحراى عظيم ايجنده ايكي يوز پاره معمور و آبادان كندلردر كه سنوي بيك دوه يوكى ابريشيمى حاصل اولور ديرلر . هر كندى بشقهجه بر قصبه در . جامع و حماملرى ، سوق شاهيلرى واردر . رعاياسى ارمنى ، كوك دولاق ، تركن ، مغول ، قوموق طائفه لرى در . بر قومنده (ايت تيل) ديرلر .

ايت تيل قيله سنك احوالى — لسان مغولده « ايت تيل » كوپك لسانلى ديمكدر . بونلر جنك محلنده بر كونه عوعو ، وع وع ايدرك كلب عقور مثال قوم چلوجدر . ماردىن قلعه سى قربنده سنجاق طاغنده كى صاحچلى كوردلرى ده ملك احمد پاشا افندمزله قيرديغمز وقت يكرمى بيك قدر اولان مردار اقوامده بويه ايدى . بر قوم بى مذهب ، بدمشرب ، جيفه خوار ، خرسواردر كندولرينه صورولورسه « حضرت حمزه نسلندنز » ديرلر . اما صوم ، صلوات ، حج ، زكات نه ايدوكى بيلمزلر . بر عورتى يدى ، سگنز كنى

کوزلرلی بک چوقدر . اطرافنده یدی عدد بیوک ناحیه سی واردر . هر برنده یوزر پاره آباد کویلری وار . از جمله ارشی قربنده (لوند) اولک هسی عمارستاندر . (سلطانجق) قریه سیله اوزدمیر زاده عثمان پاشانک کچدیکی کویری بی حاوی (بلونای عظیم) اولک هسی ، (شایع) قریه سی و سائر لری معموردر . بوشهرک ا کسه سنده کی طاعه ترکن قومی یایلاغه چیقار لر . بوراده (شکی) قلعه سی ده آبادان یردر . بوکا کاهیجه طاغستانیلر مداخله ایدرسده قلعه حالا ارسی خانی حکمنده در . چونکه ارس خانی طاغستان ایله کورجستان ارسنده اولو خانلقدرد . اوچ بیگ یکر می نوکره مالکدر . قاضیسی . منشیسی ، اون ایکی حاکمی واردر . اوچ کون بوشهرده مکث ایدرک خاندن انعاملر آلوب ، ایکی یوز مازندانر توفنک انداز رفیقلرایله جانب شماله ایکی منزل کیدوب (شکی) قاعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه شکی — بوقاعه بی اسکیدن کورجستانک شوشاله مالکدرندن الکسندر بنا ایتمش ، آندن طاغستان بکنک زیر اداره سنه کچمشدر . صوکره عجملره کچمشه ده مراد خان ثالث وزیر لالا قره مصطفی پاشا فتح ایدرک (لوند خان اوغلی ارکلاد بک) ه احسان ایلمشدر . صوکره مصطفی خانک جلوسنده عجملرک انه دوشمشدر . حالا ساطانلقدرد . بیگ مقداری عسکره مالکدر . شروان ایالتنده برپشته اوزرنده سنکین بنا برقلعه رعنادرد . کنجه وشروان قپولری نامیله ایکی قپوسی وار . طاغستان حدوذنده سهل ، معمور برقلعه در ، اما کورجستاندن عد اولنور . زیرا بانسی کورجیدرد . اوچ بیگ خانه ، یدی محراب جامعی واردر . چارشی ایچنده (میرزا علی بک جامعی ، قاعه ده (لاغوش اوغلی احمد بک) و (مراد خان ثالث) جامعلری مشهورلریدرد . خان وحامی ، سوق مختصری وار . باغ و باغچه لرنده نظیرسز ایپک حصوله کلیر .

بوقاعه نک جانب شرقیسنده برمرحله یرده زنکی نهرینه دوکلین (قنوت) چایی کچدک . بورادن ده شماله طوغری کیدرکن (قابور) نهرینی اوزدمیر اوغلی عثمان پاشا کوروسندن کچدک ، (قیون کچیدی) نام محله واردر ، بوراده زیر

کلن قرق بیك عجم عسكری قلعه‌ی عثمانلی النده بولمش . هان قلعه‌ی محاصره ایدرك وقت ظهره قدر جنك وجدال ایلمشدر . هان لالا پاشا نام دلاور غزات مسلمین ایله عجملر اوزرینه هجوم ایدوب اوتوز بیك مقصداری عجمی خاك مذلتله دوشوردی . سردارلری امیر خان کرفتار بند هجران اولوب بقیه السیوف اولان ترکمن و کورجی ، کوك دولاق دوشیرمه‌لری فرار ایتشدر ، بونلرده شروان عسکریه اوزدمیر اوغلی عثمان پاشانك كتخداسی تصادف ایدرك کور نه‌ری کنارنده هپسنی قیرمشدر . نیجه‌لری ده عثمانلی قلیجی خوفندن نه‌ر اوزرنده کی کورپی‌یه چوقوشوب کورپی‌نی ییقه‌رق برابرجه نه‌ره دوشمشلردر . صوکره سردار معظم کوررکه بوراسی شهر کنجه وشروان آردسنده غایت لزوملی برشهردر هان جمله غزاتی وسائر عمال وبنای شهری بریکدی‌ررك ارس شهرینك خارجنده (شاه خیابانی) نام برباغ اوزرینه درت چوره‌یه سور چکوب وسیع وعمیق برخندق قازدیرر ، اوچ قپولی ، اون یدی طابیه‌لی ، چیم وریختم برسید سدید قلعه انشا ایدر . محیطی طقوز بیك آدی‌مدر . سردار بونی قرق کونده اتمام ایدوب مراد خان حرمنده نشو ونما بولان (قیطاسی) بکه میر میرانلق ایله احسان ایتش ، کندیسیدی ده آستانه طرفته روان اولمشدر . حالا بوشهر زیبا (رعناشاه) طانغی آتکنده بروسه شهرینه مشابه ، هواسی لطیف ، باغ وباغچه‌لی ، کلهستانی بریردر . اون بیك قدر طوپراق اورتولی اولری واردر . قرق قدر جامعی وار . مراد ثالث جامعی ، فرهاد پاشا جامعی ، قره سنان پاشا جامعی وسائر مشهورلیردر . شهرک اسمی الف وارانك فتحه‌سیله وسینك سکونیه (ارس) در . لکن عجم ترکانلری ، داغستان قوموقلری (آرش) دیرلر . صوکره سلطان مصطفی خانك حین جلوسنده بورالینی عجملر استیلا ایتمشلردر . قرق محله وقرق محراب عد اولنور . مدرسه ، تکیه ، دارالصیبانی وار . اون اتی حماسی ، سکر یوز دکانی ، اون یدی قهوه‌خانه‌سی و خان تجاری واردر . قادینلری کورجی ، دادیان ، آچیق‌باش ، شوشاد قیبه‌لرینك دخترلندن متولددرلر . آب وهواسی لطیف اولدیغندن

اولوب قبله‌سی طاغلردر . اوزری سراپا باغلردر که کنجه‌نک طوت ایپکی هر طرفده مشهوردر . درت چوره صحرائی یدی ناحیه‌ک کویدر . پاموق ، پرنج ، حریر ایله کار ایدرلر . کنجه‌نک آت نعلی ، دیمیری ده ایپکی کچی مشهوردر . بوشهر خانلقدر . اوچ بیک نوکره مالکدر . منشیسی ، کنتری ، داروغه‌سی ، قاضی و حاکملری واردر . لکن عثمانیلرک انه کچدکه حاکمی خادم حسن پاشا اولمشدرکه (بردع) قلعه‌سنی فتح ایدوب طهماسب شاهک برادر زاده‌سی حیدر میرزایی رهن اله‌رق مصالحه ایتمش ، فرهاد پاشا بومیرزایی آستانه سعادته کتیرمشدر .

زیارتگاه شهدای روم — غزات مسلمین یعنی شاه بی امانه قلعه‌ی امان ایله تسلیم ایدن عسکر روم خارجه عریان چیققدارنده اون ایپکی قدری شهید ایدلشدر . بونلر شهر خارجه دفن ایدلشلردر که حالا اورایه « مرقدشهادی روم » دیرلر . نیجه کرده اوزرلرینه نورایندیکنی اهالی و لایت کورمشلردر . بوشهرک خاننده اوچ کون مهمان اولوب اللی قدر رفیقلر منزله کنجه‌دن ینه شمال طرفنه طوغرولدق . صاغ طرفنزک شرقتده بورستان خانلغی ولایتی وار . آنک حدودندن عبور ایدرک (کالک هزار احمدی) منزله کلدک . بوراسی اسکیدن شهر ایش . شمدی یدیوز خانلی ، باغ و باغچه‌لی معمور و آبادان کند عظیم اولوب کنجه خاننک خاصیدر . جامع ، خان و حمامی وار . نازک ابریشمی ممدوح عالمدر . بورادن ینه جانب شماله کیدرک (۹) ساعتده (مکوچرود) کندینه کلدک . قور نهری کنارنده یدیوز اولی ، جامع و حمامی مسلمان کویدر . اصلا کفره یوق . ایپکی ممدو حدر . قور نهرینک قارشی طرفنده (کندره) نام برارمنی کندی واردر . انلر قایقلرله بومکوچرود طرفنه کچوب حقه‌بازلر ایدرلر . بوکندلر کنجه حدودیدر . بورادن قالقوب (قوشلونجه) بلنی آشهرق (آرس) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه و شهر عظیم آرس — دیار مجمده شروان ایالتدندر . اسکی زمانده (کیومرث) شاهک بناسیدر . سنه ۹۹۵ تاریخنده مراد خان ثالث وزراسندن (لالا قره مصطفی پاشا) واسطه‌سیله فتح ایدلمش . سوکره امداده

۱۰۴۵ دہ عجم النہ کچدکن صوکرہ قلعہ یہ شرق طرفی خارجہ اوچ قات
طولہ چیم وریختم حصار یچہ علاوہ ایدلمش ، طاش بنادن مستحکم واستوار
اولشدر .

شہری سیر و تماشایا ایدرکن روان خانی طرفدن چپار کاوب حقیری
سورینہ دعوت ایتدی . کتخداسی اون تومن عباسی خر جراه ویردی .
تدارکاتمی کورہ رک قرق قدر توابع ولواحقمز ایله رواندن باکویہ متوجہاً
حرکت ایتدک .

رواندن باکویہ قدر اولان سیاحت مزده کی مشاهداتمز

اولا رواندن شمالہ پرنجک صحرائر ایچرہ (زنکی - قور) نہری کنارنجہ
کیدرک (خواجہ باغی) کندینہ کلدک . روان خاننک خاصیدر . بشیوز
خانہلی ، جامع وحماملی آبادان کند کییردر . آندن ینہ جانب شمالہ (۸)
ساعت کیدرک (دمیرجی حسن) کندینہ کلدک . بوراسی زمان قدیمده ترکان
شہری ایمش . حالا وقت شتاده ترکان قبیلہ لرینہ یورت اولور . بورادن ینہ
جانب شمالہ کیدرک (کنجہ) شہرینہ واصل اولدق .

اوصاف قلعه کنجینہ راز شہر عظیم کنجہ دلنواز — بوشہر شاه ایران
طہماسب خانک الندن ۱۰۱۴ سنہ سنده قوجہ فرہاد پاشانک زوریلہ آلنہرق
صاری احمد پاشا کتخداسی ، محمد پاشا کامی اولشدر . لکن عجملر برچوق
عسکرلہ قوشاتہرق النی آی محاصرہ ایتشلر ، امداد کلدیکندن غزات مسلمان
قلعہ بی ناچار تسلیم ایدوب کیدرکن عجملر ہپسنی شہید ایتشلر .
بو حال اگری فاتحی سلطان محمدخان ثالثہ عکس ایتدکدہ بعض تشبثاتده
بولنمشسہدہ تأثیری اولمامشدر . حالاعجم الندہ شہر معظمدر . اما قلعہ سنی
شاه ہدم ایتدیرمش . التیبیک خانہلی ، باغ وباغچہ ، جامع ، خان ، عمارت و حمام
وبدستانی ، معمور چارشیلی بر شہردر . شہر باغلی ، باغچہ لی بر سحرادہ واقع

امام اعظم وهام اقدم افدمزك مرقدی اولان بغداد بهشت آبادی عجملر
الندن قورنارمغه جابالار. ايشته سنه ۱۰۴۵ تاریخندن بری روان دست عجمده
اولوب بووجهله معمور و آبادان اولمشدر. لکن قلعه سی یالین قات دیوار
ایله مبنی اولدیغندن هجوم شدیدله تحمل ایده مز. قلعه زنگی نهری ساحلنده
اولوب جنو بدن شماله طولانیدر. غایت اینسزدر. حالا دیوار و بدنلرده
مراد رابع طوپلرینک تأثیری نمایاندر. بو قلعه نك فرهاد پاشانك بنا ایتدیکی
یرلری قرق ذراع مکی ارتفاعنده در. اما طوقاق خانك بنا ایتدیکی یرلر
اللی ذراع اوزونلی، یکریمی ذراع اینلی اولوب ریختم بنادر. زنگی نهری
طرفندن خندق یوق ایسه ده مازغال دلیکلری چوقدر. جنوب، شرق،
شمال طرفلرنده خندقلری وارددر. لکن صولی یرده اولدقرندن اول قدر
عمیق دکلردر. خندقنک بعض یرلری یوز اللی ذراع اینده در. اوچ عدد
قوتلی دمیر قپولری وارددر. تبریز قپوسی جنوبه آچیلیر، میدان قپوسی شماله
آچیلیرکه بوکا یایلا قپوسی ده دیرلر، چوکان میدانی بو طرفده در. بری ده
عجملرک (دروازه پل) دیدکلری کوپری قپوسی در. یوز پاره عثمانلیدن
قلعه بیوک، کوچک طوپلری وار. سائر آلات و جبهه خانهلرینک حد و حسابی
یوقدر. چونکه بوراسی اذربایجان سرحدی اولوب کوچ ایله عجم انه
کیرمشدر. اوچ بیک قدر قلعه نفراتی، اوچ بیک خان عسکری، یدی بیک
ایالت عسکری وارددر. بوراسی برقاچ کره خانلر خانگی اولمشدر. قاضیسی،
منلاسی، شیخ شریفی، کانتیری، داروغه سی، منشیسی، یسا وول اغاسی،
قوروجی باشیسی، آشیک اغاسی، دیزچوکن اغاسی، یدی مهماندار
و شهیندرلری وارددر. شهر ایچنده ایکی بیک التمش قدر طوپراق اورتولی
او وارددر. اک معموری خان سرایدرکه امیر کون خان معمور ایتمشدر.
بوسرای قربنده صول طرفده شاه ضربخانه سی واردرکه عباسی ولسی کسایر.
یایلا قپوسندن طشره اولان بیوک واروشه اسکی شهر دیرلر. خان و جامعلی
و چارشیلی، بازارلی برواروشدر. کوپری باشنده خان باغی وارددر.
ینه اوراده جامع، خان، حمام، چارشی چوقدر، عاداتا شهردر. بوراسی

محافظة سنه تعین ایدیلرلر. حاصل کلام قلعه نك درت چوره سندن بشر ساعت مقداری رلر آدم دریاسی کسلوب قراغوللرایکی ولایتی نهب و تخریبه باشلارلر. کیمسه ده مجال قالمیوب هر کون سنی رعایا هدایا کتوره رك عرض استیمان ایدرلر. همت دا ئما قلعه یه کوز آچدیرمه مه یه صرف اولنور. طقوزنجی کون قلعه نك برج و بارولرینه چیقان عجملر « امان امان ای کزیده آل عثمان ! » دیرهك قلعه مفتاح لرله خانی رهن واستیمان کوندرلرلر. جیوش موحدین قلعه یه طولارلر. ایرتسی کون قلعه دن امان ایله مازانداران ، توفنکچیلر اغاسی (میرفتاح) چیقوب پای پوسی شهریار ایله مشرف اولورلر. محافظه جیلر نخبوان طرفلرینه کوندریلرلر. قلعه ده اذان محمدی اوقونوب برج و بارولری یدی کون سنجاقلرله تزین اولنور. اوقات خمسده بعدالصلاة اوچ نوبت کلبسانك محمدی چکیلوب اوچ نوبت طوپ و توفنکلر آتیلر. بو حال اوزره قرق کونده قلعه یکیدن تعمیر و ترمیم اولنوب مرتضی پاشا حاکم روان تعین اولنور. قرق بیك غزات مسلمین ایله محافظه جی قالیر. سلطان مراد خان ده شکاری اولان روان خانی امیر کون ایله ساثر خانلری اوکنه قانار. یولده امیر کونه ایالت حلب احسان اولنور. لکن کتخداسی مراد اغایی قتل ایتدیکی ایچون حلب ایالتدن عزل اولنوب حلب کوچك احمد پاشایه ویریلور. امیر کون یوسف پاشاده دردولته کلوب مصاحب شهریار ای اولور. صوکره عجم شاهی یوز بیك عسکرله کلوب روان قلعه سنی دوکه دوکه امانی کسر. طپانی یصی محمد پاشا روانده متحصن مرتضی پاشایه عداوتی اولدیغندن روانك امدادینه یتشمز. یدی آیده درون قلعه ده کی ذخائر و باروت بیتر. اخر بریکجه مرتضی پاشا الماس یوزوکنی یوتوب مرحوم اولور. ایرتسی صباح عثمانی عسکری امان ایله قلعه دن چیقوب قلعه یی شاهه تسلیم ایدرلر. لکن عسکر کیدرکن قزلباش عسکری تکرار هجوم ایدرک کیمنی شهید ایدرلر، کیمی ده کندولرینی عرض نهرینه آتارلر. نهره آتیلانلرک برقسمی قورتیلوب قارص و بایزید قلعه لرینه دوشر ، خلاص اولورلر. صوکره مراد خان رابع بوخبر الیمی ایشیدوب ایکی یردن همت کمرینی بلنه باغلار ،

والیسی خلیل پاشا مغضوب شهریاری اولوب عدولری سلحدار پاشا ایله مرتضی پاشا شاد و خندان اولورلر . ارضروم ده شام وزیر ی کوجک احمد پاشایه احسان اولنور . ایالت تمام آرپهلق طریقیه سلحدار مصطفی پاشایه توجیه اولنور . صوکره ارضرومدن اوچ کونده (حسن قلعهسی) نه ، آندن قارص یولایه روانه کیدیلیر . یکریمی برنجی کونده ایکی یوز بیک عسکرله روان ایالتنده مکک خیام ایدرلر . قلعهدن عجملر اوزون بویلی طوبلرله عسکری مضطرب ایدرلر . عسکرینه طوپه موپه باقیوب زنکی نه ریخی اوتله طرفه کچرلر . برصولاق پادشاه جم جنابک رکابنده نه ری کچرکن بیچاره یی صو آباریر ، همان جناب پادشاه آت صولاغی بیلندن یا قالا یه رق قورتاریر . نه ری کچرک جمله غزاتی روز روشننده علی ملاء الناس مترسه قومغه باشلارلر . روم ایلی ایالتیه زغرچی باشی ، یکریمی اوپه یکیچریله جانبولادزاده مصطفی پاشا تبریز قوسی جانبندن مترسه کیرلر . صاغدن اناطولی وزیر ی کورجی محمد پاشا ایالتی عسکری و یکریمی اوپه درگاه عالی یکیچریسیله مترسه کیرر . صدراعظم طپانی یصی محمد پاشا قوسی قولی و یکریمی اوپه یکیچری ایله روم ایلی و اناطولی عسکری ارهسنده مترس آلوب جنکه باشلار . یکیچری اغاسی قره مصطفی پاشا یکیچری کتخداسی و اون اوپه یکیچری ایله زنکی نه ری جانبندن مترسه کیروب یکریمی عدد طوبلرله قلعه یی دویمکه باشلار . برکون بالذات مراد خان روم ایلی ایالتیک مترسنه کیروب « قره بالی » نام طوپی نشانه آلوب خان سراینه برطوب کوره لر . بش قولدن یکریمی عدد طوبلرله ولوله قویار . ارضروم والیسی کوجک احمد پاشا شمال جانبندن اللی پاره خربزنلرله عالی برطابیه اوزره طوروب عجملره باشلریخی قالدیر تیموب قلعه یی تخریبه قوییلور . قبودان دلی حسین پاشا روان قلعهسنه حائل (موهناد) تهسندن خارج و داخل قلعه یی کیجه کوندوز دوکر . قلعهنک مازغال و بدنلرنده دکل ، اوسردا بلرنده بیله طوپ صدمه لرندن طورلماز اولور . مرتضی پاشاده بلوک سپاهیلرله طوپراق قلعهسی طرفلرنده قراغول بکه مکه مأمور اولور . موسی پاشا ، کنعان پاشا درگاه عالی متفرقه لر یله سرا پرده پادشاهی

پاشا وان ایالتندہ حق وعدالتہ حکم سورر ، شہر سلیمان خان زمانندہ کی معموریتی کسب ایدر ، ہر قریہ سی بر بلدہ معظمہ کسلیر . سوکرہ سنہ ۱۰۱۲ تاریخندہ عجملر کنجہ وشروانی ضبط ایدرک روانی دہ یدی کون دوکرلر . ارضرومدن امدادکلدیکندن قلعه دہ اولان غزات مسلمین آج و صوسز قلوب بالضرورہ شہری عجم سرداری طوقاق خانہ تسلیم ایدرلر . اورادن سلاحسز چیقوب پیادہ جہ قارصہ ، اورادن دہ ارضروسہ کلیرلر . سوکرہ ۱۰۳۷ سنہ سنہ قدر عجملر الندہ قلوب اولکندن زیادہ معمور و آبادان اولور . لکن ایچندہ کی (امیر کون خان) ک عسکری قغزمان ، قارص ، چلدر ، آخسخہ ، اردھان طرفلرینہ دست درازلق ایدرلر . آخسخہ وکورجستان بکلرندن ، ارضروم والیسی طرفدن استانبولہ فریادجیلر ، اوچورپلر ، عرض محضرلر کوندریلور . فی الحال عجم شاہنہ ایلچیلر ارسال اولتور . طوغ ہایون اسکدار باغچہ سندہ قرار قیلر . جمیع اناطولی وروم ایلی میر میرانلری روانہ روان اولورلر . ۱۰۴۴ سنہ سندہ سلطان مراد رابع دخی یر کتورمز عسکر ایلہ اسکداردہ کی باغ ارمی اوکندہ ، سراپردہ سلیمانسنندہ مکث ایدر . آیین وقوانین عثمانیہ یریہ کتوروب جمیع لوازمی مکمل احضار ایتدیریر . قرق بیک یکچیری ، یکرمی ایکی بیک سپاہ دلیرلرینی غرق احسان ایدرک بیلہ سنہ آلور . پیرام پاشائی قائم مقام اولہرق در دولتندہ براقور . سنہ مذکورہ دہ سوال المکرمک بشنچی کونی اسکداردن حرکت اولنہرق طی واصل ایلہ (قونیہ) یہ ، اورادن (قیصریہ) یہ ، اورادن (سیواس) ہ کلنیر . بومنزلدہ ندیم شہریاری سلحدار مصطفی پاشایہ - ینہ ندیملکدہ قالمق اوزرہ - ایکنچی وزیرک احسان بیوریلور . سلحدار موسی پاشادہ اوطاغ ہایون خدمتہ قوناقچی تعیین اولتور . نشانچی پاشادہ سلحدار اولوب ملک احمد اغا چوخہ دار اولور . آندن ینہ قطع منازلہ کیدرکن ارضروم صحراسنندہ ایکی طرفدن التحاق ایدن عسکر ایلہ ایکی یوزبیکہ واریر . روم ایلی ایالتہ متصرف جان بولاد زادہ مصطفی پاشانک اوتوز بر بیک عسکری دہ کلیر . جملہ ایالات عسکرلرندن بیک یدیوز کیلان آتله سوار یکیتلر حاضر لانور . ارضروم

ذکر بنای شهر روان — ۸۱۰ تاریخندۀ امیر تیمورک سنودا کرلرندن (خواجہ خان لہچانی) نام بازرکان بوروان زمینہ قدم باصار نہ کورسون، برخاک غبراو ار محصولدار . . همان جمیع تعلقاتیہ آندہ قرار ایدر . کوندن کونہ پرنج زراعتیہ مالدار اولہرق بوکند عظیمی انشا ایدر . صوکرہ ۸۱۵ سنہسندہ ایران شاہی شاہ اسماعیل اورادہ برقلعہ بناسنی (روان قولی خان) نام وزیرینہ فرمان ایدر . اودہ یدی سنہدہ قلعه بی انشا ایدرک اسمنی (روان) قور . (زنکی - قور) نہرینک جانب شرقیسی ساحلندہ طوغلہ وسنک بنا برقلعہ رعنادر . اما یالین قاندر . صوکرہ ۹۹۰ سنہسندہ سلیمان خان دیار نخبجوانہ سفر ایدوب بعدالفتح روانی عساکر اسلامہ فتح ایتدیرر . مختصر ومقید قلعهسنی دہ جابجا ہدم ایتدیروب غنائم وفیرہ ایلہ دارالسعادہسنہ عودت ایدر . صوکرہ مراد خان ثالث عصرندہ وزیر اعظم فرہاد پاشا دیارعجمہ سردار اولوب کنجہ، شروان، شمانخی، روان، نخبجوان طرفلرینی نہب وغارت ایدر، شاہک اوغلی ایلہ اتباعنک سیرایلرینی یقوب طاشی طاش اوزرندہ براقاز . صوکرہ کلوب بوروان قلعهسنک آتندہ مکٹ وآرام ایدر . روانی تمامیلہ الہ ایتک ایچون « وشاورہم . . » امر جلیلنہ تبعیتلہ ایش ارلریلہ مشاورہ ایدوب (طوققاق خان سرائی) نام باغ ارمی اورتیہ آلور . زنکی نہری ساحلندہ جنوبدن شمالہ برحفر عظیمہ شروع اولنور، یوزاللی بیک عسکر اسلام جہد تام ایدرک قرق بش کوندہ قلعه بی اتمام، قرق کوندہ دخی سائر لوازم وجبہ خانہسنی اکمال ایدرلر . ابتدا میر میرانلنی دہ سلیمان خانک حرم محترمندن نشوونما بولان (جیغالہ زادہ یوسف پاشا) یہ وزارتلہ توجیہ اولنور . محافظہسنہ یتیش بیک عسکر قویہرق فرہاد پاشا او جواردہ (شورکلی) قلعهسنی دہ ترمیمہ کیدر . بعد التعمیر عسکر قور . آندن (قارص) قلعهسنی دہ ترمیم ایدوب جیوش مو حدین ایلہ مالا مال ایدر . (اردہان) ی دہ فتح وتعمیر ایلوب ایچنہ یکیکچری طولدیرر . (آخسخہ) قلعهسنی در بیضا کبی تعمیر ایلہرک ایچنہ اوچ بیک قول اوطورتیر . اورایہدہ وزارتلہ (تمرس خان اوغلی) نی نصب ایدوب دارالسعادہیہ عزیمت ایدر . بری طرفدہ جیغالہ زادہ یوسف

او قدر معمور دکلدر . ساطانلقدر . بیک نوکره مالکدر . جامعی ، خان و حامی ، سوق مختصری واردر . آندنینه (۱۰) ساعت کیدوب (شراب خانه) منزله کادک . بشیوزخانه‌لی ، جامعلی ، خانلی معمورکنددر . آندن کیدرک (سیف‌الدین) کندینه کلدک . روان حدودنده ، عرض نه‌ری کنارنده اولوب روان خانلرندن (سیف‌قولی خان) ک بناسیدر . روان خانلرینک خاصیدر . یوز سکسان خانه‌لی ، برجامعلی ، پرنج محصولی باغچلی ، تکیه‌لی ، خان وحماملی ، چارشی و بازارلی . باغلی ، بوستانلی پرنج محصولی کنددر . مراد رابع روانی محاصره ایتدیکی وقت بوکنددن یتمش بیک بیوک اغاچ کیلوب روانه حواله ایچون طایبه یاییلمشدر . اما اوزماندن بری بوکندک باغلرنده ینه تعریف اولتماز اغاچلر حصوله‌کشدر . بوکنددن روان خانه آدملر کوندره‌رک ایرتسی کون علی‌الصباح ینه جانب شمله کیدوب برچنزارده سهل استراحت ایتدک . ینه اسب سوار اولوب کیدرکن قارشودن بر آلالی عظیم نمایان اولدی . مکرکلن روان خاننک کتخداسی الوند آقای ایش . بعدالمصاحفه رکاب رکابه بو آلالی عظیم ایله کیدرک (روان) قلعه‌سنه واصل اولدق .

اوصاف قلعه زوان اذربایجان شهر خواجه‌جان

شهره دخولمزده یکریمی بر پاره‌طوب آتیه‌رق شادمانیلر ایلدی . آلالی ایله خان سراینه کیدرک . ایچنده آدمی زاده یوق . تهی بر سرای ایدی . مکر خانک همشیره‌سنی بحر خزر ساحلنده کی (یا کو - یاقو) قلعه‌سنک خانه ویرمشلر . خانده بیله‌جه سوره کیتمش . کتخداسی بزی سرایه قوندوروب مأ کولات و مشروب‌اتمزی ویردی . آنده ذوق و صفایه قویولدق . بزم ایله تبریزدن کلن کاربانلری هپ بزم حسن بکه تسلیماً تبریز خاننک نامه‌سیله ارضرومه کوندردک . حقیر دخی آنده کاربان جمعنه مأمور اولوب روان شهر شهرینی علی قدر الامکان تماشا ایلدک .

خانی (ایوب خان) یاران ظریفانندن محبوب القلوب ، نکته‌دان ، مرغوب الکلام ، خوش صحبت ، جم مشرب بریکت اولدیغندن اوچ کون اوچ کیجه بيله سنده مصاحبت ایدوب حسین بايقرا فصللری ایتدک . دردنجی کون خاندن برقات لباجه ، نیجه کونا حریر پارچه ، کورک ، فراجه ونیجه سربند آلاجه ، اوچ تومن عباسی اچقه احسان آلوب جمله اختلاط ایتدی کمز یاران ایله وداع ایدرک ایکوز وسیله ایله شهردن چیقدق . جانب شرقه میلی کیدرک (قره چبوغ) نهرینی کچدک . بونهر جورسی طاغلرندن طوپلانوب نیجه کندلری اسقا ایدرک عرض نهرینه دوکیلور . تموزده صوینی آزالوب کچی کبی حیوانلره بيله کچید ویرر . صوکره شماله طوغری معمور کندلر ایچنده کیدرک (۴) ساعتده (مللی روان) کندنده منزل آلدق . روان حدودنده بشیوز اولی ، باغ وبانچه وجامعلی ، آبادان کندلی بریردر . (مللی) نهری کنارنده واقع اولمشدر . بونهرده سپند طاغلرندن بریکوب عرض نهرینه دوکیلور . آندن شماله واسع ، چنزار صحرالر ایچنده کیدرک (۸) ساعتده (طوت آلمی) منزله واردق . بوراسی برچنزار صحرای لاله زاردر . دار و دیاری یوقدر . برچراکاه زمین محصولداردر . بوکا جوار اولان کندلرک داروغه‌سی ، کلنتری جمله لوازم و مشروبا تمزی کتیردیلر . بو جای فرحزاده برکیجه مهمان اولدق . آندن ینه شماله عرض نهری ساحلیله کیدرک عرضی قارشى یه کچدک (قفاج) کندنده منزل آلدق . بو کند عرضک جانب شرقیسنده برجامعلی ، خان وحماملی و اوچیوز خانه‌لی ، پرنج محصولاتلی وروان تابعی معمور و مزین برقبه جقدر . آندن ینه شماله قومصال یوللر ایچنده کیدرک (۴) ساعتده (اوشارلی) کندینه کلدک . روان خاکنده بیك خانه‌لی ، جامع و خان وحماملی ، مختصر چارشیلی ، معمور کنددر . صحراسنده پرنج محصولی یتشیر . رعایاسی سنی المذهب ترکمان اوشار قبیله‌سی اولدیغندن « اوشارلی کندی » دیرلر . بشقه کلنتری و مهمانداری واردر . بورادن ینه عرض نهری ساحلیله مسیره لر ایچره کیدرک (۷) ساعتده (شورکلی) شهرینه کلدک . زمان قدیمده شهر عظیم ایمش . لکن شمیدیلری

بریکوب عرض نهرینه قاریشور. باغ و بوستانی، گلستانی مشهوردر. میوه لرینک مشهورلری پیغمبر آرمودی و سائرده در. خلقنک رنگ رولری بیاضدر. نواحیسنده یوزسکسان پاره آبادان کندی واردر. اهالیسی اکثریا شافی اولوب سیندرلر. شاه اسماعیل بونلردن (طول صقال) خراجی آلورمش. حالا شاه صفیدن بری معافدرلر. صقال اوزاندقلری حالده خراج ویرمزلر. کوزلرلی چوقدر. بوراده (شمس تبریزی) حضرتلرینک باشنی زیارت ایتدم. برده (امیر بوغای) قبری وار. بو آدم آل ترکاندن اولوب انطاکیه آلتنده فرنگه مغلوب اولدقدن سوکره اصفهانه قاچارکن ۹۵۰ سنه سنده بوراده مرحوم اولمشدر. خوی خارجنده حاله قبری آشکاردر. بوراده ده خوی خانه مکتوبلرینی و یروب ایکی کون ایچنده ذوق و صفالر ایتدک. نیجه پارچه هدایا ایله ایکی یوز عدد مسلح رفیق آلوبینه جانب شماله (۹) ساعت کشت و کذار ایدرک (بهستان) شهرینه کلدک. بوراسی خوی شهرلرندن بشقه جه کلنتری واردر. اسکیدن تبریزه مانند برشهر ایش. هلاکو قومی بوشهری خراب ایتمشلر. حالا بیک خانلی بلده صغیره در. اوچ جامعی، خان و حامی، مختصر چارشیمی واردر. لکن کار کیر بدستانی یوقدر. باغ و بساتینه نهایت یوقدر. آندنینه جانب شماله (۳) ساعت کیدوب (چورس) قلعه سنه کلدک. انجوان حدودنده بشقه خانلقدر. ایکی بیک عسکره مالکدر. قاضیسی، - اون ایکی امام عشقنه - اون ایکی ضابطی وار. قلعه سی برپشته اوزرنده خمس الشکل ساده دیوار برقلعه در. اذریایجان حاکمی (اوزون حسن) ک بناسیدر. مرادخان رابعک تهیدینه اوغرا مشدر. حالا رخنه دار دیوارلری، دوکمه کرچ یرلری واردر. قبله یه ناظر برقوسی واردر. قلعه دروننده حسین پاشا جامعندن بشقه عمارت یوقدر. اما طشره شهر ییدی بیک خانلیدر، خانهلری نوبنادر. اون بر عدد جامعی وار. ایلری کلنتری: اوزدمیرزاده عثمان پاشا جامعی، فرخ شاه بن تیمور خان جامعی .. یدی خانی، ایکویز دکانی وار. هوا و صوینک لطافتندن قادینلری غایت خوب منظر و عقیف اولورلر. کونا کون غله و حبوباتی ممدوح اذریایجاندر. غایت معمور قصر و سرایلری وار. بوشهرک

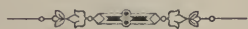
خفیلری دخی واردر . بورادن شماله کیدرک (مزید خان) منزله کلدک . بوراسی بشیوز طوپراق اورتولی خانلی ، باغلی ، باغچلی ، قایناق صولی کند معموردر . تبریزک حدودیدر . ایکی جامعی ، غایت معظم ومعمور بر خانی واردر . برده حامی و چارشیمی وار .

بورادن ینه جانب شماله بر سحرای آبادان ایچره کیدرک (۷) ساعتده (کره مش) کندینه واردق . نخجوان حدودنده بیک خانلی کندعظیمدر . یدی جامعی ، خان وحماملری ، چارشی و بازای وار . بورادنده ایکیوز وسیله آلوب ، جانب شماله سازلق و بطاقلق یرلری عبور ایدوب (کندوشله) چایی کنارنده خیمه لر منزله مکث و آرام ایدرک بر کیجه ذوق وصفالر ایتدک . بونهر نخجوان طاغلرندن جمع اولوب عرض نهرینه ملاقی اولور . اندن قومصال یرلرده کیتمکه باشلادق . غباروکرد سیاه اوجه پیوسته اولیوردی . (۲) ساعتده (خوی) قلعه سنه کلدک .

اوصاف شهر و قلعه خوی دلجوی — اذربایجان خاکنده بشقه سلطانقدرکه بیک قدر نوکره مالکدر . قاضی ومفتی ، نقیب ومنشی ، کلنتر و داروغه ، قوروجی ، دیزچوکن ، مهماندارکی مأمورلری واردر . خوی شهری (منندک) غریبنده اوون فرسخ بعدنده در . قلعه سی بر دوز سحراده اولوب مربع الشكل ، سنکین بنیاد بر قلعه زییادر . دائر آمدار حجمی بکرمی بیک آدمدر . درت چوره - سنده کی خندقلری او قدر عمیق دکلدر . ایکی دروازه سی وار : بری جانب جنوبه باب تبریز ، دیکری جانب غربه باب منتدر . قلعه ایچنده یوزخانه ، بر جامع وار . قلعه سنک بانسی فرهاد پاشادر . اما شهر قدیمک بانسی حیدر شاهدر . بوشهر نیجه کره خراب آباد اولمشدر . طشره شهری یدی بیک خانه ، یتش محراب جامع ایله مزیندر . اون بری جمعه جامعیدر . ایکی حامی ، یدی خانه سی ، بیک قدر دکانی واردر . درت چوره سی باغ و بوستان ایله مزیندر . بوشهرک محیطی اون اوچ بیک خطوه در . مراد خان رابع خرابندن سوکره بیک بیک آبادان اولمده در . جمله سحر اسنک محصولاتی دانه دار پرنج اولوب هواسی حرارته مائلدر . پنبه سی و آبدار اوزومی اولور . نهری (سلماس) طاغندن

سور افراسیاب چالدیره رق بزی تبریزك خارچنده‌کی (عین علی) نام محله کوتوردی. اوراده برضیافت ترتیب ایلدی که دیلبراه تعبیر اولنماز. بورادن حقیره بش تومن عباسی، توابعمزه یکریمی تومن آقچه خرچراه ویردی. رفیقلریمه بررکشان قظیفه‌سی، اوچرکچرات اطلسی و اوچر عدد دستار محمدی احسان ایتدی. اوچیوز عدد یکه سوار آدم‌لر ایله بریاصه‌وول اقا‌سی حقیره وسیله ووروب دیدی که «ای یاصه‌وول اقا‌سی! منم برادریم اولیا اقایینی قیصر زمین شاه‌ی مرادخان رابع رواندن تبریزه کلدوکی آبادان یوللریله کتوره‌سن. وکاربانلرندن خوش قوندورب کچوره‌سن». ینه آتیه سوار اولوب بزم ایله برابر یارم‌ساعت کلدی. صوکره وداعلاشوب، اوپوشوب انلر جانب تبریزه کیتدی. بزده یولوزه دوشدک.

اذربایجانك تبریز ولایتندن روان اولدیمز

اولا تبریزدن جانب شماله تبریز صحراسی کلهستانی ایچره آبادان یرلردن (حاجی حرامی) کندی منزلنه واردق. تبریز خاکنده معمور و آبادان کند و خیاباندر. اوچیوز خانلی اولوب اوقاف حضرت شام غازاندر. قبر شام غازان دخی بورادن نمایاندر. بونده مهماندارمنز حقیقه مهماندارلق ایتدی. علی‌الصباح بوکندن ایکی یوزیکه سوار آدم آلوب کانتیره وداع ایدرک عودت ایتدک. ینه جانب شماله کیدرک (صفیان) کندینه کلدک. زمان قدیمده کسند عظیم ایمش. مغول قومی خراب ایمش. حالا تبریز خاکنده بیک خانه‌لی باغ‌ارم مثال برقصه‌در. بوکندده خراسان ارزلرندن، عجم کبارلرندن، مؤلفین و مصنفیندن برچوق اعزه کرام مدفوندر. زیارت ایتدک، فقط اسملری معلومز دکلدک. یکریمی متجاوز قبه پرنوار واردر. هر سنه ماه عاشوراده بوکندده نیجه یوز بیک آدم بریکرک عاشورا پیشیریلور، (مقتل الحسین) لر ترائت اولنور. خلئی هپ شافعی‌المذهب ایسه‌لرده اره صره

الشیخ صفي الدين ابواسحق اردبیلی (بوذات جمله ایران وتوران شاهلرینک ایلكیدر . برقبه عالیده مدفوندر . یوزلرجه درویش تر به داری وار . روزشب زیارتخیلرینه نعمتی مبدولدر . اوقافی عظیمدر . شیخ صفي ممالك عجمه قطیت ایله حکم ایتدی . یرینه اوغلی شیخ حیدر کچدی . بونک اوغلی شیخ ابراهیم واقعه سنده برحمارک کندیسینی وطی ایتدیکنی کوروب دوشنی دده سی شیخ صفي یه تعبیر ایتدیرمش . اوده « یا ابراهیم ! ایران زمینده اولو برسلطان اولورسک » دیمشدر . حقیقه ایلك دفعه شیخ ابراهیم سکه ، خطبه صاحبی اولمشدر . شیخ صفیدن شاه عباس اوله کلنجه یه قدر سکه صاحبی بش شاه کچمشدر . بوشهردن قالقوب جانب شماله طقوز ساعت کیده رک (آرام شاه) کندنده منزل آلدق . التیوز خانلی ، باغ وبانچه سز بر کنددر . آندنینه شماله سکز ساعت کیده رک (یارعلی) کندینه کلدک . اوچویوز خانلی کویدر . جامعی یوق ، فقط چارشیسسی ، هفته بازاری واردر . بورادن یینه جانب شماله یدی ساعت کیده رک (ذات عماد) کندینه کلدک . دیدهر دناحیه سنده سکز یوز خانلی آبادان کنددر . بورادن یدی ساعتده یینه تبریز شهرینه داخل اولدق . نیجه کون دهاذوق وصفا ایلدک . کلنتری ، داروغه ومهماندارلری بیسک باشلی کاربان آماده ایلدیلر . خوی ، هستان جورس ، روان خانلرینه حقیره رعایت ایدلمسی وهرمنزله نامدار قلاوزلر ویرلمسی ایچون مکتوبلر ترقیم اولندی .

باشای عالیشان افندیمره نامه محبت اسلوبلر یازیلوب اون قطار دوه پرنج ، قورو اوزوم ، عباسی آرمودی قوروسی ، کلنار ، ایکی کحیلان قره چبوق آت ، درت عدد آله جایارات ، ایکی کورجی غلام هدیه ویرلدی . حقیره دخی اون تومن عباسی ، ایکی تومن بسی ، برکورجی غلام ، عجمانه برسور کورک ، برقات عجمانه جامه ، ایکی کورک قاپوتی ، التي عدد سربند خانی ، برقظاریوکی روان پرنجی ، برقره چبوق آت ، برآله جایار اوزبک آتی لجامیله برابر احسان اولندی . اوکون دوستلریمزله وداعلاشوب ، ایرتسی کون خان عالیشان عسکریله سوار اولوب ، کوس خاقانی دوکدیروب

قدر یقین کلیرسہ یغمور او قدر شدت نیر . اردبیل اہالیسی یغموردن کوز
اچہ منز لر . طاش یرندن قالدیریلوب خارج شہرہ کوتورلسہ خارجدہ طور دجہ
بحیرہ اردبیل طغیانہ کلوب ایلی ، ولایتی غرق ایتکہ باشلار .

بوطاشک ثابت اولدینی محلدن قالدیرلدینی وقت یرندہ عظیم ، چارکوشہ
دیگر برقیسا ظہور ایدرکہ آنکدہ اوزرنندہ عبرانی ، سریانیجہ برچوق یازیلر
حک ایدلمشدر . اوچار کوشہ طاشک اون ایکی دلیکی واردر . ہر دلیکدن برر
پیکار قاینامغہ باشلار . معہود طاش یرینہ کلذکجہ صولرک قاینہ مہلری کسلمز .
اردبیل علماسنک بعضیلری بوطاش حضرت موسانک تپہ سحر اسندہ عہ اسیلہ
اون ایکی کرہ اوروب اون ایکی پیکار آقتدینی طاشدر دیرلر ، حقندہ
(فاضرب بعصاک الحجر فانفجرت منه اثنتا عشر عینا) آیتی ذکر ایدرلر .
لکن اردبیل اہالیسنک زعمنجہ بوطاش عجم شاہلرینک جدی اولوب کویا
قطب اکبر مرتبہ سنہ واران شیخ صفینک طلسمی ایمش . حکمت خدا بو
اردبیلدہ (کدی) معمر اولہ مدیغندن فارہسی غایت چوق اولور .

اردبیل اہالیسنک جامہ ، خررقہ پشمینہلری فارہ درندن پارہ پارہ اولمشدر .
انکچون بوشہردہ کدی پارہ ایلہ ساتیلیر . بشقہ جہ کدی دلالی واردر . قفص
ایجرہ قویوب بیع ایدرلر . خصوصاً دوریکی کدیسسی بورادہ غایت مقبول
اولوب یوزغروشہ فروخت اولدیغنی کوردم . اماینہ معمر اولمز . دلالری
کدی صاندقلری وقت شو طاصارلامہ بیتلری صوت اعلا ایلہ سویلرلر :

ای طالبان مہرابہ	سنورہ صیادہ
مؤدبہ و ہرابہ	مونسہ و طرابہ
سراقہ دکل عمخوارہ	فارہ بہ ویرمناچارہ

دہا برچوق تماشالری واردر . اما تخر یرندن صرف نظر اولندی .

زیارتکاہ کبار کمکین

(الشیخ الصفی ابن الشیخ خواجہ علی ابن الشیخ صدرالدین موسی ابن

جعفری اولدقلری معلومدر. اردبیل ایله تبریزک آرهسی یکر می بش فرسخدر. سبکبار آتویه ایکی مرحله لک در. هواسی ارضرومکی کیدر. قیش شدتلی اولورسه ده حبوبات و محصولی وفرت اوزره اولوب بغدادی حاصلاتنک بر قسمی سنه آتیه قالیر. برکیه تخمندن سکسان کیله حبوبات حاصل اولور. قیشک یاماناغندن باغی، باغچهسی، یشلری اولماز. امامشک بوستان وکستانلری چوقدر. اوصاف بحیره اردبیل — آب حیاتی برکولجکزدرکه یوزنده نیجه بالقی کیلری یوزر. شرق طرفی تبریزه قریبدر. غرب طرفی رومییه بر فرسخدر. اردبیل ایله کولک آراسی خیابان و معمور و آبادان کویلدردر. بونده اولان قایقسلر بازرگانلری، ارباب حاجاتی متاعلییه آلوب مراملری اولان یرلره، خصوصیه غرب طرفده اولان رومیه، دومدومی، دومبولی شهرلرینه کوتوروب کار ایدرلر. بوکولک محیطی وان دریاسندن بیوکر. یایان آدم انجق اون کونده دورایده بیلور. وان دریاسنک صوی سم هلاهل کچی آجیدر. اما بونک صوی آب حیات مثال شیرین، طاتیلدر. عمقی یتیش قولاچدر. بوکول حضرت رسالت پناه رحم مادر دن مشتق اولدیغی کیجه ظاهر اولمشدرکه طاق کسری، اصنام مکه، ایصوفیه قبهسی ینه اوکیجه دوریلوب بیقلمشدر. کوله درت چوره سندن بیوک، کوچک قرق بش قدر عیون جاریه منصب اولور. اک بیوکی سهلان نهردرکه اردبیلی صولار. صکره بو بحیره یه کلیر. کههران نهری ده بوکوله قاتیلیر. دیکر نهزلرک اسمی معلوم دکل، منظورم اولماشدر. عجیبه خلقتدن برطاش — اردبیلده سیلک خارچنده دمیردن آغیر، سیاه، مدور برطاش واردر. تخمیناً اوچ قنطار کلیر مصیقل، مجلابرطاشدر. سلف کاهناری بو طاشک اوزرینه عبر ایجه برچوق خطار یازمشدر. اوزرینه بر آدم صورتی رسم ایتمشلرکه اللری کشاده ایدوب سمایه طوتار کوریلور. اردبیلده باران، رحمت نازل اولدیغی وقت اعیان، کبار، صفار، بو طاشی یووارلایه رق شهره کوتوررلر. عظمت خدا اوچ کون اوچ کیجه باران نزول ایدوب آب رحمت ایله مزراع، قرا، قصبات ریان اولور. صوکره طاشی ینه اسکی رینه کوتوررلر. یغمور کسلییر. عجیبدرکه بو طاش شهره نه

کتابخانه
موزه
تبریز

یالکز اون برنده جمعه نمازی قلنیر ایتمش . یدی حمای ، اون بر خانی ، سکر یوز دکانی وار . شهرده هر صنعت موجود ایسهده قلمکاری ، حیث یورغانی و چارشب بزلی ممدو حدر . باغی ، باغچه‌سی جهانی بزمشدر . آب و هواسنک لطافتدن کوزلیری چوق ، خواننده ، سازنده لری مشهوردر . بورادن جنوب طرفه کیدوب (بند) کندینه کلدک . اردبیل خاکنده بیک خانلی ، معمور و آبادان ، جامعلی ، خان و عمارتلی ، چارشی و بازارلی کند معظمدر . بوراده جیغاله زاده‌نک مصنع برجامی وارکه واجب السیردر . بورادن (۹) ساعت جنوبه کیدوب (اردبیل) شهرینه کلدک .

اوصاف تحتکاه قدیم ایران زمین قلعه اردبیل — عراق جانبنده واقع اولمشدر . اذربایجان خاکنده عجم شاهلرینک ایلك تحتکاهی اولوب مکان شیخ صفیدر بر زمان عثمانیلر طرفندن فتح ایدیلوب میر میرانلق اولمشدر . صوکره ینه خارجیلرک اننه دوشه‌رک قلعه‌سی خراب و بیاب ، اهالیسی سینه کباب اولمشدر . صوکره سردار اربک سردار معظمی شیر دلبر خسرو پاشا همدان ، درکزین ، اردبیل طرفلرینی غارت ایتمشدر . صوکره اردبیل ینه معمور اولوب حالا ایران زمین حکمنده خانلقدر . اوچ بیک عسکری ، داروغه‌سی ، کلتری ، منشیسی ، قاضیسی ، شیخ الاسلامی واردر . شهری (جبل سهلان) ه بر کونلک یولدر . درت چوره‌سی بر کونلک یوللره مدار کوه بالادر . شهری واسع بر صحرای محصولدارک تاوسطنده واقع اولوب بر طرفنده آب حیاتدن نشان ویرر بر بچیره واردر . ایلك بانسی هایکانیان ملکدرندن اردبیل ولد اردمنی در . قلعه‌سی حضرت عمر بصره‌نی فتح ایدهرک دیار عجمه یوللاندرینی وقت قورقودن بنا اولمشدر . بورادبیل زمان قدیمده غایت بیوک بر شهر اولوب بر طرفی تاسهلان طاغنه واصل اولورمش . شمدیکی حالده شهر ایله طاغک آرسنده ایکی فرسخ مسافه واردر که هر فرسخ اون ایکی بیک آدم اولدیغندن یکریمی درت بیک آدم مسافه اولور . بو طاغک ذروه اعلاسندن الی قیام الدوران برف بیاض نمایان اولور . اردبیل شهرینک بتون صولری بو طاغدن کلیر . پاك ، لذیذ صوا اولوب غایت سریع الهضمدر . اهالیسی شافعی المذهب کچیرلر ایسهده

پاشا بوکا قارشی انماض عین ایدرک سلامتله بغداده وارمش ، دونوشده بو بوقلعه نی اونیدی کون محاصره ایتمش ، فتح ایدمه منجه گیری دونه رک شهر زوره کلمش وبغدادده سردار معظم قالمشدر . بری طرفده کهروان حاکی ممندی خان شیرینلوب بغداددن تبریزه کلن تجار وغزاتی کچیرمه مکه باشلامش ، عثمانیلره لندن کلدیکی قدر اخانت ایتمه قویولمشدر . حتی بر کره قرق ، الی بیگ تولونکی عسکر بریکدیره رک تبریز دلاویزک درت چوره سنی یغمایه بیلمش ، فقط تبریزدن ده جعفر پاشا اون ایکی بیگ جنک آورله بوباغی اوزرینه علی الغله یوریه رک عسکرینی بوزمش ، میمنتسز میمندی یالکز باشنه کهروان قلعه سنه قاجمشدر . جعفر پاشا یدی بیگ قدر آت ودوه قطاری وسائر غنائمه تبریزه دونمشدر . تبریزده بومظفریت ایچون شادمانلق ایتد کدن سوکره ایرتسی کون یتمش بیگ عسکرله بوقلعه اوزرینه یدی بال ییز ، قرق پاره شاهی طوپلرینی صالدرمش ، اوچ کون کهروان قلعه سنی محاصره ایدرک اوچنجی کون فتح ایدیه رک میمندی دیر یجه الده ایدلمشدر وطواشی جعفر پاشا قولاغنی کسه رک اله ویرد کدن سوکره : « ملعون ! تبریزده برطواشی حاکم نه یاپه بیلیر ؟ باقی ، اشته عسکرینی قیره رق ، عقبنجه کله رک قلعه کی فتح ، سنی قیدوبند ایتدی . قولاغنی ده کسه رک کندیسنندن دها زیاده طواشی ایتدی » دیمشدر . سوکره جلاده ویره رک اولدرتمک ایسته مشسه ده امراسنه « بونی اولدرمه دنسه مالی آلمق اولادر » دیدیرته رک وحیله ایله میمندی یه آزادی وعد ایدرک بیگ کیسه و بیگ یوک پارچه المش و سوکره صاب ایدرک باشیله قلعه اناختارلرینی ، ایکوز یوک قدر مال غنائمی سلطان مراد خان ثالثه کوندرمشدر . حالادرون قلعه ده مرادخان نامنه برجامع وار . اون بر سنه عثمانی النده قالمشدر . بغداد یولی اوزرنده مدورال شکل عالی بوقلعه در . محیطی آلتی بیگ آیدمدر . ایکی دانه طاش قپوسی واردر . بری شماله ، دیکری جنوبه آچلیر . جنوبه آچیلانه اردبیل قپوسی دیرلر . حالاسلطانلقدرد . بیگ عسکری ، قاضیسی ، کلنتری ، منشی و داروغه سی وار . طاش واروشی ، باغ وبانچهلی یدی بیگ خانینی حاویدر . التمش محراب معبدی وار ایسه ده

اسکیدن غایت مزین بر شهر ایش. مرور زمان ایله خراب اوله رق اهالیسی تبریزه کوچشلردر. صوکره ۶۹۶ سنه هجریه سنده آل جنکیزدن محمود شام غازان قلعه‌سی تعمیر و ترمیم ایتشدرد. کوه اوجان دامنده مربع الشكل برقلعه‌در. محیطی ایکی بیک آدی‌در. شرقه متوجه بردمیر قوسی واردر. ایچنده یوزخانه‌سی وار، نقراتی یوقدر. طشره واروشنده اوچ بیک قدر طوپراق اورتولی خانلری واردر دیوکلنتری نقل ایتدی. یدی جامعی، اوچ حامی، یدی مهمانسرای، التي یوز دکانی واردر. محصولاتندن کندم (بغدای) و قولی (بقله) فراواندر. صوی اوجان طاغندن کلیر. میوه‌سی آذر. اهالیسی شافعی المذهب کچنیرلر. اما «استرذهبک و مذهبک و ذهابک» امرینه رعایت ایش آدلردر که اصل مذهب‌لری مستوردرد. بوشهری تماشایتدکن صوکره صید و شکار ایدرک (مهرانیرود) ناحیه‌سنه کلدک. تبریزک شرق طرفندن و بش فرسخ مسافه‌ده‌در. التمش پاره معمور کندلری واردر. (ورد)، (اسفج) کندلری معمور و شهر مثال کندلردر. بونلری ده کچدکن صوکره (سعید آباد) کندینه کلدک. بونی شاه طهمورث عصرنده وزیر سعید انشا ایتدیکی چون (سعید آباد) دیدکاری عجملردن منقولدر. بوکند سلیمان خانک هجومه اوغرامشسه‌ده مراد رابع حضر تلرینک صدمه قهرمانه‌سندن قورتولمشدر. باغ و خیابان ایچره ایکی بیک خانلی، یدی جامعی، خان و حاملی، چارشی، و بازارلی برکندم‌عظمدرد. بوراده‌ده برکیچه قونوق اولوب ایرتسی کون قبله جانبه (۷) ساعت کیدرک (مان‌ماه) کندینه کلدک. بونی (کور خدا بنده) نک قزی معمور ایتشدرد. بیک خانلی کویدر. بوندن ده قالقوب (۹) ساعتده (کهروان) قلعه‌سنه کلدک.

اوصاف قلعه کهروان اذربایجان — بونی آوشار خانلردن «سپی قولی خان» شاه طهماسب عصرنده سلیمان خان قورقوسندن بنا ایش، نه آل عثمانه، نه‌ده شاه‌عجمه تبع اولمشدر. نهایت تبریزدن (قوجه فرهاد پاشا) بغداده کیدرکن بوکهروان سلطانی (ممیندی خان اوشاری) پاشانک عسکری آردندن کله‌رک اردویی نهب و غارت ایتدکن صوکره قلعه‌سنه صیغتمشدر.

اما تعمیراً بانسی امویلردن مروان درکه آنک دور سلطنتده یتش بیک خانه لی معمور شهر ایش . حالا (سهند) طاغنه قدر یرلرده آثار عمارتی ظاهر در . یدی بیک یوزالتمش طوپراق اورتولی خانه سی ، اون بر جامی ، قرق خانی ، التمش عدد مساجدی ، قرق تکیه درویشانی ، اون بر حمام دلکشاسی ، اوچ بیک عدد دکانلری واردر . بوشهر مغول طائفه سندن وجنکیز یاندن هلا کونک بغدادده کی خلیفه (مستنصر بالله) اوزرینه خر و جنده خراب و بیاب ایدلمشدر . شمالنده کی کود (سهند) شمال هواسنه مانع اولدیغندن هواسی ثقیدر . صولری سهند طاعنی بیلاسندن کلیر ، بوستان و باغیرنی اروا ایدر . شهر ایچنده خاندانلرده فسقیه ، حوض ، شادروان واردر . اوزومی ، کلناری ، سبزه سی مشهوردر . اها لسی غایت ایض اللون اولوب کوزلری مکمل ، شیرین سوزلی ، منور یوزلی مرآتئ آدملدر . لکن ینه اکثریسی نهانجه حنفی المذهب ، صلحا مشربدرلر . قادینلری اکثریا بهلولی دینلجه کفت و کوایدرلر . فصیح اللسان بدیع الیان کیمسه لری چوقدر . سکنز ناحیه سی وارکه شونلدر : سراچون ، پناچون ، درجروت ، کاردول ، هشترو ، بهساند ، انکوران ، قزل اوران ناحیه لریدر . بونا حیه لک سکسان . یوزپاره معمور کندلری واردر . توابعی جمله بشیوز التمش پاره کندر . اما التمش شهر عظیم مانند جامعی ، خانلی ، عمارت و حمامی ، چارشلی و بازارلی کویلدر . یدی پاره معمور قلعه لری واردر . قلعه لرینک هر برینی آیری آیری توصیف ایتسه ک بر مجلد کتاب اولور . بوشهر دن قالقه رق (طورنا چاری) نام محله منزل آلدق . برفضای فرح فزاده نباتات و کیهالی ، ایکوز خانه لی یر اولوب اوجان شهرینک ناحیه سیدر . جمله خلقی باغبان و حلاجدر . اندن (ستکز) کندینه کلدک . بوده اوجان شهرینک بیک اولی ، معمور بر کندیدر . آندن ایلری کیدرک (اوجان) شهر قدیمه کلدک .

اوصاف قلعه و شهر قدیم اوجان — زمان قدیمه تبریزه حائل اولان اوجان طاغنک شرقی ذیلنده غایت عظیم بر شهر ایش . لکن هلا کونک تخریبینه اوغرامشدر . ایلك بانسی یشد ادیاندن (پیژن ابن کیومرث بن کودرز) در .

قوندورانه « مهماندار » تعبیر اوانسور . بوذ کر اولسان امرانک حکومت
وسیاستده علاقه‌لری واردر . قانون ایران زمین بویله در .

بورادن قالقوب باغ و باغچه‌لری ایچره کیده‌رک « سراورود » ناحیه‌سنه
کلدک . بیوک کند و ناحیه‌در . تبریزک غرب و بیلدیز طرفه مائل شهر مثال ،
خانلی ، حماملی ، جامعلی ، مختصر چارشیلی کنددر . کلنتری کلوب خانه مهماندارلق
ایلدی . بوراده برشب جان صحبتی ایدرک عل الصباح قالدق . جانب شرقه
باغیر ایچره صیدوشکار ایدرک کیدوب سراورود نه‌ری کنارنده (دوشت)
کندینه کلدک . بوراده جاشت طعامی بیوب برپارچه استراحت ایتدک . سراورود
ناحیه‌سنده حماملی ، خان و جامعلی معمور کنددر . آندن ایلری (۶) ساعت
کیدرک (جولان دروق) کندینه کلدک . بوده سراورود ناحیه‌سنده ، سراورود
نه‌ری کنارنده بیک خانعلی ، خان و حماملی ، باغ و باغچه‌لی ، جامعلی ، معمور
کنددر . آندن ایلری (القابندلس) کندینه کلدک . اوچوز اولی ، ساده ارمنی
رعایالی ، اوچ کلیسالی معمور کنددر . آندن ایلری کچوب (۳) ساعت کیدرک
(لا کدرخ) کندینه کلدک . شاه‌صفی خاتونک خاصیدر . سراورود ناحیه‌سنده
واوهر کنارنده ایکی بیک خانعلی اسلام وارمنی کوییدرکه جمله‌سی جاهلدر .
سراورود کوهی اوزرنده خراب بر قلعه‌سی واردر . آندن ایلری (کجباد)
کندینه واردق . بشیوز خانه و جامعلی ، خان و حماملی کنددر . بورادینه شرق
جانبه کیدرک (رودقات) ناحیه‌سنه کیردک . تبریزک شمالده کوه سرخابک
آرندده واقع اولمش یوزپاره کندلی ناحیه‌در . بورالده صید و شکار ایدرک
(مراغه) شهر قدیمه واردق .

اوصاف بندر مراغه — اذربایجان خاکنده ، تبریز حدودنده باشقه‌جه
سلطانقدر . بیک قدر عسکره مالکدر . قاضیسی ، کلنتری ، داروغاسی ،
منشیسی واردر . بونی زمان قدیمده (هوشنک شاه) بنائتمشدرکه اذربایجانک
ایلیک تختکاهیدر . مشهور آفاق ، روضعلی ، فواکه طیبعلی برشهردر .
علمای ذوقنوننی چوقدر . خلقی بزاز ، جلاج و پای باقدر . بوشهرده سلطان
مراد رابع عسکری طرفدن خراب ایدلمشسه‌ده جاججا معمور اولمده‌در .

اوصاف قلعہ قلعہ — بوقلہ بی (۹۹۸) تاریخندہ سلطان مراد خان ثالث
عصرندہ سردار معظم قوجہ فرہاد پاشا بنا ایتمشدر . ولیان طاعی اتکندہ
مربع الشکل برقلہدر . محیطی سکسان آدمدر . یدی قلعہ وایکی قبوسی
واردر . قپولردن بریسی جانب غربہ ودیکری شرقہ آچیلیر . شرقہ آچیلان
تبریز قپوسیدر کہ خادم جعفر پاشا تبریزدہ سردار ایکن عجم عسکرندن فرار
ایدوب قلعہیہ متحصن اولمش ، عسکرده آرقہسنجہ قلعہ بی محاصره ایتمشدر .
جعفر پاشا برکیجہ قلعہنک تبریز طرفی دیواری یارہرق یدی بیک کزیدہ
عسکرلہ طیشاری چقمش ، غفلت اویقوسنہ طالان عجم عسکرینی دندان تیغدن
کچیرہرک بقیہ السیوفی تبریزہ قدر قووالامشدر . تبریز قلعہسنہ واران عسکر
خادم جعفر پاشانک کتبخداسنک تبریز قلعہسنہ قاپانوب بالیمیز طوپلرلہ کندیلرینی
برباد ایدہ جکنی کورمش وبوایکی قوتلی دشمن آرہسنده تلف اولمشدر .
خادم جعفر پاشا تکرار مستقل سردار اولوب بوقلہ قلعہسندن یقیدینی یرہ
برباب عظیم بنا ایتمش و آدینہ « کدک قپو » یاخود « تبریز قبوسی » دینمشدر .
قلعہنک ایچندہ یوزخانہ وبرجامع واردر . طشرہ دہکی واروشنک — کہ اصل
قلعہ شہریدر — باغ و باغچہسنہ حدونہایت یوقدر . قوملہ اوزومی ، اونجا
راسی ، عباسی وملجہ آرمودی مشهوردر . شہری یتمش محرابدر . اون بریسی
جامعدر . ازجملہ (فرہاد پاشا جامی) بنای لطیفدر . شہرک کنارندہ قالمش
دیگر جامعلری ، خان و حمالری ، چارشی وبازاری واردر . بوشہر تبریز
خاکندہ آریجہ سلطانقدر . بیک قدر نوکری وار . کلنتری ، داروغہسی
وار ، قاضیقدر . بورادہدہ عظیم ضیاقلر تناول اولتوب سلطاندن ہدایا
آلندی . بودیارلردہسنجاق بکنہ « سلطان » دیرلر . میرمیرانہ « خان » دیرلر .
اوچ طوغلی وزیر پایہسنہ « خانلرخانی » ، دفتردارہ « اعتمادالدولہ » ، سردار
وزیرہ « سپہسالار » ، قوجی باشیہ « قوروجی باشی » ، رئیس الکتابہ « منشی » ،
آلای بکنہ « کلنتر » ، صوباشیہ « داروغہ » ، آلای چاوشنہ « صاوول اغاسی » ،
یکچیری اغاسنہ « دیزچوکن اغاسی » ، یکچیریہ « دیزچوکن » ، مسافر

ارم مثال بر محل اولوب شامہ بکزدیکی وشام جہتندہ اولدینی ایچون اسمنه شام دیرلر ایتمش . صوکره محمود غازان بوراده برقلعه متین بنا ایدرک اسمنه غازان دیمش . بیک قدر رعایاسنی تکالیف عرفیہ دن معاف ومسلم ایدوب بوقلعهده اسکان ایلمشدر . صوکره کندوسنه بر تر به یایدیرمق ایچون عجم ، عرب ، هند مهندس ومعمارلرینی جمع ایلمه رک غایت عالی وعبرت نما بر بنا انشا ایتمش . استانبولده کی غلطه قلهسنه بکزر افلاکه سرچکمش برقبه در . اما کوردیکم وقت قاپوسی طرفنک بر جانبی زلزله دن بیقیلهرق پامال رمال اولمشدی . خان ایله ایچروسنه کیره رک زیارت ایدوب شاه غازانک روحنه بر رفاتحه او قودق . جوارنده بر تکیه واردر . ایچنده ایکوزدن متجاوز عاشق صادق وار . قپوسنک خارچنده یوز بیکلرجه قربان کلهسندن برقله عظیم یایمشلر . بتون ایران خلقتک بو محمود شام غازانه اعتقادلری اولدیغندن هر سنه بیکلرجه قیون نذرلر کلیر . اون ذراع عمقنده بر قویوسی وارکه تموزده بیله صوبی کویایخ پاره در . بو آستانه یه شام غازان دیرلر . لسان مغولده (شنب قین) دیرلر . لکن صاحب قبر مغول پادشاهلرندن سلطان محمود غازان اولغله تبریز لیلرده شنب غازان دیه جک یرده بالتخفیف شام غازان دیمش اولسه لر کرک . اصل توجیه صحیح بودر . بو آستانه عظیم (ولیان) طاغی اوزرنده اولوب دامن کوهه قریب بر بنای قریب وعجیبدر « قدسنا الله بسر المدفون العزیز » . بورادن قالدقهرق ، جانب غربه کیده رک (ولیان) طاغی دامننده ولیان کندینه کلدک . اوچیوز خانلی ، دلکشا جامعلی ، خان وحاملی ، دار . الضیافه و عمارتلی معمور و آبادان برکنددر . بالاده کی تکیه یه مخصوص اولوب وزیر سعید خواجه رشیدالدین دنبولینک خیراتیدر . بورادن قالدقهرق یبه جانب غربه یوللانولوب (۵) ساعتده قله قلهسنه واردق .

حضرت فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم افندمنی کوروب با امرعالی نبوی حضرت علی ، حضرت حسین رضی الله عنهما ایله معانقه ایتمشدی . نهر فراتدن صحرای کربلا یه برواسع جدول آجدیروب اطرافنی اعمار ایلمشدر .
امیر نوروزک ، امرانک تسویلاتنه آلدانوب کوستردیکی معامله دن بشقه لسان تاریخه لکننت ویره جک ماده سی بوقدر .

(خان ایله شام غازان زیارتہ کیدر ایکن تماشایلیدیکمز قلعہ لر)

اولا تبریزدن بیک قدریکه سوار آتلیلر ایله حرکت ایدوب (۵) ساعت جانب غربه باغ و مشبکلی بوستانلر ایچنڈه یوریه رک آجی صو کندینه اصل اولدق . بوکند (قله) قلعہ سنک یاری یولنده در . ایکیوز خانہ لی معمور و آبادان کند اولوب خان خاصیدر . برجامی ، اوچ زاویہ سی وار . تبریز صحرائینک جمله صولری کویدن کویہ زیر زمیندن جریان ایدر . شاهارده بیکلرجه سرداب قبولری واردر . کندک صوی شوراچه اولدیغندن آجی صودرلر . بوراده کند کلتری کلهرک خانہ یخشی رضیافت ایتدی . علی الصباح جانب غربه (۴) ساعت کیدرک شام غازان زیارتہ کلدک .

اوصاف زیارت محمود شام غازان — [۱] بوراسی جنکیزیلر عصرنده باغ

[۱] تاریخده (سلطان محمود غازان خان) دیمکله مشهوردر . (۶۹۴) سنه سی ذی الحجہ سنک اونجی بیرام کونی سریر حکومتہ جلوس ایلدی .
- جوسندن مقدم امیر نوروزک دلائله کرک کندیس ، کرک یاننده بولنان امراء مغولک جمله سی دین مبین اسلامی قبول ایتشلر ایدی .
مسند نشین حکومت اولدق دن صکره خطه ایرانیه ده بولنان مغولر علی العموم دائره ناجیه اسلامیته داخل اولمشدر .

جلوسلرینه قدر ایران سکه سی صریح ایدی . مبدأ سلطنتلرنده سکه لرک یازیلر تی کله توحیده ، شکلرینی شکل مستدیره تحویل ایتدیروب منشور و مکتوبلر اولنده بسمله شریفه یازلسنی امرایتدی .

مدت سلطنتده سرقوماندانی بولنان امیر نوروزک همت و غیرتی سایه سنده برچوق فتوحاته نائل اولمش ایسه ده بالآخره بعض غرضکارانک افساداتی اوزرینه امیر نوروزی اعدام ایتدیروشدر .

۶۹۹ ده سلطان مصر دیاربرکری استیلا اتمک مقصدیله اوطرفه هجومه باشلامش ایسه ده سلطان غازانه فتاحالده مغلوب اولمشدر . ۷۰۰ ده اره لرنده شامده برحاربه دها وقوع بولهرق بودفده غازان خالک عسکری مغلوب اولدیغندن بک متأثر اولهرق بر آغیر خسته لکه مبتلا اولوب ۷۰۳ سنه سی شوالنک اونبرنجی بازار کونی حدود قزوینده وفات اتمکله نعشی نقل و حیاتنده تمینه ایتدیردیکی تره به دفن اولمشدر .

مشارالیه غازان محمود خان اخلاق حمیده و اوصاف حسنه ایله موصوف ، صالح ، متدین ، متقی ، شریعت محمدیه به خادم و فواحشدن محترز ایدی . رؤیاده ایکی دفعه

کجی جان قریه سنده (خواجه محمد کجی جای) قدس سره ، سیاد آباد قریه سنده یدی یوز قدر مؤلفین و کبار مصنفین رحمهم الله حضراتنک قبری واردر . تبریز قریه سنده شهید طانغی اوزرنده سپهسالار پیغمبری (اسامه) حضرت ترینک قبری واردر . ینه بوراده امیر المؤمنین حضرت حمزه نك برادر مهتری (عجلک) حضرت ترینک مرقدی واردر . مشار الیه (ساریه) حضرت تریله نهاوند سفرینه مأموراً ککش ایکن مجروح اوله رق تبریزده ارتحال داربقا ایلمشدر . بوندن بشقه شیخ ساغوصی ، شیخ سلامی حضرت ترینک قبرلری ده بوراده در .

سر خواب مقبرنده امیه بن عمر ابن امیه حضرت ترینک قبری واردر . کان معانی ، مفتی اسرار سبحانی (شیخ حضرت سید جان می) تألیف و تصنیفده بی بدل ، علوم اولین و آخرینده بی مثل ایدی . عمر کرانمایه سنی وقف علم توحید ایلمشدی . معارف جلیله سنه غایت و لطائف جمیله سنه نهایت یوق ایدی قدس سره . می جانه قریب سر فراز علما (عالی) فبرنده شو بیت محررایدی : (وارث علم لدن نبوی : رکن یکتای شریعت عالی) . وارث علوم ، کشاف مشکلات الشیخ حضرت (تقی) حقیر بعدالزیاره شو بیتلری قبریله یازدم :

سالك طائفة اهل طریق	پیشوا سیدر آنک پیر شفیق
یاقدی (ری) ایله (بخارا) ده چراغ	ارض خلد ایچره اوله اکا دوراغ
روحی شاد اوله الهی دائم	اولیا بنده سی اولسه قائم

میخاران محله سنده حضرت علی اولادی مدفوندر . کوه سر خوابده عین علی ، زین علی ناملرنده ایکی آل رسول دفن اولنمشدر . دروازه سرده فرس قدیم پادشاهلرندن افراسیابک کله سی مدفوندر . ابو الفتح محمد خانک خواجه می آق شمس الدینک اوغلی شیخ نصرالله دخی بوراده مدفوندر . تبریزک اندرون ویروننده دها بر چوق مراقد کمیلین وار ایسه ده ذکرلری سیاحتنامه مزنی تطویل ایده جکندن بو قدرله اکتفا ایتدک .

نصلروا کوریلور؟ دیدم. خان - ای برادرما! مونلرک واجب الازاله اولدینی شاهد عادل ایله اثبات اولنوب بعدالثبوت جمله خلقه رغما برکرده قتل ایتیموب برای بیتنه الغافلین بوکونا اذا وجفا ایدرز. انساندن جبار وعاصی یوقدرکه جناب پروردکاره قارشی (انا ربکم الاعلی) دینلری بولنمشدر. آنکچون بویله اشکنجه ایدرز. دیو جواب ویردی همان:

حقیر - اما بونا شرعی اولدیغندن تربیه ده تأثیری یوقدر. شرع ایله حد واجبدر. نص قاطع (السارق والسارقه فاقطعوا ایدیهما) ﴿ان النفس بالنفس الآیة﴾ موجبجه اولسه خلق عالمدها زیاده خوف وخشیتده اولوردی دیدم. خان «حقا که یحشی دانیشق ایدرسک» دیه الزام قبول ایلدی. اما بویله اشکنجه ایتلمی اهلینسک ازغین و فرق ضالهدن اولملریدر. ایلرودن بری بویله ایده کمشلردر.

تبریزده قرق ایکی دانه ارمنی کلیسای واردر.

زیارتگاه کبار و اولیای عظام

تبریزک سر خواب، جزند، کیلاب، دولیان کوه، هیجان آدلرنده مزارلقلری واردر. مصنف، مؤلف، عالملرک اکثریسی بورالرده مدفوندر.

پورالرده مدفون اولان ذواتک اسامیسی - امام حفرانه، شیخ ابراهیم کوانان، شیخ شکر خوان، بابا فرخ، باباحسن میمندی، شیخ شجاع وکلین، شیخ مالین تبریزی، شیخ حسن بلغاری، شیخ بدرالدین کرمانی، شیخ نورالدین بیمارستانی.

سر خواب مرقدنده مدفون بولنان شعرا: انوری، ظهرالدین فاریابی، فلکی شیرازی، شمس الدین سبحانی، فلکی شیروانی. رحمهم الله. تبریزک اطرافنده کی کندلرده مدفون اولان کبار اولیاءالله:

توزیع و فروخت ایدر لر . سیم مثال قالایی صحنرینک کنار لرنده تعلیق خط ایله (ویطعمون الطعام) آیتله « لاشرف اعلى من الاسلام » ، « شرف المكان بالمکین وشرف الیت باهله وشرف اهله بسخاؤه » حدیثلری محرردر . بعدا الطعام اعیان و کباره دسته خان و یروب پاک طشت و ابریق ایله اللرینی غسل ایتدیر لر . امانتولونکی و نوکر مقوله لری صاغ اللرینی صول قولتوقلرینه ، صول اللرینی صاغ قولتوقلرینه سور لر . بوکیلرک احوالی پک فادر .

اخلاق ذمیه اهل ایران

اهالیسی اون ایکی امام عشقنه اون ایکی اصناف عسکری طائفه سی واردر که بیکره و اریر . علما و سائر اعیان خانهلرنده طعام پیشیر لر . ماعداسی حجرهلرنده آتش یا قارق صو ایصدیر لر . جمله نوکر و عسکرلری بکار و بیکار طاقندن اولوب چارشی ، بازاردن طعام آلوب یر لر . بوخصوص و معیشتلری حقا که بدر . لکن او جوز اولدینی کبی انسان ایستدیکی طعامی ده خوره کچیره بیلیر . حسابی و مجرد اولان آدمیره بو انفعدر . حتی عسکری طائفه سی اوچ آی چارشو و بازارده طعام بیسه آنک آشبازی دونلوغ شاهی چیققدده « من قربان قولونک اشبازی یم » دیه قولک دونلوغنی آلور ، کیدر . برجه زیاده آلمغه قادر دکلدیر . بوخصوصه خلاف ایدن آشبازلرک دیلینی ا کسه . سندن چکر لر . صوکره او اشباز دونلوق صاحبه اون ایکی کون ضیافت ایدر . شاه و یاسهپسالار سفره کیتسه اردولرنده کچه اوبه لی اشبازدن کچلمز . چونکه جمله عسکر اشبازلره محتاجدر . ایران قانونی اوزره بر مجرم آدمی قتل و یا صلب ایتمز لر . داروغه و محتسب مجرملری میدان سیاسته کتیریر لر . جلاد بی امانلر او مجرملره امان و یرمیوب او چوز التمش درلو اشکنجه بی اون کون ، اون کیجه ده اجرا ایدر لر .

حقیر — خانم ! نزد الهیده بیله مکرم صاییلان بنی آدمه بو قدر اشکنجه

علی فطره الاسلام ثم ابواه یهودانه وینصرانه ویمجسانه (یورلمشدر . دیدم . جمله سی ملزم اولدیلر .

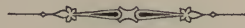
اوچنجی حسینیاتی اودرکه قانون شیخ صفی اوزره جمله چارشیلرنده بیع وشراری بسی وعباسی والتون ایله بازار اولنور . اقلیملرنده سائر اقالیمک سکه لری کچمز . یدی برده سکه لری کسلیلر . برنجیسی تحت کاه قدیم لری اولان اردیلده ، (ضرب فی اردبیل) ، ینه ضرب فی همدان ، ضرب فی بغداد ، ضرب فی اصفهان ، ضرب فی تفلیس ، ضرب فی نهاوند ، ضرب فی تبریز . سکه لری نیک بریوزنده (لااله الاالله علی ولی الله) یازیلیدر . دیگر طرفنده هرشاهک اسمی یازیلیر . مثلاً (شاه عباس) ک تبریزده کسپله ننگکنده (قاغلام کلب علی شاه عباس) دیومحرردر . قازیکیلرده [۱] ضرب فی تفلیس ، ضرب فی تبریز دیه محرردر . برطرفی ده منقش اولوب سنه سی محکوکدر . رایج اولان سکه لرنده ، اندازهرلینک اوجلرنده ، کیله لرنده ، ایشله ن قاشلرنده (لااله الاالله) ترکیب شریفی یازیلیدر . وای اول کشینک باشنه کنن لااله الاالله اوزرینه بیع وشراده خلاف ایده . کوزینه میل ، باشنه قیزمش طاش قویوب او آدمی علیل ایدرلر . چارشی دکانلرنده ، میدان بازارلرنده صاری پرنجدن زنجیرلی ترازولر آصیلیدر . اصلاً آدمی یایشماز . دائماً مصلوب طورلر . مشتری یه حقیقه کفه میزانده طارتوب تسلیم ایدرلر . بغدادی ، پرنج و سائر خوبات ایچون کیله استعمال ایتمزلر . هپسنی ترازو ایله ساتارلر . اقمشه و متاعلری ذراع مکی ایله فروخت اولنور . دواب واسرا دخی قانونه تابع شمنلرینک نرخیله فروخت اولور . قانون شاهی بودر .

دردنجی حسینیاتی اودرکه دکانلرنده اولان آشبازلری طعاملرینی تمامیه طبخ ایدوب دکانچه لرینک درودیوارلرنده اولان کاسی و باقر اوانی بی ، کاسه فففوریلرینی پاک ایتمینجه دکانلرینی آچغه قادر دکلردر . سحر اولنجه دکانلرینی دعا و ثنا ایله کشاده ایدوب صوکره هرپسه ، پلاو ، زرده ، بریان ، کوکو پلاو ، مضعفر پلاو ، آوشله پلاو والاصل سائر طعاملرینی غربا ویریلیره [۱] قازیکی باقرپاره یعنی مانغیر دیمکدر .

تقسیمی سویلیه‌رک اوچ‌مریغ ، برسماعی ، بردویت ایله فصلی تمام ایتدم .
 حصار مجلس انکشت بردهن اولدیله . هان خان صرتدن طرز عجمانه
 لباجه‌سنی چیقاروب کندی ایله اکنمه کیدردی ، « هزار احسنت ! صد
 بارک‌الله ! ای قیصر زمین آلفته‌سی ! » دیره‌ک برکورجی واون تومن عباس ،
 برقره چبوقاسب صبارفتار احسان ایتدی . « بزدن آرتق امین اول ، باده
 تکلیف ایتیم » دیدی . تمام برآی بووجهله ذوق و صفا ایتدک . او قدر سرمست
 و بیهوش اولان ، عیش و طرب اربابندن بولنان تبریز لیلردن صواقده بر
 سرخوش کوره‌مدک . خلقی زیاده‌سیله مؤدبدر . حقلرنده شو شعر بلیغ
 دینلمشدر :

تبریز چوهفت نومش زصفا   چون آینه آند پاک ارژنک حقا
 کفتی که بدوستی نه صادق باشند   از آینه جز عکس نکردد پیدا

ستایش کلیات تبریز دلاویز

جمله حسنیاتندن بری بودرکه آب‌جاریبری فراوان اولدیغندن کیجه
 وکوندوز شاه‌اهلری جاروب‌ایله سوپوروب‌غباردن برذره قویمزله . صوکره
 اوزرینه صودوکرله . چارشیلری ، سوقاقلری اوپله پاک و سرد اولورکه تموز
 آینه بیله آدم چارشیلرنده صیجاقدن مضطرب اولماز .
 ایکنجی حسنیاتی اولدرکه آل محمدیدن شریفه باکره‌لری قول قسمنه
 ویرمیوبینه کفونیه ویررله . حقیره بوخصوصده شویله بر مسئله صوردیله :
 « سزکافر عورتی آلوب نکاح ایدرسکمز ، بونک ضرری یوق دیرسکمز .
 او حالده بوسیده‌لری بزده کافرله ، مرتدله ویرسه‌ک اولادلرینه نه دیمک
 لازم‌کلیر؟ » حقیر « بونلری آنلره ویرمک ای دکل . ایشکز معقولدر . اما
 اولادله هر وقت فطرت اسلامیه اوزرینه طوغارله ، صوکره پدر و مادری
 تعلیمیه ضالته دوشرله . نته‌کیم حدیث شریفده (مامن مولودالا وقد یولد

بوسوزدن مبهوت اولدیلر . خان حالا اصرار ایدرک جمله دلبرانیله ایاغه قالقوب یانمه کلدی . وشوسوزلی سویلدی :

خان « کوزومک نوری چینی چینی اولیا آقام ! مومنم جا کر افکنده غلاملر مدن یزدان شیریمی ، میرزا شاهیمی ، پرویزی ، فیروزی ، علی یاریمی ، زوالیزی ، شهلوندی ، سیف قولی ، خالخانمی ، قانغیسنی دیلرسن سکا جبارم . قرمزی مرتضی علی ودوازده اماملری سورسن کل مومنم پسرلریمک دستندن برجام جاقر نوش ایت . کلن کیم کله کر کرم وسینه لر نرم اولوب شوفنا بزماکنده برکام آله لم ، بردم سوردم . » بونلری سویلیوب غلاملرینی بویمه صاردیردی . ینه حقیر فیاض مطلقدن اعانه طلب ایتدم وشویله دیدم .

حقیر — ای خانم ! جان صحبتی بومیدرکه ایمدی خواجه نقدی برایی جاقر چکوب مست مدهوش اوله رق حضورنده تقد ریجیله بادفشانلق ایده . کیف کرمی عیش وطرب ایران زمین بومیدر ؟ هان خان بونی ایشیدنجه خواجه نقدی به برتپه اوره رق سر مجلسده او طور تدی . اوده مست مدهوش اولدینی حالد :

اویله سرمستم که ادراک ایتزم دنیا نهدر ؟
من کیم ، ساق اولان کیمدر ، می صهانه در ؟

بیتلرینی ترنم ایدرک حقیره ابرام ایتکه باشلادی . بیلدم که مجلس امانتدر دیدم که :

— خانم ! سزباده نابی نوش ایدرسکنزه بر کیف کرمی ایدینه سکنز . اما کیف خدایی کرکدر . برداثره کتورسونلر . تا که سزه کیف خدایی مشاهده ایتدیردیم . هان خان :

— عشق علی اولسون ! هی یار ! برادرمه برداثره کتیرک . دیدکده بر هندپوسی کارایی جام بوللی داثره کتیردیله . الیمه آلوب طرز روم اوزره مقام سکا هندن شو :

عشق سنک حیات ایددن نشان ویریر کویا فلکده اولمکه هر خسته جان ویریر

ومن بدایع المناظرات

برکون خان ایله جان صحبتی ایدرکن حقیرہ شراب ناب تکلیف ایتدی .
 حقیر — واللہ باللہ حضرت علینک روح پاکی حقیچون بوآنہ قدر
 محرمات و مکیفاندن هیچ برشی ارتکاب ایتدم . اجداد عظامزدن بیله
 بومکروه شیئی قوللانانی ایشتمدم . بزی مجلس خاصکزده معذور طوتوب
 عفوایله معامله بیورک ، دیدم .

خان — ای برادر جان برابرما ! کورکه منم نوردیدم و سرور سینم ،
 چیغنی چیغنی میرزا شاهم سکا برایاق اوزره طوروب برایاق جاقرناب ویریر .
 انک خاطر ایچون من بادیء لعل فامی نوش ایتمم که سن دستدن پیاله
 چکه سین . اوخوم ! کیمدن قورخار سین ؟ اکر قیصر زمین شاهندن قورخار سن
 شاهکز بش آیلوخ یوله در . اکر خانکزدن قورخار سن تبریزدن ار ضرور
 قیرخ قوناخ یردر . پس ایمدی کیمدن قورخار سین ؟ من که ایران ، توران
 شاهنک خانلر خانی کلب علی خانم ، کوزلجه شاهم بیله قداغه ایتدی که « منم
 سلطان و خان خانانلرمدن وچوره کم چکنلردن کیم که جاقر نوش ایدر سه
 یغرین صنقدیررم » من ده شاهک قداغه سن صایوب نهایتجه مجلس عیش
 و طرب قوروب بادهء ناب ، جاقر شراب نوش ایده ریم . پس کیمدن قورخار سین ؟
 ایشته جاقر ایچر سین ، دیدی .

حقیر — ای کوزلجه خانم ! سکا کوزلجه شاه ایران قداغه ایتدی ایسه
 مکا شاهرلشاهی پادشاه بیجون (انما الخمر والمیسر والانصاب والازلام رجس
 من عمل الشیطان) نص قاطعیله برقطره سنی حرام ایتدی . اول جناب قهاردن
 قورقارم که جمیع موجوداتی عدمدن وجوده کتیردی . آنک امرینی صایمیوب
 باده ایچم ، دیدم . همان خان جنابلری :

— واللہ یخشی مؤمن و متعصب سین دیدی . حقیر دخی — واللہ خانم !
 متعصب دکلم . لکن (نعمان بن ثابت رضی اللہ عنه) مذهبنده پاک اعتقاد ، سیاح
 عالم ، ندیم بی آدم ، محب خاندان مردخدایم دیدم . جمله حضار مجلس وندما

خان ایله تبریز نواحیسی کشت و کذار ایتدی کمزی بیان ایدر

تبریزك درت چوره سنده یدی قدر معمور و آبادان ناحیه لری واردر .
 بیک قدر عسکر ایله طبل بازلره طره اوریلوب شاهین ، بالابان ، تازی ، زغر
 ایله شکاره چیققدق . ایلك اوکجه (مهر ازود) ناحیه سنه اوغراق . بو
 ناحیه تبریزك شرقنده اولوب تبریز قپوسندن بش فرسخ بعیددر . (روت) ،
 (اسفنج) ، (سعید آباد) کندلری معمور قریه لریدر . بونک متعدد جامعلری ،
 خانلری ، حماملری ، مختصر چارشیلری ، باغ و باغچه لری واردر . ایکنجی
 ناحیه (سراودود) تبریزك غرب طرفنه میلی اولوب باغلینه یقیندر .
 سکسان پاره معمور ، آبادان کویلی واردر . (دوش) ، (جولان دروق)
 (الفابندلیس) ، (لاکدرخ) ، (کجا آباد) قریه لری اک مشهور لریدر .
 بونلر جامعلی ، حمام و مسجدلی کندلردر . زراعت اولنه جق یرلری (سراو-
 دود) صوی اوزرنده محصولدار زمیندر . اوچنجی ناحیه (دیده هرر)
 ناحیه سیدر . تبریزدن درت فرسخ قدر غرب جنوبی یه دوشر . یکریمی درت
 پاره قدر کندلری وار . دردنجیسی (اردتی) ناحیه سیدر . تبریزك غربنده و بر
 فرسخ مسافه ددر . اوتوز پاره کویدر . هربری جامعلی ، حماملی ، خانلی
 کندلردر . بشنجیسی (دودقات) ناحیه سیدر . سرخاب طاغتنک آردنده ،
 تبریزك شمال طرفنده ددر . بونا حیه تبریزدن برفرسخدر . یوزپاره کندلی
 معمور ، آبادان یردر . التنجیسی (جانمروود) ناحیه سیدر . یکریمی پاره کندلی
 واردر . یدنجیسی (بدستان) ناحیه سیدر . تبریز جانبنده ددر . یمش پاره
 معمور و آبادان ، جامعلی ، خانلی ، حماملی کویلی واردر . خان ایله بو
 ناحیه لده ایتدی کمز صید و شکارلری ، تبریزك تمامی احوالی نقل ایتسه ک
 قوجمان برجلد کتاب اولور . چونکه تبریز ایران زمینک اک شهرتلی بر شهریدر .
 الله دائما معمور و آبادان ایله . زیرا بودیارده چوق ذوق و صفا ایدرک نائل
 سرور اولدق .

اعیان و اشراف ، صغار و کبار خیمه و خرکاه‌لریله چیقوب مکک ایدرلر .
 اوچ کون اوچ کیجه صحبت خاص الحاص ایدوب ارواح شهیدان دشت
 کربلا ایچون یوز بیکلرجه قازغان عاشورا پیشیره رک بای و کدایه بذل ایدرلر .
 ثوابی شهیدان کربلا روحنه هبه ایدرلر . ینه اول کون بوقضاده شکر
 شربت‌لری بذل اولنور . سقار بللور ، نجف ، عقیق پیروزه ، بلغی طاسلره
 قربه لرندن آب زلال قویوب « حسین کربلا عشقنه صحا » دیره رک ایکی طرفنه
 اولوشدیریر . نیجه اعیان و کبارلری دخی روح حسین کربلا ایچون بوینته
 قربه طاقوب صو طاغیدرلر . تبریز خانی دخی بوقضاده سرا پرده منقشئی
 چترلمعنی قوروب جمیع اعیان تبریز برارایه کلیرلر - رومده کهمی اوزره
 اوقونان مولدلر کچی - مقتل الحسینی تلاوت ایدرلر . جمله محب خاندان سست
 اندام اولوب خضوع و خشوع ایله دکلرلر . تاکه اوقویان « مظلوم حضرت امام
 حسینی شمر لعین شویله شهید ایتدی » دینجه همان سرا پرده ارقه‌سندن باشی
 و کوده‌سی بشقه بر بیاض تنی میدان محبته کتیریرلر . ساثر اولاد امام شکنده
 صوسز مرحوم اولمش معصوم پاکلرک جسدلرینی حاضرلر . العظمة لله خلقدن
 بر غریب و فریاددر قویار ، هر کسه وجد و حالت کلوب مست و مدهوش
 اولور . بوراده یوزلرجه مسلمان بربرلر عاشقان صبادقان ایچره کیروب
 اللرنده کی اوسطوره لرله اوکون حسین عشقنه قان آقتمق قصد ایدنلرک سینه‌سنه
 وقوللرینه شرحلر چکوب قان طاملا دیرلر . سبزه زار خون آلود اولوب
 لاله‌زار اولور . عاشقار کلیت اوزره تسلیم داغی و بازولرینه حسنی ، حسینی
 عقیلی داغلر یاقار قان اقدیرلر . صوکره امام حسینک شکل وجودینی میداندن
 قالدیروب یوز بیک بکا و توحید ایله مقتل الحسینی تمام ایدرلر . عاشورالر تناول
 اولنوب اوچ کون اوچ کیجه جان صحبت‌لری اولنور . بوشهرک لطافت آب
 وهواسندن حسابه کلز مسیره وکلستانلری واردر . حتی ساکن اولدیغمز کلنتر
 باغی قصرینک طاقدنه (قطب الدین محمد یزدی) خطیله تاریخ اوله‌رق (ع) :
 « بودر جای شیرین والای ایوان » یازلمشدی . ساثر اعتبارسز شیلرک
 ذکرنده بر فائده اولدیغندن بیهوده سوز اوزاتمهدن قاچندق .

شله‌سی ، سه‌لانیسی ، شراب شتائوسی ، آب عسلی ، عوام ایچون داری بوزه ، پرنج بوزه‌سی ممدوحدرلر .

عمارت‌لری — سیاه یعقوب ، خلیفه متوکل ، زبیده خاتون ، سلطان حسن عمارت‌لری مشهور ایسه‌لرده بی معاشردر .

مسیره‌لری — کوه سرخات یعنی قزیل طاغ : ایکندی وقتی بونک ذروئه اعلاسندن (رومیه) دریاسی نمایان اولور . بورایه برشهباز طبان کش برکونده واریر . (باغوات) مسیره‌سی قرق یدی بیک قدر باغ و باغچه و تفرجگاهدن عبارتدر . اک مشهورلری شاه یعقوب باغیدرکه جامعنگ قربندهدر . خان عالیشان بوآرم ایچره حقیره برضیافت عالی ایتمشدرکه مثلنی هنوز کورمه‌دم . مراد خان ثالث وزراسندن قوجه فرهاد پاشا تبریز حاکمی ایکن بو یعقوب شاه باغنگ آب وهواسندن حظ ایدوب کونا کون قصر خورتقلر ، حجره وقاعلر ، خیابانلر بنا ایدرک آبادان ایلمشدر . مراد خان رابع تبریز شهرینی تخریب ایتدیردیکی زمان چفته‌لری عثمان اغایی بو باغه قویوب حفظ ایتدیرمشدر . حالا حدیقه جانندن خبر ویریر بروضة رضواندر . ضیافت تناول ایتدیکمز قصرده کی تاریخک آخر مصراعی شوایدی « ایلدی فرهاد ایوان شیرین » سنه ۹۸۳

خیابان شاه‌صن — مدحنده لسان قاصدردر . تفرجگاه میدان چوکان : بو محلك اورته‌سنده ایکی عرعرستون بربرینه قید اولنوب تاذروه‌سنه برسیم طاس وضع اولنمشدر . هر جمعه کونی نوکران و خان نوکرلری اسب صیا سرعتلرینه سوار اولوب اول میدانده لعبده بازلق ایدرک مذکور طاسه تیر بران آتارلر . جمله یاران تماشا ایدرلر . خصوصیه نوروز خوارزم شاهی ده مظلم کنجلرده قرق اللی کوندن بری بسلمش آتلی بری بریله جنک ایتدیرلر ، عظیم تماشا اولور . شترلر جنکی دخی غایت کوزل تفرجدر . جاموسلر جنکی ، کوسفند جنکی ، حمار جنکی ، کلب جنکی ، خروس جنکی ، حاصلی بوروز نوروزده عظیم تماشا اولور که دیار عجمه مخصوصدر . مسیره عبرتدار . هر سنه محرم الحرامک اوننجی عاشورا کونی بو چوکان میدانده

حمام‌ری — یکریمی بر قدر صفا انکیز حمامی وارد در . پسی کوشک
 حمامی ، بوز حمامی ، جهان‌شاه حمامی — در قرب جامع جهان‌شاه — میر میر
 محله‌سی حمامی ، دروازه سر محله‌سی حمامی ، زرجو دروازه‌سی حمامی ، پل باغ
 دروازه‌سی حمامی . بونلر هپ آب وهواسی لطیف حماملر اولوب هر بر لر زنده
 بر ، ایکیشر حوض شافی ایله نیم صغه ، شادروان سیللمری وارد در .
 دلا کاری عقیف ، پری رو جوانلردر . سلطان حسن جامعی آردنده
 شتر بان محله‌سی حمامی ، ری دروازه‌سی حمامی ، خیابان محله‌سی حمامی ،
 سرخاب محله‌سی حمامی . بونلردن باشقه یدی یوز قدرده سرای حمام‌ری
 وارد در . بو حماملرک کاسیلری اوزره اکثریا فضولی نک حمامیه‌سی مسطوردر .
 حبوبات و محصولاتی — بو صحرا ده حاصل اولان یدی درلو کندم غایت
 دانه‌دار اولورلر . فول وشعیری ده وفرت اوزره حصوله کلیر . پنبه‌سی دخی
 یدی درلو اولور . سائر سبزه‌لری وافر و متکثردر . حاصلی واسعة الاقطار ،
 ریخته الاسعار ، معمور بردیارد در .

صنایعی — بورانک استاد کامل نقاش و رسامی ، زرکر و خیاطی بردیارد
 یوقدر . هر کارک عال‌العالی بوشهرده موجوددر . خصوصاً بوراده طوقان
 اقبشه فاخره ، ثياب حریر ، قدیغه ، دارایی هر طرفده « تبریز قماشی » نامیله
 معروفدر .

ما کولاتی — خاص ، بیاض کرده‌سی ، حافل اکمکی ، حسنی صومونی ،
 یاغلی حلقه‌سی ، قتمرکاهیسی ، قتمریز چوره‌کی ، ککلک کبابی ، طاووق
 بوره‌کی ، قرق درلو ممسک ، مغنبر پلاوی ، هر یسه‌سی ، مسبا چورباسی ،
 اشبازلرنده‌کی دووازده یانی ، پالوزه تری مشهوردر .

فوا کهی — نجم خلف آرمودی ، پیغمبر آرمودی ، سپت میلانیسی ،
 زردالوسی ، نجم احمدی ، انکورخرده‌سی ، رازقیسی ، ملکسیسی ، طبرزه‌سی ،
 جزیره مجدالدینی ، آرمود زنانه‌سی ، سائر نوع میوه‌لری مشهوردر .

مشروباتی — مسکت اوزومک یدی درلودختر شیره‌سی ، ملکی انکورینک
 شراب نابی ، شراب قوقنازی ، شراب ناری ، شراب کلناری ، شراب آب

عوامی بر قاراش مجوهر کیر . اعیانی سمور کبود کیر . دیکر لری چوقه کیر لر .
 اها لیسنک لسانلری — ارباب معارفی فارسی تکلم ایدر لر . اماتره ،
 اوشار کوه دولارق لک لهجه مخصوصه لری واردر که بروجه آتی بر قاچ جمله
 نمونه کوستره جکز :

هزه تانمه مشم ، منمچون خاطر مانده اولوپدر ، دارجنحشم ،
 هنوز کوردم بکا اینجمشدر دارلدم
 پارونجشم ، آپارکلن چاقری
 دشمن اولدم کتورشرابی

عبرت نمانلری — سلطان جامنک بناسی ، شاه یعقوب بناسی ، شاه
 خیابان بناسی ، قصر سهلان بناسی ، شاه جهان بناسی ، قصر خادم جعفر پاشا
 بناسی ، شام غازان بناسی . امامیر میر محله سنده کی (طاق علی شاه) تاق کسر ادن
 نشان ویریر . امیرخان قلعه سی بناسی ، شاه اسماعیل جامی بناسی — خرابدر —
 شاه اسماعیل جامی مقابلنده خادم جعفر پاشا قلعه سی — خرابدر — ، سرخاب
 کوهی دامنده محمد شام غازان وزیر لردن برینک بناسی اولان رشیدیه قلعه سی
 شمال شرقیده واقعدر . دها بر چوق آثار و ابنیه عجیبه و ارسه ده بوقدر کافیدر .
 هواسی — بودیارد « باد نسیم » نامیله برباد صباح اسرکه جمله
 خلقه حیات جاودانی ویریر . انکچون بودیارد اصلاصتمه اولماز .
 شیخ واختیارلری یوزتمشه قدر معمر اولور ارسطو فکرلی حریفلردر .
 قویولری — تبریزده طقوز قدر کاریز صولردن باشقه یدی بیک قدرده
 صو قیولری واردر . لکن کاریز صولری قیولر صویندن خوشکواردر .
 قویولری اوتوز ذراعله قرق اره سنده در . شدت شتاده صولری سخونت
 اوزره اولوب یازین صغوق بولنور . شهر دردنجی اقلیم حقیقی ، اون سکرنجی
 اقلیم عرضیده در . شهر تبریزک طالعی — اذربایجان منجمیلرینک زعمی اوزره بانسی
 ایلک طاشنی قویدر دینی زمان طالعی برج عقربه دوشمش . صاحبی برج مریخ
 ایش . سلطان مراد رابع خراب ایتدیکی کبی تیمور وجنکیزده بوشهری
 یاقوب بیقمشلردر .

اهالیسنک رنک رولری — آب و هواسنک لطافتندن پیروجوان جمیع خلقی زند و تندرست اولور . کوزلرینک رنک رولری وردخندان کبی لعل کون ، دهن ناز پرورلری حقہ اسرار بوقلموندر . کندیلری سروقد ، لاله خد ، سیاه خط اولوب ایض اللون ، خوش صورت ، امامائل کبر و صاحب نحو تدرلر . معاشرتلری لطیف ، سوزلری شیرین و شکریندر .

کبار و اعیانی — کبار ، اشراف و اعیان اولمق اوزره فرق ضالهدن آدمی فراواندر . اما اوشاری ، دومدومی ، دومیولی . خلجان ، ترکه ، کولک دولاقی قومی چوقدر . تجارتله مال قارونه مالک آدملردر . جمله‌سی شیعی مذهبدرلر . علمای ابدانی — اون ایکی بیک قدر فصاد ، طیب ، جراح ، کمال علماسی واردر . اما خلقی بونلره چندان محتاج دکلدر . بونلرک اکثریسی طاغلرده نباتات ایله اوغراشیر .

صلحا و مشایخی — یدی بیکی متجاوز صالح ، موحد ، واعظ ، ناصح ، زال زمان مشایخی واردر . بودیارده پیرفانیلره ، کچمش قارت اختیارلره غایت اعتبار ایدرلر . انلرک رأیلرندن خارج برایش کورمز لر . اما مذهب لری درست دکلدر .

مصنفین و شعراسی — یمش سکر عدد دیوان صاحبی فصیح اللسان ، بدیع الیان ، املح الشعرا ارباب معارفی وار . یاور ، شابی ، صابئی نام ذوات زمانه نك اعرفیدرلر . ادهمی ، چاکری ، جابی ، رازی ، دیوان صاحبی سیدی واحدی ، خانه صاحبمز یزدن آقا ، مردان آقاخان ، قربان قولی ، خواجه تغدی ، پیرباش آقا ، میرزابای ، حسام آقا ، الوند آقا ، رضابای ، کلب کلی و سائر کورشیدی کمز سفرادر . مظنه کرامدن (دده شریعی) نامنده بر مجذوب مشهور واردر . بونک مدت عمرنده او بودیغنی کیمسه کورمه مشدر .

اهالیسنک کیدکلری — اعیان و اشرافی باشلرینه الاجه و قیزیل سربند صارلر . (قزلباش) تعیری اکا میندر . اما چوغنی عجمانه بیاض دستار محمدی صارلرلر . اما قاووقلری اوزرنده سیوری زورزوویلری بولنمق مقرردرکه اکا « تاج » دیرلر . اما علمالرینک تاجی ایکی قارشیدن زیادهدر .

تبریزك محله لری ، اعیان سرایلری ، کاربانسرایلری ، خواجکان خانلری ۲۵۱

کل رستم خان سیبلی ، شاه اسماعیل سیبلی ، کور خدا بنده سیبلی ، خواجه شاه سیبلی ، رضا سیبلی ، یارعلی سیبلی مشهور لریدر .

محله لری — بودیارده محله یه « دروازه » دیرلر . بیک التمش قدر دروازه سی واردر . دمشقیه ، بل باغ — کوپری محله سی ، میخواران ، رزجو ، شتربان ، — دیک خان سراپی بو محله ده در — خیابان ، سرخاب — تبریزك شمالنده — امیرقز ، سرداب دروازه لری اک مشهور لریدر . اوزدمیرزاده عثمان پاشا سرداب محله سنک سردابی تطهیر ایدوب قنایز و کاریزلرله محله دن آقیمشدر . چارمنار ، میرمر ، دروازه محله لری ده شهر تلیدر .

اعیان سرایلری — بیک یتیم قدر سرایلری واردر . امیرقز محله سنده (الله ویردی خان سراپی) ، ری محله سنده (رستم خان سراپی) ، ینه ری دروازه . سنده (بندخان سراپی) ، ینه اودر وازده (پیریودان خان سراپی) ، سلطان حسن جامی قربنده (خانلره مخصوص سراپی) اک مشهور لریدر .

کاربانسرایلری — ایکوز قدر کاربانسراپی وار . زیبده کاربانسراپی ، شاه جهان کاربانسراپی ، شاه اسماعیل کاربانسراپی ، پیریودان کاربانسراپی ، دختر شاه جهان عالم شاه کاربانسراپی مشهور لریدر .

خواجکان خانلری — یتیم قدر خان سودا کرانی واردر . جعفر پاشا خان کلاه دوزن بازارنده ، بندرخانی ، بکم خان ، بابا حقی تمدیح خان خان مشهور لریدر .

خان مجردان — یوزاون قدر بکارخانه سی واردر . مستقیم خان ، فرهادیه خان ، جعفریه خان ، فیروزخان خان ، کوه خان ، چینهاله زاده پاشا خان ، کلنتر خان و سائر هدر .

چارشو و بدستانی — جمله دی بیک دکاندر . چونغی حلب طرزی کارگیر و متیندر . جمیع امعه و کالا بو بازارده فروخت اولسور . عظیم بر بدستانی واردر که برچوق خواجه لرانده کاروکسب ایدرلر . برکارگیر ، یک قبه عظیم بدستاندره بریرده مثلی بو قدر . درتدمیر قپوسی واردر . چارشویه آچیلیر .

مقابلہ سندنہ (شاہ عباس جامعی) واردر . غایت مصعدر . ینہ اوزون حسن جامعی قربندہ (شاہ مقصود جامعی) ، (شاہ عباس جامعی) واردر۔ سراج خانہ باشندہ برجامع بی عدیلدر۔ ، (اولو جامع) برجامع کیردرکہ قبلہ قبوسندن محراب طرفندہ کی آدم کوچ ایله نمایان اولور . ایکی یوزپایہ اوزره جیرایله پوشیدہ جامعدر . بوجامعدردن بشقہ برچوق مسجدلرده واردر .

مدرسہ لری — قرق یدی قدر بیوک مدرسہ لری واردرکہ حالا معمور و آبادان دارالتدریسلردر . ایچندہ جمیع علوم اوقونور . فضالی دهردن عالملری واردر . اک بیوکی (مدرسہ شاہ جهان) در . دارالقرالری : یکرمی قدر دارالقراسی وار . اماعجلره قرآن کریمی تجویدایله کاهی حقها قرائت میسر اولمامشدر . اکثریا غلط تلاوت ایدرلر .

دارالحدیثلری — یدی قدر دارالحدیث نبویلری واردر . لکن عالملری علم حدیث ایله شهرت بولمامشدر . بونلر کلام حضرت علی (رضی الله عنه) وکلام «دووازده امامان» ایله عمل ایدرلر . «قال صلی الله تعالی علیه وسلم» ... دیو کلام علی بی برطرز نامعقولده نقل ایدرلر . بعض حدیث صحیحده تلاوت ایلرلر . اما کلام علی مقبوللریدر . نیجہ بیک (حدیث مرتضی) کتابلری واردر . مکاتب طفلان — التیوز قدر دارالتعلیمی واردر . شیخ جقی مکتبی ، حسن منیدی مکتبی ، نقی خان مکتبی ، سلطان حسن مکتبی ، سلطان یعقوب مکتبی ، بونلرده هر سنه غلمانہ خلعت ویریرلر .

درویش تکیه لری — یوزالتمش قدر تکیه سی واردر . مشهورلری تکیه شمس تبریزی ، تکیه بولدق خان ، تکیه زینب ، تکیه عقیل ، تکیه میرحیدر و سائردهر .

چشمه و آب روانلری — التی عدد چشمه روانی واردر . جمله سنک منبی کوه سمندن کلیر . بونلردن ماعدا شهرک خارج وداخلنده طقوز یوز کاریز ، قنات جریان ایدر .

سیللیری — بیک قرق عدد سیلخانہ سی واردر . مکلف بنالره مزیندر .

اوجه سرچکش قبه‌لره پیراسته ، جمله در و دیواری بیاض ، مصیقل ، مجلا حظایی کاغدایله در ابیض مثال قلمش برجامع زیبادر که ایچنه کیره‌نک چیقہ‌جفی کلز . اماشیعیلرک کیره‌جکی کلز . زیراحرابی اوکنده برخیابان ارمی وارکه فلکده مثالی ملک احمدپاشا بیله کورمه‌مشدر . کونا کون شکوفه‌لرینک کوزل قوقولری جماعتک دماغنی معطرایدر . طیور خوش‌الحسانک حزین سسلری محزون جماعتی بیله خندان ایدر . دیار عجمده بوعمارنک نامنه «هشت بهشت» دیرلر . (سلطان حسن جامعی) آذربایجان حکمدارلرندن سلطان اوزون حسینک بنا کرده‌سیدر . اوزون حسن سلطان ابوالفتح ایله محاربه‌ده مغلوباً تبریزه قاچمش و بوراده مرحوم اولمشدر . قبری بوجامعک جنبنده‌در . اندرون و بیروننک درت چوره‌سی ، قبه‌لری جمله‌کاسی چین‌ایله‌بنا اولنمشدر . محراب و منبری ، مؤذنان محفل خرده‌کارلق صنعتک بر نمونه بی بدلی اولوب کیمسه بردسته‌سنی اورمغه قادر دکلدر . درت طرفنده اولان روزنلری صنعت حدادی اوزره اولوب نجف طاشلریله سراپا‌ترین و مشعشع قلمشدر . قبله قیوسنک جوانب اربعه‌سنده اولان کونا کون زیهلر ، مقرنس واسلمیلر ، کتابه و تورنجلر ، کرشمه و منقش رومیلرک هربری سحرمین مرتبه‌سنه وارمش ، استاد قلمکار بوخوصولرده یدطولاسنی کوسترمشدر . جمله دروازه و روزنلر اوزرنده موزون کتسابلر واردر . هپسی یاقوت مستعصمی خطیله تحریر اولنمشدر . محرابنک ایکی طرفنده ایکی موزون اصفراللون سنک پاره وارکه هربری بر ایران توران خراجی دکر کویا کهربادر . بوستونلرک نظیری سائر دیارلرده یوقدر . بوندن بشقه اون طقوز قدرسلاطین جامعلری ده‌اوار . هربری تعریف و توصیف اولنه‌میه‌جق قدر مزین و مفتخمدر . لکن فقیر جامعلر جماعتدن محروم قالمشدر [۱] روم و عربستان جامعلری کبی بوجامعلرده اویله چوققله ، کلیتی جماعتله نماز قیلنماز . همان اذانلر اوقونججه هر کس جامعه کلوب نمازینی قیلار ، طورمیوب کیدر . بو اوزون حسن جامعنک

[۱] بوکبی جامعلر حفته‌نابی مرحوم : « شرفی مال ایله‌در معبد اسلامک‌ده »
جامع کهنه بی‌وقفه جماعت کلز » یتنی ایراد بیوریور .

اوزره اوچیوز بیک شهرده ، بشیوز نیک قدری ده ایالاتده صاییدی . لکن صوکره عثمانیلرده سپاه ویکچیری فترتلی ظهور ایلیکنندن عجم خانی فرصت بولوب کنجه ، شروان ، شماخی ، دمرقو ، روان ، نخجوان ، تبریز کبی شهرلی استیلا ایتدی . لکن صوکره مرادخان رابع افندمز شروان ، شماخی ، تفلیس ، تومهنس قلعه لرینی استیلا ایتک اوزره دیار عجمه کلدی . یدی کونده روان قلعه‌سی ، نخجوان ، مرند ، قره باغلی خراب ایدرک تبریز شهرنده برهفته مکث ایلی . تبریزی ده ایجه اورسه لیوب سعادتله وان طرفه ، اورادنده دارالسعاده کلدی . برطرفدن شاه عباس ایران وتوران عسکر لریله تبریزه کلوب استالتلر ویره رک شهری معمور ایتدی . عمارتلی : بوشهر دست عجمده اولوب اذربایجان تختیدر . خانلقدر . براقچ کره خانلر خانلی اولمشدر . اون بیک عسکره مالکدر . مفتیسی ، شیخ الساداتی ، ملاسی ، کلنتری ، منشیسی ، داروغاسی ، قوروجی باشی ، دیزچوکن اغاسی ، چیک بین اغاسی ، یصول اغاسی ، اشیک اغاسی ، مهماندارلی واردر . بوقدر اغالر تبریز شهرینی ضبط وربط ایدوب عدالت ایدرلر ، هیچ برکیمسه بشقه سنک دانه خردلنه بیله وضعیت ایتکه قادر دکلدر .

اوصاف جامعهای تبریز — اوچیوز یکریمی محر ایدر . اون طقوزی جوامع سلاطین ماضیه در . الیسی خانان ووزرای آل عثمان جامعلیدر . دیکر لری ده اعیان مملکت بناسیدر . جمله سندن اسکی (زبیده خاتون جامی) کارقدیم بر جامع عظیم اولوب قه‌سی وجهه درودیواری کاسی مینا ایله مینی بی بدل برمناره عالیدر . (متوکل علی الله جامی) طرزقدیم اوزره اولوب کاسی چین ایله انشا اولنمشدر . لکن مرورایم ایله صاحب خیرات ذوات طرفندن تعمیر وترمیم ایدیلرک اسکی نام ضایع اولمشدر . شمدی « دمشقیه » جامی دیرلر . (سلطان محمدشام غازان جامی) اسکیدن باغ ارم ایچره مینی برجامع منور ایش . حالا تنک وطاریده قالمش ، برمناره لی کهنه بنیاد برجامعدر . (شاه ایران زمین شاه امین) جامی . طاق کسرادن نشان ویریر بربنای عالیدرکه کویا مصرده کی ظاهر بیبرس جامعیدر . برمناره لی ، زیبا حرملی ، کاسی چین ایله آراسته ،

حالتی کردی . اطراف اربعه‌سنة دائراً مدار سورچکیدی . جرم محیطی پیاده آدم درت‌کونده آنجق دور ایده بیلیدی . عباسیلر زمانده بنا اولنان قلعهده ایچ‌قلعه اولمشدی . آندن سوکره تبریزجه ملوک و پادشاهان انه کچمش ، گاه خراب ، گاه معمور اولمشدر . ۹۵۹ تاریخنده سلیمان خان بورانک خلقنی اطاعته سوقمش و حاکمکنی‌ده (شاه‌القاص میرزا) یه ویرمشدر . لکن ۹۶۱ سنده یکدن بورالی شیعیلر استیلا ایلمشدر . نهایت عثمانیلردن سلطان مراد خان ثالث کوننده وزیرلردن (اوزدمیر اوغلی عثمان پاشا) سردار اولوب دریامثال عسکرله دیار عجمه کوندرلمش ، (چیغاله اوغلی سنان پاشا) ده طلیعه‌لقه ایلری یوللانمشدر . همت مردان ایله عثمان پاشای دیشان تبریزی اولاد اردبیلیدن حیدر شاهک آندن آلوب عسکر بی پایان ایله شهر ایچنده قرار ایتمشلردر . بتون اذربایجانلی الده ایتمک ایچون تبریزک تاوسطنده ، شاه خیابانک اطرافنده مربع‌الشکل برقلعه سنکین بنیاد ، بربنای فرهاد انشا ایتمشدر . دائراً مدار جرمی اون‌ایکی بیک یدی یوز معمار مکی آرشونی اولوب برج و باروسی متین و مستحکم اولدی‌که شام غازان قپوسی اوزرنده کی تاریخی شودر . تاریخ : « آلدی تبریزی اوزدمرزاده » سنه ۹۹۳ دیکر : « عون حقیله آلدی تبریز » سنه ۹۹۳ . عثمان پاشا بوقلعه‌بی بنا ایدرک تبریزه بانئ خامس اولدی . اوتوز التی کونده دریا مثال عسکر ایله قلعه‌بی تمام ایدوب جبه‌خانه‌سنی و سائر لوازمی ایچنه قومیش و قرق بیک قدر قولی دخی محافظه‌سنه تعیین ایله مشدر . لکن بامرالله تبریزده اوزدمیر زاده یه ایلك جمعه نمازینی قیلقم میسر اولیوب برکون اخشام نمازی ادا ایتدکن سوکره جوار رحمته واصل اولدی . جمله عسکر چیغاله زاده‌بی سردار قبول ایدوب تبریز قلعه‌سنک مفتاح‌لریله عثمان پاشانک خبروفاتی در دولت کوندردیله . فی الحال استانته سعادتدن چاپک برقپوجی باشی الغار ایله شام طرابلس وزیری (خادم جعفر پاشا) یه سردار اولدیغنی بیلیدی . یکی سردار جعفر پاشا دخی الغار ایله تبریزه کلوب اجرای عدالته باشلادی . تبریز شاه‌غازان زمانده کندن قات قات زیاده معمور و آبادان قیلندی . شهر طواشی جعفر پاشانک تحریری

دهقانیده (تابریز)، اصل لسان فارسیده (تبریز) دینورکه «صتمه دوکوجی» دیمکدر. حقیقهٔ بر محوم آدم سائر دیاردن کلوبده تبریزه داخل اولنجه صویندن تازه جان بولوب صتمه دن خلاص اولور. مصر قاهره‌نک ای قلعه‌سندده بویه صتمه اولماز. تبریزک مؤسسای خلیفه هارون الرشیددر. مشارایهک خاتونی (زبیده) بورانک آب وهواسندن حظ ایدرک (مأمون) خلیفه‌یه حامله قالدیغیچون بوخاک عبیروپاکی جای سرور ایدنمش، برچوق مصارف ایدرک برشهر عظیم بناسنه باشلانمش، اسمنده عباسیلرک فارسی علماسی طرفندن «تبریز» دینمشدر. بوجهته تبریز جرمی انجق اوج کونده دور اولنه‌یلیر برشهر اولمشدر. صوکره خلفای عباسیه دن (المتوکل علی‌الله) عهدنده بیوک برزلزه اولمش واوزلزله دن تبریز شهری خرب ویسب اولوب قرق بیگ آدم انقاض آلتنده قالمشدر. متوکل خلیفه بغداددن یر کتورمز عسکرله تبریزه کله‌رک برچوق پاره‌لر صرفیله شهری یکیدن یاپدیر. دیغیچون شهرک بانی‌نایسی اولدی. شهرک برطرفی (اوجان) طاغنه، دیگر طرفی (سهلان) طاغنه، برطرفی سنجان وقر طاغنه واروب تبریز سوری اولکندن قوی و متین اولدی.

اشکال قلعهٔ تبریز — جرمی کاملاً الی بیگ خطوه ایدی. حالاً آثاری ظاهردر. اوچیوز قله، اوچیوز بدن، الی قپو ایدی. قپولری: دروازهٔ اوجان، باب سروان، دروازهٔ سرزود، باب شام، غازان، باب سرو، باب تبریز.. بو قپولرک هر برنده بشیوز عسکر محافظه کارلق و دیده‌بانلق ایدردی. هلاکو خان دخی بوتبریزی جای قرار ایدینوب بردارالسیر ایتدی. بانیٔ ثالث اولوب بتون پادشاهلره حکم ایتمکه اوغراشدی. صوکره (سلطان محمد خدابنده ایزارغون) بنا ایتدیکی یکی برشهره هلاکونک تبریزده کی قصرینی بیکلرجه شترله یوکاده‌رک کتورمشدر. جمله خشباتی عود و سرودن اولوب نقش ارژنکنی تماشا ایدنک چشمی خیره‌لیردی. صوکره (سلطان محمد شام غازان) عهدنده حقاییت وعدالتدن بوحوالی اول قدر معمور اولدی که تبریز لیان، سنجان، اوجان، سهلان طاغیرینه منتهی اولوب جهان آرابر شهر بی نظیر

ابتدا جواهر زینتلی ، مرصع رختلی آتی چکدیلر . اسب تازی رفتار ایدرک میدان محبته کلدکده جمله ارباب دیوان ایران زمین انگشت بردهن اولدیلر . حقیر بسمله ایله اسب صباچیانک لجامنی خانک‌النه و یروب « مبارک باد ! » دیدم . خان حبورندن اواسب تازی یه بلارکاب سوار اولوب میدان محبته فارس میدان بلاغت وار طولاشدیره رق نزول ایتدی . صوکره دیگر آتی ده چکدم . حظ ایتدیلر . میراخوره تسایم ایله دیلر . صوکره خانک فرمانیله توابعمه اوشله شرتی ویرلدی . خان بزی مهماندار و قوروجی باشی یه داروغای کلنتره تسلیم ایتدی . آلائی ایله کلنتر باغنه کلهرک آنده قرار ایتدک . جهان آرا برباغ ارم ایدی . عقیمزجه حمام بها قرق تومن پسی و بر زرین رختلی کخیلان قره چبوق آت ، بر آلاجه اشقر بوزغه آت ویدی دوه یوکی ما کولات و مشروبات ، هدایا کلوب خانه من غنیمت اولدی . صوکره شهر ایجره دلالر : « نته کیم عثمانلی ایلیجیسی سنیلر بونده دره . قلهغه شاهمی وفرمان خانی اولدرکه سب یمان اتمیه سز . سب یمان ایدرسه کز سنیلر سزی قتل ایدرلر . خون ناحق کز روان اولور . شو یله بیله سز . » دیوقداغه ایدوب چاریار کزینه سب ایتمز اولدیلر . بونلر حضرت ابا بکر و عثمان (رضی الله عنهما) یه اوقدر سب ایتمز . اما دزد سرلری حضرت عمر له در . - حاشا ثم حاشا - آنک حقنده زباندرازلق ایدرلر . اوکون خان جانندن شیب وزرباف قلمکاری جبه وجامه لره مستغرق اولمش اصفهانی یورکلریله رفتار ایدرک مهماندارمنک اون عدد غلاملری کلهرک جمله دست پوس ایتدیلر . مکر قانون ایران زمین اوزره عثمانلی ایلیچیلرینه خانلر اون عدد خدمتکار کوندرلرلر مش . بونلرک اسملری (جوان آرا ، صادق خان ، رامش ، میرزاخان ، یزدان عالی ، کاکونج ، قربان بای ، سهراب ، مزید خان ، بارقوی) ایدی . بوندن صوکره براز راحت ایتدک . بوشهر بدیی تماشایه قوییلدق .

اوصاف شهر عظیم و قلمه قدیم (تبریز) دلاویز

لسان مغولده اسمنه (تیوریس) دیرلر . لسان دریده (تیوریز) ،

خان عالیشان (عالی خان) قارشی کلوب حقیری دیوانخانہ عالیسنہ کوتوردی . اورادہ زانو بزانو اوطوردق . عظیم بردیوان ایتدی . کوس خاقانیان ، کرہ نای آفراسیاب ، نفیر و صورنای جمشیدی ایله اوج نوبت خالہرق دارات واحتشام کورونمکه باشلادی . باشی جیفجیغلی ، سربند باشلی پرسلاح غلمان قات قات دست بسته طورییورلردی . بعدالطبل حقیر آیاغہ قالدقم . ارضروم وزیری افندمز دفتردار زاده محمد پاشانک مکتوب ونامہ لریخی قویمدن چیقاروب بوس ایدرک خانک الہ ویردم . اودہ آیاغہ قالقوب نامہ بی آلدی . اوپوب باشنہ قویدقدن صوکرہ منشیسنہ ویردی . اشیک اغاری حقیرہ یرکوستردیلر . آداب محمدی اوزرہ قرار ایلہدم . منشی دخی تعظیماً نامہ بی بوس ایدرک صوت اعلا ایله او قومغہ باشلادی . نامہدہ حضرت رسالت وچہار یار کزینک نام شریفلری قرائت ایدیلنجه حضار کرام ایاق اوزرہ قالقوب نام رسول مجتہاہ تعظیم ایتدیلر . اما اسہای چاریارده بعضیلری اوطوردیلر . بعدالقراء نامہ نک مفہومی معلوم اولدی . خان سوزہ باشلایہرق : « ان شاء الله تعالی ایزد ویزدان پروردکار یاور اولورسہ ، حقیرہ امان جان ویریرسہ حقیر قیصر زمین پادشاہنک وزیری قرنداشمہ بوماہ ایجرہ بیک باش (کاربان یزدان باش) ، بیک باش (کاربان او باش استرباش) کوندریرم . بسروچشم . خوش کلوب صفا کتورمشسنز . یوزبضہ ککشسنز . خیر مقدم ا . عمرمک واری ، دیدہ مک نوری ! » دیہ حقیری زانو بزانو آلدی ونیجہ خوش آمد کلمات ایله مسرور ایدرک عظیم ضیافت ترتیب ایتدیردی . بعدالتناول کلابلر انثار وبنجوردان ایقاد اولندی . حقیردہ پاشانک ہدیہ لرزدن انجی تسبیحی ، چرقاب تیرکشی ، جنویز وونڈیک ہارملریخی چیقاروب : « پاشای ذیشان قرنداشکز سلام ایدوب شو متاعلری جناب عالیکزہ - تہی دست اولماق ایچون - ہدایا کوندردی . » دیہ عرض کالایتم . تسبیحہ دردن ، تیرکش کاندن حظ ایدوب « ہزار احسنت » دیدی . جنا بکرہ ایکی کخیلان حسان صافات الجیاد پیش کشی کوندردی . منظور سعادتکر اولہ « دیدم . همان ایاق اوزرہ قالقوب دیوانخانہ کنارینہ کلدی . حقیر اشارت ایتدم .

سحر بیاندن خبر ویرلر . خلقی اکثریا سیاه و نوکر در . اما جمله سی شیعیدر . بوراسی اسکی بر شهر اولوب علامه تفتازانی حضر تارینک اجداد عظامندن (حسین تفتازانی) ، (علی خاندی) ، (شیخ سوساری) ، (علی - الدین مرقدی) کبی برچوق ذوات گرام قبله طرفده دفین خاك رحمتدرلر . بوشهر سلطاندن ده هدیه لر کلدی . تبریز خاننک ایلچیسيله قبله یه صحرالر ایجره دوشدک ، کیتدک . شراهک جانباری چرپی ایله دیزلمش بید سرنگون و چنار منتهالره مستور اولدیغندن هیچ کونش یوزی کورمدمک . بعض صو قبولنده سهل آرام ایله آب خوشکوار نوش ایدرک (کهرین) کندینه واصل اولدق . بیک خانلی اولوب تبریز خانلغی منشیسنک کندیدر . آتی جامی ، اوچ حمامی ، ایکی مهمانسرای و اردر . باغ و باغچه سی حددن افزون معمور کنددر . جمله خلقی شیعیدر . بورادن ینه جانب قبله یه (۷) ساعت کیدرک (سهلان) کندینه واصل اولدق . بوراسی تبریز خاننک خاصیدر . بر دوز صحرا ده بیک خانلی ، باغ و باغچه لی ، یدی جامعلی ، خان و حماملی ، مختصر چارشیلی مزین ، معمور بر کنددر . تبریز خلقنک بو کندک باغ و بوستانلر نده یازلق قصر عالیلری ، تفرحگاهلری و اردر . بو کنداهالیسی شافی المذهب کچنرلر . اما ینه رافضیدرلر . آب و هواسی ممدوح عالمدر . بورادن ده قالقوب صاغه یوللاندق . کیدرکن (شام غازان محمد شاه) ک قبه سی الٹی ساعتک یردن نمایان ایدی . روح شریفلری ایچون برفاتحه اوقویه رق برچمنزار یرده سهل مکک ایتدک . تبریزه آدم کوندردک . (۳) ساعت صوکره آتله ینه رک پرسلاح تبریز ایلچیسيله آت باشی برابر کیتمکه باشلادق . آنک نوکرلریله اسباب احتشامی او کمز صره کیتدیکی کبی حقیرکده قرق قدر توابع اوک صره کیدیوردی . برده قارشودن کلیتلی عسکر نمایان اولدی . مکر تبریز خاننک کتخداسی استقبالزه چیقمش . آنکله رکاب رکابه آلائی عظیم ایله (تبریز) شهر دلاویزینه کیردک . شهرک چارشو و بازاری ایچنده نیجه بیک آدم تماشایه چیقمشدی . حقیر دنخی آنلری تماشا ایدرک شهرک بر اوچندن خان سراینه تمام ایکی ساعتده و اردق .

پنبەسى ممدوح وفر اواندر ، بز طوقورلر . بورادن ينه قبله يه (۹) ساعت كيدرك (زنوسه) كندنده منزل آلدق . بوراسى تېرىز خانك خاصى اولوب بىك قدر معمور خانەلى ، جامعلى ، خانلى ، حاملى ، مختصر چارشىلى ، باغ وبانچەلى آبادان بر كنددر . لکن صولرى هپ قويوردن چكيلور . آندن ينه جانب قبله يه (۱۰) ساعت كيدرك (تسوى) شەرىنه واردق .

اوصاف شەرى تسوى — تېرىز خا كنده مرند سلطانى حدودنده ارس نەرى كسارنده اوچ بىك طور اراق اورتولى خانەلى ، یدی جامعلی ، اوچ حاملى ، التى خانلى ، مختصر سوقلى كنددر . حاكمى سلطاندر . بىك نوكره مالكددر . منشىسى ، كلنترى ، داروغەسى ، قاضىسى واردر . باغ وبانچەلرى دنياىي طوتمشدر . بوشەر (مرند) شەرىنه اون فرسخدر . آب وهواسى وكوزللىرى ممدوح عالمدر . كونا كون آبدار ميوەلرى واردر . خلقى هپ شىبى در . كار وكسبلىرى باغ وبانچە ايله اوغراشمقدر .

آندن جانب جنوبه طوغرىله رق دشت وصحرالر ايچندن كچك . برچوق صو قويلردن آب حيات نوش ايتك . بويرلك صولرى اكثرىا تحت الارض دخی جريان ايدرلر . اون ايكي فرسخ كيدرك (مرند) شەرىنه واصل اولدق .

اوصاف شەرى (مرند) باغ ارم مانند تحت خان الوند — ازربايجان شەرلردن اولوب باشليجه سلطانقدر . بىك نوكره مالكددر . قاضىسى ، كلنترى ، منشىسى ، داروغەسى ، ديزچوكن اغاسى واردر . تېرىزه اون درت فرسخدر . آرەلرندە اراضى خاليه يوقدر . سراپا كل وكلستان ، باغ وبوستاندر . شەرى تېرىزك شرق طرفده اولوب اسكى زمانده امير تيمورك اوغلى شاه رخك شكار كاهى ايمش . صدمه مراد خانه اوغرامش ايسهده جابجا معمور اولمقددر . اوچ بىك خانەسى ، یدی جامعی ، اوچ خانى ، بش حامى ، التيوز دكانى واردر . بدستان ، مدرسه ، مكتب كچى شىلرى يوقدر . اما یتش قدر خيا بانلى مسيره لرى واردر . هربرى ارم ذات العماده عدیلدر . ميوه آبدارى حسابسزدر . كوزللىرى فصیح الیان اولوب كفتاره كلسهلر

مالکدر. کلتری واردر. داروغسی، مذشسی، بیکباشیسی، دیز چوکن اغاسی واردر. شهری واسع بر صخراده باغ ارم مثال اوچ بیک خانلی، یدی جامعلی، یدی حاملی، اوچ خانلی، التیوز دکانلی بر شیرین شهر درکه بقعه لری خوب و مرغوبدر. مزرعه لری وافر، خیرات و برکاتی متکثر بر بلده معموره در. آب و هواسی لطیف، انہاری فراوان و نظیف اولوب لذتلی، براق عیون جارہسی واردر. باغ و بستانلری؛ دشت و صحرای بی پایانی زین ایتمش. ما کولات و مشروباتک ممدوخلرندن اون درلو آبدار، لعلکون اوزوملری، شراب ناب ووشنابی، آب شلهسی، اون سکز درلو لذیذ و آبدار ناری مشهوردر. هله آدم کلهسی قدر بیوک اولان ایواسی بک معروفدر. صولری جابجا کهریزلر ایله زیر زمیندن جریان ایدر. کار قدیم مساجد و جوامعنک قبه لری سیوری سیوری بنا اولتمش، کونا کون کاسیلرله مستورددر. شهرده اون بر مناره نمایان ایدی. اما ریلرلی یتمش محرابدر دیرلر. بوشهر اهالیسی شهری معمور ایتک شرطیله جمیع تکالیف عرفیهدن معاف ایدلمشدر. انجق ایران زمین شاهنه سنهده یوز دوه یوکی اردو باری، ملچہ، عباسی آرمودلری قوروسی، الونجارا، زردالو، قیمی، آبوا، انجاص، قورو اوزوم، نیجه ثمره مقولهسی شیلر هدایا کتوررلرشمش. الحاصل ازربا بچانده اوچ عدد قره باغ واردرکه هربری حدیقه روضه جانندن نشان ویریر.

بوشهر دنده قالقوب قبه جانبنه بر ساعت کیدرک (ارس) ایرماغیله (ژان) ایرماغنک بر برینه قاریشدیغی یردن بیک زحمت ایله عبور ایتدک. بونهرلرده وانک پتیانشی، پیره دوسی اباغای طاغلرندن جمع اولوب بورادن کدر ایدرک صحرای نخجواندن اوچ مرحله اشاغیده عرض نهرینه، اوده کور نهرینه، کور نهری ده ترک نهرینه، اوده (بجر خزر - بجر کیلان) ملاقی اولور. بونهرلری ده کچدکن سوکره (۶) ساعت کیدوب (کرکنه) کندنده منزل آلدق. بوراسی تبریز ایالتنده مرند نهری حدودنده اوچیوز خانلی، جامع و حماملی، مختصر چارشيله معمور کنددر. لکن خلقی قزل باش، بوجهتله غایت قلاشدرلر. کارلری هپ پای بافلقدر. چونکه صحرالرینک

متین و مستحکم قلعه‌لر واردر . برنجی‌سنی کوردک . لکن سیدوشکار آردنجه دوران و سیران ایتدی‌کمز و قته تصادف ایتدی‌کندن ایجه سیر ایده‌مدک . جمله‌سنک متینی (النجاق‌وان) - که منلا قطب‌الدین بناسیدر - ؛ (سران) ، (سوسو مارون) قلعه‌لریدر . بو سوکره‌کنی مروان‌الحمار بنا ایتدی‌کچون « سوس مروان » دیرلر .

نخجوانده خاندن احسان و نامه‌لر آله‌رق تبریز دیارینه روان اولدق

اولا جانب قبله‌یه (۸) ساعت کیدرک (کسبک کنبد) منزله‌کلدک . بوراسی بیگ خانلی ، باغلی ، بغچه‌لی ، اوچ‌جامعی ، خان و حماملی معمور برکنددر .

زیارت (میرزا رضابن حسین بایقرا) - اهالی کنبدبوکا حسین بایقرانک اوغلی دیرلر . صندوقه‌سنک اوزرنده « نامرادین بهادر شفادبن حسین بایقرا » دیه مسطوردر . افلا که سرچکمش برطاق ورواقدر . تره‌دارلری ده حسین بایقرا ذریتندن « بوکند بوستانه‌نک و قفیدر » دیه افاده ایتدیلر . اندن قالمقوب (۷) ساعت کیدرک (ارس بوزرک) ایرماغنه‌کلدک . مطلعنی ابتدا وان ایالتنده (پتیسانشی) کردلری طاغیرندن آلوب جانب شماله جریان ایدر . زنگی نهرینه مخلوط اولور . آتایله کچیدویرمز اولو بر صودر . بورادن حرکتله بر ساعت قدر معمور ، کلستانی آبادان کندلر ایچره کیدرک (قره‌باغ) شهرینه کلدک .

اوصاف شهر قره‌باغ - کوچک اذربایجان شهرلرندندر . اگری فاتحی سلطان محمدخان وزیرلرندن سردار معظم قوجه فرهاد پاشا بونی هدم ایتمشدر . سوکره یینه معمور و آبادان اولوب مراد خان رابع‌اهالیسنک سرکشکنه مبنی روان فتحندن دوزکن یکیدن خراب ایلمشدر . شمیدیکی حالده یواش ، یواش معمور اولمده‌در . تبریز حدودنده باشقه‌جه سلطآنقدر . بیگ عسکره

ده ، بانكزده ، دوازده ، سازده ، چارده ، ایزد ، یزدان ،
اون اون بر اون ایکی اون اوج اون درت الله الله

۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴

خدا ، پروردگار ، پیغامبر- پیامبر ، نان ، آب ، کندم ، ارزن ،
الله الله پیغمبر اکمک صو بغدای داری

خواب ، ماست ، بیا ، مرو ، پسر ، رو ، بکوی ، ای پدر من ،
دوش یوغورت کل کیتمه اوغل کیت سویله بابام

ای برادر من ، کاسه ، کوزه ، سبو ، حنم ، جاروب ، زین ، نمد
قارداشم چناق بارداق دستی کوپ سپورکده اگر کچه

تنک ، تنک ، باردوم ، سینه بند ، هاوید ، فترک ، رکاب ، لکام
داراجق قولاق قوصقون کوملدرك دوه سمری ترکی اوزنکی اویان

اقسار ، بشما کند ، تازیانه ، جامه ، پیراهن ، دوردیسه ، کوتلان
یولار اکرم قامچی طون کوملك کتان ایکی معطاف ایکی

مطرب ، پیاهور ، عسلک ، ولیزه ، کوزورد ، سریخ ، انگرد
سازچالینچی چرچی مصطکی صاقزی قره صافز کونلک بال بال

انکین ، ابکامه ، باها ، سبکا ، حایکینه ، کاهی ، چنکال خاست
بال اکمک آشی اشلر سرکه لی آش قایلغنه بولاماج اوماج آشی

لوزینه ، باتله

بادملی حلوا حلواقرانی

سیرین بنک خورما خورکه در حلواست جای او

همیشه درامان بادا ز طعن صوفی صائم

چو دیدم قوت او شیرین روان از جان و دل حقا

بکفتم بهراو تاریخ بادا « نعمتش دایم ! »

دها نیجه کونه اصطلاح و عبارات وارد در . فقط بو قدرکه اکتفا ایتدک .

نوا حیلر نده اولان ترکمه ، کوك دولاق ، موغول قومنک بشقه ، بشقه لهجه لری

وارد درکه ان شاء الله محللر نده تحریر اولنور . بونجیچوان صحراسی و نوا حیلر نده

جمله اعیان و کباران ده حاضر اولدی . بر مجاس سوز و ساز اولدی . حسین بایقرالک حسدینی جلب ایتدی . مکرخان عالیشان صاحب طبع ، خوش صحبت برجان ایمش . سلطان مراد رابعه بغدادی ویرن (شاه صفی) نك خزینه دار باشیلغندن خان اولمش بر کرچی پچه ایمش . غایت ارسطو تدبیر کیمسه در . لقبی (دولت میرزاخان) در . بوباغده بعدالضیافه ابتدا پاتسا اقدمز طرفندن ایلچیلک ایله کنن (آله آتلی حسن اغا) یه و حقیره برخلعت فاخره ، اوزر تومن حمام بها عباسی ، برآت احسان ایدوب کندی ایلچیسنه ده خلعت کیدردی . جدی بر صاحب کرم خان ایدی . قرق ، الی قدر دورین فکرلی علما ندما و مصاحبی ایدیلرکه هربری جمیع فنونده تکمیل نسخ ایتشدی .

بوشهرک رعایا و برایی دهقانی لسانی اوزره قونوشورلر . اماعارف شاعرلری ، ندیم ظریفلری ظرافت و تراکتله پهلوی و مغولی لسانندن کلمات ایدرلرکه قدیم لسانلردر . شهریلری ده بویله کلمات ایدرلر . اولاً دهقانی ، دری ، فارسی ، غازی ، پهلوی لسانیه کلمات ایتدکلری محلیله ترقیم ایدیلرجه ککدر . فارسی لسانی حنقنده کمال پاشا زاده مرحوم (دقایق الحقایق) آذلی ائرنده شویله بیوریور : (قال فی تفسیر الدیلمی سأل رسول الله صلی الله علیه وسلم عن میکائیل علیه السلام هل يقول الله تعالی شیئاً بالفارسیة ؟ قال نعم یا رسول الله يقول فی صحف ابراهیم (علیه السلام) « چه کنم با این مشته خاك ستمکاران خبر آنکه پیارم دهم » وقال النبی علیه السلام من طعن حرکة الغازی فهو کافر بالله وقال النبی علیه السلام لسان اهل الجنة العربیة و الفارسیة الدریة) .

بولسانک بعض معانیسی بیان اولنور

یک	دو	سه	چار	پنج	شش	هفت	هشت	نه
بر	ایکی	اوج	درت	بش	الئی	یدی	سکر	طقوز
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹

دسته خوان چیتلری مشهور جهاندر . آرپه‌سی پک قوتلی وچوقدر . برآته قاره آرپه‌سنک درت قیه‌سی یتیشیر ، بوستانلرنده صولیه‌جه قاوون وقاربوزی اولور . کوزلاری ایض الوندیر . ارککلری زورزوویله تاج ، اوزون سربند صارار ، قلمکاری پشک پش جامه کیرلر . ایاقلرینه الوان کچه چاقشیر ، یشیل قرمزی ، نارنجی ، تورنجی پاپوش کیرلر . زنلری سیوری سیوری طاقیه کیوب اوزرینه بیاض ازار بورینور ، ایاقلرینه الوان چزومه کیرلر . کوزلاری کونا کون کبودی کورکدن یورک اصفهانی کیوب میرزای دلارامشال خرامان ورفتار ، ظرافت و تزاکت کفتار ایدرک خلق ایله حسن الفت ایدرلر . خلقی شافیلدر . شافی مذهبندز دیه دعوی مردی ایدرلر . اما یالان . جعفریدر . اذان وقتی اوقات خمسه مه مداومت ایدرلر . اما جماعته نماز قیلمازلر . جماعت کثیره لی غربب جامعلری واردر که هربری برر جنت فرپوس ، خلد بریندر . از جمله جنابی احمدپاشا جامی ، فرهاد پاشا جامی ، کوزل علی پاشا جامی ، جغال اوغلی جامی ، خادم جعفر پاشا جامی مزین ، منقش کاسی فغفور وچین مینا جاملردر . نیجه سنک قه‌لری ده چینی ایله مستوردر . استانبول طرزی اوتوز اوچ منارلری واردر . احمد پاشا جامی استانبوله کی رستم پاشا جامی کیدر . جنابی حماسی غایت لطیف ، روشنادر . مادر و دیواری کاسی چینیدر . رخام کلکون ایله دوشه لیدر . جمله پشماللری سطرنج نقش ایله منقشدر . مهمانخانه مزه قریب زال پاشا حماسی وار . جمله درو دیواری کاسی چینیدر . فرش سرپا برقانی ، بلغمی ، صماقی مرمردر . او یله منور برحامدر که جمله جاملری بلور و نجف موراندر . قه‌سنک اورته‌سندنه بیوک برحوض وار . خلاصه بوحمم خوش هوانک مدخده ، لطافت و نظافتک توصیفنده حسان و سبحان بیله عاجز اولسه کرک . دکل که بو اولیای برتقصیر ... سوق شاهیسندنه عنقا خواجه‌لر ، منعم سودا کرلر واردر . هربری کنجینه قارونه مالک ، مالدارتجار ذوی الاعتبار در . خلق عیش و عشرت اهلیدر . نخبجوان خانی (رضاءالدین) خان بزه استقباله کلوب ایلچی ایله حقیری برباغه کتوردی . محبتنامه‌لری باغده او قویوب

اوصاف قلعه نخشوان نقش جهان — حقا کہ جهانک نقش بوقلمونی
 برشہر در۔ بعضیلر نخجوان ، بعضیلر نخشوان دیرلر، ایران زمین شہر لربنک
 آب رویدر۔ حالا اذربایجان حدودندہ بشقہ خانلقدرکہ خانی چوق عسکرہ
 مالکدر۔ اعتمادالدولہ سی ، کلنتری ، منشیسی ، داروغشی ، دیزچوکن اغاسی ،
 چیک بین آغاسی واردرکہ بواصنافک ہپ حکومتدہ علاقہ لری وار۔ قاضیسی ،
 شیخ الاسلامی دخی واردر۔ بوشہری زمان قدیمدہ شاہ افراسیاب بنا
 ایتمشدرکہ حالا اجدادینک مدفون اولدیغی قبہلر نمایاندر۔ زمان دولتندہ
 نخشوان اودرجہ معمور و آبادان ایش کہ دشت و صحرا سندہ برخطوہ ارض
 خالیہ یوقدرمش۔ صوکرہ موغول طائفہ سی طمعہ دوشوب یرکتورمز عسکرلہ
 کلوب بوشہرک نقش جہاتی بوزہرق خراب ویباب ، قاعہ سنی منہدم ایدوب
 تراب ایتمشدر۔ صوکرہ عثمانیلردن محمدخان ثالث عصرندہ عثمانیلر اندہ
 ایکن شاہ کمرہ طرفدن ذوالفقار خان کلوب نخشوانی استیلا ایلمشدر۔
 صوکرہ مراد خان رابع عسکری کلوب طبانی یسی محمدپاشا بورانی فتح
 ایتمشدر۔ ایستہ کاردنیا بویلہ الہ گلشدر ، نیتہ کیم دیرلر :

بوزولور نیجہ بیک ایشلر   دوزیلور نیجہ جنبشلر
 بوکار بر بو العبدرکہ   یوق اکا کارکر پیدا

ذاتاً ہر طرف ہمیشہ خراب اولمہ ددر۔ بودہ شہہ یوق کہ « کل شیء ہالک »
 نظم جلیلنک مؤداسیدر۔ مراد رابعدن صوکرہ بوراسی دہا معمور و آبادان
 اولمشدر۔ اون بیک ایکی بوز طوراق اورتولی خاندان عظیملرلہ آراستہ ،
 یتمش عدد جوامع و عبادتخانہ لرلہ پیراستہ در۔ قرق مسجدی ، یکریمی مہمان
 سرانی ، یدی کوزل حماسی ، بیک قدردکانی وار۔ عماراتنک اکثری
 کوزلدر۔ دردنجی اقلیم حقیقی ، اون سکرنجی اقلیم عرضی وسطندہ اولوب
 ہواسی سہل شدت اوزرہ در۔ باغ و باغچہ سی آز اولدیغندن میوہ لی اغاجلری
 آذر۔

یدی درلو پاموغی (زاغی ، منلای ، زعفرانی ، لعلی ، خاص ، بیاض)
 غلہ سی ، خطہ سی ممدو حدر۔ اہل صنایعی مہارتلدر۔ قلمکاری بہرام پوری ،

معمور کنددر . عثمانلیلر النده ایکن زال پاشا زاده احمد پاشا نخجوان
حاکمکنده بوزاده استانبول طرزی منارلی برجامع یپردیغندن بوکا السنه
عجمده (زاویه احمدپاشا) کندی دیرلر . طالیینه بوکند اوجامع دلکشانک
وقفیدر . بورادن سوکره ینه (۱۶) ساعت معمور کندی اوزلر ایچنیده
کیدرک (قره باغلی) شهر عظیمه کلدک .

اوصاف شهر عظیم قره باغ — بوشهری ابتدا منوچهر انشا ایتشدر . پک
عتیقدر . حالاً نخجوان خاکنده بشقه سلطانقدر . محمود ثالث عصرنده
عثمانلیلر النده ایکن عجمه کچمشدر . تیمور بی نور دخی بوقره باغدرده قیشلایوب
عسکر بی پایان ایله بش آی قالمشدر . بودرجه معمور ، منبت بر صحرای بی پایاندر .
نیجه کره سلیمان خان وسائر سردارلرده بورارده قیشلامشدر . شمیدیلری
جایجا ینه معمور و آبادان اولمده در . خداملرمن ایچنده قرق قدر مناره
سایدیلر . حمدخدا بوشهرک آب و هواسی لطافتندن طبیعتمز خوشلانندی .
اسب سوار رفیقلمزله شهری سهل تماشایه قویولدق . مهماندارمزک
تقریری اوزره اون بیک قدر باغلی ، باغچلی اولری ، یتمش محرابی وارکه قرقی
منارلی جامعدر . خان وحمای ، چارشولری وفرت اوزره در . اما هنوز
دخی وفرتنیور . ماکولات و مشروبانک کبڑتیه ممدوح بردیاردر . ایاجی ایله
برباغده تفرج ایدرکن (یزدان قولی) نام برباغیان بزه یکریمی الی درلو
آبدار آرمودکتوردی . ملهجه ، عباسی ، اردوباری دینلن آرمودلری یینک
اغزنده جلاب قطر نبات حصوله کتیرر . لعل کون کنلارلری اولور . روان
پرنجی ، پلاوی ، هر یسه سی لذیذ اولور . آسبازلری غایت پاک وجمه مسلمدر .
ذاتاً عجمده ماکولات فروخت ایدنلرده اصلا روم وارمنی یوقدر . ذاتاً
بورالرده رومده یوق . مکر تجارت ایله کلوب کیره . امایهودی ، شیعی برای ،
قراپی چوقدر . ملاحده ، زنادقه ، جعفری ، جبری ، قدری ، حروفی ،
زمینی وسائر فرق ضاله اصحابی غایت چوقدر .

بوقره باغیده بووجهله سیر و تماشایه ایتدکن سوکره قبله یه طوغری کیدوب

(نخجوان) قلعه سنه واصل اولدق .

بورالی ده تماشا ایتدکن صوکره بواوچ کلیسادن قالقوب شرقه معمور و آبادان کندلری، محصولات برلینی، طاغ وراغلری، شوره فوراق برلری کچدک. نخبجوان حدودنده برکنده کلدک. کوه شلون دامننده ایدی. اون بر مناره‌سی نمایان ایدی. اماحقیر او آره‌لق سهل مشوش الحال اولدیغمدن کیفمجه سیر و تماشا ایده‌مدم. بوراده بولنان بر بکتاشی تکیه‌سنی زیارت ایدرک شیخلری (نعمت دده) نك همتی آلدق. ایرته‌سی کون علی الصباح قالقوب بو صحرای بی‌پایان ایچره (۱۲) ساعت کیتدک. لکن یولده اوچ کره چمنزارلرده استراحت ایلدک. صوکره صحرانک جنوب جهتده بر چمن زارده (زنکی نه‌ری) منزلته کلدک. نه‌ر کنارنده خیمه‌لر مزله مکث ایتدک. بو صحرانک درت چوره‌سندنه بولنان اهالی «عثمانلی کلش!» دیو هدایا ایله، سوننجارله حسابسز ما کولات و مشروبات کتیروب مهماننوازلق ایتدیله. خداملر مزده معدی کرب وار صاحب شکم اولدیله. آتلمزک خیمه‌لری اوکنده ییدکلری ترفل و سائر کوزل یونجه‌لردن قارنلری صنم خسروانیدن نشان ویرردی. بوزنکی نه‌ری قبله‌ده کی خاران طاغلرندن بریکوب شماله جریان ایدر. یوزلرجه کندوقرای ریان ایدوب عرض نه‌ری‌ده آلور، دریای کیلاننه مخلوط اولور.

بورادن ینه جانب شرقه معمور کند و صحرالر ایچره صید و شکار ایدرک کیدوب (۱۰) ساعتده (سدرکی کندی) یه واردق. نخبجوان خاکنده امام علی رضا اوقافیدر. جمیع تکالیفدن بری معمور و مزین، بیک خانلی، باغ و باغچه‌سی حسابسز، هواسی لطیف کنددرکه خلقی هپ‌شعیدر.

کرماب سدرکی — شهر خارچنده باغ‌لر کنارنده یوکسک قبللی ایلیجه‌لری واردرکه اوچنک‌ده عشر آ فی عشر اولان حوضلرنده عجم کوزللی سیم‌تن ماهیلرکی شناورلک ایدوب بری برلینی بی‌تکلف در آغورش ایدرله. بوشهرک اکثر خلقی کوك دولاق و جلاهدر. عاشقانه معنیلر اوقورلر. خوب، بلند سسلری واردر. بورادن ینه شرقه (۱۴) ساعت کیدرک (احمد بک زاویه‌سی) منزلته واردق. نخبجوان خاکنده بشیوز خانلی، باغلی، باغچلی

خالی اوزرنده کرما کرم بیوک آتش یاقارلر . آتش قالیچه یی اصلا یاقماز . سوکره او طعمای اره لرنده تقسیم ایدرلر . برچوقلری تبرکاً نافر نکستانه قدر کتورور . بعضیلری ده او محله ییوب ذوق و صفا ایدرلر . حقیر بو حالک سیرینی راهب لردن صوردم . « واللہی بو خالیچه حضرت عیسی نك اوزرنده رحم مادر دن مشتق اولدیغی خالیچه در . اسرائیللرک خوفدن بر غاره قاپانوب اولتوق طوپلایه رق بونک اوزرنده بر اولوی احیا ایتمشدر . جمله بی اسرائیله - معجزه اوله رق - بو خالیچه اوزرنده پیشیردیکی طعامدن بذل ایتمشدر . سوکره لری بو خالیچه بخت نصرک انه کیردی [۱] . اورادنده نوشروان عادلہ کچدی . اوده بودیری بنا ایتدکده اوزرنده طعام پیشیرتدی . بزده اوزرنده طعام پیشیردکن سوکره پاک و طاهر ایدوب بوغچهلر اوزره باشمزله برابر حفظ ایدرز . حتی ساپان خان نخجوان سفرینه کلدیکی وقت بوسجاده اوزرنده ایکی رکعت نماز قیلدی . « دیو برچوق غرائب روایات آکلاتدی . بوسانکه حریردندر . فقط نه پنبه در ، نه ده صوف ! . برکونه سنجانی رنگنده بر سجاده کیردر . لکن غایت آغیردر . اما حقیرک عقل قاصرینه قالیرسه بو قبریس جزیره سنده چیقان برنوع طاشدن معمولدر . او طاشی طوقاق ایله دوکدکلر نده کتان کبی اولور . بعده خیال ایلیک اکیروب آبدست مندیللری ، لطیف ، زیبا طونلر ، کوملکلر ایدوب استانبول اعیانہ و پادشاهه هدایا کتورلر . حتی قیا سلطان افندمزہ پدري مرادخان رابع لطیفه ایدوب « قیام ! سکایادن حاصل اوله برطاش کوملک ویرهیم ! » دیو برطون ، بر کوملک احسان ایتمشدی . برمدت قیا سلطان قیادن قییم کیوب کیرلندکده آتسه قویوب یاقاردی ، پاک و بیاض اولوردی . عبرت ایچون ینه کیردی . خیال و رقیق بر کوملک ایدی . اعیان و کبارمزده چوقدر . حتی قیودان حسام زاده حقیره بونوعدن بر مندیله باغشلادی . کیرلندکده آتشدی ایاقدق . ملک احمد پاشا حضورنده اییجه یاندقدن سوکره کل پنبه مشال اولدی . بو خالیچه ده مطلقا بو قبریس طاشندن طوقونمشدر . والسلام ! . یوقسه اوله معجزه فلان دکلدلر .

[۱] بخت نصر حضرت عیسادن اولدر .

آجہ اتلی حسن اغایہ لطیف وشاق پوستلری ہدایا ویردی . آندن آشاغی
 خیمہ مزہ کلدک . آردمز صیرہ الی قدر قویون ، بیک قدر بیاض اکمک ،
 یدی سکز قاطر یوکی میوه واوشاہ شربتلری کوندردی . اوکیجه عید اکبر
 ایدوب ایکی کون دہا بورادہ مکک ایدرک قرشی نہری کنارندہ کی قصر
 عالیلری تماشایتدک . اما غایت کوزل ، موزون منارہ لی ، بی بدل برجامی
 واردر . اکا قریب (تاج الدین منشی) حامی ، یدی قدرده مهمانسرای
 وار ، آب وھواسنک لطافتدن کوزلرینک قدرتدن مکحل اولان
 غزالی کوزلری عشاقہ نصب نگاه ایتدکچہ جانہ صفا ویریر . ایرتسی
 کونی علی الصباح بوشہردن قالقوب اوچیوز قدر مازندرانی ایلہ شرقہ
 (۱۳) ساعت کیدرک (کند مصیر) کوینہ کلدک . « کند » لفظی بودیارلردہ
 قصبہ معناسہ قوللانیر . کوه مصیر دامنندہ بیک طوپراق اورتولی اولی ،
 باغلی ، باغچہ لی ، معمور و آبادان ، آب زلالی برکندر . ییلارندن چای
 کچر . یدی جامی ، اوچ حامی ، اوچیوز قدر دکانجہسی ، بازاری وار .
 بودہ روان خاکندہ کلنترلکدر . برشب بوجای زیادہ مهمان اولدق .
 صوکرہ بورادن قالفہرق ، (۱۴) ساعت کیدرک (کندرخ خان) ہ واصل
 اولدق . بوشہر نخجوان خاک کی حدودندہ نخجوان خانک خاصیدر . غایت
 معمور وشکوفہ زار قصبہدر . مہماندارکلوب وافر ا کرام ایتدی .
 بوکنددن ایکی عجم پسری کلوب خدامز اولدی . یخشی خوانندہ ایدیلر .
 طرز خراسانی معنیات او قودقلرندہ آدمہ جان باغشلارلردی . آندن ینہ
 جانب شرقہ درہ ایچندہ (۷) ساعت کیدرک (اوچ کلیسا) منزلتہ واصل
 اولدق .

اوچ کلیسا عجیبہسی — بودیرک بیوکی نوشروان بناسیدر آندہ سئدہ
 قرق ، الی بیک آدم تافر نکستاندن بری طوپلانوب بریکیر . بوطاغک
 ذروء اعلاسنده برچمن زار صحرادہ آنلرک اسکی برقالیچہلری واردر ،
 ییارلر . اوطاغلردہ نہ قدر نباتات وکیاہ مقولہسی نافع ادویہ وخشابات وار
 ایسہ جملہ سنی بریوک قزغان ایچنہ قویوب طولدی ریرلر . ساج ایانگی قوروب

صوکره اذربایجان سلطانی اوزون حسنک حکمنه کیرمشدر . حالا روان خاکنده اولوب اذربایجان شهرلرندندر . قلعه‌سی برپشته اوزره اوجه سرچکمش شاهین وزغنوس یواسی کبی عالیدر . مربع شکلنده سنکین بنیان برقلعه فرح آبادر . ایچنده بیگ دیزچوکن تولونکی واردر . سر نفرلری بزمله اولان ایلچیلره هدایا کتوردکده بزه رغما قلعه دن یتیم ، سکسان پاره طوپ آتدیروب شادمانلق ایتدیردی . اما خورده طوپ صدا سندن جانب یسار ویمین رعدوار کورله دی . بزده قلعه نك زیرنده خیمه لر مزله مکث ایدوب آهسته روش آشاغی رباطی تماشا ایتدک . شهر اوقدر معمور دکل . اما اسکیدن شهر عظیم وقلعه قویم ایمش . صوکره ۱۰۴۳ سنه سنده سلطان مراد خان رابع روان سفرینه کیدرکن ارضروم ، آخسخه ، قارص ، وان عسکرلری بریره بریکوب برقرشی شهرینی نهب وغارت ایدرک خراب ایتدیلرکه مقتضای مصلحت ایدی . الی یومنا هذا او خرا ایتده در . یدی قدر مناره لی جامعی ، سوق مختصری وار . لکن باغی ، باغچه‌سی یوق . شهر قرشی نه‌ری کنارنده واقع اولدیغندن آب وهواسی لطیفدر ، یری سهل اولدیغندن اپیجه پرنج ده حاصل اولور . بونه‌رده (سکون) طاغندن سوکون ایدوب عرضه قاریشیر . قلعه اغاسی ایاجی ایله حقیری ضیافته دعوت ایلدی . آتلمزله قلعه یه یارم ساعتده کوچ ایله چیقہ بیلدک . اورادن بر نظر ایتدیکمده جمله زمین نقش بو قلمون کبی بدیدار ایدی . هان شاهک دیزچوکن اغاسی سر نده کی تاجی کونا کون او تاغلا ره زین ایدوب ، ابلاق جمله جفجغه لرینی باشنه بند قیلوب یانمزه کلدی ، تمنا ایتدی : « هی قربان ! توخیر مقدم . یوز بیه بیه ، کوز بیه بیه صفا کلدیکز . » دیو بزى خانه جهاتمانسه دعوت ایلدی . یحشی مهمانوازلق ایدوب میدان محبته سفره یرینه قلمکاری چست دسته خوان کلدی . اون بر کونا پلاودن (آوشله پلاو ، کوکو پلاو ، مضعفر پلاو ، عود پلاو ، شله پلاو ، خوش پلاو ، چلاو پلاو ، مغنبر پلاو ، صارم ساقلی پلاو ، کوسه پلاو ، دوزن پلاو) ، دوزن بریان سبزه ، نمکدان ، مصطبه چورباسی ، لطیف هر یسه لردن تناول ایدوب جان صحبتلری ایتدک . بعدالضیافه ایلچی یه ، حقیره

خدا آمدن بشقه هر اوجاقدن بشر ، اوزر آدم بیلهمه قوشولدی . جمله من قرق بش نفر اولدق . پاشا افندمزله آداب وجهله وداعلاشوب متوکلا علی الله روان ونخجوان جانبنه روان اولدق .

نهر عرض کنارندن قالحه رق عجمده روان ، نخجوان جهتنه کیتدیکمز

اولا عرض نهری کنارنجه اول کون جانب شرقه (۸) ساعت کیدرک (بیلاجق) قریه سنه کلدک . بوراسی عونک قلعه‌سی حکمنده نصفی ارمنی ، نصفی اسلام بر کویدرکه اسلاملری محمودی کردلریدر . بر جامعی وار . بورادن ینه جانب شرقه طوغری عرض ساحلیله کیدرک (بارودخانه) منزله کلدک . بوراسی شوشیک قلعه‌سی حکمنده بر دره کنارنده اوچپوز خانلی نباتات وکیاهلی بر کوی اولوب ارضنده کهرچله حاصل اولور . انکچون بارودخانه دیرلر . معمور کویدر . بورادن ینه شرقه (۱۳) ساعت کیدرک (دوشی قبا کندی) منزله کلدک . کندی خراب اولمشدر . (آوخ دره‌سی) نام بر آب شیرینک ساحلنده بر چمنزار اوزرینه خیمه وخرکاهمزله مکث ایدوب امیرانه صفالر ایتدک . بورادن ده حرکتله شرقه (۱۳) ساعت کیدرک (چاغله غورته) منزله کلدک ، معمور کویدر . اهالیسی هپ شوشیک کردلریدر . شوشیک قلعه‌سی ده صول جانمزده صاری قیالر اوزره نمایان ایدی . بزه « صفا کلدیکز » مقامنده یدی سلام طوبی آتوب ، ما کولات ومشروباتدن بکلری بر چوق هدایا کتوردی . بوراده روان خانی ایلچیمی قاسم خان ایله نیکسارلی کیلارجی ولی اغا روان جانبنه روان اولدیلر . حقیر دخی بزم ایلچی ایله نخجوان خانی ایلچیسنک بیله سنده صاغ طرفده کی طاغلا ایلچندن نخجوان یوانه روان اولدق . شرق جانندن نیجه یایلا ، طاغ ، باغ آشوب (۱۳) ساعتده عجم ملککنک ایلك قلعه‌سی اولان (قرشی قلعه‌سی) نه واصل اولدق . قرشی قلعه‌سی — تیمور خانک اوغلی (شاه رخ) میرزانک بناسیدر .

والیسی محمد پاشا افدمزه ویردی . جمله میر میران وامرا ، ایش ارلری ، عونکلی احمد اغا و سائرلری رجا ایدوب قتلدن خلاص ایدیلرک اطلاق ایدیلر . قلعه سی ده ملاذجرد بکی محمد بکه احسان اولتوب جمله غزات مسلمین ایله سالمین ، غامین ، منصور و مظفر ارضومه یونلاندی . اوکون (۷) ساعت کیدرک (ایدیجه لر) قریه سنده منزل آندی . بوراسی عرض نهری کنسارنده بایزید قلعه سی حکمنده اوچیوز اولی ارمنی و مسلمان کویدر . بوراده صاحب دارات افدمز روان خانی ایلچیسی قاسم خانه ، تبریز ایلچیسی سیف علی خانه عظیم ضیافتلر ایدرک اللرینه محبت نامه لر ویردی . هر برینه ایکیشر چبلاق کخیلان آت ، برر مرجان تسبیح ، تیر وکان ، دهانجه درلو جنویز ووندیک خارهلری احسان ایلدی و جمله سنه خطاباً : « بز عثمانیلر صلحه مغایر ایش روا کورمیه رک شوشیک بکی مصطفی بکک ایلنی ، ولایتی غارت ایتدیروب قلعه بی دیکرینه احسان ایتدک . ایشته سز ، یعنی روان خانی قرنداشمز آندن شکایت ایتدیکز . مکو قلعه سنه قویدیفکزر عسکری چیقاروب قانون صلح اوزره قلعه بی خراب ایتدیکز . والا حالا طغراکش سردار معظمم . دریا مثال عسکر چیقاروب بتون روان ، نخبجوان ایلرینی نهب و غارت ایتدیریرم . « دینجه ایلچیلر سر بزمن اولوب « برسر و چشم » دیدیلر . بونک اوزرینه هر برینه عجمانه سمور کورکلر کیدیریلوب کیلارجی ولی اغا ایلچی قاسم خان ایله روان جاتنه کیتدی . آله آتلی حسن اغا ایلچی تقی خان ایله نخبجوانه روان اولدی . حقیر دخی کمروک کاتبی اولدیفمندن کمروک تجار کلسیچون الیه نامه لر ویرلدی . تبریز خانه مجوه زینلی برآت ، یلکندن چوللی دیکر برخیلان آت ، لطیف ، سلطانی دستماللر ، براینچی تسبیح ، برچفت جار قاب تیرکش ویریلرک تبریز خانی ایلچیسی سیف علی خانه تسلیم اولندی . حقیر دخی بیله سنه ویرلدم . پاشا افدمزده « اولیام سزه الله اماتی اولسون ! » دیوایلچی یه تطیب خاطر مزنی توصیه ایلدی . « بوجانبه کمروکزه کاربانلر کوندره سکر » دیو خانه رجا نامه لر یازلدی . بوندرده حقیره تسلیم ایدیلرک برکیسه خرج راه ، برقات لباس فاخر ، بیله مده کی اونبر

کردر سلیمان خانہ تابع اولدقلری زمان بوراسی ده محمودی بکنه هدیه اولنمشدی . لکن برحیله ایله استیلا ایدوب محمودی بکلرندن ملاذکرد بکی حکمنده ایکن فاتح بغداد مراد خان رابعک وزیر اعظمی قره مصطفی پاشا بعد الفتح بغدادک درنه ودرتنک جانبلرینه حدود کسمکه واردقده افدمز ملک احمد پاشا هنوز دیار بکر والیسی ایکن ، اوده برلکده کیتمشدی . حدود عثمانیه تعیین ایدیلرک عقد صلح ایچون شهرزور خاکنده (احمد قلعه‌سی) عثمانیلر طرفندن خراب ایدلدی . عجم دخی وان حدودنده قطور قلعه‌سی خراب ایدلدی . صوکره روان قربنده بومکو قلعه‌سی عثمانیلر خراب ایدوب بکنی ملاذجرده قویدیلر . صوکره عجم ده بوشوشیک قلعه‌سی بکنک خلافی وقتده فرصت بولوب بومکو قلعه‌سنه نزا کتله برکیجهده مازندارانسی قریوب حصن حصین اتخاذا ایتمدر .

اوصاف قلعه — نهر کنارنده دبی اینجه ، یوقاروسی صحرای عظیم در . گویا منظار ، یاخود زنجف اوتحیسی مرمری کبی اینجه بللی اوج آسمانه سرچکمش ، هر برطرفدن ظفرسز ، حواله‌سز برقلعه بیثالدر . اشانغی قیالره اغاج کوپری ایله عبور اولتور . بر قیوسی وار . اندن ایچری مناره یولی کبی قیادن کسمه‌لی یوقوشدن یوقاری چیقیلور . ایچنده یدی یوزقدر اولری وار . اما اوقدر معمور دکل . اگر معمور ایدیلرسه قهقهها آسا بر قلعه بی مثال اولور . روان خانلی حکمنده سلطانلق اولوب ایچنده ایکی بیگ مازندران یوسفک انداز قومیشلر . هرکیجه نهر اوزرنده کوپروی قالدیرلر . قلعه‌نک قیاسی جزیره مثال قالور . قلعه‌نک تاذروء اعلاسندن یوز قولاجلی ایپ دولابلریله یوقاری صوچکوب دفع عطش ایدرلر . بوقاعه خانی بیگ مقدراری دیزچوکن تولونکی ایله اشانغی سردارمزه اینوب برضیافت عظیمه کشیده ایتدی . بعد الطعام سردارمز باقی پاشا شوشیک بکنی امان بالله طلب ایله‌دی . اوده « متکفل اول جمله عسکرکه ، بکه ضرر کلیه‌جکده » دیوب پاشاده توکلت علی الله دیوعهد ایددی . بکی قلعه‌دن آلوب برکونده کندی قلعه‌سنه کتوردی . سیدی احمد پاشا تسلیم ایتدی . اودخی یدنجی کونده خنس قلعه‌سنه کلوب ارضروم

بک قلعه‌دن کند حیلله ایله نزول ایدوب عجمه فرار ایتدی « دیدیلر . درعقب سردار سیدی احمد پاشا بویالان سوزه اعتماد ایتیموب » تیز بککزی بولک . یوخسه سزک یدیککزی ده کله، پاچه ایدر . خنس آلتنده بولنان ارضروم والیسی وزیر محمد پاشایه کوندریرم . « دیه بویدی آدمی قید و بند ایلدی . قلعه‌نک ایچنه علی الغفله یدی یوز آدم قویوب (شوشیک) بکنک سراینده کی جمله اموال و اشیایی قبضهٔ تصرفه آلدی . کرد اشقیاسنی طشره سوروب جمله سلاح و مهماتلری ضبط ایتدی . حاصلی قلعه‌نی تمام فتح ایدوب افندمز محمد پاشایه مزده جی کوندردی . او کون قلعه‌ده بانک محمدی او قونوب ایچنه ایکی بیگ توفک انداز قوندی . عظیم طوب و توفک شادمانقلری اولوب تا عجم حدودینه قدر شوشیک بکنک ایلی ، ولایتی غارت اولندی . یوز بیکلرجه قیون و صغر، آت و قاطر اغتنام اولندی . شوشیک بکنک اله کچیر مه سیچون ایله ، ولایته آدملر کیدوب برکون دولاق تولونکی (چاشد) ی بولوب سردار احمد پاشا جلاده تسلیم ایتدیردی . جلاد بی امان کله سنی بدنندن اوچوره جغنی زمان ایاغه قالقوب « ای دمیر ایاق پاشا ! اندک حاله مرحمت ایت . کلک بردانشم وارد دیه م » دیمسی اوزرینه جلاد امان ویریر . اوده « والله بالله شوشیک بکی چست جانغی قلعهٔ مکویه کلوب عجم خانه جاردوشدی . هتم قلعه‌سنده محبوسدر » دیدی . در حال باقی پاشا، کتغاج پاشا ، دلی دلاور پاشا ملاذ جرد بکی محمد بک ایله جمله اوچ بیگ عسکر مکو قلعه‌سنده شوشیک بکنی آرامغه یوله چیقیدیلر .

اولا منوال دره‌سی کنار نیجه جانب شرقه (۸) ساعت طاش ، طاغ آشورق (کسب طهمورث) قریه‌سنه کلدک . عجم خانلرندن طهمورث خان چیغال اوغلی جنکنده مرد اولوب بونده برقه ایچنده دفن اولنمشدر . ایکی یوز خانلی کویدر . عجمه و شوشیکلی یه خراج ویریرلر . آندنینه شرقه (۷) ساعت چنکلیستان ایچنده کیدوب (شاه کدیکی) نی آشدق . (۳) ساعت قدرده بر سحرای لاله زارده کیدوب (مکو) قلعه‌سنه کلدک . اوصاف قلعهٔ مکو — بناسندن اثر یوقسه‌ده نوشروان بناسیدر دیرلر .

یرده قیناق اولوب بری برینه اوزر ، اون بشر آدیم اوزاق قبه لر در . کیمیسی
 بوز پارہسی کبی آب زلال ، کیمیسی ده قینامش صو قدر اصی . هپ دیگر لر ده
 بو ترتیب اوزره بری قاینار درجه صیحجاق ، دیگر ی بوز درجه صغوق
 عجیب منبع خدادر . بورادن ده بر موجب فرمان وزیر قلعه قوللرینک نصف
 اغالربنی الوب جانب غربه طوغری طاغیر ، طاشلر آشوب (۹) ساعتده
 (عونیک) قلعه سنه کلدک . بوده ضیاء الدین بناسی اولوب سلیمان خانه بو یون
 اکمشدر . بر یالچین قیا اوزره سر آمد ، چار گوشه بر قلعه رنکیندر . بورادن ده
 ایلو و کیدرک (شوشیک) قلعه سنه واصل اولدق . (شوشیک) کرد لرجه
 قلعه نیک بولندیغی طاغک اسمیدر . قلعه سلطان حسن اوغلی ضیاء الدین
 بناسیدر . اوج آسمانه سر چکمش ، یالچین بر قیانک تاذروء اعلاسنده
 مربع الشکل ، کوچک بر قلعه در . عسکر دریا مثال ایله زیر حصار دن بر طوب
 منزلی اوزاقده اردو قورولدی . همان اوساعت قلعه محاصره اولندی . زیر
 وبالاکمین کاهلرده غزات مسلمین مترسه کیروب توفنک آتمغه باشلادیلر . همان
 قلعه دن بر یایلیم طوب و بر یایلیم توفنک آتیلوب یتمش آدم بر نفسده جام شهادت
 ایچدیلر . همان سردار سیدی احمد پاشا وار قوتی بازویه کتیروب نیجه یوزایش
 اری اولان میر میران وسائر امرایی حلو لسان ایله ، عسکری ده احسان ایله
 کندینه بنده ایدرک بالذات دامن در میان ایله درت طویل شاهی طوبی قلعه نیک
 شرقه حواله بعیده لر اوزرینه قویدی . سپر لر آردندن درون قلعه یه بر یایلیم
 طوب اورونجه بامرالله شوشیک بکنک عمزاده سی (چنده دان شجاع بک) ه
 طوب کله سی اصابت ایدرک اول آن مرد اولدی . قلعه ده بر ولوله در قویدی .
 درت چوره دن غزات قلعه نیک رخنه دار یر لر نندن عنکبوت وار رسبازلوق ایدوب
 طیر ماشمغه باشلادیلر . خلاصه بر کون بر کیجه جنک عظیم اولوب ایرتسی
 کون دندان و بدنلره امان بایراقلی دیکلیدی . جمله کردلر « الامان ای کریده
 عسا کر آل عثمان ! » دیو فریاد و فغانه قویولدیلر . سردار سیدی احمد پاشا
 بلوک باشیسی ، پاشانک آله آتلی حسن اغاسیله قلعه قپوسنه واروب قلعه دن
 طیشاری ایکی عدد نامدار کرد بکلری رهن چیقیدیلر . « بویکجه بکمزمصطفی

داخل اولوب آندن طشرده نیجه بوستانلره تقسیم اولنوب اسقا ایدر . اما دمیر قفصدن صودن بشقه برشی کچمز . قلعه قپوسی بو عین جاریه نك مخرجه قریبدر . بو قلعه ایچنده بیک اکیوز خانه کرد اوطورر . جمله یدی محراب معبدی واردر . بر خانی و حامی ، سوق مختصری ده وار . بناری سراپا طوپراق اورتولیدر . کره میتلی بنا یوقدر . خلقنک قیون و کچیلری حسابسزدر . اهالی شهرک غربنده کی بیک کول یلاسنه چیقوب کسب طراوت ایدرلر .

بو محله (ملاذ جرد - ملاذ کرد) قاعه سنک بکی ارضروم سنجانچی میرلواسی اولدیغندن اوچ بیک مسلح و مکمل محمودی عسکر یله کلوب خلعت فاخره یی اکتسا ایدرک باشنه چلنکی صوقدی . اول کون فرمان وزیر ایله طلیعه عسکر اولدی . چرخه جی باقی پاشا و دمدمار سیدی احمد پاشا اللی اوچ بیک عسکره سردار اولوب اون ایکی شاهی ضرب زن ، ایکی قلوبونه طوپلر احسان اولندی . دعا و ثنا ایدرک قلعه خنسدن (شوشیک) قلعه سنه متوجه اولدیلر . پاشا افندمز اون بیک قدر عسکرله خنس صحرا سنده قالدی . آندن جمله عسکر ایله جانب شرقه صارپ قیالی طاغلاز ایچنه کیروب اوچوروم یرلری (۶) ساعتده عبور ایله (خاصیک) قریه سنه کلدک . ایکی یوز اولی کرد کوییدر . اورادن حقیر اکیوز شهباز آتلی ایله (۹) ساعتده (ضیاء الدین قلعه سی) نه کلدیم . اذربایجان حکمداری ضیاء الدین بناسی اولوب اذربایجان خاکنده بر حصن حصین و سد متیندر . ارضروم خنس سنجانچی حدودیدر . دزدار و نقراتی واردر . روان فتحنده اهالیسی اطاعت ایدوب مفتاحلری پادشاهه و یردیلر . تکالیف عرفه دن بریدرلر . سرداری ، فلانی یوق . برجامی ، الی یوز مقداری طوپراق اورتولی تحتانی اولری وار . برخان و حامی ، قرق ، اللی دکانی وار . سنکستان و کردستان یر اولدیغندن او قدر معمور دکلدیر . اما خلقی غایت شجیع ، بهادر ارلردر .

اوصاف کرماب عبرت‌ما — عرض نهری ایله وان دریایی آره سنده واجب السیر بر ایلیجهدر . ضیاء الدین قلعه سنه قریبدر . بو ایلیجه بش ، الی

قلعه‌سی آلتنده (زنکیه - کور) نهرینه واو واسطه‌ایه (کیلان دریاسی - بحر حزر) نه منصب اولور . بونهرده ضربه‌لی صدور . بیک کول ییلاسنک قاری سوکون ایتدکده دریا کچی جوش و خروش ایدر .

اوچ کونده بتون عسا کری بو چوبان کوپرو سندن عبور ایتدیروب پاشا دخی آلایله کذر ایتدی . آندن (۷) ساعتده (بیوک ارتف) قریه‌سی منزله کلدک . خنس سنجانغی خاکنده یوز اللی اولی ارمنی کوبی اولان ارتف آلتنده مکث اولندی . بورادن یینه جانب شرقه حرکتله (۸) ساعتده (قوزولی بابا) قریه‌سنه کلندی که سلطان آنده مدفوندر، بوده خنس طوپراغیدر . آندن (۶) ساعتده (خنس) قلعه‌سنه کلدک .

خنس قلعه‌سی — [۱] اذر بایجان حکمدار لرندن (اوزون حسن) که عیسی شاه شاپورک بناسیدر . صوکره‌لری اکرادی عرض اطاعت ایدرک قلعه‌نک مفتاح‌لربی سلیمان شاهه تسلیم ایتشلردر . حالا ارضروم ایالتنده سنجانق بکی تختیدر . بکنک طرف پادشاهیدن خاصی ۴۸۴۰۰۰۰ آچه‌در . لواسنده ایکی زعامت ، (۴۲۵) تیمار واردر . قانون اوزره جبه‌لولریله ایکی بیک عسکر اولوب کلهرک اردوده خیمه‌لرنده مکث ایتدیلر . جمله‌سی محمودی کردلریدر . یوزاللی آچه‌لق قضای آسائیدر . دزداری ، قلفه نفراتی واردر . اما سرداری ، کتخداری ، مفتیسی ، اشرافی ، فلان یوقدر . اما لوند سپاهیسی پک چوقدر .

قلعه‌نک اشکالی — ارضرومدن ساعت ایله جانب جنوبه اوچ قوناق یردر . اما آلتون حلقه‌لی جسرندن دخی راست و مستقیمدر . بوخنس سوری برپشته‌عالیده کی یالچین قیا اوزرنده مربع الشكل ، شدادی بنا قلعه استواردر . بر سرای بی‌نهایه‌نک تا وسطنده ، حواله‌لی چقور یرده واقع اولمشدر . هر جانی اوجه سر چکمش یالچین قیالردر . بر یالچین قیالی حوالیسی وار . قلعه‌نک شرق طرفنده ایچروده بر آب زلال جریان ایدر . قلعه‌نک اشانغی طرفنده ، دیوار دیننده استاد بر دمیر قفص انشا ایتش . مذکور صواکا

[۱] الحالة هذه ارضروم سنجانغنده خنس قضا سنک مرکز اداره‌سیدر .

فقیر شکلی ، غرب دوست آدم لر در . آب و هواسنک لطافتدن ذکی الطبع
کسه لری واردر . خصوصاً سلطان شعرا نفعی افندی بو خاک عبیر اساده تولد
ایتمش ، نفعیدن ایسه نیجه ذوات نفع کوروب تکمیل فنون ایتمش لر در . بو قلعه
واطرافنده باغ و باغچه اولماز ، شدت شتاسی غایه الغایه بارددر . اما حبوبات
محصولی فراوان و غنیمت یردر . لکن بالی ونانی دلیجه در . حتی حقیر دزدار
خانه سنده فطیر ا کمله بال یمیشدم . یارم ساعت صوکره جهان باشمه طار اولدی .
کندومی قلعه دن آشانی آته یازدم .

اوصاف کرما ب — بو آشانی رباطک قبله جانبنده کی دیوار لری اوکنده
یدی عدد ایلیجه واردر . صولری غایت اعتدال اوزره در . قبه مختصره لر له
مبنی کرما بلردر . سکر عدده اوستی آچیق قاینار ایلیجه لر واردر . هربری
برر کون حیواناته نافعدر . یعنی حیوانات اهلیه دن بریسی مرضله گرفتار
اولدینی وقت بونده غسل ایتمش لر شفایاب اولور . بو کرما بلرک صولرینی
دوله لر ایله کتوروب جرب و جذام مرضنه مبتلا اولانلره ایچیر لر . صحت
بولور . مشهور آفاق ایلیجه لر در . بوشهری ده تماشا ایتمکدن صوکره ینه
جانب شرقه کیدرک (۳) ساعتده (سفر اغا) کوینه کلدک . بوراسی یوز
خانلی بر کوی اولوب زعامتدر . آندن ینه شرقه (۳) ساعت کیدوب
(چوبان کوپریسی) نام محله کلدک . بوراده جسرک حسن قلعه سی جانبنده
مکت اولنورق عسکر قارشیی یه کچیرلدی .

چوبان کوپریسی — بونی آل چوبانیانندن بر ملک بنا ایتمدی کچون چوبان
کوپروسی دیرلر ، (عرض) [۱] نه ری اوزرنده قوس قزحدن نشان ویریر
برمنظره عبرت مادر . عرض نه ری (بیگکول) بیلا سندن سوکون ایدوب
شرقه طوغری جریان ایدرک (ملاز کرد) ک آلتندن کچر . صوکره (ارتفاع)
(خنس) قلعه لری اوکندن عبور ایله حلقه لی کوپروسندن کچر . نیجه یوز
قرایی اسقاواروا ایدرک بو چوبان کوپروسندن ده مرور ایدر ، (روان)

[۱] عرض نه ری دیدیکی شم دیکی ایران - روسیه حدودندن جریان ایدن تور نه ری نه
ملاق اولان (آراسی) چایدر .

اوج آسمانه سرچکمش یالچین قیا اوزره منبی برایچ قلعه‌سی واردرکه جانب شرقیسنندن ایلجه‌دن آشاغی باقغه انسانک زهره‌سی طیامتز . صحرايه کوکس ویرمش مهابتلی کهکشانه بکرر برقلعه حسندار سنکین بنیاددر . ایچنده دزدار و امام ومؤذندن غیري کیمسه بولتماز . بوکا آت ، حمار چیقامااز . فاتح روان مراد خان رابع ایچون مفید ومختصر جهاتما برقصری واردر . ملک احمد پاشا افندمزروانه کیدرکن بوقصرده سلحدارنشایچی اولدی که « قوجه‌نشایچی » اسمیله شهرت بولمشدی . برکیجه شراره شمعهدن مراد خانک اوزرنده کی یورغان یاندیغندن عزل اولندی . بوایچ قلعه‌دائرأ مادار بیک آدیمدر . خندق یوقدر . غربه ناظر بر دمیرقپوسی وار . بوایچ قلعه‌نک شمال طرفنده حولیسی وار . آندن آشاغی واروش رباط قلعه‌سی آلچق یردر . فقط ایکی قات برقلعه عظیمدر . دائرأ مادار جرمی آلتی بیک آدیمدر . شکل مربعدن طولانیجه سنکین بنا برقلعه رعنادرکه بیاض قوغو کبی نمایاندر . اما دیوارلری اونسکر آرشون بویندهدر . لکن ایکی دیواردر . اوچ طرفنده خندق غایت الحاقدر . اما دشمندن اصلاحوف وخشیتی یوقدر . چونکه الحاق وصولی زمین اولدیغندن دشمن ارضنده مترسه کیره مز . بر ذراع قازلسه صوی چقار . ماباتاق ، چیتاق یردر . ارضروم قپوسی غربه ناظر دمیر قنادلی عظیم قپودر . شرقده ایلجه قپوسی ، اوغرن قپوسی مسدوددر . یدی یوز قولی ، دزداری ، مکلف جبه‌خانه‌سی ، التمش پاره بیوک ، کوچک طوبلری واردر . مشهور آبازه پاشا حمله ایله علی الغفله بوقلعه‌ی آلوب عصیان ایتمشدی . قبله‌طرفی پاسبین صحراسیدرکه اوزونلخی یدی قوناققدر . قاعه ایچنده بشیوز طقسان قدر طوپراق اورتولی ، کارکیر قیش اولری واردر . قلعه طقوز محله وطقوز محرابدر .

جامعارینک الک مکلفی (سلیمان خان جامعی) در . برمناره‌لی ، طوپراق اورتولی ، طرز قدیم ، آلچاق برجامعدر . شهرک سوق مختصری وار . اما بدستان وسائر عماراتی یوق . آلتی مکتب صیانی ، برخان وبرحامی وار . لکن حامی اکثریا مسدوددر . خلقی هپ شجیع ، نامدار ، یارار ، هنرور

اولادى اكرادندن ضبط ايدلمشدر . ارضروم ايالتنده پاسين سنجانغى بكنك تختيدر . بكنك خاصى قانون سليمان اوزره (۱۲ ، ۴۰۰) آچهدر . (۶) . زعماسى ، (۲۲۵) تجارى واردر . الاى بكيسى ، چرى باشيسى ، يوزباشيسى واردر . حين غزاده جبهولوريله بيك بشيوزعسكر اولوب نصف قلعه نفراتيله . پاشا فرمانيله امداد كلديلر . العظمة لله وقتا كه پاشاى ذى الاحترام بوقلعه . زيرنده مكك ايتدى قلعه دن بريايليم توفنك ، بريايليم طوب وسائر آلات جنگ آتيدى كه زمين آسمان ترتر تتره دى . حسن قلعه سى سمندر كجى آتش نمرود ايجنده قالدى . عجم اياچيسى بو حالى كوروب دمبسته ولال اولدى . بوراده . پاشاى ارسطوتيدير قلعه دزدارينه بيورلدى شريف ، براچ مهترى كوندروب قلعه نك عجه دونادلمسنى ، جمله عسكر ك پرسلاح بدنلرده اماده اولمسنى ، قلعه تماشاسنه كلديكنده جبه خانه يى مزين ايدوب بردم كلبانك محمدى كتيريله رك طوب وتوفنك شادمانيسى ايدلمسنى امر ايتدى . ايكنديدن صوكره پاشاعجم اياچيسيله پاسين بكنك ضيافته كيدر كن قلعه دن صدائى الله الله ايله طوب وتوفنك صدالرى اوجه پيوسته اولدى . اياچى انكشت برده ن اولوب « هى قيصر زمين شاهى ! عجيب قلعه حسن آباءه مالكسين !! » ديدى . صوكره قلعه يه كيرنجه ايلجه قوسنك اياچ يوزنده ايكي قبو آرسى طوغولقا ، وسرپناه زره ، زر كلاه كونا كون ، آلات وسلاح ايله مزين جمله قوللرشاه راهك يمىن ويسارينه قات اندر قات تا اياچ قلعه يه وارنجيه قدر سلامه طورديلر . درون قلعه ده جمعه نمازى ادا اولنوب طشره چيقنجه قلعه نك جمله برج وبارولرى فلانديره ، كونا كون بير اقلره تزين ايدلمشدى . پاشا اياچ قلعه يه چيقوب قرق درت قاريش سلطان سليمان طوپليرنى آتديره رق كله ليرنى تا چوبان كوپروسنه يتشديردى . صوكره ضيافت تناول اولنوب بكنه ، دزدارينه برر خلعت فاخره احسان اولندى . پاشا ينه الاى ايله سرا پرده كلدى . صوكره يوزاللى آچهلوق قاضيسى ، يكيچرى سردارى ، سپاه كتخدائيرى ، مقى ونقيب الاشرافى ، سائر اعيانى پاشايه كلوب زمين اوپديلر .

حسن قلعه سنك اشكالى — پاسين صحراسنك شمال جانبنده برطاغك دامتنده .

اولدی . عجم ایلیچیری بودریا مثال عسکری کوروب شوشیک بکندن شکایت ایتدکرینه نام اولدیله . بلکه روانی محاصره ایدر قورقوسنه دوشدیلر .
 صوکره آیک یکر میسنده (آله آتلی حسن اغا) نام قوجی باشی بیک مسلح آتلی عسکر یله قوناقچی اولوب طوغ و اوطاغی کوتوردی . سیدی احمد پاشا چرخه‌جی ، باقی پاشا دوندار (دمدار) تعیین قلندی . ایرتسی کون پاشای کامکار « کوشلی کنبد » قزاسندن جیوش موحدین ایله علی رغم الاعدا بر آلائی عظیم ایتدی که درت چوره ده بولنان قزل باشلرک کوزلری خیره لندی .
 گروه گروه حرکتله (۴) ساعتده (دوه بونی) نام محله وار یله رق منزل آلدی . پاشای عالیقدر اوتاغنده مکث ایدوب جمله امر او میر میرانلره ضیافت عظیمه بذل ایددی . هر کس خیمه و خرکاهنه چکلدی . بوراسی چمنزار برهاموندرکه نباتات و ترفل یونجه‌سی چوق . یسه رک آتلمز تازه حیات بولدیله . بوراسی معهود (پاسبین) صحراسنک ایتداسیدر . اما قیشین بوراده مناره بونی قار ، چیغ و تپی ایچنده نیجه کاربان هلاک اولور . حتی طبانی یصی محمد پاشا بودوه بونی قارینی آشامیوب کاروانه امداد یتشدیره مدیکندن او کوزل قلعه قزلباش بد معاش انه کچمشدر . بویه برامانسز دوه بونیدر .
 بورادن شرقه (۳) ساعتده (جعفر افندی) قریه‌سنه کلدک . بونده بزه جعفر افندی برضیافت عظیمه ایدوب پاشایه برآت ، اوچ غلام ، اوچ کیسه هدایا ویردی . اوچیوز خانلی معمور و آبادان کویدر . آندن ینه جانب شرقه (پاسبین) صحراسی ایچنده حرکتله (۵) ساعتده (حسن آباد) قلعه‌سنه کلدک .

اوصاف قلعه حسن آباد [۱] — آذربایجان حاکمی اوزون حسن بونی ابو الفتح خوفندن مجدداً بنا ایتمشدر . انکیچون (حسن قلعه‌سی) نمایله مشهوردر . پاسبین صحراسنده کوکس و یروب افلاک سر چکمش عالی برقلعه‌در . بوراسی صوکره دن جبراً و قهرماً محاصره ایدیلرک قره یوسف [۱] ارضروم سنجانلی داخنده پاسبینلر قزاسنک مرکز اداره‌سی اولان (حسن قلعه‌سی) قصبه‌سیدر .

غازی) جهانما ، مرتفع ، تفرجگاه برتکیده مدفوندر. هندی بابا سلطان‌ده اوراده . تبریز قپوسنده «کوشلی کنبد» نامنده سرآمد ومضع برقبه‌عالی واردر . زمان قدیمده سراپا کوشله مستور ایمش . (سلطان محمود غزنوی) بوراده مدفوندر . سنک صندوقه‌سنده ساده‌جه (سلطان محمود) یازیلی . «غزنوی» یوق . ده‌اچوق زیارتلر وار . اما شهرتیلیری بونلردر .
رحمهم الله تعالی .

ارضروم ایالتی کردستانده شوشیک قلعه‌سی اوزرينه اولان سفریمز

(عصرض) نهرینک جنوبی قارشوسنده طاغیر ایچنده اولان (شوشیک) قلعه‌سی بکنک عصیان ایدوب صلحه مغایر اوله‌رق عجمک (روان) قلعه‌سی نواچیسندن بعض یرلری نهب وغارت ایتدیکی روان خانی (علی خان اوغلی کنج علی خان) طرفدن نامه وایلیچیلرله بیلدیرلمشدی . تظلمنامه‌لر قرائت اوله‌رق جمله ارباب دیوان مشاوره ایتدیلر . سفره قرارویرلدی . جمله ارضروم سنجاقلرنده اولان میرلوالری ، ارباب زعامت وارباب تیماری ، هرقله‌نک نصف عسکری امرشرفلرله سفره دعوت اولندی . سنجاق سنجاق قوچی باشیلر کیدوب عسکر کوندن کونه جمع اولغه باشلادی . کوشلی کنبد صحراسنده خیمه وخرکاهلریله مکث ایلدیلر . پاشای عالی وقار دخی یتش بایراق سبکان وصاریجه‌سی ، درت‌بیک عسکری ایله مذکور صحرايه چترلمعنی رکز ایلدی . میرمیرانلرده اطرافنه چادر قوردیلر . ملا کتنجی عمرپاشا زاده محمدپاشا ، قرنداشی عراقدن معزول باقی پاشا ، کته اجاج پاشا ، کورجی دلی دلاور پاشا ، پایه ایله ارضروم دقترداری عثمان پاشا ، هنوز چاشنکیر باشلیق ایله حرم خاصدن چیقمش شجیع ودلاور میرلوا اسپر طورطوم پاشاسی غازی سیدی احمد پاشا وسائر میرمیران ، قانون شهریارمی اوزره علی‌الترتیب یرلورلرنجه مکث ایدوب جمله‌سی یتش‌التی بیک عسکر

دیرلر . نیجه یوز ییل معمر اولمش ، حضرت موسی دن سوکوره داغ درونندن دیار مصری ترک ایدرک بوطاغده ساکن اولمش . حالا قبری صیف و شتاده لش (لاشه) کبی قوقر ، ترابی بیله جهنم عذابی چکوب قاینار . « بیوردی . حقیر حیرت و بهت ایچده قالدیم .

اوصاف زیارتگاه کبار اولیای عظام

(بدرقه کرامات ، آینه مقامات ، خازن اسرار طریقت ، ناظر انوار حقیقت الشیخ ابواسحاق کازونی علیه رحمة الباری) اسم شریفلری ابراهیمدر . کنیهلری ابواسحاق . (کازون) شهرنده رحم مادر دن مشتق اولمشدر . آتاسی شهریار ایدی . اسلام ایله مشرف اولدوقده ابواسحاقک والدہسی حامله قالمش ، اوچیوز اللی ایکی رمضاننده عالم وجوده ایاق باصمشدر . کوندن کونه مسلك صوفیانهده ترقی ایدرک قطب الاقطاب اولمشدر . عمومی برسیاحته چیقوب بروسه وادرنده مقام ایدنمش ، آندن ینه ارضرومه کلوب تبریز قپوسنک ایچ یوزنده برقله عظیمی دارالقرار باقی اتخاذایلمشدر . برآق صقاللی ، فقط خاتون تربهداری واردرکه وقعہسی برنجی جلدده مذکوردر . ینه بوقه ایچنده روانده یدی آی محصور اولان (شهید مرتضی پاشا) ابو اسحاق سلطانک ایاغی اوچنده مدفوندر . دشنک حسین پاشانک مقتولی آبازه پاشاده آنده مدفوندر . (اولو جامع امامی عزیز افندی) ، (اولو جامع امامی زینبی افندی) نام ذاتلرکده آروجه زیارتلری واردر . پاشا سرایی مقابله سنده برسیوری کنبد ایچنده (سلطان قاسم بن سلطان محمود غزنوی) ، جنبده همشیرهسی (فیروزه خانم) ، اکقرب (لعلی پاشا) ، (کلخانی احمدده) مدفونلردر . ارزنجان قپوسندن طشرده دوه چشمهسی اوستنده (مرحوم سعید شهید چان پولاد زاده مصطفی پاشا) مدفوندر . رحمه الله علیه . پدرمز وحقیرک ولی نعمت بی منتی ایدی . اکرلی طاعنی دیننده (حضرت عبدالرحمن

بوكوه بلند اولوب اسمنه (اكرلى طاغ) ديرلر. چونكه ذروء اعلاسى ايكي چتالدر كه خنس وملا ذكر قلعه سنه ، بيككول يايلاسنه آندن كيديلور . بو طاغده حكما ادويه سى ايله توتيا چيچكي رايحه سندن آدمك دماغى معطر اولور . يرباسى ، اشفن ، سودليچه ، قزى ، تره ، راوند ، جدوار ، يبروع الصنم ، شاه تره ونجه بيك درلو سائر ادويه بو طاغده موجوددر . نجه كخاللر بوراده توتيا جمع ايدوب قرق سنه لك عليلرك كوزينه ميل ايله چكر ، محو اولمش چشملى روشن ايدرلر . يوزاللى خانلى سنبل ومشك روميسى اولور . لاله سى : ذرينى ، شقايق وترفيلى ، سقرى ، نغسه سى مشهور اولوب بوى خوشى آمده حيات ويرير .

مناقب بلع ابن باعور -- بركون بوجبك دامنده جريد اويناركن آندن تكررلندم . آتده باشى آلوب « قنده سين اكرلى طاغى ؟ » ديو قاچدى . همان جان باشمه چيقوب ديكر برآته بينه رك برقاچ غلامرمله آرقه سنه دوشدم . تا ذروء جبلده آتى طوتوب سوار اولدم . او محلده اوزون برقبر كوردم . « الله اعلم براولو زيارتدر . » ديه رك روح چون فاتحه تلاوت ايله دم . پياده جه آديملادم . قدى سكسان آديم كلدى . باش و آياغى او جلارنده بر سر آمد عمود زنبورى ديكيكلمش . بوزيارتك تماشاسيله مشغول ايكن بر بد رايحه در اورتالنى طوتدى . هر كسى سر مست ايله ديكندن بن وغلاملرم بورونلرمزى طيقادق ، قبره بر نظر ايتدم . نه كوره يم ؟ طوپراق تجرده ، بولغور قينار كبي فقر فقر قاينه بور ، زفت وقطرانلى برطوپراق . بوندن چوق متعجب اولدق . ينه آتلمزه سوار اولوب وقت غروبده تبريز قپوسندن اجبرى كيردك . بعد المغرب پاشانك حضورينه وارد يغمزده « شكر صاغله ! هله آتكى جمله بساطيله بولدوكمى ؟ » بيورديلر . « بلى ، بولدم . اكرلى طاغنده اولياء الله دن برينك اوزون برقبرينى زيارت ايتدم » ديه رك قبرى كورديكم كبي حكايه ايتدم . مؤلف ومصنفيندن ارضروملى جعفر افندى نام عالم ذاتده اوراده ايدى . سوزه آغاز ايله « صاقين ، اوليا چلبى ! او قبرى بردنخى زيارت ايمه ، حضرت موسى (ع م) ك بد دعاسيله ايمانسز كيتم شدر كه اكا (بلع ابن باعور)

تموزده ايكن برعد و برق ، تپي ، بورا ، برف و باران اولوب آتلمز بوشانه رق جوار كويلره قدر قاچديلر . بش ، اون كون اوليه سر كردان كزديلر . حتى افواه ناسده شويله جه ضرب مثلدر : بردرويشه « قندن كلورسين ؟ » ديمشله . « برف رحمتدن كليرم » ديمش . « اونه ديار در ؟ » ديمشله . « صوغوقدن اره ظلوم اولان ارضرومدر . » ديمش . « آنده باز اولديغنه راست كلدكمي ؟ » ديمشله . « والله ، اون بر يكرمي طقوز كون ساكن اولدم . خلق هپ ياز كله جك ديدلر . بن كوره مدم » ديمش ! برده بر كره كدينك بري بر طامدن ديكر طامه صچراركن معلقده طوكوب قالمش . سگز آيدن صوكره نوروز خوارزم شاهي كلدكده طوكي چوزيلوب ماويله رق يره دوشر . مشهور ضرب مثلدر .

اما حقيقه الحال بر آدمك الي ياش ايكن بر تيمور پارچه سنه يابشسه در حال طوكار . النى دميردن قوپارمق احتمالي اولماز . آنجق سهل دريسي يوزيله دكن اهندن ال دود آه ايله تخليص اولنه بيلور ! آزاق وقچاقده زمهرير كچيردم . بويله شدت شتا كورمدم . ميوله رى ايكي قوناق يردن اسپر ، طور طوم وارزنجاندن كلير . شقتاليسى ، قيصى سى ، اوزومى قيه سى بر آچقيه ساتيلور . بر آرابه قاوون وقارپوز اون آچقيه ويريلور . حاصلى ما كولات جهتندن لانظير بر شهردر . لكن اودونى يوقدر . جمله طاغلى چبلاقدر . اما حكمت خدا ينه اودونى اوجوزدر . ايكي قوناق يرده كي طساغلردن (كران) ديرلر كمى ديركلرى كتير يرلر . قرق آرشون بوينده اولور ، قرق آچقيه ويريلر . پاشانك اودونى ايچون كومروكه كلن جمله كاربان دوه لرى بر سفر اودون كتير يرلر ، قانوندر . بشقه جه اودون اغاسى واردر . بر دوه يوكى اودونى اتوز آچقيه ويريلر . اما يرليرينك قويون وصغرلى چوق اولديغندن فقرالى صغر تزه كي ياقارلر . فقرا رعاياسنك جمله اوجاقلرى اولرينك اورته سنه در . درت چوره لرنده حيوان طوروب خانه لرى حمام كچي اولور . تنور لرنده هر يسه لرى واكمكلرى پيشر .

اوصاف اكرلى طاعنى — ارضرومك قبله جانبنده يارم ساعت بعدنده

و بلاغت اوزره سو بزلرلر . احجاب معرفتی ، خصوصیه خطاط عمر چلیسی مشهوردر . ارباب معارفک اکلنجهسنی مداح حمزه باصفا قصاب قورد ، شب باز ، خیال باز قندیللی اوغلی ، دیار بکرلی یحیی شا کردی خواننده ویسی چلبی اک مشهور اهل معرفتلیدر . اهل حالرزندن و مجذوبوندن (کلخانلی احمد دده) کرما کرم آتشی کلخانه کیروب خواب نازه واریردی . (صیامی دده) جلاد لندن برقاچ بی کناهی خلاص ایدوب ایرتسی کونی جرم صاحبزینی بولهرق تخنه قلیجیلله اوروب اولدیریرمش . بوذات برقولی مفلوج کلاهللی برجان اولوب نیجه کراماتی وار . (سفر دده) ارضروم قیشنده عریان کزردی .

ارضروم کرچه شدت شتا کانیدر اما مشبک بوستانلری و فرت اوزره اولوب قاوونی ، قارپوزی ، لُنا و بادنجانی ، چریشی چوق اولور . « واسعة الاقطار ، رخیصة الاسعار » دیدکلری یرتام بوراسیدر . ارضی محصولداردر . ولایت واسبی معمور ، خطه و سائر غلالی مشهور ، نفقه سی خوب و مرغوب ، مزرعلری وافر ، برکاتی متکثر ، نعمتلی فراوان ، نیجه بیک عیون و نهاری جاری و روان برشهر روم آباداندر . اول قدر او جوزلق که عال العال دوه دیشی کبی بغدادیک بش حماری برغر و شدهر . ایکی آت ییمی بر آقچهیه ، بر حمار آریه ایکی آقچهیه در . برقیه اولان بش دانه خاص ، بیاض آتمک بر آقچهیه در . قیون اتنک قیسی ایکی آقچهیه ، صیغیر آتی بر آقچهیه ، برطاووق بر آقچهیه ، قرقیمورطه بر آقچهیه ، برکوکرجین پلازی بر آقچهیه ، یوز درهم یاغلی کاو قتمر چورک بر آقچهیه در . سائر ما کولات دده بونلره قیاس اولنه . کرچه شدت شتادن باغ و باغچه سی یوقدر اما پاشا سرایی باغچه سی ، حاجی مراد باغ وکلستانی ، کفن ایکنه سی اوغلی کللکی ، بدروس باغی کللکی ودها سائر نیجه کل باغلری واردر . بوذکر اولنسان باغلرک مطبق کللری مشهوردر . جابجا قیش الماسی ، اخلاط آمودی واردر . اما بشقه میوه سی یوق . مسیره لرنده قواق و سوکود آغاچلری فراواندر . قیشی قتی اولدیغندن ایکی آیده اکر ، ییجر ، جمع ایدوب دوکرلر ، علی الفور درانبسار ایدرلر . بزم سنه ده ماه

يوقدر . لکن شاهراه اوزرنده تره قپولری وار . قلعه‌نك قبه‌سنده تبریز قپوسندن تا ارزنجان قپوسنه وارنجیه قدر برقات قلعه اساسنه مباشرت اولنهرق بعض یرلری برآدم بوی روی زمینه چیقمش ایسه‌ده آتامی میسر اوله‌مامشدر . اکر بونلر آتام ایدیله‌جک اولسه ارضروم برقله قهقها اولوردی . جنوب واروشی یدی محله‌در . بازار باشی محله‌سی‌ده داخلنده اولوب صولری چوقدر . (تبریز قپوسی واروشی) بریارباشنده دار اغاجی محله‌سندن ، دولوکلر محله‌سندن تا کوشلی کنبه وارنجیه قدر سورر پک بیوک بر واروشدر . (کورجی قپوسی واروشی) قلعه‌نك شمال جهتنده اولوب ایچنده نیجه بیک خانه و دکانلر و خانلر واردر . حالاده معمور اولمه‌ده‌در . جمله بازارکانلر بونده ساکن اولوب طوررلر . حقیرک کاتبی اولدیغم کومروکده بونده‌در . درت چوره‌سنده عرب ، عجم ، هند ، سند ، خطای ، ختن بازارکانلرینک خانلری وار . استانبول و ازمیر کومروکندن سوکره اک ایشلک کومروک بو ارضروم کومروکیدر . زیرا تجارینه عدالت ایدرلر . (ارزنجان قپوسی واروشی) قلعه‌نك شرق جانبنده دوه چشمه‌سندن تا علی دکرمانه قدر سورر بیوکه بر واروشدر . بو واروشلرده اکثریتله ارمنی رعایاسی ساکن اولدیغندن اون اوچ عدد کلیسالی واردر . آیینلری اوزره بونلرک ایلری کلنلری ماوی چوقه کیرلر ، باشلرینه پیشکیر صارارلر . ادنالری شال که کیوب آیاقلرینه نازک چاریق کیرلر . غایت رنجبر رعایاسی واردر . ارمنی قادینلری یصی باشلی اولوب بیاض ازار چار شب بورینورلر . اسلام قادینلری سیوری سرنک ، دیبا ، التون ، کموش طاقیه کیوب بیاض ازار بورینورلر . آیاقلرینه قطیغه چاقشیر ، صاری چزمه کیوب مادیانه رقتار ایدرلر . غایه الغایه حسنا اولوب کلمات ولهجه‌لری دوزکون ، دیشلری همرنک در مکتوندر . کیسوی مشکبارلرینی صارقیدیر ، عشاقی بیک جانیه کندولرینه آقیدرلر . هواسنک لطافتدن ارککلری مسن و معمرا اولوب هیبتی کیتمش ، قوتی کیتمش ، عمری یوزه‌یتمش ، مصاحتدن قالمش اولورلر . لسان و حال اهل ارضروم — کلماتلری شو اداده‌در . « حاردا ایدک ؟ » زرده ایدک ؟ دیمکدر ، دها بونک کی شیلر . لکن اهل علم و کمالی فصاحت

كوك دولاق عجملرده وار. تندرست، تىرور، اورته بويلى، زنده، مسن آدملىرى و جوانلىرى هب بهادر و كورپوز آدملردر. غايت قوى البنيه اولورلر.

كوزل و كوزلارى — اون ياشندن يكرمى ياشنه وارنجيه قدر صيانلىرى غايت كوزل اولور. آندن سوكره زير دست توانا اولوب تيز صقاللانور، غايت قىللى اولورلر. اما جمله سى حلیم، سليم، خلو، ذكى الفهم آدملردر. لباس اهالى — اعيانلىرى چوقه سمور واقشه فاخره كيوب كارايدرلر. علما و صلحاسى ينه چوقه فراجه و بوغاصى خفتان كيرلر. ادايسى اهل حرف اولوب اوزرلرينه عبا و قبا بوغاصى خلعت كيوب كار و كسب ايدرلر.

آب وهواسى — اوچ آي هواسى غايت لطيفدركه آدم حيات جاودانى بولور. صويى زلال حياتدر. آته و نسوانه صويى غايت نافعدر. جنت بيكارى دينلن صودن تموزده ايچن « ومن الماء كل شئ حى » آيتى فهم ايدر. شهر اون سكرنجى اقايم عرضيده، بشنجى اقليم طبيعده در. شدت شتاسندن حبوباتى التمش كونده حاصل اولوب در انبار ايديلور. بركيه تخمه مقابل سكسان كيله و يرير. بركيه داريسى يوزكيه كتورر. يدى درلو بغدادى اولور. صنايع، مأكولات، مشروباتك ممدوحلىرى — تزييسى، قيو محيىسى غايت استاد اولورلر. (شيرك)، (ميرك) آدى قليجبارى مشهور جهاندرلر. مأكولاتندن طاووق بوره كى، چريش دينلن سبزه نك بوره كى، بازارلرنده كى خاص بياض و ياغلى چوركى، برقولاج خاص آتمكى، كته سى، پاچه سى، تنور كبابى، اشقى، هرپه سى، مشروباتندن و يياس شربتى، آب شله سى، عوام بوزه سى مشهور و معروف جهاندرلر.

عمارات و مسيره لرى — جريد ميدانى، بازار باشى دكرمنى چمنزارى، كموشلى كسب ميدانى، اومودوم كويى، عبد الرحمن غازى تكيه سى، كورجى ميدانى مسيره لرى.

اوصاف توابع ارضروم — اوچ عدد قلعه قبولرندن خارج شرق، غرب و شمالده اوچ بيكى متجاوز رعايا واروشلرى واردر. درت طرفلرنده سورلرى

ذاتاً از ضرور اہالیسی غایۃ الغایہ مصلیدر . (جعفر افندی جامعی) نوبنا
برقبہ والالی جامعدر . بالابرمنارہلی ، برقبولی ، طرز جدید اوزرہ پنجرہ لری
دمیرلی ، حرمی شادروانی ، مفرح برجامعدر . جملہ قبلہ قورشون ایلہ
مستورددر . قلعه ایچندہ کار قدیم برجامع دہا واردرکہ جماعتی چوقدر .
ارزنجان قپوسندن طیشاری پاشا جامعی واردر . کارکیر قبہلی ، قورشون
اورتولی ، برمنارہلی غریب برجامعدر . جماعتی آزددر . تبریز قپوسندن طشرہ
خندق کنارندہ (کورجی محمد پاشا جامعی) واردر . برمنارہلی ، طوپراق
اورتولی صاحب الخیراتی کبی بابایانہ برجامعدر . اماجماعتی چوقدر . بوجامعدردن
باشقہ یتیش محراب مسجدی واردر . حمد خدا بوشہر کوندن کونہ معمور
وآبادان اولمہ ددر .

مدرسہ لری — تحصیل علوم ایچون مدرسہ لری ، دارالقراسی ، دارالحدیث ،
(۱۱۰) قدر مکاتب صبیانی واردر . مشہور لری لاپاشا مکتبی ، جعفر افندی
مکتبی وسائرہ ددر . درویشان تکیہ لری دہ چوقدر . چشمہ لرنیک مشہوری چارشو
ایچندہ ایکی لولہ لی جنت بیکاری ، ارزنجان قپوسندن طیشاریدہ دہ چشمہ سی ، تبریز
قپوسندن طیشاری خندق کنارندہ مصطفی پاشا چشمہ سیدر . صغوق چشمہ نک
تاریخی : (قل فیہ اعین جاریہ) در . یتیش قدردہ سیلیری واردر . حمام لرنیک
اک مشہوری نوبنا جعفر افندی حمامیدر . آب وھواسی لطیف ، درونی
روشنادر . شہرک یتیش قدر خان خواجکانی وار . لکن سائر دیار خانلری
قورشون اورتولی دکل ، طوپراق اورتولی در . خان مجردان : اون بر قدر
بکار اوطلہ لری واردر ، ارباب معارف غریب الدیارلر بورالردہ ساکن اولوب
چالیشہرق کفافلنیرلر . باشقہ بوایلری اوطلہ باشیلری واردر . ہر بر اوطلہ
برجامعک و قفیدر .

چارشوسی — سکز یوز قدر دکانی واردر . درت قبولی ، کارکیر قبہلی ،
معمور بر بدستانی وار . سراج خانہ سی ، قزازلری ، قیو جیملری ، تریلری ،
سپاہ پازاری ، تحت القلعہ سی مزیندر . ضربخانہ سی ارزنجان قپوسی قربندہ در .
اھالیسنک رنگ روپی — اھالیسی ترک ، کورد ، ترکان ، ارمنی در .

محاصره اولدیغندن آتیلان طوپلردن بوجامعك اکثر یرلری منهدم اولمش، اوقافی ده اولدیغندن خراب اولوب کیتمشدر . تبریز قپوسنك ایچ یوزنده براب بی بدل وایکی مناره سر آمدی واردرکه بومناره لر کاسی چین وخورشید کبی درخشان اولوب پرتو اوردقده چشم بنی آدم خیره لیر ، بردخی نظر ایتمک ممکن اولماز . مناره لری افلاکه سرچکمش اولدیغندن برچوق سیاحان اوزرنده رسن بازلق ایدرلر . جامع خرابه اولدیغندن سلطان مراد رابع تعمیر و ترمیم ایدوب ایچنده بالیمیز طوپلر دوکمک ایچون برطوب اعمال خانسی یاپدیرمشدی . حالا جمیع آلات و بساطی محفوظدر . بوجامع ترمیم ایدلسه کره ارضده مثال بولماز بر اثر اولور . الله تعمیرینی میسر ایلسه . (لالا مصطفی پاشا جامعی) پاشا سرانی قپوسنك اوکنده طریق عام آشیری واقع اولمش ، سلیمان خانك وزیر ی لالا مصطفی پاشانك بناسی ، استانبول طرزلی ، عالی قبه لی ، جمله بناسی رصاص خاص ایله مستور برجامعدر . طولاً و عرضاً سکسان ایقدر . محرابی ، منبری ، مؤذن محفلی شاه کوزلیدر ، ایچنده اویله قیمتلی اویزه لر یوقدر . طشره صفه سی واردر . لکن حرم طاردر . سلیمان خانك معماری سنان اغا مرحومك بناسیدر . علمای متبحریندن دریای معانی ، هر فنده کویا نعمان ثانی ، یعنی مفسر ، محدث (وانی افندی) اسمنده نامی جهانی طوتمش ، فصیح اللسان ، بدیع الیوان برکرسى شیخی وازکه وعظ و نصیحتی بر کره دیکله یین هرشیدن تائب و طاهر اولوب حال صاحبی اولور . (یکیکچری امام) نامنده حافظ قرآن برامامی وارکه صباح نمازنده ایکی ضرب مقداری فرقان مجید تلاوت اینتدکه جمله جماعتی مست و مبهوت ایدر ، تابومرتبه مؤثر ، سوز ناک صوت حزینی واردر . دها برچوق درس خواجهرلی و علماسی واردر . (یکیکچری مؤذن) نامنده بلال حبشی کوچکی بر مؤذنی وارکه مناره ده داودی برسله بر کره « الله اکبر ، الله اکبر » دیمسیله بیوک ، کوچک هر کسک توپلری اور پروب وجودی لرزان اولور ، ایشیدن کار و کسبنی ، یمک ییورسه یمکنی بر افرق جامعه کلیر .

قصری ، برحامی ، آب حیات مثال چشمہ سارلری ، طشرہ حولیسی اطرافندہ اصطلہ ہایون فوقندہ قرہ قولقجی حجرہ لری وار . سرای میداندہ دائمًا جرید اوینانیر . بوسرایک ایکی قپوسی وار . بری دیوان قپوسی کہ شادروان اوزرہ برباب عالیدر . بری اوغرین قپوسیدر کہ دائمًا مسدوددر . محکمہ شرع رسول مبین سرایی ، جعفر افندی سرایی ، کوچک ابازہ پاشا سرایی ، کفن ایکنہ سی اوغلی سرایی ، خانم سرایی وسائرہ .

محلّاتی — جملہ سی تیش محلہ اسلام ، یدی محلہ ارمنیدر . قبطی و یهودیسی یوقدر . جملہ اولری کارگیر بنادر . فوقانیسی نادردر . اکثریسی تحتانیدر . زیرا شدت شناسی شدید ، کشادہ هواسی بعید اولغلہ اون ، اون بر آی قار یاغدیغی چوق واقع اولمشدر . بونک ایچون اولری تحتانی اولوب طام وباملرینک مشمعلی باجہ لری ، اولرینک کچہ قابلی قبولری اولور . حمام مثال عبادتخانہ لری وارددر . حاصل کلام تحصیل علوم ایده جک دیارددر . چوقلق خوش هواسی یوقدر .

دریان جوامع ارضروم

جملہ سی تیش یدی محرابدر . ہپسنک قدیمی (اولو جامع) در . تبریز قپوسنک ایچ یوزندہ طرز قدیم ، طوپراق اورتولی ، بر منارہ لی برجامعدر . اق قیونلی پادشاہلرینک بناسیدر . طولاً و عرضاً ایکوز آدمیدر . منبر وحرابی طرز قدیمدر . ایچندہ علی الترتیب دیزلمش ایکوز عدد چام دیرکلر اوزرہ ینہ چام کرشلردر . کارگیر قبہ دکلدر . جامعک برطرفندہ روان ذخیرہ سیچون محفوظ بکساتلر وار . (اسکی مدرسہ جامعی) اولکی جامعک جانب شرقیسنہ متصل ، دیوار دیوارہ در . چقنہ منارہ لیدر . بعضیلر اق قیونلی پادشاہلرینک بناسیدر دیرلر . بعضیلردہ حسن طویلک بناسی اولدیغنی روایت ایدرلر . والحاصل قدیم برمبدر . نیچہ کرہ ارضروم

عبور ايدرلر . (رقه) اراضيسنك جنوبلى ايسه سهل اولديغندن فرات نهري اورالرده طوكاز . اشته ارضروم قلعه سنك صاحب طبيعت اولان اهالىسى اكثر يا بوماء فراتدن كيتروب نوش ايدرلر . لكن قلعه ارضروم ايچنده (جنت بيكارى) دينلن برصو واردر كه ايچمى مثال آب زلال حياتدر .

اشكال و اجزاء قلعه ارضروم — بايراوزره مربع الشكل ، كفه كي طاشندن بايلمش دائراً مادار ايكي قات حصاردر كه هرايكي حيطك آرهسى يتمش آيدمدر ، « حصاريجه » ديرلر . دائراً مادار خندقى واردر . خندقك ايى سكسان آدم اولوب عمقى يكرمى ذراعدر . اما كورجى و ارزنجان قپولرينك خندقلىرى او قدر درين دكلدر . اوزرلرندن كو پرو ايله كچيلور ، ايكي قات تيمور قپولدر . بوايكي قپو آره سنده روانى فتح ايدن اون پاره بال يميزلر وار . لكن تبريز قپوسى طرفنده اوجه سرچكمش و ايچ قلعه يه متصل اولغله ديوار بر قاندر ؛ اما غايت متين و مستحكمدر . كيرپى مثال طوب ايله دونامشدر . طوپلر هپ دار اغاجى محله سنه ، كوموشلى كنبد طرفنه ناظردر . طشره قلعه يه حواله افلا كه سرچكمش بر طوغله مناره كپى قله عاليسى وار . « كسيك قله » ناميله شهره شهر اولمش اوستى تخمه اورتولى بر قصر عاليدر . اون عدد صراحي سر آمد طوپلر وار كه قلعه نك درت چوره سنده كي صحرا ره قوش اوچور مزلر . قله نك قدى يوز ذراعدر . ايچ قلعه نك ديوارينك قدى الشمس ذراع عاليدر . سائر ديوارلر اليشر ذراع يوكسكدر . دائراً مادار قلعه نك ايكي قاتى ايكي يوزاون قله متين ايله ايكي بيك سكسان بدنى حاويدر . جمله سى قورشون مازغالى بدن و دندا ندردر . قلعه ده جمعاً يگون بيك يدى يوز خانه وار . هپ طوپراق اورتيلى طرز قديم اولدردر . ايالت ارضرومده سائر تماشا ايتديكمز قرا و قصبات هپ طوپراق اورتولى معموره لدردر .

سراى هاى ارضروم — (پاشا سراى) يوزاون عدد قات اندرقات حجرملر ، تختانى ، فوقانى ديوانخانه و قصر عاليلر اولوب باغ ارم مثال كلستاننده طيار محمد پاشا قصرى ، تكلى پاشا قصرى واردر كه تكه لى پاشانك كنك تاريخى شودر : (طاق اوزره طاق طمطراق) . پاشا افندمز دفتر دار زاده محمد پاشا

یوز فرسخ یردر . درت یوفوقدر بلاد وقصباته اوغرار . اما ارضروم صحرا -
 سندہ کی ابتدائی غایت لذیذدرکہ حقندہ قرآن عظیم وفرقان میندہ سورۃ
 (مرسلات) دہ (واسقینا کم ماء فراتا) آتی نازل اولمشدر . بوآتی بوفرات
 صویبہ تفسیر ایلمشدر . فراتدن غیر یتمش ایکی عدد بیوک نہر لر
 ارضروم طاغلرندن ، دیاربکر کوهلرندن طلوع ایله جمع عراق عرب ورومہ
 مستولی اولورلر .

(خطط مقریزی) ایدرکہ : « دجلہ وفرات نہرلرینی ملائکہ لک امدادیلہ
 حضرت دانیال حفر واخراج ایتدی . »

دجلہ نہری - کہ شط العرب اساسیدر - مبدائی دیاربکرک شرقندہ (ترجیل)
 (ومفارقین) آرسندہ کی یرلردن آلب عیون بیشار التحاقیلہ (حسن کیف) ہ
 اوغرار ، اورادہ جزیرۃ موصلہ واصل اولور . (زارین اعلا) [۱] ، (زارین
 اسفل) صولرینی آلب ایلرلر . بوزارب صوی ارمنی کویلرندن برچوق
 پیکار آلور ، رعدوار کورلیہرک آقار ، آدینہ «مجنون زارب» دیرلر . دجلہ
 بورادن ایلری (تکریت) ہ واریر . صوکرہ (بطائح) دہ شطہ کیرر . فراتک
 مدحی حقندہ وارد اولان اقوالندرکہ امام علی کرم اللہ وجہہ حضرتلری
 «ای اهل کوفہ ! ایرماغکز اولان فراتہ جتندن ایکی میزاب منصب اولور .
 وامام جعفر صادق دہ : « فراتدن برکہ نوش ایدن اوچ ویادی کرہ نوش
 ایتک ایستر برنہر عظیم البرکاتدر » دیہ مدح ایدرلر . اسکی عراق اہالیسی
 فراتک برکات ومنافعنی بیلدیلر . طرفینہ قبابلر ، سدلر بنا ایدرک باصدینی
 منبت اراضی بی حقیلہ حراثت ایلدیلر . صویک برچوق امراضہ نافع
 اولدینی دہ ینہ جعفر صادقدن مرویدر . بوفرات نہریلہ بردہ نہرالعاص ارض
 مقدس حدودندہ جریان ایدن یکانہ نہرلردر . نیل مبارک بیلہ ارض مقدسدہ
 داخل دکلدر . نیل انجق اقلیم اول حدندن طشرہ طلوع ایدوب اقلیم ثانیدہ
 یعنی دمیاط شہریلہ رشید قلعہ سی اوکندہ دوکیلور . فرات نہرینک براوجی تا
 ارضرومک شمالندہ اولدیغندن قیشین منجمد اولور ، اوزرتدہ نیجہ کاربانلر
 [۱] زارین اعلا ، زارین اسفل دیدیکی زاب کبیر ، زاب صغیر ایرمقلری اولہ جقدرہ .

والتي بلك اغاسي زياده يلديلر . ايكي بيك بشيوز قول و دزداري ، اون ايكي اغاسي ، ايج قلعه سنده بغدادى انبارلرى ، يوزسكسان پاره طوپلرى ، تبريز قپوسنده ايكي حصاريجه آره سنده مراد خانك اون ايكي بال يميز طوپلرى وار . قلعه سى (اكرلى) طاغنگ ديبنده برطوپ منزلى بعيد بريارلى ، صرپ قىالى زمين متينه واقع اولمش . جانب شمال وييلديز و غربى صحراى ارضرومدر كه طولاً ، عرضاً ايكيشر فرسخ منزل صحراى آبادان ريحان و چمنستاندر . نجه يوز معمور قرا ايله راسته در .

اوصاف نهر عظیم فرات — ارضروم صحراسنك تا اورته سندن جريان ايدر . كورجستان طرفنك جانب شرقيسنده (دوملى بابا) سلطان زيارتگاهنك قىاسى ديبندن چيقوب جانب غربه جريان ايدر . ارضروم صحراسنده نجه باطاق ، خليج ، بحيره ، ترعه لرى آلور كه يوز بيكگرجه بغدادى طورنالرره كان و مكان اولور . بونهر قريه (كان) ديبندن كچوب ايكنجى قونا قده ده (كلم) قلعه سى ديبندن عبور ايدر . آندن (ايزولى) اكرادى ايجندن (بيك كولى) يابلا سندن كلن مرادچاني آلور . صوكره قوتلنهرك (ملاطيه) قرينده جريان ايدر . (سميسات) [۱] ، (قلعه الروم [۲]) ، (قلعه بيره جك) ، (بوموجه كوپروسى) ، (باليس) [۳] ، (قلعه جعبرى) ، (قلعه رقيه) ، (روحيه) ، (قرقيسا) ، (عنه) ، (حديثه) ، (هيه) ، (آبيار) ، (طقوق) ، (خلاه) ، (كوفه) كبي موقعلره اوغرايوب آندن (بطاع) ده (قورنه) قلعه سى ديبنده شط العربه مخلوط اولور . دريا مثال برنهر عظيمدر كه بصره اوكنه هندستان كيليرى كلير . نهر دكل دريادر . اما دوران و جريانى ، منبع و منصبى جمله درت

[۱] نام حاليسى (صامساد) در .

[۲] حلب ولايتى داخلنده اورفه سنجاغنه تابع روم قلعه قضاسى اوله جق كه مركز اداره سى (خلفقى) قريه سيدر .

[۳] باليس شمديكى (مسكنه) نك نام قديمدر . مسكنه حلب ولايتى داخلنده املاك سنيه دن (ابوقلقل) شعبه سنده اولوب فرات نهري ساحلنده دركه داخلنده رعنا برعسكرى دپوسى اولوب ايجنده بر بلك عسكر اوطورر . غايت كوزل برده خانى واردر .

چری باشیسی دخی واردر . سنجاقلری بروجه آتیدر : (قره حصار شرقی) ،
 (کینچی) ، (یاسین) ، (اسپر) ، (خنس) ، (ملاذ کرد) ، (تکمان) ،
 (قوروجان) ، (طورطوم) ، (میچنکرد) ، (مامرووان) . (ارضروم)
 سنجاقلرندن عبارتدر . ارضروم پاشا سنجاغیدر . مال دفتردارینک خاصی
 (۱۱۵۲۹۰۰) ، زعامت کتخداسنک خاصی (۵۰۰۰۰۰) ، تیماردفتردارینککی
 (۲۰۰۲۰۰) اچقهدر . ارضروم سنجاغنده جمله (۵۶) زعامت ، (۲۲۱۹)
 تیماروار . جمله ایلترنده اولان جمله زعامت و تیمار قایلرینک عددی (۵۲۶۹)
 در . قانون سلیمانی اوزره جبه لولری ایله حسین اغا زاده آلائی بکلرینک بایراغی
 آلتنده بیراقلریله اون ایکی بیک عسکر اولور . پاشاسنک دخی خاص هایوننه
 کوره جبه لولریله ایکی بیک عسکر اولور . ارضرومک غایت کزیده ، مسلح ،
 شجاع ، بهادر ، دلاور ، سرور بیکتلیری واردر . ناحیه ویایه باشیلردن
 یکچیری اغاسی ، یدی اوغه درگاه عالی یکچیریلری ، براوغه طوپیچی ، براوغه
 جبه جیلری واردر . بونلر جمله قلعه ایچنده سا کندرلر . ایشته آبازه پاشا بو
 ارضرومده علی الغضله جلالی اولدی . بویچ قلعه‌یی برکیجه باصوب جمله
 یکچیریلری دندان تیغدن کچیردی . انجق یکچیری اغاسی قلعه‌دن طیشاریده
 قالب خلاص اولمشدر . آبازه قلعه ارضرومه مالک اولوب کامل اون سنه
 مخالفت اوزره قالدی . یدی کره اوزرینه مهرایله سردار چرکس محمد پاشا ،
 دیشلنک حسین پاشا ، تیمورقازیق خلیل پاشا ودها نیجه سردارلر واردیلرده
 لندن ارضرومی قورتاره مدیلر . ایشته ارضروم بودرجه صرب ، متین ، فیشی
 قوی برقلعه بی اماندر . ایچ قلعه‌سی دخی عین متانتده در . صوکره آبازه پاشا
 اوزرینه دریا مثال عسکرایله (خسرو پاشا) شیرودلیر ، برخیای آصف تدبیر
 کلوب امان ویرمیره ک قلعه‌سنی طوپ ایله رخنه‌دار ، کندوسنی کفن برکردن
 استیمانه شتابان ایتدیردی . صوکره خسرو پاشا آبازه‌یی سلطان مرادخان
 رابعه کتوردی ، دفتر جرائمی آتسه یاقیلوب صوچی باغشلاندی . صوکره
 کندوسنه بوسنه وبودین ، دهاصوکره ازی ایلترلی احسان اولندی . ابازه بوراده
 متحصن اولالیدن بری بورایی آل عثمان نظر اعتباره آلوب بی حساب جبه‌خانه

بریشیل چوقه‌لی سمور لپاچه احسان اولنوب حقیر دخی کومروک کتساتی خلعتیه سرافراز اولوب هرکس دعاو ثنا ایدرک خانّه بی منتلرینه روان اولدیلر. صوکره صاحب دولت کندی رأی وتدیرینه شروع ایتدی. حقیره درون سرایده تکلی مصطفی پاشا بناسی برحجره احسان اولندی. جمله لوازما تمز، حتی قهوه وشکر مز بیه احسان بیوریلررق اوقات خمسه ده دعای خیر لریله مشغول اولدم. کاهیجه ندیمک، کاهیجه کومروکده کاتبک ایدوب احوال ارضروم - علی قدرالامکان - اطلاع حاصل ایتمه مباشرت ایتدم. جمیع قانون نامه لرینه ودفترخانه سجلاتنه نظر اولندی.

(اوصاف دارالاقبال حصن حصین، سدمتین شهرارزن روم یعنی ارضروم بهجت رسوم) - بعضیلر (ارظلوم) ده دیرلر. اذریایجان جوارنده بریالت واسعدر. بعض تواریخده نوشروان عادل بناسی دینلمش ایلسه ده اصل صحیحی اچقه قیونلی پادشاهلرندن (ارزن بای بن صوقتار بن کوندوز بای)، بناسیدر. اجدادی (ماهان) دیارندن کلوب وان دریاسی کنارنده (اخلاط) قلعه سنی بنا ایدرک آنده ساکن اولدیلر. حالا ارزن بایک جمله اجدادی اخلاطده مدفونلر. آل عثمانک اجداد عظامی (ارطوغرول) وسلیمان شاه بو اخلاطده کی پادشاهلر نسلندنرلر. صوکره بو شهر ارضروم وازریایجان اوزون حسنک اله کبروب اوده متانت ورساتی معروف اولان (حسن) قلعه سنی بنا ایتشدر. صوکره ابوالفتحک استانبولی فتح ایلدیکنه حسد ایدوب آل عثمانک بعض حدود لرینه وضع یدایدوب صلحه مفایرایشلر ایشه مکه باشلادی. ابوالفتح دخی بوکارغما روملرک لندن طرب افزون قلعه سنی آلوب دوتماسندن دریا مثال عسکر چکوب اوزون حسنی اوچیوز بیک عسکر یله (ترجان) صحرا سندن بوزمشدرکه تاریخی «بطلان کیدالخانین» در ۸۶۶ سنه. طرف پادشاهیدن وزیرینک خاصی (۶۰۰۰، ۲۱۴، ۱۰) [۱] اچقه در. ایالت اون ایکی سنجا قدر. خزینه دفترداری، دفتر کتخداسی، تیار دفترداری، چاوشلر کتخداسی، چاوشلر امینی وکاتبی واردر. آلائی بیکسی،

[۱] کتابده کی افاده «اون ایکی کره یوز بیک واون درت بیک التی یوز اچقه در» ..

اوکنده سکز عدد التون طاسلی شاطرلری الرنده تبرمسلی ، بلر نده مرصع کمر قوشاقلری ، قتوره و تنور ملی دیبا ، زیبا خلعت فاخره لری ، باشلرنده آفتابه و جیعجیغه کمر لیه طاووس جنان کبی خرامان ایدرک کیدر لردی .

یمین و یسارده مطره جی باشی و تفنکچیلر قرمزی سایه چوقه دوله ایله ، مرصع و مجوهر مطره و توفنککر ، زردوز اوسکوفلری اوزره او طاغلرایله یورور لردی .

پاشای پروقار ایکی طرفه سلام ویره رک عبورایدوب جمله عسا کر ارضروم دخی سلام آلور لردی . بتون ایچ علماسی درت یوز عدد آلات سلاحه ، جبه و جوشنه مستغرق اوله رق ا کسه لرنده امام و حقیر کیدر دک . عقیمزجه علمدار و سنجاقدارلر ، اولرک عقینجه ده سکز قات مهترخانه آل عثمان چاله رق کچر لردی . ناتار عسکر لری ، متفرقه کان ، واجب الرعا یه لر ، قوجی باشلر دخی آلات حربیه یه مستغرق اوله رق فوج عبور ایدر لردی ، الیک اوجی قلعه ارضرومه داخل اولنجه ابتدا درون قلعه ده (کسیک قله) نام افلا که سرچکمش قله نك ذروء بالاسندن « السلام علیک » شاهی طوبلری آتلمغه باشلادی . یکچیر لیک ایچ قلعه سندزده طوبلر آتیلدی . ایلیجه دن مفارقتک التتبی سعد ساعتده پاشا ارضروم قلعه سنک ارزنجان قپوسندن ایچری کیرنجبه العظمه لله جمیع برج و بارولری اوزره الی یوز یتمش پاره طوبه برفیلدن آتش ایدیلوب زمین و آسمان تیر تیر تیره یوب صدای طوب اوجه پیوسته اولدی .

جمله پیاده قوللر ، یدی او طه درگاه عالی یکچیریلری ، چور باجیلری ، چاوشلری و اغالریله قات اندرقات پر سلاح پاشا سراینه وارنجه سلامه آماده اولوب پاشا سلام ویره رک سرایه داخل اولدی . ینه قلعه دن بریایلیم طوبدها آتیلوب دیوانخانه عالیده نیجه یوز قربانلر ذبح اولندی . برسات محمدی چکیلوب او یله بر ضیافت اولدی که کویا ضیافت معدی کرب ایدی . بعد الطعام سکز قات مهترخانه دو کیلوب عالی دیوان اولدی . نیجه دعوالر فصل ایدیه رک خصوصتار قطع اولندی .

بودیوانده یکر می یدی قلعه اغالرینه ، یکچیری اوجاغنه ، طوبچی ، جبه جی وسائر اوجاق اغالرینه ، ایش ارلرینه ، کومروک امینی و دزداره یتمش عدد خلعت فاخره کیدر لردی . جمله نك حضورنده امیر بخاری دامادی ملاچلی افسدی به

ذی قیمت هدایا تقدیم ایلدیلر . برابرجه حرکتله (۵) ساعتده الای والا ایله (ایلججه) [۱] قریه سنه کلدک .

• اوصاف کرما ب قدرت — ارضروم قضا سنک جانب غربنده عبرت نما بر ایلججه در . هر سنه ایچنده البته بر آدم بوغوله جقدر . اما غایت نافعدر . صویب سخونت اوزره ایسه قاریشدیریلان سرماب واسطه سیله معتدل اولور . جرب عاتته غایت نافعدر . پادشاهان سلفدن بری اوزرینه بر عظیم قبه ، جامکان ایچنه بر حوض کبیر انشا ایتشدر . آب وهواسی غایت لطیفدر . بوراده مسلم مصطفی اغا پاشایه مجوهر اکرلی بر کخیلان آت ، بر سمور قیابجه ، بر جوهر تیرکش ، بر جوهر قلیج و خنجر ، بره صنع قوشاق ، اون عدد کخیلان آت اوزره مسلح وتواناجندی ، الی عدد کروکه زره وقولچاق و سر پناه کتیروب هدیه اوله رق تقدیم ایتدی . معیتده بولنان اوچیوز قدر علمایه حاضر برقات صایه چوقه واقشۀ فاخره کیدیریلوب حوران بهشته بکزتدیلر . حقیره ده بر سمور کورک ایله برقات اثواب و یوز غروش انعام اولندی . زیرا نیجه زمان بو مسلمک مخدوم مکرمنک خواجه سی اولمشدم . استانبولدن حرکت ایتدیکنز بیک الی سنه سی شعبان المعظمنک ایلك کونندن اعتباراً یتش قوناقده او طوراق ویره رک بو ایلیجه یه داخل اولدق . ارضرومه کیرمک ایچون بر آلا ی عظیم ترتیب اولنغه باشلادی . زیرا پاشا طغرای غرا چکر سردار معظمدر . حقیقته ایسه پاشامز عالی مشرب ، عظمت و دارات صاحبی ، وقور بر مرد ایدی . ارضروم عسکری بو ایلیجه دن تا ارضرومه قدر التی ساعت سورن یول اوزرنده جناحین وار یمین ویساره قات اندرقات سلام طور دیلر . بونلر زره ، کلاه ، قولچاغ ، بو طولوغ کینمش اولوب اللرنده اون یدیشر بصره قارغیلی طراقلرک بالسان دمیرلری اورمان کبی یولک ایکی طرفنی چتاحت قاپلامش . آتلی التیشر پاره آلات ویانجغه ، بحری حوطاز و کونا کون رختلره مستغرق اولوب آداب اوزره طور دیلر . پاشانک دخی

[۱] بوراسی شمیدیکی حالده ارضروم سنجاغی داخلنده اووه قضا سنک مرکز

اداره سیدر .

حکمدار بورانک آب وهواسنی بکنوب (ترجان) سحراسی باشنده بوجامعی انشا ایتشدرکه مقصدی بورایه برشهر عظیم انشا ایدرک اسمعی (حسن آباد) قویمق ایدی . عاقبت بو سحراده فاتحه قارشی مغلوب اوله رق ارزنجانه قاجدی . بو سحرا اولیه برهامون جنک ووغادرکه حالا کویایلر چفت سوررکن زمینده آدم کیمکیری بولورلر . برچوقده مال ومنال بولتور .

بورادنده الغار ایله کیدرک (۸) ساعتده (چاوشلر کتخداسی) قریه‌سنه واردق . پاشا جمله عسکرینه بوراده ملاق اولوب چاوشلر کتخداسی عظیم ضیافت ایتدی . بش آت ، بش کیسه ، بش کورجی غلامی هدایا کتیردی . بورادنده (۵) ساعتده (پولور) قریه‌سنه کلدک . معمورمسلمان کوییدر . بورادن قالحه‌رق (۴) ساعتده (ترجانلی علی اغا) کوینه واردق . ترجان اووه‌سنده اوچیوز خانلی ، برجامعلی ، حماملی ، معمورمسلمان وارمنی کوییدر . بونده علی اغا عظیم برضیافت ایدوب اون آت ، اون کیسه ، اون قطار دوه ، بش قطار قاطر هدایا ویردی . بورادن حرکتله‌ینه ترجان اووه - سنده کیدرک (ماما خاتون) [۱] قریه‌سنه کلدک . ارضروم ناحیه‌سنده واسع دره‌لی ، تپه‌لی براووه ایچنده یوزاولی معمورمسلمان کوییدر . سربست اولوب علی اغانک زعامتیدر .

(زیارت ماما خاتون) — بو عزیزه برقیالی یار دربند ایچنده بنای قدیم برقبه‌عظیمده مدفوندر . کندیسسی آق قیونلی پادشاهلرندن برینک دخترپا کیزه اختری ایمش . جمله اولاد ذوی الاحترامنر ایله بوراده دفن اولمشدر . لیکن مدفی اویزه وسائر تکلفاتدن آزاده اولوب تربه‌دار و دیدبانی یوقدر . مرمر صندوقه‌سی منقش ومطولجه‌در . جنبنده برجامعی ، مفید ومختصر برجامی وار . بورادن حرکتله (۶) ساعت کیدرک (حبسی) قریه‌سنه منزل الدق . ارضروم سحراسنک جانب غریبسی نهایتنده یوزاللی خانلی ارمنی کوییدر . بوراده جمیع ارضروم اعیانی سرپرده وزیره کلوب بولوشه‌رق [۱] شمدیکی حالده ارضروم ولایتنه تابع ترجان قضاسنک مرکز اداره‌سیدر .

وار . آینه و رونده به نعمتی مبدولدر . جمله اهالیسی پاور برهنه ، کیسودار درویشان دلریشاندر . کوچک و بیوکلرینک اللرنده اغاج طپوزلری ، نیجه سنک بررا کری باشلی دمیر عصارلی وار . پاشایه جمله فقراسی وقف نامه وه دایالری ایله کلوب خیر دعا و ثنا ایتدیلر . پاشا بیوردی که :

— ای فقرا ! بومعاف و مسلمتیه نه دن مستحق اولدیکز ؟ انلر

دیدیلر که :

— سلطانم ! سهلجه سماعخانه میدانمز وار ، تشریف بیورک که کوره سکز . پاشاده دعوتیه اجابت حق دیهرک او میدان محبتیه واردی . فقرا او میدانه قرق الی آرابه لوق اودونه آتش اوروب جوانب اربعه سنده قرق عدد قربان کباب ایدرک چوریمکه باشلادیلر . پاشایه آتشدن بعد برمصطبه اوزره اوتورتدیلر . بیکی متجاوز فقرای الله آتش کنسارینه بریکوب قات قات آتشی احاطه ایلدیلر . طبل و دف و قدومه ذکر اللهله مشغول اولدیلر . تمام بر ساعت جمیع فقرا ذکر ایله مشغول اولوب نیجه لری کریان ، عریان اولادلرینک اللرندن طوتهرق او آتش نمرود ایچنده خلیل وار ، سمندر مثال شناورلک ایدوب یارم ساعت قدر آتشی تپه تپه توحید ایدوب طشره چیقیدیلر . چیقانلرک جمله صاچ و صقاللری یانمش ، اللهک امدادی ، پیرک روحانیتیه وجودلرینه برشی اصابت ایتمه مشدی . اکثریسی بو حال ایله پاشا حضورینه کلیوب صومعه سنه کیدردی . بو حالدن پاشا و اهل تماشا حیران اولوب قالدیلر . او محله پاشایه برعظیم ضیافت چکدیلر که طبان احمد افانککنه غالب ایدی . غرائب بونده که پاشا بو آستانه یه علی الغفله کلشدی . چونکه یولدن صاپا طاغر ایچنده نهان بر آستاندر . بو قدر طعامی بر ساعتده فصل یتشدیردیلر ؟ پاشا بوایشلردن متحیر اولوب معاف نامه لری اوزرینه بیوردی شریف ویره رک فقراسنه یوز التون تصدق ایتدی . خیر دعالرینه مظهر اولدق .

بورادن قالقوب (۱۶) ساعتده (ترجان) اووه سنه کلدک . (حسن

بک جامعی) منزله قوندق . آذربایجان حکمداری اوزون حسن بکک بناسی واجب السیر برجامع منوردر . اما کونی آراسی ، جماعت دوشکونی برجامعدر .

بورادن (۴) ساعتده (شیران) قلعه‌سنه کلدک. قصبه مثال شین سنجاغی مسلمانلی معمور قریه‌در. بورادن (۴) ساعت کیتدکده (قره‌جهلر) قریه‌سی منزله واردق. زعامت اولوب ارمنی واسلام کوییدر. آندن بش ساعتده (صاریحهلر) قریه‌سی منزله وارلدی. بوده معمور زعامت اولوب ارمنی، اسلام کوییدر. اورادن ایلری (صالوت) بلنی یوز بیگ زحمتله کچهرک کرکوک اووه‌سی صحراسنه واردق. بورالر بی‌پایان معمور و آبادان، محصولاتی فراوان یرلردر. ایچریسندن (۵) ساعت کیدرک اووا باشنده (کنج محمد اغا کوی) منزله واردق. ایکیوز خانلی، برجامعلی معمور مسلمان کوییدر. شین قره حصارک کرکوک ناحیه‌سنک حدودیدر. اورادن شرقه بش ساعت کیدرک (کرملی) قریه‌سنه واردق. معمور کوییدر. مسلمانی، جامعی، ارمنی رعایاسی واردر. بوقریه‌نک اگسه‌سنده برپشته اوزرنده (درمری) قلعه‌سی واردر. بوراسی سلطان احمد عصرنده جلالی قورقوسندن بنا اولنش مفید و مختصر برجای تحصندر. شاهه آچیلور برقبوسی واردر. ایچنده خانه‌سی، دزداری، نفراتی یوقدر. بموخلده پاشا ایله اوچیوز آتلی ایلغاز ایدوب طاغ و طاشلری آشهرق (۱۲) ساعتده (قانی دده) آستانه‌سی منزله واردق.

قانی دده آستانه‌سی — اولو سلطان ایمش. نیجه کراماتی روایت اولنور. بربنای پر انوارک ایچنده مدفوندر. قبر شریفنک اطرافنده کونا کون شمعدانلر، چراغدانلر و بخوردانلر و کلابدانلر اولوب اطراف آستانه یوزلرجه حسن خطلی مصحف عزتلرله مزیندر. دروننده پک بیوک بر روحانیت اولوب ایچنه کیرن مست و مبهوت اولور. حمدلله زیارت ایدوب روحنه بریس شریف اهدا ایتدک. بو عزیزک روحانیتی اثری اوله‌رق جوارنده‌کی قراسی معمور و آبادان اولوب طاغلرنده قرق بیگ قدر قیون، صغر، قصراق و سائره واردر. ایکی عدد معمور چفتلکی واردر. سلف پادشاهلردن بری تکالیف عرفیه‌دن معاف و مسلم اولدقلرینه دائر اللرنده معاف نامه خط شریفلری واردر. اوچیوز خانلی معمور برکوییدر. برجامعی، برتکیه‌سی

شارا) اووه‌سنده واقع اولمشدر . بورادن ینه جانب شرقه کیدرک (۴) ساعتده (اندرس) قریه‌سی منزله کلدک . شین قره حصار حدودنده و آق شارا اووه‌سنده یوز اولی آبادان ارمنی کوییدر وزعامتدر . بورادن ینه شرق جانبنه (۲) ساعت کیدوب (طبان احمد اغا چفتلکی) نام محله قوندق . چفتلک صاحبی احمد اغا بونده بزه عظیم ضیافت ایدوب پاشایه برکیلان تقدیم ایتدی . سائر خدمکارانه یکریمی آت ، اوچ بیگ قیون ، یدی قطار قاطر ، یدی قطار مایه یوللی دوه و اون کیسه نقد اچمه دخی پاشا اقدمزه هدایا ایدلدی . اولیه برضیافت عظمی ترتیب ایتدی که دیل ایله تعریفی بیه امکانسزدر . قرق کیسه ویتش دوه‌سی آله‌رق اطلاق بیورلدی . حقیر ده بر آتی میسر اولدی . بورادن ده (۲) ساعت کیدرک (ازبدر) قریه‌سی منزله واردق . شین قره حصار خاکنده باغلی ، بانجه‌لی معمور برکوی اولوب زعامتدر . بورادن قالقوب (۴) ساعتده (زغادره‌سی) نام مطملم محله واردق .

(زغا دره‌سی) بوده درت چوره‌سنده کی طاغلردن جمع اولان کرکوک نهرینه ملاقی اولور . بوسنکستان ودره‌لی یرده یوز اولی برکوی واردر . اونلرک روایتنه کوره زمان قدیمده بوقیاده برکنز وارمش . مغاره‌سنک قپوسندن ایجری باقلدقده جوهر ، التون ، کموش اوانی رایکان کوریلور ایتمش . اما باب غارده ایکی قلیچ وارمش که بری اینر ، دیکری چیقارمش . نیجه کره بوقلیچلرک اوکنه کمی دیرکلری قویمشلر ، خیار کبی کسمش آتمش . عارف بالله‌لردن بریسی کلوب علم ایله بودخه‌یی آچمش . اوغار ظاهر و باهر ایسه‌ده کیزک یرینه ییللر اسمش ! . قربنده غایت عجیب برطلم وار دیدیلر ، لکن حقیر کورمدم . بورادن قالقوب (۵) ساعتده (قره یعقوب) قریه‌سنه کلدک . اورادن (۳) ساعتده (قورقون قیاسی) منزله ، اورادن بر ساعتده (بارو) قریه‌سنه ، اورادن ده کچوب (تکمان بلای) دینان یمان بیه کلدک . بوراسی یدی سکز آی قار ایله مسدود اولور ، شدت شتادن قوش اوچجاز یردر . هر نه ایسه بورایده بیک مشقتله کچوب (قاضی اوغلی کوی) منزله واردق . بوراسی مسلم وارمنی کوییدر . لکن زعامت اولدیغندن معموردر .

قویلی حصار قلعه‌سی — بونی ابوالفتح قورقوسندن اوزون حسن بنا ایتشد. فقط صوکره ابوالفتح طرفندن فتح ایدلشد. ارضروم ایالتنده شین قره حصار سنجانغی خاکنده ناحیه ویوز الی آقچهلی قصادر. قلعه‌سی یالچین قیا اوزرنده سنکین بنا، چار گوشه برقلعه رغنادر. دأراً مادار جرمی بیك اوچیوز آدیمر. ایچنده یوز خانه‌سی وانبارلری، جبه-خانه‌سی، صو صهرنجلری، جنوب طرفه آچیلیر دمیر قابلی برقبوسی وارد. دزداری، یتش قدر نقراتی، طشره‌سنده یوز خانه‌لی بر واروش، بر جامی، بر قاچ دکانی وارد. حین وصولزده قلعه‌دن اون یدی پاره‌طوب آتیلوب شادمانقلر ایدلی. اهالی قلعه هدایالریه کلوب پاشای کامکار ایله بولشدیلر. حضور وزیریده اون قیون قربان ایدوب اونر آلتون احسان آله‌رق کیتدیله. بوقلعه شمال طرفنده ایکی مرحله مسافده اولان دکز ساحلنده کی بر (پنجشنبه بازاری) در. پیاده آدم برکونده واریر. برکره سلطان احمدخان عصرنده اوزی قازاغی قره دکزدن چیقوب طاغلری آشهرق بوقلعه‌نک طشره‌سنی نهب وغازت ایدرک فرار ایتشد. قلعه یایلا یرده اولدیغندن آب وهواسی لطیفدر. باغی، باغچه‌سی، قیالرده قووان آریسی اولوب مسک وغبیر قدر رایجه‌لی بالی اولورکه «قویلی حصار بالی» دیو مشهورانامدر. اما خالق باغی وطاقی آدملدر.

بورادن حرکتله‌ینه آشاغی بر اوچورمدن اوچه‌رق نزول ایدوب (کرکوک) نه‌ری کنارنده کی دره وتپهلردن (۷) ساعت کیتدکن صوکره (دویران) قریه‌سی منزله واردق.

بونهر کرکوک طاغلرندن جمع اولور، قویلی حصار طاغلرندن ده نیجه صولر اکا ملحق اولور، اشاغی اینر، چهارشنبه بازارندن آشاغیده (بوغاز کسن) ده چارشنبه صوینه که اماسیه‌دن کچن زوزانلی و(چقیریق، چکرک) صولرینک برلشمسندن حصوله کلیر — قاریشیر. اورادن ده قره دکزه دوکیلور. بوکرکوک نه‌ری آب حیات کچی برصودر. چونکه منبعی اولو طاغلرده در. بودویران قریه‌سی بونهره قریب یوز اولی معمور اره‌نی کوییدر. (آق

(چوره کی بیوک سلطان) — جامعی جوارنده برقبه عالیده مدفوندرکه آستانه معلادر .

(هام سلطان) قدسنا الله بسره العزیز . بیوک عزیزدر .
 بورادن قالقوب ینه شرقه طاغری اورمانلری آشوب (۶) ساعتده (باش چفتلک) قریه سی منزلنه کلدک . بوراده سیواس ایالتی تمام اولدی .
 بوندن اوته ارضروم ایالتیدر . بوقریه حدودده اولوب ایکوز خانه لی ارمنی کوییدر . زعامتدر . بورادن علی الصباح قالقوب ارضروم ایالتنده (اسکفسر) قضاسنه قدم باصدیغمز کبی ایکی یوز یدی قربان ایدوب ارضروم اعیانلرندن چاوشلر کتخداسی ، دفتر امینی ، چاوشلر امینی ، تیمار دفتر داری وسائر ارباب دیوان جمله استقباله کلوب هربری ذی قیمت جواهر واوانی هدایا کتیردیلمر .

حاصلی پاشای عالی وقار اقدمزله ارضروم ایالتنه داخل اولوب اسفکسر نام بربی امان بیلی بیک رنج و عنا ایله عبور ایدرک (۳) ساعتده (شاحته) قریه سنه کلدک . اسکفسر ناحیه سنده ایکوز خانه لی ارمنی کوییدر ، زعامتدر . اسکداردن بورایه کلنجه جمله باش یوقاری یه جانب شرقه کیتدک . جمله صولر هپ اوجانبدن طوقات و عثمانجه طوغری یعنی جانب غربه آقاردی . بوندن ده ارضرومک نه قدر عالی و مرتفع بر خاکده اولدینی ظاهر اولور . بوشاحته کویندن قالقهرق آرتق ایالتیزدر دیه کاردرد آمده مقید اولوب قرا و قصبات و بلده لری دوران و سیران ایدرک کاه شرقه ، کاه غربه ، که جنوبه ، که شماله کیتدک .

بورادن ۷ ساعت معمور قرالر ایچره کیتدک . (تکیه) قریه سی اسفکسر قصبه سی خاکنده یوز اولی ، برجامعلی زعامت کوییدر . زیارتی وارسه ده معلومز دکلدر . آندن (۵) ساعت محصولدار مزرعه لردن کچهرک (چاودار قریه سی) منزلنه کلدک . بوراسی قویلی حصار قضاسنه تابع یوز اولی معمور کوییدر . آندن (۵) ساعت ایبروده (قویلی حصار) قلعه سنه واردق .

مقید و مختصر بنالی بر ایلیجہ در . اما صوبی غایت نافعدر . مملکت صبیان و نسوانی جملہ اثوابلرینی آندن غسل ایدرلر . غایت لطیف و لذیذ بر آب حیاتدر . اما کوکورت رایجہلی اولوب آدمک وجودندن یاغ کبی قایار . جزام ، برص ، تقریس ، جرب علتلرینہ نافع اولدیغندن درت اطرافندہ کی بلدہلردن تموزدہ بورایہ نیجہ بیک ارباب عائہ کلوب برای تداوی غسل وجود ایدرک صویندن نوش ، کیرو وطنلرینہ عودت ایدرلر . مشهور آفاق زیبا بر ایلیجہ در . شہرک مدرسہ سی ، دارالحدیثی ، دارالقراسی ، مخصوص عمارتی یوقدر . اما یتیم قدر مکتب صبیانی وار . جملہ خلقی فطرۃ زکی اولوب نجیب ورشید در . یدی عدد تکیہ سی واردر . چورہ کی بیوک تکیہ سی ، الیاس ددہ تکیہ سی اک مشهورلریدر . چشمہ لری ، سیلیری ، عیون جاریہ سی فراواندر . شہرک صوبی صوقاقلردن کچوب دباغخانہ یہ دوکیلور ، اورادہ دباغلرک مازی دوکدکری دکرمنلری دوندیریر . شہردہ یتیمشدن زیادہ صومازی دکرمنلری واردر . شہردہ بش یوز دکان ایلہ کونا کون اصناف واردر . اما بدستاتی بیلہ میورم . قلعدن اشاغی خفاف ایچنہ طوغری طاراجق صوقاغک ایکی طرفی جملہ دکانلردر . شہراہلری ہپ قالدیرمیدر . آب و ہواسنک لطافتدن اہالیسنک رولری حمرت اوزرہ در . زندہ ترک آدملر ایدرلر . غریب الدیارہ غایت رعایت ایدر خلوق مردلردر . ما کولات و مشروباتنک مدوحی چوقدر ، باغ و باغچہ لری ہر طرفی زین ایدوب براوقہ بش یوز درہم لفان ناری اولور کہ ہر دانہ سی قزلبق دانہ سی قدردر . پینری ، کفتری و باصدینی ، صحرالزندہ چلنکی چوق اولغلہ غایت کوزل پرنجی اولور . قلعہ نک شمالی قرہ دکر کنارندن ایکی قوناق مسافہ در .

اوصاف زیارات نیکسار — (فاتح نیکسار حضرت ملک غاری ابن دانشمند) قلعہ قوسی قربندہ مدفوندر . قبر شریفندہ مہابت واردر ، حالا زیارتکاہدر . رحمۃ اللہ علیہ .

قبوسنده نکهبانلق ایدرلر . اما اشاغی واروش رباط برشهر معظمدر . لکن صوقاقلری طاردر . اینیش ، یوقوش اولدیغندن آتلی اوله‌رق چارشئی ایچندن زور کچیلور . هله آرابه‌نک بروجهاه چارشیسنه کیره بیلمک امکانی یوقدر . بوشهر سیواس ایالتی داخلنده پاشانک خاص هایونندن اولوب یدی کیسه محاسبه‌لی صوباشیقدر . یوزاللی آچهلوق قضادر . اون بر ناحیه‌سی واردر . بونا حیه‌لردن سنوی قاضی‌یه درت کیسه ، صوباشی‌یه یدی کیسه حاصلات کایر . مقتیسی ، سرداری ، کتخدایری ، اعیانی وار . اعیانندن واروار علی پاشانک دیوان افندیسی نیکساری خلیل افندی بوراده عظیم برسرای بنا ایتمش خاندان صاحبی کریم کسه‌در . شهر جمله قرق اوچ محله والتمش محرابدر . جمله طقوز جمعه جامعی واردر : (قلعه جامعی) زمان قدیمده کلیسا ایمش . معید مختصر ، جامع قدیمدر . (جامع ملک غازی) بش التی طاش قدمه نردبان ایله اینلیر ، طولانیجه واقع برجامع قدیمدر که قلعه فاتحنه منسوبدر . اماموزون ، سر آمد ، رقیق برطوغله مناره‌سی واردر که جهاندن مثلی یوقدر دیرلر . شرفه‌سنک اطرافی دمیر قفصدر . (چپله خانه جامعی) کره میتلی و طرز قدیمدر . شهرک جانب غریبسنده وتا اوچنده (جوره‌کی بیوک جامعی) کار قدیم ، کره میتلی برجامعدر . قلعه‌دن خارچده (خلیل افندی جامعی) هنوز بنا اولنمش ، کره میت اورتولی ، مصنع برجامعدر . ینه قلعه‌دن طشره (مفتی جامعی) طرز قدیمدر . بیلدیگمز جامعلر بونلردر . ده‌ها سائر کار قدیم مسجدرده واردر . بوشهر دره‌لی ، تپه‌لی ، طاشلی یرلرده قات اندرقات جمله ایکی بیک یدی یوز کره میتلی و طوپراق اورتولی معمور و مزین ، کار قدیم خانه‌لری مشتملدر . اوچ حمامی واردر . قلعه‌ده (مفتی حمامی) ، (چپله خانه حمامی) - قلعه‌دن خارچ و چارشئی ایچنده در . - ینه قلعه‌دن خارچ (کفوه حمامی) در . بوشهرک برای خصلتی واردر که اوده کفره‌نک مسلمان جامعلرینه کیره مه‌مسیدر . بوندن بشقه قرق بش قدرده سرای حماملری واردر که کاهیجه اهالی محله کیرلر .

اوصاف کرما ب نیکسار - شهرک قبله طرفی خارچنده ، خلیججه مسافده

اقامتمزك اوچنچي كوني نغير ارتحاللر چالئوب جمله ياران واصدقا ايله وداع ايتدك . اول كون (جنكلى بيل) نام طاعلر واورمانلر اره سنده مخوف ومخاطره‌لى يرلى كچوب (۶) ساعتده (قانلى بيكار) منزلته واصل اولدق . نيچون قانلى بيكار دينديكنى سويله مشدم . مسيره وچرا كاه يردر . آب حياتدن نشان و يرر برقاينغى وار . جمله آتلى بوجاى فرحفراده چمنستانه باغلايوب چادرلى قوردق . وقت رمضان ايدى . درت طرف قرادن ذخيره كلدى . بريجه اوراده جان صحتلى ايتدك . على الصباح حر كته ينه جانب شماله (۷) ساعت كيدرك (ايزل) قريه سنه واردق . اماسيه خاكنده ناحيه قصبه سيدر ، اوچيوز خانلى ، باغلى ، باغچلى ، جامعلى ، مسجدى ، خانلى ، حماملى ، مختصر چارشىلى برعمارستاندر . بوندهده برچنزارده مكث ايتدك . ايرتسى كون حر كته (۸) ساعتده (نيكسار) قصبه سنه واردق .

اوصاف دار الاقبال دانشمندان قلعه نيكسار استوار

ايلك بانسى قيصر ومدر . صوكره دانشمندان سلطان ملك غازى سنه ۴۷۶ تاريخنده جنك عظيم ايله روملردن فتح ايدوب آل دانشمندانه ايلك دار الاقبال اتخاذا ايتدى . صوكره اماسيه يى ضبط ايلدى . بو ايكي قلعه يه سلجوقيلرده طمع ايدرك نيجه كره محاصره ايلديلر سده خائب وخاسر رجوع ايتديلر . بونيكسارك صيحي (نيك حصار) يعنى « اى حصار » اولوب تخفيفاً غلط مشهورى نيكساردر . قلعه‌سى يالچين قىالى يرده سنكين بنا ، شدادى بنياد و غايت متين برقلعه در . دائراً مادار جرمى بشيوز الشمس آديمدر . شكل مسدسده برقلعه عتيق اولوب جابجا رخنه لرى و جمله اوچ قوسى واردر . شرقه ، غربه ، جنوبه . ايلجه‌سى ، قىوسى ، قلعه اينجده اوچيوز قدر خانه وانبار ، برجه خانه ، كليسادن بوزما برجامع واردر . نفرات بو قلعه ده ساكن اولوب ايچ ايل اولديغدن عددرلى آزدر . لکن جمالى و جلالى خوفندن دائماً قلعه

نفاس بچئدن مقبول مسئلهلری ، منظوم رسالهلری واردر . بکر فکری کبی ممتاز و سرافراز اولوب هنوز ناشکفته ایکن باغ جنازه روان اولمش . جدپاکی پیرالیاس استانه سنده مدفوندر .

(قطب الاقطاب زبده اولیا ، خاص الخاص اصفا الشیخ حضرت پیرالیاس) —
 اماسیه لیدر . بیلدیرم بایزید خان مشایخندندر . تیمور ایله کوریشه رک شیروانه بیله کیتمشدر . صوکره ینه اماسیه یه کلوب وفاتنده اماسیه قربنده (سوادیه) نام مرتفع وجهانما راستانه عالیده دفن اولدی . برچوق کرامتلی روایت اولنور . از جمله حین ارتحالنده غسل وجودینی غسل ایدرکن تناشیری اگری قور ، همان عزیز دست شریفلریله تناشیری طوغر ولدیرلر . قبری زیارتگاه ارباب حاجتدر . استانه سنی ، عمارتی ، خیراتی سلطان بایزید محمد خان بنا ایتمشدر . یوزلجه پاورس برهنه عاشق سربازلری وار . اوقافی چوق اولدیغندن آینده ورونده یه نعمتی مبذولدر . حقیره زیارتی میسر اولدقده روحلری ایچون برختم شریف تلاوتنه باشلادم . استانه سنک دیوارنده برکاغده شویتلریازلمشدی :
 (عالی) قولکی ایله مه بیکانه قیاس خضراول اکاهورطه ده یا حضرت الیاس درگاهکه منسوبدر اول بین الناس صال دولت بنیادینه عونکله اساس

(قلعج ارسلان سلطان) سلاطین سلجوقیه دن اولوب اماسیه ده دفین خاک عطرنا کدر . (زیارت فرهاد) بوکا عمالقهدن دیرلر . لکن اماسیه لیلر اسلام ایله انتقالی ادعا ایدرلر . اماسیه نك قبله سنه حواله کوه بلندک ذروه سنده مدفوندر . « شیرین اولدی » دیو فرهاده کندینی اولدیرتن جادوده فرهاد ایله شیرین آره سنده مدفوندر . غرابت بونده که فرهاد ایله شیرین اوزرنده ایری ایری ایکی کل بیتوب بری برینه صاریلورکن بوجادو قارینک اوستنده بیتن قره چالی دیکنلری آره لرینه کیروب بونلری بری برلرندن آیریر . عجیب سردر ، دتیوی ، اخروی مانع ملاقات اولمش ملعونه در !

اماسیه ده بوزیارتلردن ماعدا دهانیجه کبار اهل الله واردر . لکن زیارت ایدوب کوردکلرمن بونلردن عبارتدر . هر برلرینک روحلرینه بر ریس شریف اوقویه رق روحایتلرندن استمداد ایله انشراح صدر حاصل ایتدک .

«کومشلی زاده» نامیله شهر اولمشدر . پیر الیاس حضرت تارینک دختر زاده سیدر . جهاز فقری شیخ ذکریای خلوتیدن کیمشدر . شیخ مرحومدن صوکره سجاده نشین بوذات اولمشدر . برچوق کشف و کراماتی روایت اولتور . حتی مراد تارینک اوچ شاه زاده سی بو عزیزک دست شریفلرینی اوپمکه وارمشلر ، ایلک ایکی شهزاده مبارک الیرینی بوس ایتدکاری حالده شهزاده محمدایغنه دوشوب بوس پایله همت رجا ایش . شیخ ده بوغازندن رضاسنی چیقاروب کردن محمد صاره رق « قسطنطیه ده امور مسلمینه خوشجه خدمت ایله » بیورمشلر . حکمت خدا یکر می ییل صوکره محمد خان فاتح قسطنطیه اولمشدر . بو عزیزک عاشقانه وصفیانه اشعار بلیغه سی حسابسزدر . مخلصاری (حسامی) در . مرقد پرانوارلری اماسیه ایچنده پیر الیاس آستانه سنه قریب یعقوب پاشا زاویه سنده در . قدس سره .

(المولی قاسم خطیب بن یعقوب) مسقط رأسلری اماسیه در . متبحریندن اعلم علما برذاتدر . ینه اماسیه ده مدفوندر .

(المولی علاء الدین الیکانی) اماسیه لیدر ، اماسیه ده مدفوندر . فوتنه تاریخ :

«حدوقیدمات مرحوماً سعید» سنه ۱۰۱۸

(المولی عبدالجبار عجمی) بلخ لیدر . شهزاده لر قبری جوارنده مدفوندر .

علوم شتی صاحبی ایش . (المولی عبدالرحمن بن علی مؤید) اماسیه لیدر ، اماسیه ده مدفوندر ، فوتنه تاریخ :

قل للذی زار تاریخ رحلته محل المؤید مرحوم ومبرور

(سرفراز شعرا منیری افندی) اماسیه لیدر . اماسیه ده مدفوندر . عربی ،

فارسی ، ترکی پاکیزه اشعاری واردر . اکثر شعرینی بالبادهه سویلر مش .

اماسیه حاکمی سلطان احمد خانک وزیراسندندر . (شاعره ماهره مهرماه خاتون)

پیر الیاس حضرت تارینک نسیبندن رابعه عدویه مثال عقیفه بر خاتون ایش .

یشم جلد کتاب معتبری حفظ ایدوب جمله علمایی مباحثه علوم وفوننده عاجز

براقمش . اسمی مهرماه اولدینندن (مهری) تخلص ایدر مش . پاکیزه کفتار

آبداری ، حروف هجا اوزره مکلف دیوانی ، فقه و فرائضه متعلق یرلردن

آثار عبرت ماضی — زمان عمالقده بوشهرک وسظندن طوزانلی نهری جریان ایتمش. فرهاد نام کیمسه شیرین نام قیزه عاشق اولوب عشقندن نهری شهر ایچینه ایتمش. اونک ایچون طاغلبینه فرهاد طاغی دیرلر. حالا فرهادک کولونکلرینک اثری شهرک غربنده کی قیالر اوزرنده عیان بیان مشهوردر. شهرک جمله چشمه لرینک صوبی اوقیالر طرفندن کلیر اثار عظیمدر.

لطافت آب وهواسی — شهر اقلیم خامسده واقع اولوب نهر کنارنده، دره و تپه لی یرلرده بولمغله هواسی اول قدر معتدلدر که ایکی جانبنده کی طاغلبی سراپا باغلردر، محصولاتی یرلردر. اولرینک روزنلری غرب و شماله ناظردر. قیش قاتی اولور. صولری ایسه ا کسه سنده کی فرهاد طاغندن کلیر آب حیاتدر. ایلك باشی صووق بیکاردر. بوضو شهر ایچنده اودن اوه تقسیم اولنهرق دوران ایدر.

تفرجگاه و مسیره لری — یتش قدر مسیره لری واردر. انک مشهوری قانلی بیکاردر که فرهاده بوراده برفرتوته سحاره، ملعونه مکاره قالدین «شیرین اولدی. دهانه چالیشورسک؟» دهرک شیرین لقمه سی ویرمش. فرهادده درحال کولونکی هوایه آتوب باشی الته طومش، کولونک یاره سیله اولوب وصال شیریندن محروم قالمشدر. بورایه اونکچون (قانلی بیکار) دیرلر.

اوصاف زیارتگاه سلاطین و کبار کلین نورالله مضعجمهم آمین

(زیارتگاه شهزادکان آل عثمان) نمازگاه مسلمین طرفنده برسرویلک ایچنده مدفوندرلر، فقط اسم شریفلری معلوم دکلدر.

(آفتاب نهانی الشیخ ذکریای خلوتی) پیرالیاس حضرتلرینک باش خلیفه سیدر. اماسیه ده پیرالیاس حضرتلرینک استانسنه قریب سراجلر جوارنده مدفوندر. زیارتگاه خاص وعامدر.

(سلطان دین، سیمرغ قاف یقین الشیخ حضرت عبدالرحمن حسام الدین)

محمد اغا، قرداشی دلی یوسف اغا، قاضی زادہ محمد اغا، کورجی علی بک، یونلر ہپ پاشاغہ لایق اغالر در .

در وصف رنگ رووکار وکسب اہل بلدہ — جملہ خلق اہل ذوق و شوق اولدقلرندن رنگ رولری دائمحرت اوزرہدر. اہالیسنک برفرقہسی پاشاوبک، زعما، اہل تیمار و خدمتدر. برزمہسی دہعلما وقضات، مشایخ وظیفہخواران، ائمہ وخطبا، جزؤ خوان زمہرہسی، تجار واعوان واہل صنایع وحرقدر . درتعریف لسان ولباس اہل بلد — ارباب معارف ونکتہ شناس چلیبلر غایت چوقدر. فصاحت و بلاغت اوزرہ ایراد کلمات یدرلر. سائر رعایاسی «شوکہ چوقوشراق اش قایرالم شوایشی آلاتلابی کورہلم، اوکاتنجہ ارایمش» دیولہجہ مخصوصہ لریلہ سویلرلر. سمورلی چوقہ فراجہلی اعیانی وارسدہ وسط الحاللری یوغاصی کیزلر. قادینلرینک طراوت حسن وجماللری لطیف ودرجہ اعتدالہ اولوب سوزلری موزون، دیشلری در مکنوندر. غایت ادب وتریہلی اولوب چار وازارہ بورینوب کززلر .

در بیان ما کولات و مشروبات — قاغہ ناحیہسندن « داندر دودیشی» یغدایی کلوب خاص و بیاض لواشا، کردہ، چاقل اکمکاری اولورکہ آدمک رنگ روینی آیینہ کبی کویستر. قرق درلو آمودی، لعل کون کیرازی، یدی درلو آبدار اوزومی، دودی، یدی درلو امک ایواسی اولور. ایوا پروردہ سنک مثلی ربع مسکونہ یوقدر. پادشاہہ ہدایا کیدر. مشروبانندن مسک، مغنربکمز شرتی، ایوا پروردہسی شرتی اولورکہ شدت حار وحمم حرارتندہ طین محتوم قدر نافعدر. کچہدن سوزلمش دلی یوران اوزوم شیرہسی، غایت لعل کون مقویدر. دوت شرابی وخردالیہسی، یولدقلی شرابی دیار عجمہ قدر ہدیہ طرزندہ کیدرلر. بیاض، لذیذ شرابلردر .

صنایعی — ہر اصنافدن ارباب معرفتی چوقدر. اماہپسندن زیادہ خیاطی یعنی تریزیسی، حلاجی مشہوردر. حلاجی یانی دستہ آلوب درمیان ایدرک یکرمی درت اصولہ طوقاق اوردیغندہ آدم حیران اولور. بربر جوانلری، حلواجی جوانلری غایت مشہور وصنعتکاردرلر .

یورکوج پاشا، بایزید پاشا، خواجه محمد خانلری، قن خانی - میزان بونده در - رضوان اغا خانی، محمد پاشا خانی، اكا قریب (تیمار خانه اعظم) بر آبادان قدیمدر .

— اوصاف خان مجردان — بكار وغریب الدیار کیمسه لرك او طه لریدر . باشقه بوابلری، او طه باشیلری واردر . هر کیجه بعد العشا طبللری چالئوب قپولری سد اولنور . طشرده قالان کیره مز، کیرن مرد، اهل دردا ولسده چیقماز . صباح اولنجه قپوسی آچیلوب هر کس کارینه، دكانه کیدر، ایشلریله مشغول اولور . مضبوط یرلردر .

اوصاف حمامات — سازلی اوغلی حمامی، قوماجیق حمامی — بایزید پاشا قربنده - ، محمد پاشا جامی اتصالنده مصطفی بك حمامی، خنكار سیرایی قربنده سری حمامی، آلچاق کوپری باشنده صوکنارنده الجه حمام، حاجی زاده قربنده چردقلی حمام، فتحیه جامی قربنده قاضی حمامی، سلطان بایزید حمامی، یورکوج پاشا حمامی، قاکلی بازار ی حمامی در . قارشی قلعه ایچنده درت حمام واردر . ایکیمی ساده حمام اولوب دیکرلری چفته حماملردر . میدان محله سندهده ایکی حمام واردر که بری چفته در .

چارشی و بازار ی — یوز التمش قدر کونا کونا اصنافی اولوب بیك التمش دكانلری واردر . اکثریا چارشولری بورسہ بازار ی کبی کار کیر و قویدر . قلعه مثال، قبه لرله مزین، درت دمیر قپولی بدستانی بایزید خان جامی طرفنده در . محله لری — قرق سکزدر . قلعه طرفنده شاملر محله سی، قارشی شهر طرفنده بایزید پاشا محله سی، محمد پاشا محله سی، سرای و صواجه محله سی، اهالیسی ارمنیدر، صوفیلر محله سی، چوپلیجه محله سی، قلعه دینده سرکز محله سی، دره وقاضی کوپروسی محله لری، تمنا محله سی، قلیجی محله سی، یقاجق محله سی، قاکلی بازار ی محله سی وسائره .

درستایش اعیان و کبار و اشرف — بوراده کی ولی نعمتمز حاجی پاشا زاده در . بکر بك، کتخدا یری قول اوغلو محمد اغا، غضنفر اغا، فروج اغا، باقی پاشا زاده رضوان اغا، چرکس علی اغا، کافر مراد اغا، حلواجی،

علومی واردر . اما هپسندن مکلف ، مزین ، معمور اولانی (سلطان بایزید ولی) مدرسه‌سیدر . دیکر لری محمد پاشا مدرسه‌سی ، قاضی مدرسه‌سی ، کؤک مدرسه ، بیوک اغا مدرسه‌سی ، قورشونلی بنا ودوت اغاجلی بردارالتدریسدر . کوچک اغا مدرسه‌سی ، بایزید پاشا مدرسه‌سی و سائره . طقوز عدد دار القراسی واردر . ساده‌جه بایزید خان دار القراسنده اوچیوزی . تجاوز حافظ قرآن واردر که ابن کثیر ، سبعة ، عشره و تقریب صاحبی ذاتلدر . بر عدد مزین ، مکلف دار الحدیثی واردر . (۲۰۰) قدر صبیان ابجد خوان مکتبلر واردر . بونلردن باشقه یازدیغ محله مسجدلرینکده هر برنده . مطلقا بر مکتب صبیان بونلور .

اوصاف تکبای درویشان ذی شان — قرق قدر اهل طریق زاویه لری واردر . جمله‌سندن مکلفی (آستانه مولانا جلال الدین رومی) درکه مولویخانه سماع و صفا خانه در ، خضر الیاس تکیه‌سی ، کؤک مدرسه تکیه‌سی ، پیرلر تکیه‌سی ، شاملر تکیه‌سی ، کلابی زاده تکیه‌سی ، مفتی زاده احمد افندی تکیه‌سی ، قاکلی بازارنده قادری تکیه‌سی ، مسکینلر تکیه‌سی و سائره در .

اوصاف عمارات — اون عدد دار الاطعامدر . هپسنگ مکلفی (سلطان بایزید ولی عمارتی) درکه هر کون ایکی دفعه جمله فقرايه نعمتی بی قصوری . مبدولدر . (مولویخانه عمارتی) درویشلرینک غیری فقرايه ده نعمتی بولدر . پیر الیاس دده عمارتی ، محمد پاشا عمارتی ، یورکوج پاشا عمارتی ، کؤک عمارتی ، خاتونیه عمارتی ، چوبلی عمارتی .

اوصاف کاربانسرای — تابخانه بایزید ولی رصاص خاص ایله مستوردر . تابخانه بایزید پاشا — قورشونلدر — ، تاب خانه بیرام پاشا — بانایی مراد رابع وزیرلرندندر ، قورشونلدر — ، چوپلیجه تابخانسی کیرد میتیلدر ، کؤک مدرسه تابخانه‌سی — یورکوج پاشانکدر — ، طوغرو او طور تابخانه‌سی هپسنگده نعمتی مبدولدر .

اوصاف خان خواجکان — قلعه مثال رصاص نیلکون ایله مستور دمیر قپولدر . صاری محمد اغا خانسی — قورشونلدر — ، سلطان بایزید خانسی ،

نیلکوندر، لکن اول قدر بیوک دکلدر. جانب در و دیوارنده - سائر سلاطین
جامعلری کچی - قنایل ایله دونادیله جق صفه سی واردر. روزنلرنده منور
جامعلری واردر. تاریخی: «خرم بنا» سنه ۸۹۳. ایکی عدد مناره سی،
بر ایچ حرمی وار. حرمک اطرافی صفه لرو کونا کون عمودلر اوزره قبه لردر.
وسطنده مصنع بر آبدست حوضی وار. طشره حرمی عمود منتهالره مزیندر.
اوقافی غایت عظیمدر. قلعه طرفنده شاملر محله سنده مسکنلره قریب (کوچک
اغا جامعی)، قارش (چکرک نہری) [۱] اوزرنده باغ ارم مثال (بازید
پاشا جامعی) - قبه سی قورشونلی، برمنارلی، سراپا مرمر خام دوشه لیدر.
(محمد پاشا جامعی) صوکنارنده کارکیر، قورشونلی قبه لی و برمناره لیدر.
(خضر الیاس جامعی) حل خانه ددر، آستانه عظیم اولوب قبه سی قورشونلی -
در. (محکمہ جامعی) تختہ اورتولیدر. برچوق قدیدلر بالتام انداملریله
بوجامعه کی حجره ایچنده تابوتلرنده طورلر. مناره سی تختہ در. (قتحیہ
جامعی) کلیسادن بوزما و مناره سزدر. (یور کوچ پاشا جامعی) بانسی چلی
سلطان محمد خانک وزیریدر. (کوک مدرسہ جامعی) قورشونلی و مناره سزدر.
بونلردن غیریلری مساجدن معدوددرلر.

اوصاف مساجد اماسیہ - سراجلر مسجدی، بیوک اغا مسجدی،
قلجی مسجدی، قاضی کوپروسی مسجدی، دیرہ محله سی مسجدی، یوقارو
بازار مسجدی، سفر اغا مسجدی، بدستان مسجدی، چوپلیجه مسجدی،
مصطفی بک مسجدی، قاکلی علی اغا مسجدی، آشانی بازار مسجدی،
غریبلر مسجدی، چقورلر مسجدی، خواجه زاده مسجدی، آت میدانی
مسجدی، قاکلی بازار مسجدی، یقاجق مسجدی، یوقاری میدان مسجدی،
آشانی میدان مسجدی. ایشته بونلر قورشونلی سلاطین جامعنه مثال مساجدلر -
درکه معلوم و مشهودلر مزدر.

اوصاف مدارس اماسیہ - اون عدد مدرسہ شریفه می یعنی دارتحصیل

[۱] بونهرک شمیدیکی آدی (چیقرق صوبی) درکه چوروم و مجیدیه جهنتدن

بوقوجہ نہر (نیکسار) قلعہ سی التندن جریان ایدرک کان (کرکوک) [۱]
 نہرینی دخی (بوغاز کسن) ده آلیر و صامسون دینده قره دکزه قاریشیر .
 بونہر اوزرنده سلطان بایزید ولینک برجسر عظیمی واردر ، غایت مصعدر .
 اماسیہ شہری نہرک ایکی طرفہ قات قات طماغ وایرلرہ یایلمش اولوب پک
 بیوک برشہردر نہر شہرہ جنوب طرفدن کلوب نیجہ بیسک باغ و باغچہلری
 اسقا ایله برچوق صو دولابلرینی دوندیریر وشمالہ طرفری جریان ایدر .
 ذاتاً ممالک عثمانیہده (حما ، آطنہ ، اماسیہ) شہرلرینک صو دولابلری
 مشہوردر . ایشته نہر واسطہ سیلہ شرقی وغربی قسملرینہ ایریلان اماسیہ شہرنده
 ۴۸ اسلام محلہسی ، بشده مسیحی محلہسی واردر . بیوک کوچک بش بیسک
 قدر معمور خانہ وسرایلر وار . بوجملہدن پادشاهلرہ مخصوص یعنی سرای
 سلطانی ایکیدر . ساحل نہرده حدیقہ باغ ارم مثال کل وسنبلی ، شاهانہ
 متعدد قاعہلرہ آراسته ، اشجار مشمرہ کونا کونا ایله پراسته سرای عبرت
 نمالدر . برخاص باغچہ استادی ، الی قدر صاری کلاہلی چپاجی باغبانلری
 وار . پاشا سرای محمد پاشا جامعہ متصلدر . ایچ قلعہده سلطان بایزید سرای ،
 شمس پاشا زاده احمد پاشا سرای ، خواجہ احمد پاشا سرای ، کلدک کانلی
 علی پاشا سرای اک مشہورلریدر . سرایلری ہپ کرہ میتلہ اورتولودر .
 بونلردن باشقہ دہا چوق سرایلر وار . اما تخریرندہ معذورز . چونکہ اعتبارسز
 شیرلی یازمق و او قومقدہ ملالتندن باشقہ برشی یوقدر .

دریان جوامع اماسیہ — جملہسی ایکیوز قرق محرابدر . اوکجہ (جامع
 سلطان بایزید ولی) . بوخانک شہزادہک عالمنده ایلک والیلکی طریزونده ،
 ایکنجیسی بواماسیہ شہرندهدر . بورادن در دولتہ کیدرک پدری ابوالفتح
 محمد خانک اسکدار قربندہ (مال تپہ) ده مرحوم اولدیغندہ مستقل پادشاہ
 اولمشدر . « اماسیہده حکومت ایتدم » دیرک خلقتی جمیع تکالیف عرفیہدن
 معاف ایدوب بوجامعی بنا ایلمشدر . پک لطیف جامعدر . طولاً و عرضاً
 یوزر آیاقدر . محراب ومنبری . مؤذنان محفل غایت مصعدر ، یک پارہ برقبہ

[۱] بونہرک شمدیکی اسمی (کلکیت) صویدرکہ قرہ حصار شرقی جہتندن کلیر .

اسباب و احوال ری بومغارہ لردہ حفظ ایدرک اهل و عیالریہ ایچرندہ مصون و محفوظ قائلشردر . تیمور بی نور دخی عصرندہ بوقلعه بی یدی آی محاصره ایتدیررک فتحنه چالشمش ایسده موفق اوله میوب خائب و خاسر کیتمشدر . بوراسی هر نه قدر ایچلک ایل ایسده جلالی متحصن اولمسون دیه دزداراغاسی ، نقراتی دیدہ بانلق قپوسنده پرسلاح آماده طورورلر .

اما اشاعی قلعہ سی شهرک تا اورته سندن جریان ایدن طوزانلی نہرینک کنارندہ یالین قات دیوارلی ، آچاقق ، طاش بنا برقلعه در . جرمی معلوم دکل . اما اوچ قپوسی وار . قبله یه ناظر ، الچاق کوپروده قرانلق قپو ، قبله یه ناظر معدنوس قپوسی که بایزید خان کوپریسنک یولیدر ؛ غرب طرفده میدان قپوسی بیوک تخته کوپری یه قارشی اولوب بو کوپریدن شهرده کی کوک مدرسہ یه کچیلور ؛ شرق طرفده سرکیز کوپریسی قپوسی واردر که بوکو- پریدنده شهرده کی غریبلر جامعنه کچیلور . بوقلعه جواری معمور وغیری سرایلری والی یوز خانہ سی واردر . اسواقی مختصردر . جامعده وار .

بوقلعه نک دیندن جریان ایدن طوزانلی نہری توقادن یوقاری اوسنجاق داخلندہ کی طاغلردن طوزانلی طاغندن کلوب توقات قلعہ سی اوکندن کچر ، (اسکی اینه بازار) ندن قار کولندن بریدن (طور حال قلعہ سی) قصبه سنک اوکندن کچر . چنکلی بلندن ، (صاری قسون) دن بری کلوب (دادوی فری) کوپریسندن ، (چلان) کوپریسندن مرور ایدر ، صوکره فرهاد بوغازلرندن کچوب اماسیہ یه اوغرار . بونهر (لادیک) کولنک ایانغی (قاوره) اوکندن صولی اووه ایچندن بری کلوب اماسیہ قربنده قاریشیر . بونهر عظیم اماسیہ یه اوغرا دیغیچون افواه ناسده یاوه قیلندن اوله رق « توقات صیچار ، اماسیہ ایچر » دیرلر . نہره اماسیہ دن اشاعی کچدکن صوکره « چهارشنبه صوی » دیرلر . دها نیجه بلده وقرایه اوغرایوب مزرعه ، باغ ویوستان کبی شیرلی اسقا ایدرک قره دکر ساحلنده ، صامسون قلعہ سنک شرق طرفده بحر سیاهه دوکیلور . اما بوکا چهارشنبه قصبه سنک التده نیجه عیون قاریشیر .

(مرزیفون) ، (کوکوز) ، (لادیک) ، (ورای) ، (زنون اباد -
 قبر الوان چلی) دن عبارتدر . اماسیہ قاضیلغدن سنوی یدی بیک غروش
 کلیر ، پاشاسنہ بروجہ عدالت یتش بیک غروش کلیر واردر . پاشاسنک خاصی
 الی عددصو باشیلقدرکہ اونلرده (باح بازار) ، (ورای) ، (اینہ بازار) ،
 (آق داغی) ، (صولو اووہ) دن عبارتدرلر . خاصلر صو باشیسی ،
 مفتیسی ، نقیب الاشرافی ، یکیکچری سرداری ، عنقا سپاہ کتخداسنی ، اعیان
 و اشرافی علما وصلحاسی ، عنقا بازرکانلری واردر . خاندان صاحبزلندن
 بشیوز آچھلی متعدد منالری ، بک ، بکرادہ ، پاشا زادہ لری واردر .

ستایش اشکال قلعهٔ اماسیہ

اوج آسمانہ سرچکمشدر . ذروہ اعلاسنده کی برج و باروی جہانماری
 دائماً ابر کبود ایچرہ نہان کبی کورینور . کشادہ ہوادہ وقت ظہر اولنجه
 درون قلعه دہ کی جامع منارہ لری ، اوسقفلری نمایان اولور برایچ قلعه در .
 دائراً مادار جرمی طقوز بیک التمش آدیمر . شکلی مخمس اولوب گوشہ
 گوشہ بندلی ، کونا کون فندلی برقلعہ سنکین بنیادر ، کار فرہاد برمتانت
 آباددر . قرق برقلہ ، سکر یوز بدنی واردر . ایچندہ کی خانہ لری معلوم
 دکلدر . اما کار قدیم سرائلری ، جبہ خانہ سی ، غلانیباری ، صوصہر نجلری
 کوزلدر . اشاعیدہ جریان ایدن نہرہ نزول ایدہ جک صویوللری واردر .
 (۳۰۷) قدر لاقلری واردر . اما چاروشوسی ، بازاری یوقدر . شرق طرفہ
 ناظر درت قات دمیر قپوسی وار . درون قلعه دہ بیلدریم خان جامعی وار ،
 اغرب غرائب دن چاہ ججیم مثال بردہ زندانی وار . قلعه نک بیوک ، کوچک
 یتش قدر طوپلری واردر . ایچلک ایل اولدیغدن بیوک بال ییجز طوپلری
 یوقدر . بوقلعه نک الی سراپا مغارہ لرلہ مزین اولوب عبرتدار . حتی جلالی
 و قرہ یازیحی ، قرہ سعید عصر لرندہ اعیان و اشراف ولایت جملہ ذی قیمت

کیده ویرانه‌یه یوز طوتمه‌ده در . فقط معمور اوله جقیردر . چونکه منزلدن .
بورادن ۸ ساعتده (اماسیه) شهر شهیرینه یتشدک .

اوصاف شهر دارالغزه عاصمه شاهقه کانه بقیه من العمالقه یعنی جبل

قدرت قلعه‌ اماسیه

قاعه‌سی ایام قدیمده کی عمالقه قومنک بناسیدر دیرلر . نیجه یوز ملو کدن
قالمش برقلعه رومدر . بعض تاریخلر بونی فرهاد کوه کن بنا ایتدی دیرلر .
صوکره ۴۷۶ تاریخنده آل دانشمنیدن (سلطان ملک غازی) روملر لندن
فتیح ایتمشدر . نیجه کره لر ایران زمینک اذربایجان پادشاهلری محاصره
ایتشارسه‌ده فتحندن عاجز قالمشلردر . صوکره دانشمند یاندن برتقریب آل
سلچوقه ، انلردن دخی تیمور دورنده آل عثمانه کچمش وییلدیرم بایزید خان
تیمورشیرینه اوغرامه‌سون دیو بورایه بعدالفتیح شهزاده‌سی عیسی چلبی‌نی حاکم
نصب ایتمشلردر . دارالملک و تخت سلاطین اولوب خطبه تلاوت اولندی .
(عز نصره ضرب فی اماسیه) دیوسکه‌لی آچمه کسیدلی . چونکه طاغلرنده
وشهرده کوموش معدنلری واردر . پادشاهلره مخصوص سرای خاص و بغچه
ارم بنا اولنه‌رق تختگاه آل عثمان اولدی . ابوالفتیح زماننده سیواس ایالتی
خاکنده اماسیه بکنک مقریدر دیو تحریر اولتمشدر . سواد معظم برشهر
اولدیغندن برقاچ کره آرپه‌لق طریق اوزره اوچ طوغلی وزیرلره احسان
اولمشدر . قانون پادشاهی اوزره پاشاسنک خاص هایونی (۲۰,۰۰۰) ،
سنجاعنده زعامت (۱۹) ، تیمار (۴۲) در . آلائی بکیسی ، چری‌باشیسی
واردر ، جمله‌سی ارباب سفر مساح ، مکمل عسکرلردر . کندیمی اوچیوز
آچمه‌پایه‌سیله شریف قصادر . ناحیه‌لری غایت معموردر . (اینه پازاری) ،
(آق‌داغ) ، (قفاله) نامنده ناحیه‌لری اولوب سنجاغنی داخنده اولان قضالرده
طفوز قدردر : (کوپری سمره) ، (زیتون) ، (کومش) ، (بولاق) ،

(زیارت برهان دده) — جسر باشندہ در . یوزلر جہ کراماتی ظہور ایتمش اولو پیردر . بوسر دہ سلطان بایزید ولینک خیر اتندن واجب السیر ، مدوح عالم ، اون طقوز کوز بر جسر عظیمہ در کہ ہر بر کمری قوس قزح و کھکشاز سہمان نشان ویریر . بویلہ دیوانہ جہ جریان ایدن بر نہرہ استاد معمار صراط مستقیم انشا ایتشدر . اناطولی دیارندہ مثلی یوقدر .

بوشہردہ بر کون اوتوروب ایرتسی کون کوس رحلتلر چالہرق جسری جانب غربہ کچوب طاغ و باغ ایچندن ایجری کیدرک طاغلرک مخوف و مخاطرہ ملی یرلرندن (دیرکلی بیل) نامندہ طار برسنگستاندن کچدک . بوراسی جان بازاری بریردرکہ بر آدم قیالر اوزرہ چیقوب برطاش یووارلا سہبیک آدمی ہلاک ایدر . قوش اوچورماز ملعون بر بوغاز درکہ روم و عرب و عجمدہ (دیرکلی بیل) نامیلہ شہرہ افاقدر . دیرکلی بیل دینہ یہ سبب اولدرکہ قیالرینک آلتلری کویہ بیستون کبی بوشدر . منہدم اولوب دہ طریق عامی سد ایتہ سون دیو نیچہ صاحب خیراتلر مذکور قیالرک آلتلرینہ عظیم چام و آردیچ دیرکلی طایامشدر . بونک ایچون (دیرکلی بیل) دیرلر .

ہان بو محلدہ پاشا افسدمن آتندن نزول ایدوب بسم اللہ ایلہ بالذات کندولری برقچ طاشلری راہ مسلمیندن آلوب آئیچہ باعظمت خدا درت بیک مقداری پیر ، جوان اتلرندن اینہرک معبر ناسدہ اولان طاشلری اشاغی درہ یہ آتوب بر طرفدندہ جنکی حربیلر چالہرق اللہ اللہ ایلہ برساعتدہ یولی تظہیر ایلرلرکہ مثال راہ روان و ہمدان اولدی . بورادندہ بو کیفیتلہ کچوب ۹ ساعتدہ (حاجی کوی) قریہ سنہ واردق . دیرکلی بوغازندن بری اماسیہ حدویدر . بوکویک ویران برقریہ ایلہ بردہ ویران خانی واردر . اماغایت معمور ایدیلہ جک یردر کہ نظیری یوقدر . بورادن جانب جنوبہ (مرزیفون) صحراسی ایچرہ کیدرک ۶ ساعتدہ (کرکواز) قریہ سنہ واردق . بودہ اماسیہ خاکندہ در . یوزاللی اچقلق قضادر . التمش پارہ قراسی جملہ وقف رسول اللہدر . برجامعلی ، برخانلی مسلمان کوییدر . اما بودہ کیت

وارد . تکیه نشین واعظ و فقرالری بالاتفاق اوسکه مبارکبی بوحب فقرا اولیانک باشنه کیدوروب تکبیر وتدکیر ایله « قوت بصرک ، صحت بدنک زیاده اوله ، سیاحتک مبارک اولوب دارینده معزز و مکرم و دشمن شرنندن امین اوله سین » دیو جمله استانه عاشقاری خیر دعا ایله کلبانک محمدی چکوب فاتحه او قودیلر . سکه بی باشمه کینجه بامرالله ایکی قولاقلمدن برریج ، ایکی کوزلرمدن ایرکلی یاشلر بر ساعت قدر آقوب صکره کوزجکزرلم غرب مشعلی کبی منور اولدی . زیرا بو عبد حقیرک قره دکزده غرق اولدیغ زمان دریاده عربیان شناورک ایتمدن شدت شتاده کوزلرلمک نوری ازالمش ، قوت بصرم منقطع اولمشدی . وقتا که اول تاج سعادت باشمه قوبدم ، قوت بصرم زیاده لشدی . سرور وصفامدن ختم شریفی سورة اعرافه ایندیرمینجه قراءت قر آندن فراغت ایتمدم . صکره استانه سعادت سیروتماشایدوب فقرالریله الفت ایدرک بالانعمتلی تناول ایتدک . حالا قبه پرانوارلرنده اول حضرتک حاجی بکتاش ولیدن قبول ایتدکاری جهاز فقردن خرقة ، سجاده ، طبل ، علم ، قدوم ، پالهنکی ، عصا ، تاج وقبا محفوظدر . قبه نک در و دیوارینه نیجه سیاحان سیاران ، عاشقان جانان بر کونا خطلر ایله کونا کون ایسات و اشعار تحریر ایتشلر . بودلریش دخی کستاخانه خط دستمز ایله سر سعادتلی طرفه ثلث وجلی خط ایله خاطره بالدهاهه خطور ایدن شویتتی تحریر ایتدک :

قدوة ارباب تحقیق ، زبده آل عبا مخزن سر ولایت حضرت قیون بابا

(قیون بابا) لقیله تسمیه اولنلرینه سبب : حاجی بکتاش ایله خراساندن تارومه کنگجه به قدر شب و روز یکرمی درت ساعتده بر کره قیون کبی مله یشی ایمش که بو حرکت عین ساعتدن اصلا تخلف ایتمز ایش . بوندن باشقه ده نیجه وقایعی وارد . جمله بکتاشیلر بین الحاق مذمومدرلر . لکن بو قیون بابا فقراسی قیون وقوزی کبی ملر حایم ، سلیم ، خلوک ، مجرد ، عارف بالله اهل سنت و جماعتدن مصلی ، متدین آدملردر . خلاصه ، واقعا سیاحتمز چوق دکلدر ، لکن روم و عربده بویله بر آستانه یوقدر دیرلر .

شکل مربعده یکپاره برقلعه اولوب بردمیر قپوسی وار . غایت بالا اولدیغندن ایچنه کیرمه مز میسر اولمادی . اماطشره واروشی بیک قدر باغ و بیغچلی کار و طرز قدیم اترک اولریدر . جمله تخته و طوپراق اورتیلی معمور اولردر . یدی تخله ویدی محرابدر . دکانلری اذدر . اماینه هرشی موجوددر . اون خانی وار . ایرماق کنارنده برکوچک حمای وار ، صویو دولاب ایله قزیل ایرماقدن چکیلیر . شهرک اوچ طرفی قومصالدر . اصلاچامور اولماز . هواسی شدت حار اوزره اولدیغندن لذیذ و ابدار اوزومی اولور . قومصاللغندن ارضنده (کبره) نامنده برکونا میوه حاصل اولورکه سیرکه ایله طورشی ایدرلر . غایت نافعدر . بوشهرده او طورشی مشهور آفاق اولمشدر . جمله اولری فقیرانهدر . خلقی دخی ققرای بکتاشیاندر . زیرا بوشهرک جانب غربنده برمرتفع محله شیخ بکتاشیان مدفوندر .

اوصاف زیارتگاه چراغ عالم عمده اولیا ، زبده اصفیا (الشیخ حضرت قیون بابا) — بالذات حضرت حاجی بکتاش ولی نك خلیفه سیدر . بمحبه الله تعالی مرحوم اولدیغندن بوراده دفن ایدلشدر . سوکره حضرت سلطان بایزید ولی عزیزلی لیلئه قدرده واقعه سننده کوروب وصیت عزیز ایله قبر شریفی اوزره برقبه عالی ، برجامع شریف ، درویشان ذیشان ایچون برمیدان ، بردارالطعام و دارالضیافه ، آینه و ورونده ایچون بر مهمان سرای ، نیجه متعدد حجره لره مطبخ ، کیلار یایدیرمش ، بوخیرات و حسناتی سراپا قورشون ایله اورتدیرمشدر . غایت معمور بربنای عالی اولوب برفرستخک یردن کوم کوک دریا کی قورشونلر موج ایدر . قبه پرانوارینک علمی شعله سندن انسانک کوزی خیره لیر . مطبخنده نعمتی شب و روز اکسینک دکلدر .

حقیر ابتدا بوشهره داخل اولدیغنده برمرتفع یرده بواسطانه یره آداب اوزره واروب عتبه سفلاسنی بوس ایدرک «السلام علیک» ایله قبر شریفه کیردم . روح شریفیچون برختم شریفه باشلادم . قبه منوره سی مسک و عنبر رایحه سیله پر اولدیغندن جمله زوارک دماغلرینی تطییر ایدر . هر کلن زائر فقرا و تر به دارلری کلاب نثار اولورلر . نعش شریفلری اوزره سکه بکتاشیلری

ایجره گاه نهر قزیل ایرمق کنارنجه کیدوب حاجی حمزه قریه‌سنه واردق .
 قریه حاجی حمزه — حبیب قرمانی خلیفه‌سندن حمزوی (حاجی حمزه)
 بوقریه‌ده تولد ایدوب مشهر اولدینی ایچون حاجی حمزه کویی نامیله یاد
 اولمشدر . اهاالیسی طاعده معمور قراده ساکن اولورلر . طریق عام
 اوزره انجق برکهنه جامی قالمش . غیری بیوتی یوقدر . جمله‌سی خراب
 اولمشدر . قزیل ایرمق نهرینک قارشی جانبی صافی باغ وبغچه‌لر ایله مزیندر .
 بونهر بافره قصبه‌سی جنبنده قره دکزه مخلوط اولدینی یرده کندونی یوجه
 قیالردن دریایه آتوب کوروانی وصاعقه‌سندن آدمه دهشت حاصل اولور .
 فائده‌سز جوشقون جریان ایدر بزصودر . یازده ، قیشده دائمًا قرمزی
 قان کبی افار طاتلی صودر . حتی بوحقیر بردفعه آتم ایله قارشو طرفده‌کی
 باغله کچمک مراد ایتدم . هان بردنبره آمله بنی طوبارلیوب کوتورمکه
 باشلانجه جان هولیله قارشی کنارده برسکود دالنه صاریلوب آتدن
 آیرلدم . کوچ ایله جانمی قورتاردم . مکر غایت صارپ ایش ، ایری ایری
 طاشلی یردن جریان ایدرمش . بعده خداملر آتمی کتیردیلر . بو حاجی
 حمزه‌دن قالقوب ینه جانب شرقه گاه طاعلرده وگاه قزیل ایرمق کنارنده
 (صارماشیقی قیا) نام اوج آسمانه سرچکمش برکوه بلندک دینده برطاراجق
 یولدن مرور ایلدک که بویولک برجانی یالچین قیا ، صول طرفی یالچین اوچورومدر .
 بورالده نیجه دفعه قزیل ایرماغه باطارق (۹) ساعتده عثمانجق قلعه‌سنه کلدک .
 اوصاف قلعه مصنع عثمانجق — بعض تواریخ عثمانجق بونده دوغدی ،
 بوقلعه‌یی ده زمان امارتنده بنا ایتدی دیرلر . صوکره بوقلعه‌یی طوائف
 اترک‌السدن ۷۹۵ تاریخنده بیلدیرم بایزید خان فتح ایشدر . چوروم
 سنجانی خاکنده وویواده‌لقدر . یوزاون اچهللی قضادر . معمور ناحیه‌لری
 واردر . سرداری ، کتخداری وار . تقیبی ، مفتیسی یوقدر . اعیانی پک
 آز . باغ وبغچه‌سی چوقدر . قلعه‌سی قزیل ایرمق کنارینک جانب شرقده
 اولوب جسر عظیم ایله عبور اولنور . نهره قریب بریالچین قیا اوزره برکوچک
 شدادی بناء متین حصن حصیندر . دائر امامدار جرحی سکزیوز آدیلمدر .

(اورتہ کوی) در . ابوالفتح محمد خان عصرندہ مرحوم اولوب بوقرہ جہ لردہ برقبہ مختصر ایچرہ دفن اولنمشدر کہ زیارتکاه خاص وعامدر . طریق پیرامیدندر . موتنه تاریخ :

قال روح القدس فی تاریخہ ان فی الجنات مأوی روحہ

بوتاریخی افلاطون زاده سویلمشدر . (الشیخ حضرت حمزہ افندی) بو حضرت قرمانی خلیفہ سندندر . حمزوی مذهب دیہ متہم اولان عزیز بوشیخ حمزہ در . حبیب قرمانی بی زیارت ایدوب ، قرہ جہ لردن قالقوب ینہ (۹) ساعتہ قوچ حصار قریہ سنہ کلدک .

قوچ حصار قریہ سی : بوقریہ کانغری حکمنده در . ناحیہ لری معمور در . قلعه سنی روم کفرہ سی لندن ۷۰۸ تاریخندہ عثمان غازی فتح ایدوب بردہا کفارہ دارالقرار اولماق ایچون تملدن ہدم ایلدی . برجاملی معمور قریہ در کہ کانغری قوچ حصار دی لرلر . بورادن دہ جانب شرقہ (۹) ساعتہ ناحیہ قلعه سنہ کلدک . اوصاف قلعه ناحیہ شہر قدیم طوسیہ — چلی سلطان محمدخان فتح ایتمشدر . صوباشیسی وار . یوزالی آجہ شریف قضادر . معمور ناحیہ لری واردر . یکی چری سرداری وسپاہ کتخدا یری و تقیب الاشرافی و شیخ الاسلامی واعیان و اشرافی واردر کہ کورجی ترکستان شہر لرننددر ، اعیان و علماسی چوقدر . شہری بر مرتفع محلہ اوچ بیک مقداری تختہ و کیرہ مید اورتولی صافی تختہ ایلہ بنا اولنمش کارقدیم خانہ لری و برجوق باغ و بغچہ لری واردر . اونبر محلہ ویکرمی بر محرابدر . یدی خان و حاملری و اوچیوز قرق دکانلری و قہوہ خانہ لری ، بردہ دمیرقولی کارگیر بنا بازارستانی واردر کہ ہر کونہ متاع بولنور . اما جلہ خلقنک کارلری مخیر طوقوماقدر . آنکچون بدستانده مخیر زیادہ آنلوب صاتیلور . قوزلی ولبیلی حلواسی ممدوحاتنددر . طاتالی قوطو یوزاسی بیاض سود کیدر وغایت مشهوردر . ہواسی سہل وثقیلدر . خلقی ترک وغایہ الغایہ غریب دوستلدر .

زیارتکاه طوسیہ : شہرک خارجندہ وچمنزار بر محلہ (شیت بابا) زیارتی یول اوزرندہ واقع اولمش زیارتکاه انامدر . اندن (۸) ساعت کاه طاعلر

وارد. هر مسافر بوخانه لرده مکت ایدوب آنچه سیله یر ، ایچر . اما اودونی ، صوی ، صمانی آذرر . بوقریه خلقی بوکونه کار ایدر لر . بورادنده حرکتله حاملی بوغازی) نام طار ، مخوف بر بوغازی بیگ رنج و عنا ایله کچره ک (۹) ساعتده (چرکش) قصبه سنه کلده . بوراسی کانگری سنجاعی خاکنده صو باشیلقدر . یوزاللی آنچه لوق قضا در . یکچیری سرداری ، سپاه کتخدا یری واردر . شهر بر یار دینده اولوب اوچیز خانلی ، بر جامعلی ، بر حاملی ، قرق ، اللی دکانلی بر بلده جکدر . اما سلطان مرادخان رابع افند مرکز مصاحبی سلحدار مصطفی پاشا بوراده یوزاللی او جاقلی ، یوزعدد دکانلی بر خان یایدیره رق قصبه یی معمور ایتشدر . لکن عمری وفا ایتدیکندن کیره میت اورتولی قالمشدر . هفته ده بر کره جمیع کویلیار بر یکره ک بیوک بر بازار اولور . بورادن ینه شرق جانبه (۷) ساعت آبادان کویلر ایچره کیدرک (قره جهلر) قریه سی منزله کلده . کانگری حکمنده زعامتدر . بر جامعلی ، چن زار ، محصولدار یری ، اوچیزوخانه و آخورلی فقرا کویدر . اهالیسی آینده ورونده یی مهمان ایدوب کار ایدر لر . اماماند ترکلر بر کوتوکی قرق کره مسافر لینه صاتار لر . زیراهر کیجه اوکور کوتوک صو ایچنده یاتار . اون یی ایتی ایچون آلان آدم اون آنچه لوقده اودون المایدر که یانسون . حتی بر عارف یولجی روان سفرینه کیدرکن بوراده براوه مسافر اولوب آلدیغی کوتوکه سرکه لی آتش ایله اشارت ایدر ، کیدر . اوچ سنه صو کره سفر دن دونه رک کلوب ینه او اووه مسافر اولور . کوتوک آلق ایستر . ینه او سرکه نشانلی کوتوکی کتیر یر لر . هپ ممسک ، خسیس ، لئیم طماع آدملر در . بو کوتوکی کوستروب بویله بر یول اوزرنده آینده ورونده خانه لر یی مسافر خانه ایتدکری ده رحمتدر ...

ایچلرنده صلحای امتدن آدملر واردر که « الکاسب حبیب الله » دیوب شال ، شمله ، تیفیک ، قرمزی قوشاق ، مخیر وسائر کونا کون بزلر طوقویوب بیع و شرا ایدر لر . قره جهلر قوشاعی مشهور افاقدر .
(زیارتگاه حبیب قرمانی قدس سره العزیز) — مسقط رأسی نیکده قربنده

توليجه يومرو ، دونباق ، قاپليجه بورقه ، يك آشي ، چوللو چوجك ،
 شفتالو كستانه يومورطه يومورطه طاووق
 مشاتلق ، كوينومش ، قاق ، قاقاج ، فاقى ، زلى ، زرفه زغرى ،
 مزاراق اولمش ميوه قورو باصديرمه خواجه سيني قاشيق
 ماوماو ، چلردى ، منظقدم ، پلاطوق ، قيران ، حياده ، ييغمه تپه ،
 كدى باقدى طارلدم شاهنشين طشره حولى پلاو
 صارى آش ، قاريش فاتيش ، چاقل ماقل ، صيقى ، چلوق ، طوقماغى ،
 زرده عاشورا قليه بورانى بولغور دوتماج هرپسه آشي
 صارينغى بورمه ، هوايى زيرلىق ، دون كل ، بودوج ، يلب ، ككرمى ،
 بقلواكې بورلكې موشموله اغاج برداق بالق شراب
 هورپولده دير ، زيوه كمى ؟ زليب ، صيقى ، سويكنهك ، سويكن ،
 ايجر كيدر ميسين؟ خالى قارن اغريسي ياصدق ياصلان
 چراغ ، آپشدى ، اوچ باصدى ، مفرق ، موصمول ، چپ ،
 موم صاج اياق ساج اياق مردار تميز كوچ
 طوق طوق ، سومكه ، قاقاق ، كرمان ، چيغاق ، ايسه حاقى ، جواق ،
 هاون فائده سز اكسر ايكه صدا عيسى حقى لبي
 نه بالاك ؟ اوكات كات ، چز كندى دم ، افلم ، ستلك .
 نه در حالك ؟ ايديراني اغردى باشم قرداشم آفرين .
 دهابر چوق كلمات و تعبيرات لرى وار . نه قديم نديم آدم اولسه انسان بونلرك
 سوز لرينى آكلايه ماز . بوديارك قومه مخصوص برلهجه مخصوصه در . انجق
 بو قدر يازه بيلدك .

بوكرده ينه جانب شرقه (۸) ساعت معمور كويلردن كچرك (بايندر)
 قريه سنده منزل آلدق . بولى سنجاغى ناحيه سنده باشقهجه يوز اللى اچتلىق
 قضادر . كويلرى صارپ طاغلرده اولديغندن عثم انجق مرحوم بوديار
 خلقى رام ايديجه يه قدر قانلر آغلامشدر . باغلى ، قصبه مثال اولوب
 اوچيوز تخته اورتولى خانه سى وار . برخانى ، هراوده مسافر اخور لرى

بیك اتراك طائفه‌سی وار . ناحیه‌لی : قزل اوزی ، آله اوزو ، اله دیوان ، بر دیوان ، ایکی دیوان ، اوچ دیون ... والحاصل (یدی دیوان) ه وارنجیه قدر ناحیه‌لی واردر . جمله‌سی طاغلرده ساکن اولورلر . بوتراکک (دیوان) تعبیر ایتدکری ده : سلچوقیلردن (سلطان علاءالدین) ، عصرنده بولی بکی ایکن بو طاغلری فتح ایتدکجه استمالت ویرمک ایچون دیوان ایدوب کوس چالیدرینی یرلردرکه ، حالا دیوان لفظیله تعبیر اولتوریدی عدد ناحیه‌لردر . اهالیسی طانغی وبانغی آدلر اولوب ولسان ولهجه‌لی بروجه آتی برنبذه ذکر اولتور :

طوسیه ، بولو ، درت دیوان ترکلرینک لسان ولهجه‌لی

آزیق ، طاهنک ، دهله ، ظیبار ، غاکلی ، اون ، راحتلق ، اتمک بغدای کوزت یات آرابه آواز عورت یوم کینمچ ، قران ، جیایز ، جبار ، مرد ، صفایلاواح ، چالابحاقی قیز اوشاق کوچک آری آدم آدم بیغمبر الله حق یالاواج حاقی ، انه یالاواج ، چبوقفی ، کلیجی ، آیدیحی ، باکلان بیغمبرحق عیسی بیغمبر چلبی خواجه سوز شیخ مؤذن صلا ، مزکت ، آذینه‌دامی ، صاوویری ، سین یری ، طاهرلق ، نماز مسجد جمعه‌جامعی مزارلق مزارلق حمام صاوو ، کوبلز ، طولا ، چومار ، ماستی ، یتکز ، چیناق ، آغلامق یاوری کویک زغر قیون کویکی فینوکویکی طازی ارسلان صالیجه ، دیک دوک ، کیشنه ، باللی داری ، کلم ، قیزیل اغاج ، یرصاپی کیراز کیرازقوروسی ویشنه انجیر لخنه حاووج حاووج پورچوکلی ، حنزا ، سپوکر ، چوغاج ، اوغلان بابوی ، توکلیجه دونباق ، حاووج کره ویز طورپ کونش آرمودقوروسی دیکنلی کستانه

مستورہ درلر . باغ و باغچہ لری غایت چوققدر . ما کولات و مشروب اتندن . ممدوح لری بیاض کرز ، بوزہ سی در . برنوع بارداقلری اولورکه رعایا و برایسی بوکا (سکک) و (بودوج) دیرلر . اکثر خلقی تجار و کباردر . طاغلرندہ چام چوق اولدیغندن اہالیسی چام تختہ ایہ تجارت ایدرلر . بولو تختہ سی استانبولده ممدوح و مقبولدر . بوشهرک غریبنده ایکی قوناق یردہ لب دریاہہ اچہ شار اسکلہ سی واردر . ارکلی ، بارطین ، حصار اوکی اسکلہ لری دہ بولی سنجانی داخلندہ در .

کرما بولی — بوشهرک جنوب طرفی خارچندہ ، باغلرہ یارم ساعت یاقین بریردہ مقید و مختصر ، کار قدیم بر ایلیجہ واردر . غایہ الغایہ شدت سخونت اوزرہ اولوب جرب علتہ نافعدر . صوی ایچنک معدہ سنی اصلاح ، وجودینی پنہ مثال ایدر . برچوق نفع لری کورلش بر ایلیجہ در . شہرک بیوک و کوچکی آرابہ آرابہ بو ایلیجہ یہ کلوب تندرست اولور . مشہور آفاق بر کرما ب خلاقدر . بولودہ زیارتکاہلردن (یوزغاد باباتکیہ سی) نامیلہ ایلیجہ قریبندہ بردرگاہ واردر . بورادن حرکتلہ ینہ جانب شرقہ (۱۲) ساعت معمور کویلر ایچندہ کیدرک (کردہ) قصبہ سنہ کلدک . اوصاف کردہ : — بولوسنجانی خاکندہ صو باشیلقدر . یوزاللی اچہ لوق قضادر . یکیچری سرداری واردر . شہری برواسع اووہ ایچندہ اولوب بیک عدد تختہ و کرہ میت اورتولی طبرز قدیم خانہ سی واردر . طقوز محلہ سی ، اون محرابی وار . چارشو ایچندہ کی جامعی کوزلدر . اوچ تکیہ ، برحام ، اوچ خان ، ایکوز دکان ، یدی قہوہ سی خانہ واردر . جملہ اصنافدن زیادہ بیجاچیسسی و دباغی چوقدر . کردہ کونی و سخیانی مشہوردر . آب و ہواسی لطیف یا یلا یردر . اہالیسی غایت تندرستدر . جابجا محبوبہ لری واردر . خلقی اکثریا سوفتہ و طلبہ در . لوندر لری مشہور اولدیغندن خرسزی چوقدر . صوونگی پک مشہوردر ، افواہ ناسدہ صووق آکلہ سہ «ارضروم صوونگی بنی کردہ دہ بولک دیمش !» دیو ضرب مثل سویلرلر . خلقی زندہ ، مجسم ، شجیع ترک طائفہ سیدر . درت چورہ سی جنوبی (کاتقری) شہرینہ وارنجیہ قدر معمور ناحیہ لردر . بوآرادہ قرق ، اللی

بوراسی اناتولی خاکنده باشقهجه سنجاق بکی تختیدر . طرف پادشاهیدن
 بکنک خاص هایونی (۳۰۰۱۲۲) اچقه در . (۱۴) زعامت ، (۵۵) تیماری
 وار . چری باشیسی ، الای بکیسی وار . قانون اوزره جبه لولریله ایکی بیک
 سکر یوز قلیچ عسکری اولور . سکر یوز آدم قدرده بکنک و چری باشیسنک
 اولور . اوچ یوز اچقهلی شریف قضادر . بش ناحیه سی واردر . برنجیسی
 (اطراف شهر) ناحیه سی ، ایکنجیسی (کوجکه) ناحیه سی ، اوچنجیسی
 (سازاق کرده) ناحیه سی - بولونک صولنده در - دردنجیسی (دوردر
 دیوان) ناحیه سی ، بشنجیسی (باغلیجه) ناحیه سیدر . قاضیسنه سنوی بش
 بیک غروش ویریلور . بکنه اون بیک غروش ، اما بوراده غایت عدالت ایتمک
 کرک . غیر مشروع برقاچ اچقه النسه همان رعایاسی اوچ کونده استانبوله
 واروب شکایت ایدرک ظالم حاکمک حقندن کلیرلر . یکیچری سرداری ،
 سپاه کتخدا یری ، نقیب الاشرافی واردر . هر نه قدر ترکک ایسه ده اعیان
 و اشرافی ، تجاری چوقدر . کرچکدن معمور و آبادان بر شهر معظمدرکه
 طوپراقلی برطاق اراسنده واقع اولمشدر . اوتوز درت محله و اوتوز درت محرابی
 واردر ، اوچ بیک قدو تختسه اورتولی زیبا خانلری واردر . بعض اغنیا
 کیمسه لک خانلری و خانلری کیره میت ایله اورتولیدر . پاشا سرایی ، شمس
 پاشا سرایی ، ذوالفقار اغا سرایی معمور ، باغ ارم مثال سرایلردر . جامع لک
 اک کوزلی چارشی ایچنده (مصطفی پاشا جامعی) درکه جماعت کثیره یه مالکدر .
 (فرهاد پاشا جامعی) ده غایت معمور اولوب جمله سی سلیمان خانک ، قوجه معمار
 سنانک ایشیدر . بوجامعلردن ماعدا مسجدلری ده واردر . حاملرندن شمس
 پاشا حامی مشهوردر . یدی خانی ، بدستانی ، یدی چشمه سی واردر . جمله سی
 شمس پاشا خیر ایدر . درت یوز قدر معمور ، مزین دکانلری واردر .
 مدرسه و دارالحدیثی اولدیغنی بیله میورم . اما یتش قدر مکتبی واردر .
 ایکوزی متجاوز حافظ کلام الهی وار . علمایی پک چوق . خلقی محمدیه
 کتابی تلاوت ایدرلر . اوغوز آدملری واردر . آب وهواسنک لطافتندن
 کوزللی چوقدر . نسا طائفه سی جمله فراجه کیوب کررلر . اما غایت

ازمیت کورفزینه قارشیدیرلسه بردها قره دکردن صقاریه واسطه سیله دشمن کیره مزدی . برده ازمیت شهری ایچ ایل اولوب (بولو) نهرینه وارنجه یه قدر بش قوناقلق بر معمور اولوردی . بولو نهری اسکله یه یاقلاشوب استانبول کیمیری تا بولویه یتیشیر واستانبولده برتخته اوچ آچیه ، برقطار اودون بش آچیه اولوب خیرات عظیم اولوردی . اللهم یسره بالخیر .

بورادن ینه (۶) ساعت جانب شرقه ، صپانجه کولی کنارنجه اغاچلق دریا سی ایچره کیدرک دیبسنز ، بو جاقمزاورمانلری عبرت کوزیله تماشایا ایتدک . (صقاریه) نهرینک اغاچ کوپریندن کچدک . بونهر (چقنه لر) طاغندن جمع اولوب بوتخته کوپریدن کچر ، صوکره قوجه ایلی سنجاغندن کدر ایدوب (اروه) اسکله سی اوکنده قره دکزه دوکیلور . بورادن ده ایلرولیه رک (خسندن بازار) قصبه سنده منزل آلدق . بورا سی اورمانلی ، طاغلی ، بانچیلی ، جامعلی ، خان وحماملی ، چارشو و بازارلی مزین بر قصبه جقدر . یوزاللی اچهلوق قصادر . یکیکچری سرداری ، کتخدایری ، صوباشیسی واردر . بو محله برچامورلی مشهور باطالق واردر که اوزرنده اوزون تخته بر کوپری واردر . بورادن ده کچدکدن صوکره ینه شرقه (۱۲) ساعت اورمانلر ایچنده کیدرک (دوزجه بازار) قصبه سنه کلدک . بورا سی بولونک ناحیه سیدر . اورمانلی ، طاغلی دوز بریر اولوب برجامعی ، ایکی خانلی وار . جمله شمسی پاشانک خیراتیدر . کویلری چوقدر . جانب غربه (اچه شار) طرفنه ایکی ساعت کیدلده (صلان) صوینی کچدک . (اوسکوبی) قصبه سنه واردق . معموردر . بولو خاکنده خاصدر ، جامعی ، حمایی ، خانی ، چارشیشی غایت مکملدر . بورادن ینه حرکتله (۹) ساعتده (بولو) قصبه سنه کلدک ...

اوصاف بولو — بورا سی عثمانچق عصرنده (صونقور بای شمسی) نام قهرمانک ایله فتح ایدلمش ، کندوسنه اولاد اولاده قید حیات شرطیه او جاقلق احسان اولنمشدر . حالانسی منقرض دکدر ، شمسی پاشا اولدلری دیرلر . قلعه سنی بروسه تکفوری یاپدیرمشدر . طوپراقلی برکوه بالا اوزرنده چار گوشه بر خرابه ایچنده عماری یوق بر قلعه جکدر . ابوالفتح تحریری اوزره

یکچری سرداری ده واردر . ممدوحتندن بیاض کزی مشهوردر . حمامنک دینده برامکچی دکانی واردر ، بردرویشک خیر دعاسی برکاتیله برکونابیاض و خاص احمک ، صومون پیشرکه « صابنجه صومونی » ادیله هر طرفده شهرت بولمشر . حتی قرق کون بیله طورسنه قورویوب ، کوفلنوب لذتی متغیر اولوق احتمالی یوقدر . اول قدر مشهوردرکه برینی الغار ایله تازه تازه عجم شاهنه کتورمشلر ، اوده پسند ایتمش ! بومرتبه لذیذ و خاص احمک اولسی بعضیلر صویندندر دیرلر . جوارنده برکوی واردر .

درستایش بحیره صابنجه — محیطی یکریمی درت میلدر . درت چوره سنده قصبه مثال یتمش التی پاره کویی واردر . جمله خلقی بوخلیجک صویندن ایچد . کلرندن رنگ رولری حمزت اوزره در . محصولاتی چوق ایسهده باغلری یوقدر . بانچه لری حددن افزوندر . بوکولک کنارنده بردرلو قاوون وقارپوز اولورکه انجق ایکینسی برحمار چکک بیلیر . بوبحیره ایچنده یتمش ، سسکسان پاره قایق وچیرنقلر واردرکه کویدن آدم وکراسته وسأراشیا-کتوررلر . بوکولده بولنان یتمش ، سسکسان کونه بالقدن صیدایدوب کار ایدرلر . آلا بالنی ، سازان بالنی ، طورنه بالنی ، لونه بالنی کبی طاتلی صوبالقلری غایت لذیذ اولور ، مفرح ومقویدرلر . بحیره نك عمقی اکثری یرلرنده یکریمی قولاجدر ، صویی غایت صاف و براقدر . ساحلنده اولان کویلرک قادینلری البسه غسل ایتدکلر ننده اصلا صابون سورمزلر . نه ییقاشلر پاک و بیاض دلبنده کبی اولور . مذکور صومونی دخی بو صوا ایله یوغوردقلرندن یمبه مثال احمکی اولور . بوخلیجک شرقنده وایکی ساعت مسافه دن (صقاریه) نه ری کچر ، قوجه ایلنده (اروه) قصبه سی کنارنده بحر سیاهه دو کیلور . صقاریه نه ری آزه جق برهمت ایله بوکوله آقیدیه بیلور . بوبحیره از میت کورفرزیه اوچ ساعت قدر یاقین اولدیغندر ایانخی از میت طوزله سی اوکنده دریا به قاریشیر . حتی برعصرده بوبحیره نی از میت کورفرزیه الحاق ایتک ایچون یوز بیکارجه قازما وچپالی ارغاد وبنالر طوپلاتدیرلمش ایسهده از میت خلقنک « بوکا خزینه فراوان و عمر نوح کر کدر » دیو کوشکلک کوسترسی ایشک حصوله انکل اولمشر . اما صقاریه نه ری بوخلیجه ، بوخایج ده

ھراوجاق باشنە برسینی ، آدم باشنە برننان پارە ، ھراوجاغە برشمع منور روغنی ، ھر آت وقاطر باشنە برر طور بە یم ویریلور . جانب وققدن مھماندارلر کلوب ھر کسە خدمت ایدرلر ، بویلە برخیرات قویدر . بر آب وھواسی لطیف ، روشنا حمای واردر . بوذکر اولنسان عمارتلك جملەسى كوك قورشونلە مستورددر . بولردن باشقە بیوک ، کوچك قرق بر خانى ، یوز سکسان دکانی واردر . بو قدر شیرینکار بنالز ھپ قوجە معمار سنانك چیرە دستیدر . قصبەنك صویی قویی صویددر . طاغ باشنە اولدیغدن ھواسی لطیف ایسەدە صویی نقیلجەدر . بورادن ینە جانب شرقە (۵) ساعت کیدرک (ھلکە - ھرکە) قلەسنە کلدک . بونی چلبی سلطان محمد روملرک الندن آلیرکن برچوق غزات شھید دوشدیکندن (ھلکە) یعنی « ھلاک یری » دیمشلرددر . لب دریادە ایکی درە آرەسندە بریالجین قیا اوزرنده قراوول خانە کبی شدادی بنا ، کوچك برقلە رعنادر . شمالە ناظر بر قوسی واردر . قنادلری وایچندە خانەلری یوقدر . دائماً معطل طورر . قلە دیندە شورغی صویندن دوز بر دکرمنی واردر . قوجە ایلی خاکندە ناحیەدر . بورادن ینە جانب شرقە لب دریا ایلە (۸) ساعتدە (از میت) قلەسنە کلدک . بوراسنك احوالنئ بیك اللی الئ تاریخیلە سیاحتمزدە و بوجلدك باش طرفندە مفصل یازدق . بوراددە بر کون مکث ایلە ایرتسی کون نفیر جالدیردق (۶) ساعت قدر جانب شرقە خیابان وچنکاستان ایچرە کیتدکدن صوکرە (صبانجە) قصبەسى منزله کلدک . ابتدا از میتلی بر قوجە بورادە کی طاغستان و خارستان و مغیلانستانی قیروب صبان یورتدیکندن « صبانجی قوجە » نامیلە برکوی اولور . صوکرە مرور ایام ایلە معمور اولوب قوجە سلیمان خان عصرندە بر قصبە شکلنە کیرر . ایچندە صاری رستم پاشا بیوک برخان بنا ایتمشدرکە یوز یتمش اوجا قدر . لطیف برجامی ، برحمای ، کوزل چارشیبی واردر . عماراتی کوك رصاص ایلە مستورددر . بیك قدر کیرە میت اورتولی اوی واردر . عماراتی ھپ قوجە معمار سنان بنا سیددر . بر (پرتو پاشا خانی) وار . اودە معمار سنان کاریدر . بوخیرات و حسانك اکثریبی رستم پاشانك اولمغلە آنك وقفتك متولیبی حا کدر . باشقە

ایدیورم : « شنیدن کی بودمانند دیدن؟ » بوجامعی سلیمانیه جامع شریفی بنا
 ایدن قوجه معمارسانک باش خلیفه سی (حسام قافه) کمال مهارت و استادلق
 ایله بنا ایدوب شیرینکارلقی ، خرده کیرلک فنلرنده ید طولاسنی عیان ایتمشدر .
 جامعک درت چوره سنده کی روزنلر اوزره جسم طيور مثال خرده منقشی
 جامدن ضیالر واردرکه اوزرینه شمس آتش تابک پرتوی اوردقده جامعی
 غریق انوار ایدر . انکچون سنک وسطنده (الله نور السموات والارض ...)
 آیت جلیله سی یازلمشده . سنک ایچ یوزی قنديل طبقه لایله آراسته
 ونجه مصلوبات ایله پیرا ایچنده مصر کاری اوپله قالیچه لر واردرکه
 کویا کار اصفهاندر . ایچون برکرسیسی وارکه صدفکاران هندک
 چیره دستی مهارتید . امه جیلری اکا مانند برکرسی یایمه یه قادر
 دکلدر . جامعک رنه سنده کی روزنلرک خارچنده ارم ذات
 العماددن نشان ویریر برکستان وارکه آنده کی سنبل وریحان ، کل وارغوانک
 رایحه معطره سی جامع ایچنده کی عتک مشام روحنی اوقشار . انجق قبله یه
 آچیلیر مصنع برقوسی وارکه کویاباب معلادر . عتبه علیاسی اوزره قره حصاری
 حسین چلبی خطیله مذهب وزیبا : (خیرا حسنا : سنه ۹۳۰) جمله سی تاریخ
 اوله رق یازلمشدر . درون جامعه یتیم عدد حسن خط ایله یازلمش کلام عزت لر
 واردرکه هر بری بر مصر خزینه سی دکر . اما هپسندن کوزلی محرابک صول
 طرفنده کی (یاقوت مستعصمی) خطیله اولان کلام عزتدرکه بر دیارده مثلی
 یوقدر ، مکر سلطان احمد جامعنده اوله . قبله قپوسنک ایکی یاننده ، طشره
 صفه لرنده التی عدد ستون کونا کون اوزره مرکوز یدی عدد قبله لره مزیندر .
 جامع حریمی جامع سلاطین مثال واسعدر ، بر شرفه لی ، بر طبقه لی برمناره سی واردر .
 غایت موزون برمناره عالیدر . بوجامعک اطرافنده آینه ورونده به مهمان
 سرای اولق ایچون برخان واردرکه اوچ بیک آدم وایکی بیک آت آلیر .
 باشقه دوه لکی ده واردر . جمیع مسافرین و عابرین ایچون بردار الاطعامی
 واردرکه ماه وسال ایچون پیرو جوانه ، رجال ونسوانه نعمتی مبذول اولدقن
 باشقه الی الآن هر کیجه بعد العشا مهمان سرایده ساکن اولانلره باقر سینیلرله

ککبوزه‌لیلر عساکر بطلان برقاچنی شهید ایتدکر یچون بو ککبوزه‌نی نهب و غارت ایدوب خانهلرینی خراب، کفارینی سیخ اسارنده کباب ایدر. اورادن ملاطیه شهرینه روان اولوب کیدر. حالا او خرابهلردن ککبوزه‌ده نیجه آثار ظاهر و باهلردر. فقط صوکره قرال قسطنطین ینه بوراده برقلعه عظیم بنا ایدرک شهرنی تعمیر ایدر. صوکره چلی سلطان محمد بوقلعه‌نی فتح ایدوب «کفاره دارالقرار اولسون» فکریله خراب ایتمشدر. صوکره‌کی قلعه‌نک ائاری جابجا نمایاندر. ککبوزه «کل بزه» دن غلظدر. ابوالفتح والمغازی ایکنجی سلطان محمدخان غازی استانبول فتحندن صوکره بورایی معمور و آبادان ایتمشدر. قوجه ایلی سنجانغی خاکنده یوزاللی اچهلی قضادر. سلطان سلیمان عصرنده کوپری صاحبی مشهور (قوجه مصطفی پاشا) بوراده غایت عظیم برجامع شریف یاپدیردیغندن اکاواق اوله‌رق ویرلشدر. متولسی حاکمدر. برکوه بالانک ذروه‌سنده اولوب دریادن بر ساعت بعید، صوسز طاغ باشی بر یردر. جمله بیک قدر آبادان باغلی، باغچه‌لی طرز قدیم اولری، اوچ جامع شریفی واردر. اما هپسندن مکلف سلاطین جامعی مثال، قورشون اورتولی، نیلکون قبللی معظم برجامع وادرکه استانبولده وزرا جامعلرنده بویله‌سی یوقدر. بوجامع ادرنه قربنده «کچمه نامرد کوپروسندن قوآپارسون [۱] صوسنی» مصرعی سویلتن جسرک صاحبی مصطفی پاشانک خیرات و حسناتلرننددر. مرحوم مصطفی پاشا مصر والیسی ایکن بوجامعک رخام طاشلرینی مصرده اشان کامل رخاملره صحیفه، صحیفه یاپدیرمشدر. بومیانده برصماقی شمعدان یاپدیرمشدرکه هیکلتر اشان جهان اوشمعدانک برشیشه‌سنی بیله اورمغه قادر دکلدردر. ده‌ها نیجه بیک کونه مصر تحفه‌لری یاپدیروب ککبوزه‌نک داریچه اسکله‌سنه کوندرمشدر. جامعک ایچ یوزنده‌کی دیوارلری اوچر آدم قدی رخام رنگارنک ایله قاپلیدرکه استانبولده بویله برطرز غریب هیچ برجامعه کورلمه‌مشدر. منبری، محرابی، مؤذنان محفل سحر اعجاز کاری مصنعلردرکه تعریف و توصیفی هیچ بروجهله ممکن دکلدردر. ینه تکرار

[۱] آپارمق: کوتورمک، ایلمک، آلمق، کتیرمک معنسنه‌در.

حمد خدا سليمان پاشا بونوظهور ابازهي قتل ايدرک باشنى دردولته گوندردى .
 مسلم مصطفى اغانک بو اتانده كيدوب ارضرومى ضبط ايتديكى خبرى کلدیکندن
 ماه شعبان المعظمک غره سنده حرکتله يدى ساعتده ايلک منزل اولان (پندک)
 قريه سنه وارلدى . بوراسى لب درياده عظيم برخرستيان کوييدر . معمور خانلرى
 واردر . اسکدارده کى کيرججى باشى حکمنده اوقافدر . صوباشيسى وار . باغ
 وبوستانلرى چوق اولديغندن استانبولک سبزله لرى بورادن کلور . اوصاف
 سائرده سى جلد اولده مسطوردر . بوراده صدر اعظم صالح پاشادن پاشا
 افدمزه اون کيسبه وادوات بى حساب تحفه وهداياکلدى . اندن قوناغجى
 (الجه آتلى جسـن اغا) ايله كيلارنجى باشى ، مطبخ امينى ، برطوغ ، بشيوز آدم
 ايله ايلرى کيتديرلر . اندن اتى ساعتده (ککبوزه) قصبه سنه کلدک .

اوصاف ککبوزه — بوراسى زمان قديمده شهر عظيم ايشم . ۲۴۴ تاريخنده
 بغداددن هارون الرشيد جعفر سيدبطل غازى [۱] ايله کلوب استانبولى
 محصره ايدرک باصلح استانبول ايجره سيلورى قوسى قربنده (قرل مناسترى)
 تغيير ايتدکارى محله . ينه حالا اكا قوجه مصطفى پاشا جامعى ديرلر ،
 معبد قديمدر — برقاعه بنا ايدرک ايچنه اوچ بيک قول قويدلر . هر سنه کفاردن
 بر مصر خزينه سى آلمق اوزره عقد صلح ايدوب ينه هارون الرشيد بغداده
 متوجه اولدى . سيدبطل غازى اسکدارده محافظه جى قاهره ق اوسنه

[۱] سيدبطل غازى که (ابوالحسن عبدالله الانطاكى) در — امويه رجاندن اولوب
 امويلىک يدينجيسى اولان سليمان عبدالملك هنکام سلطنتنده روملر ايله محاربه يه مأمور
 ايدلش وبوخصوصده حقله موفقت احراز ايله مشدر . حتى روملر بطالدين اوقدر
 ييلمشارکه بشيکده کى چوقلر بيله «بطل کلور!» قورقوسيله اويوتورلر مش .
 بوذاتک روم سفرلرى هجرت نبويه نك ۹۸-۹۹ سنه لرينه تصادف ايدر . حتى محاصره سنک
 برنده قيصر (قسطنطين) ى دخى اسير ايتمشدر . اوليا چابى افاداتک شوقره تاريخيه
 ايله توقيفى امکانسزدر . چونکه سيدبطلک هارونه ترفيق ، بربالاده ۲۴۴ ديه تصريحي
 ايشده ياکلشلق اولديغنى ايلک نظرده کوستيرر . بطالک هارون الرشيد ايله برابر بولنان
 ديگر قوماندان اولسوده قابل تاويل دکلدر . چونکه هارونک پدى زماننده کى روم
 سفرلرى ، استانبول محاصره لرى هجرتک ۱۶۲-۱۶۳ سنه لرينه تصادف ايديبور . فقط
 وقعنه ک صورت افاده سى سفرک هارون الرشيد سفرى اولديغنى کوستيريور .

بوخط شریفمه عمل ایدوب قزلباس بدمعاشك عصیان و طغیان اولور ایسه طغرای غراکش دستور مکر مسمک . تاروان التسه وارنجیه قدر جماله اناطولی ایالتلرینک عساکر اسلامی سننک فرمان برکدر . « دیوب پاشای عالی تبارده دست بدست خط شریف ویروب بش کیسه التون خرجراه، الی قطار قاطر، الی قطار جمل ، براوطاغ چتر مامع ایله ایکی قات سمور خاعت فاخره احسان بیوردی . ابراهیم خانک بووجهله خیز دعاسنی الدقدن صکره سرای برونندن اسکداره عبور اولنوب (اغاچاری) نام محله خیمه وخرکاهمزله مکث اولندی . اوکون خنکار سلاحشورلرندن چرکس ترزی مصطفی اغا مسلم اولوب ارضرومه الغار ایله ملاطیه‌لی سلحدار سلیمان پاشا اوزرینه کیتدی . پاشای صاحب تدبیر اسکدارده مکث ایدرکن فرمان شریفله خزینه‌داری (اولا آتلی چایی) بی عزل ایدرک یرینه کندی اقبالرندن علی اغایی خزینه‌دار ایتدی . برهفته کامل اسکدارده مکث و آرام ایدرک تدارک کورمه‌ک قویلیدق .

شهر رجبک غره‌سنده دفتردار زاده محمدپاشا ایله قره‌دن ارضروم ایالتنه کیدرکن سیر ایتدی کمز منزل وقصبات و آثار عظیمه

اولا (اسکدار - اسکی‌دار) درکه بوکاعاند تفصیلات استانبول اوصافده وجدلاولده بتمامه‌تحریر اولمشدر . بوراده برآی مکث ایتدک . مسلم ارضرومی ضبط وربط ایتدیکی مژده‌سی کلدیکندن پاشا قربانلر ذبح ایتدی . زیرا سلیمان پاشا قتل ایدلمه‌رک فرقه ایله جزائره ، اندن حبشه ، اندن حجه ، اندن هنده ، اندن عجمه ، اندن ارضرومه کلوب سلیمان پاشا ایله چارپیشه‌رق ابازه پاشا ایدوکنی اثبات ایتمش واررضروم اهالیسیله طانیش چیقمش ایدی . « اوراده بونو ظهور ابازه باشنه عسکر جمع ایدرک ینه عصیان اماره‌لری کوسترمه‌ک باشلامش » دیودفتردار زاده‌یه سردارلقه ارضروم ایالتی احسان اولمشدی .

و اولاد اولادینه الخ منحصر اولسنه اشارت اوله بقدر . حمد خدا بو حقیر
پرتقصیر باباک اول کرید جزیره سی فتحنده بولمغنی دعاده ایکن سن بنم جکر
کوشه م اولدیغکن بنم یریمه غزا ایدوب کریده حانیه فتحنده بولندک .
ان شاء الله ایلروده جزیره نك دائراً مادار فتحنده دخی بولنورسك . حق تعالی
اوغل ، سکا سحت و سلامت ویره . . . . . »

ایشته کریدک ابتدا فتحی دعاسنی پدرم سرزر کردان درگاه عالی ، مصاحب
شهریاری درویش محمدظلی بو وجهله حکایت ایتدی (رحمة الله علیه رحمة واسعة)
کرچه حانیه فتحنك دهانجه بیک تعریف و توصیفی واردر ، اما حقیر
پرتقصیر و قلیل البضاعه ادای نظم و انشاده منتظرانه عرض کالای معرفتی ،
سخن پردازلغی او قدر قصد ایتوب « کلم الناس علی قدر عقولهم » مضمونجه
بین بین و لسان ساده ایله بو قدر تحریر ایدرک اکتفا ایدرم و السلام .

ینه بوسنده جوان قوجی باشی محمد پاشا صدارتدن عزل ایدیله رک جزیره
کریده سردار معظم نصب اولندی . دفتردار صالح پاشا صدراعظم اولدی .
ابتدا قرداشی مرتضی پاشایه وزارت و طغرای غرا ایله بو دین ایالتی احسان
ایتدی . ینه او هفته کندی خزینه دارلغدن چیقمه ابراهیم چلبی به وزارتله
بغداد بهشت اباد ایالتی احسان اولندی . ینه اوسنه نك رجب آینده صالح
پاشانك افندیسی اوغلی چلبی محمد پاشا - که سکرندن مصلوب دفتردار زاده
محمد پاشادر - نیجه مناصب دیوان ضبط ایدوب سلحدار اغاسی ایکن صالح پاشا
کندیسنه وزارتله یکچیری اغالغی احسان ایتدی . قبول ایتدیکندن طغرای
غرا ایله سردار معظم اولوب ایالت ارضرومه نائل اولدی . بو حقیر اولیا
دخی ارضروم کمرکنه کاتب ، مؤذن باشی و مصاحب اولدق . موسی ایله
قدر شناس ، حلواللسان ، خلوق ، نیک ، بهادر ، هر فنده ماهر ، شاعر
برپاشای جلیل ، انسان بدیع البیان ، برصاحب رأی اصف زمان ایدی . حمد
خداملزندن زیاده احسان و انعام لیه بهره مندو بر مراد اولوب خیمه و خرگاهمزله
ارضروم سیاحتنه آماده اولدق . اوکون حضور ابراهیم خنده خلعت
پادشاهیله شرفیاب اولدق . پاشا زمین پوس ایتدکده ابراهیم خان : « لاله !

ایلچی یہ خیلی رعایت ایدر لر . قورد چاوشی آستانہ طرفہ کوندر لر ، طقوزنجی کون ایلچی چاوش قوردکی چیقہ کلور . دیوان پادشاهیدہ نامہ لری سلطان احمد خانک دست شریفارینہ صونار ، زمین پوس ایدر . اول محلدہ نامہ بی ترجمان قرائت ایتدکدہ ینہ اسکداری محمود افندی ، اولیا افندی ، سنبل علی افندی ، شیخ الاسلام افندی ، معتبر ابراہیم افندی ، دوغانی افندی ، شارح مثنوی مولوی اسماعیل افندی ، قاسم پاشا مولوی خانہ سی شیخی جنوبی عبدی افندی ، درویش عمر کلشنی ، کوزلجہ کلابی اغا ، قوزو علی اغا ، عبد اغا ، بوحقیر حاضر ایدک . نامہ بی قرائت ایتدیلر کہ مأل و سرنامہ سی شوایدی :

« آل عثمانک کزیدہ سی اون التنجی پادشاہ عظیم الشان ایدالله دولتہ الی اخرالدوران مکہ ومدینہ ، قدس وعراق عرب وعجم پادشاہی سلطان احمد خان پادشاہمز ، حق تعالی وجود شریفکزی خطاردن حفظ ایدوب جلال دولتکزی دائم ایلہ . بزجلین بریسی پایہ وادنا پنج پریمدن کرید اطہسنی طلب ایلمشسکر . التی کرہ یوزبیک رعایاسیہ ، یتمش التی پارہ قلعه سیہ ، سنوی یدی مصر خزینہ سی حاصل اولور یدی یوز یتمش پارہ قراسیہ ، یدی عدد التسون وکوش وغیری معادنیلہ یدی یوز یتمش میل محیطندہ کرید اطہمز ، کہ حسرت الملوکدر ، انی سزہ ویرہ لم » ختامندہ اسکداری محمود افندی « بونیتہ الفاتحہ » دیوب جملہ خاص وعام وحضار مجلس فاتحہ شریفہ تلاوت ایدرک کلبانک محمدی چکلدی .

ای اوغل ! واسرار الہیہ بی سلطان احمد حضورندہ اسکداری محمود افندی وسائر کبار اولیاء اللہ ایلہ تماشا ایتدیکمزدرد . شب وروز مترقب ایدک کہ « آیا بوکرید جزیرہ سی قچان ظہور ایدہ جک ؟ » حمد خدا قوجہ سلطان ابراہیم خان عالم صباوتندہ باباسی حضورندہ کریدک قتیخی درعہدہ ایدوب عہدنی ایفا ایتک اوزرہ جزیرہ بی بدست یوسف پاشا فتح ایتدی . باباسی یانندہ قرداشلریلہ اوینارکن ہر برینہ برر طوب اوروب یقیدینی دہ اونلر مرحوم اولدقدہ مقام خلافتک کندویہ وکندی اولادینہ

اناطولی ایالتارنده قاره یازیجی ، سعید عرب ، قلندراوغلی ، جنت اوغلی کبی جلالیلر خصم قومیزدرلر . دردلرندن بیزار اولدیغمزدن عسکر دریا مثال ایله سردار مکرم مراد پاشا لالام انلرک دفعیله مشغولدر . نصل سفر آچمده کزید اطهسنی فتح ایدلم ؟ « بیوردقده اولیا افندی : « پادشاهم ، اوچنجی سردارک جمله جلالیی قتل ایدر ، اون ایکنجی کون پادشاهمه مژده کلیر . او جلالیلرک دوام و ثباتلری یوقدر . سیل صویو کبی کچجیدر . سردارمراد پاشا انلرک لاشه لرنی قیولره طولدیروب نامنی تاریخلره قیوجی مراد پاشا دیو یازدیریر » دیو کشف ایتدی . حقیقه الحال مراد پاشا جمله جلالیی حلب و عزاز و کلیس آلتنده دندان تیغدن کچیروب لاشه لرنی قیولره طولدردینی مژده سی سلطان احمده کلنجه پادشاه خلوق منشرح الصدر اولوب ذوق درون حاصل ایدر . همان اول ساعت اسکداری محمود افندی پادشاهه : « غزاک مبارک اولسون :

رقیک بیروی اولدی ، بیروی قالدی یازق که اوله جکی دیری قالدی

ایمدی ، پادشاهم ! کچن کونلرده کی مشورتمز اوزره حمد خدا جلالی قیرلدی ، جزیره کزید غزاسنه جدوجهد ایدوب ابتدا وندیك پنج پیریمنه [۱] معتمد براباجی ایله نامه کوندره رک کزید جزیره سنی حسن رضالریله طلب ایله ، کورلم نه ظهور ایدر ؟ « دینجه محمود افدینک بوکونه نصیحت آمیز ترغیندن سلطان احمدخان حظ ایدوب فی الحال نامه لر تحریر اولتور . (قورد چاوش) نام متکلم فصیح اللسان ، بدیع البیان کسه یه نامه لرله تحفه وهدایا ویریلوب یدی کونده ایلغار ایله بوسنه یه ، اورادن ایکی کونده وندیك النده کی (ضارا - زارا) قلعه سنه کوندریلور . اوراده کمی ایله قارشى وندیك کچر ، برکون (نظرته) نام محله یاتوب ایرتسی کون آلائی عظیم ایله وندیك قرالی اولان پنج پیریمله بولوشوب دیوانلرنده نامه همایون قرائت اولتور . مفهومی معلوملری اولدقده علی الاتفاق « نه اوله ، جزیره کزیدی آل عثمان ایسته مش . ویرلم باشمز اوسته « دیو تعهد ایدوب قارشولق برنامه تحریر ایدره رک

[۱] پنج پیریم - رئیس حکومت یا خود خارجه ناظری اوله جقدر .

برکون مرحوم سلطان احمد خان جامعك حرمی یرنده - که قوجه محمد پاشانک سرای یرنده بر قصر منقش ایدی - برچتر ملمع قوردیروب جمله وزرا، وکلا، علما، صدحایی جمع ایدوب اوپله بر عالی ضیافت اولدی که بونعمت عظاما سور هایون ختان احمدخانده بذل اولنماشدی . جمله رجال الله بعدالطعام دعالر ایدوب هرکس وطنه کیندی . مرحوم سلطان احمدك چترلمعی ایچره اسکداری محمودافندی ، اولیا افندی، قره سنبل علی افندی، جراح شیخی ابراهیم افندی ، سلطان خوانندکان مصاحب درویش عمر کلشنی ، بن حقیر حضور پادشاهیده برزانو قالدق . سلطان احمد خان بوجله یه خطاباً دیدی که : « ان شاء الله تعالی بوجامع مز تمام اولوب روشن بر معبد اولور . خدا اتمامی میسر ایله . اما بوجامعه اوقاف عظیم لازمدر . » همان حضاردن اولیا افندی واسکداری محمود افندی بیوردیلر که : « پادشاهم ، نوبت الغزا دیوب بردیاری فتح ایدک . انک جمله عماراتی ، محصولات جزیه سنی بوجامع شریفکزه وقف ایدک . اجداد عظامکزدن سلیمان خان طاب ثراه بالذات کندولری جزیره مالطه ورودوسی ، استانکوی ، هرکه ، الکی ، سنبکی جزیره لرینی فتح ایدرک جمله جامعنه وقف ایلدی . حالاتولیت عظیمه در . جمله اجداد عظامکزر اوقافندن سلیمان خان اوقافی دهامتین وقویدر . نه اوله یدی ، پادشاهم ، سزده آق دکرده کی کرید جزیره سنی ونديک کفاری لندن آلوب استانبولدن مصره کیدن تجار وزواری وحجاج مسلمینک معبرینی کفار کیمیلندن پاك ایدی دیکز ! .. » همان جراح شیخی ابراهیم افندی ، اسکداری محمود افندی « بونیت خالصه ایچون ، الله رضاسی ایچون فاتحه » دیدیلر . حضار سبع المثنایی تلاوت ایدوب ال یوزه سور دیلر . « ان شاء الله تعالی دعامنر اجابت قر بنده واقع اولمشدر . ایر ، کچ اوجزیره فتح ایدیلر ، همان جزیره نك فتحی اسبابنه سعی بلیغ ایتک کرکدر . » دیدیلر . بوکا جواباً سلطان احمد خان علیه الرحمة والرضوان « اما ، افدیلر ! بزم ونديک کافر یله صلح وصلاحز واردر . صلحه مغایر برایش ایشله مک لایق سنت محمدی دکدر . نه بهانه ایله عهد شکنک ایدلم ؟ .. باخصوص حالا

« برخوردار اول ، اوغل ! وکالتیزی ایفا ایدوب کرید فتحنده بولندک . بزى وارمايه محتاج ایتدک » دیدی . حقیر ایتدم :

— « بنم پدرم ، عزیز سلطانم ! سز شمدن کیری اختیار اولدیکیز . سلیمان خان عصرندن بری یتمش غزاده بولوندیکیز . بوجکر کوشه کزه همان خیر دعا ایدک . دهانجه غزالرده بولنوب جناب شریفکزه ثواب قازانیرم . » دهرک تکرار دست شریفی پوس ایلدم وکندیسی ممنون اولهرق شو حکایه غریبه پی نقل ایتکه باشلادی .

حکایت غریبه و عجیبه گفته پدر عزیز

ای اوغل ! بو حکایه پی جان قولاغیه دیکله که قبای الهیده مستر اولان اسرر خفیه دندر . باق بو کرید جزیره سنک فتحنه سلطان احمد [۱] عصرنده نه یوزدن مباشرت اولندی ؟ جمیع علما و صلحا نه یوزدن خیر دعالم ایتدی ؟ اولا سلطان احمد خان عصرنده سن وجوده کادیکک سنه آت میداننده یدی عدد وزیر واعیان کبار سرایلری هدم ایدیلوب یرلرینه یکی جامعک اساسنه شروع اولندی . قرقر ، اللیشر ذراع مکی حفره لر قازیلوب اصقره تملنه مباشرت اولهرق کامل برسننده اساس بنا روی ارض ایله برابر اولدی . جمله خاص وعام ، صالحای امتدن کیمسه لر ، علم افلاکدن خبردار منجملر میقات و قبله نما ایله کلوب ابتدا دعا و ثنا اولهرق ، بیک عدد قربان کسیره رک مقام محراب وضع اولندی . قلندر پاشا تمله معتمد و ناظر اولوب قره سنبل علی افندی تمل کاتب وقاضیسی اولدی . اوستادمنز اولیا افندی تمل امامی اولوب اسکداری الشیخ حضرت قطب الاقطاب محمود افندی تمل شیخی ، محمود چلبی ، قره محمود اغا ، دهاساغر قرق قدر خوش الحان کیمسه لر تمل مؤذنلری تعیین اولندی . روزمره علی الدوام بنانک آتمانه جدوجهد و اهتمام ایتده . .

[۱] سلطان احمد خان اول حضرتلریدرکه مشهور جامع شریفک بانى عالیسیدر .

التمش آلتی میلده موره شبه جزیره سی بوروننده (مانیه) کفارینک ساکن اولدقاری محله واریلوب غارت اولندی . آندنینه مانیه بوروننده (کلی) قلعه سنه کلندی . (خرابدارن) عبورایدیلوب (قوصیطه) بوزونی کچیلدی . (منکشه) قلعه سننده کچیکه رک (اناپولی) لیاننده لنگر آتیلدی . اوراده اوچ کون مکث اولنوب دردنجی کون بالمشاوره وندیكک (استدیل) جزیره سی غارت ایدلمک تدبیر مناسب کوریلوب نفیر ارتحاللر چالندی . اناپولی لیانندن طشره چیقنجه آستانه طرفندن « غزاک مبارک اولسون » دیو خط شریف وخاعت پادشاهی ومجوهر خنجر کلدی . « در دولتمه کله سک » دیو صادر اولان فرمان هایون صادر اولوب اوکون ایام لطیف ایله (استدیل) جزیره سی نهب وغارت اولندیسه ده پک آز مال غنائم بولندی . بوجزیره نک قلعه سی اوچ آسمانه رسان صعب ، متین اولوب ایکی عدد لیمان حصینی وارد . او ساعتده کوچ طویلری آتیلوب لودوس روزکاریله اون کونده نیجه لرله اوغرایه رق (صاقز) قلعه سنه واریلدی . اورادن تکرار (ایلمنی - منی) قلعه وجزیره سنه ، بورادنینه تکرار (میدیللی) یه ، اورادنینه (بوزجه) اطیه واریلدی . بومذکور قلعه لری کوروب تعمیر وترمیمنه ایالت پاشالری ایله بیکر آدم محافظه جی قونوب جمله جبه خانه لری مکلف ومکمل درجه ده ترتیب ایدلدی . یوزجه اطه دن حرکتله (کلیولی) قلعه سنه کلندی . بونده ده هیلر صولانوب دیزدارلرینه « بصیرت اوزره اولک » دیو تنیسه وتأکید اولندی . اورادن ده موافق ایام ایله ایکی کون ، ایکی کیجه ده استانبوله قریب (قیزیل) اطه لره لنگر آتیلدی . اوچنجی کونده منصور ، مظفر سرای بورونته واریلوب سردار حضور پادشاهیده زمین پوسيله شرفیاب اولوب خاعت فاخره لرله تلطف ، دغای پادشاهی ایله ممنون ایدلدی واسمی « فاتح حانیه یوسف پاشا » قالدی . کندیسنه بی حساب مال احسان اولندی .

حمدخدا بو حقیر اولیای بی ریا بویله برغزای اچکرده بولنه رق سالمین وغانمین وطنمزه کلدیم . پدر ومادر عزیزلرمله مشرف اولوب دست شریفلرینی بوس ایتدم . پدر کمال حسرتله :

صوکره سردار معظم کرید جزیره سنده و اطرافده اولان طقوز قدر معظم، مشهور بلده لره، « اصفایه » طانلرنده اولان رعایا و برابیه هراوجاقدن معتمد علیه، بی طمع، بی غرض، صاحب عرض آدملر ایله استمالت ناملر کوندردی که مألری شو ایدی: « البته کلوب خراج کذار اولوب قلعه لکزه مفتاحی پادشاه اسلامه تسلیم ایتلیسکز. ینه اولاد و عیال، مال و منال کزله یرلر کزده او طوروب کمال حضور خاطر ایله دوام دولته دعا خوان اولمیسکز والا بو عهده رضا و یرمینک جمله ماللری نهب و غارت، اولاد و عیال لری اسیر ایدرک کندیلرینی قلچدن کچیرمک مقرر در. » یدی کونده حانیة قلعه سنك درت چوره سنده اولان اوچیوز پاره قرا بطریق و قیسلسری، هدایای بی کرانلری ایله کلوب مطیع و منقاد اولدیلر. قالان کفار سرفروایت کدیکندن جمیع ایالت وزرا و میرمیرانلرینه تعقیب لری فرمان اولندی.

العظمة الله یتمش قولدن یتمش، سکسان بیک غزات مسلمین قول قول بویدیوز یتمش میلک جزیره ایچنه مستولی اولوب برچوغی مال غنائمه، نیجه غلام و جاریه لره نائل اولدیلر. بوکار و غنائمی، بوسرور و شادمانی بی کورن برچوق غریبلر اوراده توطن ایدوب قالدی.

الحاصل کوچک حسن پاشا، اون یدی میرمیرانلری، یتمش عدد آلائی بکبری جمله زعامت و تیمار صاحب لریله حانیة قلعه سنده آلیقونیلوب یکر می یدی او طه ایله یکیچری کتخداسی، اون او طه طویچی، اون او طه جبه جی، درت آشاغی بلوک، مصر عسکری، حاصلی یتمش یدی بیک عسکر محافظه جی قالدی. درون قلعه ده یدی بیک یدی یوز صاغ، صول، غرب حصار قالدی. قرق پاره یارار بک کیلری قارشی منکشدن ذخیره کچیرمکه مأمور اولدی. اللی پاره ده حانیة کیلری ده یوزر بیکت ایله براقلدی.

سردار معظم مصاحب شهر یاری (یوسف پاشای خروادی) جمله قلعه ده قالان وزرا، اعیان و کبار ایله و داعلا شوب دونمای هایون ایله آستانه سعاده متوجه اولدی. ایام سعد و موافق ایله روی دریا ده ایکی یوز پاره بادبان کشاده قیلنوب غرب طرفنده کی (چوقه) آطه لری اوکندن عبور اولندی. آندن

مسلمین اوله‌رق مظهر تجلیات سبحانی اولغه باشلادی . ایلك جمعه نمازی سلطان ابراهیم جامعنده قینوب جمله غزات شو قتح مینده بولندقلرندن طولایی الله حمدو ثنا ایتدیلر . حقیر بوغزامنر طقوزنجی غزامنر اولدیغندندها زیاده بارگاه ذوالجلاله یوزومی دونه‌رک حمد و سپاس ایلدم . برنجی غزامنر آزاق غزاسی ، آراده کی یدی غزامزده قریم ، له ، مصقو ، قزاق و سائرهدر .

قلعه‌نک ترمیاته شروع اوله‌رق هرکس علی قدرالامکان دکانلرینی زین ایتدی . مظلم کیجه‌لرده هرکس خانه و دکانلرینی مشغله‌لرله بزه‌دوب درون قلعه غزات مسلمین ایله پر اولدی . روم رعایاسنده لیمانک صول طرفده یر و یریلوب ، کافه رفاه‌حالیلرینی مکمل قیله‌رق خراج کذار اولدیلر . اوقات خمسه اداسندن سوکره یتش قولدن جنکی حربیلر چالئوب کلبانک محمدیلر چکیلیر ، اوچر یایلم طوب و توفنکلر آتیلوب طراقه‌سی اوج بالایه چیقاردی . تاریخ فتحی : « قوت بازوی سلطانیه آندی کرید » سنه ۱۰۵۶

بوفتح مینک التنجی کونی کفار و ندیک دونماسیله التی پاره مالطه ، التی پاره دوغه ، التی پاره پاپا کمیلری و سائر یوز پاره کمیلر اژدر هفت سرمثال قلعه‌یه امدادجی کلدیلر . کوردیلرکه قلعه‌نک لیمانی عثمانلی دونماسیله مالامالدر لیمان اوکنده جمله دریا بکلری ، جزائرلیلر آماده طورورلر ، قلعه‌نک در و دیواری علم اسلام ایله تزیین ایدلمش ، برج و بارولر غزات مسلمین ایله طولمش ، ناقوسخانه‌لر مناره اولمش . هرمناره علم محمدی ایله آراسته ، در و دیوار عساکر اسلام ایله پیراسته ! .. بوحالی کورنجیه زهره‌لری چاک اوله یازوب « الوداع ای حانیه الوداع ! » دبه آه وانین ایله خائب و خاسر سویده کیتدیلر . لکن قاجارلرکن جزائرلیلردن کوزل برده آوانته ضربه‌سی ییدیلر . بریده غزات مسلمین فتح قلعه‌دن عبارت اولان مراملرینه نائل اولدیلر . ابراهیم چلبی قالیونیه کیدن قزلر اغاسی ، جمله محبوب ، محبوبه جاریه‌لری ، ذی‌قیمت مجوهر اشیار ایله کیلان آتلی آلوب مالک و املاک صاحبی اولدی . بوغزا حقا ده بغداد و آزاق غزالرینه فاقدر . لکن اوغزالره مورخلر حقیله آب و تاب و یرمشر . اما بونی یازان حقیرک او قدر اقتداری یوقدر .

هان جان وباشمز ، اهل ویولداشمز صاغ ایکن چیقالم « دیو قلعه خلقنی
 افتاع ایتدیلر . بدنلری بیراقلره بیزه یوب برچوق معتمد آدملری رهن صورتیه
 طشره چیقدیلر . اول ساعت امان ایله جمله یکچیری ، سپاهی ، جبهجی اوجاقلری
 پرسلاح بدنلره یورویوب جمله طوب و جبه خانهلری قبضه تصرفلرینه آلدیلر .
 اول کیچه محصورلر کیلرینه بینوب جزیره جزیره مأوالر آرامغه قویلدیلر .
 اول کون برج و بارولر اوزره اذان محمدی اوقونوب جمله غزات مترسلردن
 چیقاروق قلعه نك در و دیوار ی اوزره قات اندرقات زین اولدیلر . برکه
 کلبانک محمدی ، بریایلم طوب ، توفنک شادمانقلری اولدی . اوج کون ،
 اوج کیچه دونمای هایون طوب ، توفنک صداسندن زمین و آسمان ، اودریای
 بی پایان جوش و خروشه کلدی . محصورلرده کیلر یله حانیه نك شرق طرفنده کی
 (سوده) قلعه سنه ، (رتمه) ، (آپورونه) ، (قانديه) طرفلرینه کیتمشلردی .
 حانیه جنرالی اوله جق لعین بوشادمانلی ، اذان محمدیلری ایشدوب ناقوسخانه
 لری اوزرنده خاچ یرینه یشیل علم رسول الله رکز ایدلر کی کورنجه « بو حالی
 کورمه مک یکدر . » دیو پارماغیله کندی کوزنی چیقاردی .

هان علی العجله دونمای هایون لیمانه کیروب اصفاحه اولدی . سائر
 شایقه وقره مرسللره جبه خانه کیلرینه دستور ویرلدی . آستانه هایون
 جانبنه مزده جیلر کیتدی . سائر دیار بکلری جمله یتش یدی پاره باشدرده
 قدرغلر یله اللی پاره جزائر ، تونس ، طراباس کیلری ده لنکر انداز اولوب
 یاتدیلر . کیلرده اولان مهمات وفورسه پایزنلری کیلردن چیقارلدی . لب
 دریاه عظیم صراحی ، سر آمد مصنع طوپلر قویوب نیجه بیوک طابیه لر بنا
 ایدلدی . اطراف کرپی کی طوپلرله زین ایدیلوب قلعه نك ابتدا خندقلرینی ،
 سوریان طاغلر کی طوپراقلرینی دریا مثال عسا کر اسلام بلدار ، چراخرر ،
 تبرداران ، غربال ، فورسه ، پایزنلر ایله دوکوب اوج کون اوج کیچه ده
 خندقلری ملوئادن ، مترسی ، صچان یوللرینی انکلردن پاک ایدیلر . قلعه نك
 رخنه دار یرلرینی متانت اوزره بنا ایدوب جمله عسکرلر یرلی یرلرینه نصب
 ایدیلر . قلعه اولکنندن بیک قات زیاده متانت واستحکام بولوب کلیسالر معبد

اوجه سرچمکش برطایفه عالی احداث ایلدی . اون پاره بالیمز طوب ايله درون قلعه‌ده کی سرای عالیله ، امیندر ديه لیمان کنارنده ساکن اولان کفاره اویله طوب کله‌لری اورولدی که درون قلعه‌دن قویان فریاد وفغانلر اوجه پیوسته اولدی . اول کون جمله دونمای هایون کیلیرینه ، دریا بکلرینه ، جزائر لیره (روی دریاده غافل بولنمیوب کیجه کوندوز حفظ و حراسته غیرت ایتسونلر . اون ایکی پاره ماوونلر ايله قلعه‌نک لیمان طرفی علی‌التسوالی دوکسونلر « ديه سردار معظم طرفندن امرلر کیتدی . انلر دخی قلعه لیاتی دوکمه باشلانجه درون قلعه‌دن برواویلا قویدی که اولکی جزع و فزعلرندن زیاده ایدی . لکن دریادن آتیلان طوپلرک کله‌لری نیجه کره بزم عسکره اصابت ایتدیکندن دونما طوپچی باشیسنه آتامسی ایچون غیری امرلر کیتدی . اما ینه بومیانده کفار عنید و پلید عنادنده مصر اولوب نیجه خائلق ايله آتش فشانق ایدردی . کوندن کونه یوز ، ایکوز آدم درجه شهادته قدم باصاردی . بو محاصره‌ده اولان وقایعی بروجه تفصیل یازسهق بر مجلد اولور . آنک ایچون علی طریق الاختصار بیان ایتمکده یم .

اڭ نهایت کفار حيله کار بدنلر اوزره چیقوب کوردیلر که قرق بیك الی قلیجلی ، چیکنی قالقانی سردن کچدی بهادر آل عثمان آماده ، محاربه دوام ایتدکجه اوصانوب عاجز قاله جقلری یرده غیرت وهمتلی اولکنک بش مثلی ، بلکه نسبت قبول ایتمز درجه‌ده آرتیور ، کفار عسکر اسلامک بودرجه شجاعت ، مهابت ، جسارتلرینی کورنجه همان بدنلر اوزره بیاض بیراقلری دیکدیلر . امان امان ای کزیده آل عثمان دیو فریاد وفغان ایتدیلر . فریاد وواویلالری نظر اعتباره آلمادی . قلعه دهها زیاده طوب ايله دوکیلیدی . خمیره ، قورشون ، لغم ايله تضیقه باشلادیلر . قلعه‌نک منهدم اولان بعض یرلرندن رهن نامیله برقاچ قپودان چیقوب اون کون مهل ایسته دیلر . سردار : « علی الصباح چیقارسکز ، یوقسه جمله کزی دندان تیغدن کچیررز . » دیو تعهدی جواب ویردی . کلنلرک برقاچیده قلعه‌یه کیدوب « ایش امکانسزدر . ترکلر یوروییش ایدوب قیرسهلر کرک .

جان باش اوروب برقاچ کره تادرون قلعه دن کله ویدیل کتیریدیلر . برکره جنرالک اوغانلی بیله قیدوبند ایله حضور سرداره بیتیریدیلر . اما اول کون کفار قودوردیلر . خیلی جنک ایدوب بی نه یاهه یکتیری شید ایتدیلر . بوندن ماعدا شب وروز کورلماش آتشفشانلق ایدرلردی . کفاردن بری رسن بازلق ایدره ک نزول ایدوب سردار عالی تبارک حضورینه کلدی . « سلطانم ! اگر قلعه ایچنده کی بنم اویمی ، اهل وعیالمی بکا احسان ایدر سه ک سکا مزدهم واردر » دیدی . سردار « مرام و مقصودک هر نه ایسه دین محمدی حقیچون سکا احساب ایدوب جمله رعایاه سنی ضابط نصب ایلم . بالجمله تکالیف عرفه دن سنی و اولاد لریکی معاف و مسلم ایدهرم » دیه یمین ایدوب کفره نک کردنه بر امان دستمالی باغلدی . کفره نک جمله رجاسی قبول اولندوقده « سلطانم ! کفار ایچروده ایکی فرقه اولدیلر . روملر - قلعه ده . قیرلقدن ایسه ده عثمانلی یه تسلیم اولوب خراج کذار رعایا اولام دیورلر . ونه دیکلیر - یوق ! البته امدادیمز کلنجه یه قدر جنک ایلرز . بالجمله قریلیرز . یینه قلعه یی تسلیم ایتیز دیورلر و امداد لری نک کلمک احتمالی ده غالبدر . برچونخی طوب و توفنک و لغمدن هلاک اولدیلر . موجودلری ده لیمان طرفی امین اولدیغی ایچون اورایه جمع اولمشلر .

شمدی تدارک اولدر که لیمان طرفه حواله طشرده برطاییه بنا ایدوب اون پاره بال یمز غوب ایله قلعه نک لیمان جهتی دوک سز و ایچری روم محله سنه برقاچ اوق ایله استمالت کاغدلری آت سز . ان شالله بویله ایتسه کز قلعه نک فتحی میسر اوله . « دیو حق یوزندن برچوق شیلر تلقین ایلدی . برقاچ اوق ایله روم محله سنه رومی لسانی اوزره محرر کاغدلر آتیلدی . اول کیچه ایچرودن اون عدد روم بلغاری چیقوب اسلام ایله مشرف اولدیلر . اسملرینی ایستکلریه بورمالی فلان ، بورمالی سنان کبی تحف اسملره تحویل ایلدیلر . سردار ظفر شعار بونلرک بو کلام دروغلرینه اصلا اعتماد ایتوب یوما فیوما کوز آچدیر میوب قلعه یی دوکردی . قلعه نک جانب شرفیسنده جزائرلی قولنده لیمانه حواله برطاییه عالی بنا ایتمکی معقول کوروب برکیجه ده

اما حمد خدا غزات مسلمین بوندن ذره ، شمه خوف ایتیموب سردار صاحب وقارک تشویق وترغیبیه اهتام تام ایدوب مترسلی ایلرولتمکده ایدیلر . بو غیرتله اوننجی کونی خندق کنسارینه وارلدی ویدی قولدن بال ییمز طوپلر قلعه‌یی رخنه‌لردی . اما قلعه‌نک ذره قدر خبری اولمازدی . گویا برکوه دماوند ایدی . بو حال اوزره یکریمی کون یکریمی کیجه جنک وجدال اولدی . ملعون کفار طویه طوتلمش میمون کبی هنوز خوابدن بیدار اولوب قودورمش بیلانه دونمشدی . حیلہ ، شیطنت ، آتش بازلق ایله غزات مسلمینی کباب ایدردی . عسکر اسلام بو حیلہ وملعتلرینه باقیوب کوندن کونه سربازلقرینی زیاده ایدرلردی . ایالت شام ، مرعش ، قرمان ، طرب افزون قوم طابیه جانبندن طوپراق سورمه مأمور اولوب طاغیر کبی طوپراق کلیرکن کفار بدکردار قلعه ایچندن ال قومبره‌سی ، قزان قومبره‌سی ایله ارباب تیماری یاقوب یاندیردی . آخر طوپراق سورمک ممکن اولیوب طرف طرف لغملره مباشرت اولندی . قلعه‌نک غرب جانبندن - که نظرته طرفیدر - اوچ آغیزلی برلغم آتیلوب قلعه‌نک یتمش آرشون مقداری یری هوایه پران ایدلدی واوزرنده اولان کفار زاغ غمازوار آسمانه پرواز اوروب دارالبوار ویله قرار ایتدیلر .

کفار دوزخ قرار بولغفتی کوروب فی الحال درون قلعه‌ده زیرخندقدن کدر ایدوب برلغم سهمکین ، کیدمکین ایتشدرکه سوریلان طوپراقلر ایکوز قدر آدمی اوچ هوایه منقلب ایدوب برساعت نجومی غبار تراب ایله عساکر اسلام ظلمات ایچنده قالدیلر . نیجه آدملر زیر ترابده بی نام ونشان بلالحد ولاتکفین مدفون اولدیلر . غزات مسلمین بو حاله دخی باقیوب بربرلرینی جنکه ترغیب وتخریض ایله بویولده اولمکی شرف عد ایدرلردی . عسکر اسلامک اول قدر کوزلری قیزدی که قلعه‌نک رخنه‌دار یرلرندن ایچرو کیروب کله‌لر ، دیلر کتیرمهک باشلادیلر .

هان سردار حضرتلری کله کتیره‌نه اللی آلتون ، دیل کتیره‌نه یوز آلتون احسان ایتمهک باشدی . بونی کورن غزات مسلمین جان ، کولکلن

قرہ غولر تعیین اولندی . جملہ میرمیران و عساکر ، اعیان جیوش مسلمین خیمہ و خرکاهی و بارنکاهیله تعیین اولندیغی یرلرده مکث ایلدیلر . طرف طرف چاوشلر تنیہ ایدوب جملہ غزات غسلا لر ایلدیلر . هرکس یكدیکریله حالالشوب ابتدا یکیچری اوجاغی روز روشنده مترسه کیردیلر . ایرتسی علی الصباح دریا مثال عسکر ایله فوج فوج مزین و مساح جیوش موحدین ایله سردار معظم یوسف پاشا قلعہ آلتندن کفار خاکساره قارشو (علی رغم الاعدا) بر آلی والا تشکیل ایتشلردرکه جملہ کفار دوزخ قرارخوف و خشیت ایله آل عثماندن بهوت و متحیر قالدیلر . اندن سردار معظم قانون قدیم اوزره اوطاغنه نزول ایتدیکی ساعت جملہ بلدلر ، چراخوره قرق بیك قدر قازمه و کورک ایله کلوب یدی قولدن صیجان یوللرینه مباشرت اولندی . یدی قولدن حانیہ قلعہ سنی قوشاتدیلر . اولا قلعہ نك جنوبنده یکیچری کتخداسی قولنه سردار معظم کیردی و جانب شرقیسنده کی کوموش طابیه سنه جملہ جزائرلی مترسه کیردی و جانب غربیسنده واقع آلتون طابیه طرفه حلب ایالته متصرف پاشا اوج اوطه و زمبرکی باشی ایله مترسه کیردی . نتیجه کلام یدی قولدن اون یدی قات جملہ غزات مسلمین مترسه کیروب هر طرفدن کوز آچدیرمیوب کوندن کونه مترسلره یوریمکده اصلا قصور اولمندی ایسه ده سد اسکندروار چار گوشه برقلعه استوار اولدیفندن ایش تأخر ایدیوردی . جانب شمالیسی لیمان واقع اولدیغی جهته اوطرفدن مترسه کیرمک محال ایدی . بیان اولندیغی اوزره آنجق قرده شرق ، غرب ، جنوب طرفلرندن مترسه کیرلدی . لعین و بی دین کفار قبریس غزاسندن برو آل عثمان ایله جنگ و جدال ، حرب و قتال ایله مامش اولقله عسکری دنج ، جبه خانه سی ، سائر مهماتی متکائر ، سولطاطلری وافر ایدی . یدی کون یدی کیجه دقیقه فوت ایتیمه رک قرق بیك طوپ ، نیجه کره یوز بیك توفک ، نیجه بیك قران قومبره (خبره) آتاردی . قلعہ یی مشعل معقلر ایله چراغان ایلردی . یدی کون ایچنده یدی بیك آدم شهادت جامنی نوش ایلدی . شهدانک اشیاسی بیت الماله تسلیم اولنوردی .

سردار معظمه ویره ایله مفتاحلری تسلیم ایلدیلر. ایچنده کی کفرده فرقته لرینه سوار اولوب بیک برجهنم چوقه جزیره سنه کیتدیلر. هان قلعه قبضه تصرفه آلتوب لیمانه کیلر چکلدی. کیلری حفظ ایچون لب دریاده سپرلر آردینه بال ییز طوپلر قونیلوب قره ایالتیه آدانه ایالتی عسکرینی محافظه‌چی براقیدیلر. او ساعتده دونمای هایون حانییه متصل (نظارته) نام لیمانه لنکر براقوب جمله پرسلاح عسکر خیمه وخرکاهلریله یتمش پاره بال ییز، قرق قلوبورنه، ایکوز قدرده شاهی ضرب زن طوپلری مهمانلریله طشره چیقاردیلر. جمله عسکر حانییه برطوب منزلی بعید کیتمکده ایدی. بری طرفده کی (نظارته) لیمانی بش روزکاردن امین اولغله جمله دونما آنده یرلشدریلوب جزائر، تونس، طرابلسلی یتمش پاره قدرغه دریابه آلاقه اوله‌رق وولطه اوروب محافظه‌یه مأمور اولدیلر.

سائر شایقه وقره مرسللر دخی مهمات ولوازماتق لیمان کنارینه دوکوب سیواس ایالتی عسکری بولیمانک حفظ وحراسته مأمور ایدلدی. بولیمان حانیه‌نک غرب طرفده در. حمدخدا سهولته قبضه تسخیره آلتدی. بولیمان مورده جزیره سنده کی (قباجه بورونی) نه التمش میل قدر قریب اولدیغندن ابتدا (طودوری) قلعه سیله بولیمان تسخیر ایدلدی که قارشی مورده دن امداد کلک آسان اولماسون. لب دریاسنه ولیمان آغزینه عظیم طابیه‌لر چاتوب ایچنه مفرد بال ییز طوپلر قونلدی. لیمانده یاتان کیلرک حفظی تحت امانه آلتدی. دریاده یکر میشر، اوتوزر میل آلاقه قراوول فرقته لری طوردی.

حانیه قلعه سنک محاصره‌سی

بعده فرمان سردار ایله جمله خیمه وخرکاهلر حانیه قلعه سنک شرق، غرب، جنوب طرفلرینه طوپ منزلی بعید اوله‌رق قورلدی. جوانب اربعه‌یه

عثمانیلرک سفری مالطه اوزرینه در اطمئان قلب حاصل ایدوب جزیره دار البوارلرینه دوندیلر .

بولیاینده دخی موره و آرناوودلق شهبازلردن اوچ بیک قدر کزیده عسکر دخی کمیلره اصقرجه اولوب جمله مجاهد فی سبیل الله عساکر لوازمی کوروب صولاندیلر . آب حیات کی برنهر خوشاب بولیاینده دکزه قاریشیر . اوچنجی کونده فلاندره دیکلوب کوچ بورولری چالندی . بولیایان عظیمدن طقوز یوز پاره یلکن کیلو چیقوب مهل اینکینه قپودان قره بطاق و دوراغک اون عد اوچقون فرقه لری بشر ، التیشر میل ایلریده کیدرکن مالطه جانبنه یوللانلق . جمله عسکر بیلدیلرکه دوتمای هایون مالطه کیدیور . همان وقت ظهر اولوب اول دریای بی امانک اورته سنه وارنجه سردار معظم یوسف پاشای دلیر باشدرده هایون ایله طرفه العین ایجره کیرویه دونرک کلدکلری یوله دومنی چویروب « قاشفه الاوانته » دیوب باشدره دن اورسه فلاندره و بباراقلر دیکلدی . کورک رباحسه سی ویلکن ایله وقت عصرده ینه چوقه لر اوکندن عبور اولونجه همان چوقه جزیره سی قلعه سنک درت چوره سندن آتش اشارت لری و اشارت طوپلری آتیلغه باشلادی . فی الحال آنی عبور ایدوب وقت غروبده اول شب مظلومه جزیره کزیده واریلدی .

اوصاف معدن ذهب کیریت یعنی جزیره اقرهت

وقت شافعیده بسم الله ایله همان جزیره نک شمال جانبنده (طودوری) نام قلعه نک مقابلنده سود لیمان هواده کمیلر لنگر انداز اولدی . طرفه العین ایجره طشریه عسکر دوکوب ایکی پاره قلوبورنه طوپلری و و فیر جبه خانه و مهماتلر چیقارلدی . سبت سپرلر سورولوب قلعه بی غزات مسلمین محاصره ایتدیلر . ایکی ساعت قدر جنکه تحمل بیله ایده میوب ایچنده کی سولطاط ، مرطاط کفره خاچلریخی سر نکون ایدرک وقت فجرده پاپاسلری طشره چیقوب

بورادنده ایلروله یوب (ترمیسن) قلعه‌سنه واردق . موره جزیره‌سنده در .
بورادنده کچهرک (انابولی) لیمان عظیمه کلدک .

قلعه انابولی — انابولیه دخی دیرلر . موره جزیره‌سنده لیمان کیرینک
نهایتده بریالچین قیا اوزرنده صعب و متین برقلعه در . لکن بورالری
مرادمز اوزره تماشایده مدک . بولیمانده روم ایلی ایالتنک یکریمی یدی بیک
قدر سفره مأمور اولان عسکرلیه جمله ما کولات و مشروباتلرینی کیملره
یرلشدیرک . برکون برکیجه دن صوکره کوس ارتحال چالندی . بورادنده
فرشقه ییلدیز روزکاریله کیدوب (بنفشه) قلعه‌سنه کلدک . لیمانسز آچیق بریر
اولدیغندن بوراده کی عساکر اسلامی عجله آلوب اول کون یینه ایام موافق ایله
منکشه بوروندن (کرید جزیره‌سی) اوکندن عبور ایتدک ایسه ده اصلا
نظر ایتیموب «مالطه آطه‌سی» دهرک (جوقه‌لر) جزیره‌لرینه کلدک . بورالر
وندیک کفاری حکمنده بری برینه قریب متین قلعه‌لی جزیره‌لردر . بونلرک
اوکندن عبور ایدوب ییلدیز جانبنه میل ایدرک (قرون - قرونی) قلعه‌سی
اوکندن کچدک . اورادنده ایلزوده (متون) متین قلعه‌سنک اوکندن کچهرک
غرب طرفه میل ایله (براق) جزیره‌سنه کلدک . موره آطه‌سنه قریب بر
جزیره‌جکدر . بورادنده ایلر و کیدرک (اناوارن - ناوارین) قلعه‌سنه کلدک .

اناوارن قلعه‌سی — موره جزیره‌سنده لیمان عظیمدر . ایکی قلعه‌سی واردر .
بری آشاغی لیمان آغزی قیالرنده ، بریده اوج آسمان ایله برابر قیالر اوزرنده
واقع اولمشدر . بوراده لنگر اقامت بر اقلدی . فی الحال دوئمای هایونک
بطی الحرکه اولان اون پاره ترسانه‌نک چقال کیملرینی بوشالدوب لوازم و مهماتی ،
جبه‌خانه‌لرینی ، عسکرلرینی ، کورکچیلرینی سائر کیملره یرلشدیریلر . صولانوب ،
تدارک کوریلوب حرکت اولنهرق بولیمان قریب (زا کلسه) و (کفه لونیز)
جزیره‌لرینه واریلدی . بورالری وندیکلیلرک حکمنده در . جنرالری بارود ،
کله ، قورشون ، سائر چوقه ، قاش هدیه‌لر کتوروب سردار معظمله بولوشه‌رق
«غزاکز مبارک اوله !» دیدیلر . لکن مرادلری جاسوسلق ایدی . کوردیلرکه

اولدم . شیر خرما و قند نبات بیه رک ، معزز ، مکرم ذوق و صفا ایدرک برکون برکیجه ده (کللی بولی) قلعه سنه کلوب منزل آلدق .

کمیله بوراده لنگر انداز اولوب قلعه دن (خوش کلدک) طوپلری و دونما کمیله نندن ده سلامت طوپلری آتیلدی . جمله غزات مسلمین کللی بولی ترسانه سنه چیقوب هر کس ایشیه مشغول اولدی . اللی پاره جزائر ، تونس ، طرابلس قالیونلرینه روم ایلی عسکرینک مأمور اولانلرینی قودیلر . قارشی اناطولی جانبنده (چارداق) نام اسکله دن سفره مأمور اولان شام و حلب و غیره اون بریالت عسکری جمله کمیله ماکولات و مشروباتلرینی یرلشدیره رک برکون برکیجه ده مالامال اولوب ایکنجی کونده یینه بریایلم طوپ ، توفک شادمانقلری اوله رق و عسکر مستوفی صولانه رق موافق ایام ایله جمله کشتیلر قرتال قنادی یلکنلر آچهرق (بوزجه آطه) نک اوکندن عبور ایتدک . اوکون اون پاره پراکنده فرقه ایله (قره باتاق) و (اینه بختیلی دوراق) ایلری کیدوب اونر میل اوزاقلده قراوول و قولاغوزلق و قوللوق ایتمه مأمور اولدیلر . آنلرده خلعت فاخره احسان اولندی . خدمتی کوزلجه ادا ایدرلر سه ترسانه عامره بکلکی احسان اولته جغنی دخی و عد اولندی . اول کون ([۱]) جزیره سنه واردق . اوراده اوچ کون مثلث ایدوب بوندن دخی عساکر اسلام آتوب جمله کمیله صولانندی . باشدرده فلاندره بایراغی دیکیلوب برطوب ارتحال آتیه رق اوچنجی طوپده آوانته ایدیلوب نفیر حلت چالندی . بورادنده قالقوب موافق ایام ایله کیدرک . ([۲]) جزیره سنه لنگر بر اقلدی . بورادن عسکر آتوب کمیله صولانندی و بورادنده قالقیلوب (استبدیل) آطه سنه کلدک . بوراسی و ندیکیلرک آتده ایدی . جنرالندن سردار اکر مه هدیه لرکلدیه ده اصلا اعتبار اولنمادی . اورادن عبور ایدیلر رک (دکر منلک) جزیره سنه واردق . بوراسی عثمانیلر کدر . قودان پاشا خصیدر . بورادن عبور ایدرک (تماشلق بورونی) ایلی کچوب (آتنه) قلعه سنه کلدک .

[۱] بوجزیره نک اسمی آچیق بر اقلمشدر . (لانی) آطه سی اولسه کرک .

[۲] بوراسی ده آچیق بر اقلمش .

حقه آلتک آچیق ، یوزک آق کیدرسک . اما سؤال ایدنله « مالطیه کیدیورم » دیه‌سن که ، سائر دشمنلر سیر وحرکتکدن خبردار اولمیه ، بیلیرسک که (استر ذهبک وذهابک و مذهبک) بیورلمشدر .

ابراهیم خان یوسف پاشایه بوکونه تنیه ونصیحت ایتدکن صوکره ایکی قات زراندوز خلعت فاخره کیدیروب آلتدن اوپه‌رک « یوری ! رب العالمین اولان الله معین وظهیرک اولسون » دیو دعالم ایتدی . یوسف پاشا دخی زمین پوس ایدوب قایغیله باشدرده کلدی .

منجم باشی چلبی افندی ، منجم حسن کفری ، منجمک افندی ، صدرالدین زاده افندی — که بونلر فن افلاکده تکمیل فنون ایتمش ذاتلردر — کشفاریله علم اسطرلاب اوزره سعد ساعت داخل اولدی .

سردار معظمه ایتدیلر — سلطانم : بوآن ایام سعددر . حرکت بیورک . بونک اوزرینه قبودان پاشا وسردار معظم یوسف پاشا « صالحه دمیر ! » دیو امر ایدنجه یدی یوز یردن جنکی حر بیلر چالوب ابتدا باشدرده دن کلبانک محمدی چکلدی . صوکره بریایلیم توفنک وبریایلیم طوب صداری آسمانی طوتوب روی دریا بارود سیاه یوزندن بحر سیاه کبی سیاه وتباه اولدی . کلبانک محمدی صداسندن زمین وآسمان پر اولوب بومنوال اوزره اوچ یاییم توفنک شادمانقلری اولدقن صوکره باشدرده هایون ابتدا آوانته ایدوب چالیجی مهتر باشی سگاه فصلی ایدرک سنان پاشا کوشکی اوکنه کلدی . مصاحب وسردار اکرم یوسف پاشا پادشاهی و صدر اعظم قره مصطفی پاشایی سلاملیوب عبور ایدنجه جمله کیمیلر آلائی طورنا قطاری کبی سرای بوروندن طشره چیقیدیلر . بتون کیمیلر بادبان کشاده ایلوب بریایلیم طوب شادمانلغی ده ایتدیلر ایام موافق ایله آق یوز ایله آق دکزه طوغری یوللاتدیلر . استانبولجه اهالی « ایام موافق اولدی . ان شاء الله منصور ومظفر کلور » دیو آرسالن کولکلی سردار معظمه خیر دعالم ایلدیلر . بو حقیق دخی سردار اکرم افندمزک مؤذن باشیمی اولوب باشدرده هایوننده خزینه کاتی (ابراهیم چلبی) ایله مانقداش

حصارده آماده اولدقلری خبری کلنجه آستانه سعادتده درت اشاغی بلوکلر دخی کشتیلره اغالریله کیروب مهیا اولدیلر . نوروز سلطانیده سرای بوروننده ایکوز پاره قدرغه وباشدرده وقلایته ، اون ایکی قدر قاره اژدرها کچی ماوونه ، یوز پاره فرقه ، قرقه ، قراوانه ، قالیون ، بوتن ، پنک ، یوطاح ، شیتیه ، شایقه ، قره مرسل و طابورنه اسملی کمیلر حاضرلانونب ایچلرینه لغمچی ، بلدراج ، اخور مهمات ولوازماتی وجبه خانهلری قویه رق جمله یدی یوز پاره یلکن لنکر انداز اولدیلر . سرکارده اولان اعیان و کبار کمیلرینک فلقه لرینه سوار اولوب سرای بوروننده سنان پاشا کوشکنده جمله علما و صلحا ووزرالیله اوتوران ابراهیم خانک حضورینه واردیلر . سفر هایونه مأمور اولان وزیرایه ، میر میران قپودانلره ، اغالره ، چورباچیلره بیک یدی یوز خلعت فاخره کیدیر یلوب دعا و خیر ثنار ایله هرکس کمیلرینه کیتدی . سردار معظم یوسف پاشا ، صدراعظم قره مصطفی پاشا ، شیخ الاسلام بالکز قالوب پادشاه ارسطوتدیر سوکیلی یوسف پاشا سردارینک النی الهه آلوب برکوشیه واردیلر . شووجهله مصاحبه ایتدیلر :

پادشاه — باق آیوسف ! سن نه جانبه سفره کیدیورسک ؟

یوسف پاشا — مالطه غزاسنه کیدیورم .

پادشاه — « ان شاء الله ، بتقدیر الحی القیوم جزیره کرید غزاسنه سنی مأمور ایلدم . اولیه که بوسری برآمده افشا ایده سسک . اصلا بر فرد آفریده نک خبری اولماسون . اغزکن « مالطه غزاسنه مأمورز » سوزندن باشقه بر جواب صادر اولماسون . ابتدا یولک اوزرنده اولان کرید جزیره سنک اوکندن عبور ایدوب مالطه یه طوغری عزیمت ایله . صوکره موره جزیره سنده بر ایکی کون مهمان اولوب صوکره اورادن بر کیجه قالقوب کریده عودت ایله . وقت شافعیده جزیره یه عسکر دوکوب ابتدا (طودوری) قلعه لرینی فتح ایدوب بر صیغنوب یاتاجق یر ایله . صوکره (حقییه) یه اردو دوکوب محاصره ایدرک فتح ایله . سکا نصیحت و وصیتیم بودر . ان شاء الله بعدالفتح منصور و مظفر کلورسکده سکا عوضی ایدرم . امین اول که حضور

کوروب صلحه مغاير بعض ايشلر ايشله‌دی . هجرت نبويه نك سکننجي سنه‌سی مکة مکرمه اوزرينه واريلوب ، بالذات حضرت فخر کائنات مکة غزا سنده بولوب فتح ايتدیلر . سعادتلو پادشاه دخی سنت رسول الله اقتدا بيورسونلر . غزالرينی الله مبارک ايلسون .
کتابه الفقير الحقير

بو فتواي شريفی پادشاه جم جناب الله آلوب کويابر جبل متينه ياپيشدی . اوکون ابا ايوب حضرتلرينک زيارته واروب آنده شيخ الاسلام افندی کمرينه ايکي اردن (نويت الغزا) ديوب حضرت عمر (رضی الله عنه) ک قليجی بنديله‌دی . اورادن ترسانه باغچه‌سنه کوچ ايدوب ايکيوز پاره قدرغيني جميع لوازماتيله اتمام ايله عساكر اسلام ايله لب بربل ايتدی . الله پاره قدرغنده اوز قپانی اسکله‌سنه ياناشوب دوئما اغاسی ، قول کتخداسی وباش چاوش ، سردار معظم محضری ، جمله اوتوز التي اوطة يکيجری - که موجودی اسم و رسميله اون بيک کشي ایدی - اون اوطة طوچي ، اون اوطة جبه‌جي - که بو ايکيسي ده بش بيک قدر ایدی - حاضر لاندیلر . يکيجريلر قدرغيه ، جبه جيلر ماوونلره کوروب آماده اولدیلر .

برطرفدن روم ايلي متصرفی پاشاقوعسکريه ، اياالنده اولان يکرمی درت سنجاق بيکی دخی عسکر ليله ، جمله ارباب زعامت و تيمار يکرمی ايکي بيک سگسان قدر عسکر جبه‌لوری وسائر يماق ليله يکرمی يدي بيک اولوب بوغاز حصاره کلکه مأمور اولدیلر . اناطوليدن ده متصرف وزير پاشا ايله اون درت سنجاغنده اولان ۱۹۹ قليج زعامت ، ۵۵۸۹ قليج تيمار جبه‌لی پاشا عسکری وسائر سييله يکرمی بيک قدر مسلم عسکر جمع اولوب بوغاز حصاره کلک ايچون امر اولدیلر .

قودان پاشا ، شام ، حلب ، دياربکر ، مرعش ، آطنه ، قرمان ، سيواس ، طرب افزون اياالتلری جمله پاشا عسکری ، تيمار و زعامت صاحب لری قانون اوزره جبه‌لوريله تيمش بيک عسکر اولوب جمله‌سی کيلريله بوغاز حصاره کلکه مأمور اولدیلر .

عسکر سوروجی خاصه کی و وزير لر و قوجی باشيلرک جمله عسکر لری بوغاز

ہر کوزندہ بر قدرغہ بود و سلمہ سی قوروب ہفتہ دہ بر قدرغہ انشا اولنمغہ باشلانمی . باشقہ جہ بر باشدردہ ہایون ، اون عدد قرہ ماوونہ انشا اولنوب ترسانہ عامرہ آدم دریاسی کسیدی .

جمیع اناطولی و روم ایلی ایالتلرنده کی قوجی باشیلر و عسکر سوروجی وزیرلر کیدوب عساکر اسلام جمع اولمہ یہ باشلادی . خنکار خاصہ کیسی و میر علملر جزائر ، تونس ، فاس ، طرابلسہ اون بیک آلتون بارود بہا ایلہ کیدوب: « اول بہارده قبودان پاشایہ ملاقی اولہ سز » دیو خط شریفلر تبلیغ ایتدیلر . انلر دخی حاضر و آمادہ بولندیلر . بو غزا تدارکی داستان دوستان اولدی . اما ﴿ المعنی فی بطن الشاعر ﴾ مضمونجہ بوسفر سعادتلو پادشاہ و قرہ مصطفی پاشا وزیر ایلہ شیخ الاسلام افندی آرہ سندنہ برسر کچی قالب نہ طرفہ کیدیلہ جکی کیمسہ نک معلومی دکلدی . سوکرہ حضرت پادشاہ برصورتی آتیدہ مندرج اولان فتوای شریفی چیقاردی .

صورت فتوای شریف — سابقا بروایت داراسلام اولوب مرور ایام ایلہ اورالری کفار استیلا ایدرک جوامع ، مساجد ، مدارس ، منارہ ، محافل و سائرہ سی کفرہ ضلالت آیین ایلہ مالا مال اولسہ ونجہ افعال خبیثہ ایلہ رهنلک ایدوب معابر حجاج و تجاری طوتوب نہب و غارت ایتسہلر ، دین محمدی یہ ، شان اسلامیتہ رخنہ ویرسہلر ، اطراف عالمہ اوضاع خبیثہ لرینی اشاعہ ایتسہلر پادشاہ دین اسلام حمت اسلامیہ مقتضاسنجہ دیار مذکورہ کفار خاکسار لندن آلوب عالم اسلامہ الحاق ایتمکہ قادر اولورمی ؟ بیان بیوریلہ :

— الجواب اللہ اعلم پادشاہ اسلامک کفرہ ایلہ صالح و سلم اوزرہ اولمسی اول زمان مشروع اولورکہ بوسلم و امان کافہ مسلمینہ منفعت بخش اولہ . او ایلہ اولمازسہ اصلا صالح مشروع دکلدلر . منفعت مشاہدہ اولنوب موبدو یاموقت اولدقدن سوکرہ منفعلی زماندہ صلحک بوزولمسی انفع کورلسہ البتہ بوزمق واجبدر و الزم لوازمنددر . حتی حضرت رسالت پناہ افدمز اهل مکہ ایلہ صلح ایتشدی . آلتنجی سنہ دہ حضرت علی کرم اللہ وجہہ صلیحی بوزمفی انفع

انجام مطبوعہ سی

وندیک بالیوزنی دیوان پادشاهی‌یه جاغیروب «بیره بی دین ملعونلر! نیچون صلحه مغایر ایش ایشاه‌یوب بزم کیلریمزی آلان دشمنلری کیلریمز ایله لیانکزه قودیکز. جداعظم سلیمان خان صلحی بویله‌میدر؟» دینجه بالیوزلر، قونصولوس وقونجولوزلر حضور پادشاهیده زمین پوس ایدوب «پادشاهم، عهدنامه ومیثاقز بویله‌درکه سزلرک دونمماکز دخی سائر قرالرک کیلرینی آلوب لیانمزه کتورسه مسافردر دیورعایت ایدوب لیانمزه قوریز یوقسه بز عهدشکنک ایدوبده قزلر اغاکزی کیسیاه‌المش دکلز. حاشا: بوخباتی ایدوب لیانه کیرن مالطه کفساریدر. بز دخی انلردن عاجز. «دیهرک سر بزمین ایتدیلر.

پادشاه — یابن مالطه اوزرینه غزا اعلان ایدرسم کیلرکزی بکا امداد ویریمسکز؟

قونصولوسلر — جان باش اوزره خدمت ایدوب اوچیوزپاره کمی ویریز. عسکر، ذخیره، جبه‌خانه سزدن، کیلرده بزدن، دیدیلر. بونک اوزرینه حضرت پادشاه ممنون اولوب جمله بالیوزلره خلعت فاخره احسان بیوردی.

مباشرت غزای مالطه

خزینئه پادشاهیدن اوچبیک کیسه چیقدی. قره‌دکرده جانیک سنجاغیه، سینوب، اماصره، ارکلی شهرلرینه، قوجه ایلی لوانسه، ازمیده، کمرلر طرفنده اولان یوزیکرمی بش پاره قضالره معتمدعلیه قوجی باشیلر کراسته اشتراسنه کیتدیلر. اوچیوز قدر قدرغه انشاسی ایچون ترسانه عامره‌یه کراسته لر جلب اولندی. ابتدا ازمید پاشاسی بالطه‌جی پاشادن، عالم طاعی وقوپو طاغ‌لرندن کراسته‌لر باغلانوب اول قدر خشبات کلدی که بتون اسکله‌لر وترسانه کوزلری کراسته‌ایله مالامال اولدی. بتون آطه‌لردن استادمرانقوزلر کله‌رک ترسانه‌نک

آتلی قومایهلم . جبه خانهلری زیاده آلام . کفارک بر خوش خبری آلوب اویله چیقالم . بو قدر یوکلی کمی ایله دریاه نصل چیقیلیر دیدک . سن امر شریف آلوب بنی بو حال ایله کفاره اوغراتدک « ديه قيزلر آغاسنه بر تیغ اوروب کله سنی غلطان ایدنجه همان قیزلر اغاسنک توابعدن صاغ قالانلر ابراهیم چلی اوزره اول ساعت قلیج اوشوروب پاره پاره ایدرلر . کفار بو حالی کوروب التی عدد غدرغه منحوس ایله قالیونک جوانب اربعه سنه صار یله رق ایچری کیرلر . اوچ ساعت دخی قالیون ایچنده جنک اولندقدنصکره آخر کار کفار خاکسار قالیونی اخذ و قبض ایدرلر . ایچنده اولان امت محمدی واسیری محمد افندی پی اسیر ایدوب قید و بند ایدرلر . قالیونی آلتی پاره مالطه غدرغه سی یدکه آلوب طوغری حانیه لیمانسه کتیروب لنگر انداز اولورلر . کامل بر آی حانیه لیماننده مکث ایدوب جمیع مال و متاعی ، جمله کحیلان آتلی ، نور مثال دختر پاکیزه اخترلی ، محبوب غلمانلری کیدن طشره چیقاروب حانیه قلعه سنده بیع و شرا ایدرلر . بو قدر دخترلرک بکارتی ازاله ایدوب دنائت و فضاحت ایدرلر .

بعض عاقبت اندیش پاپاس و بطریق و قیس ، ره بانلر و چلباشلر « وای بز بو عثمانلی قالیونی ، قزلی ، آتلی بو شهرده کورمه مک کرک ایدی . شمدنکیری بوجزیره الدن کیدی . زیرا کتابمده اویله یازارکه : بو کرید جزیره سنه عثمانلی قالیونی ، آتلی کله ، قیزلری کله ، آردی صره ترک کلوب کیسنه بینوب و آتلی نه بنوب قیزلری جماع ایدوب بوجزیره بی ملک ایدینه ، اولاد صاحبی اوله ، ديه فریادایتمکه باشلارلر . پاپاسلردن بو کلاملری استماع ایدوب نیجه بیگ کفار بر بهانه ایله جزیره لرندن فرار ایدوب غیر دیارلرده قرار ایدرلر . اول عصرده جزیره کرید ایچره درت یوزیک روم رعایاسی وار ایدی و جزیره نک اطراف و جوانبده یتش التی پاره متین قلعهلر وار ایدی . جمله سنده اون التی بیگ سولطاط ، مورطاط جنود جنبی وارد ديه مکرم امینی علی اغا افدیمزه خبر کلدی . بعده بو قیزلر اغاسی قالیونک بو کونه احوال پر ملالی سعادتلو پادشاهه منعکس اولنجه فی الحال

اولان اموال و اشیا منک ، غرق اولان اون سکر عدد کوله لریمزک عوضی
جناب باری احسان ایلدی . حمد خدا .

بیک الی سنه سنده مالطه غزاسنه کیتدی کمزی بیان ایدر

کرید جزیره سنه غزایه کیدلمسنک اسبابی — سلطان ابراهیم خانک
دارالسعاده اغارندن معتق سنبل اغا نام عتقای ذیشان بش مصر خزینه سیله ،
الی عدد حسنی جواریلر ، نیجه غلام مه پاره لر ، قرق عدد (الصافات الجیاد)
مقوله سی کحیلان آتلا ایله پادشاه جم جناب ابراهیم خاندن آزاد و مأذون
اولوب ابراهیم چلبی نام بر رئیس ملاحک آلتی قات انبارلی قراوانه قالیوننه
جمله متاعنی اوچ آیده طولدیروب بشیوز پر سلاح توابعیله ، اوچیوز عدد سائر
تجار ، ایکوز کشتیان ، مصره منفی اسیری محمد افندی توابعیله جمعا بیک
اوچیوز عدد عبادالله ایله روز جمعده بشکطاش نام محله متوکلا علی الله دیوب
یادبانلر کشاده ایلدیلر . طوب ، توفک نشادمانغی ایدرک جانب مصره
روان اولدیلر .

حکمت خدا کرید جزیره سی قربنده الی باره مالطه کفاری قدرغله رینه
راست کلوب بر کون برکیجه جنک عظیم ایدرلر . صدمات طویدن قالیون
ایچره اولان آتلا بوشانوب بونلرده غزات مسلمینه برشاقیللق ویرلر .
ینه بو حال ایله مجاهدین جنک و صاواشده قصور ایتماشلر ایسه ده لیمان هواده
قالیون روی دریاده قره طاغ کبی قالب الی عدد منحوس قدرغله رده
قالیونک اطرافنی آلرلر . یمین و یسارنده بولنان قدرغله ر دوکه دوکه قالیونک
دیره کی ، قیچی ، باشی ، دومنی کیدوب بی جناخ قالدی . ایچنده بولنان غزات
مسلمیندن آنجق ایکوز آدم قالب باقیسی ضربات طوب کوبدن شهید
اولدیلر . همان قالیون صاحبی ابراهیم چلبی دال صاتور محمدی اولوب قیزلر
اغاسی سنبل اغایه خطاباً « پیره ملعون عرب ! بز سکا کافر واردر . کمی به

حساب اوزره بوبوغازدن اناطولی جانبته شماله کیدوب طرب افزون اوکندن کچوب تا (فاشه) چایی بوغازینه وارنجه (۱۵۰۰) میلدر . ینه بوغازدن آبازه مملکتی (۱۷۰۰) میلدر . ینه یوغازدن تا آزاق قلعهسی بوغانسه وارنجه (۲۰۰۰) میلدر . اناطولی ، روم ایلی جانبندن بوقره دکزه بیوک و کوچک (۱۸۰۰) عدد نهر مخلوط اولور . جمله سندن اولوسی روم ایلنده طونانهر یدر که قره دکزه کلنجهیه قدر (۷۰۰) یدیوز نهر قاریشیر . کللی قلعهسی اوکنده ، طولجه قلعهسی دیننده وسولونه ، قره خرمن ، حضر الیاس نام بوغازلردن یعنی بش اغیزدن قره دکزه دوکولور . بونهردن کوچک طرب افزون قربنده فاشه نهری ، جورغ نهری ، طمان قلعهسی قربنده قوبان نهری در . آندن کوچک (تن نهری) که آزاق دیننده در ، اوز نهری بونلردن کوچکی ، طوزله نهری آندن کوچکی ، اناطولی جانبنده باقره قربنده قزیل ایرمق و چهارشنبه نهری صقریه نهری بونهرلر دریا مثل عظیم نهرلر در .

قره دکزه دائراً مدار اطراف اربعهسی آزاق دکزیده داخل حساب اولدینی حالده (۶۰۶۰) میلدر . قره دن دور اولنسه قوناق حسابنجه اطرافی یوز الی قوناق یعنی بش آلیق یولدر . بهر قوناغی اون ایکیش ساعت اولمق اوزره .

بوقره دکزه سیاحتندن قورتولوب صحت و سلامته استانبوله داخل اولدیغمده همان ابا ایوب انصاری رضی عنه الباری حضرتلری جانبته روان اولوب آستانه سعادتلرینه یوزم سوروب روح شریفلری ایچون بر ختم شریفه شروع ایلدم . بر قربان ایلدکنصکره پدر ، مادریمزه کلوب کورشدک . حقیری کوردکاری آنده بغریلرینه باصدیلر . حقیر بردها کمی ایله قره دکزه سیاحتنه چیقماغه توبه نصوح ایلدم .

جناب حق بودکزه شردنن جمله امت محمدی امین ایلیه آمین .
استانبوله کلدیکم شعبان شریفک اولاری ایدی . رمضان شریفده کومروک امینی علی اغایه امام اولدم . کیجه لریمز قدر کوندوزلریمز عید اولوب جمیع دلبران ایله جان محبتلری ایدوب بلغا نابلغ احسانلر آلدق . قره دکزه ضایع

حمد خدا الام و شدائد بحری چکوب مرغ جان قفس تندن طیران ایتھدن
 خلاص اولوب سکز آی بو آستانہ کاغرا سلطاندہ جملہ درویشان ایله جان
 محبتلری ایدوب نیجہ کونا تماشالرله بہار ایامنه یتشدکده جملہ احبا و دوستان ایله
 وداغلاشوب وطن اصلیمز اولان اسلامبولہ روان اولدق .

وطن اصلیمز اولان اسلامبولہ روان اولدیغیزی بیان ایدر

کلغرا سلطانک روح شریفدن استمداد ایلدکدنصکرہ درت غلامزلہ
 برقایغہ سوار اولوب قرہ دکز کنارنجہ لیمان کیدوب فورطنہ اولدینی وقتدہ
 قایغی فلنکلرله کنارہ چکوب توج دریادن امین اولہرق ، برچوق شہر و قصباتہ
 اوغرایہرق ترقوز قلعهسنہ کلدک .

قاعہ ترقوز — قرہ دکز کنارندہ شکل مربع شدادی برقلعه در . آنی
 کچوب اوصقومی چایی نام محلہ کلدک .

اوصقومی و چایی — فرحزاد ، چنزار بروادیدر . آل عثمانک جمیع یکچیری
 اوطور اقلری ، قوروجولری بومحلہ اوطوروب اطرافدہ بولنان جمیع قرایی
 حفظ و حراست ایدرلر . زیرا قازاق کفاری بعضاً بو طرفہ نہب ، غارت ایچون
 کلیرلر . آندن قرہ طاشلر نام محلہ کلدک .

قرہ طاشلر — بوراسی استانبول بوغازینک خارچندہ لب دریادہ برسنکستان
 محلدر . بورادہ بامر الله القادر والقیوم زمان قدیمدہ برعورت اورہ کہ سیلہ
 طاش اولمشدر کہ غریب ، عجیب تماشادر . بو محل ایوب منلاسک حکمندہ در .
 بورادن بسم الله ایله قرہ دکز بوغازینہ کیروب قواق قلعهسنہ لنگر
 براقوب حقیر طشرہ یه چیدم . سجده شکر ایدوب رضای حق ایچون برقربان
 ایدوب جملہ فقرا یه پذل ایلدم .

منظره طول و عرض بحر سیاه

جملہ سیاحان بر و بجرہ معلوم اولہ کہ قرہ دکز تماشا ، سیاحت ایتدیکمز

کفره قازوب کیلری بویله جه زحمتسز طولدیر لر ایش . زیرا بو محلدن میلره چوال ایله آریا و بغدادی وسائر متاع ایندیر مک قابل دکل . هر طرفدن اوچره ، دردر ساعت بعید یوللری واردر . آنلردن دخی پیاده آدم بیله کچی کچی طیر ماشوب چیقمنه محتاجدر . قره دکر کنارنده بویله دائر مدار غایت یوکسک کوه بیستون مثال قیالر یوقدر . لودوس روزکاری ، کون طوغدی ، قبله فورطنسی بو قیالره اوردقده رعدهوار کورلیوب بر قوناق یرلرده کورلدیسی استماع اولنور . بوقیلارده شاهین ، زاغه نوس ، مسکی قارتال آشیانلری واردر که هر بر قارتال قیون قدر اولور .

بعض کیمسه لر تکیه ده قربان ذبح ایدوب قارتالره بذل ایدر لر . « قارتال لر اگر ذبح اولنان قربانک اتندن اکل ایدر لر سه حاجت قبولدر . اکل ایتمز لر سه حاجت قبول دکدر » دیه افواه عوامده شایعدر . بو کفره سلطانک دهانیجه یوز مناقی واردر اما بز اختصار ایلدک .

اوصاف قلعه کفر — (یانقوبن مادیان) ک قرن داشی ، تاریخ یونان صاحبی (یانوان) قرال بناسیدر . ییلدی تم بایزید خانک اوغلی موسی چلبی روم کفره سی لندن فتح ایتمشدر . لب دریاده اوج ابره سر چکمش مربع الشکل شدادی بر قلعه صغیردر . دائراً مدار جرمی بیک آدیمدر . دروننده هیچ بر عسارتی یوقدر . یالچین قیالر اوزرنده واقع اولدیغندن اطرافنده خندقده یوقدر . شرق طرفی یوز قولاج اوچوروم قیالدر . بوقلعه نک دخی آلتی بوشدر زیرا کفره قیالری اوزره بنا اولمشدر .

نصف پاشا زاده حسین پاشا اوزی ایالتنده متصرف ایکن بویالیلری بر قاچ کره اوزی قازانچی اولان روس نهب وغارت ایدوب اهالیسنی اسیر ایلدی . صکره حسین پاشا کندی مالیه بو کفره قلعه سنی تعمیر و ترمیم ایدوب ایچنه دزدار وقول قودی . حین معرکه ده عبادالله تحصن ایدوب قازاق عاق شردن امین اولور لر دی . غایت صعب ومتین ، مستحکم قلعه در . بعده وزیر اعظم قره مصطفی پاشا حسین پاشایه رغماً درون قلعه ده بولنان قوللری اوزو قلعه سنه قالدیردی ، قلعه ده بوسبيله معطل قالدی .

خاطر لرلیله جمله نصاری مَقید اولوب احسان فراوانلر ایدوب مُنونا آستانه لرینه کونده ریرلر . اما بزم در یادن خلاص اولوب آستانه سنده مهمان اولدیغمز (تکیه کاغرا سلطان) قره دکر کنارنده اوج آسمانه سرچکمش بر بوروندرکه فیل خرطوری کبی دریایه اوزانمشدر . استانبولده قره خرمنی ، کوستنجه ، کلی جانبلیری اوزله بن کیملر بو کاغرا قیالری اوزله یوب کلیرلر . یوز اللی میل یردن نمایان آسمانه پیوسته اولمش کوه بلنددر . دریا آشیری قارشو شرق جانبنده اناطولی طرفنده سینوب بورونی بو کاغرا قیالرینه مقابلددر . کشاده هواده کلغرادن سینوب طاغلی ، سینوبدن کاغرا طاغلی سیچیلر . اما غایت آچیق هوا ایستر . (کاغرا صالقی سلطان) بو کاغرا قیالرینگ تابوروننده بر مغاره دروننده مدفوندرکه اژدرهانک غار قراری یددی . بو محله بولنان تکیه سنک ابتدا بانسی علی مختارددر . عزیزک آغاچ قایچی صپانی ، دف و قدومی ، علمی ، سنجاغی ، بیراقلری حالا طورر . آستلنه سنده متعدد حجره لری ، یاز میدانی ، قیش میدانلرینگ جانب اربعه سی پاک ، پاکیزه قربان پوستلریله دوشمش . هر پوست اوزرنده بر صاحب معرفت ، اهل علم و فضل جانلر وارددر . جمله اهل سنت و جماعتدن مؤمن موحد ، اوقات خمسه لرینی مسجدلرنده ادا ایدر صاحب ترتیب [۱] یوزی متجاوز عاشقان صادقانددر .

تربه پارانوارک روزنلری هپ دریایه ناظردر . عبرت نما بر مطبخ کیطاووسی وارددرکه کیجه کوندوز نعمتی مبدولدر .

بو تکیه ننگ یمین ویسارنده قیالر اوزره نیجه یوز قویو دیکلری وارددر . بو قیالرک کوه بی ستون منال هپ آلتلری سراپا بوشدر . اورایه کلن کیملر یوزر آرشون آلبونه دیرکیله بو قیالرک آلتنه کلوب دمیر آتارلر . رئیس لری رعایادن آرپاوبغدای آلوب عربله ره قیالرک اوزرنده کی قویو دیکلرینه کتیروب دوکرلر . اشاغی طرفدن کیملری دیکلرک آلتنه یاناشدیروب انبارلری آچارلر . انبارلر مالامال بغدای وشعیر ایله طولار . بو قویولری زمان قدیمده فرهادوار

[۱] صاحب ترتیب : مدت عمرنده هیچ بر وقت نمازنی قضایه بر اقیوب جمله سنی وقتنده ادا ایلان کسه یه دینور .

دردنچی ده اشفت قرالی کلوب بر تابوت آلهرق دیاراسفجده (بیوانچه) نام شهرده دفن ایلدی که بورادهده آستانهسی واردر .

بشنجیده (ادرونه) قرالی بر تابوت آلدی . ادرنه قربنده (باتوریه) نام عظیم شهرک مناسترنده دفن ایلدی . حالا اول شهر بابا اسکی نامیله یاد اولنور . استانبولدن ادرنهیه کیدنلرک زیارتکاهلریدرکه (بابا اسکی) دیه شهرت بولمشدر .

آلتنجیده بغدادن قرالی (یروان) نام قرال کندی کلوب بر تابوت آلوب (بوزوا قاعهسی) قربنده وچنککستان ، خیابان یرده بولنان دیر قدیملرینه دفن ایلدی . حالا اول دیر یرنده آق کرمان فتحندن صکره بازید ولی بر مسجد ، بر عمارت ، بر مدرسه ، خان بنا ایتدیروب صالتق محمد بخاری اوزره بر قبه پر انوار انشا ایلمشدر .

درسعدتی اوزرنده شو. تاریخ واردر : «کلکز باب معلابی زیارت قلکز» حالا اول شهره بابا طانغی دیرلر بر شهر شیریندر . جملهسی (محمدبخاری صاری صالتق سلطان) اوقافیدر . یکریمی بر سنه صالتق رهبان نامیله ملت مسیحیدن کورینوب نیجه کفرهیی دینه دعوت ایدرکه مجاهد فی سبیل الله اولدی .

یدنجی تابوتی ده دوبریجه قرالغندن اسلام ایله مشرف ایتدیکی (علی مختار) آلوب اصل مقصدمن اولان کلغرا قیالرنده اژدرها مغارهسنده دفن ایلدی .

کلغرا سلطان نامیله یاد اولنیور . کلغرا لسان لاتینده (اژدرهفت سر) دیمکدر . انکچون یدی قرالده مدفون اولوب آستانه سعادتلری واردر .

اوجی آل عثمان حکمنده اولو آستانه لردر . هر دیارده برر اسم ایله مسادر . رومده : بابا سلطان ، صاری صالتق سلطان ، کلغرا سلطان دیرلر . اما کافرستان ، خرستیانستانده (اسوت نیقوله) دیرلر . جمیع ملت مسیحیه معتقدلردر . حالاجمیع درویشانلری دفن و قدوملرینی چالارق ، علم یکرلرینی آچهرق دیب فرنکستانده کزوب پادشاهانه ذوق وصفایدرلر . تطیب

دست مالیه بر قیای سیلوب « صالقی محمد اضطرارده وتره مکده در حق معین و دستگیری اوله » دیمش، قیادن طوزلی صواقغه باشلامش، حالاحاجی بکتاش ولی طوزلی اوکونده حاصل اولمشدر . قازانک اغزی آچیلدقده کوردلی که صالقی بای سلطان عرق آلود اولوب یاحی اسمیه مشغول، راهب کاذب ایسه پالوزه کبی اولوب آنجق استخوانی قالمش . دوبریجه قرالی بو حالی کوره رک خاکبای شیخه پارمق قالدیروب درون دلدن بنده سبجان اولوب تعلقاتندن او آنده یدی بیک کشی اسلامه کلیر . اسلام اولمیانلره غزا ایدوب فتح ، فتوحات ایدرلر .

دوبریجه قرالی اورخان غازی یه ایلچیلر کوندروب مطیع و منقادلی اولور . اورخاندن دخی قراله قاضی و طوغ و علم کلوب اسمی (علی مختار) اولور . اوسنه صالقی سلطان « اولنجه بنی غسل ایدوب یدی تابوت امداده ایدک . زیرا بنم ایچون یدی قرال جنک وجدال ایتسه کرک » دیه وصیت ایدر . فقراسی دخی وصیتی موجبجه یدی تابوت حاضر ایدرلر . عزیز حضرتلری دخی دار بقایه ارتحال ایدوب جمله خلفاسی توحید و تذکیر ایه عزیزلی غسل ایدوب بر تابوت ایچره قودیلر . همان یدی قرال طرفسدن عسکرلر کلوب ابتدا مصقو قرالی بر تابوت آلوب آچدی . حضرت عزیزک جسد شریفلرینی تابوت ایچنده کوردی . « بیره مدد بزم تابوتده ایش » دیه تابوت ایه جسد صالقی بای آلوب دیار مقصوده ده دفن ایلدی . حالا بر آستانه عظیمی واردر .

بعده (له) قرالی عسکری کلوب بر تابوت آلدیلر . آنده دخی نعش شریفی بولدیلر . له دیارینه کوتوروب دانصقه اسکله‌سی شهرنده دفن ایلدیلر . بوشهردهده عظیم بر آستانه واردر .

اوجنجی دفعه (چه) قرالینک عسکری کلوب آنلرده بر تابوت آلدیلر . ینه نعش عزیزلی درون تابوتده کوردیلر . بونلرده کوتوروب چه دیارنده (پرونیجه) نام شهرده دفن ایتدیلر . بوراددهده آستانه عظیمی واردر .

ساطور محمدی ایله (سلام علی نوح فی العالمین) دیه‌رک نعره‌کشان برتخته‌قلیج یانجه اوروب کله‌سی غاطان ایدر. تکرار برشمشیر لوحه اوروب کله‌سنی کسر. همان اژدر صینوب فراره قویولور. صاللق دخی آردی صره قووارق اژدر جان آجیسنندن غارینه کیرر. شیخ دخی عقینجه کیررسده اژدر شیخی درآغوش ایدوب صیقار، اوده «یاحافظ یامستعان» دیه‌رک کندوسنی قیایه اورور. حالا وجودینک کیردیکی یر ظاهر و باهردر.

ایکی دست شریف‌لییه قدم سعادت‌لرینک قیاده‌کی علامت‌لری حالا کوریلور. او آراق اژدر تاب وتواندن کسیلوب صاللق سلطانی صالیورر. قوجه سلطان الی قان، قلیچی قان، سینه‌سی عریان، دیلنده قرآن ققرالرینک یاننه کلوب قرااک ایکی کریمه‌سنی آیر. بودریجه یونه لیر. مقدا قیزلرک باغلی اولدینی عمودک دینده اژدری تکرار قوغالار. اوئانده قلاوزلق ایله کلان پاپاس حیوانک ایکی قولاق و بردیلنی کسوب دوبریجه قرالکک حضورینه قوشار. قولاق و دیلی براقوب «مژده اولسون قرالم اژدری قتل ایدوب قیزلریکی خلاص ایتدم. ایشته علامتی!» دیه‌ کندی نفسنه افترا ایدر. او ساعتده صاللق سلطان دخی قرالک قیزیه کلوب تخته قلیجی قانیله قرالکک حضورینه قور. قرال قیزلری باغرینه باصوب اژدری کیم قتل ایتدی دیه سؤال ایدر. آنلرده ماوقی یعنی صاللق بای سلطانک قتل ایتدیکنی نقل ایدرلر. لکن راهب ملعون مصر اولوب البته بن قتل ایتدم دیر. بو حالی کوره‌رک صاللق سلطان «ای قرال! اژدر اولدرمک کرامتدر. بوراهب ایله بنی برقازانه قویوب فقیرفقییر قاینادک. اژدری اولدیرن یشمیوب خلاص اولور. یالان سویلیان ایسه بریان اولوب بلاسنی بولور» دیو دعوی مریدده بولور. راهب بو قوله رضا ویرمزسده قرال او یله اولسون دیو فرمان ایدر. پراوادی قربنده (قازان بالقانی) دیمکله معروف بربلقانده برقازان ایچره صوطولدیروب دیکر راهبلر صاللق سلطانی باغلیوب قازانه قورلر. درویشلرده پاپازی محکمه قید و بند ایدوب سلطانک یاننه اوتوردیرلر. قازانک آلتنه آتش و یروب بویکی جانی نازغور ایچره قاینادیرلر. اودقیقهده اناطولیده قیوشهرنده حاجی بکتاش ولی

صائق) نامنده بر اهاب ایله هم صحبت اولوب اونو قتل ایدرک لاشه مردارینی پنهان ایتمش ونجه سنه لر « بن صاری صالغم » ديه بیکلرجه آدمی نهانجه دین محمدی به دعوت ایدرک اسلام ایله مشرف ایتشدر . نیجه زمان بو حال ایله (صاری صائق) نامیله سیاحت ایتدی . کندیلری ده اصفرالون اولدقلرندن جناب احمدیسی کینه لرینی « صائق بای » قومشردی . اصل اسم شریفلری محمد بخاریدر .

بورادن سیاحت ایله (برار واردی - پراوادی) قلعه سنه کلوب ساکن اولدیغندن حالا اولقله یه « برار واردی » دن غلط اوله رق پراوادی دیرلر . بورالده دف ، قدوم چاله رف انجام کاردو بروجه قرالیله بولوشور . ارالزنده شو مکلمه اولور :

قرال — ای صاری صائق ! بنم دیارمده بر اژدرها پیدا اولمش ، قوره دکز ساحلنده یالچین برقا اوزرنده آشیان طومتش . جمله رعایا و برایمی بیدی . حالا نوبت جگر کوشه م اولان ایکی قزلر مه کلش . آنری شمدی بینمک ایچون دو بروجه او واسنده بر عمود عظیمه باغلا دق . وقت ظهرده بیسه کرک . اکر سنده برکرامت وارسه بو اژدره بر چاره ایله .

صاری صائق سلطان — ایمدی ای قرال ! محمد دینی حق بیلوب شرف اسلام ایله مشرف اولور سه ک کریمه لر یکی بو حیوانک غدامی اولمده دن با امرالله خلاص ایدیم دیدکده قرال دخی جان و کولکلدن یمین بالله ایتمش . هان صائق بای ولی فقر الزینه « اذکروا الله » دیوب یتمش قدر درویشلریله دف و قدوم چالوب علم و صراف قالدیره رق کیدرلر . صائق ولی تحته قلیجنی چیقاروب « نوبه الغزا » دیه رک قولاغوز آلدیغی پاپاس ایله دو بروجه صحرا سنده کی عمودلره واریر ، قزلری خلاص ایدوب بریده حفظ ایدر : کندوسی عمود دینده طورور .

اژدرها شدت حرارت اولنجه دو بروجه صحرا سندن غرغروب دم برهوا کچ کلوب معتاد قدیمی اولان میله یقین طورور . همان صائق سلطان فقراسنه اشارت ایدنجه دف قدوم ونفیر چالنور . صائق دخی (یامعبود) دیوب

اوصاف تکیه و قلعه کلغرا سلطان

بو تکیه ده اون کیجه مست و مدهوش خواب راحتده یاتدق. شدت شتادن چکدیکمز آلام، شدائد، خوف و خشیتدن عروقزه امراض مختلفه مستولی اولدی. بر قیش شکسته خاطر اولوب کرده بالش. اوزره نالش ایدرک اون ختم شریف شکراناً تلاوت ایتدم. عالم صباو تمدن بو آنه قدر بیک التمش ختم شریف ایتشدم. بو تکیه والاده جمله فقرای بکتاشیان ایله سکز آی تصحیح مزاج ایدنجه جان صحبتلری ایتدک. گاه مؤذنلک، گاه امامت ایدرک اصلاح وجود ایلدک. غلامرمدن بریسی بیله « بن فلان آدمک عبدمشتراسی یم » دیمیوب کویا بنم جان جانندن غلام ایش کبی قالدیله.

مناقب و سبب انشای تکیه کلغرا سلطان یعنی صاری صالئق

بو آستانه سعادتک سبب انشاسی اولدرکه بالذات حاجی محمد بکتاش ولی (یسو) شهرنده ترکیب ترکان خواجه احمد یسویدن جهاز فقری قبول ایدوب دیار رومده صاحب سجاده اولغه اذن آلمش و اوچیوز یمش فقراسیله بوکلغرا سلطان سرچشمه فقرا اولدینی حالده رومده اورخان غازی به کلوب سیغنمشدی. بروسه فتحندن سوکره حاجی بکتاش کلغرا سلطانی یمش قدر فقراسیله مصقو، له، چه، دوبروجه دیار لرینه کوندروب روم ار نرندن اولغه اذن ویرمشدی. « دوبروجهده بر بوجوک وار، آتی اولدور، عباد اللهی شرنندن قورتار » دیو کلغرا سلطانک اله برتخته قیلج، برسجاده، طبل، قدوم، علم، سجاده و یروب کوندرمشدی. اوده کلغرا قلعه سنه کلوب، اورادن علی ملائ الناس پوستلرینی دریاه سروب دف و قدوم چالارق برکونده دیار قریمه، آندن مصقودیارنده (هشدک) طائفه سنه، اورادن ده له دیارنده لبقه طائفه سنه وارمش، اورادن ده تبدیل جامه ایله له دیارنده دائصقه اسکاه سنه کش، (اسوت نيقوله - صاری

قباق كېي يوزەرك كىدىيوردى . هان روس غلامى يوزەرك وارولك اوزرينه
بىنەيم فكريه آتلىدى . بچاره بىنەميەرك غرقىاب اولدى كىتىدى . صحبت درت
اسيره قالدى . « خدا كرىمدر » ديو ايلروله يوردق .

بورالرده ساحل ، ماجىل بللى دكل . لىكن حمدخدا اورته لق سهل معتدل
اولوب شمس عالمتابك حرارتى زياده لىشىدى . تلاطم درياده جزئى منزل
اولدى . كون طونغىشى روزكارى بىرى سوره سوره اوچنچى كون بى ستون
برطاقم طاغىر نمايان اولمغه باشلادى . وقت ظهرده تلاطم دريا بىرى ساحله
براقدى . بى تاب وبى مجال قوملر اوزرينه دوشدىكىمى بىليرم . شىخ سعدى
نه كوزل دىمش :

بدريا درمنافع بى شمارست اكر خواهى سلامت دركنارست
وار نطق وقوتله جناب حقه حمد و ثنا ايله دم . اول كرم مولايى كوركه
مكرلستان ، ابازستان و قريمده اون سىكز عدد اسير احسان ايدوب ينه آلدى .
جان و جهانندن مأيوس ايكن بودرياي بى امان ايچره ينه درت اسير احسان
ايتدى كه هر بىرى واحد كالف قىلندن ممتاز ، مستئا غلام و جاريه لر در .
بو غلاملر ايله ساحل بجرده برر قيانك آره سنده دولدالانيركن كلوبده
بىرى بو حال اوزره كورن نيجه امت محمد بزه اينلرندن برقات لباسلر بى كىتوروب
حقير و غلاملره كىديرەك اوج آسمانه رسیده اولان قىلارك تپه سنده كى اولرينه
كىتورديلر .

حقير بورالرك زهرلر اولدىغى صوردم . مكر سلىستره ايلتنده ، قره دىكر
كنارنده كلغرا سلطان طاغىرى ، قىالرى ، باغىرى ايمش كه اوج آسمانه منتهى
اولشلىر . سر كدشتمزك بد ايتدن بو آنه قدر اوج كون اوج كىجه آچ ، زاج ،
محتاج صندال ايله كىزدك .

بورادن كلغرا سلطان زاويه سنه كىدرك درویشلر ايله جان صحبتى ايله دك .
اسپرلر منزله بزه بر حجره وىردیلر .

کاهیجه آلارقه اولیوردق . « نه چاره ! امر خدانک » دیوب صودومکهدن
وصوووقدن بیزار اوله‌رق مبهوت و متحیر اولدق .

ایده من دفع صائتمقله قضایی کیمسه

بیکن صاقنسهک،ینه اوک،صوک اوله‌جق اولسه کرک

مضمونی اوزره اوچنجی کون وقت ظهرده برقوم کلوب صندالی دویردی .
حقیرده باشی اشاغی دریایه دوشدم . جان هولیله شانورلکده سهل و مهارتمز
اولمق ملبسه سیله ال ، قول آتارق ، چباله‌رق ایلولیور ، برآه دلسوز
چکدرک حضرت فرقان مجیدی درون دلده کندومه شفیع و منجی طوتیور ،
زیارت ایتدیکمز کبار اولیاء اللہک روحانیتلرندن درونی استمداده باشلایوردم .
درحال درونمه بر آتش کلوب آینه قابم منجلی اولدی . درون دلدن کلمه توحید
ایله مشغول اوله‌رق تسلی خاطر بولدم . سیاحت ایتدیکم یرلرده کوروشدیکم
اهل حال کسه‌لر خاطر مه کلدی . خوف و خشیتدن بری اولدم . جانم باشمه
کلدی . تموج دریایه غواص وار بی‌بال و پروا یوزه‌رک کاه علوی ، کاه سفلی
اولوردم . مکر اول قادر و قیوم و پروردکارک اراده ازلیه‌سی بو حقیری قورنارمق
ایمش . یوزرکن آنی کوردم که اولجه صندالمره طوقونان اوزون و عریض
تخته لوحه‌سی یامدن کچیور ، هان جست و چالاکلک ایدرک « شو بحر سیاه
بی امانده غرق اولمدهن ایسه شو لوحه‌یه صاریله‌یم » دیو جان هولیله تخته‌یه
صاریله‌رق بیندم . گویا حضرت خضره ملاقی اولدم . صندال رفیقلمدن
ایسه هیچ خبرم یوقدی . اونلر غائب اولمشلردی .

حقیر بو حال اوزره کاه صوووقدن ، کاه تلاطم دریادن بحر سیاه اوزره
غلطان ، جنبان کزرنکن کیرو طرفده دریادن برفریاددر قوبدی . جان هولی
ایله کیرویه باقدم . کوردم که دمین بندیکم تخته اوزرینه ایکی کورجی غلامی ،
ایکی چرکس باکرده‌سی ، برروس غلامی یایشوب یراصه قوشی کبی صارلمشله .
« بونلر بنم سوار اولدیغم تخته‌یه بارکران اولوب غرقمه سبب اولورلر . آه حالم
نه‌یه منجر اولور ! » دیو یریشان خاطر اولدم . « آیا بونلری نه حال ایله سه‌م‌ده
لوحه بکا قالسه » دیو دوشونیرکن بندیکم تخته‌نک یانی باشندن برصووارولی

کفره صندالک اینی کسیدیلر . ایکسی ده دال قلیج اوزریمزه یوریه‌رک (عینتابلی شریف رمضان چلی) ی مہسی اوزرندن اوردیلر . هان بزده یدی کشی دال قلیج آنلرک اوزرلرینه یورویہرک سکز کافرک دردی اولدیرک . دیگر دردی ده قورقولرندن کسیدیلرینی دریاہ آتدیلر . صندال بزم یدی رفقایہ منحصر قالدی . ایچنده کی آغیر یوکلی آتوب تموج دریا ایله کیدرکن آنی کوردک کہ بیوک کمی باشدن قیچہ وارنجہ ایکی پاره اولدی . اوچوز الی نفریولجی ، درتیوز مقداری تجار بروبحار « یاالله ! » صداسنه رها بولدوره رق روی دریاہ ہربری برر سند ایله شناورلک ایتمکہ باشلادیلر . کیمسی غربق دریا اولدی . کیمسی ملاح بی پروا کبی برلوحہ پارہسی اوزرہ رها بولوب چارسوی جانده بازارلق ایدر اولدی . بعضیلری جان و باش ایله شناورلک ایدرک بزم صندال اوزرہ کلکہ باشلادیلر . (قصہ خوان امیر چلی) کلدی . آنی قولندن یابیشوب کمی یہ قویدق . لکن آنی بیلدک کہ بوکیدیشلہ بزم صندالک دخی غرق اولسی مقرردر همان دان قلیج اولوب کلن آدملری قلیج ایله منع ایتمکہ باشلادق . بو حال ایله کمیدن ایچہ آچیلدق . ہیچ بر طرفہ بی آدمدن نام و نشان قالمادی . کاه اوج آسانہ صعود ، کاه قعر زمینہ نزول ایدرک کیدیوردق . فقط قایق ایچنده قاووقلر مزله صو دو مکدن ، شدت شتادن بی تاب و بی مجال قالدق . او ارالق کوردک کہ منکوب قاضی سی علی افندی دکر ملکہسی کبی یوزہرک بزم صندالہ یقین کلیور . طوردق کلدیکنده کویا یقدرت آنی بزم صندالہ قابدی ، قوندردی . شمدی اون کشی اولدق . یس شریف تلاوت ایدرک ، دریاہ صو دو کهرک کیدیوردک . جملہ مزده امنیہ حیاتدن مأیوس اولمشدق . برکون برکیجہ شو صندال ایله روی دریاہ کزدک . برک خزان کبی ہمز دترہ یوردق . او ائنادہ قاضی علی افندی ایله قصہ خوان امیر چلی ذات الجنب علتہ طوتیلہرق مرحوم اولدیلر . نعلشرینی دریاہ آتدق .

صندالہ کالاول سکز کشی قالدق . اما یانمزصرہ یکرمی ذراع قندہ بر آرشون ایندہ برچام تختہ لوحہسی صندال مزہ مسلط اولہرق دو قنمقدہ ایدی .

بامرالله تعالی آن واحده ظلمات سما رفع اولوب هر طرف کشاده اولدی .
 رعد وبرق منقطع اولدیسده ینه توج دریا آرام ایتدی . « یدیشراهه »
 تعبیر ایتدکری قوم ایسه اصلا امان ویرمیوردی . گاه اوج آسانه چیقوب
 کینک ستونی بلوطره طوقونیوردی . گاه قعر دریاه اینوب کویا کمی غیا
 درهسی دنیلن درک اسفله ایتمش صانیلیوردی . درت چوره مزده بحر سیاه
 بی ستون کبی نمایان اولیوردی . آخر انبارک قباغنی آچهرق متاع ثقیلرک
 هپسنی دریاه آتدق . ینه آمان بوله مدق . او ائنده کینک قیچندن دومنک
 ایکنه جکی قیریلوب دومن دریاه دوشنجه کیمجیلر اللرینی دیزلرینه اوروب
 پس پرده دن بری برلریله حالالاشمغه باشلادیلر . بو ائنده جانی ، باشی زنده ،
 یارار بهادر کیمجیلر اللرینه بالطه لرینی آلوب ابتدا کینک چارمیخ اپلرینی
 کسیدیلر ، صوکره کمی دیرکنه بالطه لوره رق آن واحده دیرکی کسهرک
 دکزه دوشوردیلر . دیرک دوشرکن اون ایکی آدمی ازوب هلاک ایتدی .
 او مرحو ملرکده نعلشیرینی دریاه آتدیلر . کمی ایچنده بر فریادوغریوقوبوب
 هرکس حیاتندن مأیوس اوله رق جان بازارینه دوشدیلر . بو محله بر صاغاناق
 دخی کلوب کمی بی باشدن طرفه ایکی پاره ایدنجه انبار ایچنده پنهان اولان
 یولجیلر واسیرلر دخی طشره چیقوب جزع وفرعه آغاز ایتدیلر . هرکس
 بری بریله حالالاشمغه ، کیمجیلر ایسه صویونوب عریان اولمغه قویولدیلر .
 هرکس تحت ، قباق ، وارول ، فیچی شکللی اشیالری آلمغه باشلادی .
 حقیرک دخی بو ائنده حالی دیکر کون اولوب یس شریفه مداومت
 ایلدم . بو قدر مال ، منال ، ارزاق خاطر مه بیله گلدی . درون دلدن جناب
 عزته تفویض امور ایتدم . (وافوض امری الی الله) آیت کریمه سیله (ومن
 یتق الله یجعل له مخرجاً ویرزقه من حیث لایحتسب) آیت شریفه مشغول
 اولدم . انی کوردم که برقاچ کفره کینک صدالتی ایپدن ایندیروب بنه رک
 دریاه آچیلدیلر . کیمجیلر ده برر تخته پارچه سی وسائر واسطه لره بنه رک دریاه
 دوکولدیلر .

حقیر دخی یدی قدر جان رفیقلمزله دال قلیج اولوب صداله آتیلدق .

کوروئوب سینوب واماصره طاغری ده اوکزده ایدی . دیرکن هیج برندن نام ونشان قلمادی . بر کرداب الیه دوشدک . کاه موافق ، کاه غیر موافق ایام ایله بر کون بر کیجه دریای بی امان ایچره چالقانوب طوردق : نه جانبه کیده جکمز نامعلوم . آخر الامر (ع) « اول اینکین نامبار کده نهره ، نهر اهر پیدا » مصرعنه ماصدق اولدق . کونش دریاده طوغار ، دریاده باتار . بووجهله کرداب غمده تلاطم دریا ایله سرسری کزرنکن حکمت خدا کون طوغیشی طرفدن قره بلوطلر ظاهر اولدی . بوندن باشقه رعد و برقی صاغاناقلر ، قرینتیلی اوچورله قوملر پیدا اولنجه کمیجیلرک رنگ رولری متغیر اولدی . بیچاره لر الیرینی اوغمغه باشلادیلر . کمینک قیچ طرفده کی پوصله و قبله نمارینه باقهرق بری برلرینه جان بازاری معامله سیله باقمغه قویولدیلر . همان ایچلرندن (دده دایی) نام امور دیده بر اختیار کمیچاره خطاباً « بره داییلر ! نه خوفه دوشرسکز ؟ خدا کریمدر . ایشته قرینتی و صاغاناق کلمکده در . مایندالیورنه » دیدکده جمله سی بریره کلوب البورنه ایپلرینی ایندیردیلر . البورنه دیرکی ده اشاغی ایندی . تموج دریا کیت کیده مشتد اولمقده اولدیغندن همان کمی اوزرنده کی بیوک یاپاغی چواللرینی ، پاپر حصیرلرینی ، بالق طورشوسی فیچیلرینی کمی کراسته لرینی دکزه آتدیلر . ایکیوزی متجاوز اسرانی ده در انبار ایدوب انبار قوسنی سد ایلدیلر . کمی برپارچه خفت بولدی ، لکن ینه تموج دریا آسان ایله برابر اولوب جوش و خروشه باشلادی .

قالرسه هجرا یله کرداب غمده کوشه دل نه چاره نیلیهم روز کار المده دکل !

بیتنک افاده سی مؤجبنجه اوچ کون اوچ کیجه قار ، دپی ، بوران اکسیک اولمادی . کمیجیلرک کمی اوستنده طورمغه قوتلری قلمادی . هربری کمینک برکنجنده کنجه بولمش کبی نهان و نهان اولدیلر . یوچیلردن کیمیسی استفراغ ایدیور ، کیمیسی استغفار ، کیمی قربانلر ، صدققلر ، نذرلر وعد ایدیوردی .

حقیر ایتدم — « ای عبادالله ! کلک ، سز که علی العموم اخلاص شریفه مداومت ایدلم . اوله که جناب عزت آیت اخلاص حرمتنه جمله مزنی خلاص ایده . » همان حاضر و درون دلدن اخلاص شریفه مداومت ایدنجه

سائر عساکر اسلام دخی و وطنی و طنزینه طاغیدیلر . حقیر دخی منصورلی قبیله سیله کلدیکمز یولدن سکز کونده قریم ولایتنه داخل اولدم . باغچه سرایدنه ذوق و صفایه قویولدم .

حمد خدا بوغزادن دخی یوملی اوله رق کلدیکمده بهادر کرای خان حضرتلرندن استانبوله کیتمک ایچون اذن آلدیم . برکیسه غروش ، اوچ اسیر ، بر سمور کورک ، برقات اثواب احسان بیوردی . قالغای محمد کرای ونورالدین کرای سلطانلر ایله وزیردلیر سفر غازی اغا ، سجان اغا ، آیو احمد اغا ودفتردار اسلام اغا کبی افندیلر مزدن دخی بر اسیر احسان آلوب قریم دیارنده اون درت اسیر ودرت کیسه ماله مالک اولدم . طربزوندن ، مکرلستان و ابازهدن الدیغمز اسیرلرله اون سکز اسیرمز اولدی .

قریمدن استانبوله توجه ایتدیکمزده قریم دیارینک جمله اعیان و اشرافیه و داعلا شوب خان حضرتلرینک خیر دعا و ثنلرینی آلوب قالغای سلطانک آتیه سوار اوله رق یوله چیققدق و نیجه یاران حقیری یوللامق ایچون (قاجی دره سی) نه قدر کلدیلر . اورادن و داعلا شوب التی ساعت جنوبه کیدرک (بالقلوه) قلعه سنه کلدک .

اوصاف قلعه بالقلوه — سفره کیتمه دن تحریره وقت بوله مدیغمزدن بو قریم دیارینک اوصافی و عمارت و آثارینی تحریره جرأت ایدمه مدک . بو بالقلوه قلعه سنه ده تحریره مباشرت ایدمه جکم زمان (اوجه لی سفر رئیس) نام برکیسه نک شایقه سنه یوز اللی نفر ارقداش ایله کیره رک دکزده نیجه مخاطرلر و نیجه قورقونج و قعله لر کوروب کچیردم . « فی یوم نحس مستمر » دینک لایق برکونده صندال ایله لیماندن طشره چیققدق . ییلدیز روز کارینه یلکن آچهرق برکون برکیجه ده پوپا کیدوب قره دکرک تخمیناً اورته لرینه واردق .

سرگذشت اولیای بی‌ریا

بوراده شمال جانبنده انابا طاغلری ، بالقلوه سمتده صولو یار طاغلری

قرالئک چاشترینی طوتوب قیدوبند ایله حضور خانه کتیردیله . بوچاشتر بیبال و پروا بز « دردولتدن یکیدن دریا قدر عسکرله عثمانلیلهر کلپور . قلعه‌نی براقوب قاچه‌سکز . سائر زمانه قیاس ایتیه‌سکز » تنبهنی بوقلعه‌ده کیلهه یتشدیرمک ایچون چاشتر دیدیلر . جانلری جهنمه کوندرلدی . اون اوچنجه کون دبدبه وولوله ایله سردار اعظم جوان قپوچی باشی وزیر محمد پاشا کلوب ازاغی خالی بولدی . اما « کفارک بلکه برحیله وشیطنتی واردر » دیو اوچ کون آرام اولندی . دردنجی کون قلعه زمینسنده اذانلر او قوندی . وقول قول افلاق ، بغداد خلقنه فرمان اولندی . بسم‌الله ازاق قلعه‌سی اساسنک حفرینه مباشرت اولندی . اوچ کونده قعرندن صو ظاهر اولنجه تملنه ریختم ایله اصقره‌له چاتیلدی . کیلرده تیمورلئک جزیره‌سنده کی منهدم اولمش اسکی قلعهدن طاش طاشیمغه مأمور اولدی . بو وجهله قلعه‌نک بناسنه مباشرت اولنوب برآیده اتمام اولوندی . جنویز بناسندن متین برقلعه اولدی . آنکچون بوقلعه حقنده قریم تاریخلری « جنک سردار دلی حسین پاشا ، فتح بهادر کرای خان ، بنای جوان قپوچی باشی » دیرلر .

بعده‌لتریمینه کفه ایالتنده سنجاق بکی تختی اولوب ایکی طوغ ایله بر میرمیران پاشا محافظ قالب بریکچیری اغاسی ، یکریمی اوپه یکچیری ، التی اوپه طوپچی ، بر طوپچی باشی ، اون اوپه جبه‌جی ، بر جبه‌جی باشی ، یدی بیک قره طیاق محافظ تاتار عسکری قونیلدی . قلعه‌نک ایچروسنه تمش‌بال‌یمیز ، قرق قلوبورنه وخذق کنارلرینه اوچپوز شاهی قونوب کیجه کوندوز اهتام تام ایله برکون اول آمانه چالیشلدی . « مهمات ، عمال ولوازمات سائرهنه بش بیک کیسه خرج اولندی » دیو دردولته عرض اولندی . قلعه انشا اولنورکن یدی بیک تاتار عسکری مصقو دیارینه سفر ایدوب اونر ، یکریشر بیک اسیر ایله اردوی اسلامه کلدیلهر وهر اسیری اونر غروشده صاندیلر . آخر الامر مصقو قرالی « الامان الامان ای کزیده آل عثمان ! » دیره‌ک آستانه‌یه ایلیچیلر کوندروب عقد صلح ایتمه‌ک جان آتدی . قلعه تمام اولوب ایچنده حاجبا خانلر اعمار اولنورکن سردار محمد پاشا آستانه‌یه کیدوب

کلدیکنی و آل عثمانک دخی دونمائی هایون ایله برآ و بجرآ سنه سابقدن زیاده عسکر ایله ، بلغا ماباغ مهمات ، لوازم ، لغمچی ، کوه کنلر ایله کلمده اولدیغنی طویونجه قلعه ده کیلر هپ بر آرایه کلوب شو و جهله عقد مشورت ایترلر :

مشاوره کفار ازاق — « کچن سنه کوچ ایله عثمانلیرک الندن قورتیلدیق . بوقیش بزه تاتار کوز آچدیرمادی . هییچ بر طرفدن امدادمز کلدی . قیش بزى هلاک ایتدی . بر طرفدن قحط وغلا وار . بر طرفدن تاتارلر ایل وولایتلر مزى خراب ایدرک اقربا وتعلقا تمزی اسیر ایدیور . بزده تاتار قورقوسندن بوقیش قلعه دن باش چیقارده مدق . قلعه تعمیر و ترمیم اولنمادی . جبهه خانه دن بر اوقه بارودمز قالمادی . سائر سلاح ومهماتن ده برشی یوق . شوراده اون بیک قدر خرستیان قالدق . ایشته شمعدی ینه عثمانلیرلر دو تمانا ودریا مثال عسکر ایله کلمده ! ازاق بالغی ینه ، ینه جانمز طاق ، جکر مز جلق اولدی . آخر بوقلعه یی عثمانلیرلر اله قوماز . بریلده اوتوز بیک خرستیانمز مرد اولدی . حاملز نه یه منجر اولور ؟ همان تاتارلر و عثمانلیرلر قلعه یی محاصره ایتهدن بر اقالم . یوقسه عثمانلینک بوکلشندن خلاص اولمق یوقدر ! » بو مشاوره دن سوکره برکون قلعه یی بر اقوب جمله طوب ، توفک یای و اوقلرینی آلوب تیز سو کیملرینه تحمیل ایدرک قراری فراره تبدیل ایدرلر . تن نهری کنسارنجه (چرکس کرمان ، خروس کرمان ، طوزله کرمان) وسائر قلعه لرینه کیدوب قرار ایدرلر .

بری جانبدن تاتار خانى ایله ازاق قلعه سی الته کیدرکن سود نهری کنارنده بر قاچ قزاق طوتوله رق ازاق قلعه سندن کفارک فرار ایتدیکی انلردن استماع اولندی . اول کون اول کیجه چاپوله سکر دیرکی سکیردوب قلعه نك آلتنه کلندی واورالر آدمی زاده دن خالی بولسندی . دکل آدمی زاده ، موش ، کدی ، قندوز کبی ذی روح لر بیله کورونموردی . قلعه نك درود یوارنده آتجق برجنویز قلعه سی قالمش . بو حال پر مسرتی تاتار خانى برآ و بجرآ آستانه طرفه عرض ایلدی . اون برنجی کون بونلر آستانه طرفدن کلیرکن مصقو

چکه رك ۱۶ ساعت یوریوب دشت قیچاقده (پورم بای) منزله كلدك .
 بورادهده قار اوزرنده یاتوب علی الصبح آتله سوار اوله رق ابغار ایله
 ۱۶ ساعت کیدوب قریم جزیره‌سی ولایتلرینه داخل اولدق . (اوراغزی)
 نام قلعه‌یه داخل اولدیغمز محله آستانه سعادتن کلن وزیر اعظم قره
 مصطفی پاشانك اولاق اغاسی رجب اغا یکریمی اتلی ایله آزاغه کیدرکن بزه
 تصادف ایتدی . آزاغ قلعه‌سنگ قنچی میسر اوله مدیغنی بر بر تقریر ایله دلک .
 خان حضر تلرندن مکتوبلر آلوب آستانه سعادت طرفه روان اولدی .

حقیر دخی خان حضر تله یله قریمه داخل اولوب (باغچه سرای) نام
 شهر عظیمده (چوروك صو) نام دره کنارنده بزه بر مهمانخانه احسان
 اولندی . جمله تعیناتمزی آله رق دوام دولت خانه دعا ایله عبادته مشغول
 اولدق . سهل شکسته حال وهرشیدن فارغ‌البال اولوب سیاحته مجام‌قلمدی .
 بو وقت شتاده خان حضر تله ی آزاغ قلعه‌سندده محصور کفارده امداد کله مک
 ایچون قریم جزیره‌سندن اوچ کره قرق الیشر بیک آتلو ایله تا آزاغ قلعه‌سی
 آلتنه چاپول سکر دوب ینه قریمه عودت ایدردی . ینه اوسنه اوچ کره مصقو
 دیارینه سکسان بیک عسکر ایله قالغای [۱] سلطان مصقو دیارینه چاپول
 ایدوب ، چاروب چاروپو بشر ، اونریک اسیر ، مال غنائمله قریمه داخل
 اولمش ایدی . موسم بهار کلدکده دردولتدن درگاه معلا قوجی باشلرندن
 بریسی کلوب خان حضر تله یینه چزمه بها اون ایکی بیک التون ایله شو :
 « اول بهارده یوزبیک تاتار عدوشکار ایله سردار مکرمز جوان قوجی باشی
 محمدپاشا معیتده قلعه آزاغ محاصره‌سده آماده اوله‌سین » یرلیغ بلایغ آل عثمانی
 کتوردی . خان حضر تله ی سمعاً وطاعة دییوب قرق کونه آت باغلا دی .
 جمیع قبائل تاتار آتله یی بسلمکه باشلا یوب نهایت سکسان یدی بیک عسکر
 تاتار ایله موسم بهارده قریمدن اوراغزی نام محله کلوب دعا وثنایله اورادن
 طشره چیقوب آزاغ قلعه‌سده متوجه اولدق .

کفار دوزخ قرار آزاغ قلعه‌سده دریا مثال عسکر ایله قریم تاتارینک

[۱] قریم خانلرینک ولی عهدلرینه (قالغای) دینلیردی .

تاتار خاننه منتسب ایدم اما منصورلی (قیا بك) ك قوميله دوشرفالقا ایدم .
 برر نامدار ، آغرماق آتلمز وار ایدی . بومنصورلی قیسهلری قریمك
 « یورداكه » لریدر . یعنی قریم جزیره سنك صاحب لریدر . (كوزلوه) قلعه سی
 طرفنده کی (مانقت) ایللری بونلرك یوردلریدر . غایت سمیز آتلی اولور .
 لحم وشحم لری خیرات اتندن فرق اولماز غایت مقوی و سریع الهضم اتلردر .
 بومنزله صباح اولوب شمس آتشتاب قله فلکدن طلوع ایدنجه جمله
 قووشلردن اوت اغالری طرف طرف کوس چالدی . جمله غزات تاتار
 آتله سوار اولوب سکز ساعت کیتدکدن صوکره (شود نهری) کنارینه
 کلدك . بورایده آتله ایله کچوب کناری برچمنزار یر اولمغله اوراده مکث
 اولندی . لکن چتاق ، بتاق سازلی بریر اولدیغندن بوراده یوز قدر آت
 واللی مقداری اسیر باتوب غرق اولدی .

سودنهری — مصقو دیارینك غرب طرفنده (کورلوپچسه) نام شهر عظیم
 وقلعه قدیمك طاغلرندن جمع اولوب بومحلده آزاق دکزینه منصب اولور .
 اما یولده باقروکوموش بعدنلرینه اوغرا دیغندن صوی سودکی بیاض اللوندرو .
 سود صوی دینه سنك ده سببی بودر . قانلی و بی نفع برصودر . ایچنلرك اکثریا
 بوغازلرنده اور حصوله کلیر . اما بونهرك ایکی طرفنده یتیش قدر معسور
 ومتین قلعه لر ولددر . لکن جمله سی تاتار خوفندن تترلر . قریمدن هفته ده
 بر ایکی (بش یاش) چته جیلری بوقله لر آتله سکر دوب شکار آلورو قریمه
 کتوره رك ساتارلر . بوقله لر هپ مصقوه تابعدرلر . بوسود نهری کنارندن
 دخی قالقوب بر ساعت کیتدکدن صوکره (موس) نهرینه کلدك . عظیم بر
 صودر . بونیده یوز بیک رنجوعنا ایله او شدت شتاده کچهرک قارشو طرفده
 آزاجق مکث ایتدك . بوضو آب حیات کچی اولوب تن ، تورله ، طونه
 نه لری کچی بونده ده لطیف مورینه و مرسین بالقلری اولور . چیغه و اوشتوقه
 بالقلری ده غایت لذیددر . بونلرده مصقوک شمانده کی طاغلردن جمع اولوب
 بوراده ازاغه آقار . بورادنده کوس رحلتلر چالنه رق یوله روان اولدق .
 یوریدی کمز یرلرده اوچر آرشون قار یاغمش ایدی . علی الصباح دپی و بورا

تقدیر الہی بویہ ایمش « دیو تحت قلعه دن بی فتح عودت ایدوب (بالی صیرہ) یہ کدیلر . اورادہ دوئمای هایون دہ بکلیوردی . جملہ ایالت عسکرینہ اذن ویرلدی . کیمی قرہ دن، کیمی دکزدن کیتدیلر . قرہ دن کیدنلر آلتی کوندہ قوباز، اورادن ولایت چرا کسہ ، جزیرہ طماتہ کیتدیلر . کیمی دہ ہیہات صحراسنک شمال طرفدہ کی چرکستانہ کیتدی . دوئمای هایون دخی آستانہ سعادت طرفہ روان اولق ایچون لنکرینی دریادن آلہ جنی وقت حقیر سردار حسین پاشادن اذن آلوب قریم خانیہ قریم دیارینہ متوجہاً رران اولدق .

آزاق غزاسندن بی فتح قریم دیارینہ عزیمت

آزاق قلعه‌سی آلتدن بہادر کمرای خانک عسکری اولاح، بغداد، اردل عسکرلری ایلہ قالقوب قلعه دیندہ دریایہ قاریشان تن نہرینی کچمکہ شتابان اولدق . نہر ساکن آقوردی . ہان خان حضرتلری عسکریلہ آتی صویہ اوروب اوزنکیلرینہ چقمہ دن قارشویہ کچدی . سائر عسکر دخی آلات ومہماتی طولمرلہ قویوب آت قویرقلرینہ باغلیہ زق برساعتدہ نہری کچدیلر . یکریمی برساعت غربہ طوغری ہیہات صحراسی ایچندہ تانار ایلغاریلہ کیدرک (بورہبای) نام محلہ واصل اولدق .

بورہبای — بو محلدہ آزاق قلعه سنک غرب طرفدہ دکزہ دوکیان اولوتن نہرینک برشعبہ‌سی جریان ایدر . بونلر مصقولرک ایلری طاغلرندن نبعان ایدوب اوچ یردن آزاق دکزینہ قاتیلیر . قامشلق وسالزلق ایچندن کلدیکچون صوینی او قدر لذید دکلدیر . نہر ساحلندہ کی اقوامک رنگ رولری زرددر . بوغازلرندہ (قوشقہ) تعبیر ایتدکلری یومری ، شیش برلم زائد حصولہ کلیر . بوراسی غایت چنزار اولدیغندن تانار عسکریلہ مکث اولنہ رق ذوق وصفا و اوچوز آت قربان ایدیلوب تناول اولندی . بو حقیر ابتدا آت اتی ییوب تانار عسکریلہ سفرہ کیتدیکم ایشہ بو آزاق سنہ سیدر . حقیر کرچہ

مئانی جهان کورممشدر . کفار تانارلرک بویله کنندی اهلایلرینی اسیر ایدرک کتوروب دلبسته ، قدشکسته ایتدکلرینی کوردرک آواز آه وانیلرینی اوجه پیوسته ایلدیلر . اوکیجه قلعه دن آچ و بیعلاج قالانلرندن بر بلوکی چیقوب طوتیله رق سردار مکرّم حضورینه کتورلدیلر . کیمیمی تلطف اولندی ، کیمیمی ده اسلام ایله مشرف اولدی . آزاق قلعه سنه برخروس اتومی مسافه ده (خروس کرمان) قلعه سنه بیقلوب کیتدیلر .

تاتار عسکرینک بویله غنیمتله کله سنندن او یله برغنیمت اولدی که برآت بر غروشه ، بر بکر ناشکفته بش غروشه بیع وشرا اولندی وسلامت تاتار ایچون اوچر نوبت طوب وتوفنک شادمانقلری اولندی .

لکن آزاق دیارینک امانسز قیشلری نمایان اولمغه باشلادی . هرکس شدت شتادن قورقوب ینه عقد مشورت ایتدیلر . جمله ایش ارلری ایله تاتار پیرلری یکدل ویکجهت اولوب اوچوز مهرلی بر محضر ترتیب ایدرک دردولت مقره کوندردیلر که مالی شودر :

« بوسنه بوقلعه نك فئحی ممکن دکدر . وقت شتا کلدی . مصقو قرالنک پای تخت قدیمه قدر نهب وغارت اولندی . یتش بیک قدر کافر اسیر آلندی . یوز بیک مقداری ده قلیچدن کچیرلدی . مصقو قرالنک تمامیه حدی بیلیدیرلدی . »
بومحضر ی کوندر دکدن صوکره ایکی نفر سوز آکلار اسیرلری امهال ایدوب قلعه یه قاچیردیلر . بونلرده ایچری کیدوب قلعه ایچنده کیلره « ترک دیورکه مرادمز قلعه اولیدی بر آیده آلیردق . آنجق مصقو قرالنک حدینی بیلیدوروب بوقدر ایل وولایتلرینی نهب وغارت ایدوب اهالیسنی اسیر ایتک ایسته مشدک . اونیده یابدق » دیو خبر ویردیلر .

حکمت خدا اولاقر آستانه یه روان اولدینی کیجه برقوری صووق اولدی که اسلام عسکری قعر زمینه کیره یازدی . بوندن آکلادیلر که دشت قبیچاق وقره دکزده امن وامان یوقدر . آخر عسکر قلعه فتحندن مأیوس اولوب خاص وعامک رأیسه فتحندن فراغت ایدرک میمنه ، میسره جمله مهماتلرینی کشتیلره یوکلوب نفیر ارتجاللر چالارق « امر خدانک ایش .

درجه لرینه کلدیله . وقت غروب اولنجه قول قول آلائی چاوشلری کلوب
 « دونوک غازیله ! بازو کزه قوت ! وقت غروبدر . کلکز طعام تناول ایدیکز .
 علی الصباح اولیه الاخیر » دیوندا ایدرک غزائی دعوت ایلدیله . اونلرده
 میدانده کی مال غنایمی کله ، توفنک ، سلاح کبی شیلری آلهرق ، شهیدانی اسیر -
 لره یوکلتهرک هرکس قول قوللرینه کلدیله . بریاییم توفنک و بریاییم طوپ
 شادمانیسی اولوب شهیدلرک نمازلرینی قیلهرق دفن ایلدیله . مجروحلره تقاعد
 وظیفه لری تعیین ایتدیله . جراحلر کوندردیله . کله کتیرنلره یوز غروش ،
 دیل کتورانلره براسیر احسان اولوب سرلرینه چلنکلر وضع اولندی ،
 ترقی ، تیمار ، زعامت توجیه اولندی . شهید اولان بیک ایکیوز مسلمینکده
 مهماتلری بیت الماله قویدیلر .

اول کیجه کفارینه فرهاد وارچالیشوب قلعهنک منهدم اولان دیوارلرینی
 اولیه متین ، مستحکم ایتیش ایلدیله . پوصو و مازغاللری تعمیر ایدوب گویا
 یکی برسد اسکندر یامشدی .

بو حالی غزات مسلمین کوروب هپ متسلم اولدیله . نه چاره ! « العبد
 بدبر والله یقدر » دیوب جمیع امورلرینی جناب حقه تفویض ایلدیله . ینه
 آره صره جنکه آغاز ایلدیله . فقط اولکی کبی درون دلدن وجان و کولکلدن
 دکل ایدی . هر نه حال ایسه ینه همت و حیاتی الدن قومیوب روز شب جنکدن
 خالی دکلر ایدی . روز قاسمهده قرق کون قدر قالمشدی . « ایا حالمز نه یه
 منجر اولور؟ » دیوجمله وزرا ، وکلا ، ایش ارلری بریره کلوب (وشاورهم
 فی الامر) منطوق الهیسنه اتباعاً مشاوره ایدوب (بهادر کرای) خانی
 یتیش بیک عسکر و آتوسیه مسقو قرالنک پای تختته قدر یغما ایتمه کوندرمه
 قرار ویردیله . بهادر کرای معیتی بولنان قبائل تاتار عسکر یله عزیزمتنک اون
 دردنجی کونی آزاق قلعه سی آلتنده واردوی اسلامه قرق بش بیک اسیر ،
 ایکیوز بیک آت غنائمی ، بی حساب ذی قیمت اموال ، باقر ، قلائی ، اوانی
 مقوله سی شیلرله کلوب واصل اولنجه عسکر اسلامک مرده دللری تازه حیات
 پهلوب آزاق قلعه سنک آلتنده اولیه برتاتار آلانی ایتدیله که آل جنکیزدن بری

بر طرفدن امداد و ذخيره كلك محال اندر محال ! .. الله كو سترمسون عسكر اسلام ايجره قحط و غلا اولورسه حال نهيه منجر اولور ؟ بو جبهه خانه پادشاهي بي كيمه براقه جغز ؟ ونه جانبه كیده جگر ؟ بر جاني دريا ، شمال طرفي كافرستان ، شرق و قبله سي هيات صحراسي !! . بونك اوزرينه هر قفادن بيك صدا كلوب آخرا الامر قوجه كنعان پاشا ايله ترسانه كتخداسي پياله اغا بيورديلر كه :

« رأی و تدبير مصيب اولدر كه بوكون دلالر ندا ايدلر . على الصبح يورويش وار و تيار وزعامت و سپاهيك ايسته ين كلسون ! ديه تنيه اولنه ، يدي قولدن يدي بيك سردن كچدي و صالجي ارلريازلسون . غزات مسلمينك . ده مجاهدلريني جنكه ترتيب ايدك . (ع) كوره لم آينه دوران نه صورت كو سترير » بونك اوزرينه مشورته ختام و يروب (الفاتحه) ديديلر . غزات ايجره سرور و شادمانی اولوب جبهه خانه عامره دن يدي بيك قليج ، ايكي بيك قالقان ، ايكي بيك توفك ، قرق بيك اوق ، بش بيك ياي ، التي بيك حربيه ، بش بيك شیشه ال قومبراسي ، الوان الوان سلاحه متعلق مهماتلر باد فتر عسا كر مسلمينه توزيع اولندي . صوكره برسعد ساعته يدي قولدن طوب و توفكلر آتيلوب درون عسكر دن صدای « الله » قوپدی . توفك و دود سياه غبارندن هوا ظلمانی اولمغه باشلادی . لکن برريح طيب ظاهر اولوب دوست دشمن سچلمكه باشلادی . عسا كر مسلمين دال ساطور اولوب قلعه يه كيرديلر . كفاري قيره ، قيره ايج قلعه يه فاجيرديلر . الحاصل سكر ساعت نجومی بر صاواش اولدی كه (مهاج) صاواشنه شيهدر . كفارك بو حالي كورن بقيه السيوف زير زمينده كي طوموز داملرينه كيروب پنهان اولديلر . لکن ملعونلر يردن لغملر آتوب عسا كر اسلامي طير ابابيل كبي هوايه پراق ايتديرمك شيطنتي قوللا . نديلر . مازغال دليكلري اوكنه وارانلري قورشون هلال ايدوب ساعت بساعت عسكر اسلامي شهيد ايمكه باشلاديلر . كيري طرفدن ايسه امداد كليوردی . غازيلر كورديلر كه وقت عصر اولدی ، جان و باشدن اولدقارندن ماعدا حالاده قارنلري آج ، بطی الحركه اولوب شدت حرارتدن ، عطش دن هلاك

وعلاج قالمقوب لغمه مباشرت ایتدیلهر . لغم فننده یرصچانندن ده اوستادانه صنعتلر ایتدیلهر . حتی نهر تن آلتدن زفتلی وقطراننی قایقلرله صو ایچنده لغم آمه هنرنی کوستردیلر .

بومنوال اوزره قرق کون عسا کر اسلام اکلندی . بو ائانده عسکر آره سنده برطاقم کفتکولر یول بولدی . کفار ایسه آرتق فرقه لرله امداد کوندرمه دن فراغت ایدوب هر کیجه بشر التیشر یوز عریان قزاقلر وجود - لرینی تن نهرینه مستغرق ایدوب آغرلرنده بر قامش ایله نفس آله رق عبور ایتمکه باشلادیلر . بو وجهله ازاق قلعه سنه کلوب تازه جان بولغه باشلادی . کوندن کونه جنک آورلک ایدوب مترسلر باصمغه ، شبخون ایتمکه باشلار ، صو کره زیر زمینده غائب اولوردی . بعض آلات ومهمات وسلاحلری ده بیوک ، صغیر طولوملرینه قویوب تن نهری ایله جریان ایتدیردک قلعه یه صوقاردی . نهایت غزات مسلمین بو شیطنتلری ده طویوب تن نهرینه کئی دیرکلرینی دیکدک قازقلر قاقوب سدلر پیدا ایلدیلر . کفسارک تندن بو وجهله نیجه مالی آلوب بای اولدیلر . کفارینه مایوس اولدی . لکن زیرزمینده بی بال و پروا کروب شراب و طوموز دلیکلری ایدرک ایلرو وارن امت محمدی شهید ایدیورلردی . کیت کیده خلقک یوزی دوندی . « بو اسلوب رسوا اوزره جنک دوام ایده جکمی ؟ » دیو غزات مسلمین خوفه دوشد - یلر . « مصقو قرالی اکیوز بیک عسکر ایله کلیور » دیو برچوق سوزلر میدانه چیقدی . خلقک عقلی باشندن کیتدی . واقعا بو خبر دشمن سوزی ایدی . لکن عسکری قورقتیوردی . بو حال اوزره وزرا ، اعیان صغار ، کبار ، کار آزموده ، ایش ارلری بریره کلوب عظیم برمشورت ایلدیلر . دیدیلرکه : « بوجنکمز کوندن کونه کیرو قالمیوب قلعه دن نام ونشان قالماسه ینه فتح میسر اولمیه جق . یکیچریلر قرق کوندن زیاده قالمق قاتونمز دکلدر ، دیو برکون غلو ایدوب مترسدن چیقه جقلر . برطرفدن قلیج کئی کسکین قیش کلوب آزاق دریاسی ایکی قولاج مقصداری طوکار . بش ای قیش اولوب یوللر بند اولور . عسکر اسلامه زده جای امان بولوروز ؟ زده قیشلاریز ؟

بعض غزات كدكلره بيراق ديكديلر . لکن كورديلر كه اولجه ارقه لرينه دوشن كچيدلر كيريسي گلدى . كفار حيله كار ايسه بو حالدن استفاده ايدرك شو غزاته اويه قورشون سرپديلر كه آن واحده يوزلرجه سى جام شهادتى نوش ايلديلر . بقيه سى ايسه « كيرو دونمك ناموس محمدى يه ياقيشماز » ديه رك قلعه بارولرى اوزرنده كفار ايله آلت اوسته ، اوست آلتسه اوچ كون اوچ كيجه جنك ايدوب سرخوش كافرلر ك هجوم لرينه قارشى طورديلر . آخر الامر جنك ايدو ايدو عودت ايدوب قلعه اوزرنده نيجه سنجاق وشهدايى براقديلر . « بوفتح يوم آخره قالمق مقدر ايمش » ديو جميع غزات كنديلر يه تسايه خاطر ويرديلر . ينه قول جنكه باشلادى . التى كون دها كفاره كوز آچدير ميوب قلعه نك دائراً مادار خندق لر ينى تحت تصرف لر يه آلديلر . اول كون كفارك قرق پاره فرقه سيه درت بيك جنك آور دلاورلرى او كوز كې قزاقلرى ازاق قلعه سنه امداد ويرمك اوزره تن نهرندن كليركن سلستره واليسى كنعان پاشا قولنده كينكاهده امداد اولان غزات مسامين بوكيلره صوايله برابر بال يميز طويلر صالديروب جمله سنى مجروحاً غرق و نابود و « خلاص اولدم » ديو قره يه چيقانلرى ده پابسته و دلخسته اسير ايدوب عساكر موحدين مال غنايمله مغتم اولديلر . اول كون « غنايم غزات مسلمينكدر » ديو ناديلر باغرمغه باشلادى . او كيجه جمله غزات شادان اولوب پاك غسل ايدرك ليله يى صباحه قدر احيا ايلديلر . « انشا الله صباح يورويوش وار » ديو برى برلرينه خبر ويرديلر . جمله سى آلات و سلاح لر يه آماده اولديلر . بوكونلرده قلعه نك در و ديوارلرندن آنجق تن كنارنده برقه ، قره طرفندن يوغور دجى بابا جانبنده برقه ، غرب طرفنده برقه قالمشدى . ماعدا قه لردو كوله دو كوله خا كله يكسان اولمشدى . لکن قلعه ايچنده محصور اولان كفار فرهاد وار كوه كن اولديغندن قهر زمينه كيروب آنده جاى قرار ايدير ، بو وجهله طوب صدمه سندن خلاص اوله رق قلعه يه متانت ويريرلرى . نه جانبندن اوزر لر يه لغ ايله تراب سورولمكه وارلسه لغملرى كو سستبك كې بولوب سوريلن طوپراقلرى بركيجه ده غائب ايدرلردى . آخر كار ايش ارلرى بيكار

کیردی . قرمان پاشاسی ده التی او طه سیله قبله جانی دیوارنده مترسه کیروب التی پاره بال ییزی حاضر لادی . غرب طرفدن (قره طایق) واروشی جهتدن سلستره پاشاسی کنعان پاشا اون او طه ییکیچری ، بز او طه جبهجی ، براو طه طوپچی و اون بال ییزله مترسه یرلشدی . روم ایلی پاشاسی ده (کوزجی قله‌سی) طرفنده اون بال ییزله مترس نشین اولدی .

حاصلی یدی قولدن یتیش پاره طوپ قلهه کوب ایله قولومبورنه وشاهی صابوزنلره دریا مثال عسکر دخی یتیش قات مترسلا ایله دأراً مدار قلهه‌نی قوشادوب درون قلهه‌دن کفار خاکسار ، بیرون قلهه‌دن عسا کر نصرت شعار جنکه آهنگ ایلدیلر . طرفینک طوپ وتوفنک صداسندن زمین وآسمان رعد وار کورله‌دی . وقت شافعیدن باشلابه‌رق یدی ساعت برجنک وآشوب اولدی که چشم روزگار اکا مانند برکار زار کورمه‌مشدر .

علی الصباح یدی قولدن یدی یوز آدم شهادت جامنی نوش ایلدکلرندن تجملاتلری بیت الماله تسلیم ایلدی . وقت سحر دن دعا و ثنا ایله طوپلره آتش و یریلوب قلهه‌نک در و دیواری خراب و بیاب ، خانه‌لری بر باد و تراب اولدی . اما برج و بارولری جنوزیلیرک بناسی اولدیغندن متین و مستحکم اوله‌رق‌قالدی . طوپ ضربه‌سندن منهدم اولان یرلری کفار دوزخ قراره دارالقرار اولدی . بوکیجه‌ده علی الفورچتیلر ، شرامیولر ، طوموز داملری چاتوب سپرلندیلر ، یکیدن جنکه باشلادیلر .

یدی کون بو اسلوب اوزره علی التوالی قلهه دوکیلوب ینه مجدد کدکلر آچیلدی . سردار معظم ایسه کشاده لقا ، خنده‌کشا ، لالابالی بردلبر اولدیغندن مترسندن مترسه کزوب غزات مسلمینه تقویت و یره‌رک جنکه تشویق ایدر ، انعام واحسانیه‌یه قوله کر مکارلق و خاطر نوازلق کوستریدی . هربار جبهه خانه‌ عامرهدن مهمات لازمه‌نی کوندیریدی . جمله قوللردن زیاده کندوسنک قولی قلهه‌یه رخنه و یردی . هر نه تدبیر ایسه مشورتله ایتدیکیچون اصابت ایدردی .

نهایت قلهه‌ده طوپ ضربه‌لرندن مستوفی کدکاری اوزرینه هجوم ایدوب

یدی قولدن محاصره ایتدیلر . شب وروز جنک وجداله باشلادیلر . اناطولی طرفدن یدی وزیر ، اون سکر میر میران ، یتش میرلوا امداده کلدی . عظمت خدا برکون طوب و توفک شادمانلی اولدی که کویا ابرکبود اوج آسمانده پاره پاره اولوب زمینه دوشدی . بومحله تاتار خانه قراوول فرمان اولدی . قریم عسکرندن (اولونوغای ، کچی نوغای ، شیداق نوغای ، اورومیت نوغای ، شیرینلی ، منصورلی ، سجونلی ، مانقتلی ، نقشوانلی ، جکشکلی ، باطلی ، اورلی ، اولانلی ، بارداقلی) عسیرتلرندن (ارسلان بک ایلی ، چوبان ایلی ، دوی ایلی ، نوروز ایلی) کبی ایلرک صدقلی ، صواتلی کوربهلی عسکرلریله خان حضرتلری عسکر اسلامک درت طرفلری محافظه ایدرک قراوول بکه دیلر . اوکیجه قلعهده محصور اولان قزاق عاق دخی برتوفک شادمانی ایدرک قلعه آزاق مرغ سمندر وار آتش نمرود ایچنده قالدی و طبلرینه رها بولدره رق (یازورز ، یازورژ) صداسیله قلعه یی پر ایتدیلر . قلعه نک برج و بارولری هیپ خاچ ایله مزین قیلدیلر . مکر اول لیلئه مظلمه ده (تن - دون) نهرندن اون بیک کافر قلعه یه امداد کیرمش ! صباحدن بلا آرام طوب ، توفک آتمه یه قیام ایله دکلرندن یدی یوز آدم شهید اولدی . ایرتسی کون علی الصباح تاتار خانیه سلستره پاشاسی کنگان پاشایی تن نهری آغزینه قراوول قویدیلر . طرف طرف چته جیلر ، اوتلاق و ذخیره جیلره فرمان اولنوب جمله میرمیرانه قول قول یرکوسترلدی . یکیدن مترسه کیره رک یدی قات مترس دکیشدیردیلر . (یوغوردجی بابا) تره سی طرفدن خندق کنارینه واریلدی . کفارک طوپندن اسلاملر برطوب منزلی اوزاق یرده مکک واقامت ایتدیلر . ایرتسی کونی علی الصباح دریالر قدر عسکر ایله سردار مکرم حسین پاشا (یوغوردجی بابا تره سی) طرفدن قپودان سیاوش پاشا یوزپاره فرقه ایله قره یه عسکر دوکوب (صوقله سی) طرفدن مترسه کیردی . فرقه لری ده (اولدن) ، (دری تن) ، (قانلیجه اوزده کی) ، (تیمورلنک جزیره سی) طرفلرنده کیزله دیلر . صوقله سندن یوقاری قبله طرفده اناطولی پاشاسی عسکرله سکر قات بال یمیز طویله اون اوطنه یکچیرسیله مترسه

کنعان پاشا ایله روم ایلی پاشاسی، یکریمی سکنز قدر لوا بکلی، قرق بیگ بوجاق تاتاری، قرق بیگ اولاق بغداد جندیسی، یکریمی بیگ اردل قرای عسکری وسکسان بیگ قریم تاتار صبا رفتاری کیدوب ازا قلعه‌سنی محاصره ایتدیلر. بزماه بولنان دونمای همیونده یوزاللی پاره قدرغه، قلیته، باشدرده، یوزاللی پاره فرقه، ایکی یوز پاره شایقه وقره مرسل، حاصلی درتیوز پاره کمی وقرق بیگ بر سلاح دریا عسکری ایله قبودان سیاوش پاشا؛ ترسانه کتخداسی پیاله کتخدا ویکچری اغاسنک رایله اناپه لیانندن صالحه دمیر فرشفه روزکاربله (قوبان صوی) نهر عظیمنک منصبی کچوب یدنجی میلده (طمان) قلعه‌سی اوکندن عبور ایتدک. اوراده (کلسه‌جک) بوروننه کلدک که صاغمزده طمان جزیره‌سنده کی چوچقه بورونی، صولزده قریم جزیره‌سی بورونی واردی. بو ایکی بورونک آره‌سی بر میلدر. بوغازدن ایچریسنه (ازاق دکزی) دیرلر. صیغ دریادر. بو بوغازدن ایچری کیروب موافق ایام ایله (بالی صیره) لیمانه کلدک. بوراده لنکر آتارق کشتیلری لیمانه باغلاق. آلات ومهمات وجهه خانهلری، ما کولات ومشروباب و ذخاثری صندالره، فرقه‌لره، چکه لوله‌لره، ضاربونه‌لره، طونباره‌لره یوکلندک. بورادن ازا قلعه‌سی الته‌قدر اوتوزالتی میلدر. فقط (بالی صیره) دن ازا قلعه قدر دریا بشر آرشون صو سوکدیکندن ایلروسنه قدرغه وشایقه کیمیلری کیده‌مز. غایت صیغدر. بو (بالی صیره) دنیلان لیمان طمان جزیره‌سی خاکنه قریب (هیپات) حیراسنک نهایت غریبسی ساحلنده بریبان یردر. لکن بزم دریا مثال عسکر سازدن، قامشیدن مخزنلر ودکانلر بنا ایتمشلر. بر شهر معظم کی اولمش. بوزاسی ازاغک اسکله سیدر. بو محله کفه بکلیر. بیکسی بکر پاشا چرکستانک (شغاک، ژانا، مامشوح، نقه‌فو، بوزودوق، بولتقای، خاتوقای، بسنی، قبارطای، تاوسنان) قیپهلرندن وطاغستان حاکمی (شاخال سلطان محمود) دن قرق بیگ قدر کزیده عسکر ایله یدی بیگ آرابه کتورمش ایدی. بو اسکله دن جمله مهماتی آرابه ایله ازاغه کتوردیلر. جمله غزات مسلمین قلعه مترسنه کیروب کوز آچدیرمیه‌رق

پادشاهی قلاندره دیکلوب وقت ظهرده طوب رحلت آتیهارق حرکت
ایتدک .

آناپا لیماندن ازاق غزاسنه عزیمت

ازاق غزاسنک سببی — مراد خان رابع بغداد بهشت آبادی عجم الندن
الوب منصور ومظفر آستانه سعادته کلدکه جمله کفارک قرارلری قالمیوب
هر طرفدن ایلچیلر کلمکه باشلادی . تجدید صلح ایچون نیجه خزائن فراوان
وهدایای کران تقدیم ایلدیلر . ساده مالطیزلردن کیمسه کمدی . انلرک
اوزرلرینه یورومک ایچون بیک پاره کمی تدارک اولنوب ایکی عدد
قره ماوونه بنا اولنهرق اوچ یوز پاره طوب ایله سفر حاضرلانتش ایکن
« العبد یدبر والله یقدر » منطوقتجه سلطان مراد خان رابع پادشاه عالم
اولدی . بوکره بتون کفار اژدر هفت سرکبی باش قالدیروب بلاد عثمانیه
اوزره مسلط اولغه باشلادی . ابتدا موسقودنیلان روسلر قریم و آزاق
نواحیسنی نهب و غارته باشلامشردی . بونی قریم خانی سلطان ابراهیم خان
ایله صدراعظم قره مصطفی پاشایه عرض ایتدیسهده اغماض عین ایتدیلر .
چونکه سلطان مرادک وفاتندن سوکره قول غلو ایتمکه باشلایوب صدراعظمه
مسلط اولدیلر . اوده « قولک بورتی سفر قیرار » فکر یله برجانبه سفر
آحمق ارزوسنده بولندی . بوئاننده قزاق روسلری ازاق قلعهسنی استیلا
ایدرک یتش ، سکسان بیک کفاره دارقرار ایتش ، قریم خانی ایله وزیر اعظمک
اهمالی بلاسیله اوکوزل قلعه الدن کیتمش ایدی . ینه اوسنه قزاقلر یوز اللی
شایقه ایله بحر سیاهده شناورلک ایدرک تجار کیمیلرینی غضب و غارت ایتمشلر ،
قره دکزک اطرافنده کی بلاد وقصباتی یاقوب بیتمشردی . امت محمدک بو حالی در
دولت مصیره عکس ایتدکده جمله روم ایلی ایالتلرینه مصاحتکنذار قوجی باشیلر
تعیین اولنوب خط شریفلر کیتدی . ابتدا اوزی ایالتنه متصرف قوجه کورجی

کره تون قازاغی خراب ایتشدرد . اما طشره سنده یوز اللی قدر سازدن اولر واردرد . بو کویه (قباق) تعیر ایدر لر . قلعه نك شمال طرفی آناپاغلر یدر . قره دکزدن آزاغه کیدن کیلر بوطاغلری اوزایوب کیدر لر . اولوطاغلر ددر . قلعه غایت مضع اولوب ماهر مهندس الندن چیقمشدر . ایچنده ، جوارنده ساکن (شفاکه) قومنک قیون و کچیلری قیشلار . بوراسی اوز دمیر زاده عثمان پاشانک تحریری اوزره کفه ایالتنده (طما) سنجاغی حکمنده ویوودالقدر . (شفاکه) قومی حربه اوجیله عشر ویریر . اوچیک قدر مطیع قلقلی عاصیلردر . قلعه نك برقبولی بیوک برلیمانی واردر که ایچنده بیك پاره کمی بر ایپک ایله باغلانوب یاتار لر . سکزر روز کاردن امیندر . قره دکزک هیچ بر جاننده بویه لیمان یوقدر . مکر (بالقووه) .. اسکیدن بولیمانده برنوع اینجو چیقارمش ، حالاصدفلری نمایاندر . آنکچون قلعه یه ده (کوهرکان) دیر لر . حالا هر سنه روسلر بولیمان لنگر انداز اولوب بی باک و پروا غواصلق ایدرک اینجو صدفلری چیقاریر . اکر بو قلعه تعمیر و ترمیم اولنهرق ایچنه مکمل جبه خانه و قول قونسه آبازه و چرکستار دریالری مطیع ومنقاد ایالت اتمک امر سهلدر . چونکه چرکستانده اولان (نوغای) لر دخی متاعلری بوریاه کتوروب ساتار لر . عظیم کومرک حاصل اولور . جای مناص برلیمان عظیمدر . حقیر کونیه یکچیری آغاسیله بوراده لنگر انداز اقامت ایدرکن قره دکزدن دونمای هایون نمایان اولدی . روی بحر سیاه بادبان کشتی ایله مزین اولوب تموجه باشلادی . وقت ظهرده آناپا لیماننه کلوب لنگر آتیلر . اوچ کون اقامت ایتدیلر . کیروده اولان پارچه لرک کافه سی کلدیلر . اوچ کون کشتیلر صولانندی . حقیر کونیه آغاسیله کیدوب قائم مقام ایله بولوشوب جزئی ، کلی هدایا ویردک . صوکره یالکیز حقیر سردار معظم دلی حسین پاشایه واروب دستنی پوس ایلدم . حقیره بر خیمه و تعینات و بخشیش احسان بیوردی . مؤذن اندرون زمهره سنه الحاق ایدوب کتخداسی ولی اغانک قدرغه سنه سوار ایتدی . علی الصباح باشدرده

بولسانلردن ماعدا نیجه لسانلر دخی واردر . لکن بیع و شرا ایدوب
اختلاط ایلرکن خاطرده قالان بونلردر . برده بولسانلر قلمه آنجق بووجهله
کله بیلیر . چونکه غایت مشکل لهجه لردرکه کویا لهجه طيور صقصفاندر .
غایت زکی الطبع ، نجیب ، رشید ، مقلد آدم کرک که آبازه قوميله مصاحبت
ایده اما سیاح عالم اولان عارفه هرلساندن بر رشحه بیلمک لازمدر . تا که
کندویه نفع و ضرر کله جکنی بیلوب سیاحتده راحت اولنه . چونکه « کلم
الناس علی قدر عقولهم » بیورلمشدر . معونت دنیا ایچون بعض لسانلری
اوکرتمک معقول و مشروعدر . دیار غربته کشتی نجات و نجاج بولوب
سلامته واصل اولور .

بالاده تخریر اولنان (قوتاسی) لیماندن قالقبوب جانب غربه دریا ایله
ایکی کون کیدرک (آناه) لیمانه کلدک .

وصف آناه — اسکندر ذوالقرنین امرحق ایله سدیأجوج و مأجوجی
بنا ایتمه کیدرکن بو محله اوغرامش ، آب و هواسندن ، صیدوشکارندن حظ
ایدوب قره دکرک کنارنده بر پشته واسع اوزرنده بوقلعه یی سنک تراشیده
مجلا ایله شمس الشکل بنا ایدوب سرای خاصینک دیوان خانه سنده کی ایاق التته
لعل و یاقوت ، زمردوزبرجد ، صدف و عقیق دوشه یه رک تزین ایتدیکه چون
(قلعه کوه پای آناه) دیرلر . بووجهله توارینجده مسطوردر . صوکر دلری
جنویز قرالنک تختکاه و دارالبواری اولوب بهشت آسا معمور اولمش .
صوکره تیمورینورک عراق و دادیانی ، هشدک ، قازان و سائر یدی یوز یاره
شهرلری خراب و بیاب ایتدیکی وقت قریمده کی (طرختمش) خان اوزرینه
کلیرکن بو آناه قلعه سنکده واروشنی خراب ایتمش . آنجق میدانده قلعه سی
قالمشدر . صوکره سلطان بایزید ولینک وزیر اعظمی (کدک احمد پاشا)
دوتمای هایون ایله کفه قلعه سنک فتحه کلیرکن دریا مثال عسکر ایله بوقلعه یی
جنویز ایلرک الندن آلوب ایچنه عسکر قومش . قلعه آبازه لرایله چرکسارک
حدودی اوزرنده کی بورونده لب دریاده یالچین برقیبا اوزرنده واقع اولمش
غایت متین بر قلعه در . لکن ایچنده شمدیکی حالد کیمسه بو قدر . بونی برقاچ

عشیرت اخ چپسی — بونلرکده بکلری وار . اون بیک قومدرلر .
 عشیرت بسلب — بکلری وار . یدی بیک بشیوز قوم شجیعدر .
 عشیرت مکلیه — اوچ بیک یرار قوم اولوب برده بکلری واردر .
 عشیرت وای پیغا — بکلری وار . بیک عدد قومدر .
 عشیرت باغرس — بکلری وار . جمله سکنز یوز قوم ضعیقدر . خرسنز
 دکالردر .

عشیرت الاقریش — بشیوز قوم اولوب برده بکلری واردر .
 عشیرت چماقورس — بکلری واردر . جمله اوچ بیک آدمدر .
 عشیرت ماجار — بکلری واردر . جمله ایکی بیک آدمدر . اما بهادر ارلردر .
 عشیرت یایخارش — بکلری واردر . جمله درت بیک آدمدر .
 بوبالاده تحریر اولنان اون عدد طاغده ساکن اولان عاصی عشیرت لک
 هیچ بریسی آشغیلیده اولان اسکله آبازه لری مایننه کله منزلر .
 طاغده وساجل بجرده اولان آبازه قومنک یکر می بش عدد عشیرتی .
 بوراده تمام اولدی .

لسان غریب و عجیب آبازه

آق	وبا	اخپا	بشنا	خوبا	قبا	بزبا	عبا	ژبا	زوبا
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
آق زوبا	وبا زوبا								
۱۱	۱۲								

وای — اماله ایله اوچی اوتوی — بوده اماله ایلدر اوقل
 کل کیت اوتور قالدق
 اومچین ادپش سچاب ابجرش سکچام اوزو مچوزوی ارپش
 کتمه اوغلان کیدرم عورت کیتتم نیچون کتمزسک اوغلان

تخته اورتولى اولرى واردر . اوجاقلرى اورته‌ده در . اون اوه برقباق تعبير ايدوب جوانب اربعه‌سى قلعه مثال چت آز بارلدر . جمله حيوانلريني حفظ ايدوب كيجه صباحه‌قدر ارسلان مثال كلبلرى ايله نوبت بکلرلر . جميع آبازه عشيرتلىنك حاللى بودر . زيرا جمله اولرى اورمانلر آره‌سنده در . بربرلندن خوف ايدرلر . بوقوتاسى قومی ايله ژانه چركسى آره‌لى بر قوناقدرد . بونلر چركس لساني‌ده بيليرلر . بونلر چركسه ، چركس ده بونلرک ليمانه امان ايله متاع كتيرلر .

بومحله آبازه ولايتى تمام اولدى . بومحله نافاشه چايه وارنجه كلديكمز و تماشايديكمز عشيرتلى سراپا لب‌در ياده اولوب جمله قريه‌لىنك اولرى قبه جانبنه قره دكزه ناظردر . فاشه پايندن — شرفدن غربه — بوقوتاسى عشيرته كلنجه آبازه ديارينك طولى كامل قرق قوناقدرد . عرضى ده بش قوناق اولور .

بوديارك قرق قوناق يرنده قرق نهر عظيمى وار . جمله‌سى چركس ايله آبازه آراسنده‌كى طاغلردن كلوب قره دكزه دوکولور . بونلر بربرينه متصل يتمش عدد كوه بالالدر . ايكي بيك پاره كويدر ديرلر . فقط معلوم دكلدر . طاغلريني كزدم . خراج وسائر باغ و باغچه محصولاتي وعشركي شي ويرمزلر . نيجه يوز بيك طاعنى و باغى قومدرلر . كنديلرينه كافر ديسه‌ك انساني قتل ايدرلر . مسلمان ديسه‌ك حظ ايدوب سورلر . بونلراهل كتاب اولمدقلى كبي هيچ بر مذهب اوزرده دكلدر . بونكه برابر كافرى سوميوب مسلمانان جان ويرلر . اسلامه كلسه‌لر غايت مؤمن ، موحد اولورلر . اجدادلى قائل قريشدن (عبازى) در . بونلر ساحل بجرده اسكه صاحبي اولان آبازهلدر .

طاغلرده بوننان آبازه عشيرتى

عشيرت پوشرخى — مكرله قرييدر . بکلرى وار و يدى بيك عاصى قومدرلر .

یازمق ممکن دکلدر . بورادن دخی ینه برقاچ آبازه جوانلری آلوب جانب غربه ایکی کون کیندک . آشغیلی عشیرتیه واردق .

اوصاف عشیرت آشغیلی — بونلرکده بریکی اولوب ایکی بیک قدر آدمه مالکدرلر . اما خرسز، مفلس قومدر . جمله آبازه بونلرک شرندن قورقار . چونکه غایت بهادر وشجیع درلر . بونده دخی برویران قلعه واردر . اسکله سنه آشغه دیرلر . کفه، کرش، طمان کیلیری چوق کلیر . اما قیشده یتامزلر . آچیق یردر . اما طاغلی محصولداردر . بورادن غربه ینه برقوناق کیدوب عامه قریه سنه واردق .

اوصاف قریه عامه — بوقریه آشغیلی یه تابعدر . طاغ ایجره برمعمور کویدر . ایچنده طوپخانه آبازدرلندن مسلمانلر واردر . بوراده برده مسجد کوردک . چرکس دیارینه برقوناق مسافه در . هر بار چرکس ایله جنک ایدرلر . اندن ایکی کونده صوق صو عشیرتیه واردق .

اوصاف عشیرت صوق صو — بر بکلری واوچ بیک بهادرلری وار . کیلان آتله مالکدردر . اسکله لری (حارونه) در . اعلا یتاق لیمانی واردر . صوق صو نامیه کچید ویرمز بر نهر عظیمی واردر که چرکس طاغلرندن ظهور ایدوب بو محله قره دکزه منصب اولور . آب حیاتدن نشان ویرر برصودر . ایشته بو نهر کنارنده واقع اولدیغندن بو عشیرتیه صوق نامی ویرلمشدر . مالدار ومنعم آدملری واردر . آندن جانب غربه ایکی قوناق کیدوب قوتاسی عشیرتیه واردق .

اوصاف عشیرت قوتاسی — بر بکلری واردر . جمله می یدی بیک عسکر اولور . اسکله لرینه (قوتاسی) دیرلر . تحتسه ایله بنا اولنش حصیر اورتولی مخزنلر واردر . کیلیری لیمانه حواله طاغلر ددر . لیمانده کفه ، طمان کیلیری چوقدر . هر بار بو عشیرت ایچنه قریم دیارندن آتیلر کلوب بیع و شرا ایدرلر . عنقا ومطیع قومی واردر . زیرا یرلری صارپ دکلدر . بغدادی دخی زرع ایدرلر . بوندن غیری تحریر اولسان آبازه دیارلرنده باصطه داریمی . اگرلر . بر کله دن یوز کله داری حاصل اولور . بو قوتاسی قومنک سازدن .

اسكاهلرنده اوزپاره استانبول كيمسنة تصادف ايدوب نيجه يارانلر يمزله بولوشدق . دنياقدر صفالر ايتدك . اشيا لير يزدن بعض قباصلاريني بونلره امانة الله ويروب غلاملر يمزله سبكيار قالدق . منكلي كراي خان بو بوزودوق قومندن اوچ بيك عسكر اژدرخان سفرينه كوتوروب اژدرخان فتح اولندوقده بوزودوق قومي چركس ولايتنده (كوه او بور) ديننده اسكان ايلمشدر . حالا چركس ده بوزودوق قومي ديرلر . آبازه بوزودوقيه چركس بوزودوقينك آره سنده او بور طانغي ديرلر بر كوه بلند واردر . اوچ قوناقدر . يكديكريني باصوب اولادلريني اوغورلارلر . آبازه بوزودوقدن ينه جانب غربه لب دريايله ايكي قوناق كيدوب اوسوويش عشيرته واردق .

اوصاف عشيرت اوسوويش — لب درياده بر يالچين قيا اوزره بر كهنه خراب قلعه‌سی وار . بر كيجه ايام مخالف اولوب جمله توفنك انداز يولداشلر يمزله غافل اوليوب انده مهمان اولدق . بش قيون ايله اوسوويش بكي يامتزه كلوب اكرام ايتدى .

بو قوم اغاجدن ياي يپارلر . و آلدج اغاجندن اوق يپارلر . جمله‌سی توفنك قوللانير اوچ بيك قومدر . اسكاه‌سی كرمن اوسوويشدر . طاغلرنده آي ، خنزير ، تلكي ، چقال ، سمور مثال (صكسار — صانصار) ، زردوه ، اوصارى ، صغن ، قورطاوغنى اولور اولو طاغلردر .

غرابت بوكه بو آبازه طائفه‌سی اكثرى بگلرينك لشنى بر صندوق مثال اغاج ايچنه قويوب بر عظيم درخت منتهانك چتال دالنه ميخلاه يوب باشي اوجندنده بر دليك ذلر ، براقيرلر . زغم فاسدلر نيجه اول دليكدن جتته نظر ايدر ايش .

صكره اول دليكدن نيجه يوز بيك بال آريسي كيروب آبازه (لشينك — لاشه سنك) قولتوقلرى و بودى آره سنده بال يپارلر . موسمنده صندوق قياقلاريني آچوب قيلملى قيلملى باللرى طولملره طولديروب صانارلر . خلق آبازه باليدر ديه پاره پاره اولوب آليرلر . اما قبحنى بيلمزلر . آبازه بالتدن غايت احتراز لازمدر . بو آبازه ديارنده نيجه بيك غرايب و عجايب و ارايسه ده

بولنور . بورادن دہ لب دریا ایله غربہ طوغری اوچ قوناق کیدرک (سوچہلر) عشرتہ واردق .

سوچہلر عشرتی — بونلرکدہ بریکاری ، اون بیک قدر پیاده نامدار عسکرلری واردر . یرلری سنکستان اولدیغندن آتیلری آذرر . اسکلهسی وار ایسده اسمی معلوم دکلددر . بوراده برکیجه (حاودقه) نام کویده مهمان اولدق . مکر اوکیجه دوکونلری وار ایمش . بزه یوز تکنه سوکوش بيشمش قویون اتلری و بوکرلچہ چوربالری ، بال صولری ، بوزالر ، بصله ، شیل خرجی ، سزبالر کتیروب یوزلرجه غلاملر خدمتمزده بولندیلر . علی الصباح (کونیه اغاسی) اولان رفیقمز صاحب خانیه بردلنبدباغشلا دقدہ جهان آنک اولدی . زیرا بودیاریلرده اصلا چارشو ، بازار ، خان ، حمام ، دکان کبی شیلر یوقدر . همان طاغ باشلرنده قرق الیشر خانہلی کویلردر . اسکلهلرینه بیله برکره هر دیارک کیملری باروت ، قورشون ، توفنک ، اوق ، یای ، فشک ، قلیچ ، قالقان ، مزراق وغیری آلات جنک واسکی پابوج ، چوقه کناری ، کوملک بزى و بوغاسی ، اوجاق دمیرلری ، قازان ، اوجاق ایچنه قزان آصه جق دمیر زنجیر ، طوز ، صابون کبی شیلری کتیرلر . بوکیمیله پاکیزه غلام ، روغن ، شمع ، عسل ، مشمع ، زردوا ، عسل ویره رک مقابندہ اشیای مذکورہ دن مالزمہ یی آلیرلر . بودریاده اصلا نوقطعا آلتون وغروش اولمز . بیع وشرالری دکیش دو قوش ایلدر . بوسوچهلردن جانب غربہ لب دریا ایله ایکی قوناق کیدوب جمبه عشرتہ واردق .

اوصاف عشرت جمبه — بریکلری وایکی بیک پیاده عسکرلری واردر . بونلرک اسکلهلرنده اوچ کون مکث ایدوب جمبه خلقلیه حسن الفت ایلدک . جمبه انواب ، کلیم ، کبه وکپهلر تمز و یروب جاریلر ، غلاملر آلدق . حقیر دخی آبازہ غلام آلم . دردنجی کون ینسه جانب غربہ ایکی کون توجه ایده رک بوزودوق عشرتہ واردق .

اوصاف عشرت بوزودوق — بونلرکدہ بکی واون بیک آدمی واردر .

بکری صاحبی ، آرقہ سندنہ قیاجیقلی کبہ چکمانی ، النده اوق ویانی ، بیلندہ قلیجی وار برشہباز یکیت ایدی . خداملری جملہ کیسودار آفتاب مثال بچہ پاکیزہ لر ایدی . اسکہسنہ (آرقلر) دیرلر ، آندہ برکیجه مہمان اولدق . لیمانندہ کیملر قیشلایہ ماز . چونکہ آچیقدر . براسکہسنہدہ (لیوش) دیرلر . بوندہدہ کیملر قیشلایہ ماز . آنجق التی آی یازدہ یاتہ بیلور . فقط بندراسکہدر . بونک شمانندہ عظیم طاغیر ایچندہ (صدشہ) ولایتی واردر .

صدشہ ولایتی — سیدی احمد پاشانک ولایتیدر . شمال جانبندہ کی چرکس قومیہ آلوب ویردکری حسبیله چرکسجه و آبازہ جہنی فصیح بیلورلر . ایدی بیک شجیع ، توانا بہادرلردر . بونلرک شور و شرنندن چرکس و آبازہ لر دائماً حذر اوزرہ درلر . (آرت) قومی بونلرہ آمان ویردکرنندن (آرتلر) اسکہسنہ اسیر وشمع عسل کتیرہ رک تجارت ایدرلر . (طاقاقو) چرکسی دخی امان ایله کلوب کیلمردہ تجارت ایدرلر . بورادن ینہ جانب غربہ دریا کنارنجہ خیابان ودرختستان وچنککستان وکوه بلندلری ، نیجہ معمور کویلری سیر و تماشایدرک اوچ قوناقدہ (قامش) عشیرتہ واردق .

قامش عشیرتی — بر بکری اولوب اون بیک قدر بہادر ، شجیع قومی واردر . (ملک احمد پاشالی قامش محمد اغا) بوقیبہ دندر . بونلر کراتلہ (آرت) قومی بوزوب بکرینی اسیر ایتشلردر . زیرا بو آبازہ بری بریلہ جنک ایدوب اولاد و عورتلرینی اوغورلہ یہرق اسیر ساتوب بویوزدن کچنیرلر . خرسز اولیان آدم بوقوم نظرندہ شوم و بدبخت صایلور . بونک ایچون اولیلہ لری مجلسلرینہ قومدقلری کچی قیزلرینی دہ ویرمز لر . بوقامش طاغیرندہ ایری طوموزلر اولورکہ ہربری اشک قدر اولور . اسکہسی وارسہدہ اوقدر ایشک دکلدر . چونکہ خلقی غایت عاصیلردر . بوقامش قومی ایچندہ استانبولدن و مصردن گلہ طوپخانہ آبازہ لری واردر . مسجدلری ، اولاد و انساب صاحبی مسلمانلری چوقدر . آب و هوایی غایت لطیفدر . کویلری قبلہ یہ ودریایہ ناظردر . بونلرہ دخی چارشو بازار یوق ایسہدہ اسکہ باشلرندہ بازاریرلری

(قافر) دیرلر . طاغده (خوفه) نامیلہ دریابہ ناظر باغلی و باغچہ لی برکوی
واردر . بورادن ده اوچ قوناق غرب طرفہ لب دریا ایله کیده رک (بیوک
چاندالر) عشرتی حدودینہ کلدک .

بیوک چاندالر عشرتی — یکر می بش قدر کویلی واردر . اون بش
بیک عسکره مالک اولوب آروجه بکاری واردر . لیمانه (چاندا) دیرلر .
کیلر قیشلایه ماز . بوقیلہ نک طاغلرینک آرقہ سی (مامشوح) چرکسلرینک
ولایتیدر . بوچاندالردن ینہ جانب غربہ لب دریا ایله برقوناق کیدوب (کچیلر)
عشرتنہ واردق .

کچیلر عشرتی — باغ ارم مثالی محصولدار برولایتدرکه یتش پازہ قرادن
مرکبدر . ایکی بیگ قدر تفنک انداز عسکره مالک اولوب برده بکاری واردر .
صولری آب حیات مثال لطیف ولذیذدر . اما (لپو) نامندہ برنهر عظیمی وارکه
کمیله کیرر . بونهر کوه آلبزدن بری کلوب بو محله قره دکزه منصب اولور .
ماه تموزده بیله کچید ویرمز برصودر . قیش کونلری کیلر یاتار ، امین بریردر .
کچیلر قومندن بو محله کلنجه بونهرک ایکی جانی کونا کون خدای میوه لر ویرر
اشجار دلارا ایله مزیندر . بو کچیلرک اون بیگ عسکری اولوب چوغی آتیدر .
اولو قومدر . غایت مالدار خرسزلردر . بو عشرتده (حاوقه) نام برقریه ده
(زپرچه) نام بر آبازہ نک خانه سنده مهمان اولدق . یولداش لر مزه اون قیون
بوغاز لایوب ضیافت ایله دی . (سزباک) ، (شیل خرچی) ، (بصطه) لر
تناول ایتدک . بورادن ایکی قوناق اوتیه شرب طرفه کیدرک (آرت)
عشرتنہ کلدک .

آرت عشرتی — کچیلر قومندن چوقدر . اما اونلر قدر بهادر ، شجیع
دکلردر . اکثریسی تجاردر . (زردوا) . صید ایدرلر ، خنزیرلری غایت
چوقدر . مذهب نهدر ، کتساب نهدر بیلمز لر . آد مه ریشمنند ایدوب
کلزلر . صاغ سوزلی بر قوم اولوب اوتوز بیگ قدر آد مه مالکدرلر . بونلرکده
بر بکاری وار ایدی که قرق ، الی قدر پرسلاح آزانوور آبازہ ایله یکر می
قیون واوچ صیغین کییک کتیروب بزہ « صفا کلدیگز » دیو تعظیم ایتدی .

اودہ لاذقیہ ، چورخ نہری کنارینی ویرر . لاز طائفہ سی بولازکین منتشر اولور . لاز قومنک اصلی عربدر . برادر وسطیسی کیسویہ طاغرینی ویرر . بونک ایچون چرکسلرده قریشدندرلر وعبازی یہ دخی بوآبازہ ولایتی ویردیکندن اوندندہ قرہ دکز کنارندہ کی آبازہلر تناسل بولوب اورالری معمور و آبادان ایدرلر . آنک ایچون آبازہ قومنک اجدادی قبائل قریشدندر . چرکسلر . آبازہلر ، لازلر ، آراناوودلر ، عمان عربلری ، کیس عربلری جملہ قرداشی اولادلری قریشیلردر . العلم عندالله .

آبازہ ولایتندہ اولان معمور عشیرتلی بیان ایدر

چاچلر عشیرتی — مکرلجہدہ سویلہ شیرلر . چونکہ (فاشہ) نہرینک قارشی طرفی صرف مکرلستاندر . بک زادہلری وار . اون بیک قدر توانا عسکرہ مالکدرلر . ہپسی برمذہبہ دکلدر . حرامی و بہادر بر قومدرلر . جوزلری ، قندقلری ، زردوالری چوقدر . سلاحلری عرب کچی اوق ، یای و حربہدر . آتلولری آزیسہدہ پیادہلری ، شہباز دلبرلری شہنازدر . اسکہلری غربہدہ ایکی قوناق مسافہدہ (لاقبادرلر) در . طربزوندن اوچیوز میل عظیم براسکہدر . کیمیلر قیشلہ یہ مز . چونکہ قبلہ وکون طوغوسی غایت شدت اوزرہ اسہر . بورادن غرب طرفہ طوغری لب دریا ایلہ کیدیلیرسہ (آرلان) عشیرتی حدودندہ (خفال) قریہ سنہ تصادف اولتور .

آرلان عشیرتی — اون بیک قدر بہادرہ مالکدرلر . منبت و محصولدار اراضیلری ، عادل بکلری واردر . اسکہ سہی (لاجیغا) درکہ باش اسکہدر . بوندہ برکیجہ مهمان اولدق . لطیف لیماندر . صیف وشتادہ کیمیلری اکیسک اولماز . بورادہ ینہ جانب غربہ ایکی قوناق کیدرک (چاندالر) عشیرتنہ واردق . چاندالر عشیرتی — اون بش بیک قدر بہادر قوم اولوب صحیح آبازہ بونلردر . بکلری واردر . بونلرہ (طساغ چاندالری) دیرلر . اسکہلرینہ

جبل الهمه يه توجيه اولندي . بركون بوجبل الهمه خطاء براعر ايبك كوزيني چيقاردى . اعرابى حضور فاروقه كلوب شكوا ايتدكده قصاص اوله رق جبل الهمه نك كوزى چيقارلق ايجاب ايلدى .

هان جبل الهمه ناموسندن قورقارق او كيجه جمله عشار خانتي آلوب درت برادر جانبر ابريه انطاكيه ده حر قيل قراله واروب برقرار كاه ايستر . اوده بونلره شام طرابلس طاغلر يني ويروب ير اشديردى . جبل الهمه لب درياده بر شهر بنا ايدر كه حالا جبله شهرى دير لر . بوراده جبل قوت صاحبي اوله رق شام ومدينه طرفلر يني غارت ايتمه باشلار . اوزرينه خالد بن وليد ، مقداد ابن اسود حضراتى حواله ايديلير . آرتق جبل جبله ده قرار ايده ميوب كميلره اسپانيا ديارينه قاچار ، اولونيا طاغلر نده قرار ايدر . بونلر قريشى اولدق لرن دن ساكن اولدق لرى طاغلره (قريش طاعنى) وبونلره (قريش ارناوودى) دير لر . لسانلر يني ده فرنك ديبلر يله قار يشديره رق آرناوود لساني احداث ايدر لر . آرناوود لر ده عربلر كې صاحپلى قوملر در . شعر لرى ، تركيلرى عرب اغازد لرى كې . آنكچون آرناوود قوم نك اصلى عرب بندر كه جدلرى جبل الهمه در . البصان قربنده ياتار . اما مرتد اولمشدر دير لر . اولادى ايسه صوكره لرى ايكي قات مرتد اولمشلر در . اولونيه ايله دلونيه ارسنده كى (دو قات) طاغلر نده ساكن اولور لر . اسمع اللون ، عرب لهجه لى ، صاحپلى آرناوود لر در . جبل الهمه نك اوزرينه كلن خالد بن وليد حضرت لرى برادرى عربى ، كيسونك اوغلى موالى وطى يي بند ايدوب حجازه كتوره رك بغداد چولنده يورد ويروب كيس كيس عربلر ينه ملك ايدر . طى ده طى قبيله سنه ملك اولور . عميسى عرب عمان ديارينه ملك اولور .

اما كيسو و برادر جانبر لرى لازقى ، عبا زى توابع ولو احقر يله خالد بن وليدك لندن قاچوب قونيه شهر ينه ، اورادن قسطنطينيه كلير لر . لكن او آراق امويه لردن معاويه ابن ابى سفيانك استانبول اوزره يور ييه چكنى طويدق لرن دن اوراده دخى قرار ايده ميوب كميلره سوار اوله رق قره دكر ساحلنده طريزون تكفورى (يناوان) ه واروب برجاي مناص ايستر لر .

فرانسه ، جنویز ، پورتقال (پورتگیز) ونديك ، دودوشقه ، صرب ، لاتین ، بلغار ، خروات ، لوتوریان ، طالبان .

عجمدن حاصل اولان اقوام : — منوچهر اولادنن دردی قاچهرق
اکری جانبنده توطن ایشملر . « سزکیمسکز ؟ » ديه سؤال ایتدیگر ننده (ماچار)
یعنی درت آدمز دیشلردر . ماچاردن غلط اولهرق اسملری ماچار قومی
قالمشدر .

بونلر اون بش قدر قوملردر : اورته ماچار ، اردل مجاری ، سکه ،
ساز ، حایدوشاق ، له ، چه ، قورول ، طوت ، قراقو وسائره .
روسلر اون ایکی قومدر که بونلرده اسلاو دینور . افلاق ، بغداد ،
صیرجه ، اسوج ، فلمنک ، دونقارقز ، دانمارقه ، نیچه ، انکلتره ، طیشن ،
فرانسه ، خروات ، مجار ، بوشناق .

اما اشرف قبائل اولان قوم عربدن جزیره مصرده قرق قدر رنگارنگ
اقوام حصوله کیشدر که شونلردر : مغربی ، فاس ، مراکش ، آفسو ،
مایبورنو ، جیجل قان ، اسوانی ، سودانی ، قونجی ، قیرمایقی ، بغه نسکی ،
مونجی ، بربری ، نوبی ، زنجی ، حبش ، کلابی ، علوی ، دومی ، یمن
عربلری ، بغداد عربلری ، موالی عربلری ، مکه ومدینه عربلری ، عمان وبادیه
عربلری ، حاصلی جمله عربان اوچ بیک التمش قبیلهدر . لکن قریشک هاشمی
نام قبیله جلیله سندن بوکون و مکان آبروینه خلق اولنان سیدالعرب والعجم
کیشدر . بوذکر اولنان قوملرک اجدادی اولاد نوحدن حام ، سام ویافته منتهی
اولور . مقصد آبازه قومنک ابتدای ظهورینی سویلمک ایکن صددن چیققدق .
روایت موثوقهیه نظراً خلافت حضرت فاروقده قبائل قریشدن (بشه)
نامنده برعرب ملکی وار ایدی . حاکم قوی الاقتدار اولوب عراق یسری ،
بطحی ، یمن ، عدن مملکتلرینه متصرف ایدی . بونک بش اولادی اولوب
بیوک اوغلنک آدی جبل الهمه ، ایکنجینک عرب و اوچنجینک کیسوایدی
وکیسونک دخی کسر ، موالی ، طی نامنده اوچ اوغلی وار ایدی . نهایت
بابالری وفات ایتدیکنده حضرت عمرک رأیله عشرت بکلکنی بیوک اوغلی

ایچون جناب آدمی کندیم بهانه سیله یر یوزینه هندستانه ایندیزمش و صکره جبل عرفاتده حوا ایله برلشدرمشدر . محمد بن اسحق قونجه زمان آدمده قرق بیکه واران اولادی تاتار صفتلی اولهرق اطراف ارضه یایلمشدر . جتده آدم صفی لسان عربی و فارسی ایله تکلم ایدرکن روی ارضه هبوط ایدنجه لسان عربی بی فراموش ایدرک عبرانی ، سریانی ، دهقلی ، دری لسانلری سویلمکه باشلامشدر . حالا قونجستان ، بربرستان و سائر قره لر ولایتده سولتان لسانلر بربرینه بکزه میور . اولاد آدم طوفانه قدر بولسانلره کینمشدر . صکره جناب نوحک حام ، سام ، یافث اولادلردن یتیمش ایکی ملت و یتیمش لسان پیدا اولمشدر . حضرت اسماعیل لسان عربی و فارسیک هر ایکسیله تکلم ایلمشدر . صکره اجناس مخلوقات یر یوزینه یایلهرق دیلارده باشقلاشمش ، هر ایله برلسان توردمشدر . اما ابتدا لسان کونا کون پیدا ایدن حضرت ادریسدر . چونکه جناب حق اکا نیجه بیگ علوم احسان ایدوب کاتب ایلمشدی . وحی ایله نازل اولان محفلری مجله ایدردی . قبل الطوفان جمیع کتابلری عتیقک جانب غربنده نهر نیل اشیری جبل هر مینده صاقلامشدر . حالا بونلره فرعون طاغلی دیلر . فقط غلطدر . بونلری طوفاندن اول بنا ایدن (سوریدکنه) در . طوفاندن صکره حکمای قدما بو کتابلری چیقاروب مطالعه ایتمشلر و یوز قرق یدی لسان اوکرنوب اطراف ارضه یایلمشدر . صکره عیص بن اسحقدن لسان ترکی شایع اولمشدر که لسان تاتاردر .

تاتار اقوامندن تناسل بولان اقوام شونلردر : — هند ، سند ، موغانی ، کرستانی ، مولطانی ، بابانی ، آتش پرست هندستان ، قوم چین خطا ، ختن ، فغفور ، قوزاق ، موغول ، نوغول ، ترک تاتار ، اوزبک ، عجم ، طاغستانده قوموق ، قلمح ، نوغای ، هشتک ، لیه ، چغتای ، کزکی ، کورجی ، مکرل ، شوشاد ، دادیان ، آچیق باش ایرمنی ، دوم ، ترکن ، قباطه ، اسرائیل یعنی یهودی ، مسکو — کورجیدندر — ، یعقوبی ، قرانی ، (بونلرک برشعبه سی اولان فرنکلرده اون ایکی قوم وان ایکی لساندر) اسپانیا ،

ایده‌رک مکرل ایله ابازه آره‌سنده دکزده قاریشیر . شرق طرفی سراپا عاصی مکرلستان کویلی‌ری در . غرب طرفی ابازه‌رک چاچلر عشیرتنک دیاریدر . ایکی طرفی ده چنککستان واورمانستان اولدیغندن آبازه‌لر مکرل‌لری ، مکرل‌لر ابازه‌لری سرفت ایدوب بازرکانلره ساتارلر . بعض مورخلر بو فاشه چایی ایچون بحر حزز دیدکلری کبی شیروان ، لیلان ، دمیرقو دریاسنک ایاغیدرکه قره دکزده منصب اولور دیرلر . اما بو فاشه نه‌ری آب‌حیات قدر طا‌تلیدر . کیلان دریاسی ایسه قره دکزدن کوچوچک بر دیاردرکه زهرمار مثال ملح اجاجدر . بحر حزز ایله قره دکزک آره‌سی اون بش قوناقلق یردر . فقط احتمالدرکه بحر حزز البرز طاغ‌لری آلتدن ایاق ویروب زیر زمیندن منفذ بولورق قره‌دکره دوکیله‌بیلیر . لکن اجیلق ، طا‌تلیق جهتیله بوسوز خلاف تصوردر .

بوچایی عبور ایده‌رک غرب طرفه توجه ایتدک . کامل برکون قره‌دکر کنارنجه کیدوب ابازه ولایتنه واردق .

اوصاف ولایت شهنازه یعنی دیار آبازه

سراپا قره‌دکزک جانب‌شمالیسی ساحلنده واقع اولمش اولان آبازه‌دیارینک ابتداسی فاشه چایی آخر حدودی غرب طرفده قرق‌ایکی قوناق یرده کفه ایالتی حکمنده (طمان جزیره‌سی) قربنده (اناپا قلعه‌سی لیما) در . ابتدای طلوع قوم آبازه — تحفه مورخی شویله روایت ایدیور :

جناب باری آدم علیه‌السلامی روی ارضه ید قدرتیله خلق ایتمشدر . جنت مأواسنه جوار عزته دعوت ایدوب جمله ملائکه‌کی اکا سجده ایله مأمور ایتمشدر . لکن شیطان بو امردن روگردان اولورق ترتیب دسیسه‌یه قالمش^۱ (خلقتی من نار و خلقته من طین) دیه کستا خلق ایلمشدر . سالله^۲ حضرت آدم‌دن حضرت رسالتی کتیروب شفیع الدارین ایتک

قواق اغا جلرندن اوچ پاره ایله یاییلور . برتخته سی تکنه کبی التنده در . برر
 تحتده یانلرنده در . فقط فوق الحد کیر لوحه لر در . کمیلرک کنسارنده ایکی
 آدم قایلنغنده قامش و حصیر سازلرندن اورولمشدر . دریا فورتنه سی او
 قامشلردن کمی ایچنه کیره میوب بوکمیله قره دکز فورتنه سنده منظار کبی یوزرلر
 قیچی ، باشی نامعلوم تکنه کبی برکونه طرفه قایلر در . بودریالرده اسملرینه
 (منکسیله) دیرلر . یوز آدم آیرلر . بونلر ایله کونیه قلعه سنندن موافق
 ایام ایله قالقوب جمله امورمزی جناب عزته تفویض ایدرک قبله روز کاریله
 چوروخ شهرینی کچدک . ینه مکرلستان جدودنده (سوقاری) اسکله سنه
 کلدک . لیمانی واردر . آنی عبور ایدرک (حاندره) اسکله سنه واردق که
 لیمانی یوقدر . (سیوری اسکله) لیمانی و برخراب دکرمانی واردر . (یاویسه)
 اسکله سی لیمانی و بر ویران قلعه سی واردر . ایچنده مکرل چوبانلری قویون ،
 کچی قیشلاتیرلر . بورادن (رابجه) اسکله سنه واردق . لیمانی یوقدر . لکن
 برعظیم خراب قلعه سی وار . شوبش اسکله هپ مکرلستان حدودنده درلر .
 معمور یرلری یوقدر . آنجق تموزده و محصول موسمنده بازرکان کیلری
 بورالردطوز ، اوانی ، سلاح کتیروب قیز و اوغلان ایله دیکشیرلر . طاغلرنده
 باغلی باغچلی معمور عاصی مکرل کویلری واردر . دریا قدر عسکر اواسه
 طاغلرینه چیقماق محالدر . قرق الی بیگ قدر توفک انداز اهاالیسی وار .
 کونیه دن یوز میل مسافه ده اولان بوبش اسکله یی برکون برکیجه ده کچوب
 ایرتسی کونی (فاشه چای) نه واردق .

فاشه چای — بو طونه قدر واسع بر نهر در . بعض یرلری بر میل قدر
 اینلی . اک طار محلی یارم میلدر . عمقی سکز و اون قولاج قدر کلیر . ایچنده
 مکرلستانه و ابازه ولایتنه کیدن کیلر کزوب یوز میل یوقاریه کیدرلر .
 قره دکزک پویراز نهایتده بر کورفز بوجاغنده واقع اولمشدر . استانبولدن
 بورایه قدر بیگ اوچ یوز میلدر . قره کزک براوچی بوچایدر . منبئی مکرلستان ،
 کورجستان ، طاغستان ، قبارتی چرکستانی آره سنده کی البز طاغلندن ، اوبور
 طاغلندن ، صدشه طاغلرندن بریکن درلر اولوب جنوبه طوغری جریان

لازلریدر . قاضی سنک سنوی بش غروش حاصلاتی اولور . بکنک یدی بیک
غروش . قلعہ سی لب دریادہ مربع الشکل شدادی سنکین بنادر . برجوق
کرہ لر قزاقلر استیلا ایدوب مال غنایمی آلہرق خراب ویباب ایتشلردر .
بوقلعہ (چوروخ) شہرینک کنارندہ واقع اولمشدر .

چورخ نہری — « جوی روح » دن غلطدرکہ (جان ایرماغی) دیمکدر .
ارضرومک غرب طرفندہ واقع (جاغنه قویلی حصار) ، (شبن قرہ حصار)
طاغلرندن جمع اولوب جریان ایدرک (بایبورد) شہرینک ایچندن کچر ، ایکی
طرفی معمور خانلردر . آندن بایبورد قلعہ سنک قایلری آلتندن کچوب
(لازکہ) ولایتی حدودندہ نیجہ قریہ وقصبہ لک باغ و باغچہ لرینی اروا ایدرک
بوکونیه قلعہ سی یانندہ قرہ دکزه قاریشیر . کچید ویرمز ، کوپری طوتماز
برنہر عظیمدر . نیجہ لازقایقہ لری بونہردن باشی یوقاری شرق جانبہ ومکرلستان
حدودینہ طوز ، دمیر ، سائر آلات وسلاح کتوردرک مکرلستان وکورجستانک
چمشیر ، عسل وعسل مصفاسیہ ، محبوب ومحبوبہ اسیرلیہ دکیشوب تجارت
ایدرلر .

بوشہری تماشای ایدرک (کمرک) نام یردن چورخ نہرینہ کیروب برکون
شاقہ کیدرک مکرلستان حدودینہ واردق .

بوراسی (خوش ادا) نام بر بکک حدودیدر . طاغلری سراپا چمشیرستاندر .
معمور جوزلی باغچہ لی کویلری واردر . بکلرینک کونیندہ برکیجہ یاندق .
بزہ زیادہ سیلہ عزت واحترام ایلدیلر . حاصلی بوندن ایلرودہ مکرلستان
ولایتندہ یتیمس پارہ شہر مثال قرایی تماشای ایدرک ینہ (کونیه) قلعہ سنہ
کلدک . اورادن جملہ رفیقلمزله طربزونہ کیتدک . حقیر کونیه اغامی زیرکچی
باشی او طہ سیلہ ازاق سفرینہ مأمور اولدم .

ازاق سفرینہ کیدرکن ابازہ ولایتندہ ایندیکمز منزللر — اولا اون پارہ
لاز منکسلہ سنہ اوچیوز قدر توفنک انداز پکیچری وبو حقیرک بش عدد
کورجی غلامی برلکدہ سواز اولدق .

منکسلہ کیلری — بوکیلر چوروخ نہری کنارندہ حاصل اولان قبا

سوار اولوب لیاندن متوکلا علی الله جانب شماله بادبان امید ی آچدق . (دکرمن دره سی) لیانته کلدک . طربزونه قریب ایمان عظیمدر .
 ینه شماله کیدرک (شانه) قصبه سنه وادرق . بوکا (روونه) لیمانی دیرلر .
 اعلا یتاقدر . طاغلرنده و طاشلرنده جمله اورمانلری فندقلقدرکه هر طرفه
 (شانه قندخی) مشهوردر . بورادن ایلرویه کیدرک (سورمنه) یه کلدک .
 اوصاف قلعه سورمنه — بوراسی طربزون حکمندهدر . ابوالفتح غازی
 فتحیدر . قلعه سی روملرک بناسی اولوب هر سک زاده احمد پاشانک الیه فتح
 ایدلشدر . صوباشیسی ، یوز الی آچهلوق قاضیسی ، دزدار و نفراتی واردر .
 اما اعیانی یوقدر . الی روزکاردن امین ، اعلا دمیر طوتار ، یتاقلی لیمان
 عظیمی واردر . لکن باتی ویلدیز روزکارلرندن اول قدر امین دکدر . اوچ
 درت دمیر براقعه محتاجدر . بورادن ایلر و کیدرک (ماهنوز) ناحیه سنه کلدک .
 بوراسی ده طربزون خاکنده التمش پاره معمور و آبادان قرانی حاویدرکه
 طاغلری سراپا فستق صلاغنی چمشیدستاندر . بورادن قالقه (فنی پرده ولی)
 قصبه سنه کلدک . طربزونه تابع بر ناحیه کبرادر . جمیع خلقی چیچودر . بورادن
 قالقهرق (ریزه) یه کلدک . اورادن ایلر و کیدرک (خوبان) قصبه سنه وادرق .
 بوراسی طربزن خاکنده ساحل بحرده باغلی ، بانچهلی بر محل زیبار . جمله
 خلقی چغتلا لازیدر . بر قسیمی ده رومدر . بورادن ایلروده کونیه قلعه سنه
 واردق .

اوصاف سورقوی و متین قلعه کونیه — طربزون ایالتنده و باطوم سنجانی
 داخلندهدر . پاشاسنک آروجه خاصی واردر . ۱۳ زعامت ، ۵۳ تیماردر . چزی
 باشیسی ، الی بکیسی واردر . حین سفرده قانون اوزره جبه لولریله سکزیوژ
 عسکر اولور . اوچ یوز آمده آروجه پاشاسنک عسکری اولور . امامکرلستان
 آغزندن انتهای سرحد اولمغله بو عسکرلر بر سفره مأمور اولیوب بوقاعه یی
 محافظه ایدرلر . دزداری ، بش یوز قدر قلعه نفراتی واردر . براوطه درگاه
 عالی یکچیریلری ، سکزی یوز نفراتی ایله چور باجیلری شب و روز نوبت بکلرلر .
 یوز الی آچهلوق قصادر . ناحیه لری هپ حربه اوجیله سویله شیر عاصی چیچو

یالدیزی طوبی واردرد . حمله لبعده باز چندیلر آت براقوب اول طوپه حدنك آثارلر . اورده احسان اولنور .

خوش اوغلان نهری — ارضروم ایالتنده کرکده ناحیه سنك جنوب طرفنده (بیلان مسجدی) نامیله معروف اولان جبلک بلندن طلوع ایدوب نیجه قرا وقصباتی ، باغ وبستاتلری ریان ایدرك طریزون قربنده دریای سیاهه منصب اولور . بونلرك منبعی اولان طاغده آل چوبانیاندن (خوش اوغلان) نام برکسه برقلعه بنا ایتشدر . طریزونك جنوب طرفنده وایکی منزل برده در . یونلرده اوقلعه صاحبك اسمنه نسبتله (خوش اوغلان نهری) دیرلر . لکن طریزونیلیر بو طاغه (اغاچ باشی طاعی) دیرلر . طریزوندن بابیورده کیدن آدملر بو طاغدن کچرلر . برقوسی وار . آندن غیری یولدن کچه جك یوللری یوقدر .

اوصاف زیارتگاه سلاطین کبار طریزون — سلیم خان اول بوراده حاکم ایکن والدۀ مکرمه لری مرخوم اولدیغندن زغنوس قپوسندن طشرده برقبۀ پرانوار ایچنده دفن اولمشدر . تره دارلری ، جزؤ خوانلری طقسانه قدر واریر . بهر کون اوزرنده اوچ ختم شریف تلاوت اولنور . مرحومه صاحبة الحیرات رابعۀ عدویه مثال عقیفه بر خاتون ایش . قبۀ پرانواری غایت مصنعدر صافی رصاص خالص ایله مستور برقبۀ پرنوردرد . جامی دخی تره چبندده در . بوشهرده برقاچ آی ذوق وصفا ایدوب جمله ارباب معارف وعلما وصلحا ایله جان صحبتلری ایدرك مرادمز اوزره شهری سیر و تماشایلدک . علی قدر الامکان نیجه احوالنه واقف اولدق . کتتجی عمر پاشانك کتخداسی عمر اغا ایچیلک ایله مکرلستان ولایتنه هدایا کتوردیکندن حقیرده بیله جه کیتدم .

کورجستان ، مکرلستان ولایتلرینه سیاحتمز

طریزوندن ایکی یوز آدم ایله یکریمی پاره لاز منکسه‌سی قایقلرینه پرسلاح

باشی دوتسو ایتسه لر قاچار . بونی میك طرزونیلیره مخصوصدرکه قرق درلو طعمانی پیشیرلر . کبابی ، چورباسی ، یخنی سی ، بوره کی ، بقلواسی اولور . اما پیله کی دیرلر برنوع اوت طاشندن طاوارلر یاپارلر . ابتدا بوخاپسی بالغنی پاك آیرتلا یوب اونر اونر قامشه دیزرلر . مایدانوس ، کره فیس ، صوغان ، پراضی خرده قیوب دارچین و فلفل سیاه ایله قاریشیدر دقدنصرکه پیله کی طاوا سنك ایچنه برقات خاپسی و برقات بوندن دوشه یوب طرزونك آب حیاته بکزرر صوتون یاغنی اوزرینه دوکرلر . بر ساعت قدر کرما کرما آتشدن پشیردکن صکره ییرلرکه حقا محبت ایده جك ماده مبارکه اولور .

شهرک آب وهوا سنك لطافتدن طاغلرندده شه شیر ، باغلرندده سروی وجوزر روم اغاچلری بولنور . غریب حکمتدرکه قبله سنده اولان آرزوم طاغلری قیش قیامت اولدیغنی وقت بوراسی کل وریحان وارغوان آچار ، قیشی اولمز غایت سهلدی . اهالیسی خلوق و غریب دوست آدملردر . اما چیچو وچغتسا ولزکی دینلن رعایا غایت لجوج اولورلر ، بو طاقه لره باشقه لهجه واصطلاح وعباره لری واردرکه نفس طرزون خلقی پیله اکلاماز . ترجمانه محتاجدر . چیچو وچغتالرك شعر مهمللرندن بریسی تحریر اولندی :

تون زاریفون تابنچارو   طومور فوندا پالیقارو
ایخاینکه غوخا طونا   کیخا بیس طوخامو

اما لزیکلرک لسانی قلمه کیز ، املا اولمز غایت طرفه برلساندر . بوقومک اکثریسی کیجیلردر . (چورخ) نه ری ایله مکرلستانه واروب اسیرکتوردرک کار ایدرلر . برخوش لیمان عظیمی واردر . دمیر طوتار کورفزی لیماندر . لکن غرب طرفی کشاده در . غرب طرفه اوچ یوز میل کیدیبایر سه قریمدکی (کفه) قلعه سنك لیمانه واریلور .

طرزونك مسیره لری — زغنوس قپوسندن طشرده قواق میدانی واردرکه جمله پاشالر تعطیل کونلری عسکرلییه اول محل فرحنازه چیقوب جرید اوینارلر . غایت واسع بر میدان اولدیغندن اورته سنده اوچ قات کمی دیرکلرینی بری برینه بند ایدوب دیکمشلردر . تاذروء اعلاسنده برالتون

زیتونی اولور. طربزون زیتوننک برنوع خرده‌سی واردرکه خام ایکن تناول اولنور. سیاه کرازه بکرر. بورالره مخصوصدر. طربزون خرما‌سی دیرلر. فرونده قورودوب ولایت بولایت کوندرلر. ایکی اوچ چکر دکلی غایت لذید برمیو‌در. طربزونک کونا کون چیچکلری واردر. باخصوص لعلکون برنوع قرفلی اولورکه هر دانه‌سی آچیلش ورد احمر کبی نازک اولوب رایحه‌سی

دمانغی تطیر ایدر. هریری صاپسز بشر آلتیشر درهم کلیر. بالقرینک ممدوحلری — لورک بالنی، کفال بالنی غایت لذیدر. برقاریشدن زیاده قرمزی باشلی تکر بالنی، قور بالنی، اوصقومی بالنی، دهاییک درلو بالقردر. اما بونلرک هپسندن زیاده لازلرک اوزرینه دوشکلری بیع وشراسی حفته جنک وجدال ایتدکلری خاپسی بالنی، بوبالق خمسینده ظاهر اولدینی ایچون خمسی بالنی دخی دیرلر. دلالری شو وجهله ندا ایدرلر (ای موخترون ای موخترون اسی چغاته زون دن خوردنسن صامور بادا طراشی ای لغته قرون اخ کی قلوب ایشاریه‌اله پامون ای اومات نختت اله پامون) دیه باغیرلر. برکونا مرور اغاجندن بورولری وار برکره صو اورنجیه (آخچا چوموغله برماقرامه خاپسی ویر) دیه نازک صیرمالی مقررمله‌ره بالنی قویوب رفتار ایدرلر. بالغک صوینی آق‌رق کیدرکن بعضر صویک آق‌دیغنه آچیوب «بیره بالغک صوین آق‌دیرسن. صوینه برپلاوجوق صالحانا» دیه لطیفه ایدرلر. شوایاتی‌ده سویلرلر:

طرابوزاندر یریمز   آخچا دوتمز الووموز
خاپسی پالوق اولماسه   نیجه اولورتی خالوموز

خمسینک نفعی، اشکالی، خواصی:

بونالق برقاریش قدر اینجه ومورجه مجلاجه وسیمین‌جه‌در. نفعی اومرتبه‌ده‌درکه یدی کون بردوام بوندن تناول ایدن آدمک قوه‌ باحیه‌سی فوق‌الحد تزاید ایدر. غایت مقوی وسریع الهضمدر. طعامنده بالق رایحه‌سی اولمدیغندن تناول ایدنه حرارت ویرمز. آغری خسته‌لکنه مبتلا اولان آدم بیسه شفا بولور. براوده بیلان وچیان اولسه خاپسی بالغک

علمایزینده لباس مخصوصترینی کیر عالمردر که واجب الرعایه درلر . او چنجیسی . تاجرلر در که آزاق ، قازاق ، مکرک ، ابازه ، چرکستان وقریمه کیدوب . تجارت ایدرلر . چوقه فراجه وقونطوش ، دوله ، یلک کیرلر . دردنجیسی اهل صنایعدر که جمهاسی چوقه فراجه وبوغاص خلعت کیرلر : بشنجیسی قره دکز کیمچیلریدر که لباسلری کندیلرینه مخصوص دمیر قوپاران ، شلوار ، چوق دووله کیوب آستار دستار صادررق روی دریاده تجارت ایدوب کار ایدرلر . التنجیسی باغبان و باغچوانلردر . زیرا بوشهرک بوزتپه باغلری عمومیتله باغدر که مجموعی سجاده مقید اولدینی اوزره اوتوز بریک قدر باغ و باغچه لردر . یدنجیسی بالی آوچیلریدر . چونکه طربزونیلر بالنی پک سورلر .

اوصاف صنایع مشهوره طربزون — دنیاده طربزونک قیو مجیلری کبی استاد کامل زرکران یوقدر . حتی سلیم اول بوراده طوغوب عالم صباوتنده زرنشایلیق علمنی تحصیل ایتش و پدرلری بایزید خان اسمنه طربزونده سکه قازمشدر . حقیر بوسکه کی کوردم . ایشته اوزماندبری قیو مجیلری اشتهار بونشدر . برکونا آت رشمه لری ، بخوردان ، کلابدان ، قلیج ، غدار ، آشچی بچاقلری ایشلر که مثل بشقه دیارده بولمز . غور غور اوغلو بچاغی نامیله مشهور بچاقلر ایشلرلر . طربزون بالطهسی نامیله برجنس بالطه پاپارلر که سائر دیارلرده نشانه سی یوقدر . غایت ممدوح و مرغوب اولان صدفکاری بیستخته ، صندوقه ، ریکدان ، دوات بر بورادن ، برده هندستاندن چیقار . طربزونک ما كولات و مشروباتی — بوز طاغیرینک طورنا قانی شیره انکوری غایت لطیف اولور که نوش ایدنه اصلا خمار ویرمز . مثلث شرعیه قرنفلیه سی ، مسکنی غایت لذیذ اولور . ما كولاتدن میوه لری علی الخصوص کراز ، خلیجان آرمودی ، بک آرمودی ، کلابی آرمودی ، سینوب الماسی ، نامق اوزومی ، ملکی اوزومی ، فرنک اوزومی غایت نفیس اولور . بادجان انجیری دیرلر برنوع انجیری واردر . بواخییر اوقدر لذیذ اولور که مثل نازالی ده بیله بولماز .

لیونی ، طورنجی ، ناربی ، زیتونی هر طرفده مشهوردر . یدی درلو

(اشاخی حصار حمای) یکتا برحام لطیفدر . (اسکندر پاشا حمای) چفته
و غایت مفرح بر حماددر . (کافر حمای) یکی جمعه محله‌سیاه کافر میدانی
آرهنده خوش هوا بر حماددر . (تکفور سرایی حمای) بوندن بشقه ایکوز
قرق‌بش قدر خاص سرای حاملری دخی وارددر .

طرب افزونک چارشیدی — چارشیلرینک اک‌کزی‌یدی موم‌خانه
قاپوسنده کی طشره اصنافیدر . بونلر قاپونک حداسنده ولب دریاده قات‌قات
ازدحاملی دکانلردر . کارگیر بنا بر بدستانی واردرکه ایچنده کی خواجکیلری
مالدار ومنع واهل وقار ومحتشم بازارکانلردر . اورته حصارده هراصنافدن
بولنور یمش سکسان قدر دکانلر واردرکه کوچک بازار دیرلر .

طربزونک عمارتلی — اورته حصارده ابوالفتح عمارتی جمیع بای وکدایه
ماه‌وسال نعمتی مبدولدر . خاتونیه عمارتی جامعنک اتصالنده اولوب طربزونده
نظیری یوقدر . جامعک قبله طرفده مطبخ وماکل وار . آینه ورونده
نعمتی مبدولدر . برامک فرونی وار . عمارت ایچون خاص وبیاض اکمکی
آنده طبخ ایدوب جامع مرتزقه‌سنه بذل ایدرلر . ذخیره حفظی ایچون
برکیلار عظیمی واردرکه نعمته مالامالدر . مطبخه متصل آریجه برماکل
واردرکه طالب علمه مخصوصدر . هرکون صباح وایله وقتلزی طلابه برر
طاس چوربا ایله برر نان پاره ویررلر . جمعه کیجه می پلاو ، زرده ، یخنی توزیع
ایدرلر . الی ماشاءالله شرط واقف بویله در .

طربزون اهاالینک رنگ رویی — اقلیم خامسده بولتغین آب‌وهواسنک
لطفاندن جمله خالق اهل ذوق واهل تفرج اولوب عیش ونوشه مائل ، بی‌غم
وبی‌قید یاران ظریفان ، عاشقان صادقان کسه‌لر اولوب رنگ رویلری حموت
اوزرددر . نسا طائفه‌لری ابازه ، کورجی ، چرکس محبوبه‌لری اولمغله محبوب
ومحبوبه جگرکوشه‌لری اولورکه کویا هریری برر مپارهددر .

کار وکسب اهل طرب زن — بوشهرک خلقی قدیم‌نبری یدی فرقه‌در .
برفرقه‌سی اعیان وکبار اولان بک و بک‌زاده‌لردر که سمور کورکارله لباس
فاخرلره مستغرق اولورلر . برقسیمی علما ، صاها وسائر حال صاحبی کسه‌لردر .

آراسته اولمش بردارالعلومدر . درس عام وطلبه سنه آیدن آیه وقف جانبدن
وظیفه معینه ، حمیه ، شمعیه واصل اولور .

(اسکندر پاشا مدرسه سی) جامعی حرمك شمانده متعدد حجره لرله
پیراسته معمور بر دارالتدریس در که طلبه سنك وظیفه معینه سی واردر .
اوقافی غایت معموردر .

طربزونك دارالقرالری — (اورته حصار دارالقراسی) ابوالفتحك
اسکی جامعنده در . قرائت قرآن ، حفظ قرآن ایدیلیر وابن کثیر تلاوت
اولور .

(خاتونیه دارالقراسی) قرائت سبعة ، جزری ، شاطبی تلاوت اولور .
مجددین وحنافطی چوقدر .

(اسکندر پاشا دارالقراسی) نامی افندی نامنده عشره وتقرب صاحبی
صلحای امتدن برشیخ القراسی واردر .

طربزونك دارالتعلیم صیانیلری — اورته حصارده (ابوالفتح مکتبی) ،
(یکی جامع مکتبی) بونك معلم صیانی شیخ رجالی حضرت لری نامنده صاحب
فیض نورانی بر عزیزدر که اوکنده برکره بسم الله دین معصوم پاك فیض یاب
اولوب عالم وفاصل اولور .

(خاتونیه مکتبی) جامعنك غرب طرفده کارگیر بنا رعنا قبه لی بر مکتب
عالیدر که خاص و عام فقرانك نورسیده چوجقلری اینجنده تعلم ایدر لر . جمله
ایمانه جانب وقفدن کونده ایکی دفعه طعام ویراهلرده لباس ، عرقیه ،
صره ، عطیه ویریلیر . تاریخ بناسی (۹۲۰) . (اسکندر پاشا مکتبی) بوده
مشهور بر مکتبدر .

طرب افسونك حمام لری — اورته حصارده ایکی حمام لطیف واردر که
بری قلعه دیوارینك اشانغی حصاره آچیلان قابوسی قربنده اولوب آب وهوا
وبناسی کوزل ، نسوان ورجاله خدمت ایدر چمنته حمامدر . دیکری ایچ
قلعه نك شمال طرفده دیواره قریب قله حمامی دیرلر آب وهواسی کوزل
کفاردن قلعه بر حمامدر . (عمارت حمامی) خاتونیه جامعنك قربنده در .

(سلیمان بك جامی) خاتونیه جامعك غرب بندہ در . آردلری بر میل مسافدر . قواق میدانده بنا ایدلمش . جماعتی چوق برجامعدر . برمنارهسی واردر .

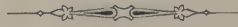
(ایاصوفیه جامی) سلیمان بك جامعك غرب طرفندہ در . دریا کنارندہ واقعدر . کفار عصرندہ بنا ایدلمشدر . صوکره (کورلت علی بك) نامندہ بروالی حضرت پادشاهه عرض ایتدکن صوکره بونی باامر سلطانی ضبط ایدرك سنه ۹۹۱ تاریخندہ برحفل ومنبری دلکشا برجامع حاله قویمشدر . قبله قپوسندن محرابه وارنجہ بویی براز طولانی واقع اولمشدر . جامعدہ هردرلو مرمردن متها عمودلر واردرکه مدخندہ لسان قاصردر . برمنارهسی ، طرز قدیم ، سادہ ، کوزل محراب ومنبری واردر . اطرافندہ زیتون باغ وبانچہلری وار .

(اردوغدی بك جامی) خاتونیه جامعك جنوبندہ در . بوایکی جامع آردسی یارم میلدر . بوجامع (تکفور سرائی) محلہسندہ در . اسکیدن مسجد اولهرق بنا اولنمش ، صوکره « اردوغدی بك » امر پادشاهیلہ بونی جامع حاله قویمش (سنه ۹۸۵) . موزون برمنارهسی واردرکه غایت مصنعدر . (یکی جامع) اسکیدن کلیسا ایش . صوکره اسلام محلہلری آردسندہ اولدیغندن جامعہ تحویل ایدلمشدر . زمینی مرتفع ، هوادار برجامعدر . (اسکندر پاشا جامی) « کافر میدانی » نامیلہ مشهور اولو میدانك شرق طرفندہ یکپاره نیلکون قبلہلی برجامعدر . ایچریدن موزون برمنارهسی وار .

طرزونك مدرسہلری — اورته حصار جامعك حرمی بیرونندہ ینہ جامعہ متصل (ابوالفتح محمد خان مدرسہسی) حجره لرله مزین لطیف بر مدرسہدر . طالب علوم ایله ملودر . مولویت پایه سیله آبای ساچاقلی درس عامی واردر . مجمع العرفان ، کان ظرفا وشعرا بر مدرسہ زیبارکه سلطان مشارالیهك آتارندن ونتایج مبراتنددر .

(خاتونیه مدرسہسی) جامی حرمنك درت چورهسندہ حجرات عالیہ ایله

طر بزونده شمع غسل ، شمع روغن چوقدر . بو قوده ایشله نیر ، باشقه طرفدن بر اقلزلر . چونکه شمعخانه میری اولوب باشقهجه امینی واردر . ایشته قلعه قبولری ده بوراده بیتدی . بو اوچ قات قلعه نك جرمی دائراً مادارطقوز بیک آدیمر . طر بزون اولرینك اکثریسی شمال ، ییلدیزه ، غرب طرفلرینه متوجهدر . جمله اولری لعل کون کیره میتلرله مستوردر .

اوصاف جوامع سلاطین ووزرا واعیان شهر

(اورته حصار جامعی) اسکیدن اورته حصارده غایت مزین بر کایسه وارمش . صوکره حین فتحده فاتح حضرتلری طرفدن جامعه تحویل ایدلمشدر . درونی نور ایله مالامالدر . محراب ومنبری کار قدیمدر . شرق طرفه متصل خشکار محفلی واردر . اخشاب محللری سروی ، جویز ، چمشیر لوحلرندن انشا ایدلمشدر . رعنا برناردسی واردر . طشره حرمنك درت طرفنده مدرسه حجره لری وار . ایشته بوجامع ایله قلعه ده کی یکی جامعدن ماعدا سائر جامعلر خارج سورده واقع اولمشدر که طر بزونك غرب طرفه دوشرلر . غرب ربطنده درت جامع واردر . شرق طرفنده کی ربطه سنده ایکی جامع واردر .

(اورته قلعه جامعی) غایت مزین ، معمور ، بر منار دلی شیرین بر جامعدر .

غرب وبطنده (خاتونیه جامعی) بونی سلیمان خان اولك والدۀ مکر مه لری بنا ایتمشدر . روشن بر جامعدر . غایت متین وقفی واردر . حتی (بولطه بازاری) نامیه معروف قصبه ده بوجامعك اواقفنددر . باشقه نیجه معمور وقف قریه لری ده واردر . یکپاره قبه میناسی ایچره هر شب نیجه قنادیل چراغان ایدیلیر . درو دیوارینك بر صره طاشلری سیاه ومجلادر . بر صفه بیاض ومصیقل طاشلرله بنا اولمشدر . بوجامعك اتمامنه (قمت) لفظی تاریخ واقع اولمشدر سنه ۹۲۰ .

قربنده یکی جمعه قپوسی دیرلر . وایکنجی قپوسی کذلک بودیوارک شرقسنگ نهایتده جمله دباغلرک کارخانه‌لری بوقپودن طشره‌در . انک ایچون بوقپویه طباعلر قپوسی دیرلر . بوقپونک اوکنده کوچک برنهر جریان ایدر . بونهر جانب شرقده کی بوزتپه ، لزیکی طاغلرندن جمع اولوب دباغ خانلر ایچندن کچهرک دریایه منصب اولور . بعض زمان طغیان اوزره جریان ایدر . دباغلر قپوسندن طشره دباغلر چارشوسی ایچره کارگیر بنای عظیمارله انشا اولمش برجسر عظیمی واردرکه بانسی سلطان اوزون حسندر . بو اوزون حسن ارضرومک جانب شرقسینده حسن قلعه‌سنگ صاحبی ایدی که طرب افزونه دخی مالک اولمشدی . اوچنجی قپوسی بوقلعه‌نک حائط غرنیسینده زندان قپوسیدر . جمله قاتل و مدیون مستغرق بوقلعه‌سینده محبوساردر . بوزندان قپوسندن طشره ینه برکارگیر بنا جسر ایله باب زغنوسه عبور اولنور . بو کوپری قلعه دیواری داخنده محسوب و معدوددر . زندان قپوسندن زغنوس قپوسنه قدر بو کوپری قلعه دیوارینه متصل اوزامشدر . دردنجی قپو بوسورک شمال جانبی دیوارنده اشانی حصار آچیلیر . اونک ایچون بوقپویه « اشانی حصار قپوسی » دیرلر .

اشانی حصار — شمال طرفنده کی دیواری لب‌دریاده‌در . شکلاً مربعدن طولانیجه واقع اولمشدر . بونک‌ده درت قپوسی واردر : برنجیسی زغنوس قپوسیدرکه زندان قپوسیه آره‌سینده قلعه دیوارینه متصل اوزون بر کوپری واردر . ایکنجیسی سوتخانه قپوسیدرکه خارجنده و لب‌دریاده برخرستیان محله‌سی واردر . اوچنجیسی مولوز قپوسیدر . روجه (مولوز) خرده‌صافره طاشنه دیرلر . بو محک ساحلی سراپا مولوز طاشلری اولدیفندن « مولوز قپوسی » دیرلر . لازلسانجه مولوز مائل انهدام اولوب ده یایه پایسه‌رق طور دیریلان بنالره دیرلر . بوقپو دریایه آچیلیر . بو اشانی حصارک ایکی جانبنده کی قلعه دیوارلری بجه بیتیشیکدر . برکوشه‌دن برکوشه‌یه دریا ایچندن دیوارلر یایلمشدر . بوده بورالردن عوام ناس ایله دشمنک مرورینی منع ایچوندر . بوقپو او قدر کذرکاه دکدر . دردنجیسی موخخانه قپوسی‌در .

ايجلانده غزل كو ، فارسى خوان نيجه شاعرلىرى واردر . زمانك اون بر ديوان صاحبي ، فصاحت وبلاغته مشهر (اوتقى زاده) سنه عدیل ، پاك زبان شعراسى بولنور .

درستایش شعراى طرب افزون — اولامح الشعرا (غنایى افندى)
طيار محمد پاشانك رئيسى ايدى . بعده ملك احمد پاشايه رأس الكتتاب اولدى .
قاموسى ، اخترى يى ، شمعىيى تكميل حفظايلمس ، حافظ عراقىيى ، ديوان
فضولىيى بتون ضبطه آلمش ايدى . حروف هجا ترتيبى اوزره مكممل برديوانى
وارملك احمدپاشا صدرتدن عزل اولنوب اوزو اياتلى توجيه اولنوب اورادن
روم ايلي اياتلى احسان بيورلديغنده رئيس غنااوله رق برابرنده ايدى . آخر
ذات الجنب علتدن مرحوم اولوب صوفيه درويش محمد پاشا جامعنك محرابى
اوكنده دفن اولندى . تاريخ وفاتى (غنایى) لفظيدر . سنه ۱۰۶۱ .

(على جانى ابن غنایى افندى) — پدرندن صكره ملك احمد پاشايه رئيس
اولديلر . فاضل ، اهل علم ، ديوان صاحبي ، علم انشاده اوچ مجلد تأليفاتى
واردره سر ويسى آنك ياننده طفل اجمد خواندر . خلوق ، مجلس آرا
برچلپى ايدى .

درستایش قلعه طرب افزون — بوز تپه نك داميله قره دگر ساحلى
آرسنده ايكي عظيم قلعه در . اوچ بلوكدر . برينه آشاغى حصار ، ديكرينه
اورته حصار ، ايج قلعه سنه قله حصار ديرلر . قله حصار قلعه سى جمله سندن
حصن حصين وسد متيندر . زيرا بوز تپه آكسه سنه حواله واقع اولمشدر .
فتط طاغ طرفده چاه درك اسفلدن نشان ويرر بر خندق عميق واردر كه
يتشيدى آدم كيرمه در . صافى كسمه قيادر . ايجنده برجامى ، محافظه جى
خانه لرى ، مخزن لرى ، جبه خانه لرى واردر . شمال جانى ديوارنده اورته
حصاره آچيلير بر قوسى وار . طشره شهره چيقار . قابو بودر . بشقه يوقدر .
بر اوغرون قوسى وار ايسه ده دائما مسدود طوروب حين حاجتده آچيلير .
اورته حصار بر طولانى سورمتين ، مستحكمدر . ابتدا بو قلعه نك شرق طرفى
ديوارنده قلعه ديمكه معروف قلعه نك اورته حصاره مفتوح اولان قوسى

شاه بندری ، بالق امینی ، بویاخانه امینی ، خمرامینی ، شمعخانه امینی ، حاصلی اون یدی قدر تعزیر صاحبی حاکمی واردر . اللرنده خط شریقلری واردر . جمله اعیان ولایتک دستارنده کی خط شریقلر ان شاءالله محلمده تحریر اولنور . بوشهر ۱۷ نجی اقلیم عرضیده واقعدر . بلادرومدندر . قره دکزک جانب شرقیسنده کورفرز مثال بر بحر اوزره واقع اولمش باغ ارمندن نشان ویریر بر شهر مزیندر . استانبول بوغازندن بو طربزون لیمانه جنویدن شماله کلیر کاملی بیگ میلددر . کزکی طانغیده طربزونک شرق طرفنده اولدیغندن قومنه « کزکی قومی » دیمه دن غلط اوله رق (لازکی) دیرلر . بعضیلر کاف ایله یایی تخفیف ایچون حذف ایدرک « لازقومی » دیرلر . ابوالفتح والمغازی سلطان محمد بوقلعه یی فتح ایتدکده درت چوره دریالردن اجناس مختلفه مخلوقاتی طربزونه نقل ایدرک اسکان ایتدیرمشدر . اکثر خلقی لازدن مرکب اناس بی استیناسدر . حالا هپسی یکچیریلر درکه انادن طوغمه قول اوغلی قوللردر . اسملری — آلی پشه ، ولی پشه ، ختاورتی پشه ، چافر پشه ، پشیرپشه ، فاسلی پشه ، می پشه ، میسر پشه ، فخراد پشه ، محمت پشه .

کینه لری — فرطول اوغلی ، فودول اوغلی ، قطاراز اوغلی ، قشومبور اوغلی ، قطاراز اوغلی ، قلافات اوغلی ، قوسدح اوغلی ، چونده اوغلی ، آلیه کی اوغلی ، سورمنه لی اوغلی ، پیولی ، قشیدیاری ، سیامی ، جورقالی ، حاجی چچو ، قطوز مسللی ، عالی بشار ، کونه لی ، آلی پشه .

نسا طائفه سنک اسملری — تافظلری اوزره اوغخان ، اسمیخان ، راییه ، آسیه ، خانفه ، آیفه ، سائچه ، قائمه ، خوفستی ، توتی ، کل شاخی ، مرمماح ، خوا ، خوما ، زاخله ، آنفه .

قول اسملری — اوسف ، پیوان ، کانان الاخ قولی ، رستم ، آبارتی جانسی ، خالی ، دهابوکی برچوق تحف اسملردر . اما حقیقته نظر اولنورسه بونلرینه الفاظ مشهورددر . فقط لازلر لهجه لرینه اویدردرق تحریف ایله مشلردر .

طربزونده اهالی طریق کلشنیدن اولوب پاك جبه ولباسلی اهل معارفدر .

تیمار های لوای باطومین خاصی ۱۴۰۲۹۹، لوای طربزونده زعامت ۴۳، تیمار ۲۲۶، لوای باطوم زعامت ۱۳، تیمار ۷۲، طربزونده جمله درت یوزاللی درت قیددر. قانون اوزره جبه لولری ایله بیک سکز یوز نامدار عسکر در. پاشاسنکده جبه لولری ایسه بیک یکت اولور. الای بکیسی، چری باشیسی، یوزباشیلریه جمله اوچ بیک مسلح عسکر اولور. حین سفرده بوجله عسکر پرسلاح پاشا سنجانغی والای بکیسی بایراغی آلتنده جمع اولق شرطیله معمور و آبادان قریه لری واردر. ناموجود عسکرک زعامتی آخره توجیه اولنور.

طربزونده سلطان سليمان قانونی اوزره مطيع و منقاد اولان

بوی بکاري

آبازه عشیرتلی: — جاجلر، آرلان، چاندالارجیلی، بیوک چاندالر (کنسار بجرده درلر)، کچلر، آرتلر، قامشلر، سوجهلر، بوزودوق، قوناس، آشقی، یوقارولی، جبه، صوق صوتیجه ودهاسائر یتمش قدر قینه و عشیرتدر. جمله سی مطيع و منقاددرلر.

مکرلستان و کر جستان بکاري ده مطيع و منقاد اولدقلرندن هر سنه تجدید صلح و تابعیت ایچون قرق، الی قدر غلام و جواری، بیک چفت نفتک چوراب، مطبخ عامره بیک چفت پاچاوره اصدار بزلی، سائر نیجه هدیه لر کوندره رک طرب افزون پاشالرینه مطيع اولق ایچون عهدنامه لر تحریر اولنور.

طربزون بش یوز ایچه مولویت پایه سیدر. اما او قدر شریف منصب عالی دکلدر. قرق بر ناحیه سی واردر. اما چونغی عاصیلدر.

شیخ الاسلامی، نقیب الاشرافی، سرداریرینه بر معظم یکچری چاوشی و سپاه کتخدایرینه شهر صوباشیسی، محتسب اغاسی، کومروک امینی،

یوجنکدن بیوک جنک اولماشدر . بوغزادن اون اوچ سنه مقدم ابو الفتح دریا مثل عسکرله برآ و بحرآ طربزوننی قوشادوب (۸۶۵) تاریخنده و تمش کون محاصره دن صکره روملرک الندن آلدی . آب وهواسنک لطافتندن حظا ایدرک اسمنه (طرب افزون) دیدی . حقا که عیش و عشرت یریدر . بر اسمی ده (شهر باطوم زیر) در . بر اسمنی (شهر لزیکی) در . بعضیلر (طرب افسون) دیرلر . اما عوام (طره بوزان) دیرلر . بعد الفتح محمد خان بورایی تحت ایدینوب ایچنده سکه کسیدردی ، خطبه اوقوتدی . اوچ سنه بوشهرده ساکن اولوب شمال طرفنده اولان کورجستان ، مکرلستان ، آبازستانی مطیع و منقاد ایدوب شهزاده بایزید خان طربزونه حاکم نصب ایدرک کندوسی استانبوله کیتدی . صکره بایزیدولی مستقل پادشاه اولنجه اوغلی سلیمی یرینه طربزون حاکمی نصب ایلدی . موأخرا سلطان بایزید مرحوم اولوب سلیم اول مستقل پادشاه اولدی . ابتدا عجمده شاه اسماعیل ایله چلدیغزاسنی ایتشدرکه مشهور آفاقدرد . صوکره مصرغزاسنه وقتحنه عازم اولمشدرکه آروجه تاریخدر .

شهزاده سلیمانده طربزوننده مشتق اولوب ینه آنده حاکم اولدی . بو طربزون آل عثماندن درت پادشاهه تحت کاه اولمش بر شهر قدیمدر . سلیمان خان ۹۲۶ سنه سنده پادشاه اوله رق والدهسنی طربزونه کوندروب بوشهری تحریر و باطوم سنجاغنی ده الحاق ایدرک باشقهجه ایالت ایتشدرد . ایکی طوغلی میزیرانقدرد . مراد رابع و ابراهیم خان عصر لرنده برچوق طوغلی وزیرلره بروجه آرپالق منصب عالی احسان اولندی . پاشاسنک طرف پادشاهیدن قانون سلیمان خان اوزره (۳۰۰۰۰) خاصی واردرد . سنجاغنده اون برصو باشیسی واردرد . سنوی بروجه عدالت اون طقوز بیک غرو شلق جوز معدودی وار . تعدی ایله ضبط اولنسه سنوی اوتوز بیک غروش طوتار . ایالت بش سنجاقدرد : جانحه ، باطوم زیر ، باطوم بالا ، کونیه ، طربزون سنجاقلیدرکه پاشا طربزوننده اوطورور . قانون اوزره تیمار دفترداری ، دفتر کتخداسی ، دفتر امینی ، چاوشلر کتخداسی ، چاوشلر امینی ، تیمار دفترداری واردرد . دفتردار

آرسنده (پولطه لیمانی) [۱] دیمکه مشهوردر . سکز روز کاردن امین ،
دمیر طوتار یتاقلی بر لیمان لطیفدر . اورادن ایلری کیده رک (قالایمانی)
دره سنه واردق . بودره طرب افزون طاغلرندن چیقارق پولطه لیمانی
قربنده قره دکره قاریشیر . اورادن کیده رک (سره) دره سی نام محله
واردق . بورالرده معمور و مزین قریه لر واردر . اهالیسی منکسه قایقلره
طرب افزونه واروب کلیرلر . اهالیسی روم واسلامدن مرکبدر . کویلر
طرب افزونک جنوبه دوشر .

اوصاف شهر عظیم و قلعه معدور قدیم ولایت لوزکی یعنی بلده طرب افزون حماهاالله من آفات الدهر الدنی

ایلك بائیسى اسکندر کیر عصرنده برقرال ایش . صکره آذربایجان
حاکمی سلطان (اوزون حسن) بوشهری جنویزردن آلوب اسمنه
(طربزن) دیدیلر . چونکه اوزمان حاکمی بر اهل ذوق عورت ایدی .
صکره تیمور حادثه سنده سلطان اوزون حسن ماوراءالنهره طوغری تیموری
استقباله کیتدکه استانبول تکفوری روم قسطنطین فرصت بوله رق بورالری
استیلا ایتدی . صکره سکز یوز یتیش سکز سنه سنده ابوالفتح محمد خان
استانبولدن دوئمای هایون ایله طربوزانه کلوب دریا مثال عسکرله جانجه
یوللرندن اوزون حسنک اوزرینه یوریدی . (ترجان) صحراسنده برجنک
ایده رک سلطان حسنک قرق بیگ قدر عسکرینی دندان تیغدن کچیردی .
سلطان حسن ده منزه ما آذربایجان قلعه سنه فرار ایلدی . بوفتجه (بطلان
کیدالخانقین) تاریخ دوشمشدر . وینه «وینصرک الله نصرأ عزیزا» آیت
شریفی تاریخ تصادف ایلمشدر . عثمانلیلرده سلطان مراد اولک قوصوه جنکیله

[۱] بوراسی شمیدیکی حالده آقچه آباد قضاسنک مرکزی اولوب اسم حاضری ده
(بولاتخانه - پلاتانه) در . احتمال که بواسمه ده پولطه لیمانندن غلطدر .

پاشا عسکرندن نیجه دریادن بیقهرق طربزونه قره طریقیه کیدرلر . بورادن قالدقهرق جانب شماله دریا ایله (پرپولوم قلعه‌سی) نه کلدك .

پرپولوم — لب دریاده برپشته اوزره شکل مربعده کهنه برقلعه صغیره دره . دزدار ونفراتی واردر . لیمانی لطیفدر . قصبه‌سی اول قدر معمور دکلددر . طربزونك ناحیه‌سیدر . خلیق (چنقالان رومی) در . اورادن (زمرة بورونی) نه کلدك . طاغلرنده معمور کویلیری وار . بورادن ینه شماله کیدوب (کوره‌لی) قلعه‌سنه کلدك . طربزون حکمنده ناحیه در . قلعه‌سی لب دریاده برپشته اوزرنده شکل مربعدن طولانیجه جنویز بناسی کوچك برقلعه در .

بورادن ینه شماله روان اولوب (پوپولی) منزله واردق . برکورفتز عظیمده واقعددر . جابجا خراب قلعه‌لی واردر . اما پوپولی ناحیه‌سی نامیله معمور قراسی واردر . بشقه‌جه صوباشلیق و نیابتدر . غایت معمور ایلددر . ینه شماله کیدوب (کلیه) قلعه‌سنه کلدك . بوده طرب افزون ناحیه لرندندر . غایت معمور لاز کویلیری حیویدر . آیری باشنه زعامت اولوب صوباشیسی واردر . لب دریاده برعلی پشته اوزرنده جنویز بناسی کهنه برقلعه‌سی واردر . بورادن (پوروز برونی قلعه‌سی) نه کلدك . بوقلعه لب دریاده قیالی بربورون اوزرنده مربع الشكل ، شدادی بنا کوچك برقلعه اولوب درت طرفی معمور قرادر . بر روم پاپازینك بناسی اولدیغدن بوروز قلعه‌سی دیرلر . اورادن آخچه آباد قلعه‌سنه کلدك . بوراسی طربزون حکمنده معمور و آبادان بر ناحیه کبرادر . قلعه‌سی لب دریاده شمس الشكل اولوب روملردن قالمدر . اورادن بولطه بازارینه کلدك .

بولطه بازاری — بوده طربزون حکمنده ناحیه و صوباشیلقدر . اطرافنده یوزقدر معمور و آبادان کویلیر بولندیغدن بووادیده هفتدهه بر بازار قوریله‌رق اون بیک آدم جمع اولور . بوراده کی بلده معموره طربزونده خاتونیه نامیله معروف سلیم خان اول والده‌سی خیراتنك اوقافیدر . متولی صوباشیسی حکم ایدر . بونده بر لیمان عظیم واردر که بحر سیاه ملاحلی

کچمشدر . جانیک سنجانی حکمنده صو باشیلقدر . قلعه‌سی لب دریاده مدور کهنه برقلعه‌در . دزدار ونفراقی واردر . اما جبه خانه‌سی اول قدر معمور دکدر . سرداری ، یوز اللی اچهللی قاضیسی واردر . اول قدر اعیانی یوقدر . جامعلری ، حامی ، خانی ، سوق مختصری واردر . خلقی اکثریا روم و دونا اترا کیدر . بوراسی کوزل ، دمیر طوتار لیان عظیمدر . برمرسل اوزره کیمیلرک دمیر بر اقمه‌دن یاتمه‌سی ممکندر . پوپه ایام ایله آسان برکونده (کیره‌سون) قلعه‌سنه واردق .

اوصاف قلعه کیره‌سون — استانبول قسطنطینک بناسیدر . صوکره اوزون حسن سلطانک انه کیرمش ایسه‌ده ینه جنویز فرنکی استیلا ایله مشدر . صوکره فاتح زماننده مصاحب محمود پاشا معرفتله ضبط ایدلمشدر . ابو الفتح قلعه فتح ایدیلرکن محمود پاشایه : « بویکجه قلعه الله کیره‌سین » دیو فرمان ایدنجه قلعه‌یه مترسه کیروب فتح ایلدیکیچون اسمنه (کیره‌سون) دینمشدر . ۱۷ نجی اقلیم عرضیدندر . طربزون ایالتک ابتدای حدودنده پاشا خاصیدر . حاکمی مسلمدر . اوچوز پایه‌سیله مکلف قضادر . یکیجری اوجاغندن سرداری ، قلعه دزداری ، نفراقی کومرک امینی ، مقنسی ، نقیبی واردر . لب دریاده جانیک ایله طربزون بیننده واقع اولمشدر . طربزون کیره‌سونک شرقنه دوشر . بوراسی جنویز فرنکنک الله ایکن معمور و معظم بر شهر ایمش . حالا اوزمان بنالرینک آناری ظاهر و باهردر . لکن شمعی کیره‌سون اوقدر معظم شهر دکدر . چارشو ایچنده جامعلری ، مساجدی ، خان ، حمام ، چارشو و بازارلری واردر . قلعه‌سی لب دریاده در . باغ و باغچه‌لرنده میوه چوقدر . لیانی اعلا دمیر طوتار یا تا قدر . لکن باتی روزکارنده سهل مخالف اولور . لیان جانب غریبسنده برکوچک جزیره‌سی وار . نیجه کره‌لر قزاق عاق اول جزیره‌نک آردینه شایقه‌لرینی صاقلایوب قره‌دن عسکر دوکهرک یوشردن مال فراوان آلمش ، شهری احراق بالنار ایله مشدر . چونکه قلعه‌سی شهری محافظه ایده‌مر . بوشهر ، طربزون ایالتنه تابع اولمغله عمر

﴿قناوکاریز﴾ دیرلر . لذتلی برصودر . اولری کیرہ میتلی ، باغلی ، باغچہ لیدر . مدرسہ ، عمارت ، دارالحدیث کبی شیلری یوقدر . یدی عدد مکتب صبیانی وار . لیمانی یوقدر ، آچیق یردر . اما ینہ لنکر انداخت اولنہ بیلیر .

ممدوحات صامسون — طاغلرندہ کی یابان اوزومی ، ناررنکی آرمود طورشوسی مشهوردر . نیجہ بیک فیچیلرہ استانبولہ کتیریلور . کمی پلامارلری ایچون کندیر ایپلری ایسہ بتون دنیاہ بورادن کیدہ جک قدر چوقدر . شہر کورفرظرفندہ واقع اولمش ، جنوب ظرفندہ کی جبل ساحلہ بیشکدر . بورادن رفیقلمزلہ کمی یہ ینوب ایامسز کیدرک (اوینہ) قلعہ سنہ کلدک .

اوصاف قلعہ اونیہ — بونی اسکی زماندہ طربزون تکفوری (اونیہس) تام قرال بنا ایتشدر . آل ساجوقدن کیقبادک فتحیدر . صوکرہ (اومور خان) الیہ عثمانیلر طرفندن ضبط ایدلمشدر . جانیک سنجاغی خاکندہ وویوادالقدر . یوز آچہلک قضادر . باشقہجہ یکچجری سرداری ، قلعہ دزداری ، نفراتی واردر . مقیسی ، نقیبی یوق . قلعہ سی لب دریادہ مربع الشکل کارکیر برنیاددر . اورادن ینہ رفیقلمز ایلہ کمی یہ سوار اولوب ینہ شمال جانبہ سهل ایام موافق ایلہ کیدرک (فاجہ) قصبہ سنہ واردق .

اوصاف قصبہ فاجہ — لب دریادہ اوچیوزخانہ لی برجامعلی ، خان وحماملی ، مختصر چارشیلی ، جانیک سنجاغی خاکندہ زعامتدر . باغ و باغچہ سی ، کونا کون میوہ سی وار . خلقی اکثر روم خلقیدر . بورادن قالقہرق (استفانی یورونی) دینلن محلہ کلدک .

استفانی بورونی — دریابہ طوغری اون میل چیقمش برسیوری بورونددر . طاغلرندہ معمور و آبادان روم کویلری واردر . بونلردہ جانیک خاکندہ محصولدار کویلدر . بوبورونی کچوب شمال طرفندن (وونہ قلعہ سی) نہ کلدک .

اوصاف قلعہ وونہ — جنویز فرنکلرینک بناسیدر . صوکرہ آذربایجان حاکمی اوزون حسن کومشخانہ ، بابیورد ، دوخانجہ قلعہ لرینی فتح ایدرکن یو (وونہ) قلعہ سنہ یدہ فتح ایلمشدر . صوکرہ دہ ابوالفتح زماندہ عثمانیلرہ

و چاق قبضه لری قدر پارچه لر بولمغه باشلادی . بورالرده قازاق قورقوسندن معمور قصبه یوقدر . اورادن قالقهرق بافره یه کلدک .

اوصاف بافره — جانیک سنجاغی خاکنده صوباشیلقدر . یوزاللی اچقہلی معمور و قرالی بر قضادر . باشلیجه سرداری واردر . صامسونک جنوب غریبسنده و بر مرحله مسافده واقعدر . قره دکز ایله بافره نك آره سی ایکی فرسخدر . قزیل ایرمق (کونان آباد) ناحیه سندن بری کلوب بافره نك غرب طرفندن کچر . بافره قربنده بونهرک اوزرینه چام دیرکلریله برجسر عظیم بنا ایدلمشدر که قوس قزح کبی برقنطره عبرت نموندر . بافره نك ایکی جامی ، ایکی حامی و برسوق مختصری واردر . خانهلری سراپا اخشابدر . اورادن صامسونه واردق .

اوصاف قلعه صامسون — قیصر روم اوغلی خرقیله نك بناسیدر . صوکره (سلطان علاء الدین سلجوقی) فتح ایدرک ملکنه یامه مشدر . صوکره ییلدیرم یازید خانک الله کیردی . جانیک خاکنده و یو بودالقدر ؛ امانتدر . یوزاللی اچقہلی شریف قضادر . یکچیری سرداری ، کتخداسی ، قلعه و دزداری و نقراتی واردر . اما مقتیسی و نقیب الاشرافی یوقدر . اعیان و اشرافی ایسه چوقدر . خلقی هپ کشتیان و کندیرجیاندر . عوامی یوقدر ، فقط علماسی چوقدر . هرکس قدرتنه کوره آخه ، کوجکه ، فقط پا کجه لباس کیر . شهر سینوبک جنوب طرفنه دوشر . قلعه سی لب دریاده شدادی بنا برسنگین آباددر . اگری فاتحی عصرنده (روس) بوقلعه یی استیلا ایدوب بعض یرلرینی ییقمش ایسه ده صوکره ینه تعمیر و ترمیم ایدیلهرک مستوفی دزدار و نقرات قونلمشدر . یتش قلعه سی ، ایکی بیگ بدنی وار . اماسیه نك اوکندن جریان ایدن (چهارشنبه بازاری صونی) صامسونک جانب شرقیسنده قره دکزه قاریشور ، کچید و یرمز بیوک برصودر . ابتدا توقاده اوغرار ، صکره اماسیه اوکندن کچهرک دها برچوق شهرلری صولر ، صامسون دیننده قره دکزه قاتیلور . بونک اماسیه خلق ایله توقادلیلر آراهسنده « توقاد صیچار ، اماسیه ایچر » یاوه سی مثل حکمنه کچمشدر . صامسون شهرینک صوینه

مدرسه لر — (سلطان علاءالدين مدرسه سی) وجمه التمش قدر مکتب صبيان ايجادخوانی واردر. بوشهری تماشا ایتدی کمز وقت مردوزندن، دختر و صبیانندن ایکی بیک قدر حافظ و حافظه کلام الله وار ایدی که اعیان بونلری نقل ایدرک تفاخر ایدرلردی .

بر عمارتی ، بردارالحدیثی ، اوچ دار القراسی واردر. جمه بیک سکسان قدر دکانلری واردر . ایچلرنده ذی قیمت اشیا مبذولدر . بورانک خاص و بیاض امکی ممدو حدر . لیانی قبولی لیاندر . غایت واسعدر . روزکاردن امین ، اعلا ، تیمور طوتار یتا قدر . قره دکزده بوندن لطیف لیان یوقدر . مکر (بالقوا) لیانی اوله . اما ینه بونک لطیف صولری واردر . بوشهرک آب و هواسنک لطافتدن محبوب و محبوبه لری متناسب اعضا اولورلر .

اوصاف زیارتگاه سینوب — سیدی بلال سلطان ، سبحان خواجه قلعه ایچنده ، یشیل ترهده جی جی سلطان ، علاءالدين مدرسه سنده قاضی بک سلطان ، اشاغیده بکر خواجه ، قوم قبوده امیرزا افندی ، جوارنده حمزه افندی ، قربنده امیر افندی قدسنا الله بسرهم العزیز .

شهرک جنوب طرفنده بوز تپه طانغی نامیله مشهور برکوه بلند واردر . آچیق هواده قارشى روم ایلنده کی (کیل غراد) طاغلری کورینور . بو بوز تپهده تلکی ، چغفال ، زیروا ، آبی غایت چوق اولور . بوشهری اوچ کون سیر و تماشا ایدرک ینه کیلره ینوب (فندیجاق آغزی) نام محله کلدک . بو محله معمور قرا واردر . جمه کشتیان و مرانقوزلردر . اعلا کمی یابارلر . اورادن کیده رک قزیل ایرمق منزله واردق . بوراسی قسطمونی سنجاغنک حدودیدر . طاغلرنده معمور قرا واردر . قزیل ایرمق نهر عظیمی بوراده دریا به قاریشیر . بونهر (انکورى) سنجاغی داخلنده کی طاغلردن چیقوب چاشینکی کورپرسندن، عثمانچق قلعه سندن کچوب حاجی حسن و توصیه قربندن عبور ایدرک بوراده دریا به قیزیل قان کبی منصب اولور . اونک ایچون قزیل ایرمق دیرلر . اسکی اسمی (هالیس) در . بو محللردن یوقاریده کی طاغلرک ایچنده کی صوکنسارنده یالچین قیالردن یکيله عقیق ینی ظاهر اولور . خنچر

خامدن انشا ایدوب هر پاره سنی بر برینه اولیه مزج ایتشدر که کمال قوت بصره مالک اولان هزار قنلر بیله نظر امعان ایله بو طاشی معاینه ایتسه لر هر قطعه طاشک بر برینه امتزاج برینی فرق ایده مز لر . کویا یکپاره بر منبر رعنادر . جناب عزت روی ارضده نه قدر نباتات ، شکوفه و ازهار خلق ایتمشه استاد مرم بریدطولاسنی عیان ایدرک بومر مرده ترسیم ایتشدر که دیار اسلامده بو کامعادل بر منبر یوقدر . مکر که بروسه ده کی اولو جامعک منبری اوله ، اوده بدرجه یه قدر . فقط بومنبرک طرز طرحی ربع مسکونده بریده یوقدر . زیرا بونده اولان اوچ قات بری بری آلتنده اسلمی ورومیلر ، دال قیرمه ، زلف نکار ، نیلوفر چین ، کل نسیرین نقشلری رعنا ب صورتده مزیندر . خلاصه کلام جمیع سیاحان بروبحار و استادان هزار کار ذوی الاقدار بومنبر عبرت نمونی کوروب انکشت بردهن حیرت اولوب مقدور بشر دکدر دیو اقرار ایدر لر . بوانحج بر کبسا اولیاء اللهک لازمه کرامتیدر دیر لر تا بومرتبه سحر اعجاز مثال بر منبر بی مثالدر . بوجامع زیبا قلعه واروشنده اولغله جماعت کثیره یه مالک مستجاب الدعوه ، قدیم برمعددر .

(سلیمانیه جامعی) — ایچ حصارده بر مناره لی و کیره میتلی برجامعدر . (یکی جامع) میدان قپوسنده در . (جامع آبا صوفیه) بوده کیره میتلی برمعد قدیمدر . (کفهللی جامعی) میدان قپوسندن طشره در . (محمد اغا جامعی) قلعه یاز یسنده . در . بوده کیره متلیدر . موزون بر مناره سی وار .

اوصاف مساجد — قپان مسجدی ، آراسته مسجدی ، شیخ مسجدی ، دمیرلی اوغلی مسجدی ، دباغخانه مسجدی ، قاضی مسجدی ، ارسلان بک مسجدی ، یکی محله مسجدی ، میدان قپوسی مسجدی ، سرای مسجدی ، قباد افندی مسجدی ، طی بوغام مسجدی ، سکرانام مسجدی ، اسکله مسجدی ، پوز ویده مقصود افندی مسجدی ، پالیده مصطفی افندی مسجدی که معلوممز اولان مساجد و جوامع بونلدر .

اوصاف حمامان — یوقاری بازارده چفته حمام ، اشانغی حمام — یکتادر . — یالی حمامی .

بر باب قهقه‌سادر . قلعه دوز بریده واقع اولوب ایکی جانبی دریا دوکر . قلعه‌نک مر بعدن طولانیجه واقع اولمشدر . اما (یوزتپه) طاغندن نظر اولنسه کمی البورته‌سی شکلنده برقلعه متین کبی کورینور . دزداری قلعه‌دن برطوب منزلی بعید کیدرسه اولدیرلمسی ایچون شهر لیلرک النده خط هایون واردر . بوکا منی در که دزدار قلعه‌دن برخطوه آیریه‌ماز . سلطان احمد خان عصرنده بوقلعه‌ی قزاق کیجه علی الغفله باصوب زردبانلری ایله سریقه ایدوب آلدی . وزیر اعظم نصف پاشا قلعه‌نک کفار آلدیغنی پادشاهه خبر ویرمدیکچون قتل اولندی . بعده قلعه تخلیص ایدیلوب اللی قول دخی اشاغی قلعه‌یه قویه‌رق برچوق قطار بارود ایله صغیر ، کیر بیک پاره طوب حاضر ومهیا ایتدیلر . اول عصر دنبری هر کیجه ایکشریوز آدم بلوک باشیلری وچاوشلریله صباحه قدر دیده‌بان ونکه‌بان اوله‌رق بعدالطبل والنفیر نوبتچیلر بووجهله فریاد ایدرلر :

قلعه‌ تنده چالار نوبتچیلی ناله‌لری   چاغرر برج‌دندن کوکل الله‌یکدر

بووجهله هر شب جنکه آماده طوررلر . نیجه‌کره کفار محاصره ایتدیکی حالده طوبی‌بردن دندان تیغدن کچیریلوب اولدیرلدی . حمد خدا مراد رابع دورندن بری کلدیلر . شهر بوقلعه‌نک خارج وداخلنده یکرمی درت محله‌در . خرسیتیان محله‌لری لب دریاده واقع اولوب بیک یوز قدر خراج ویریجی کفرده‌در . بونلردن یوز قدری قلعه‌نک تعمیر وترمیمی ایچون هرشیدن معافدرلر . جمله‌سی بیک الشمس قدر قات ، اندرقات بنای قدیمه خاندانلردر . خانه‌لری غربه ، دریایه ناظردر . معبد قدیملری قلعه‌ده‌کی (سلطان علاءالدین جامی) در . قورشون قبلی برمناره‌لی جامعدر . طولی کامل یوز آدیمدر . بحر م لطیفی واردرکه مثلی بردریاده یوقدر . محراب ومؤذن محفلی مضعدر . اوصاف منبر جامع سینوب — اولیه برمصنع ومرصع عبرت‌مادرکه ستایشنده کروبیان‌بیله عاجزلردر . لکن علی قدر الطاقه بوحقیر دریادن قطره ، کونشدن ذره اوله‌رق توصیف ایده‌یم : اولا استاد کامل بومرمری الی قطعه مرمر

قریه سنه کلدک . بوراسی لب دریاده باغلی ، باغچلی قسطمونی حکمنده قصبه مثال معظم بر کویدر . جمله اولرنده کیره میت یرینه قیاغن طاشی اور تولیدر . اورادن ایلولیه رک سینوب قلعه سنه واصل اولدق .

اوصاف شهر عتیق و محبوب یعنی قلعه سینوب — هجرتک سنه ۹۲ تاریخده امویلردن سلیمان بن عبدالحق دورنده عمر بن عبدالعزیز استانبولی محاصره ایله بی فتح دوندیکی کبی بورایی ده محاصره ایدرک مایوس قالدی . صوکره لری روملردن بونی قسطمونی حاکمی (اولوبک) فتح ایتشدر . سنه ۷۹۶ تاریخده ییلدیریم بایزیدخان طرفدن محاصره ایدیه رک غایت صعب ومتین قلعه اولدیغندن آنجق اوچنجی محاصره ده فتح ایدیه ییلمشدر . قسطمونی ایالتنده سربست ، معاف ، مسلم ، مقروض القلم ، مقطوع القدم ، زعامتدر . دزداری ، سرداری ، قلعه نقرانی ، اوچیزو آچه پایه سیله قاضیسی ، نقیب الاشرف ، مفتی ، اعیان و اشرفی واردر . اکثر خلقی تجار ، نجار ، سوداگر بروبحاردر . برفرقه سی عوام ، بر فرقه سی ده علما و مشایخدر ، اکثر اهالیسی چوقه فراجه و خلعت کیرلر . ارباب معرفت بوشهری ۱۷ نجی اقلیم عرضیده بولمشلر . قبله و شرق جانبی طاغ و سراپا باغلدر . قسطمونی شرق طرفندن اوچ کونلک یولدر . بوشهر قره دکزک اناطولی ساحلنده « سناب بورونی » دیمکه معروف بر بورونده واقع اولمشدر که قره دکزک غریبنده وروم ایلی طرفنده بوسناب بروننه مقابل « کلفزا سلطان قیالری » واردر . سناب ایله کلفزا بورونی آره سی کویا ربوغازدر . استانبول و طربزون طرفلری ینه واسع دریالدر . سینوب استانبولدن بشیوز میلدر . بوقلعه (صامسون) ک غرب صامسونله آره سی درت مرحله یردر . قلعه سی بر پشته عالی اوزره اوچ قات شدادی ریختمدر که قیصر روم اوغلی (سینوبه) نام قرالک بناسیدر . اماغایتله متین برقلعه سنکیندر . دائر امدار التی بیک یوزبندندر . قوم قپوسی ، میدان قپوسی ، ترسانه قپوسی ، یکیکجه قپو ، طبه خانه قپوسی و ایچ حصارلرک لونجه قپوسی جهانمادر . اوغرو قپو و اشاغی قلعه ده دکزقپوسی واردر . بو قپولرک جمله سی ایکیشرقنادلی تیمور قپولردر که هریری

و مسجد دخی واردر . سائر عمارات یوقدر . مکلف چارشایی واردر . سینوب قلعه‌سی اماصره‌نک جانب شرقینده در . ایکسینک آراسی قره‌دن بش قوناقدر ، دکزدن یوز میلدر . اماصره قره‌دکز ارکلی سنک شرق طرفنده در . ایکسینک آراسی قره‌دن درت منزل ، دریدان اللی میلدر . بوشهرک باغ و باغچه‌سی ، کونا کون میوه‌سی ، محبوب و محبوبه‌سی تمدوح‌عالدر . شهرک ایکی طرفنده بری شرقی ، دیکری غربی ایکی عظیم لیمانلری واردر که سکز روز کاردن امین ، اعلا یتاق لیمان خاصیدر . شرق طرفنده کی لیمانک ساحه‌سده آب و هواسی ، بناسی لطیف برحمام دلکشاسی واردر . اسکله باشنده مخزنلری واردر .

اوران (قیو) نه‌ری ، که بولی ایله قسطمونی سنجاغی آره‌سنده حدوددر ، مرور ایتدک . بورادن (کدوز) لیمانه وارنجه قرق میلدر . اورادن (کرنجه) لیماندن کرچه بوروتی کچدک که سینوب کبی اینجه بر بوروندر ، ۷ میلدر . قیالزنده عبرت نماخطر تحریر اولمشدر . (اینه بولی) یه کلدک .

اوصاف قلعه‌ اینه بولی — جنوز لیلرک بناسیدر . دانشمندیلردن عثمانیلره کچمشدر . قسطمونی خاکنده صوباشیقدر . یوز اللی ایله شریف قضادر . یکچجری سرداری ، قلعه دزداری ، نفراتی واردر . قلعه‌سی لب دریاده شکل شمسده بررباط قویدر که دیلرله تعیر اولتماز . بوراسی قسطمونی نک اسکله‌سیدر . قسطمونی یه ایکی مرحله بعدنده لیمانی یوق ، آچیق در . اورادن قالدق . ناموافق ایام ایله کورک چکدرک یول آلدق . کشتیانلرله غایتله بیزار اولدق . سینوب برونی کورونمکه باشلادی . آخر منزل اولان (شاطر کوی) اوکنده لکر آتدق . یولجیلر طشره چیقیدیلر . بوراسی لب دریاده قصبه کبی معمور برکویدر . قسطمونی خاکنده در . طاغلیری بالقان و اورمانلی اولدیغدن کراسته‌سی وفرت اوزره در . بوراده عظیم کمیلر یاپیلیر . خلقی هپ - مرانقوزدر .

آندن جانب شماله ینه لب دریا ایله (۶۰) میل کیتدکده (استقان)

ینه بورادن مخالف ایام ایله (آچقه‌شار) ه کلدک . بوراسی و یواده لقدر . یوز اللی آچقه‌لق قصادر . یکچیری سرداری وار . اسکی زمانده هواسی لطیف عظیم بر شهر ایمش . احمدخان عصرنده قزاق عاق کفره‌سی هجوم ایله احراق بالنار ایتشلردر . حالا اللی یوز باغ و باغچه‌لی اترک خانه‌لریدر . چارشوسی ایچره کیرمیتلی و بی‌مثال بر منکتی واردر . [بودیاده مسجده . منکت دیرلر] . سائر مساجدی و قرق عدد دکانلری واردر . بدستانی یوق . برحماسی ، اوچ خانی واردر . مقدا خانلرک بریسی قورشون اورتیلی معظم خان ایمش . حالا قصباسی اولقدر معمور و مزین دکلدر . بولی شهرینک اسکله‌سیدر . لب دریاده سراپا یتش عدد مخزنلردر که جمله کراسته و چام‌تخته‌لریله مملودر . بوشهرک قبه‌سی و طرف شرقیسی طاغلردر . اوچجه‌تله هواسی صاغلامدر . اورادن (قره‌دکز ارکلیسی) نه واردق .

اوصاف چوبان قله‌سی — یالچین قیا اوزره مکلف برقلعه‌در . امدازدار و نفراتی یوقدر . قلعه قربنده بانیسنک بیاض طاشدن بر رسمی واردر که کویا ذی‌روحدر .

آندن (فیلیوس) ، (توفادار) ، (بارطین) نهرلینی کچکک .

بارطین نهری — عظیم بر نهردر . مصر کیملری یوکلنوب کیدرلر . بارطین طاغلرندن چیقار .

بارطین قله‌سی — جنویز لیلرک بناسیدر . اون سکیز میل ایچری بر کورفزک نهایتندهدر . بارطیندن اون سکیز میل شماله کیدرک (اماصره) یه واردق .

اماصره قله‌سی — قیصر رومک بناسیدر . اولاقسطمونی حاکمی اولان دانشمند لیلره ، صوکره عثمانلیره کچمشدر . بولی سنجاغنده و یووالقدر . قله‌سی لب دریاده برپشته عالی اوزرنده شکل مربعدن طولانی ، مشین بر حصن حصیندر . بو قله‌سی برقاچ کره روس منحوسی اورمشه‌ده ظفر بوله‌میه‌رق خائب و خاسر دونمشدر . خندق یوقدر . امدازداری ، نفراتی ، یوز اللی آچقه‌لق قاضیسی ، یکچیری سرداری واردر . قلعه ایچره جامع

دکه قره مرسلنه سوار اولوب لودوس روزکاریله ۳ ساعتده (یئکی کوی) ه واردق . جلد اولده بوقصبه‌نک توصیفی مفصلاً تحریر اولمشدر . بوشهرک پکسماتی مشهور اولغله بشیوز قطار پکسمات و ذخائر ، اون‌صندال صفره طوپراغی آلوب ینه لودوس ایام ایله یدی‌ساعتده (قواق) قلعه‌سنه یتیشدک . بوشهرده جلد اولده موصوفدر . بوراده برکون مکث ایدوب صوکره لئکر آله‌رق ایام لطیف ایله قره دکز بوغازندن طشره چیققدق . اناطولی قیلیرینی اوزله‌یه‌رک اوچ میل کیدوب (اروه) اسکاه‌سنه واردق .

اروه — قوجه ایلی سنجانغی حدودنده ناحیه و صوباشیلقددر . اسکاه‌سی باشنده برجامعی ، برخانی ، قرق‌اللی مخزنی ، یوز عدد باغلی ، باغچه‌لی کره‌میت دوشلی خانهلری واردر . قبله‌سی و شرق جانبی باغلی ، باغچه‌لی اورمانلردر .

بونده صولانوب ینه اناطولی کناریله ایامسز صندال‌لر ایله کورک چکدرک ۳۶ میلده (شیه) قصبه‌سنه کلدک . بوراسی قوجه ایلی خاکنده قصادر ، پاشا خاصیدر . یکچیری سرداری واردر . اتی یوز قدر معمور ، کیره‌میتلی خانه زیبارله مزیندر . هرخانه‌سی باغلی و باغچه‌لیدر . اسکاه‌باشنده کیره‌میتلی و برمنارلی برجامعی واردر .

اورادن (کفکن) قصبه‌سنه واردق . بونکده حمام ، خان ، دکانلری واردر . فقط اول قدر معمور بر قصبه دکدر . قوجه ایلی‌نک اسکاه‌سیدر .

بورادن یوز میل کیدوب (کرپه جزیره‌سی) نه واردق . بوراسی بر جزیره‌جکدر . شهر و خانه‌سی یوقدر . قوجه‌ایلی خاکنه قریب بر آطه‌جقدر . ینه قوجه ایلنده (قصبه قاندریه) واردر . بوراسی آطه‌دن ۴ ساعت بعدنده در . طاغلری باغلی ، باغچه‌لی ، جامع ، خان و حمامی ، مختصر چارشیلی معمور بر قصبه‌در . بورادن ایلر ولیه‌رک (صقاریه) نهرینک قره‌دکزه مخلوط اولدینی یردن کچدک .

صقاریه نهری — کوتاهیه طاغلرندن چیقهرق ازیمته تابع کیوه وسائر قصبه‌لردن کچوب بوکرپه قصبه‌سی قربنده بحر سیاهه منصب اولور .

معمور جزیره در . یوز قدر خانه سی ، طاغلرنده باغلری وار . اکینی دخی اولور . برمناستری واردر .

آندن ۱۶ میلده (قالی اطه سی) نه کلدک . بواطه سکز میل محیطنده در . معمور جزیره در . یوز بوقدر خانه سی ، طاغلرنده باغلری وار . اکینی دخی اولور . برمناستری واردر .

آندن اون میل کیدوب (قیزیل اطه [۱]) یه واردق . بوده معمور برجزیره در . یکرمی میل محیطنده در . اکیوز قدر روم خانه لری واردر . طاغلری قیزیل اولدیغندن بوکا قیزیل اطه دیرلر . اسکدار طوپراغنه قریبدر . دیری ، باغ و باغچه لری ، جوانب اربعه بنده بالق دالیانلری واردر . ایشته بونلر بیوک ، کوچک یدی قدر اطه لردر . جمله سی بوستانجی باشی حکمنده اولوب قبودان پاشانک ایالتیدر که اکا خاص افراز اولنمشدر . اعوانندن صو باشیلری ، برر یکچیری یصاچیلری واردر . بویدی اطه جققلر استانبوله اون سکز میلدر . از میت بوغازیله یالوا دیزلمش اطه لردر . حقیرده بویدی اطه لره آره سنده یدی کون کزوب تماشا ایتدم . آخر طقوزنجی کون ایام موافق استانبوله (اودون قوسی) نه داخل اولدم . والدینله بولوشوب دست شریفلرینی پوس ایدرک از مید هدایاستدن تقدیم ایلدم . خیر دعاریله بهره مند اولدم .

استانبوله بر آزدت ذوق و صفا ایتدکن صوکره پدر بزکوار مزک دنیا و آخرت اوغوللغی (کتجی عمر پاشا) طربزون والیسی اولدی . پدر مزده عمر پاشانک کتخداسی اولق اوزره حقیری بیله طربزونه کوندردی .

بیك الی جمادالاولنك غره سنده باطوم و طربزون

دیارلرینه سیر و سفر من

اولا جمله یاران ایله ودا علاشوب اون قباننده طرابزونلی فرطیل اوغلنک

[۱] پرنکیو دینلن شمدیکی بیوک اطه در . قزل اطه لره هیئت عمومیه سنه ، خصوصیه بیوک اطه یه دینیر .

دیرلر . بامرالله صہانی دخی چوق اولور . لب دریادہ خراب قلعہسی واردر . یوز الی خانہ لی ، باغلی ، باغچہ لی معمور برقبہ در . برجامی ، اوچ مسجدی براقج دکانی واردر . ناحیہسی یلوا در . بونک دہ ہواسی تفسلدر . بورادن کمی یہ بینہ رک یکرمی میلہ (ہکبہ لی) جزیرہ سنہ کلدک . اون میل محیطندہ باغلی ، باغچہ لی ، آب حیات قیولی ، آلاجه طاوشانلی معمور بر جزیرہ درکہ مقدا بروسہ یہ کیدرکن توصیف اولمشدر .

آندن آتی سکزمیلہ (طاوشانلی آطہسی) نہ کلدک . معموردکلدر . اون بر میل محیطندہ در . غیری جزیرہ لڑک کچیلری بوندہ در . آلاجه طاوشانلری فراوان اولدیغندن « طاوشانلی آطہ » دیرلر . راقیطہ آغاجی بوجزیرہدہ حصولہ کلیر .

آندن قالقوب سکزمیلہ کورک چکہ رک (بوغاز آطہسی) نہ واردق . بوراسی استانبول فتحی ہنکامندہ ابوالفتحہ مطیع اولمشدر . قلعہسی لب دریادہ یالچین قیالر اوزرہ مربع الشکل ، شدادی بنا کوچک برقلعہ در . جزیرہسی اون بر میل محیطندہ در . محصولداردر . قلعہسی اولمغلاہ ترکہ (بوغاز) اطہسی یعنی « قلعہ آطہسی » دیرلر . اوچیوز قدر باغلی ، باغچہ لی ، آب حیات قیولی اولری واردر . بودہ بوستانجی باشی حکمندہ اولوب بر یکچیری یصاحجیسی واردر . خالق رومدر . معمور کلیسالری واردر . کچیسی طاوشانلی غایت چوق قدر . طاغلرندہ باغلرینک حسابی یوقدر . خالق زنگین رئیسدردر . « یانوان » تاریخندہ « برکہ اسپانیا کفاری استانبولی یاتقو بن مادیاندن سوکرہ استیلا ایدوب نہب وغارت ایدر . آباصوفیہ دیرندہ کی جمیع ذی قیمت صنملری ، نیجہ بیگ خزینہ مال وجوہرلری آلوب کیلرہ قورلر . اسپانیا یہ قاچارلرکن بامرالله بیوک فورتنہ یہ اوغرایوب یدی یوز قدر کیسلری بوقزال آرہ لرنہ تلاطم دریادن پارہ پارہ اولوب کیجیلری غرق اولور . بعدہ بوقزال اطہدہ کی اہالی غرق اولانلرک ماللرینی آلوب کنج قارونہ صاحب اولور . ایشہ بواطہ اہالیسنک الی یومنا ہذا زنگین اولملرینک سپی بودر . » دیویازار .

آندن ۱۶ میلہ (قتالی اطہسی) نہ کلدک . بواطہ سکزمیل محیطندہ در .

جملہ یدی یوز اودر . یدی محرابدر ، برحامی ، اوچ خانی ، قرق الی دکانی واردر . اما بوراسی لب دریاده هواسی ثقیل ، اصتمه کانی ، یوغوردلی ، معمور برقبه در . هرکونه میوه لری ممدو حدر . بورادن آرابه لره سوار اولوب قبله جانبہ بش ساعتده (کرماب جهان نما) یه واصل اولدق .

کرماب جهان نما — برخالی کوهستان ایجره اصلا کونش تأثیر ایتمز برخیا بان قوپاخدرکه هربرر کوشه عبادت خانه کلبه احزانلری واردر . ایکوزدن متجاوز خیمه لر وار . بزده خیمه مزلی برکوشه یه قوروب صحبته باشلادق ، مقدا تحریر اولنان دیل ایمچه سنده ایلیجه لردر که یانقو بن مادیان زماننده بنا اولمشدر .

سبب بنای کرماب — یانقونک قزی الی مرض جریه مبتلا اولوب قاش وکرپکی دوکوله رک مطرش اشفته یه دونوب جزام ومسکین اولور . آخر جمیع حکما بودختره علاج ایتمده عاجز قالب تبدیل هوا ایچون کندوسنی استانبولدن بو طاغله کتیر لرلر . بورالرده سرسری کزرن بو ایلیجه صوینه راست کلوب آندن نوش ایدر . برقاج کونده جربلری قاره قاره یانوب سوزر . قزه معلوم اولورکه بوصوده برخاصه وار ، هرکون اورایه واروب نوش ایدرک صویه کیرر . قرق کونده وجودی دربیضا کبی اولور . باباسی یانقودن کلن آدم لر قزی بو حالده کورنجه یانقویه مزده کتور لرلر . اوده قزینی کورمک ایچون بودار الشفایه کلیر . قزینی کوره رک حمد خدا ایدر . بو کرماب اوزره الی عدد قبه بنا ایتدیروب نیجه آثار وخیرات انشا ایدر . حالا ایکی قبه سی ظاهر در . برقبه ایجره خوش حوض عظیمی واردر . صوینی غایت اصیندر . صووق صو قاتیلورسه معتدل اولور . غایت نافع ایلیجه در . هرسنه کراز موسمنده بو طاغله بو ایلیجه لر خاطر ایچون بر صفا کاه اولور .

بوراده تمام برهفته ذوق وصفا ایتدکن صوکره ینه آرابه لره سوار اولوب ۵ ساعتده (صمانلی قلعه سی) نه واصل اولدق . بوراسی ده عثمان غازی دورنده (صمانلی اوغلی) نام مجاهد طرفندن فتح ایدلیدکندن (صمانلی)

(باش اسکله) یہ کلدک . اندن ینہ کمی یہ بینوب اوتوز میلده منزل اولان (دیل) اسکله سنه کلدک کہ قارشی طرفده کی « کبزه دیلی » ککبوزه دیلی اسکدار طرفده در . بو ایسه هر سگ طرفدن حقیقت حال دریا ایچره کیرمش بر دیلدر .

سبب خلقت دیل — روایت اولتور که اورخان غازی عصر نده سیاح عالم بر درویش بوراده کی کیمجیلره کلوب « اوغوللر ! بنی قارشی طرفه کچیرک » دیر . اولنرده کچیرمیوب کیدرلر . همان اودرویش عالم وعامل اتکینه طور اراق طولدوروب « بز قارشی به بامرالله تعالی بویله کچرز » دیو اتکندن طور اراق دریا به دو کدجه دریا قره اولور ، بو وجهله کمی نک اردنجه یورور ، کیدر . کیمجیلر بو حالی کوردکتر نده : « امان سلطانم ، بو غازی طولدوروب اتمکمه مانع اولمه . استانبولدن از میده کیملر کچمز اولور . لطف ایت ، بوراسی کیمزه کرک » دیو رجا ایدرلر . اوده اون ایکی بیسک آدیم قدر دریاده کیدوب طولدوردقن سوکره کمی به کیرر . حالا آنکچون « دیل » دیرلر بر سیوری ، قومصال بوروندر . درویش حضرتلری ده قارشی جانبه کچدکده کشف کرامات ایتدیکچون در حال روح پاکلری جناب حقه تسلیم ایدرلر . ککبوزه دیل اسکله سی قربنده « دیل باباده » نامیله مدفوندر (قدس الله سره العزیز) بو هر سگ دیلی بوروندنه بیوک برخان واردر . آینده ورونده به کشاده اولوب هر کس مهمان اوله رق قارشی طرفدن قایقارک کله سنه منتظر اولورلر . بورانی هر سگ اوغلی احمد پاشا ، که ابوالفتح وزیریدر ، انشا و بنا ایتدیکندن « هر سگ دیلی » دیرلر . بویله بر بوروندر . بعده بودیلدن بادبان آچوب (قره یالوا) قلعه سنه واردق .

اوصاف قلعه قره یالوا — قلعه وشهر تکفور بناسیدر . بورالر عثمان غازی نیک فرمانیله (قره یلواج اوغلی) فتح ایتدیکندن « قره یالوا » دیرلر . فتح ایتمه ده عسرت چکلدیکندن قلعه سی هدم ایدلمشدر . لکن اساسلری نمایاندر . زمان بیلدریم خاندن بروسه سنجانغی حکمنده تحریر اولمشدر . یوز اللی آچمه لق قضادر . یکچیری سرداری وصو باشیسی واردر . شهری

تخریر ایتدیکی صرده ازمیدی ده اناطولیدن برسناجاق تخریر ایتشدر .
 زمانمزه بوراسی اوچ طوغلی وزرایه بروجه آربالق احسان اولنوردی .
 طرف پادشاهیدن ۲۶۵۲۶ خاص هایونی ، ۳۵ زعامت ، ۱۸۷ تیماری ،
 چری باشیسی ، آلائی بکیسی واردر . اوچوز اللی اچهلک شریف قضادر .
 قاضیلکی سنوی بشیک غروش اولور . پاشانلی سنهده یکریمی بیک غروشه
 وایر معمور و آبادان برشهر معظمدر . اسکلهسی بیوک بر بندردر . عنقا
 بازرکانلری واردر . بریکچری سرداری ، برسپاهی کتخداسی ، برمفتیسی ،
 بر تقیب الاشرافی واردر . اعیان و اشرافی چوقدر . اکثریسی کراسته
 بازرکانلریدرکه کونا کون اقمشه حریره کیرلر . محتشم یکچری اوطور اقلری
 قورجولری واردر . بوشهرک جمله اوچیک بشیوز مکلف ، مزین ، طبقه ،
 طبقه ، باغلی ، بانجهلی معمور و مزین قرمزی کره میت اورتولی خانهلری واردر .
 مکلف سرایلرینک اک منتظمی فاتح بغداد مراد خان رابع سرانی درکه باغ
 وحدیقہلی بر سرای عظیمدر . وصفنده لسان قاصردر . حالا پادشاهلره
 مخصوصدر . بانجه استادی وایکیوز قدر بوستانچی نفراتی واردر . پاشا سرانی ،
 التون طوب اوغلی خانهسی ، سردار صولاق خانهسی ایله شهر یکریمی اوچ
 محلهدر . اوچ محلهسی خرستیان ، بر محلهسی یهودیدر . یکریمی اوچ محراب
 جامی واردر . هپسنگ قدیمی چارشو ایچنده (محکمه جامی) برمنارہلی ،
 اورتولی برجامع روشندر . بونی سلیمان خانک وزیر ی پرتو پاشا بورایه یدی
 سنه حاکم اولدینی وقت انشا ایتدیرمشدر . شق و مزین برجامع لطیفدر .
 قوجه معمارسان بناسیدر . بوندن باشقه (محمدبک جامی) ، علاءالدین بک ،
 عبدالسلام بک جامعلری ده معمارسان بنالریدر . مسجدرلی ده واردر .
 دارالحدیث ودارالقراسی یوقدر . حاملرندن (پرتو پاشا حامی) که خوش
 آب و هواسی ، بناسی ، لباسی ، دلاک رعاسی واردر . (رستم پاشا حامی)
 بوده ، رستم پاشا حامی ده قوجه معمارسان اغانک بیشه دستیدر .
 خانلرینک اک مکلفی (پرتو پاشا مهمانسرای) در . آینده ورونده یه
 یتیم اوجاق خاندنر که بناسی کار کیز ، طولوز قبه و قورشونلیدر . خانلردن

دیدکاری اسکندر که اصل اسمی « اسکندر یونانی » در . حضرت نبوت پناهدن سکزیوز سکسانا یکی سنه مقدم بو ازمیت شهرنده دنیا به کشدر . اما (فیلقوس اوغلی اسکندر) روم ایلنده قوالدهه متولد اولمشدر . بو دنیا به بقول یونانیان درت اسکندر کشدر . اما بوازمیدهه متولد اولان اسکندر عظیم الشان برپادشاه اولوب ازمیدی معمور ایدرک برقلعه متین انشا ایتمشدر که استانبوله مانند ایش . حالا اثر بناسی ، برج وباروسی ظاهر در . یونان تاریخلرنده ازمیت شهرینه (اسکندر ماکه دونیه) دیرلر . اسکندر تموز آینه استانبول مقابله سنده کی چاملیجه طاغلرنده یا بلال نیردی . حالا اسکدار بیله (اسکندریه) غلطیدر . اسکندر ازمیدک شرق طرفنده کی صابنجه کوانی یاردرق ازمیت کورفزینه آیتمشدر . صقاریه نهریله قره دکز و ازمید کورفزی آرسنده قوجه ایلی و ازمیت برجزیره کبی قالمش ایش . صوکره استانبول تکفوری بولسان (کشنطش) صابنجه خلیجی سد ایدوب ازمیدی جزیره لکدن قور تارمشدر . اما ینه آل عثمان مراد ایدنسه صابنجه کولی ازمید کورفزینه آقرق برقطار اودون بش آقچه به ، برتخته ایکی آقچه اولور . وجهه ازمید کیلری تادوزجه بازاره یا ناشوب اوراسی بندر اسکله اولور .

بو ازمید قلعه سی استانبول روملرینک ائده ایکن سنه ۸۳۱ ی اورخان غازی زماننده فتح ایدمشدر . فتحنده عسرت کورلدیکندن بعدالفتح قلعه سی باجا بیقیدرلمشدر که بوندن ده مقصد کفارک طمعنی کسمک ، انلری بردها بوقلعه یی آلق هوسنه دوشورمه مکدر . حالا بقیه الانهدام اوله رق لب دریاده چارکوشه برقبولی برقله عظیمی وار . ایچنده دزدار و نقراتی وار ایسه ده درونی کمی آلابی و کراسته لرله ملودر . اورخان بوقلعه یی فتح ایتک ایچون اولو (قوجه بک) ی سردار ایدرک « اذندر ، وارکیت » بیورمشلر . اشته (ازمید) ده « اذنم کیت » دن محرفدر دیرلر . بعضیلرده « ازماکیت یا ازمکیت » دیرلر . بعدالفتح ینه قوجه بک سردار اوله رق (قلیسو) ولایتی فتح ایدرک اسمنه قوجه ایلی دیمشدر . ابوالفتح محمد خان اناتولی ایالتلرینی

بعضی آشاغیسندن صفرا ، سودا ، باغم ، اخلاط ، قرہ بلغم ، غازبور ، اوقرق ، سیرنجہ نام امراض مختلفہ کی چیقارہرق کویا یکدن حیات بولور . بعضیسندن لالتشیہ تسبیح دانہسی کبی دورولمش چیقجہ چیقجہ شیلر چیقوب قرق اللیشر بوغوم باغرساق کبی چقیاری چالیلرہ سررلر . کلوب کیدنلر تماشا ایدرلر . عجیب حکمتدرکہ بعض چیقیاری یاردقلرنده ایچندن بیکلرجه سیاه باشلی قورتلر ، کلہبک کبی حشرات چیقار . بوصو یالچین قیادن قینایوب چیقار . براق ، لطیف برصوایسده شورجه در .

ایچمه صوینک شمرطاری — ایچن کیمسه اولا اوچ کون اصلا طوزلی و ذی روح قسمی یمہ یوب پرہیزایدہ ، دردنجی کون صباح واخشام بررفجان صو ایچہ . اما کندوی صیجاق طوتہ . اوچ کون بوحالایلہ وجودینی خبردار ایدوب موغلا ایچمش اولور . صوکرہ اوچ کون دخی اوچ نوبت صودن ایچوب طوزسنز پایج مسلو قہسی صوی ایچہ . تمام اون بش عمل ایتدکن صوکرہ فہقانی و تحتانی فائدہلر مشاہدہ ایدر . لیون صوی ، اکشی چوربا نوش ایدرک عمانی قطع ایدہ ، نیچہ فائدہلر کورور . صوکرہ بورادن کیلرہ سوار اولوب قارشلی یالووه ایلیجہ لرینہ کیدہرک آندن حماملرہ کیرہ . جملہ بدنی تندرست . تناسب اعضا صاحبی اولور . بوصو ایشتہ بویلہ خاصیتی بر ایچمه صویدر .

بورادن دہ کمی یہینوب کورک چکدرک یارم ساعتہ (اینہ حاجی) قریہسنہ واردق . بوقریہ لبدریادہ برمسجدلی ، التمش اولی برمسلمان کوییدر . بر دکرمانی وار . بورادن ینہ ۸ ساعت قدر کورک چکدرک (زیتون بورونی) قریہسنہ کلدک .

(زیتون بورونی) قریہسی — از میت خاکندہ براسکلہ در . ایچندہ بر عمارت یوقدر . یکچیری اغالرینہ مخصوص کیلر بورادہ یوکلہ نور . طاغلرندہ معمور کویلر واردر . بورادن دہ موافق ایام ایلہ کورفرک ایکی طرفندہ کی معمورہ لری تماشا ایدرک ۸ ساعتہ (از میت) قلعهسنہ یتشدک . اوصاف قلعه ما کہ دونین یا خود زانکیت — یونانلیلرک (آکساندیرہ)

« دارا » قویدی کہ « دارا اوغلری » دیمکر . بو ۸۲۷ تاریخده چلبی سلطان محمد خانک فتحیدر . حاکمی کیرجیبی باشیدر . اوقافی صوباشیلقدیر . (کیبوزه) قزاسنک ناحیه سیدر . آشاغی واروشی اوچیوز قدر کیردمیتی خانهلر اولوب برجامی ، برخانی ، برجامی ، مختصر چارشیبسی واردر . غایت کوزل برلیمان اولدیغندن کیبوزه شهرینک اسکه سیدر . کیبوزه بونک شالنده طاغیر اوزرنده بر ساعت قدر مسافده بغداد وارضوم طریق اوزرنده در .

بوقلعهده لنگر آلدق . ایام اولدیغندن کشتیانلر کورک چکهرک یکریمی میل مسافده (دیل) اسکه سنه کلدک که بوراده قونیه ، حلب ، شام ، مصره کیدن حجاج ذوی الابتهاج ، تجار ، زوار آت قایلرینه سوار اولوب بر میل قدر قارشی طرفده بولنان « هر سگ دیلی » نه عبور ایدرلر . زیرا بر بوغازدر . شرق جانی سکسان میل سورر بیوک بر کورفزدرد که نهایتده از میت شهری واردر . بو کبوزه دیلی اسکه سنده ایکی اسکی خان ، ایکی اکمکچی دکانی ، بر بوزه خانه ، ایکی بقال دکانی و بر چشمه واردر که اوزرنده کی تاریخدن سلطان مرادک بوستانچی باشیبی مصطفی اغانک بیک قرق سکزده انشا ایتدیردیکی اکلاشیلور .

بورادن ینه کمی یه سوار اولوب اوچ میل قدر کورک چکهرک لیمان هواده . (ایچمه صوبی) منزله کلدک . جمله یاران ایله طیشاری چیقهرق لب دریاده . خیمه قوره رق ذوق وصفایه قویولوق .

اوصاف آب مسهل ایچمه — هر سنه تموزده کراز موسمنده استانبولدن وسائر بلده لردن بورایه بیکلرجه آدملر بریکوب چادرلر قوره رق بر سار و سور ، برعیش ونوش اولور که قرق کون ، قرق کیجه سورر ، اویله توفک ، فشنگ شادمانقلری اولور که دیلر ایله تعبیر اولنماز . اهل درد اولوب اخلاط فاسده مرضنه مبتلا اولانلر بوراده اوچ کون ، اوچ کیجه ایچمه صوبیندن نوش ایدرلر . بامرالله کیمی استفراغ ایدوب صاری صاری ، یشیل صفرا ، سودا ، اخلاط چیقارلر که آدم رایحه خیشه سندن هلاک مرتبه سنه واریر .

اهل جنت افندی) یه، (الشیخ بکتاش حسن افندی) یه، کتوردی. حاصلی اون ایکی قدر مشایخ عظامک دست شریفارینی پوس ایتدک. هپسیده «یوری! سیاحتکی خدا مبارک ایده» دیو همت بیوردیلر. بامر خدا حقیرک جان کوزی آچیلوب بوضعیف وکمتره برکونه وجد کلوب مسرور اولدم. آندن خانه بی متمزه کلدک. اول هفته بیسک الی ربیع الاولنک غره سننده اقراربامزدن «قول اوغلی محمد» رئیسک کیمسیله ازمیده کیتمکه یوله دوشه رک پدر عزیزک الی اوپدم.

اذنکیمت ولایتته سیاحتمزک عیان و بیانی

جمعه کونی یمش اسکلہ سنده البسه مزئی کمنی یه قویدق. صلات جمعه بیینه او اسکلہ ده کی اخی چلبی جامعنده ادا ایدرکن خاطر مه واقعه مده او جامع ایچره حضرت رسالت پناهک امامت ایدرک حقیرک مؤذنک ایتدیکم صلوة الفجر، دست رسولی اوپه رک مهابت مجلسدن شفاعت یرینه سیاحت دیله دیکم کلدی. «الحمد لله سیاحت میسر اولدی» دیو بیسک بیسک حمد و ثنایر ایدرک یوزمی یرلره سوردم. صوکره کمی به یینه رک پویراز روزکار یله قاپوب اسکدار طرفنده قاضی کوبی بوروننه، قلامش بوروننه، خنکارک فناربانچه سی بوروننه، یلکن قیابوروننه اوغرایه رق پوپا صرمه ایام موافق ایله کیدرکن «داریچه» قلعه سنه کلدک.

اوصاف داریچه — استانبولدن سکسان میلدر. لب دریا ده یالچین قیابوزرنده مربع شکلی، شدادی بنا، طاش، صعب برقلعه در. لیمانه ناظر بر قپوسی وارددر. درداری، نفراتی یوقدر. لکن ایچننده یکریمی قدری کرده میت اورتولی خانه سی وارددر. برجامعی وار، چارشینی، بازاری، حامی یوقدر. قسطنطین اوغلی عجم دیارنده (داراشا) بی مغلوب ایدرک دارا اولادلرینی بونده برغار ایچنده ره بان حبسنه ویردی. صوکره بوقلعه بی بنا ایدرک اسمنه

اوغل ! دنیا جہتندن نصیحتم اولدرکہ دائما سبک روح اولوب عقنا مشرب اول، جلیس وانیس اولدیغک وزرا واعیانہ واروب دنیا ایچون برشی طلبندہ اولمکہ سندن متفر اولوب استئقال ایتیملر . رضا لقمہ سنہ قناعت ایله . الکہ کیرن مالی ده اسراف ایتہ . قناعتلہ کچین : « القناعۃ کنز لایفی » دیمشلر . صاغلقدہ ، صابرلقدہ لازم اولور ؛ دنیالق آچہنی لقمہ وخرقہ ایچون حفظ ایدوب نامردہ محتاج اولمہ . چونکہ :

دشمنہ قالرسہ قالسون   دوستہ محتاج اولمہ تک

دیمشلر . کشت وکنذار ایتدیگک یرلردہ ایکی یردن غیرت قوشاغنی بیلکہ بند ایدوب کندیککی دائما محافظہ ایت . صو او یور ، عیار وغدار دشمنلر او یوماز . کبار اولیاء اللہ زیارتلریلہ مشغول اولوب جملہ زیارتکاهلری وهر دیارک منزلرندہ اولان دشت وھامون ، کوه بلند ، اشجار واحجار غریبہنی ، بلددلری ، عبرت نما اثرلرینی ، قلعه لرینی ، فاتح وبانیلرینی ، دائراً مادر جرملرینی تحزیر ایدرک « سیاحتنامہ » نامیلہ برتالیف وجودہ کتیر . اخرو عاقبتک خیر اولوب دشمن شرندن امین اولهسک . حق جل وعلا معین وظہیرک اولسون . دینادہ امن وامان ، اخر نفسدہ ایمان بولهسک . علم رسول اللہ دیندہ حشر اولهسک . بوپندلریمی گوشکہ منقوش ایله . « دیوب اکسہمہ برسلاہ پهلوانی اورہرق قولانغمی بوردی . « یوری عاقبتک خیر اولہ ، الفاتحہ » دیدی . حقیر سلہ صدمہ سندن آیلہرق کوزومی آچدمکہ خانہ منرا ایچی پرنور اولمش . همان پدرمک دست شریفنی پوس ایدوب خاموش طوردم . آنی کوردم کہ برھکبہ ایچندہ برکتاب کافیه ، برشافیه ، برمنلا جامی ، برقدوری ، برملتی ، برکتاب قہستانی ، برھدایہ وبرکنجنہ راز ، حاصلی اون ایکی قدر کتب نفیسہ احسان ایدرک ایکوز قدر سکلی اشرفی التون خرج راہ ویردی . « یوری ! نہ جانبہ کیدرسہک سکا دستوردر . اما دیار غریبتدہ صاحب تدارک اولوب مرد اول . اهل دردہ یار اول » دیہرک آلئمدن پوس ایدوب چہار شنبہ بازارندہ « عبدالواحد افندی » یہ کتوردی . آنلرکدہ خیر دعاسنی آلدق . (الشیخ مصری عمر) افندی یہ ، (الشیخ غفوری افندی) یہ ، (الشیخ

اما سکا نصیحتم وار۔ «دیو المذن یا پشوب، حضورندہ آیاق اوزرہ طور دیروب
 صاغ ایلہ صول قولانعی بورہ رق شو نصیحتہ آغاز ایلدی :
 پند نامہ پدر بز رکوار — اوغل ! آدم یوخسول اولور ، بسمہ سز
 طعام یمہ ، سرک واریسہ صاقین عورتکہ دیمہ . . . جنب ایکن یمک یمہ .
 اثوابکک سوکوکنی اوستکده دیکمه . ابی آدکی مکہ طاقہ . مکہ یولدش اولمہ ،
 ضررینی چکرسک . سن یوری ایلری : کوزوم ! قالمہ کیری . آلائی بوزمہ .
 تارلایہ باصمہ . یاران پاینہ صارقمہ . برشی قومہ دیغک یرہ ال اوزاتمہ . ایکی
 کشتی سویلشرکن دیکلمہ . نان ونمک حقتی کوزدت . نامحرمہ نظر ایدوب
 اہانت اتمہ . دعوتسز بریرہ وارمہ . واریرسہک امن وامان یرداہل عرضہ وار .
 محرم اسرار اول . ہر مجلسدہ ایشتدیکک سوزلری حفظ ایلہ . اودن اوہ
 سوزکتیرمہ . ذم ونم وغیتندن ، مساویدن اوزاق اول . خلوق اول . ہرکسبہ
 حسن الفت این . لجوج و بد زبان اولمہ . سندن اولولرک اوکنده کیتمہ .
 اختیارلرہ رعایت ایت . دائماً ظاہر اولوب محرمات و منہیاندن پرهیزکار اول ،
 صلوات خمسہ یہ مداومت ایدوب صلاح حال ایلہ معروف ، علم و فضل ایلہ
 مشہور اول .

بیت نصیحت [۱]

صورمغہ ای یار	ایلمہ کل عار
اکلانہ کیم وار	علم تمامی
فارسی بی بیل	اہلینی بولغل
افصح ناس اول	عرب و عجمی
وقت نماز ایت	حقہ نیاز ایت
خالق یاز ایت	کوزلہ امامی
بیلبکک اوکرت	درسکی فکرایت
ایلمہ ہیچ رد	خاص و عامی
علمہ حریص اول	شغلہ اتیس اول
اہلہ جلیس اول	کورمہ ملای
داملہ بہ داملہ	کول اولور آکلا
سوزوی دکلہ	تم کلامی .

[۱] بویتلر اساساً مفتی الثقلین ابوالسعود افندیکنکر .

حضرت تلی بوشهری اها لیسنگ عدم اطاعتنه مبنی خراب ایتشدرد. حالابشیوز معمور خانه لی بر روم قصبه سیدر . بر زاویه سی ، برسوق مختصرنی ، ایکی کلیسای واردر . اما هواسی غایت لطیفدر .

بوراده جمله رفیقلمزله کیمدن چیقوب مهمان اولدق . علی الصباح پیاده جه جانب شماله لب دریا ایله کیدرک ۳ ساعتده (اسکندر چلبی باغچه سی) نه واردق . اوصافی — لب دریاده باغ ارم کبی برخنکار باغچه سیدر . سایم خان نانی دورنده « اسکندر چلبی » نام بردفتردارک باغچه سی ایش . معمارسنان کاریدر . اسکندر چلبی نک بلاولد وفات ایتسه سی اوزرینه پادشاهلره مخصوص خاص باغچه اولمشدر . بر بوستانجی باشیسی ، ایکی یوز قدر کلاهللی بوستانجی نفراتی واردر . (زیارت شیخ الاسلام حسین افندی) — مراد خان رابع مقتیلر نندرد . شمدی یه قدر او یله برمقی کله مش ایدی . حفظنده قرق بیکی متجاوز فتوی واردی .

زیارتدن سوکره باغچه استاندن آتلا آلوب رفیقلمزله سوار اوله رق کیدرکن لب دریاده اثواب و ائقالمز اولان کمی ده کوره کچکه رک بزمله یاریش ایدردی . نهایت بیگ الی سنه سی صفر المظفرک بشنجی کونی استانبوله داخل اولدق . حقیر اوکون خانه غمکینمزه واروب پدر و مادریک دست شریفلرینی اوپوب حضور شریفارنده قرار ایتدیکمه پدر عزیزم ایتدی : « صفا کلدک ، بروسه سیاحی ، صفا کلدک » حالبوکه نه جانبه کیتدیکمدن کیمسه نک خبری یوق ایدی . حقیر دیدم : « سلطانم ! حقیرک بروسه ده ایدو کمی نه دن بیلدیکنز ؟ » بیور . دیلرکه : « سن بیگ الی سنه سی محرمک عاشوراسنده غائب اولدیغک کیجه بن نیجه مأثوره تلاوت ایتدم . بیگ کره « انا اعطینا » سوریه سنی اوقودم . اولی کیجه عالم منامده سنی کوردم که بروسه ده امیر سلطان زاویه سنده روحانیتدن استمدد ایله سیاحت رجا ایدوب بکا ایدردک . اوکیجه بکا نیجه اهل حال جانر رجا ایدوب سنک سیاحته کیتکلکک ایچون اذن طلب ایلدیلر . بن ده اول کیجه جمله سنک رضاسینه سکا دستور ویردم . فاتحه تلاوت ایلدک . کل ایدمی . اوغل ! شمدنکیری سکا سیاحت کورندی . الله مبارک ایله .

مصرع : « ای بلالی بوز بورون فریاد الکنن ، آه ، داد ! » کبی نیجه اییات و حسب حاللر واردرکه اوقویانلر کولمه دن حیران قالورلر . حقیر دخی ایکی کون بو حال ایله بکله یوب آخر ظریف ، نظیف اون بش آدم بریره کلرک سلاحلرمنی کئندمزله بند ایدرک قره دن یوله دوشدک . اوچ بیگ آدم قدر کیتدکن سوکره (آرمودلی) ناحیه سنه واردق .

(قصبه آرمودلی) — ناحیه در . نائب اوطورر . صوباشیسی بروسه یکی طرفندندر . قصبه بردوز صحراده باغلی ، باغچه لی اطرافی شجر آرمود باغچه لریله مزین بر ببطه ، معموردر . آنکچون آرمودلی دیرلر . اوچ یوز قدر معمور خانه سی واردرکه سراپا کره مید ایله مستوردر . برجامی ، برحامی ، اوچ مسجدی ، برخانی ، اون قدر دکانی واردر . آب وهواسی غایت لطیفدر . برکیجه اوراده مهمان قالب علی الصباح کیچیلرک اخباریله علی العجله ساحله کلوب ینه کشتی سوار اولدق . حمد خدا سهل باطی روزکاریله بوز بورون کردانبندن قورتیلوب یلکنلری آچهرق (قاطرلی) نام طاعنک دینندن (بابا بورونی) نام محله « بابا سلطان » روحنه فاتحه اوقودق . المی میل دریابه چیقوب ایبروله دیکمزده ایام مساعد اولهرق اورته لق سود لیان اولدی ، هرکس حیرته قالدی .

قالورمجرایله کرداب غمده زورق دل نه چاره؟ نیلیه یم؟ روزکارالمده دکلی

منطوقجه روی دریاده سرسری کزدک . آخر ایام ناموافق اولغله « اورسه » قوللانه رق وقت عصرده استانبول قییلرنده بش میل دها کیدرک « آیاصدیفانوز » قصبه سنه کلدک .

(اوصاف قصبه آیاصدیفانوز) — « یاتفو بن مادیان » استانبولی بنا ایتدیکی وقت اوغلی « ایا استفان » دخی بوشهری بسنا ایتدیکیچون غلط اوله رق (آیاصدیفانوز) دیرلر . لب دریاده بوستانچی باشی حکمنده برصو باشلقدر . بریصاچقی قولوغنی واردر . ایوب منلاسنک ناحیه سی حکمنده در . کفره عصرنده شهر عظیم ایمش . امویلردن (سلیمان بن عبد الملک) عصرنده استانبول محاصره ایدیلرک بی فتح عودت اولندیغی وقت عمر بن عبدالعزیز

ميين « وفاته تاريخ » في جنات الخلد سكيناه . . بوده زينير قربنده مدفوندر .
 بروسه ده دها نيجه كبار اولياء اللهی زيارت ايتدكسه ده اسملری معلوم
 اولديغندن يازه مدم . بويازدقلمر ؛ درگاهلرنده بریس شريف تلاوت ايدرك
 روحايتلرندن استمداد ايلديكم و بر تقريب آشنالق كسب ايتديكم جانلردر .
 بوكتابمی اوقويانلردن ده رجام بو اولياء اللهك و خصوصيله حقيرك روحنه
 شورا جقده بر فاتحه اوقومقدر .

بيك اللهی سنه سی شهر صفرك التنجی كونی ولی نعمتلیمزله وداعلاشه رق ،
 نيجه سی ده محبة آتلینه سوار اوله رق بزمله برابر كلدكلی حالده ریفمزر
 اوغجی زاده احمد ایا له نیلوفر جسرینه قدر كلدك . آندن كننلره وداع ايله
 ن ساعتده ینه مودانیه قصبه سنه واردق . اوراده حیوانلریمزی بروسه
 اعیانلرینك خداملرینه تسلیم ايدرك برسبكار كشتی یه سوار اولدق . سهل
 ایام ايله یوله چیقوب تموج دریا به قاپیله رق صالنه صالنه چالقالنوب بر كونده
 جانمزدن بیزار اولدیغمز حالده (بوز برون) اسكله سنه كلدك .

اوصاف منزل داغ درون اسكله بی امان بوز برون — زمان قدیمده
 معمور و بنددر براسكله ایش . بر بی امان كرداب بی بادده واقع اولدیغندن
 كیدن ، كلن كیچیلر البته كرداب غممه دوشه رك بش اون كون ، یا خود برایکی
 آی یانارلر . ایشته بوراده بکله یه بکله یه بیقان طاقه و تجارک بد دعاسی اثری
 اوله رق نوراسی خراب اولمش و اولمقده بولونمشدر !! . اسكله باشنده برخان ،
 برقچ مسافر خانه ، مختصر برجامع شریف ايله برقچ بقال دکانی ، آتمکچی
 و بوزه جی دکانلری وار ، باشقه بزائر بنا یوقدر . لکن درت چوره سنده باغ
 و بغچه لری چوقدر . اسكله باشنده کی جامع شریفک درو دیوارلرنده تحریر
 شکایت مسافریندن بر حرف یازه جق یر قالمشدر . بر کمی بو کردابه
 دو شمدکجه خلاص میسر دکادر . السنه مختلفه اوزره خط کونا کون سیر
 ایتمک ایستیلر بوز برونه واروب دیوارلری سیر و تماشا ایتسونلر !

داد الکن بوز برون   فریاد الکن بوز برون
 بکله یه بکله یه سنی   قالمدی آغر ، برون !

خلوتيدندر لر . لکن محمود افندی خلوتيلرک سرچشمه سيدر . افتاده افندی بروسه وی در . ينه بروسه ده ايج قلعه ايجر وسنده کی جامعارده برتکيه معظمده مدفوندر . موته تاريخ :

دوشدی استمط (با) ايله تاريخ کچدی آفتاده بروسه نك قطبي

کرامات جليله و مقامات عليه صاحبي ایدی . (المولى جمال الدين الشهير بقره دده) — اماميه قربنده کی (سونده) قصبه سندندر . اولو التمش سنه دباغلق ايدرك افنای وجود ايدوب کندو نفسنی کردمان [۱] ايدرك تکميل کار ايتمشدی . اما علومدن بهره سز اولديغندن صوکره لری مظهر هدايت هادی اوله رق بروسه مفتیسی « خطیب قاسم زاده » دن قره هجايه باشلايه رق برسنه ده کلام عزتی . اتمام ايتمش ، یدی سنه ده دخی تکميل فنون ايدرك بروسه ده کی مراديه مدرسه سنه مدرس اولمشدر . ده ابرچوق سنه لر معمر اوله رق برچوق مناصب عاليه يه متصرف اولمشدر . نيجه جلد مفيد معتبر تألیفاتی وارددر . حتی « دده جونکی » نام اثر جزيل ده بوذاتک تألیفیدر . بروسه ده عالم فانی يه وداع ايتمشدر . امير سلطان جوارنده مدفوندر . موته تاريخ : « ککشن جنت اکا ماوی اوله » ۹۷۴

(المولى شيخ الاسلام عزيز افندی) مفتی ايکن عزل ايديله رك بروسه يه نفی ايدلمشدر . وفاتنده دوه جيلر مزارستانی قربنده طريق عام اوزرنده دفن ايدلمشدر . (المولى على بن صالح) « واسع على سی » ناميله شهرت بولمشدی . « هايون نامه » نك مؤلفیدر . ده نيجه تألیفاتی واردر که هر بری برکنز خاقانیدر . (الشيخ نور الله بن شيخ حضرت آق شمس الدين) — پددرلرندن روکردان اوله رق تحصیل علم و معارف ايجون بروسه يه ککشاردی . مجره سنده قلم يونوطارکن قلمتراش بطنه باتمش ، بووجهله مرغ روحی عالم جنانه روان اولمشدر . قبری زينلر جنبنده در . (مولانا عبدالغني بن امير شاه) — بولودندر . استانبول قاضیسی اولديغنه تاريخ : « والی سجاده شرع

[۱] کردمان : دباغلق اصطلاحنه درينك ماده حمضيه يي حاوی صوردرونده طورده رق سرتلکني غائب ايمه سنه دينير .

ربانی ، آفتاب نهانی الشیخ حضرت قرمانی) ، (الشیخ حضرت عبداللطیف افندی) ، (حاجی خلیفه) - طریق بیرامیدن اولوب سلطاندر . (الشیخ عبدالعزیز افندی) ، (الشیخ حضرت صفی الدین) ، (معلم زاده محمد بن مصباح الدین رومی) - متبحریندن غواص بحر معانی برچلبی ایتمش . تألیفاتی معتبردر . موتنه تاریخ کفته خیالی : « مقر اولسون اکا فردوس اعلا » سنه ۹۸۰ .

(الشیخ حضرت سیدعلی) - عامل و علمدر ، مکه ویدر . (مولانا حسن چلبی) - مفسر و محدث ، کبار عامادندر . (امام صاحب صدر ، هام عالی قدر المولی حضرت منلاخسرو بن خضر) - درر و غرر صاحبی سلطان علمادر . بوده زین الدین حافی یاننده مدفوندر . اوراده کوچک برصومعه واردر . غایت مظالم برعبادت خانهدر که منلاخسرو درر و غرری آنده تألیف ایتمشدر . حقیر تبرکاً اوصومعه به کیره رک تکمیل بر ختم شریف تلاوت ایدرک ثوابی منلاخسروک روحنه هبه ایتم . (الشیخ عبداللطیف مقدسی) - ییلدیرم خانک امامی ایدی . (حضرت شاه افندی) - مفسر ، محدث ، مؤلف برذاتدر . (صارمصاحبی زاده سلیمان افندی) - اسکی قاپلیجه قربنده آیروجه برمرقد پراتواری واردر . آل عثمان ملکنده و غیری دریالرده تلاوت اولنان (مولود شریف) منظومه سنی ایشته بوسلیمان افندی تنظیم ایتمشدر که حقا سهد تمتع و شعر معجزدر . ییلدیرم خان جامعی قربنده (قدیدلر قبری) دینلین محلده برغار عظیم ایچروسنده یوزلرجه ییلدیرم و میتلر قدید اولوب تروتازه یاتارلر ، مدفون دکلردر . « المولی سیدعلی » - بروسه جبانه سنده مدفوندر . (المولی بغدادی زاده حسن چلبی بن یوسف البغدادی) - کبوتر روحی قفص تندن پرواز ایدرک بروسه زینلرده آشیان طوتدی . اول مقام حالاً زیارتگاه نامدر . (المولی حسام الدین حسین بن محمد بن حسام الدین) - « قره چلبی زاده » دیمکله اشتهار بولمشدر . امیر سلطان جامعی اوکنده مدفوندر . (رکن محترم ، قطب محتشم ، زاهد یکانه ، عارف زمانه الشیخ محمد افتاده افندی) - اسکداری محمود افدینک پیشواسیدر . بونلر طریق

مرتضی پاشا ابواسحاق ایله برقه‌ده یاتار. او آستانه کبرانی زیارت ایتدیکمزده آق صقاللی برپروزن تر به‌داری واردی .

بروسه‌ده‌کی زیارت ابواسحاق کازونینک مقامیدرکه بیلیدیرم بایزید خانک بناسیدر . دوه‌جیلر مزارستاننک مقابله‌سنده برتکیه‌درویشاندر . (صفرپازاری اولیاسی زیارتی) ، اکا قریب (داود بابا زیارتی) یسوی فقراسندندر . آینده ورونده درویشلرک مهمانسراییدر .

(زیارت صاحب یقین بی‌کان ، خلوت نشین بی‌نشان ، حضرت چکرکه سلطان) — اسکی قاپلیجه‌ده غازی خداوندکار مراد خانک تر به‌سی اوکنده باشقه‌جه بر آستانه فقرادر .

(زیارت شادی سلطان) — امیر سلطان قربنده‌در .

(عبدالله اقدی) — مصنف ، مؤلف ، بحر معانی برکیمسه‌در .

(الشیخ امیر علی اقدی) — طریق خلوتیدن باهر الکرامه بر عارف

بالهدر . (زیارت سلطان قره‌جه مسجدالدین) ، (زیارت قرنفالی دده)

بورسه‌نک جانب غریب‌سنده حسن پاشا قپوسندن طشره قرنفالی تکیه‌سنده

آسوددر . (سنبللی دده) تانارلر قپوسنده‌در .

(الشیخ علی مست) — تانارلر قپوسندن ایچریده اولان تکیه‌سنده آسوده‌در .

(حضرت شیخ فضل‌الله) — کبار اولیاء‌اللهدن اولوب سلطاندر .

(منلا عرب جباری حضرتلری) — طاغ دیننده جامی ساحه‌سنده

مدفوندر .

(الشیخ زین‌الدین حافی) — بک اولو بر سلطاندر . تصوفده آناری واردر .

(المولی اشجی زاده) — دریای علومدر . (حسام‌الدین چلی) — ظاهر

وباطنی تکمیل ایش بر ذات مکرم ایش . (خالص دده) ، (الشیخ سید علی

بانغی) — طریق نقشیدن اولو سلطاندر . (یوغوردلی بابا) — خراسان ار نرنندندر .

(خیالی اقدی) — خیالی نام اثر جلینک مؤلفیدر . جوارنده (الشیخ علی‌الدین

اقدی) ، (غواص دریای دین ، غریق بحر یقین حضرت تاج‌الدین) ،

(حضرت زین‌الدین) — بونک‌ده بر جوق تألیفاتی واردر . (معدن حکمت

(الشیخ اوزون مصلح الدین) — بقر کوره سندنذر . بروسه ده « شیخ تاج الدین » حضرت تلرینک مرقد پر انوار لرزنده بر کهنه حصیر اوزرنده قرق کون یس شریف تلاوت ایتمش ، قرقچی کون تمامنده او قبر مبارکه یصلانوب تسلیم روح ایله مشدر . نعشی بعد الغسل تاج الدین حضرت تلرینک جوارینه دفن ایدیلیرکن قبر تاج الدیندن ظهور ایدن بر ید بیضا جناب مصلح الدینه یرتهبشه واحضار ایله دیکتی بالجمله جماعتک مشاهده ایله دیکتی تواترله ثابتدر .

(مولانا محمد شاه بن علی بن یوسف) — آل فناریدنذر . ابوالفتح عصرنده وجوده گلشدر . زینیلر جوارنده مدفوندر .

(قطب عالم روحانی ، معدن حکمت ربانی حضرت ملا فزاری) علیه رحمة الباری — مراد خان ثانی و ابوالفتح زمان لرزنده خواجه عالم بر عالی بی مدانی ایدی . جمیع علومده تألیفاتی بی حد واحصا در . موته تاریخ : « جنة الفردوس » سنه ۸۳۴ .

(مجنوب وحدت ، مصلوب عزت حصرب عبدال محمد) — شاه راه اوزره کوزل بر آستانه سی وار ؛ آینه و رونده یه آرامگاه و عبادتگاه بر تکیه پر صنادر .

(الشیخ سلطان رمضان بابا) — چنزار و هوادار بر یرده مدفوندر . پاورسر برهنه ، عارف بالله درویشلری واردر .

(الشیخ حضرت جنونی افندی) — مولوی خانه شیخی اولدینندن تکیه سی ساحه سنده مدفوندر .

(قطب عالم روحانی ، معدن حکمت صمدانی الشیخ ابواسحق کازونی) — اسم شریفلری ابراهیم ، کنبه لری ابواسحق در . والده لری (شهریار خاتون) ایدی که ارمن قرال لرینک قیزی ایمش . (۳۵۲) سنه سی رمضانده دوشنبه کیجه سی وجوده کلن بوذات عالی ؛ اشتهار بوله رق قطب الاقطاب مرتبه سنده مرحوم اولوب ارض رومده تبریز قپوسنک ایچ یوزنده بر قلعه ایچنده دفن ایدلمشدر . (وان) قلعه سنده متحصن اولوب بالضروره روانی و یرن شهید

شعرده دخی مثلی بولمز برفصیح در . بروسه ده ساکن اولدقلرینه شوییتی سویلمشدر :

فتیر غریب جاء لاروم زائراً دعی عبد رحمن مقیم برسه

بروسه ده شهر ایچنده مدفوندر .

(الشیخ عبداللطیف مقدسی ابن عبدالرحمن بن علی بن غانم الانصاری) —
بوذات قونییه واروب (صدرالدین قنوی) حضر تلرینی زیارت ایدرکن
تربه پر انوارده برال ظاهر اولوب شیخی دامانندن چکدرک صندوقه یانه
اوطوردور . او ائناده (اقرأیس) صدای شریفی ایشیدیلیر . هان عزیز
مومی ایده صوت اعلا ایله (یس) شریفی تلاوته باشلار . کشف و کرامات
صاحبی برذات عالیدر . قونیهدن بروسه ده (۱۸۵۶) سنه سنده کلهرک زینلیر
زاویه سنی انشا ایدرکه آنده مدفوندر . چلی محمد خان عصرنده بوندن اولو
سلطان یوقایدی .

(زاهد زمانه، عابد یکانه مولانا محمد بن ملایکان) — مراد ثانی علماسندن
اولوب زینلرده مدفوندر . (مولانا یوسف بالی بن یکان) «تلویح» نام
کتابه معتبر حاشیه‌سی واردر . بروسه ده مدفوندر . علوم عمیجه وغریبه‌یه
مالک بر عالم دریا دل ایدی .

(مولانا سید احمد بن عبدالله قریمی) — بوذاتک (تلویح) مغلق برشرحی
واردر . مراد ثانیکن مرزیفونده کی مدرسه سنک مدرسسی اولمشدر . بروسه ده
مدفوندر .

(مولانا السید الیاس بن ابراهیم) — سینوبیلیر . بوذات اودرجه
سریع القلم ایمش که برکونده (مختصر قدوری) کتابی سرتاپا یازمش .
امام اعظم حضر تلرینک «فقه اکبر» نام تألیف معتبرینه کوزل برشرحی واردر .
بروسه ده زینلر جنبنده آسوده در .

(الشیخ آق بیق سلطان) — فقرای بیرامیدندر . مراد خان ثانی زماننده
یشوای طریق ایدی ، بیکلرجه مریدی واردی . آخر عشق الهینک تأثیریه
مرحوم اولمشدر که بروسه ده مدفوندر .

سفلاسی دخی کوموش دوشلی برایشیکدر . بوپودن آشانخی التی قدمه طاش
 زردبان ایله آستانه سعادته زول اولتور . در و دیوارینک اندرون و بیرونی سراپا
 عبرت نمون نقوش بوقلمون ایله مزین کاسی چندندر . پنجره لرینک درت
 عددی غرب طرفه و بروسه صحراسنه ناظر و تونجیدن معمولدر . درت پنجره سی
 دخی قبله جانبه و جامع حرمنه ناظردر . بو آستانه ایچنده اولان مصلوب مجوه
 اشیا مکر روضه مطهره ده بولنه . بونده اولان ابریشم خالیچه لر هیچ بر
 آستانه ده یوقدر . قبر شریفک درت طرفنده یوزلرجه آلتون و کوموش
 چراغلر و قندیللر واردرکه هربری قرقرالیدشرقیه کلیر . صندوقه شریفه سنک
 چوره سنده یاقوت مستعصمی ، شیخ بکری ، عبدالله قریمی ، خالدی ، تیمورجی
 قولو ، ذهبی ، ابن الشیخ دده محمد ، قره حصاری حسن چلبی کبی مشهور
 خطاطلرک یازدقلری کلام عزتلر واردرکه هربری بر و خمه افراسیاب دکر .
 صندوقه شریفه زر دوز حریر ایله مستورددر . سر سعادتلری محانده یشیل
 عمامه حسینی ایله او ایله برمهابت و صلابت اوزره آسوده درلرکه آستانه سنه
 کیرن برک خزان کبی تیر تیر تتر . بعض کیمسه لر آدابندن ایجری کیره میوب
 باشی طرفندن فاتحه او قویوب کچرلر ، مرقدک قبله طرفی شیرین برجامع
 منورددر . حرمنک درت طرفی فقرا حجره لریدر . بر عمارت اطعامی وار .
 شب و روز نعمتی عامه ناسه مبذولدر .

برمنقبتی دها — سلطان سلیم اول بروسه یکی شهرندن کلور ایکن
 اجدادی قبرلرینی زیارت ایدر . آندن حضرت امیرک آستانه سعادته کلوب
 روحانیلرندن استمداد ایدرکن مرقد جناب امیردن ﴿ یاسلم اذخولوا مصر
 ان شاء الله امین ﴾ صدای مبارکی ایشیدیلیر . استماع ایدن حصار (مژده پادشاهم !
 سکا مصر فتحی تبشیر اولندی) دیرلر . وکال پاشا زاده احمد افندی بوئینه
 الفاتحه دیر . فی الحقیقه سلطان سلیم مصره کیده رک مصری فتح ایدوب امین
 و سلیم شهره داخل اولور . ایشته حضرت بو مرتبه اولو برسلطاندر .

(مفتی اسرار الهی و مشاهد انوار نامتاهی الشیخ عبد الرحمن بن علی
 بن احمد البسطامی) — علم تفسیر و حدیث و فقهده برفقیه بی مثل ایدی . علم

غائب اولور . حضرت امیر کندی فقراسنه « ای اخوان باصفا بزم عمریمز قدیلی بوشهرده سونه جک ، مقامز بوشهر اوله جق ، اشارت جد مجتبا بویله در » دیر . اول نور قدیل بروسه ده اوچ کون اوچ کیجه بروسه ده نمایان اولور ، اعیان ، اهالی بروسه بونی کوره رك خاکبای امیره یوزسوروب مریدی اولورلر . صکره بالذات ییلدیرم بایزید خان دخی رکاب امیره پیاده یورویوب بیتم کرده‌سی اولور . وکریمه عیفه‌سنی جناب امیره تزویج ایدر . کیده کیده شهرتی دنیایی طوته رق اولو برسلطان اولور . حتی ییلدیرم خان اولو جامی بنا ایدوب ایلک جمعه نمازین ادا ایتدکدنصکره امیر سلطانه « ای جامع اولدیمی سلطانم » دیر . بوتلطیفاتده بولتور .

منقبت امیر سلطان — تیمور پرشور عجم دیارندن ظهور ایدوب بروسه یه طوغری کایرکن حضرت امیره خطاباً (سلطانم ؟ بروسه اوزره باغی کلیور ، فقرانک حالی نه یه منجر اوله جق) دیرلر . امیر دده « تحت القلعه صاحبی ایشنی بیلیر ، اسکیحی قوجه یه وحضرت حضره اصهارلامشدر . اونلر سرکارده مأموردرلر . انلر بیلرلر » دیر ، آخرکار ییلدیرم بایزید خان آخرته انتقال ایتدکدنصکره امیر سلطان برتذکره یازوب « وارشو ورقه‌نی تیمور اردوسنده برقوجه اسکیحی واردر اکا تسلیم ایله بومنزلدن حرکت بیورسونلر » دیه فقراسندن برینه ویرر . درویش کتوروب تذکره‌نی اسکیحی قوجه یه تسلیم ایدنجه اسکیحی عزیز حضرتلری « اویله‌می بیوردیلر نوله بومکاندن قالم » دیه رك ایکنه‌سنی باشنه صوقوب سائر آلاتی طوبلاپه رق قالقار . اوآنده تیمور اردوسنده برکشاکش ظهور ایدوب خیمه وخرکاه قالمیوب جمله عسکر گروه گروه کیدرلر . مکر اول اسکیحی قطب الاقطاب ایش . امیرك بونک کبی برچوق منقبتی وار . (کتاب مناقب امیر سلطان) نامیله بیوک برمجده مسطوردر . تاریخ وفات امیر سلطان : « اولدی تاریخی (انتقال امیر) » سنه ۸۳۳ . بروسه شهرینک خارچنده شرق طرفده مرتفع هوادار بریرده برقبه عظیم ایچنده مدفوندر . باب معلاسنک قنادلری سراپا کوموش پوللر ، کوموش خلقه لر ، مصنع کوموش قولپلاره مزیندر . عتبه

چكدرک وجود شریفارینی تروتازه کورر ، قبر ایچندن (هل صدقت عمی الله نظرک) صداسیله برابر برریج عاصف ظاهر اولوب قبرک غبارینی منلانک کوزلرینه طولدیرر اول آنده عمی لاحق اولور مکر منلا (ان الارض لایاً کل لحوم العلماء) کلامنی منکر ایمش. نیجه سنه اعمی قالمش برکون اورخان غازینک وزیر ی عوض پاشانک منلایه جانی صیقلوب « آیا اول کونی کوررمی یم که شو اعمی شمس الدین محمدک میت نمازینی قیلام » دیر درحال عوض پاشانک بو کلامنی اعمی منلایه یتشددیرر لر مولاناده بیورمشکه (جناب قهار قیوم قادر در که بر آنده عوض پاشانی نایینا قیلوب بو حقیری بینا ایده و آنک نمازینی بو عاجز قیله) حکمت خدا آز بر مدت صکره کوزلرینه عمی طاری اولور لیله قدرده مولانا شمس قدره ایروب چشم ترکساری بامر الله روشن و ایرتسی کون عوض پاشانک جنازه سنه امام اولور غریب کشف، کرامت علمادر مولانای روم (۸۳۳) ده مرحوم اولوب بروسه ده کندی مدرسه لری جنبنده آسوده قنمشلردر . علم ظاهر ، باطنده کامل و مکمل ایدی .

(بحر وفا کان شفا الشیخ حضرت شمس الدین محمد بن علی یعنی سید امیر سلطان) حسینی نسبدر بخاراده طومغش بیومش ادای فریضه حج ایچون مکه مکرمیه ، اورادن مدینه منوره یه کلش . جدی حضرت رسولی زیارت ایدرکن مدینه شرفاسی « نه در بوسنده کی سکه آل محمدی ؟ » دیه طعن و تعرض ایدهرک صره سنی ویرمامشدر حضرت امیر ایسه « کلیکز جدیمز حضورینه واروب مرافقه شرع اولام . قنغیمز عرق طاهر دن ایسه انلر حکم بیورسونلر » دیو جمله شرفانی مواجهه روضه رسوله کورتورر . شبکه یه یابیشهرق « السلام علیک یاجدی » دیر . همان روضه مظهره دن « وعلیک السلام یاولدی محمد بن علی یاولدی روح الی الروم مع القنذیل » صدای مبارکی ظاهر اولتجه شرفا خاکپای امیره دوشوب عذر دیلرلر . بر چونغی کندیسیله برابر رومه عزیمت ایدرلر . یولده کوررلر که هواده معلق بر قنذیل کندیلیلرله برابر منزل بمنزل کیدوب لیله مظلمه ده اوزرلرینه نور کبی شعله لر صاچبور بروسه یه داخل اولدقلرنده قنذیل سنونوب

شہزادہ قاسم ، علی شاہ ، جہان شاہ ، ولی خان ، بوغاخان بونلرک جملہ‌سی
 قوجہ مراد خان ثانی آستانہ‌سندہ مدفوندرلر .
 جم شاہ ، چابی سلیمان بک ، شہزادہ سلیمان چلی ، شہزادہ عیسا چابی ؛
 چابی ساطان مصطفی ، دخی بروسدہ مدفوندرلر .

اوصاف زیارتکاه اولیای بروسه

(الشیخ کیکی بابا سلطان) فقرای یسویدن اذر بایجان شہرندن جری
 حسن سالالہ سندندر عظیم طاغلرده وحشی صیغیرلرہ سوار اولوب اورخان
 غازی ایلہ سفرہ کتمشدر .
 بارخانہ‌سنی بیلہ وحشی غزاللرہ یوکلہ دیر ایمش . بروسدہ ایچ قلعه‌ده
 بردرخت منہادیکمشدر . حالاً اوچہ پیوستہ در تکیہ‌سی اورخان غازی بناسیدر .
 الشیخ حضرت ابدال موسی — بودہ یسوی فقراسندندر . حاجی بکتاش
 ایلہ رومہ کیش ونیجہ کراماتی ظاہر اولمشدر . ازجملہ کیکی بابایہ قوراولمش
 آتشی پاموق ایچنہ صاروب ہدایا کوندرمشدر . اودہ مقابلاً سود کوندرمشدر کہ
 رمزی سن آتشلہ پنہی امتزاج ایتدیردک ایسہ بندہ وحشی غزاللری تسخیر
 ایدوب لبین خالصارین یدم دیمکدر . بروسہ فتحندہ بولنمشدر . معمور
 برتکیہ‌ده آسودہ در .

الشیخ حضرت ابدال مراد — خراسان ارزلرندن اولوب بروسہ
 فتحندہ بولنمشدر . مجازیوندن مظنہ کرام برکسہدر بروسہ نک جنوب طرفندہ
 شہرہ حائل برخیبان ایچندہ مدفوندر . تزیبہ‌سندہ یرقلیچی وارکہ اوچ ذراع
 واردر . سلطان احمد بوقلیجک برذراع مقداری کس دیروب خزینہ یہ کتیرتمشدر .
 (آفتاب نہانی زینت زندکانی المولی شمس الدین محمد بن حمزہ بن محمد الفناری)
 بیلدریم خان علماسنک اشہارندندر . یتمش علومده تألیقاتی واردر . لکن
 صکرہ لری اعمی اولمشدر اعمی اولسنک سببی شویلہ یازارلرکہ : برکون
 ملافاری استادی (قرہ علامہ الدین) حضرت تلیرنک قبرشریفلرینی آچار استارینی

قریب سراجار مسجدی قربنده مدفوندر . (الشیخ عبدالرحمن بن حسام‌الدین) کوموشلی زاده دیمکله مشهوردر . پیر الیاسک دختر زاده‌سیدر . قوجه مرادخان اوچ اوغلوندن ایکسی الینی اوپوب ، شهزاده محمد خان ایاغنی پوس ایدنجه حضرت شیخ خلوص بال ایله شهزاده یه خیر دعا ایتدکن صکره « قسطنطینیة قاعه‌سنی تعمیر وترمیم ایدوب جوامع ، دارالعلوم انشالیله » دیرهک فائمه تلاوت ایدرلر . یکریمی برییل صکره ابوالفتح فتح استانبول میسر اولور . بو عزیز پیر الیاسق قبرینه قریب یعقوب پاشا زاویه‌سنده آسوده‌در .

(مولانا محمد شاه ابن ملایکان) بوده بیوک ذاتدر .

زیارتگاه شهزادگان آل عثمان

شهزاده علاء‌الدین پاشا ابن عثمان غازی سکزیوزدرت تاریخنده وفات ایتمشدر . باباسیله برابر اورخان غازی یاننده یاتار .
 (شهزاده شهنشاه ابن بایزیدولی) بروسده حاکم ایدی .
 (شهزاده محمد بن شهزاده شهنشاه) باباسیله بروسده برابر ایدی .
 (شهزاده محمد بن بایزید ولی ، اوغوللری شهزاده موسی ، شهزاده امیر ، شهزاده اورخان ، شهزاده علم‌شاه ، علم‌شاهک اوغلو شهزاده عثمان)
 (شهزاده احمدخان بن بایزید ولی) سلطان احمدک شهزاده علاء‌الدین ، شهزاده علی خان نام ایکی شهزاده‌لری طاعوندن مرحوم اولوب نعلشلی بروسه‌یه کوتوروله‌رک اورخان غازی ایله عثمان غازی آرسنه دفن ایدلدی .
 شهزاده قورقود بن بایزید ولی — برادری سلیم اول ایله جنک عظیم ایدوب منهزما فرار ایدره‌رک تکه ولایتیه صیغتمشدی . اوراده بیاله لاله‌سیله برغارده نهان بولنه‌رق (۹۰۹) تاریخنده وفات ایدوب بروسده مراد ثانی جنبنده برقبه‌ عالی ایچنده آسوده قلندی . حقاکه توانا شهزاده ایمش .
 (شهزاده حسن ابن مرادخان ثانی) ابوالفتح سلطان محمدک لام بردررک‌هتری ایدی .

چلی سلطان محمد دورنده کی علما و صلحا و مشایخ کرام — (قره شمس الدین سماوی) کثرت سیاحتله و علوم غربیه ایله مشهور ایکن بروسه دن روم ایلی زغره سنه نفی اولمشدر . آنده مدفوندر . قدس الله سره العزیز .
(الشیخ عبداللطیف مقدس ابن عبدالرحمن ابن علی بن غانم الانصاری)
کمیلندن برذاتدر .

اجمال جلوس سلطان مراد ثانی ایله چلی سلطان محمد خان — سنه ۸۲۴ تاریخده جلوس ایتمشدر . تاریخ ولادت : سنه ۸۰۶ .
فتوحاتی — از میر قلعه‌سی ، کوکرچنک قلعه‌سی ، تکرار جانیک ولایتی ، یانیه قلعه‌سی ، یکی شهر ، ترحاله ، سمندیره ، نووه بورده قلعه‌لی فتح ایدیلوب (دست پوت) اوغلی خواجه کسیلدی . (۸۵۵) تاریخده ینه سلطان محمد ماه محرمک اون التتبی پنجشنبه کونی مقام خلافته جلوس بیوردی . سن شریف‌لی یکریمی بره بالغ اولمشدی . ادرنده تخت نشین اولدیغنه تاریخ (رحمت ربه) سنه ۸۵۵ .

زیارتگاه قوجه مرادخان ثانی — هجرتک سکزیوز الی بش تاریخده ادرنده وفات ایدوب نعشی بروسه‌یه کتیر یله رک جامعی قربنده برتره پرا نوارده دفن ایدلدی . بروسه‌ده مدفون اولان سلاطینک جمله سندن متعظمانه یاتار . پاک برقه میناسی ، صندوقه اوزره منقش ، زر دوز ستری واردر . مدت سلطتی (۲۸) سنه در . مدت عمری (۴۹) سنه در .

خیراتی — ادرنده اوچ شرفه‌لی بر مسجدی واردر که احسن المساجدیه شهرت بولمشدر . غزامالندن ایکی مدرسه ، بردار الحدیث ، بر بدستان ، ارکنه کورپریسنی بنا ایتمشدر . ابتدا سادات کرامه علوفه تعیین ایدن بو پادشاهدر .

دور مراد خان ثانی ده علما ، صلحا ، مشایخ

(الشیخ ذکریای حلوتی) پیرالیاس خلیفه سیدر . شیخنک آستانه‌سنه

احتمال جلوس چلبی سلطان محمد خان بن بیلدیرم بایزیدخان — ۸۰۵ [۱]
 سنہ ۸۰۵ء میں جلوس ایشدر . همان اول سنہ دولت اسلام خلی مختل
 ومشوش اولوب هر طرفدن کفار دوزخ قرار اسلام اوزرینه هجوم ایدوب
 طور لریدی . برادرلری سایان چلبی ، عیسی چلبی ، موسی چلبی روم ایلنده
 دولته رخنه ویروب فتح وفتوحاته مانع اولدیلر . سایان چلبی ایکی سنه
 یدی آی یکر می کون پادشاه اولوب ، عیسی چلبی ایسه سالنیک جانبیلرندہ
 بر آلی اشرانی باشنه جمع ایدوب ، موسی چلبی ده ادرنده آیروجه پادشاه
 اولمشدی . آخر قوجه چلبی محمد خان اوچ برادرینی ده برسندہ جوار رحمتہ
 کوندروب کندوسی مستقل پادشاه اولدی . درت چوره دن باش قالدیران
 کفارہ صالیدردی .

فتوحاتی — روم ایلنده پر اوادی ، اوغجه یولی ، کوپر یلی پی فتح ایدرک تکرار
 افلاق وبغدان خراجہ کسدی . اوروسجق قارشیسندہ افلاق حدودندہ ،
 طونه کنارندہ (قلعہ چول) یعنی یرکوکی قلعہ سنی بنا ایدوب عسکر قودی .
 اناطولیدہ (مودورنی) قلعہ سنی ، قسطمونی تکرار فتح ایدوب ایکیوز
 التمش قدر خطبہ سی او قوندی .

چلبی سلطان محمد خان دورندہ کی ابنیہ عظیمہ — ادرندہ کی اسکی جامعک
 اساسنی موسی چلبی نام قرنداشی براغوب آتامی سلطان محمد خانہ میسر اولدی .
 قلبہ قربندہ (میت اوغلی غازی محمد بک) نام ذاتک مرقدینہ بر قبہ عالی ،
 برجامع بر عمارت اطعام انشا ایتدی .

زیارتگاہی — ہجرتک سکزیوز یکر می دردنجی سنہ ۸۰۵ء وفات ایلدی .
 مدت سلطنتی یدی سنہ اون بر آی ، اون ایکی کوندر . مدت عمری قرق یدی
 سنہ . قبری یشیل عمارت نام جامع پر انوارلرینک اوکندہ بر قبہ منقشہ
 ایچندہ در . رحمہ اللہ تعالی رحمتہ واسعہ . ابتدا بو پادشاه مکہ ومدینہ فقراسنہ
 صرہ کوندر مشدر .

[۱] اصلی جلوس ۸۱۶ سنہ ۸۱۶ء میں . فقط بورادہ «فاصلہ سلطنت» دہ چلبی
 سلطان محمد خانک دور سلطنتندن صابیلور .

دوشوردی . تیمور یرینہ کیتدکن صکرہ بقیۃ السیوف اولان تاتارلری
اسیر ایدوب بو وجهله پدینک انتقامنی آدی . اوصحرایه « طشق اوووسی »
دیرلر . بعده پدینک نعشنی تاتارلرک اندن آلوب ایلغار ایله بروسه یه کتیره رک
پدری جامعی ساحه سنده دفن ایدر . قبه عالیسی حالاً زیارتگاه انامدر .
مدت سلطنت ییلدیرم سنه ۱۴ مدت عمری سنه ۶۷ . یتیم سنجاقاق
یری ترک اشقیاسندن فتح ایتشدی . التیوز خطبه سی او قونمش بر پادشاه سام
اقران ایدی . اما « اذاجاء القضا عمی البصر » .
ایده من رفع صاتمقله قضای کیمسه بیك صاقنسه کینه لابدوله جق اولسه کرک

دولت ییلدیرم خانده کی علما وصلحا و کبار اولیا

(المولی شهاب الدین سیواسی) ییلدیرم خان علماسندندر . نیجه یوز جلد
کتب معتبره دن باشقه بر تفسیر تشریف تألیف ایتشدر که کویا تفسیر جریری در .
ایصولوقده مدفوندر .

(مولانا قطب الدین ازنیقی) تیمور ایله چوق مجادله ومباحثه ایتشدر .
سر چشمه بیرامیدر . ییلدیرم خان دورنده وفات ایدوب « انکورو » قلعه سی
ایچنده آستانه مخصوصلرنده دفن ایدلمشدر در . شیخ حسام حضرت تلمزندن
مأذون ایدی .

(المولی سماونه زاده شیخ بدرالدین بن محمود بن اسرئیل بن عبدالعزیز)
ییلدیرم دورنده دریای علوم ایدی .

(مولانا فخرالدین العجمی) سید شریفدن تحصیل علوم ایتشدر .
ادرنده مدفوندر .

(الشیخ عبدالرحیم بن امیر عزیز) مرزیفونلی در . مخاصلری « روسی » در
(مرزیفون) ده مدفوندر .

(الشیخ حضرت پیرالیاس امامیه وی) امامیه ده مدفوندر .

اسکوب قربنده قراطووه ، اسکوب ، وودین ، وورانه ، جیروز ، یانبولی ، سلستره ، اوروسجق ، یرکوک ، نیکه بولی ، اناطولیده آلاشهر ، بک شهری ، سیدی شهری ، دیگر قونیه ، آیدین ، صارو خان ، ایاصولوق ، میلاص ، تکه ، منتشه ، دیگر عثمانجق ، قسطمونی ، اماسیه ، آق سرای ، نیکده ، قیصریه ، سیواس ، ارزنجان ملاطیه قلعه لری فتح ایدیلوب دولته مال ایدلدی برکره سنده افلاق وبوغدانه کچوب فتح بلاد ایلدیکچون ییلدیرمی « امیر سلطان ییلدیرم » لفظیاه تلقب ایله دیلر . اوسنه استانبولی دریا مثال عسکر محاصره ایدوب زور بازو ایله قاضی نصب ایدرک اجرای شرع مین ایتدی . اون قپاننده تا کل جامعه وارنجیه قدریدی یوزخانه مسلمین ایله معمور اولوب ایاقپوسنک ایچ یوزنده کی سرکه جی تکیه سی محکمه ، کل جامع عبادتخانه اتخاذاواندی . بعده هجرت نبویه نک سکیز یوزبشنجی سنه سنده سوی تدیروبدخواه خدا مان رأیله (تیمور خان) هند وعجم دیارندن خروج ایدوب ییلدیرم خان ایله جنکه آهنک ایتدکه ییلدیرم خان کوردیکه ، جمله عسکری کندوسندن یوز چویروب تیمور یانته فرار ایتدیله . قپوسی قوللریله یالکز قالب میدان معرکه ده سر بازلق و جنکاواک ایدوب نیجه یوز تاتار عسکرینه قلیج یتشدیروب دلاورلک ارلک و مهادرلک ایدردی . لکن کندولری ایش کورمه مش ، یاره ، بره بیجه مش ، آریق آتلاماش نامم برطای آته سوار اولوب بردخی تاتار ایچره آت سورونجه آندن تکرلنوب آت فرار ایتدی ، تاتار ایچنده پیاده قالب کامل یرساعت پیاده جه تاتار ایله جنک ایدوب تبرکشنده خدنیکی قالمدی . دستندن قلیجی دوشونجه تاتارلر ییلدیرم خانک باشنه اوشوب دست برققا قید و بند ایله تیمور بینور حضورینه کتوردیلر . تیمور ایاغ اوزره قالقوب تعظیم ایدرک . یانته کلوب « صفا کلدک . فلک حالدر ! بویله اولور . غمیه ! » دیو نیجه مصاحبت ایتدی .

اوپنجی کون ییلدیرم خان های محرقیه مبتلا اولوب مرحوم اولدی . عقینجه چابی سلطان محمد خان قرق بیک بنام وکزیده عسکریله جند تیموره یتشوب او یله برسطور محمد اوررکه ، جمله تاتاری قور قودوب تلاشه

فتوحاتی — ادرنہ فتحی سنہ ۷۶۱ ، فتح قلعہ سیروز سنہ ۷۸۶ ، جنگ وارنہ سنہ ۸۴۶ ، بطنوس ، مسیس ، بورغوس ، دیمہ یوقا ، ابصارا — مکرر — ادرنہ زغرہ سی ، کتساہیہ ، حمید ایلی ، آق شہر سیدی شہری ، یالاواج حصاری ، بورغوس ، پولیہ ، اسکتہ ، ماریلیا ، قوالہ ، روسین ، رزیخنہ ، دیگر سیروز ، قرہ فریہ ، کوپری ، پیرلہ ، مناستر ، فلورینہ کی قلعلر فتح ایدیلوب غزات مسلمین مال غنائملہ مغتم اولدیلر . یکیکریلر آلتون یالدرلی اوسکوفلر کیدیلر . بیلہ جک شہرندہ پادشاہ برجامع ، بروسہ یکی شہرندہ دیگر برجامع ، برزاویہ ، آندہ پوستشین بابایہ برآستانہ انشا ایتدی .

وفات غازی خداوندکار درغزای قوس اووہ : ۷۹۱دہ قوس اووہ (قوصودہ) جنکنده خداوندکار غازی اوچیوز بیک کفاری دندان تیغدن کچروب غزای اکبر ایتمشدی کفار لاشہ لرینی تماشا ایدرکن (میلوش قوبلا کی) لاشہ لر ایچندن قالقوب مراد خانی بیجاغیلہ اورہ رق شہید ایتدی . قرتی یاروب قلبنی پرشتنہ خارچندہ نہر کلاب کنارندہ برقبہ عالیدہ دفن ایتدیلر . حالا زیارتگاہ انامدر . ملک احمد پاشا اقدمز بوسنہ دن کلیرکن تعمیر و ترمیم ایدوب ایچنہ جزؤ خون و ترہہ دار تعین ایلدی . نعش مراد خانی بروسہ یہ کتوردیلر .

زیارتگاہ غازی خداوندکار در شہر بروسہ — شہرک جانب غریسنده اسکی قاپایجہ جنبنده برقبہ عظیم وآستانہ قدیمده مدفوندر . قبر شریفی اوزرہ صپان اوقی ، زولہ سی قطیفہ ایلہ قاپلی اولدینی خالدہ آصیلی طورر . شہید اولدینی قانلی خلعتی وسائر آلات و بساطلری جملہ محفوظدر . اما آستانہ سعادتہ آدم کیردکده بردہشت در حاصل اولور . مدت سلطنتی سنہ ۳۰ .

اجمال جلوس ییلدیرم بایزید خان ابن مراد خان خداوندکار

۷۹۱ سنہ تاریخندہ بروسہ دہ جلوس ایتدی . ییلدیرم جانب اربعہ سنده کی کافرستانی فتح ایدوب باباسنک انتقامنی آلوب غزالر ایتدی . فتوحاتی :

« مغنی اللیب » نام کتابی شرح ایتمشدر . حقا که متین برشرحدر . کتاب (وقایه) یه دخی برشرح لطیفی واردر .

(المولی جنیدیره لی قره خلیل) دولت آل عثمانده اورخان غازی نیک امریله ایلیک قاضی عسکر نصب اولمشدر . جمله قاضی عسکر لک پیدشواسیدر .

(المولی حسن قیصری) علم فقهده مشهور آفاقدر . (عروض اندلسی) یه مفید ، معقول برشرح یازمشدر . محی الدینک شاگردلرننددر . تکمیل قنون ایچون شامه واروب آنده تحصیل کمال وکلام ایتشدر .

(الشیخ سید احمد کبیر رفاعی) اورخان مشایخندن اولو سلطاندر . اماسیه نیک لادقی شهرنده اولو جامعهده مدفوندر . تاریخ وفاتی سنه ۷۵۲)

(الشیخ حسن الرفاعی) اورخان غازی بونک معتقدی ایدی شیخ احمد کبیر رفاعینک عم زاده سیدر . طوقانده سنبللی بابایه قریب بر آستانهده مدفوندر .

(الشیخ کییکلی بابا) قمرای بکتاشیاننددر .

(الشیخ قره جه احمد سلطان) عجم شاه زاده لرننددر . تارک دنیا اولوب سیاحت ایله اورخان غازی یه کلش . آق حصارده مدفوندر قبر شهرده ده مقاملری واردر که هرایکیسی ده زیارتگاه انامدر .

(الشیخ انخی اوران قیصری) سلچوقیلردنبری معمر اولوب اورخان صحبتیله مشرف اولمشدر . منلا خنکار ، شمس تبریزی ، صدرالدین قنوی ایله جلیس اولمش دباغلق ایدر اولو سلطاندر . دکیزلی شهرنده مدفوندر .

(الشیخ عبدال موسی ، الشیخ عبدال) اورخانیدر زیارتگاهلری محلده توصیف اولنور .

اجمال جلوس غازی خداوندکار مراد خان اول

بن اورخان غازی

(۷۶۱) تاریخنده جلوس ایتدی . تولدی (۷۲۷) تاریخنده واقع اولمشدر .

زیارت عثمان خان غازی — (سلطان علاء الدین سلجوقی) دن سوکرہ
یکرمی برسنبک اولوب یکرمی التنجی ییلده وفات ایتدی . نورالله مضجعها
بانوار الغفران . مدت عمری التمش طقوزدر . بروسه یی اورخان غازی شهزاده
ایکن فتح ایتدیکی ساعت عثمان غازی مرحوم اولدی . تاریخ وفاتی « فتح
بروسه » لفظیدر . دیگر تاریخ :

مغاربده ، مشارقده پر زیندر که تاریخ « ام الفتوحین » در

اجمال جلوس اورخان غازی بن عثمان خان غازی — هجرت نبویه نک
یدی یوز یکرمی التی تاریخده جلوس ایتدی .

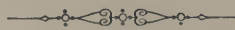
فتوحاتی — یازی ، فوکره ، — روم ایانده — کلیولی فتح ایددی . تاریخ
فتح کلیولی : « بسم الله الرحمن الرحيم » ۷۴۰ سنه . مودورنی ، قوجه ایلی ،
ازنکیت ، بلق آباد ، تمام بروسه ، ازنیق ، طراقلی ، بولی ، کونیک ، قره سی ،
بالی کسری ، برغمه ، ادرمید ، جنیک ، اشلونه حصاری ، تکفور طانغی
حصاری قلعه لری فتح اولندی . بولایر قلعه لری ده شهزاده سلیمان پاشانک
همتیه فتح ایددی . کندیبی ده بولایرده یاتار . رحمة الله علیه .

زیارت کاه اورخان غازی — اورخان غازی یدیوز یتش برتاریخده
وفات ایتدی . باباسی عثمان غازیله برابر ایچ قلعه جامعده برقبه پر انوارده
مدفونلدر . قرق برسنه پادشاهلق ایتدکن سوکره غریق رحمة الهیه اولدی .
مدت عمری التمش درت سنه در . صاحب الخیرات ، محب فقرا ، مجاهد
فی سبیل الله برپادشاه حلیم ایدی .

اورخان غازی دورنده علما و صلحا و کبار اولیاء الله — (داود قیصری)
حضر تتری قره مانلیدر . لکن قیصریه ده تحصیل علوم ایدوب ساکن اولدینی
ایچون (قیصری) دیرلر . (محمی الدین عربی) حضر تترینک (فصوص) نی
شرح ایتمشدر . علم تصوفده تفتازانی ثانی ایدی . اورخان غازیکنک ازنیقده
بنا ایتدیکی مدرسه ده ایلك مدرس اولمشدر . سرچشمه مدرسیندر .

(المولی علاء الدین) « اسود خواجه » دیمکه معروفدر . علم اصولدن

(ارطوغرول) غازی یانته طوغریلوب کلدی . زیرا قرباتلری وار ایدی . ارطوغرول بوی بکی اولوب قونیه دن بروسه یی ازنیق ، ازنکیت طرفلرینی فتح و تسخیر ایدوب توابع ولواحقیه بای اولدی . نام وکام صاحبی اولدی ۶۰۰ سنه تاریخنده اهالی رومک رأی و تدبیریه ارطوغرول ، بک اولوب ساچوقیلردن طوغ و علم آلدی . اما سکه و خطبه صاحبی دکلدی . نیجه ایام بک اولدقدن صوکره ازنیق قربنده (سکود) نام قصبه ده مرحوم اولوب آنده دفن ایدلدی . یرینه اوغلی (عثمان بک خان غازی) کبار اولیاء اللہک اذن شریفلرله مستقل پادشاه اولوب سکه و خطبه صاحبی اولدی . تاریخ جلوسی (اولا عثمان) لفظنک افاده ایتدیکی وجهله (۶۹۹) سنه هجریه سیدر . زمان سعادتلرنده ایلك جمعه خطبه سنی (طورسون فقیه) اوقویوب سادات کرامدن (الشیخ عزیز اده بالی) حضرتلرینک قیزی آلوب (اورخان بک) آندن مشتق اولدی . آل عثمانک والده لری طرفندن سادات کرامدن اولدقلرینک سببی بودر . تا ابوالفتح سلطان محمد کلیجه آل عثمانه عثمان بک ، اورخان بک ، مراد بک دیرلردی . ابو الفتح قسطنطنیه یی فتح ایدنجه آق شمس الدین حضرتلری (سلطان) تسمیه ایدوب سکه لرینه ده اوپله قازدیلر . سلیم اوله کمال پاشا زاده «خادم الحرمین» دیدی . سلیمان خانه ابوالسعود افندی «سلطان البرین و خاقان البحرین» دیدی . زیرا خان مشار الیه مالطه و رادوسی فتح ایدرک صاحب بحر اولمشدی ، بغدادی ضبط ایدرک سلطان بر طانمشدی .

اجمال فتوحات عثمان غازی

اولاً : بیله جک ، اینه کول ، قره حصار ، این اوکی ، ازنیق ، کوپری حصار ، اولوباد حصاری ، کستل ، کیته ، بیغا ، ودها ایکویز قدر قلعهلری فتح ایتشدر . ایکویز قدر خطبه صاحبیدر .

انکور کونا کونی ، قسیس ، آبدار کیرازی ، ہلہ کستانہ سی ربیع مسکوندہ اولوق احتمالی یوقدر کہ ہر بر دانہ سی قرق درہم کلیر . یدی درلو دودی مشہور آفاقدر . دودباغلیری واردرکہ (فہ دار) سحراسنی زین ایتمشدر . زیرا بروسنک اک بیوک محصولی ایپکدر . بورانک ایپکی عجمک نخبچوان ، وشروانندہ بیلہ یتشمز .

مدوحات صنایع بروسہ — کونا کون لعل قطفیہ ایشلہ نیرکہ فرنکستانک (جنوہ) سندہ ایشلہ نزلردن کوزلدر . الوان سرنک ، بروسہ آلاجه سی ، نفتی ، ماوی بزلیری ، قرق قلم ، پیشماللری ، حریر بروسہ کسلری ، قیل ابریشیمی ، چاتمہ منقش قطفیہ یصدیغی وسائرہ .

اوصاف زیارتکاه پادشاهان آل عثمان رحمہم اللہ تعالیٰ

مورخین عالمک روایات وحکایاتنہ کورہ روی ارضی ابتدا مقام ایدینن آدم صفی علیہ السلامدر . اولاد وانساب آدم ایدیم ارضہ مستولی اولوب جہانی مزین ایتدیلر . اما اصناف اممک تفریق انسانی خصوصندہ اختلافات کثیرہ واقع اولمشدر . اما اصلدہ قوم روم « عیص بن اسحق علیہ السلام » نسلنددر دیرلر . لکن قول صحیح اوزرہ نسللری یافت بن نوح علیہ السلامہ منتہیدر . بونلر شجاع ، پاک اعتقاد ، صاحب مہابت قوملردر . اسلاملردن دیار رومہ ایلک قدم باصان (۶۷۶) تاریخندہ آل سلچوقدر . ابتدا سلچوقیلر امرای دانشمندہ ایلہ یکدل ویکجهت اولوب ملاطیہ ، قیصریہ ، علائیہ ، ہانپاکہ ، قونیہ دیارینی استیلا ایدوب قونیہ نی تختکاه اتخاذا ایدرک مستقل پادشاہ اولدیلر . ملوک دانشمندہ ایسہ سیواس ، ارضروم جہتی استیلا ایلہ ارضرومی تختکاه ایدیندیلر . (نکسار) شہرندہ (ملک غازی) حضرتلری قالب آندہ دفن ایدلدی . بونلرک ابتدای طلوعلری ماوراء النہردر . آل سلچوقدن (علاء الدین سلطان) پادشاہ اولنجہ ، (ماہان) ولایتدن آل عثمانک جدی

آدملردر . اکثریا کار و کسبیری اییک پیدا ایتمکدر . قطفه و سرنک بروسه چاتمہ یصدقلمری طوقومقدر .

اوصاف آب وهوای لطیف بروسه — اقلیم رابعنددر . آب وهواسنک لطافتندن خلقتک رنگ رولری حمرت اوزره در . اما لودوس روزکاری طرفنی جبل رهبان سد ایتمکله اول روزکارلرده هواسی ثقیلدر . اما محبوب و محبوبه سی غایت چوققدرکه ممتاز دلارا جوانانربنی شعرامدح ایدوب شهرتکیتر ایتمشدردر . نسوانی حسن وجمالده ، لطف اعتدالده ایلروده اولوب کما تلمری قامتلمری کبی موزون ومقنادر . کیسولربنی مرغوله ، مرغوله ایدرک شاعرلرک عقللمربنی چلرلر . باشقه بردیار زناننه مخصوص دکلدر . بوراده رجال مقوله سی اول قدر مسن ومعمر اولورلرکه قوتی کیدر ، هیئتیی کیدر ، مصاحبت وبلاغندن قایلر ، ینه یشارلر . حال صاحبی نیجه بیگ کباری واردرکه بالاده ذکر اولنمشدر . خاقلی نازک اندام ، سیمین بدن ، محبوب القلوب لردرکه سوزده کسه لر عاقبت اندیشانه ، دورینانه بدیع البیان ، فصیح اللسان تکلم ایدرلرکه نطق درربارلری آدمه تأثیر ایدوب انشراح صدر حاصل ایدر . زیرا هربری برر پیریشوادن مأذون اولوب فیض آلمش کسه لردر .

اوصاف ممدوح ما کولات بروسه — خاص ، بیاض صومونی طوپخانہ صومونی لذتسندهدر . چاقلر اکمکی باشقه بردیاره مخصوص دکلدر . بیاض قتمر کل کیدر . قتمر پشیکاهیبسی ، کوزلمه سی ، بیاض تنورکرده سی دخی بوشهره مخصوصدر . کرده کبابی غایت تردر . غایت سمیز اتلری اولدیغندن کرده کبابلری مشهوردر . طحنیه ، بیاض ، ممسک حلواسی ده کذا . . . مشروب اتسندن : پیکار باشنک آب حیاتی ، اون یدی عدد عیون جاریه نک آب حیوانلری ، خوشاب کونا کونلری ، الوان ، الوان مشروبه لری ، مظنن ، مکمل قهوه یمینلری ، ایلیک کبی سوزمه بوزهلری ، خندان بک شربتی ، پتردلی اوغلی شربتی ، قرنفللی شربتی ، شنجاه اوغلی شربتی . محصولات خاکهات : قرق درلو آرمودی سجل شرع شریفده مسطوردر . آبدار

قلعہ سی اوزرینہ اور قدیم یدی قاہلری ، سلطان احمد جامعک آلتی عدد منارہلری ، ایاصوفیہ جامعی رایکان نمایان اولور . تابومرتبہ برکوبہ بالادرکہ انسان برقیہ آرقہسندہ دولہ لانمزسہ روزکار آدمی یورغانجی پفترہسی کبی ہواہیہ آتار . غایت ریح عقیمی اولور . بوجلک تاذروہ اعلاسنندہ اوزون برمزار واردر . درت چورہسی ایری طاشلرلہ محدود . آندن معلوم اولیورکہ بیوک بر آدم مزاریدر . بومزار ، لندہانک اوغلی (سعدان) ک مزاریدر ، حضرت حمزہ نک خوفندن بوجبلدہ ساکن اولمشدر دیو افواہ ناسدہ شایعدر . یوقبر قربندہ زیر زمین برمغارہ واردر . یوقوش آشانغی خیلی کیدر برغار مظلمدر . ایچندہ یتیم ، سکسان قدر خرده غارلدر . کفرہ زمانندہ استانبولدہ ایاصوفیہ قبہسی اوستندہ رهبانلر اوجوب بوغارلردہ ساکن اولورلر مش . بعض قیالردہ لاتینجہ ایکی یک ییلاق تاریخی خطرلر واردر . تفرجہ چیقان ارباب معارفک دخی حسن خطرلری واردر . تماشاکاہ بر جبل متہادر . بوسیر وصفالری ایتدکدن سوکرہ یوقوش اشانغی اینہرک ۱۲ ساعتہ (قاضی ییلاسی) نہ واروب خیمہلر رکن ایدرک برکون ذوق وصفالر ایلدک آندن اشانغی قارجیلر یولیلہ کامل ۱۰ ساعتہ بروسہ شہرینہ داخل اولدق والسلام .

اوصاف کاروکسب ، لسان ولباس اہل بروسہ — نیجہ بیک سمور کورکلی ، محتشم ، عنقا بازرکانلری ، علماسی واردر . بر فرقہسی زمراء اعیاندرکہ ، آت ورخت ، بخت و خاندان صاحبلری اولوب اہل خدمتلدر . بر فرقہسی چارشی وپازارده اہل صنعتدر . علی قدر الاستطاعہ کونا کون لباس فاخر اکتسا ایدرلر ... لسانلری : بوراسی اناطولی خاکی اولدیغندن لہجہ مخصوصہلری آرال لہجہسنہ قریبدر . مثلاً : (احمد چلی) یرینہ (احمت چبو) ، (محمد چلی) یرینہ (ممت چبو) ، (اسماعیل) یرینہ (اصمیل) ، (جعفر) یرینہ (جافار) دیرلر . دہا نیجہ نامعلوم الفاضلری واردر . اما بعض شہر اوغلانلری واردر کہ ام الکلام ، رندجہان ، عارف ، نکتہ دان چلیلدر . جملہ خلقی غریب دوست ، اہل تفرج ، خوش صحبت

قرق سیاه خرده خشخاش مثالی بکلی ، ایکی لعلکون مینا کوزلی بر حیواندر .
 اما جمله وجودی بوز دندر . آغزی واردر . اما دهانی یوقدر . همان اغزی
 سکوک کبی معلومدر . آرقاسی ینه سکوک کبی موج ، موج زیه ، زیهدر .
 ایچی پالوزه جلابی ایله مملودر . جنهسی لنگه بوستاننک تخماق خیاری قدر
 اولور . بوندن بیوکی و کوجکلری ده بولنور . اسکی فارایچنده توطن ایدوب
 تناسل ایدر برکونه مخلوقدر . یفعل الله مایشاء بقدرته ویحکم ما یرید بعزته
 اما حقیرک سلطان ابراهیمه کتوردیکم ذئب زلال کورد و کمز کوچک
 خیارلر قدواردی . الماس کبی براق ایدی . بوز اولدیغندن چوق قالمادی
 اریدی .

خاصه آب ذئب زلال -- بر آدم جماعدن ویا بر خاتون اولاددن قالسه
 بوزلالی یمیکله بامرالله دول دوکر ، جماعه قوت بولور . بوغایت مقویدر .
 قوت بصری ده زیاده ایدر . والحاصل ، بدنده بولنان امراض مختلفه یی دفع
 ایدوب انسانی انادن طوغمه کبی ایدر . بونی بولمق کیمیا بولمقدن ده کوجدر .
 مکر ملوک مراد ایده ، اما (کوه البرز) ده کلب قدری ده اولور دیرلر .
 عادی درت ایانغی اولوب قار ایچنده توطن ایدر ، طشره چیقوب براز تنفس
 ایدر ، ینه قار ایچنه کیدر مش ! العهده علی الراوی . حقیر کوردم .
 کشیش طاغنده سایمان خان پیکارندن یوقاریسی چمن زاردر . فقط
 شکوفه لری یوقدر . چپلاق طاغلردر . اندن کامل بش ساعتده (قله جهان) ه
 واردق .

بوراسی کشیش طاغنک تاذروه اعلا سیدر که افلاکه سر چکمشدر .
 آشاغیده بلوطلرک شهر اوزرندن کچدیکی کوریلور . تابومرتبه عالیدر .
 بروسدن تمام ایکی کونده بوقله یه چیقیلور اما غایت مشکلدر . جبل عالی
 اولدیغندن قار ، درخت طورمق احتمالی یوقدر . چپلاق قیالی بر ذروه
 اعلا درکه قبله طرفندن کتاهیه طاغلری کورینور . شرق جانبندن (سکود)
 طاغلری کورینور . غرب جانبندن دکنز آشیری روم ایلی طرفندن (کلی بولی)
 طاغلری نمایان اولور . بلوطسز هواده شمس آتاش تابک ضیاسی استانبول

بر مکان عالیدر . بو محله افلا که سرچکمش اویله یالچین قیالر واردر که کمی ازدرها ، کمی فیل ، کمی کشتی ، کمی عقاب کبی اشکال غریبه و عجیبه آلمشاردر . بورادن ینه آتله سوار اولوب قبله یوقوش یوقاری ریحانستان ایچندن مرور ایدرک بشنجی ساعتده (سایمان خان پیکاری) نام محله منزل آلدق .

بوراسی واسع براوز ایچنده فرح فزا برجای صفادر که حیاته حیات قاتار . برقیادن غایت صووق بر آب حیات نبغان ایدرکه ، آدم ایچندن برطاش چیقارمه قادر دکلددر . بوزکیددر . بو محله حمام قبه‌سی کبی برطاش واردر . اوطاشه بر آدم طوقونسه ایرغالانیر . بونی « لندها آتدی » دیرلر . بوراده کوچک ، بیوک کوللر واردر که برر ، ایکیشر قیه کلیر آلابالقلر یتشدیرر . بورالرده کی بوکدیرلرده ، خلیج لارده قیشین صو انجماد ایدر . آستانه طرفدن ایکی اوچیوز نفراتیله قارجی باشی کلوب بو خلیج لاردن بوز کسرلر . هر پاره‌سی کویا بلور ونجف موراندز . الماسپاره کبی شعسه‌سی چشم انسانی خیره لنذیرر . تموزده قارجی باشینک اذنیله بروسه اهالیسی نیجه بیک استر یوکی یخپاره لری شهره ادخال ایدرک دفع عطش ایدرلر . بوندن ماعدا یومی نیجه یوزبیک میری قطارلری قار و بوز طاشیه‌رق (مودانیه) اسکله سندن قار کیمیرینه تحمیل ایله آستانه سعادتله سعادتلو پادشاهک مطبخنه ، حلواخانه‌سنه ، حرم خاصنه ، صدر اعظمه ، یدی وزیره ، شیخ الاسلام وقاضی عسکره ، حاصلی قانون پادشاهی اولان یرلره اولاشدیریرلر . اشته کشیش طاعنی بویله بر-غزینئه نلچ ، یخپاره رحمتدر .

دروصف آب زلال — جناب باری یدقدرتیله بوجبلی خلق ایده لیدن بری قاری واردر . بامرالله زلال دیدکلری مخلوق نیجه بیک ییلق قار ایچنده بوراده بولنور . ملوک مراد ایدنسه حفر ایتدیررک عتیق قارلردن بو حیوانی بولدوره بیلورلر . اماغایت کوچدر بامرالله تعالی اثواب کووده‌سی کبی برقورددر که قار ایچنده قاریه ییه کزدیکی یوللردن بولنور .

صفت ذئب آب زلال — دود یاپراغی طیریطیلی کبی قرق یا قلی ، ظهرند

واردق . (غازی بیلاسی) اورخان غازی بروسه بی بریبل محاصره ایتدیکی وقت بویلاده غزات مسلمین برای محافظه ساکن اولدقلریچون (غازی بیلاسی) دیرلر . چنزار وکستانه درختلریله شادمان بر موقع فرحفزادر . بورادن بروسه شهری سرتاپا نمایاندر . برکوچک خلیجی واردر . ایچنده کونا کونا آلا بالقلری بولنور . اندن ینه باشی یوقاری بش ساعتده (صوبران) منزله واردق . (صوبران منزلی) براوز ایچنده کستانه اورمانلی عظیم برییلادر . بونک کوللرنده آلابالقلری واردر . اوکون شبکه لره برچوق ماهی صیدایدوب تره یاغیله پیشیره رک اکل ایتدک . ماهیسی کویا مائده موسادر . عثمان غازی نیک قروننک دولدن توره ین نیجه یوز بیک قیون بوراده بیلائیر . تورک طائفه سندن چوبانلری واردر . برقاچ ایر کیچ قیون هدیه کتوردکلرندن اوکیجه آنده کباب فصلی ایدوب مهمان اولدق . علی الصباح ینه دابله سوار اولوب قبله جانبه باشی یوقاری لاله لی ، سبندل وریحانلی ، کل وکستانلی ، توتیا ازهارلی طاغیر ایچره کذار ایتدکجه زرین وریحانک رواج طیبه سندن دماغلرمن معطر اولوردی . نهایت اوچ ساعتده (باقاجاق) منزله کلدک .

بوراده درختستان ایچنده مکک و آرام ایدرک اوچ کون صحبت خاص ایدوب ککلک آوی ، ماهی آوی ، تره یاغلی ، قوزو کبابلی ذوقی ایتدک . لیله رمضانده هلال نمایان اولیورمی ؟ اولیورمی ؟ بورادن باقدقلرندن یومنزله (باقاجاق) دیمشدر . اگر هلالی کورلرسه باقاجاق مخلنده آتشار یاقوب شهره اشارت ایدرلرمش . بو اشارتله قلعه دن طویلر آتیلوب خلق صائم اولورمش . بقاجاق محلی فیل خورطومی کبی شهره حائل بر یالچین قیادرکه آدم اشاغیسنه باقغه جرأت ایده من . بو محلدن بروسه نیک (فله دار) صحرا سنده اولان قراوقصبات ، مزراع ، باغ و بوستانلری ، نیلوفر نهری ایله سقی واروا ایدیلان اراضیسی نقش بوقلمون اولمش صحیفه اوراق کبی نمایاندر . اوقدر عالی برکوه بلنددر که بروسه آتته کیزله نیر ، اولوجامع ، ایچ قلعه ، بدستان سمتلری اصلا کورونمز . اما اوزاق ایللری بر ، بر تماشیا اولنور ،

خلق ایدوب روی زمینہ کلید اورمشدرکہ زلزلہ وقوعندہ بوطاغلا مسمار کبی
 زمینی ضبط ایدرلر . سیاحت حکما ایلہ واقف اسرار ارض اولانلر طاغاری
 شویله جه تقسیم ایدرلر : برنجی اقلیمده ۱۹ ، ایکنجی اقلیمده ۲۷ ، اوچنجی
 اقلیمده ۳۱ ، دردنجی اقلیمده ۲۴ ، بشنجی اقلیمده ۲۹ ، التنجی اقلیمده
 ۳۶ ، یدنجی اقلیمده ۳۲ طاغ قدیم جوغرافیہ کتابلرندہ ، « اطلس مینور » ده ،
 « پامونطہ » ده بویله محرردر... اما جمله طاغلاک باشی « جبل قاف » در بوطاغ
 دنیایی عرضاً احاطہ ایتشدر . مسقو طرفدن طقوز آی شتادن منجمد اولان بوز
 دریاسنی (قالموق) کفاری یتمش کونلک ایکس بش کون ، بش کیجهده کچوب
 کوه قاف دینده کی زیارتخانہ سخیفلرینه واریرلر . لسانلری اوزره کوه قافہ « یدراق
 طاق » دیرلر . انشالله سیاحتمزک اوسمتہ عائد قسمندہ مفصل تحریر اولنور .
 قرق الی سنده بر کره قالموقلر ، یتمش ، سکسن بیکی بریرہ کهرک کوه قاف زیارتی
 ایدرلر ، ینه بوزدریاسنک طونی چوزولمہ دن کیرو وطنلرینه عودت ایدرلر .
 کوه قافی (اسکندر ذوالقرنین) دن سوکره قالموق طائفه سندن غیری کورمش
 بنی آدم یوقدر . اسکندرک امر حقلہ بنا ایتدوکی سدیأجوج مسقو دیارینه قریب
 بر بوجاقدرکه قالموقلر آکا هر بار واررلر مش . روایت کندولردندر . اما
 بوقوم غندندہ اصلا کذب وافترا اولماز . کوه قافہ واردقلری ده صحیحدر .
 جبل قافدن سوکره جسیم طاغ (کوه آلبرز) درکه (هہات) صحرا سنک
 قبلہ سندہ بر کوه عظیمدر . آندن سوکره (کوه آلمان) ، نمچه دیارندہ در .
 آندن (جبل قمر) مصر جزیره سندہ خط استوانک جنوب طرفدن ،
 یکریمی فرسخ ایچروده درکه مصره مکان نیل مبارکک باشیدر . انشالله بو جمله
 طاغلا منظورمن اولدقلری محالدره تحریر اولنورلر . اما کشیش طاغی ایلک
 کوردیکمز کوه بلنددر .

قرق ، الی یاران صفا جمع اولوب شهر بروسه اعیانندن (مؤذن جن
 چاوش) ، (نائب علی افندی) ، (شفیی افندی) ، سائر نیجه جانلر ای
 سیس خانہ و متعدد چرکه وخیمه لرله بروسه دن چیقوب قبلہ جانبندہ (بیکار
 یاشی) نه ، آندن یوقوش یوقاری بش ساعت کیدوب (غازی ییلاسی) منزلنه

زمینده بنادن اثر یوقدر . اماجانہ صفا ویراب جاریلری روحه غدادر .
 اغاجلری بلبلرک آشیانکاهیدر . فرحفا بریردر . (صفاکاه چاملیجه) بوده
 درخت بی پایانک سایهسنه آفتاب عالمتابک تأثیری اوله میان برخیابان قدیمدر .
 (آرامکاه قصر عبدالمؤمن) بوده مدحدن مبرا بر تفرجکاهدر . (زیارتکاه
 عین عصا) شهرک خارجنده وجانب شرقیسندہ ، یارم ساعتک بر مسافده ،
 کشیش طاغنک اتکنده کستانهک اورمانک ایچنده بر عین الحیات قاتیلوب
 جریان ایدر . حضرت امیر بوجای فرح افزایه واروب تجدید وضو مراد
 ایدنکده مبارک دست شریفلانده کی عصازمینہ دورتمش ، اورادن بر عین صفا
 جاری اولغه باشلامشدر که غایتله خوشکواردر . ایشته (عصا صوتی)
 دنیلمه سنک سببی بودر . ایچنده (امیرسلطان) ک معبد خانه صفه سی واردر .
 چمن زار بریردر . غایت ایری کستانه سی اولور . جمله سی آشیلمه اغاجلردر که
 کستانه سنک بردانه سی قرق درهم کلور . (صوبران مسیره سی) عالی بر مقامدر که
 کستانه اغاجلریله مزیندر . (جلوه کاه علی مست) آینده ورونده ایچون
 بر تکیه در که غایت معمورددر . (سرورکاه قاضی بیلاسی) کشیش طاغنک
 نصفندن آشاغی بش ساعتده آنجق عروج اولنه بیلیر جهان نما برپشته اوزرنده
 کستانه لی برچنزار هواداردر .

اوصاف مسیره « جبل رهبان » یعنی کشیش طاغی

بوجه « کشیش طاغی » دینه سنک سببی ایاصوفیه ده کی بطریق وراهلرک
 ریاضت ایله طیران ایدرک کلوب بوجهلده مکث و آرام ایتملیدر . بروسه شهرینک
 قبله طرفنده شهره حائل افلاکه سرچکمش برکوه بالادر .

استطراد — دنیاده جباللری بوجه اختصار بیان ایدلم

خالق افلاک اولان رب عظمت اکتناه یوز قرق سکز قدر جبال عظیمه

باشنه برر مسیره من و اردر . « دیو افتخار ایدر لر . حق‌لیده و اردر . بلکه ده‌ها زیاده در . چونکه انسان بر باغ‌لینه کیره کندینی غائب ایدر .
 (پیکار باشی مسیره‌سی) یا لچین قیلردن آب حیات جریان ایدر .
 مطبخ‌لرنده کباب پیشوب تناول اولنه رق اوزینه بو آب حیاتدن نوش اولنورسه بر آرز صوکره آدم ینه آجیقیر . بویله هضمه سرعت ویریحی آب حیواندر . برجامی و اردر . « پیکار باشی » نامیله هر طرفده مشهور برجای سرورد ...

(مسیره مولوی‌خانه) بوراده هفته‌ده ایکی‌کره مقابلهٔ مولانا اولوب جمله احبا و دوستان بریکه‌رک درس مولانادن استفاده ایدر لر . ساء صفادن صوکره چمن زار صحرا سنبده چوق ، چوق دلارا و افتاده لر ذوق و صفایه افتاده اولور لر .

(مسیرهٔ مراد سلطان) کشیش طاغنگ دامننده بر پشتهٔ عالی اوزرنده بر و ایدر که جملهٔ بروسه شهری اورادن نمایاندر . چمنراز ، فرحفا بر زمینی و اردر که کویا صنع پروردکار ایله ارضی یشیل رهاوی قطفه دوشمشدر . بو آستانده افلا که سرچکمش منته چنار لر ، قره آغاج لر ، بید سر نکونر ، عرعر ، شمشاد ، سرو درختلری و اردر که سایهٔ هما وایه‌سنده اون بیک آدم مکث ایتسه کفایت ایدر ! .. بعض اغاج‌لرنده یابان آصمه‌سندن ، حبل قویدن صالنجاق لر و اردر . یاران و دلبران صالئوب بر لرینه صالنجاق قولانی چکر لر . بر قایچ برنده مجمع ظرفا مصبغه صفه‌لری ، نماز گاه صفه‌لری و اردر ... مطبخ‌لرنده آب جاری ایله کباب دولاب‌لری و اردر که کرما کریم آتشدو دولابی صو چو یروب کباب پیشر آدم چویرمه که احتیاج یوقدر . آب و هواسی ، مدبصری برنده بر مسیرهٔ آرام‌فزادر .

(فستقلی مسیره‌سی) صنوبر اغاج‌لریله آراسته ، کستانتلر ایله پیراسته نهاییجه برکوشه در . اماغایه‌الغایه لطیف هواسی و اردر .

(قرنفیللی تفرجگاهی) قابلیجه یولی اوزرنده آرام‌گاه خوباندر . (قابل قیافتفرجگاهی) برکوه ساری چنکستان ، درختستان ، چمنستان خدایی ردر .

جسرك بر طرفی بوشدر. خان کبی مسافر خانہ اولوب آت باغلانیر. روم، عرب و عجمده بر کوزلی، مشهور آفاق، افلا که سر چکمش عظیم جسرك بری ده بودر. (ارغاندی) کوپریسنگ سبب بناسی — تور کجده (ارغاندی - ایرغاندی) (ایرغالانندی) صالندی معناسندر. سنه ۷۲۹ تاریخده اورخان غازی بروسه یی فتح ایتمشدر. او ائناده بر مجاهد فی سبیل الله، عاشق جان حمامه کیدرکن بوجسر محلنده «چیقایمی؟ واریممی؟» کبی بر صدا ایشیدیر. غازی همان دال قلیج اولوب «چیق باقالم نه یاپه بیلیرسک!» دیه رک صدا کلن محله بر ساطور اورونجه اوردیغی یردن کورلیه رک بر کنز عظیم میدانه چیقارک. زمین ایرغالانوب ساللانیر، صارصیلیر. غازی ایسه حیرتده قاله رق شاشیریر. ایکی یانته بقارق نه کورسه ای؟ دره نک ایچی (قیدافا) سکه کی التونلری مالامال، همان قوشه رق اورخان غازی یه سر کذشتنی بر بر تقریر ایدر. اوده «یانه خیر ایتدک! الله سکامیسر ایتش. وار بروسه ده خیرات و حسناته صرف ایت» دیو امر ایدر. مجاهد جمله مالی خانه سنه طاشیه رق عشریخی بیت المال مسلمینه تأدییه ایدوب بقیه سیله بوجسر عظیمی بنا ایدر. ایشته (ارغاندی) جسری دیمه سنه سبب بودر.

بروسه نک اندرون و بیروننده کوچوک، بیوک قرق قدر کوپری واردر. چارشیلرینده دکانلر اوزره اوزوم آصمه لری اولوب صالقیم، صالقیم اوزوم اویزه لریله مزیندر. سراسر خیابان و آصمه لرله زین ایدلمش بازارلردر. بعض میدانجه قلدرده چار متها و صالقم سو کودلره مزین سوقاقلری واردر. بوشهر او یله باغ ارم مثال بر شهر روضه واردر که «قرق یدی بیک قدر باغ، باغچه، بوستان، کلهستانی واردر.» دیو تحریر اولنمشدر. آشانخی شهرک هر خانه سنده برر حدیقه فزا بولمق مقرر بولندیغندن ماعدا هر برنده حوض و شادروان دخی البته بولنور.

بروسه نک تفرجگاهلری و مسیره لری

هپسی اوچوز التمش التی قدر سیرانگاه و آرامگاهدر. «هرسنده کون.

صايجيلرينك جمله سی مسلماندر. بقالار جارشيسی پاك و نظيفدر خوشاب جيلری بودياره مخصوصدر. قاياغان بازارنده کی یش بازار جيلری دکانلرینی میوه داللریله زین ایدرلر. حریر چرخجیلری ده بشقه بر چارشیدر. تمش بش قدر قهوه خانه سی وارددر مطربان خواندکان یومیه اوچ دفعه حسین بیقرا فصللری ایدرلر. هر قهوه خانه ده غزل خوانلر وارددر که انسانی مست ایدرلر. سرچشمه مداحانی قربان علیسی حمزه نامنده بر یکانه عصر ایدی مداح شریف چاپی شهنامه فردوسی او قویخچه فردوس ملکربینی حیران ایدردی قصه خوان حرشنه محمود، قره فیروز تیره لی علی بك، ابا مسلم تبرداری او قومه ده گویا صاحب سیر ویسی ایدرلر. قهوه لرینك اولوسی اولو جامع دیننده کی امیر قهوه سیدر. کان اعیان مزین و منقش بر قهوه اولوب محبوب جهان رفاصلری وارددر. قهوه اولو جامع دیننده اولدیغندن مؤذن «حی علی الصلوة» دینجه قهوه ده کیمسه قالمز هپسی جامعه کیدرلر. بروسه اهاالیسی غایت مصلیدر. قهوه لری برر مکتب عرفانددر. شرفیار قهوه سی، سردار قهوه سی، جین مؤذن قهوه سی مشهورلریدر. طقسان یرده مشهور بوزه خانه لری وارددر. بروسه اعیانجه بوزه خانه یه کیرمك عیب دکلددر. چونکه قهوه خانه لر کبی بونلر ده ده خواننده و سازنده لر وارددر. دها بر چوق جلوه گاه یرلری وار ایسه ده بز اختصار ایتدک. ایکی یرده تحت القلعه سی وارددر. بروسه شهرینك طریق عاملری چاقاق طاشلریله دوشنمشدر. قالدیرملری منتظمددر. العیاذ بالله شهراننده ایانگی قایان آت زیر زبر اولور. غایت مجلا طاشلرددر. یوزلرجه ییللردنبری برطاشی رخنه دار اولمامشدر.

اوصاف جسر ارغاندی — بروسه نك بر چارشی سی ده كوك دره ده کی ارغاندی کورپرسی اوزرنده در که یمین ویسار ایکوز قدر جلاح دکانلریدر. حجره لرینك پنجره لری زیر پالرندن جریان ایدن كوك دره یه ناظر درر. و بو جسر دکانلرینك اوزری جمله طولوز کمرلر ایله منبی اولوب قورشون ایله مستور درر. بو جسرک ایکی باشنده قاعه قپولری کبی تیمور قپولر اوزره ما زغال دلیکلری وارددر. قپولر سد ایدیلیرسه باشقه بریردن ظفر ممکن دکلددر.

قاینارجه سی — بوده نافع بر ایلیجه در ، دها نیجه ایلیجه لروارد رلکن ایلك سیاحتمز اولدیغندن بوقدر معلومنز اوله بيلمشدر .

سوق سلطانی بروسه

جمله سی طقوز بیک دکندر قلعه کبی درت تیمور قپولی بر بدستان عظیمی واردر اوچیوز دولابدر هر برنده خزان مصره مالک خواجگیلر واردر . اولقدر ذی قیمت مجوهر اوانی و تحف یادکارلری واردر که دیلرله تعبیر اولنه ماز بدستانک درت چوره سنده کی قیوجگیلر چارشیمی بر اولو یولک درت طرفنده واقع اولمش سراپا کارگیر بنالدر . غزازلر چارشیمی ، قاووجگیلر چارشیمی طاقاگیلر چارشیمی ، ایپلکگیلر چارشیمی بزازلر ، حلاجلر چارشیری غایت مزین اولوب اصحابی صلحای امتدن چلییلردر . فقط حام حالات چارشیمی ، باخصوص عروسک مثال و مکلف کنجک چارشیمی آریجه برشاهراک طرفینده واقع اولمش عود ، عنبر ، مسک ، کلاب بیع اولنور برسوق معطردر . ایچندن کچن آدم صفاشدن طشره چیقمق مراد ایدنمز . ایشته بو اون عدد اصناف دکانلری بدستانک درت چوره سنی احاطه ایدر . قورشون اورتولو کمرلدر بعضی یرلرنده دمر پنجره لری وار . هرکوشه باشنده برچشمه بولمق مقرردر . بوندن بشقه دها یوز یرده ترتیب ایله بنا اولمش بازار محبتلر واردر . روایات سیاحتینه کوره بونلره معادل بر بنای شیرین بشقه بر دیارده کورلماشدر . بروسه نک بو چارشیری استانبولده بیله یوقدر فقط حلبک چارشیریه ادرنه نک علی پاشا چارشیمی بونلره معادل اوله بیلیر . سراچ خانه سی مزیندر اوزون چارشیمی غایت معمور و مزین اولوب جمله اصناف آنده موجوددر . پرنج خانی قربنده کی کباگیلر چارشیمی ده مکفدر .

ارباب صفایه معلوم اوله که بروسه نک ما کولات ، مشروبات

نقرس [۱] مرضندن شفا بولونجه وزیرى صارى رستم پاشایه « شونده بنای عظیم بر حمام بنا ایله دیه فرمان بیورمین اوده مضمون فرمانی اجرا ایلمشدرکه سمرقند، لورستان، مولتان، بلخ، بخاری سیاحلری بویله مصنع، عظیم حمام کورمده دیرلر. جامکانی بیک آدم الیر وسعتده در دیوارینه تعلیق خط ایله شوییت یازلمشدر:

غرورایتمه لباس فخر ایله دار جهاندر بو قباى جسمنى قور بونده هرکس جامکاندر بو جامکانک اورته سنده مرمر خامدن برحوض، حوضک ایچنده شادروان بر فواره واردر. یوزی متجاوز نعلین سوار ناطوره لری ونیجه محبوب دلاکلری واردر. حوضک اوزرنده، یوز ذراع فدانده التیوز قدر جام بللور ایله مزین برقه نیلکونی واردرکه اوزری رصاص ایله مستوردر حوضی عشرأ فی عشر اولوب اطرافندن آلتیشر قدیمه مرمر نردبانلر ایله نزول اولنور. حوضک درت چوره سنده مرمر خامدن اژدر، ارسالان کله لری تصویرلری واردرکه آغز لرندن آب کرما جریان ایدر. صوغوقلق دیدکلری محله برشادروان وارکه صویی قبه یه قدر چیقار. حوضک اطرافنده سکر عدد طاق عظیم اوزره قبه لر بنا اولمشدر هر طاق آلتنده بر رخنی قورنه لری واردر. ایکی خلوتی وار. صاغ طرفده کی خلوتنده صوغایت سخونت اوزره در. صوگ بهار زمانی عاشقان صاف دها چوق اولوب هله شب یلداده قایلجه لری شمع کافوریلر ایله چراغان ایدوب هرکس یارانیه حوضه کیرر کیمی طاووس کیمی کبوتر طاقه سی آتوب غواصلق، کونا کون لبعده بازلق ایدرلر.

[۱] نقرس: نونک ورائک کسری و قافک سکونیه زبرج وزنده برکونه ورم ووجع اسمیدرکه طوپوقلرک و آیاق پارمقارینک مفاصلارنده یعنی اویناق یرلرنده حادث اولور. کتب اطبانک بیسانته کوره یونانیده آیاغک پارمقارینه (نقرس) دینوب مرض مزبور اوراده حادث اولمغله (اطلاق الحال باسم المحل) وجهیله مخففاً نقرس اطلاق اولندی.

وبغایت ماهر و متقن ومدقق طبییه دینور.

بریا زیاده سیله (نقریس) دخی ماهر و استاد طبییه دینور.

بناسی مختصر در . اما صوینی جرب [۱] جذام [۲] مرضنه غایت نافعدر .
 صویندن قرق کون نوش ایدن مسکین بامر الله تعالی قرق ییلق جذامندن
 خلاص اولور . ونفسی داودی نفس اولور . زیر جذام مرضنه مبتلا
 اولانلرک قاشی کیرپکی دوکولور ، نفس نفیسی بوزولور . نعوذ بالله صاحبندن
 قاجق کرکدر دیشلر . [۳]

درستایش کوکوردلی قاپلیجه — بوده مختصر بنالی بر ایلیجه در . اما
 غایت اجی ، کوکوردلیدر نفعی اول مرتبه درکه بچیک ، یا قزیل اوپوزاولانلر
 غسل ایدنجه فائده سنی کوررلر . کوکوردلی خلوتنه کیروب یارم ساعت صبر
 ایده نه عشق اولسون ، اوپوزلر برکون برکیجه ده عجائب صنع خدای کوررلر
 وجودینک دریسی قاره قاره صوغان زاری کبی صویولوب سیمتن اولورلر .
 صوینی ایچلسه ینه نافعدر . بوراده اوچپوز قدر باغ و باغچه لی اولر واردرکه
 هر برنده برر کونا قاینار ایلیجه لر واردر مرد ، زن ، صیدان ، جوان ، پیر ،
 پیره زن ایچون آری آری یرلر واردر . بروسه لیلر اهل و عیالریله کلوب
 کلوب بوراده اون بش کون اوتوره رق ایلیجه لرده صحبت ایدرلر .

اوصاف یکی قاپلیجه — شهره قریب برقیالی یرده واقعدر . عمارتی
 قورشون اورتولو بنالردر . اول بناسی مختصر ایمش سلیمان خان بورایه کیدوب

[۱] جرب : جیمک ورائک فتحیله اوپوز دیدکاری مرضکه انسانه ودوابه
 عارض اولور .

تذکره داودده « ومن اعظم ما یولده لحم البقر » دیبورکه اوکوز اتی یمکه
 مداومت ایتک بومرضی تولید ایدن سبیلرک اک بیوکارندندر دیمک اولور .

[۲] الجذام : غراب وزنده معاذ الله تعالی برعلت ادیدرکه سودانک جمیع
 بدنه انتشارندن تحت ایدوب جمله اعضانک مزاجی وهیتی فاسد ومتغیر اولور . وبذنده
 یارامن یاره لر وچیمانلر ظهور ایدر . کاه اولورکه اعضانک پیره یوب دوکولسنی
 مؤدی اولور . ترکیده مسکینلک دیدکاریدر .

[۳] بوعلتک ساری اولوب اولاددن اولاده انتقال ایلیدیکی تذکره داودده
 « وهو عاة معدیه موروثه » قولیله بیان اولمشدر .

خداوندکارک بناسیدرکہ رقبہ عظیمک اورتہ سندہ عشرآ فی عشر بر حوضدر
درت یانلرنده حنفی قورنه لری واردر . ایکی خلوتی وار آدم کیرنجه حیات
تازه بولوب وجودی قولاق شحمه سی کبی یوموشار دست انسان تندن
صابون کبن قیایار . صوی ماهبارد قاتشدیرلینجه استعمال ایدیه مز خفقانه [۱]
یورک اوینامه سنه غایت نافعدر . بویلیجه یه کیرمه نک شرطی بیلوب کیرن
شفا بولور . بیلمیوب کیرن (ذات الجنب) [۲] علتته اوغرار . شرط اولدرکه
ابتدا حوض کنارینه واروب پاک آبدست آملی ، بعده باشنی خیلی صیجاق
صو ایله بیقاملی . صکره ده وجودینه صودوکوب خبردار ایتلی . آندن
ایاقلرنی حوض ایچنه صوقوب جمله وجودیله حوضه کیروب صفا ایتلی فقط
چوق قالمیوب طشره جامکانه چیقمق لازمدر ، عربان طورمیوب اورتونمکه
تعجیل ایتلی . چونکه وجود حوضه غایت یوموشامش اولدیغندن صوغومه
طوقوندقه امراض مختلفه حصوله کتوره جکی طبیعیدر . بر مقدار اکلشلد -
قدن صکره وجودینه صاردینی پشتمال وحوالی سیله جکلری چیقاروب اثواب
کیر نازه جان بولور .

بواسلوبه رعایت ایتیانلر جانندن بیزار اولوب دل آزار اولورلو . غایت
احتراز لازمدر شروطنه رعایت اولندقده نه قدر نافع ایسه بیامیانلر ایچونده
بش اویمه در مضردر . بروسه قایلجه لرینک انک نافی خداوندکار ایلجه سیدر .
طشره جامکانی طرز قدیم اولغله صوغوق دکلدر .
أوصاف قایلجه چکرکه سلطان — بودخی برکار اولیانک نظرکاهیدر .

[۱] خفقان عادتک فوقنده قلبک اضطراب وحرکتده دوام ایتسیدر . بوده
انسانه چوق خسته اولوب قوتی غائب ایتدیکی بر زمانده عارض اولور . یاخودیوب
ایچمکده سوء تدبیر ایلکدن ، قوه هاضمه بی عاجز براقه جق درجه ده چوق ییوب
معدده بی طولدیرمقندن نشأت ایدر . وجود دن چوق قان چیمقدمده بوعلتک سبیلرندندر .
(تذکره داود)

[۲] ذات الجنب : برعلتدرکه کوکس ایچره بالقی اتلرنده یاخود (دیا فرغما)
دیدکلری حجاب حاجزده یعنی آلات تنفس ایله غدائک بیننی ایران یرلرده ، یاخود
کوکسک ایچ طرفنده اولان حجابده اولور براسی شیشدر بوعلته غراب ووزنه (جنب)
دخی دیرلر .

سلسبیل — بوشهر سلسبیل خانیه محتاج دکادر . اما دولت آل عثمانک
کالندن اوله رق سلف پادشاهلری ، اعیان ، کبار سلسبیل خانلر بنا ایدوب
ماه تموز نوروز فیروزده جمیع اهل عطشه جبل رهبانک بللور مثال بوز کبی
آب حیاتی مبدول قیلدیله .

حمامان شهر بروسه

(چلبی سلطان محمد حمای) توصیف اولنماز بر حمامدر . (اینه بکی
چارشوسی حمای) ییلدیرم خان وقفیدر . (تحت القلعه حمای) ، (قیاغان
چارشوسی حمای) ، (بستانی حمای) ، (قلعه حمای) ، (پچاقچی حمای) ،
(مرادیه حمای) ، (ییلدیرم حمای) بو حماملر هپ چیفته حمامدر اوچ بیگ
قدرده سراى حمای واردر . شهرک صوی فراوان اولدیندن او حماملری ده
غایت چوقدر .

اوصاف کرماپ قدرت الهی یعنی ایلجیجی

بوکا عجمده (کرماپه) دیرلر . رومده (قاینارجه) ، بروسه ده (قاپلیجه)
محول لساننده (کرنسه) ، روم ایلنده (بانا) دیرلر . نیجه دیارلرده واردر .
برما زلال کوکورد معدنه اوغراسه بقول حکما آتشد قاینار کبی قاینابوب
آدمی پشیر هلاک ایدر . اما بوکرماپه لرده سردابلر قاریشدیریلوب معتدل قنلور
بعده نه قدر غسل اولنسه ونوش ایدلسه اول قدر منفعت بخش اولور حکمای
قدما یتمش خاصه سنی یازمشلر . اما چوق نوش ایده نک دیشلری دوکیلور
دیمشله . فی الحقیقه اکثریا کوکوردلی وجیوه لی حب استعمال ایدنلرک دیشلری
دوکولمشدر . بروسه ده یوز لجه ایلجیجی لر واردر . اسکی زمانده کفره بونک
خاصه سندن غافل اولوب اوزرینه بر اثر بنا ایتماشلر اسکی قاپلیجه غازی

چشمه‌سی بویله بنا اولمشدر . بو چشمه لردن ماعدا یکریمی اوچ بیک خاندانده برر عیون جاریه مقرردر . آسیاب یوریدر صولردرکه اودن اوه کیدوب نیجه بیک حوض و فسقیه ، شادروانی ، حامی ، باغ و بوستانلری سقی ایدر . بروسه شهری کشیش طاغنگ دامنهدوشمکه خانه لری هپ بر بردن عالیجه واقع اولغله اودن اوه صویک جریانه پک مساعدر . بوصولرک جمله سنک منبعی اونیدی عیوندرکه آب حیات مثال کشیش طانغی دامنندن چیقار : آب صافی ، بکار باشی ، سوندره لی باشی ، پتال قاینق ، کینیرباشی ، ناشی دره‌سی باشی ، صوبرازباشی ، اردجلی باشی ، حارسود باشی ، بللوقاینغی ، صامانلی قاینغی . کشیش طاغنده برعین واردر چیقار غائب اولور . صکره بوکا ییلدیرم بایزید خان صمان دوکدیرمش . بو محلدن صمان ظاهر اولدیغنده بوراسنه صامانلی قاینق دیمشدر . شکر قاینغی ، سلام قیاسی قاینغی ، قرال قاینغی مرادده قاینغی والحاصل اونیدی عدد قاینقلری واردر . ماه تموزده بر آدم الین صوقوب ایچندن اوچ طاش چیقارمغه قادر اوله مز بو قدر صوغوق ماء صافیدر . لکن مرور ایام ایله صویولاری بوزولوب ظالم غدار صویولجیلری کیجه ایله صویولارینه آت فشقیسی دوکوب رخنه دار اولان محللری قاپارلر . صولرک لذت ولونی متغیر اولور . روز روشننده فشقی دوکمک احتمالی یوقدر چونکه حاکم حقلرندن کلور اما صاحب طبع اولانلر مذکور اونیدی قاینقندن ، نیجه پاک چشمه لردن کیتروب نوش ایدرلر . الحاصل بروسه صودن عبارتدر .

صودکرمانلری

یوز یتمش صودکرمانی واردر . بکار باشندن آشانغی بالق بازارینه طوغری بر بردن آشانغی سراپا دکرمانلردر . ویلابانجقدن اشانغی نیجه دکرمانلر واردر . اغرانندی دره سنده ، مسکینلر جانبنده ، دباغ خانه طرفنده ، ایچ قلعه آلتنده ، حسن پاشا قوسوی طرفنده قات قات دکرمانلر بولنور .

اوصاف خان خواجهکان

اولا قلعه مثال (پرنه خانی) تیمور قاپولی، ووه لکلی، اصطبل عنتلی
ایکیوز حجره خان معظمدر. (خان عجم) بودخی عظیم برخاندر بونک
دخی دوه لکی، اصطبل، قات قات ایکیوز حجره لیدر. حولیسنده فوقانی
برمسجدی، برحوض عظیمی وارددر نخشوان، شروان، اصفهاندن کلان
عجم سودکرانی بونده مکث ایدرلر میزان حریرامینی بونده ساکن اولور
حریر تجارلرندن کمرک آلور (۳۰۰) کیسه التزاملی امانتدر. قورشونلی
خان، یوغورد خانی، کوتاهیه خانی، یاغ قیانی خانی.
اوصاف تابخانه — جملهسی اوندر. اهل سفرآینده وروندهیه قونوب
کوحیه مخصوص بادهواخانه بی منتلردر هر مصارفی وقف طرفندن اولور.
اوصاف خان مجردان — یتیم عدد بونلر غریب الدیار اهل حرف ایچون
یکارخانه لردر. اک مشهورلری علی پاشا کاربانسرائی درکه معمارسنان بناسیدر.
بونلر بربرینه متکفلدرلر. قاپولری زنجیرلی اولوب بوابلری اوطه باشیلری
واردر.

چشمه جاریه بروسه

کرچه بوشهر چشمهیه محتاج دکلدر اما اینده وروندهلر ایچون ارباب
خیرات ایکیبیک التمش چشمه سار بنا ایتشدر. هربری آب حیواندن نشان
ویرر. شیخ الاسلام منفی عزیزافندی ایکیوز عدد چشمه بنا ایدوب هربری
اوزرینه «صاحب الخیرات فقیر عزیز» دیه یازدیرمش وفاتحه رجا ایلمشدر.
ایکیوز چشمهسی همان بدستان اوکنده، قاووقچیلر ایچنده، کلنجک چارشوسنده
اولوجامع سمتلرنده، هر گوشه باتنده ایکیشیر بردن آدم کردنی قدر عین
زلال جریان ایدر. بربرندن طلوع ایدوب برچشمهیه دها واریر. جمله

آستانه آل‌عبادر . پاوسر برهنه ، عشق‌الهی ایله جگری بریان سینه‌سی عریان جانلر واردرکه تفرجه‌واران کسه‌یه ازدل و جان خدمت ایدرلر . بوتکیه‌یی اورخان غازی بنا ایتمش ، بیکی متجاوز سخن ، تجره ، قازان کبی باقر ، برچوق اوانی وقف ایلمشدر . اهل زیارت انده تحبب ایدوب عبادت ایدرلر .

(تکیه شیخ کیلی مان) — دوه‌جیلر سمتده فقرای درویشان ایله مملودر . اوقافی اولماغله غایت متقی و اهل قناعت جانلر بو آستانه‌ده‌در . اورخان غازی بناسیدر .

(تکیه ابدال موسی) — اورخان غازی بناسیدر .

(تکیه آق‌بیق) — آستانه بکتاشیاندر .

(تکیه ابواسحق کازرونی) — وجودشرفی (ارزن رومده) (ارضرومده)

تبریز قپوسنک ایچ یوزنده برقله ایچنده مدفوندر زیارتگاه خاص و عامدر .

(تکیه کلشنی) معمور آستانه‌در . (حلوئی تکیه‌سی) اون‌یدی آستانه‌در .

(تکیه قادری) طقوز آستانه‌در . (تکیه نقش‌بندی) اوچ آستانه‌در . (تکیه

کیلی) برعهده‌خانه‌در (قلندرخانه) بر آستانه‌در . (تکیه سعدی) بردر .

(تکیه رفیعی) بردر . (تکیه بدوی) بردر اما فقراسی جمله غر بادر .

(کولشجیلر تکیه‌سی) بردر .

عمارت پروسه

عمارت سلطان غازی ، عمارت غازی خداوندکار عمارت ییلدیرم بازید

خان عمارت چلی سلطان محمد یعنی یشیل عمارت ، دفعه عمارت ییلدیرم

بازید خان ، عمارت حضرت امیر سلطان ، عمارت مراد خان بو عمارتلردن

بشقه یکر می قدر دها عمارت واردرکه جمله فقرا ، آینه و رونده‌یه سفره

بی امتنایی مبدولدر .

ایتمدکجه طشره قدم باصمدم . اولو آستانه درکه اول ذکرى سبقت ایدن کتاب مستطاب بوکنج وحدتده تألیف اولنمشدر .

دها برچوق مسجدلر واردر جامع اولغه مستعد معبدلردر . جبل رهبانک نصفنده قاضی یایلاسندن بروسه سیر اولنورسه ایکوز قورشونلی جامع ، یدیوز مناره کوریلور .

مدارس بروسه

مدرسه اورخانیه ، مدرسه خداوندیه ، مدرسه ییلدیریم خانیه ، مدرسه چلبی محمد خانیه ، مدرسه مرادیه ، مدرسه امیرسلطانیه ، مدرسه عیسی‌بک ، مدرسه قاسم پاشا قرب امیرسلطان ، مدرسه جنیدبک ، مدرسه حجریه ، مدرسه قدری افندی ، مدرسه منلا یکان ، مدرسه منلا فاری ، مدرسه زین‌الدین حافی ، مدرسه سلطانی ، مدرسه بایزید پاشا ، مدرسه حمزه بک ، مدرسه ادبیه ، مدرسه غزازیه ، مدرسه ولی‌الدین زاده احمد پاشا . سوزی اوزاتمق ایسته‌مدیکمدن مدرسه لک تفصلاتنه کیرشمدم .
متعدد دارالحدیث ، دارالقراء ، دارالتعلیم لر دخی واردر .

تکیه های بروسه

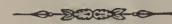
جمله‌دن مکلف آستانه حضرت مولانا جلال‌الدین رومیدر . پکار باشی راهی اوزره یمش سکسان حجره‌لی سماع میدانیه اراسته ، باغ و بقیچه ایله پیراسته‌در (امیرسلطان تکیه‌سی) برپشته اوزره سراپا قورشون اورتولو برتکیه‌در . (تکیه زینیلر) طریق نعمان ثابتده عظیم برآستانه‌در .
(تکیه فتاوی‌افندی) — ایچ‌قلعه‌ده طریق خلوتی‌یه مخصوص برآستانه‌در .
(تکیه ابدال مرآم) — بروسه‌یه حواله برتفرجگاه ، چنزار یرده واقع

ایستینجی ... بروسه ... اقدام ...

اوصاف جامع مرادیه ابن چلی محمد خان — بروسه نك جانب غربنده شهردن طشره ، اطراف اربعه‌سی خان ، جامع ، عمارت ، مساجد ، تکیه ، مدارسلرایله مزین ، معمور باغلی بفتحلی شیرین روشن بر عبادتگاهدر . بانسی ابوالفتح سلطان محمدك پدری مراد خان ثانی درکه ایکی کره پادشاه اولمشدر . اردنه ده مرحوم اولوب نعشی بروسه‌یه کتورلمش وبوجامعك ساحه‌سنه دفن اولمشدر . روحانیتلی برجامعدر انسان کیجه کوندز اعتکاف نیتیه ایچنده قالسه چیقق ایسته‌مز . ایکی قبه‌لی ، قبه‌پوسندن محرابه قدر طولی (۱۵۰) ، عرضی (۶۰) ایقدر . محرابی ، منبری ، مؤذن محفلی ساده کوزل طرز قدیمدر بوجامعك تاریخی (زیدعمرمن عمره) سنه (۸۵۰) . برطبقه مناره عالیه‌سی وار . طشره حرمنده منتهاچتارلرک هر بری افلاکه سرچکمش . سایه‌لرنده جماعت صفا ایدرلر .

بروسه‌نك برتفرجگاه یرنده واقع برجامع سلاطیندر . نیجه شهزاده‌لر بونده مدفوندر .

جامع امیرسلطان — جهاتما برسد اوزره انشا ایدلمش برجامعدر . جامع ملاعرب جباری — شهرک شرق طرفندهدر . اولو جامع طرزنده بنا اولمش کوجک برجامعدر . مرتفع بریرده واقع اولدیغندن غایت خوش هوا برتفرجگاهدر . ملاعرب جباری نامیله موسوم اولوب حقا که خوش هوایی انسانی جبراً کوتورر حقه‌عبادت ایتدکدنصکره خلقله صحبت ایتدیرر . اوصاف جامع عظیم مصلا — سد باشنده برچنزار صحراده واقع اولمش ، جوانب اربعه‌سی کارگیر دیوارلردر .

مساجد بروسه

مسجد زینلر — عبداللطیف مقدس بناسیدر . ملاخسروک بوآستانده صومعه‌سی واردر . فقیر اول مقام شریفده تبرکاً برکونده برختم شریف

بوجامعك بر قپوسی ، بر طبقه لی مناره سی واردر حرمی یوقدر .
 اوصاف جامع محمد خان ابن ییلدیرم بایزید خان — یشیل عمارت نامیله
 مشهور بوجامع پر نوردر بروسه نك جانب شرقیسنده مرتفع بر محله مصنع
 یر جامع دلکشادر قبه لری بیاض مرمر خامدر ایکی قبه لی در . طولاً (۱۰۸)
 عرضاً (۸۰) ایاقدر . ایچنده اصلا ستونلری یوقدر . محراب ومنبرین
 تعریفدن عاجزم . چونکه اول محرابده اولان خرده خیال مانی توصیف
 و تعریف ایتمک محالدر . انجق برقبه قپوسی وار که یمین ویسارنده طاق
 عالیسنه وارنجبه قات قات کره کره زیه زیه رومیله وزلف نکار پرکار نقشلر
 اولمشدر که بهزاد ، لیجان خطایی کاغذ اوزره قیل قلمله تحریر ایتمکه قادر
 دکلدر . اما استاد مرمر بڑ بوقپویه کامل اوچ ییل (مرمر خام اوزره)
 تیشه اوروب ید طولاسنی عیان ایتمش ، صاحب بنا محمد خاندن اوچ سنه ظرفنده
 قرق بیک التون آلمشدر . یشیل عمارت قپوسی قرق بیک آلتونه بنا و نقش
 اولمشدر دیه داستان دوستاندر . حقا که سیاحان بر و بحر بیننده ممدوح عالم
 بر باب معلا و مسلمدر . بوجامع بهشت آساده زیبا صنعتلر ، درلو تصرفلر
 ایتمشدر که اهل وصف مدخنده عاجزدر . نیجه کلام حسن جهتدن ولطافتی
 یوزندن وجه ارضه بویله برکار انسان بنا اولنمامشدر . یشیل جامع اسمیله
 مسمی اولسنه باعث قبه لری و مناره سی تاجی یشیل کاشی چینی ایله مستور اولوب
 زمره استوان کبی آفتاب شعله سندن شعشه اورماسیدر .

طشره حرمی چنار منتهالره مزیندر . بوجامع شریفک دخی امثالی بروسه ده
 اولمدینی کبی سیاحلر « دیار آخرده بویله بردار خدا کورمدک » دیورلر و السلام .
 اوصاف جامع ییلدیرم بایزید خان — بروسه نك جانب شرقیسنده روضه
 جنان آسا برکل کلمستان ایجره برکوچوک جامعدر . فقط جماعتدن محروم
 قالمشدر . طولاً (۱۵۰) ، عرضاً (۱۰۰) ایاقدر . طرز قدیم ساده جهدر .
 بر قپوسی ، بر شرفه لی مناره سی وار . بوجامع تیمور وقعه سنده ناتمام قالب
 روم ایلندن موسی چلبی ابن ییلدیرم خان مال ارسال ایدوب آتام ایتمدیردی
 اوقافی قلیل اولدیغندن غریب قالمشدر .

یرده جمیع علوم درس عاملری واردرکه ایکی بیک طلبه درس ایله مشغوللردر. بوجامعک بریان قپوسندن دیکریان قپوسنه وارنجه یه قدر طولی اللی آیقدر . قبله قپوسندن محرابه وارنجه یوز سکسان آیقدر اوچ قپوسی وار : صول جانبده خنکار محفل قپوسی (محفل سلطانی تحتانیدر) قبله قپوسی ، صاغ طرفده محکمہ قپوسی . قبله قپوسنده طشره صغه سی واردر. اما غیری جامعلر کبی حرم کبیری یوقدر و برکوچوک حرمدر . اورته سنده شیخ الاسلام عزیز اقدی برآبدست خانه حوض ، مصلوبه لر بنا ایتشدر . بوجامعک یمین ویسارنده ایکی قالین طوغله مناره عالیه واردرکه افلاکه سرچکمش ، محکمہ جانبنده کی مناره نک قدحنده استاد معمار برشادروان قدسی ایجاد ایدوب آب زلالنی تا کشیش طاغندن اوچورمش حقا که معرفت اظهار ایتشدر . اما شمیدیکی حالدہ مرور ایام ایله صو یوللری بوزولوب فسقیه معطل اولمشدر . باران نازل اولدقده مذکور شادروان قدحنه صو جمع اولوب طیور اولباران رحمتدن نوش ایله دفع عطش ایدرلر . بوجامع بروسه شهرینک ایاصوفیه سیدر جمله جامعلرک اولوسی اولدینی ایچون اولا بویازلدی .

جامع سلطان اورخان غازی — بروسه نک فتحنده ابتدا بنا اولنان بوجامعدر .

جامع غازی خداوندکار یعنی شهید مراد خان غازی — بروسه شهرینک غرب جانبنده یارم ساعت بعدنده اسکی قابلیجه شهرینک (ادم) محله سنده برجامع زیبادر . طرز بناسی هیچ برجامعه بکزه مز غایت مصنع در اشاغیسی عبادت خانه فوقانیسی دائراً مادر مدرسه حجره لریدر . هرکس صومعه سنده امامه اقتدا ایدوب عبادت ایدرلر کورمکه محتاج ، واجب السیر برجامع زیبادر . حکایه : برکون مراد خان حضرتلرینک برطوغانی طیران ایدوب طاق اوزرنده مکس ایلمش . مراد خان هر نه قدر بو طوغانی چاغیرمش ایسه ده کلامش وکلك احتمالی اولمدیغنی ده اکلا نیجه پرغضب اولوب « قاصقاتی قال » دیدیکنده بامر الله تعالی اول طوغان طاق اوزرنده طاش اولوب قالمشدر . حالا طورر علی ملاء الناس ظاهردر .

هوادار ، مرتفع یرنده برجامع زیبادر . جامع ایچره چار گوشه پایه ستونلردن هر برینک آشایغیبی آدم قدی قدر مطلا ، مذهب ، منقش ، فوقنده هر پایه نك جانب اربعه سنده یاخان ، یا منان ، یادیان ، یاسبجان ، اسماء حسنی کونا کون خطر ایله مزینسدر . بوخطرک حروفی ، الفلری اوچر زراعدرکه طرز مستقیمدر . بوستونلر اوزره اون طقوز قبه طاق کسری درکه جمله سی رصاص ایله مستور ، هر قبه نك علملری شمس وار ضیا ویرر . یکرمنجی قبه یری جامعک اورته سنده واقع اولوب صاری پرنج تلدن - ماهی شیه سی کبی - برقه اورلمشدر . وحوش و طیور کیرمیوب درون جامعه آفتابک ضیاسی کیروب روشن ایدر . بوکشاده قبه نك آبتنده مذهب حنفی اوزره عشراً فی عشر [۱] برحوض مدوری واردرکه ایچنده کونا کون ماهیلر شناورلک ایدرلر . وجمله جماعت اول حوضدن تجدید وضوء ایدوب عبادت ایدرلر . برجوز لوخندن سیاه منبری اوزره استاد وارمقدورینی صرف ایدوب برنقش مانی ایله تزیین ایلمشدرکه بونده اولان بروسه وی فخری اویمه سی مثال شکوفه ، تورنبجه ، اشلمی ، چارکل ، مطبق کل ، قمر کللری وکونا کون مظهر وکتابه لری جهان رسامی جمع اولسه لر نقش ایتمک قادر اوله مزلر . امثالی بولنمز مکر قره دکز ساحلنده سینوب جامعه کی منقش منبر اوله . و برمنقش مؤذنان محفلی واردر کویا محافل جنتدر . جوانب اربعه سی روزنلر ایله ، روزنلر بلورلر ایله مزین اولمش برجامع روشنسدر . اوقافی قوی اولدیغندن بونده اولان قالیچه لر برجامعه یوقدر . هر شب یدی قندیل ایله چراغان اولور برجامع منوردر شب وروز جماعت کثیره دن خالی دکدر . یتمش

[۱] اکی واوزونی اوئر آرشون اولان برحوضدر . یعنی اکر حوض درت گوشه لایسه اطراقی قرق آرشون ، مدورایسه اوتوزالتی آرشون اولمی . امادریئلکی ال ایله صو آلتدقده حوضک دیی کورنیه جک درجه ده اولق کفایت ایدر . ایشته مذهب حنفیه ده بوکمی حوضلر ایچنده آبدست آلتق و غسل ایتمک ایله منتجس اولمز . حتی ایچنه کوز ایله کورنیاں برنجاست بیله دوشمش اولسه اونجاستنک اثری ظاهر اولدقجه ینه طاهردر . کورینان برنجاست دوشمش اولسه نجاست اولان محادن برکوچوک حوض مقداری ایلروده ینه آبدست ده آلتیر غسل ده ایدیلیر .

بوشهر بردوز یرده واقع اولوب قلعه بالا دامننده کی خانه لر ، عمارت لر ، اولو جامع سمتلری مکان مرتفعه دوشمشدر. شمال جهتده ، بر ساعت مسافده بولنان فله را صحرا سندن (شمس آتش تابك شعله‌سی پرتو اوردقده) بوشهر ك دامن جبل رهبانده رصاص نيلكون ايله زين اولمش اولان خان ، حمام ، مساجد ، جوامع سلاطين ، قات قات اسواقی تماشا ايدنلر حيران قاليرلر . فله را صحرا سندن بوشهر عجيب ، غريب برمنظره تشكيل ايدر . كورديكم بلادك هيچ برينه مشابهتی يوقدر . روحايتلی برشهر درر . بونده اولان كبار اوليا ، مفسرين ، محدثين بشقه ديارده يوق . مكر بغداد بهشت آباد اوله . جنوب طرفده واقع جبل رهبان سانكه معدن آب حیاتدر . چونكه بوجبل عالیدن بيك التمش عدد رسم و رسميله معلوم آب حیات مثال عيون جاريه جريان ايدوب جميع عماراتی سقى ايدر . بالاده تحریر اولنان سراي عالیله قنواتلر ايله تقسیم اولتمش خانه دن خانه يه جريان ايدر . اشجار مشره‌سی ، ازهارى ، باخصوص درخت ارغوانی فراواندر . سنه ده برده بردفعه امير سلطان حضرت تاريتك ارغوان جمعیتی فصلی اولوب هرديادن دريا مثال آدم جمع اولوركه بوجمیت كبرانك تعريف وتوصيفندن قلم عاجزدر . بويله بر جمعیت انجق امير سلطان شوقيله اولور .

بقعه‌سی خوب ، خلقی محبوب ، مزرعه‌لری وافر ، نعمتلی متكاثر ، آب وهواسی لطيف برشهر معمور ومعظمدر . اناطولیده کی بلاد وسبعه‌نك بری‌ده بو بروسه در .

اوصاف جامعهای سلاطين وغيره

محموعی بيك قرقدرد . اوچيوز اللى يديسى سلاطين ، وزرا ، وكلا ، اعيان ، كبار جامعلايريدر .

جامع كبير - اولو جامع - يلديرم بايزيد خان بنا ايتمشدر . بروسه نك

سپاه کتخدا یری ، نقیب الاشرافی ، میزان حریر امینی ، کومروک امینی ، چوپلوک صوباشینی ، محتسب اغاسی ، ایاق نائی ، بونلرک جمله سی صلب ، سیاست صاحبلیدر . زیرا شهر کیردر .

اصناف آشاغی قلعه — فاتح اگری سلطان محمد خان ثالث عصرنده قره یازیچی ، قلندر اوغلی ، دلی حسن ، جنت ، اوغلی نام جلالیرک بروسه اوزره هجو ملرینی اعیان بروسه استماع ایدوب فرمان شهر یاری ایله شهرک جانب تلاته سنه برج و بارولی ، گوشه و بندلی ، درسکلی ، هر طرفی مازغالی یالین قات برقلعه بنا اتمش لدر . اما او قدر متین دکدر . بودخی کشیش طاغی اسمیله مسمی جبـالک ذیلنده شرقدن غربه ، طولانی بربلده معظمه در . طولی بر ، عرضی نصف فرسخدر . دائراً مدار ایچ قلعه نک اوچ طرفین احاطه اتمش جمله اطرافی اون بش بیک آدیمر . دیوارلری اولقدر عالی دکدر . تاتارلر قپوسی جانبنده خندق واردر . بشقه جهتلرنده یوقدر . وهم خندقه احتیاجده مس اتمز . چونکه غایت صولی یر اولدیغندن دشمن کلوب قرار ایده مزجایجا قلعه لر اوزره طولیر و مزغاللری چوقدر . اما ایچ قلعه ده جبه خانه وطوب فراواندر . بیراملرده ، دوئمالرده عظیم شنلکلر اولور . دزداری واردر . شهرک اتی بیکی متجاوز پاسبانلری واردر . قپولرینک بعضی سی تیمورقنادلیدر . هر قپونک اوزرنده کی قلعه لرده پاچه و فروش مازغال یرلری وضع اتمش لدر دشمن قپو اوکنه کسه بودلکلردن طاش ، خمیره براقیلور . جانب شرقده تاتارلر قپوسی ، جانب شمالده فله دار قپوسی واردر . حسن پاشا قپوسی ودها قپولری واردر . بوقلعه نک ایچننده معمور ، آبادان قات قات طرز قدیم یکریمی اوچ بیک خانه اعیان و کبار ، بیوت رجال و صغار واردر . یوقارو ایچ قلعه ده پادشاهلره مخصوص برسرای کبیر اولوب ایچننده اوچ حامی ، آلتیوز دکانی واردر . تنک محله اولغله بغچه سی یوقدر .

بوشهرده (۱۷۶) محله مسلمان ، (۷) ارمنی محله سی و (۹) ووم

محله سی (۶) جماعت یهودیلری و (۱) محله قبطیلری ، مرادیه راهی اوزره بردهده مسکینلر محله سی واردر .

بر طبقه برمنارده‌سی واردر . اورخان غازی بوراده مدفوندر . (اورخان طاوولی) دیدکری قیرمزی قیلقلو طبل کیر بوجامعک برطاقده آسیایدر . دولت عثمانیه‌ده ابتدا بو طاوول چالمنشدر . سلف پادشاهلرینه مخصوص سرای‌ده بوقلعه‌ده‌در . فاتحه کئنجیه‌قدر پادشاهلرک سرایی بوایدی . فقط خداوندکار غازی کاهیجه ادرنه سراینده ساکن اولوردی .

شمیدلری بوسرایلره رغبت قالمیوب معطلدرلر . اما ینسه سردارلری بوستانجیلری واردر .

بو ایچ قلعه‌نک شاهراهلری بیوک طاشلر ایله قالدیرم دوشه‌نیدر . خانهلری طرز قدیمدر . بعضیلرینک اساسی کافردن قالمشدر . طاش و طوغله دیوارلرنده تاریخلر یازیلیدر که بوخانلرک نه‌زمان بنا اولندقلرینی کوسترر . خانهلری کارکیر بنای زیبا و سراپا کیره‌میت ایله مستورددر . هرخانه‌نک برکونا سرو مثال مصنع اوجاقلری ، بربرندن موزون شش خانه ، مدور دود کشرلی ، جابجا قلعه ایجره سرو ، جوز درختلری ، اوزوم شجرلری واردر آب‌وهواسی لطیف ، مرتفع زمین اولمغه قاعه خاقلی تن درستدر .

اوصاف حاکمان بند بروسه — فاتح سلطان محمد خاندنبری اناتولی ایالتک تحت حکومتیدر . خداوندکار نامیله برسنجاق پاشاسی حاکمدر . طرف پادشاهیدن خاص هایونی (۶۱۸۰۷۹) آچه‌در . سنجاغنده (۴۲۰) زعامت و (۱۰۰۵) تیمار اولوب آلائی بکیسی ، چری باشیسی ، یوز باشیلری واردر حین غزاده قانون اوزره جبه لولریله آلائی بکلرینک سنجاغی آلتده مسلح عسکر کزیده جمع اولور . پاشاسی دخی بشیوز عسکر ایله سفره ائار . بشیوز آچه‌لی شریف مولویتدر . بروسه‌دن معزول اولانلر ادرنه واستانبول منلاسی اولورلر . برمنصب عالیدر . سنوی قرق بیگ غروش حاصل اولور . شهر ایچنده‌یدی محکمه نائی واردر (کبه ، فله دار ، ابلیوند ، کستل ، چقورجه) ناحیه‌لرینه آستانه طرفدن یکچیری چوقداری ، بازاره کیده‌نی ، بوایان درکاهدن برقوقی محضر باشیسی رؤس‌هایون ایله حکم ایدر . اوده یکچیری بروسه اغاسی ، جبه‌جی چورباجیسی ، یکرمی یکچیری دبه‌نکی قوللوغی ،

باشی طرفدن برادرزاده سی تیمور بك ، طاغ طرفدن (بالابانجق) بك محاصره ایدرك كفساری غایه الغایه صیقه شیر مشلر ، طشره دن كلان امداد جیلری ده قلیجدن کچیر مشلردر . او ائاده قلعه ده متحصن کفساره قحط و غلا مستولی اولمش ، نهایت برسنه محاصره دن صکره قلعه (ویره) ایله اورخان غازی یه تسلیم ایدلمشدر . سنه ۷۲۶ اورخان سکیرده رك پدیرینه وارد قده احتضار حالنده بولمش مژده بروسه فتح اولندی دیردیمز عثمان غازی تسلیم روح ایلمشدر . اورخان غازی بروسه یه کله رك مستقل پادشاه اولمشدر . عثمان غازی ایچ قلعه ده دفن ایدلمشدر . زیارتگاه عظیمدر . باباسی ارطغرل غازی نیک بکلکنده یتیمش باره شهر فتح ایتمشدر . ابتدا فتح قوجه ایلی بدست آچمه قوجه ، نانیا فتح بلاق آباد قرب ازنیق .

عثمان غازی سادات کرامدن (شیخ اده بالی) نام عزیزک دختر پاکیزه سنی آلوب اورخان غازی او قیزدن مشتق اولمشدر . اورخان غازی ایلك خطبه سنی اده بالینک اقرباسندن طورسون فقیه تلاوت ایلدی .

بروسه یکی فتح اولندیغندن قیصریه ، قونیه ، نیکه ، آیدین ، صاروخان ، لارنده ، درنده ، مرعش طرفلرندن امت محمد کلوب ساکن اولدیله . اورخان دیرالقدر عسکرله دشمنلرینه شاهین اشیانندن سوزیلوب انتقام آلدی ، غنیمتله بروسه نی معمور ایتدی . بلخ ، بخاری ، خراسان طرفلرندن نیجه ارنلر کلوب توطن ایتدیله . الی هذا لآن بروسه معمور اولمه ده در .

اوصاف عمارات بروسه

ایچ قلعه سی ایکی بیک خانه ، قات قات سرای عالیلردر . اما باغ و بیچچلری یوقدر طار اولردر . یدی محله ، یدی محراب ، برحامی وار ، برچارشیمی ، یکرمی دکانی وار .

جامع سلطان اورخان — ایچ قلعه ده در . طولا ، عرضا یوز اون ایاقدر .

ایاصوفیه عمودلرینک برچونخی بوشهر دن کیتمشدر . سلیمان علیه السلام هر سنه بلقیس ایله کلوب بو کیش طاغنده ذوقوصفا ایدرمش . اوحالده بروسه طوفاندن صکره حضرت سلیمانک اعماری اولور .

اماقلعه نك بانسی معلوم دکلدرد . قلعه نك اساسی یالچن قیا اوزردقورولمش شکلی مربعدن طولانیجه در . وطولانیسی شرقدن غربه در . شمال ویلیدیز جانبی بوجه اولدینی کی آلتی ده اوچورومدر . اوچ طرفده اصلا خندق یوقدر . پیکارباشی ، دکرمانلر محله سی ، لهن محله سی طرفلری عمیق خندقدر . مرور ایام ایله خندق اعمار ایدلماشدر . جلالی قره یازیحی ، عرب سعید . قلندر اوغلی نام شقیلر محاصره ایدرک خندقلرینی تراب ایله طولدیرمشلردر . اما قلعه نك درت چوره اساسنده ظاهر طاشلر واردر که هر بری حمام قبه سی قدروار بوشهادت ایدیورکه قلعه بنی آدم بناسی دکلدرد . قلعه صوکره لری از میر قرال قادینی (فیدقا) نك الینه کیرمش ، بعض برج و بارولری تعمیر ایدلش اولدیغندن اوزرنده یونان لسانی اوزره تاریخلری واردر قلعه کشش طاغنك اتکنده اولدیغندن لودوس ، وشرق روز کارلرندن امیندر . شهرک خانهلری شمال وییلدیز طرفه ناظردر که فله دار صحراسی پنجره لرندن نقش بوقلمون کی نمایاندر . قلعه نك دائراً مدار جرمی اون بیک آدمدر التی بیک بدنی التمشیدی قله سی ، بش قاپوسی واردر . جنوب طرفه آچیلانلری پیکار باشی ، زندان قاپولیدر . غربه آچیلانلر قاپلیجه ، بالق بازاری قاپولیدر . قلعه اوزون مدت روملرلنده قالمش ایدی . قونیه ده کی سلچوقیلر یدی دفعه یدیشر ، سکزر آی محاصره ایتشلر ایهده قیش کلدیکنده مأیوسا قونیه ره رجعت ایتشلردی . بکلکی زماننده عثمانجق دخی اوچ دفعه محاصره ایش اوچنده ده بی فتح عودت ایلمشدر صکره کندیسى نقرس علتته مبتلا اولوب اوغلو اورخان غازی نی سکسان بیک عسکرله بروسه ره کوندرمشدر . انلرده محاصره ایدرک قاپلیجه جانبنده ، پیکار باشنده برر قله کیر بناسنه مباشرت ایتشلر ویدی آیده اتمام ایده یلمشلردر . صکره تکرار محاصره ره شروع ایتشلر قاپلیجه طرفدن اورخان بک پیکار

كچەرك تەرب طرفدن آق دكزه منصب اولور . بورادن ايكي ساعت قبله يە
كيدەرك بروسه يە واصل اولدق .

اوصاف منزل دارالحرير و تختگاه بروسه

هيوط آدمدن صكره وجه ارضده ابتدا تاريخ ضبط ايدن ادريس
عليه السلامدر . صكره لرى قبطيلردر كه الى الان جميع وقايى فراده فراده
يازمقده درلر . صكره يونانيلردر كه بونلرك الكيوبك مورخى (يانقوبن ماديان) ك
قرنداشى (بانوان) در . بخى اسرائيلك (هجم) نامنده تاريخلرى وار ايسه ده
معتمد دكلدر . هندتاريخلرى (خاقان چين) تاريخى ، عرب ، عجم ، افرنج ،
لاتين تاريخلرى دخى واردر . الكصوك تاريخ رومدر . بوتواريحك جمله سنى تتبع
ايتمش مورخلرايله كوروشدم . هيچ بريسى بروسه نك بانينسى يازمامشلر [*] .
ساده (سليمان نامه) ، تحفه آدى قديم تاريخلرده شويله تحرير اولنمشدر :

سليمان عليه السلام تحت اوزره بر هوا طيران ايدر كن رهبان طاغتك
ذروء اعلاسنده مكث ايدر . درت چورده سنه باقهرق وزيرى آصف برخيايه
« شو فضاي فرحفراده بر شهر عظيم اولسه ايدى نه كوزل اولوردى »
بيوردى . جن و ديولردن اولان مقررلرى ايتديلر — يانجى الله طوفاندن اول
بوراده عظيم بر شهر ايله بر قلعه قديم وار ايدى . او قلعه يى جان قومى ياپمش
ديرلردى . بز بورايه عسكرله كلدك فتح ايدمه يهرك كبرى دوندك . صكره
طوفانده قلعه غرق اوله رق نام و نشانى كم اولمش حضرت سليمان امريله پريلر
اويرك طاش و طوپراغنى تهاير ايدرلر . قلعه نك برج و بارولرى نمايان اولور .
امر سليمان ايله شدتلى لدوس اسهرك درو ديوار ظاهر اولور . سليمان
عليه السلام بروسه نك جانب غربنده بر مرحله مسافه ده (ايدنجك) نام شهر
عظيمى بنا ايدوب بلقيسه تختگاه قيلار . حالا قصر عاليلرى ظاهر ، باهر در .

[*] بروسه قارطاجلى مشهور آنيبالك ويرديكى پلان اوزرينه (بيتنى)
حكمدارلردن ايكنجى (پروسياس) طرفدن تأسيس اولنمشدر .

بناسيدر . حقيره ديار غر بته ايلك جمعه نمازى بوشهرده ميسر اولمشدر .
 درياده بندر براسكهدر اينده ورونده كشتيلر ايچون امين برليماندر . چونكه
 مدانيه استانبول خليجنگ قبله سلنده بر بوجاقده اولديغندن يدى روزكاردن
 محفوظدر اماشمال روزكاردن اوقدر امين دكلدر . اسكه باشنده كمرك خانه‌سى
 واردركن وكيون كميلردن ، قاره دن كلن تجاردن عشر سلطانى آلنور . اون يوك
 آچه التزام اماندر . شهر كنار بجرده بر واسع قضاده واقع اولوب قلعه‌سى
 بر آلچاق قالى يرده طاش بنادر . يديوز يكرمى بر تاريخنده اورخان غازى
 شهزاده لكنده پدرى عثمان غازينك اذنى ايله بوقلعه‌يى ابتدا قح ايدوب بردخى
 كفار آلسون ايچون جابجا منهدم ايتدى . فقط سهل شى ايله تعميرى ممكندر .
 شهر اناطولى اياالترنده غازى خداوندكار سنجاغنگ وويواده لغيدر . يوز اللى
 آچه لوق قضادر . قاضيلغى سنوى ايكيك غروش كتير . بعض كرده بروسه
 منلاسه باشماقلق بهاسى احسان اولنور . لطيف قضادر . اوچ جامعى ، يدى
 محراب مسجدى ، اوچ خانى ، برحامى ، ايكي مكتب صيبانى ، ايكيوز قدر
 دكانلرى واردر . خالقى رومدر . آب وهواسنك لطافتدن روم كوزللىرى
 چوقدر . انجيري ، اوزومى شيره‌سى مشهوردر . هله سر كهسى بتون دنيايه
 طاغلايغندن بو شهره (دارالحل) ديرلر . صكره آنلريزه سوار اولوب
 قبله يه طوغرى باغ و بانچه ايچندن مرور ايدر ك درت ساعته « فله دار
 حراسى » نام معمور و ابادان اووه دن كچهر ك نيلوفر نهرينه كلدك .

نيلوفر نهري — بر عين جاريدر كه موسم بهارده اصلا كچيد ويرمز
 قبله طرفدن رهبان ، كهلى ، كستل طاغلرندن كلوب جمع اوله رق فله دار
 ححراسندن جريان ، بيكرجه مزارى و تخلستانى ريان ايدر . شهراه اوزره
 متين بر كوپريسى واردركه هر طاقى قوس قز حدن نشان ويرر . بونى نيلوفر
 سلطان [١] بنا ايتديكندن نامنه نسبتله نيلوفر جسرى ديرلر . نهر بورادن

[١] (نيلوفر خاتون) ناميله مشهوردر . بيله جك تكفورينك نشانلىسى ايكن
 (٦٨٨) تاويغنده عثمان غازى طرفدن اسير ايديلهرك شهزاده‌سى اورحان غازى يه
 تزويج ايدلى . سليان پشا ايله خداوندكار سلطان مراد غازينك والده لريدر .

قسطنطینیه بی عبور ایتدک فندقلی قصبه سی اوکنده ارام ایدرک براقچ استاد کامل کشتیان یوجیلری کمی مزه آلدق بیسک الی محرمک ایلک جمعه سی ایدی . قوشاق وقتده یعنی شمس ایکی جدا قدر چیققدقه ایام موافقدر دیه کشتیانلر بریره کله رک سرن چکوب صالیا دیمیر ایتدیلر لوندلر حاضر باش اولوب یلکن یرتوب خدا آسان ایده دیه فاتحه او قودیلر . پوپا یلکن سرای بورنی آقدیسنی و کردابی عبور ایدوب بادبان مقصودی بروسه جانبسه منعطف ایلدک . کمی ایچره هرکس شوق ایله صحبت ایتدکه ، بعض یاران خوانندلر

اللهم یا هادی سهل امور الوادی
اسان ایله یولاز تیزچیر طوت الیمز

الهیلری ترمه اغاز ایلدکه ایدیلر . مکر رفیقلر یزدن بریسی سلطان ابراهیمک قارجی باشیسی سفر اغانک طنوره جیسی و کانیچه جیسی ایمش . ینه برابر مزده اولانلردن ردیکری ده صدراعظم قره مصطفی پاشانک اوشاغی قره رجب اغانک چوکور جیسی و خواننده سی ایمش جمله سی بریره کلدیلر . حقیر « کلکنز شوکر داب غمده دفع غم ایچون برسکاه فصلی ایدلم » دیدم موافقت ایتدیلر . کیمجیلردن قیشلقچی دانی ، چوردم ، چیویق ولی نام داییلرده چوکور لریله کلوب بزمله هم نوا اولدیلر . عاشقانه صادقانه برحسین بیقرا فصلی اولدیکه ارباب ذوقک آغزلردن صالیار آقدی . بوذوق و سرورله هکبه لی جزیره سنک اوکنه واردق .

وصف هکبه لی — استانبوله اون سکز میلدر میطی دائراً مادار طقوز میلدر . معمور و آباداندر . برمناستری وار ییلده برکره روملر قایقنله کلوب زیارت ایدرلر . جزیره خلقی هپ زنکین روم رئیسلیدر آب حیات کبی صوبی و دلربا باغلی واردر . حاکمیری بوستانچی باشی ایله بریکچیری یساقچیسیدر . اورادن قالقوب ایام موافق ایله برق خاطف کبی شاقی یرق بشنجی ساعتده مدانیه ساحلنه واروب لنگر انداز اولدق .

وصف مدانیه — بوشهر قسطنطینیه تکفورینک قیزی (مودانیه) نک

اصل آرزوم ارض مقدس ، بغداد ، مکه ، مدینه ، مصر ، شام طرفلرینه عزیمت اولوب - جلد اول دیباجه‌سنده تخریر اولدینی وجهله - برلیله مبارکده اوزخانه‌مده خواب آلود اولدم . رؤیاده بالذات خواجه کائناتی کوروب دست شریفلرینی بوس ایتدکن نصرکه شفاعت یرینه یا کیلوب سیاحت دیله‌دم . مفتخر جهان تبسم‌کنان « شفاعتی و سیاحتی و زیارتی اللهم یسر بالصحة والسلامه » ديه فاتحه خوان اولدیلر .

(اذا اراد الله شيئاً هياً اسبابه) منطوق منیفجه ایرتسی کونی علی الصباح کدک پاشا سمتده یار قدیممز اولان اوچی زاده احمد چلی نك خانه‌سنه واردم کوردمکه تدارک عظیم ایله بروسه شهرینک زیارتنه اماده اولمش . بکا خطابا : برادرم اولیا ! کل سنکله - اولار فیکریم طریق فحواسنجه - رفیق اولوب بش اون کون ایچنده تخت قدیم اولان بروسه شهرینی سیروتماشایا ایدلم . اوله که محزون کولکیز شاد ، غمکین خاطریمز آباد اوله . اوراده نیجه عبرت نما آثاری تماشایا ، سلف سلاطین آل عثمان مراقبینی زیارت ایدلم . خصوصاً حضرت (امیر سلطان) ک آستانه‌سنه یوز سوروب قلمیزی منورقیسه‌لم دیدکده درونمه بر آتش دوشدی . اول یار وفادارک تکلیفیه طبیعتمه دیار بروسه آرزولری کلدی همان باکمال صفا کیدلم دیدم . خصار مجلس مبارک اولوب سالم وغاتم عودت میسر اوله ديه خیر دعا ایله بر فاتحه شریفه تلاوت ایلدیلر . حقیرده همان اول محلدن - پدر و مادرك خبری اولدینی حالده - یکریمی نفر یاران باصفا ایله امین اوکنه کلوب برمدانیه قایغه سوار اولدق .

بيک الی تاریخنده استانبولدن بروسه‌یه سیاحته چیقوب کوردیکمز عبرت نما آثار و شهر قدیملر و جبال ، بر ، بجرده (السفر قطعه من السقر ولوکان فرسخاً) مضموننجه چکدیکمز شدا بد و آلام امین اوکندن ابتدا غلطه بورونده کی قورشونلی مخزن اوکندن خلیج

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دیباچہ سیاحتنامہ اولیای بی‌ریا

اولا حمد ایدہم خالق افلاک کہ دنیا وما فیہا ، بوجہ عجایب ، غرائب ، غرائب
یری ، کوکی ، جنت وملائک ورضوانی ، حور وغلما نی ، سنبل وربحانی ،
بابل وکلستانی ، چشمہ حیوانی ، لؤلؤ ومرجانی ، مہوہر درخشانی اظہار
وعیان ایلدی .

حمد قلیق خالقہ واجب درر	نعمتینہ انس وجان طالب درر
ہم صلات ایلہ سلام اول احمدہ	مظہر لولاک اوسر امجدہ
صحنہ اولادینہ اولسون سلام	انلر ایدی حایء دین بالتمام

ثنا وسپاس اول صانع کائناتہ کہ بو عبد فقیری عدمدن وجودہ کتیروب
(وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون) امریلہ طاعات وعبادات ایتکہ مأمور
ایتدی . شرائط اسلامیہ دن اولان صلات و صیامی ، زکات وحجی قولرینہ
فرض ایلیوب امرینہ امثالی منتج سعادت قیلدی .

بو عبد کمتر دخی ادای حج ایلمک ارزوسیلہ سیاحتہ طالب ایدم . آیا
پدر ومادریک نیچہ قهرندن نیچہ خلاص اولوب جہانی کشت وکذار ایدہرک
سیاح عالم اولہ بیایرم ذیہ اندیشہ یہ دوشوب بیک قرق سنہ سی ماہ محرمک
غره سنده پیادہ جہ شہر استانبول ایچرہ سرسری کزوب استانبول اصنافدن
عبارت اولمق اوزرہ جلد اولی وجودہ کتیردم . علی قدر الامکان جمیع آثار
بنا وعمارتاری وصف ایدوب اصنافاری ویر پرورلری قانون ، قاعدہ لریلہ
(فتح بغداد) غزاسنک اردو آلایندہ نصل کچکدکرینی تحریر وضبط ایلدم .

DR

432

E8

1896

v. 2

898540

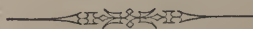
Fusliya, Effendi

۱۱

اوليا چلبى سېنا مېرا

Fusliya Selebi *muhammadanawari*
— مؤلفى :

اوليا چلبى محمد ظلى ابن درويش

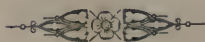
۱.۲ ايكنجى جلد

طابعى : احمد جهوت

معارف نظارت جليله سنك رخصتيله

ايلىك طبعى

درسمانده « اقدام » مطبعه سى

۱۳۱۴

۱۳۲۶

DR
432
E8
1896
v.2

Evliya, effendi
Evliya Çelebi seyahatnamesi

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
